

శ్రీః

శ్రీపాంచరాత్రే మహోపనిషది

ప హా ము ని క పి ల ప్రే రి తే న ప ఛే న

సంవత్సాయ ఉపదిస్తా

శ్రీసాత్వతాథా ప్రతిపాదికా

జ్ఞాన - యోగ - క్రియా - చర్యూ వాదాత్మికా

పాద్మసంహితా

— ❦ —

శ్రీ పరమహంసేత్వాది - శ్రీమద్రామానుజాచార్య

నిరవధిక పరమానుగ్రహ సమధిగత

శ్రీయదుగిరి యతిరాజమఠ పరిబ్రథిమాలక్ష్మమిణిణేన

శ్రీ కు దు గి రి

యతిరాజు - సంపత్కుమార - రామానుజ మఠునిగా

సంశోధితా ప్రకాశితా చ.

(జ్ఞాన - యోగ - క్రియా - వాదాత్మికః |

ప్ర ధ మ స ం పు టః

కల్యణాః గేంఱి.

శాలివాహన శకాబ్దాః ౧౮౪౬.

వి. నైట్ అండ్ కంపెని, పవర్ ముద్రాక్షరశాలా, బెంగళూరు.

విక్రయాలు సిద్ధాః గ్రంథాః

ఆంధ్ర లిప్యాం.

పాంచరాత్రే పాద్యసంహితాః—

జ్ఞాన - యోగ - క్రియాపాదాత్మకః ప్రథమోభాగః	౪	౦	౦
చర్యూపాదాత్మకః	ద్వితీయోభాగః	౫	౦
సవ్యాఖ్యా అష్టశ్లోకీ		౦	౪

దేవనాగరాక్షర ముద్రితాః గ్రంథాః.

భోజదేవకృత శృంగార ప్రకాశే (అలంకార గ్రంథే)

(౨౨-౨౩-౨౪) ప్రకాశాః 3 0 0

అనంగహర్ష మాత్రరాజ ప్రణీతం

తాపనవత్సరాజ నాటకమ్ ౨ 0 0

(ప్రాసణభృతిః పృథక్ దేయా)

పుస్తక ప్రాప్తిస్థానం—

ఎం. సి. తిరుమలాచార్యః,
 ఆసూరి - శ్రీనివాసయంగార్,
 ౬నే మెయిన్ రోడు,
 మల్లేశ్వరం, బెంగళూరు.

శ్రీః.

ముఖమ్

ఇమాం పాద్యసంహితామధికృత్య అవశ్యం వక్తవ్యం ఇతివృత్తం
ఇతః పూర్వం ప్రకాశితే ద్వితీయ సంపుటే ప్రపంచితం. తథాఽపి
కిచ్చిదత్ర అను ప్రస్తూయతే.

యః కిల పాఞ్చరాత్రాది గ్రంథప్రకాశనే అనన్యసాధితాం,
బహుద్రవ్య వ్యయేన ముద్రాశాలాదికం నిర్మాణయ ఆయత్యాం
నిరంతర ప్రచయగమనాయ సుదృఢాం వ్యవస్థామాస్థాపితవాన్
శ్రీరంగపత్తనాభిజనః యోగీ పాథకసారథి అయంగార్ మహాశయః,
స ఇదానీం కీర్తిశేషవపుః జాగత్యేవ. తేన ప్రీత్యా ఆత్మనీన
త్వేన పరిగృహీతేన మయా ప్రకరణవిశేషే తన్మద్ర్యమాణానాం
గ్రంథానాం మధ్యే యథాయోగం కతిపయానాం, విశేషతశ్చ
పాద్యసంహితాయా శ్శోధనభారః ప్రతిశ్రుతచరః సంప్రతితా మిమాం
పాద్యసంహితాం సంపుటద్వయాత్తనా స్వతః సమ్ముద్ర్య ప్రకాశనేన
అవారోపితః దైవయోగాత్, ఏవమపి న సంప్రీయతే తావన్నే అన్త
రాత్తా యత్తస్మిన్ మహాత్మని జీవతి సమక్షమిదం న సాధితమా
సీదితి. ప్రథమతః ప్రకాశితే చయూపాదసంపుటే సహృదయాన్
సాక్షీకృత్య మనాగావేదిత ఏవ ప్రతిజ్ఞా నిర్వహణానువాదేన కృతజ్ఞ
భావః అద్యత్వే అస్య ప్రథమభాగస్య ముద్రణేన సమగ్రాయా
స్సంహితాయాః తదనుస్మరణపరికర్మ అవశిష్టం ప్రాప్తకాల
మావేదనీయ మేవ భవతి.

తదేవమకించనేనజనేన ప్రతిజ్ఞాతమర్థం ఆత్తనా ఫలేగ్రహిం
ఆపాదితవంతం భగవంత ముక్రే సముపతిష్ఠామహే.

స్వేచ్ఛాకణ్ఠీరవన్య స్య స్సఖాలోకాయ కేసరాః ।
భక్తానాం హృదయం నేత్రే పుల్లన్తి యుగపద్యతః ॥

స్ఫుట మవితధసన్ధం దేవ! కాయాధవం తం
శరణముసగతం త్వామాతనోన్నాద్భుతం తత్ ।
అకృతశరణవాచో యస్మమాఽపి ప్రతిజ్ఞాం
సఫలయతి కృపా తే సేయముద్వేలభేలా ॥ ఇతి.

ఇతః పరం తద్భక్తాగ్రేసరే యోగిని ప్రస్తుత ముపనివేద్యతే.

యోగిన్ ! పదం సరమమేవ గతోఽసి ముక్తః
జ్ఞానేన వేత్సి విభునా సకలం యదీచ్ఛా ।
ప్రత్యేమి కీర్తివపురవ్యభి నంద సేత్వం
ప్రేమ్ణా పురేవ మమచాచమిమాం యథార్థాథామ్ ॥
హతో భాండాగారః నముపదలితః కోశనిచయః
పరిక్రీతం ముద్రాపయికమపి యన్త్రాది సకలమ్ ।
ప్రశాంతో గ్రంథానాం ప్రకటన మపాస్తో హరిగుణ
ప్రచారస్తీర్థో ఘ్న త్వయి సతి గతే ధామ పరమమ్ ॥

కింబహునా —

యత్తత్ప్రీతి శ్రుతమభూదిహ పాద్యతస్త్ర
సంశోధనం తు మయకా భవతః కృతే ప్రాక్ ।
సంశోధ్య సాంప్రత మముద్రయ మాత్మనేవ
చీర్ణాం ప్రతీహి సుమతే! మమ తాం ప్రతిజ్ఞామ్ ॥

☞ గ్రంథావతారక్రమః ☞

శ్రీశాదబ్జభువం తతస్తు కపిలం తస్మాచ్ఛనాగాధిపం
పద్మం సోఽపి రసాతలే మునివరం సంవత్సమాశ్రావయత్ |
కణ్వం సోఽపి మునీనసావపి భువి జ్ఞానం తదేవం ధృతం
వద్కోపక్రమతః ప్రసిద్ధిమయతే వాద్వీత్యసా సంహితా ||

☞ ప్రతిపాద్య సంగ్రహ గ్రంథ పరిమాణే. ☞

జ్ఞానం యోగవిధిః క్రియాఽథ మహతీ చయోతి పాదాః క్రమాత్
చత్వారః ప్రథమే పృథగ్గణనయాఽధ్యాయాః మతా ద్వాదశ |
యోగే పఞ్చ తతః క్రియామధిమితా ద్వాత్రింశతా తే పునః
చయాయామధికైకకా హి తదసా గ్రంథ ప్రమాణస్థితిః ||

ఇతి.

☞ పాఞ్చరాత్ర గ్రంథానాంఖలీభావే పరితాపః ☞

ప్రాఞ్ఞోయే గురవః పరాపరగతీ యస్య ప్రసాదోదయాత్
పశ్యన్తిన్త కరాన్తరస్థబదరప్రఖ్యం ప్రియంభావుకాః |
తేషాం జ్ఞానకులోద్భవా అపి జనా మోహాన్లకారచ్ఛివం
భాస్వన్తం ధిగుదాసతే జడధియన్తం పాఞ్చరాత్రాగమమ్ ||

సంస్కారం సంప్రదాయక్రమ సమధిగతం ప్రాప్తవంతఃప్రశస్తాః ||
ఏక ద్వాస్సన్తి నో వా భగవదభిమతే నిర్మలే పాఞ్చరాత్రే |
డంభాచారైకనిష్ఠాః ధిగిహ కతివయే స్వేష్టవాక్యోపసేకాత్
శ్రీప్రశ్నోపేంద్ర తన్త్రాదికమపి కలుషీచక్రరక్షీణ పాపాః ||

తజ్జాగ్రత సాత్వత ప్రియాః.

స్థలిత మధికృత్య సహృదయేషు నివేదనమ్

ముద్రాయాస్తు పరోక్షతః స్థితివశాద్దేశే దవీయోఽన్తరే
 ప్రత్యూహేషు పరశ్శతేషు యతనె మోఘే ముహూః పారుషే ।
 ప్రాతుంస్వం స్వయ మాశ్రుతే త్వరయతి స్వైరంఘలన్త్యాం మతౌ
 యాస్యత్ర స్థలితాని తాని కృపయా స్వేనోద్ధ్రియన్తామ్ బుధైః॥

మాతృకా కోశానాం స్వరూపం చయూపాద సంపుట
 ప్రస్తావనాయా మెవ నిరూపితం । తేష్వాదా లేఖక పరంపరాయాతాః
 కెచిత్ శ్లోకాః ఉపలభ్యంతే తే యథా—

భగవచ్ఛ్రుతృ తత్వజ్ఞం ఔపగాయన వంశజమ్ ।
 శ్రీరంగరాజ భట్టాయకం రామానుజ పదాచరకం ॥౧॥
 శాండిల్యాన్వయ సంభూతం రామానుజ పదాశ్రయం ।
 వందే గోవిందభట్టాయకం రజ్జనాథ పదాచరకం ॥ ౨॥
 భారద్వాజ కులే జాతం రామానుజ మతప్రియం ।
 శ్రీనారాయణ భట్టం తం వాసుదేవ పదాచరకం ॥ ౩॥
 కౌశికాన్వయ సంభూతం శాన్తం రామానుజ ప్రియం ।
 దేవరాజాఖ్య భట్టం తం వరదరాజ పదాచరకం ॥ ౪॥
 మహాంజ్యాయనాన్వయే జాతం రామానుజ పదాశ్రితం ।
 వందే వామనభట్టం తం నారాయణ పదాచరకం ॥ ౫॥
 కపిలాయ నమ శ్చైవ పద్మాయ గురవే నమః ।
 సంవర్తాయ నమ శ్చైవ కణ్వాయ గురవే నమః ।
 నమో ఋషిభ్య స్సర్వేభ్యో తతోజయ ముదీరయేత్ ॥ ౬॥
 సరస్వత్యా సమేతాయ బ్రహ్మణే గురవే నమః ।
 శ్రీమహిభ్యాం సమేతాయ కేశవాయ నమో నమః ॥ ౭॥
 మాయా వినాశినీ నిత్యం సంసారాణావ సేతవే ।
 అనఘం వామనం శౌరిం వైకుంఠం పురుషోత్తమం ॥ ౮॥

వాసు దేవం హృషీ కేశం మాధవం మధుసూదనం |
 దామోదరం పద్మనాభం కేశవం గరుడధ్వజం ||౯||
 గోవింద మచ్యుతం కృష్ణం అనంతం పురుషోత్తమం |
 అధోక్షజం జగద్భీజం సృష్టిస్థిత్యంతకారిణం ||౧౦||
 నారాయణం చతుర్బాహుం శంఖచక్ర గదాధరం |
 అనాది నిధనం విష్ణుం త్రిలోకేశం త్రివిక్రమం ||౧౧||
 వీతాంబరధరం విష్ణుం వనమాలా విభూషితం |
 శ్రీవత్సాంకం జగద్భీజం శ్రీధరం శ్రీపతిం హరిం ||౧౨||
 ఉపేంద్రం దేవకీసూనుం ప్రణమామి జగత్పతిం |
 తుమారాద్రి ప్రతీకాశం తులసీదామ భూషణం |
 తురజ్జనుముఖం వందే తుజ్జసారస్వతప్రదం ||౧౩|| ఇతి.

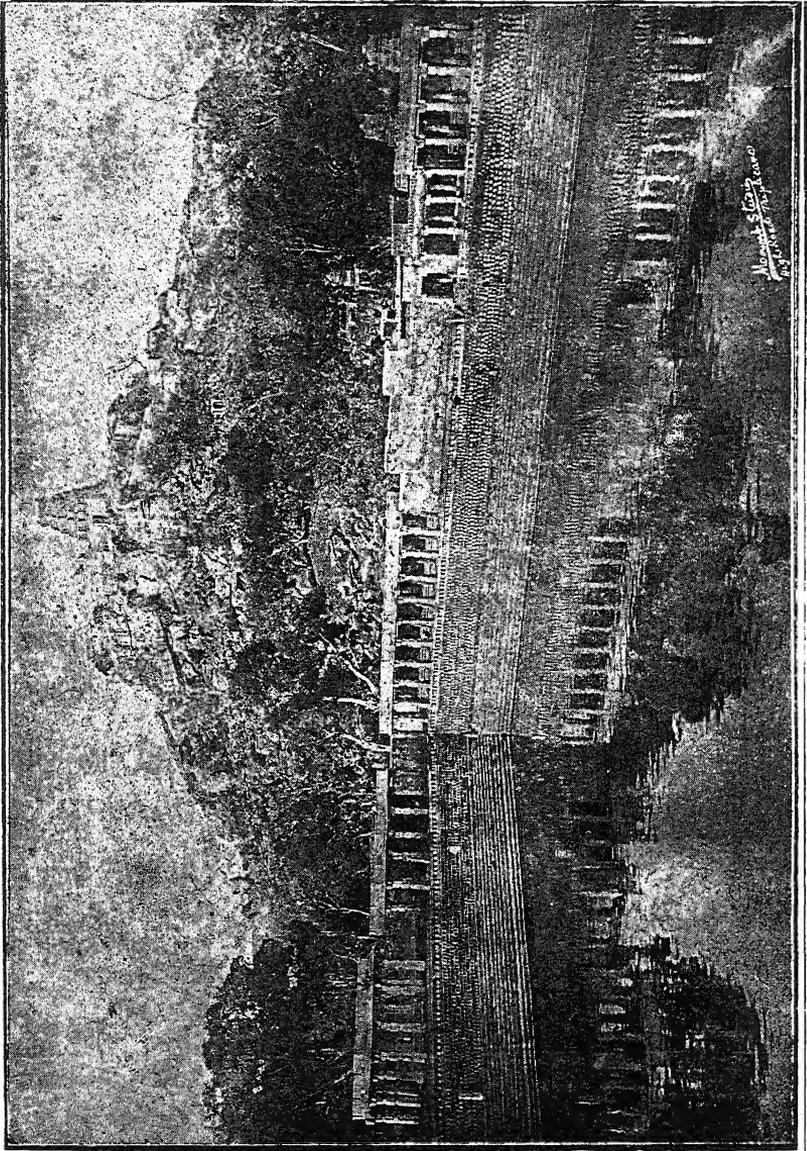
ఇయమత్రానివెద్యమానా, అనౌపయికి భవతి భణితిః
 యత్ అంతరాస్తరా భగ్నప్రతిహతే క్రియాపాద ముద్రణే; అవశిష్ట
 గ్రంథభాగ ముద్రణ కర్మణి నిష్ప్రీతికారం శ్రమముంగీ కృత్యాన ద
 ధే ఆంతం సాధితవాక్ బెంగళూరు నగరవర్తీ శ్రీనూత్ శ్రీకంఠ
 పురాభిజనః శ్రీ భాష్యం రామాచార్యనామా, అనేన తీర్థోన
 సహృదయసంస్తవ సమ్మాననాయాః ప్రథమంపాత్రం భవతీతి ||

శ్రీయద్వది శిఖానిరూఢభగవద్రామానుజోపక్రమ
 ఖ్యాత శ్రీయతిరాజ సన్మతపతే యోగీశితుః కింకరః
 ఆలోకోత్కలికామముద్రయదిమా మస్తాచ్చ సంఖ్యావతాం
 దివ్యాం సాత్వత పాఞ్చరాత్ర మహితాం పాద్మీం మహా
 సంహితామ్.

కల్పబైః ౧౦౨, }
 శ్రీయదుగిరిః }

ప్రకాశకః.

శ్రీ యోగనందగిరిసైతం కల్యాణపరశు.

శ్రీ పాద్యసంహితాయాం జ్ఞానయోగ క్రియాపాదానాం

విషయ సూచనికా .

→ ౧-జ్ఞానపాదే. ←

విషయం.

పుట

శాస్త్రారంభ నిర్దేశః - కణ్వం ప్రతి ఋషీణాం ప్రశ్నః	౧
శాస్త్రసంప్రదాయావతరణ నిరూపణం	”
సంవత్సర్య చతుర్ముఖ బ్రహ్మణా సంవాదః	౨
సంవత్సర్య పాతాలగమనం - కపిల సందర్శనం	౩
కపిలాత్ శ్రుతస్య శాస్త్రస్య పద్మేన సంవత్సరయోపదేశః	౪
శ్రీభగవతా చతుర్ముఖ బ్రహ్మణే ఉపదేశః	౫
పంచరాత్ర మహిమప్రశ్నః సంవత్సర కృతః	౬
పంచరాత్ర శబ్దనిరుక్తిః	౭
ఋగాది ఛేదవత్తంత్ర చాతుర్విధ్యం	౮
తంత్ర సాంకయో దోషనిరూపణం	”
తంత్రాణాం నామనిర్దేశః	౧౦

ద్వితీయే అధ్యాయే.

జ్ఞాన -యోగ-క్రియా-చర్యాణాం క్రమనిరూపణం	౧౨
విజ్ఞాన శబ్దార్థః. భగవతః ఆద్యరూప వర్ణనం	
వ్యూహ విభాగశ్చ	౧౩

తృతీయే అధ్యాయే.

సృష్టి విచారః	౧౬
---------------	----

విషయం.

పుట

వటపత్రశాయి నాభిపద్మే చతుర్ముఖ సృష్టిః	౧౭
పద్మాసనమ్	”
బ్రహ్మణః క్రోధాద్రుద్ర సృష్టిః	”
మరీచ్యాదిభిజ్జగత్సృష్టిః	౧౮
బ్రహ్మణః పరమపురుష దశానం	”

చతుర్థో ధ్యాయో.

సృష్టి స్థితి సంహార స్వరూప ప్రశ్నః	౨౦
సృష్ట్యర్థ శక్తయశ్చ తస్మాద్ ముఖ్యాః	”
సృష్ట్యపయోగ గుణాః	”
నిష్కామానాం బంధమోక్షః	”
అపవర్గప్రదత్వం వాసు దేవముతైః	”
ముక్తస్వరూపం	౨౧
సంసార బంధమోక్షౌ	”
ముక్తాత్మనాం పరమపరుషస్య చ భేదః	౨౨
బంధ హేతవః	”
విషయస్వరూప ప్రశ్నః	”
విషయ నిరూపణమ్	”

పంచమో ధ్యాయో.

ప్రకృత్యా పురుషస్య సంయోగే హేతుః.	౨౩
పూర్ణకామస్య భగవతః ప్రసాదే నిబంధనం	౨౪
సృష్ట్యాది నిరూపణం	”
బ్రహ్మజ్ఞాన ద్వైవిధ్యం	౨౬

విషయం

పుట

సత్వక్రియాత్మక జ్ఞానలక్షణం

౨౬

[బ్రహ్మ లక్షణం

”

షష్ఠే అధ్యాయే.

భగవత్స్వవ్రతః పాణిపాదాది నివృత్తచనం

౨౮

పంచరాత్రవిధి దీక్షితానాం విష్ణుమాయోత్తరణం

౩౧

నిదిధ్యాసిత వస్తుస్వరూపం

”

స్థూలాది రూపత్రైవిధ్యం

౩౨

స్థూలాదీనాం లక్షణం

”

ప్రకృతి వికృతి నిరూపణం

”

పరమాత్కాధిష్ఠితాయాః ప్రకృతేః జగత్సృష్ట్యాదిః

”

పరమాత్మా నారాయణః

”

[బ్రహ్మరంధ్రాదిషు రుక్మాభత్వాది గుణవిశిష్ట బ్రహ్మస్వరూప

ధ్యాతుః బ్రహ్మప్రాప్తిః

౩౩

నిష్కామ కర్మణాం బ్రహ్మప్రాప్తిః

”

ముక్త్యాత్ పరమాత్మనోః భేద గర్భాభేద నిరూపణం

”

సప్తమాధ్యాయే.

[బ్రహ్మప్రాప్తి సాధన జ్ఞానోత్పత్తి కారణ ప్రశ్నః

౩౫

నిష్కామ కర్మభిః విమలీకృత చిత్తస్య బ్రహ్మజ్ఞానోత్పత్తిః

”

జీవనంసార హేతుః

౩౬

మోక్షసంసార యోః జ్ఞానకర్మాధిక్య హేతుతా

”

సత్స్వరజస్తమసాం శుభాశుభ కర్మ హేతుత్వం

”

ఉక్తార్థ ప్రపంచనం

౩౭

విషయం.

పుట
3౮

జీవన్య గుణత్రయ యోగాయోగ కారణ నిరూపణమ్

3౯

భగవత్ప్రసాదాంతాయా నివృత్తిః

”

భగవత్ప్రసాద కారణం

”

శ్రద్ధాభక్తి సమాధీనాం విషయ విశేష నైయత్వం

౪౦

చేతనాచేతనయో రభిన్న కారణత్వ నిరూపణం

”

గుణత్రయ వశాదుత్తమ చుధ్యమాది భావోత్పత్తిః

౪౧

తేషాం స్వరూపం

”

ఉత్తమ స్వభావాజ్ఞనాయాః మోక్షసాధనత్వం

”

రజస్తమోభావయోక్షయి ఫలత్వ

”

భగవద్భాజనామేవాఽపునరావృత్తి లక్షణ మోక్షః

౪౨

ఆహారత్రైవిధ్యం

”

సత్వాది నిష్ఠానాం గతి త్రైవిధ్యం

”

సత్య జ్ఞానాదయ స్సత్వనిష్ఠస్య గుణాః

”

అహంకారాదయో రజోనిష్ఠస్య గుణాః

౪౩

ప్రేకున్యాదయ స్తమో నిష్ఠస్య గుణాః

”

రజస్తమసో విఫలయో సత్వవృద్ధ్యా జ్ఞానోత్పత్తిః

”

అష్టమే అధ్యాయే.

విజ్ఞానోపాయ తపశ్చర్యాయ స్వరూప ప్రశ్నః

౪౪

వాచికాది తపస్త్వై విధ్యం

”

సాత్వికాది భేదేన పునస్త్వై విధ్యం

”

చతుర్ముఖాయః పరిమాణం

౪౫

అవాంతర ప్రలయో దైసందినః

”

విషయం.

పుట

సృష్ట్యాదీనా మవిశ్రాంతిః	
ప్రకృతి స్వరూప నిరూపణం	౪౬
భగదధిష్ఠితాయాస్తస్యాః జగద్యోనిత్వం	”
అణిమాదైవ్యశ్వయం నిరూపణం	”
సాయుజ్యాది భేదేనముక్తేస్త్రైవిధ్యం	౪౭
తత్త్వ ప్రశ్నః	౪౮
ఏకపంచాశత్తత్త్వాని	”

నవమే అధ్యాయే.

భువనకోశ నిరూపణం	
వృధివ్యాః పరిమాణం	౫౧
సప్తద్వీపాః - సప్తసముద్రాః	”
ఎతేషాం పరిమాణం, మేరోస్పన్నివేశ విశేషశ్చ ;	౫౨
మేరోర్దక్షిణ తస్త్రియోవర్షాచలాః—త్రీణివర్షాణి	”
మేరోరుత్తర తస్త్రియోవర్షాచలాః త్రీణివర్షాణి	౫౩
దిశాచలానాం నామాని—చత్వారో వృక్షాః	”
జంబూవృక్ష ప్రభావః	౫౪
భద్ర కేతుమాలెలావృత వర్షాణాం స్థాన విశేషః	”
చత్వారియోద్భానాని సరాంసంచ	౫౫
చతుర్దశాక్షు పంచ కేసరాచలాః	”
మేరుశృంగే బ్రహ్మపురీ	”
పూర్వాది దిక్షు లోకపాలనగయాః	౫౬
గంగా విభాగః	”
లోక స్మప్రకారః	౫౭

”

విషయం.

పుట

లోకరక్షాధం భగవతః భద్రాశ్వాదిషు వాసః

కింపురుమాదీనాం భోగభూమః

౧౮

దశ మే అధ్యాయే.

”

భారత వర్ష వర్ణనం

పుష్కరద్వీప వర్ణనం

౬౦

లోకాలోకాచలమానం

౬౧

ఏకాదశే అధ్యాయే.

”

ఉక్తానువాద పూర్వం అతలాది వర్ణనం

నరకాణాం వర్ణనం

౬౩

ద్వాదశే అధ్యాయే.

”

భూరాది లోకస్వరూపం

భూ సూర్యయోరన్తరమానాది

౬౭

భువలోకః

”

సూర్య ధ్రువయోరన్తరాలే ఇతర గ్రహణాం సీతి

౬౮

సువలోకః, మహాలోకః

”

జనోలోకః, తపోలోకః, సత్యలోకః, బ్రహ్మలోకః

౬౯

ప్రకృతిమండలస్థ విష్ణులోకః

౭౦

శివలోకః

౭౧

ఊర్ధ్వక్రమేణ పంచలోకాః

”

అండభిత్తిః

”

ఆవరణ సప్తకం

”

అణ్డానామ సంఖ్యాతత్త్వం

౭౨

నారాయణస్యాంతర్బహిర్వ్యాప్తిః

”

విషయం

పుట

చత్వారోవ్యూహలోకాః

౭౩

వైకుంఠలోకః

”

పదార్థనిగమనం

౭౪

యథోక్త జ్ఞానస్య సంప్రదాయశుద్ధిః

”

భగవత్ జ్ఞానస్య అపాత్రే వినియోగనిషేధః

౭౫

యోగపాత్ర నిరూపణం

”

సంహితాధ్యయన ఫలం

౭౬

జ్ఞానపాదస్సమాప్తః .

— ౨ — యోగపాదే

ప్రథమే అధ్యాయే.

నిశ్చేయస సాధనయోగః

౭౭

యోగద్వైవిధ్యం

”

విభక్తయోస్తయోః ప్రత్యేకం లక్షణం

”

సముచితయోస్తయో మోక్షసాధనత్వం

౭౮

యోగాంగ నిరూపణం

౭౯

యోగాసనానం వర్ణనం

ద్వితీయే అధ్యాయే.

నాడీ శుద్ధిః

౮౦

తృతీయే అధ్యాయే.

ప్రాణాయామ విధిః

౮౧

తల్లక్షణం

”

ప్రాణాయామ ఫలం

౮౨

విషయం.

పుట

మనసస్థైర్యం

౫౭

వాయుజయః

”

చతుర్థే అధ్యాయే.

అరిష్ట నిరూపణ

౫౮

అరిష్ట ప్రకారాః

”

అరిష్ట జ్ఞానానంతర కర్తవ్యాని

౫౯

ప్రత్యాహార ప్రకారద్వయం

”

అష్టాదశమర్మస్థానాని

”

ధారణా లక్షణం

”

శరీరే పంచభూతస్థానవిభాగః

౬౦

పంచమే అధ్యాయే.

ధ్యాన లక్షణం

౬౧

ధ్యాన ఫలం

”

జాగ్రదాది వృత్తీనాం స్థానాని

”

ధ్యేయ శుభాశ్రయ స్వరూపం

౬౩

సమాధిః

”

ధ్యానప్రకారః

౬౪

పరతత్వాభిలాషోపాయః

”

బ్రహ్మసంపన్నస్య అవునరావృత్తిః

౬౫

అధికారి ఫలాది నిరూపణం

”

యోగ పాద స్వ మాప్తః .

శ్రీ యా పా దే వి ష యా :

ప్రథమాధ్యాయే.

విషయం.

పుట

అవిదుషాం గతిముద్దిశ్య భగవంతం ప్రతి బ్రహ్మణా ప్రశ్నః	౧
స్తానవిశేషేషు భగవన్ముతీక యజనం	”
స్తానద్వైవీ విధ్యం-సిద్ధస్థాన వివరణంచ	౨
అసిద్ధాయతనం	”
యజమాన స్వరూపం	”
వరణీయాచార్య లక్షణం	౩
భూపరీక్షౌ	”
సుపద్మా-భద్రకాభూమ్యా	”
పూణా భూమ్రాభూమ్యా	౪
సుపద్మాది భూమీనాం ఫలభేదః	”
వాస్తుభూమీ బీజావాపః	”
అధమాయా అపి భూమేః క్వచిద్ద్రావ్యతా	౫
రసవణాదిభి భూపరీక్షౌ	”
బలిప్రదానం	”
వాస్తుకల్పనం	౬

ద్వితీయే అధ్యాయే.

బ్రాహ్మణా ది వణానాం వాసస్థానస్య సమాఖ్యా భేదః	౭
గ్రామసంస్థాన భేదనామాని	”
దండక గ్రామః	”

స్వస్తిక ప్రస్తర గ్రామా	౮
ప్రకీణక గ్రామః	”
నంద్యావతక పతాకా గ్రామా	”
పద్మశ్రీ ప్రతిష్ఠిత గ్రామా	౯
గ్రామాది వాస్తుభూమి విభాగః	”
దైవికాదిషు పరికల్పనీయధిష్ఠ్యాని	”
గ్రామాది భేదేన గణన్యాస భేదః	”
గణభాజనె స్థాపనీయ ద్రవ్యాణి	”
వసుధా ప్రాథకం	౧౦
గణరక్షా	”
ఆచార్య దక్షిణా	”
ద్విజానాం గృహే సంవేశః	”
వాస్తుదేవ స్థాపనం	”
పంచమూర్తేః హారేః స్థాపనే ఫలం	”
జామదగ్నోచా నిషేధః	౧౧
ఆలయద్వారాణాం దిగ్భేదేన ఫలం	”
భాస్కరాదీనాం స్థానద్వార నిరూపణం	”
గ్రామమధ్యే హారేరచనే ఫలం	౧౨
భాస్కరాది పరివారాణామచనే ఫలం	”
పుర మలికయోమధ్యే హారేః స్థాపన నిషేధః	౧౩
శూద్రాదీనాం వాస్తుదేవతా నిషేధః	”
గ్రామాదా దేవోత్సవాధే వాస్తుదేవకల్పనం నిషేధః	”
గ్రామస్యాంతరా శూలినోన్యాస నిషేధః	౧౪

విషయం

పుట

దేవతాభేదేన పూజకభేదః	౧౪
సువణకాకారాంబష్టానాం గ్రామాస్త స్థాపనం	”
ప్రతితోమాదీనాం స్థాపనం	”
సామాన్యేన శ్రీశాన స్థాపనం	౧౫
ద్విజన్మనాం శ్రీశానే స్థాపనభేదః	”

తృతీయే అధ్యాయే.

మందిర నిర్మాణ విధిః	౧౬
కర్షక వణానుగుణం హలయుగాదిభేదః	”
కర్షకస్య అంగప్రసాధనం	౧౭
పుణ్యాహ పూజకం హలయుగాది యోచనం	”
కర్షణ విధిః	౧౮
నిమిత్త పరీక్షా	”
దునికామిత్త శాన్తిః	”
భూ సమీకరణ బీజావాపా	౧౯
ఫలవృద్ధిహాసయోః ఫలం	”
భూశోధనం	”
తుషాంగారాది లాభే శాన్తిః	౨౦
రత్నాది లాభే సమృద్ధిః	”
హోమకుంభ స్థాపనాది	”

చతుర్థే అధ్యాయే.

విఘ్ననివారణ ప్రశోత్తరౌ	౨౨
బాలగృహ నిర్మాణం	”

విషయం.

పుట

బాలాలయో అచక్షణీయ బింబమానం	౨౩
వేదీకల్పనం	”
భగవత్స్పృశణా	”
పరివార కల్పనం	౨౪
స్థంజలమానం	”
ధ్వజారోహణాది పుష్పయాగాస్తం బాలలయ ఏవ	”
ఉత్సవ బింబాభావే బాలబింబమేవ	”
బాలబింబెనోత్సవే చతుర్థస్సపన నిషేధః	౨౫
ఆలయో ఉత్తమాది భేదః	”
సంచితా సంచితాద్యాలయ భేదః	”
గర్భావచ్ఛిలాదారుభిరాలయ నిర్మాణే దోషః	”
దేవతాంతర సద్మస్థ శిలాగ్రహణే దోషః	”
న్యాయాజ్ఞాత ద్రవ్యైరాలయ నిర్మాణం	౨౬
జలేనసమతా వీక్షణం	”
ఉపవీతాది కల్పనం	”
ద్వితలాది ద్వాదశ తలావధి కల్పనీయాంగాని	”
అష్టాదశ ధామలింగాని	౨౭

పంచమే అధ్యాయే.

దిక్పరీక్షా	౨౮
శంకుస్థాపనం	”
ప్రాసాద సంస్థాన నిర్దేశశః	౨౯
విష్ణ్వాలయస్య ఆయుక్తేనమానం	”
అన్యేషాం కామనానుసారేణ	”

విషయం.

పుట

ఇష్టకాది భేదాః	౨౯
విమానానురోధేన ప్రథమేష్టకాది భేదః	౩౦
శీలాయాః పుల్నింగాది భేదేన వినియోగః	”
సవోష ప్రతిమాగ్రహణే హానిః	”
మృణ్మయేష్టకా విధిః	”
ఇష్టకా నిర్మాణ నియమః	౩౧
ఇష్టకాయామ మానం	౩౨
ఇష్టకాయా మానాన్తరం	”
ఇష్టకా గుణాః	”
వజ్రనీయేష్టకాః	”
ఇష్టకాధి వాసన విధిః	౩౩
ఇష్టకాన్నపనం	౩౪
అధివాస హోమః	”
స్వప్న పరీక్షా	౩౫
ఇష్టకానాం సంభారస్థానం	”
దేవమనుష్యాలయ యోరిష్టకాన్వయాసే విశేషః	”
ఉపాసద్వైషమ్యే హానిః	౩౬
శ్వభ్రూపూరిత జలావతే- పరీక్షాః	”
శ్వభ్రజలశోషే హానిః	”
మనస్తుష్టేః కాయ- కరత్వం	”
దుని-మిత్తే ఇంతిహోమః	౩౭
ఆచార్యాది దక్షిణాః	”
దేవాగార నిర్మాణే ఫలం	”

విషయం.

పుట

దేవాలయాపకారిణాం దండః	32
దేవాలయాథక ముపకువకతాం ఫలం	3౮

షష్ఠమే అధ్యాయే.

గభకన్యాస విధిః	3౯
నిశాయామేవ గభకన్యాసః	౪౦
దేవాది భేదేన గభకన్యాస స్థానభేదః	౪౧
స్థాననీచోచ్ఛ్చభావే దోషః	”
గభకన్యాస మంజూషా	”
ధ్యాన ప్రకారః	”
మృద్ధావాదీనాం న్యాస స్థానం	౪౨
భూదేవతాధ్యానం	౪3
శ్వభ్రూరణవిధిః	”
గురుదక్షిణా	”
గభకరక్షా	”
ధామ్నః ఆయామ విస్తార విధిః	౪౪
ఏకాది ద్వాదశతలేషు దేవస్య శయనాది విధిః	”

సప్తమే అధ్యాయే.

అధిష్ఠానకం	౪5
ఉపవీత విధిః	”
వేదీభద్రాది భేదః	”
వేదిభద్రం	”
ప్రతీభద్రం	౪౬

విషయం.

పుట

సుభద్రం	౪౬
ఉపవీత విధి శేషః	౪౭
అధిష్ఠానం	”
ద్వాదశాంగాని	౪౮
పాదబంధ ప్రతీబంధాః	”
ఉపానవిస్తారః	౪౯
పద్మ బంధాధ్యధిష్ఠానం	”

అష్టమే అధ్యాయే.

విమాన విధిః	౫౪
వైజయంతకం	”
శ్రీ విశాలం	”
పుష్పకం	”
కేసరం	౫౫
స్వస్తికం	౫౫
పవనతం	౫౫
మందరం	౫౬
స్వస్తి బంధం	౫౬
కల్యాణం	౫౬
పాంచాలం	౫౭
విష్ణుక్రాంతం	౫౭
సుమంగలం	౫౭
కాంతారం	౫౭
పుష్కరం	౫౭

మనోహరం	గీ॥
కాబేరం	గీ॥
భద్రకోష్ఠం	గీ॥
వృత్తకూటం	గీ॥
కోష్ఠభద్రం	గీ॥
శ్రీభోగం	గీ॥
పుష్కరం	గీ॥
లంబపక్షరం	గీ॥
జయోవహం	గీ॥
వందికం	౬౦
సౌభద్రం	౬౦
కమల మండలం	౬౦
శివు భద్రం	౬౦
ధవల కాంతం	౬౦
సౌమ్యం	౬౧
లలిత భద్రకం	౬౧
వ్యాసాఖ్యం	౬౧
శైలచ్ఛందం	౬౧
మధ్యే భద్రం	౬౧
శ్రీయశ్చందం	౬౨
యోగానందం	౬౨
హంసతారకం	౬౨
నూహేంద్రకం	౬౨

విషయం.

పుట

సూయ=కాంతం	౬౨
మంగలాస్పదం	౬౩
ఉదార సారం	,,
విజయం	,,
అమలాంగం	౬౪
విమలాకృతి	,,
శ్రీధరం	,,
చంద్రకాంతం	౬౫
శ్రీ ప్రతిష్ఠితం	,,
శుద్ధ స్వస్తికం	,,

నవమే అధ్యాయే.

ప్రాసాద విధి:	౬౬
(అత్రవేసర మతి శీష=లేఖ: (ప్రామాదిక:)	౬౬
నాగరం	,,
ద్రామిడం	,,
వేసరం	,,
మూఢే=ష్టకా విధి:	,,
న్నపనాథం కలశప్రతిష్ఠా	,,
ఆచార్య=నియమా:	౬౮
ఇష్టకాన్నపనాధానే	,,
స్త్రీ శూద్రాదీ నామమంత్రకమాధానం	౬౯
ఇష్టకావిధౌ వజ్ర్యాః జనా:	,,
గురోస్సత్కార:	,,

రథకారతోషణం	౬౯
స్థూపీకీల విధి:	”
కీలస్యాకార భేదా:	౭౦
విమానభేదే కీలకసంఖ్యా	”
కీలాధివాసే విశేష:	”
ఆచార్యాలంకార:	౭౧
స్థూప్యా వక్రభావే దోష:	”
స్థూప్యా లోహభేదే ఫలం	”
ధామానుగుణ్యేన స్థూప్యాకార:	”
శూలభేద:	”
విమానతల కల్పనీయ దేవతా వికల్ప:	౭౨
విమాన దేవతానాం ధ్రువభేరసమ సంస్థానతా	”
త్వైలాది విమానే తదుపాదానా ఏవ దేవతా:	”
వణాలేపన విధి:	౭౩
భిత్తిభాగే దేవతానాం అధకచిత్రాది వికల్ప:	”
నాసికాహీన విమానే దిజ్ఞాత్రిక నిషేధ:	”
విమానబేధే దిజ్ఞాత్రిక భేద:	”
కఫోతేషు హంసమాలా	౭౪
ఉక్తానా ముచ్చాయమానం	”
అధిష్ఠానాధస్థా: దేవతా:	”
సుధాకల్పన ప్రకార:	౭౫
లేవత్త్రైవిధ్యం	”
పంచవణక కల్పనం	౭౬

విషయం.

పుట

దశమే అధ్యాయే.

పరివార దేవతాస్థానాది	౭౭
అస్తమణండ్లలాది (ప్రాకారాః	”
సాలాస్త్ర శాలో(చ్ఛయమానం	”
సాలోపరి గరుడాది విధానం	౭౮
అధణ మండప విధిః	”
హీనేధణమండపే నిగణమస్థల నిదేశః	”
సోప పీఠధామ్నః గోపురచతుష్టయం	౭౯
స్మృత్రమండపాధణ మండపయోమాణానం	”
సోపానపాశ్వేణ హస్తీరథాంగాది కల్పనం	”
ద్వారవతాయ నయోభిక్తి బంధవిశేషః	”
వతాయనాస్త్రాలతాల బంధాది	”
మండపాయామ విస్తారా	౮౦
కోణేషు గరుడ సింహయోన్యాసః	౮౧
ప్రాకార చతుర్దిక్షు గోపురచతుష్టయ వికల్పః	”
మండపస్య ఉత్తమాదిమాన భేదభిత్తిబంధౌ	”
మండప గణణ్యాస ప్రకారః	౮౨
ద్వారస్య కవాటయుగ్మాదిన్యాసః	”
కవాటో పరికల్పనీయ దేవతాః	౮౩
కవాటస్య సౌవణాణాది విధానం	”
దిగ్భేదేన చండాది ద్వారపాల నిరూపణం	౮౪
ఖలూరికా స్థానవిశేషః	౮౫
అపూప పచనస్థానం	౮౬

ఫలమరీచ్యూది నిధానస్థానం	౮౬
తండులక్షౌలనకూప ధూమనిగణమ మాగణస్థాన నిరూపణం	,,
మజ్జన తాంబూల వస్త్ర పుష్పనివేశన ప్రదేశాః ఏకాంత భుక్తి స్థానం	,,
ధాన్యసంగ్రహ ఛత్రాది నివేశదేశాః	,,
స్థానసంకోచే రచనాప్రకారః	౮౭
కూపతటాకాది జలాశయ విధిః	,,
ప్రాకారస్య బహిఃదీర్ఘికాయత్యాదీనాం మఠాదిశ్చ ఉద్యానాది నిదేశాః	,,
ఏకావరణ పరివార నిరూపణం	,,
పరివార దేవతా నామవస్థానాది	౮౮
అంగణే సమచణసీయాః దేవతాః	౮౯
ఆదిత్యా ద్యష్టాదశగణాః	,,

ఏకాదశే అధ్యాయే.

ప్రతిమాద్రవ్యాది విధిః	౯౩
రత్నాది వడ్డ్రీవ్యనిదేశాః	,,
ఉక్తద్రవ్య ఫలం	,,
శిలాయాశ్చాతువిధ్యం	,,
ఉత్తమా శిలా	౯౪
శిలాదావాదీనాం గభణదోష పరీక్షోపాయః	,,
స్త్రీపున్న పుంసక శిలानాం ప్రతిమాదా వినియోగః	౯౫
శిలాగ్రహణస్థాన ఫలాది	౯౬

విషయం.

పుట

వజ్ర్యక శిలాస్థానాని	౯౮
ఉపాదేయ శిలాప్రదేశాః	”
శిలా గ్రహణ నియమః	౯౮
సిరావైష మ్యేణ వజ్ర్యకవజ్ర్యక శిలా నిరూపణం	౧౦౦
శిలా నయన నియమః	”
శ్రియాది దేవీ ప్రతిమాహాక శిలాః	౧౦౧
అన్యార్థం గృహీతముక్తాయాః పునరధివాసేన గ్రహ	
ణానుజ్ఞా	”
దారుసంగ్రహణ కాలః	”
ఉపాదేయదారు నిదేశః	౧౦౨
వజ్రసీయాని దారూణి	”
దారుసంగ్రహణేపి శిలాగ్రహణవదేవ నియమః	౧౦౩
వృక్షోపస్థానం	”
వృక్షచ్ఛేదనే కాలదిగాది నిదేశః	”
ఛిన్న వృక్షపతనే దిగ్భేద ఫలం	౧౦౪
ప్రకాండేన శాఖయా బింబనిరూణం తత్సంస్కారశ్చ	౧౦౪
రథకారస్య బింబనిరూణానుజ్ఞా	౧౦౪
అసంస్కృత తరుణా బింబనిరూణే దోషః	౧౦౪

ద్వాదశే అధ్యాయే.

మూలబేర ప్రమాణాది విధిః	౧౦౫
ప్రతిమానం ఉత్తమాది భేదాశ్చ	౧౦౫
ఆసీన మూర్తిమానం	౧౦౬

విషయం.

పుట

శయాన మూర్తి-మానం	౧౦౬
యజమానానిల గుణ్యేన మూర్తి-మానం	౧౦౭
అంగలి విధి:	౧౦౭
కౌతుకాయామ మానం	౧౦౮
ప్రాసాదా దీనామంగుల నిర్దేశ:	౧౦౮
దేహాలభాంగులేన ప్రతిమా మానం	౧౦౮
గ్రామాదీనాం మానాంగులె నైవ విభాగ:	౧౦౯
ధ్వజాద్యప్రావాయా:	౧౦౯
సక్షత్రాది కల్పన ప్రకార:	౧౦౯
తాలధను: శ్రోశాది నిరూపణం	౧౧౦
ప్రసాదిమాన భేదా:	౧౧౦

త్రయోదశే అధ్యాయే.

శులస్థాపన విధి:	౧౧౨
శూలానాం సంఖ్యా	౧౧౪
శూలదండస్య లోహాది భేద:	౧౧౪
శూలానాం జలాధివాస:	౧౧౫
గభ్ర-గేహ శోధనం	౧౧౫
బ్రాహ్మణాది సంజ్ఞకభాగ విధి:	౧౧౬
నూత్రాణా ముదఙ్కుఖతా	”
ఏకజేర బహుజేరాదీనాం బ్రహ్మాది విభాగ:	”
ఉక్తస్థాన విపర్యానే అనిష్ట ఫలం	”
కామనానుగుణం స్థాపనా భూమి:	౧౧౭
ప్రాసాదద్వార విస్తారమానం	”

విషయం.

	పుట
బ్రహ్మభాగే భిత్తి స్తంభాది నిషేధః	౧౧౭
గభ్రాగేహ జాతేగభ్రాన్యాస విధిః	”
పాదపీఠస్యాకార భేదః	౧౧౮
ఏకబేరాది భేదేన వేది కామానం	౧౧౯
దేవముఖాది భేదేన జలప్రణాలీ భేదః	”
ధారాకుల్యా విధిః	”
ఆసీన మూర్తిక విధిః	౧౨౦
భోగశయ్యా విధిః	”
యానాసన మూర్తిక నిరూపణం	౧౨౧
అధివాసిత శూలస్థాపన విధిః	”
ప్రతిష్ఠాపంచక విధిః	”
పరమేష్ఠ్యాది భేదేన ఆసీనాది శూలస్థాపనం	”
భిత్తి శూలస్థాపనం	౧౨౩
ఆధారశూల రహితే దేవస్య నాన్ని ధ్యాతిశయః	”
మహా కుంభాది ప్రోక్షణం	”
గురుదక్షిణా	౧౨౪
కులాల వినియోగః	”
స్థాపిత శూలోద్ధారే దోషః	”
శూలస్థాపనే శుభ ఫలం	”

చతుర్దశే అధ్యాయే.

బింబ నిర్మాణ విధిః	౧౨౫
శూలరజ్జాదీనాం అస్థిసిరా ప్రకృతితా	”

అవకృమృదా లేపనే శుభ ఫలం	౧౨౫
కేవలమృదా చింబ నిమాణం	”
ప్రశస్త మృత్తి కాస్థానాని	౧౨౬
కల్కోపయోగిన్యన్వచః	”
కల్కప్రతి వాపద్రవ్య విధిః	”
అధివాస కాలమానం	”
వకోనవింశతి మృదః	”
మృదః ప్రమాణం చూణం విభాగశ్చ	౧౨౭
యోజనీయ సురభి ద్రవ్యాణి	౧౨౭
సమ్మిశ్రణీయ స్నేహద్రవ ద్రవ్యాణి	౧౨౭
సంస్కృత మృదః అధివాసః	౧౨౮
అధివాస వేలా	౧౨౮
లేపనక్రమః తద్విద్యాచ	౧౨౮
దేవ్యాదీనాం మృదాలేపే విద్యానిదేశః	౧౨౮
రజ్జాది వేష్టనం	౧౨౯
నాడీ కల్పనం	౧౨౯
మృత్తి కా కటశకరయోలేపన విధిః	౧౨౯
పిష్టకల్పనం	౧౩౦
వణం లేప విధిః	౧౩౦
మూర్తికల్పన పరిపాటీ	౧౩౧
లేపశోషణ విధిః	౧౩౧
యుగభేదేన మూర్తీనాం వణకభేదః	౧౩౩
ద్వాదశమూర్తి వణకం	౧౩౩

విషయం.

పూట

చతుర్వింశతి మూర్తివణాః	౧౩౩
శ్రియాది దేవీనాం వణాః	౧౩౪
మత్స్యాది మూర్తీనాం వణాః	”
అనంత గరుడాదీనాం వణాః	౧౩౫
వసూణాం వణా సంగ్రహః	౧౩౬
పితృణాం వణా సంగ్రహః	”
మరుతాం వణా సంగ్రహః	౧౩౭
ఋషీణాం వణా సంగ్రహః	”
అప్పరసాం వణా సంగ్రహః	”
ఆదిత్యానాం వణాః	”
రుద్రాణాం వణాః	”
అశ్వినో వణాః	౧౩౮
నారద భృగ్వాదీనాం వణాః	”

పంచదశే అధ్యాయే.

స్థితాది మూర్తినిదేశః	౧౩౯
భోగమూర్తిః తత్ర ఉత్తమా	”
మధ్యమా భోగమూర్తిః	౧౪౦
జఘన్యా భోగమూర్తిః	”
యోగస్థాన మూర్తౌ ఉత్తమా	౧౪౧
మధ్యమాయోగ మూర్తిః	”
జఘన్యాయోగ మూర్తిః	”
భోగానన ఆసీనా ఉత్తమా	”

ఆసీనా మధ్యమా	౧౪౨
ఆసీనా జఘన్యా	”
ఆసీనే యోగాసనే ఉత్తమా మూర్తిః	”
ఆసీన యోగాసనే మధ్యమా	౧౪౩
ఆసీన యోగే జఘన్యావ	”
శేషాసనమ్ ఉత్తమం	”
శేషాసనే మధ్యమం	”
జఘన్యం శేషాసనం	౧౪౪
శయనాసనే ఉత్తమా	”
శయనే మధ్యమా	౧౪౫
శయనే జఘన్యా	”
శయనే యోగాసనే ఉత్తమా	”
యోగశయనే మధ్యమా	౧౪౬
యోగశయనే జఘన్యా	”
సంహారశయనే ఉత్తమం	”
సంహారశయనే మధ్యమం	”
కనిష్ఠం సంహారశయనం	౧౪౭
ఉత్తమా సృష్టిశయ్యా	”
మధ్యమా సృష్టిశయ్యా	౧౪౮
కనీయసీ సృష్టిశయ్యా	౧౪౯

పోడశే అధ్యాయే.

యానాపూఢ మూర్తిః లక్షణం తత్ర ఉత్తమా	౧౫౦
మధ్యమా	”

విషయం.

పుట

జఘన్యా	౧౫౨
విశ్వరూప మూర్తిః ఉత్తమా	”
విశ్వరూపే మధ్యమా	౧౫౩
విశ్వరూపే జఘన్యా	”
చతుర్వింశతిమూర్తిః లక్షణం	౧౫౪
బ్రాహ్మ్యది మూర్త్యవృత్తం	౧౫౫
బ్రాహ్మీ	౧౫౬
ప్రాజాపత్యా	”
వైష్ణవీ	”
శైవీ	”
ఆషీః	౧౫౮
మానుషీ	”
ఆసురీ	౧౫౯
పైశాచీ	”
ఆసాం ప్రతిష్ఠా ఫలం	”

సప్తదశే అధ్యాయే.

మత్స్యాది మూర్తిః నిరూపణం

మత్స్య మూర్తిః	౧౬౦
కూమర మూర్తిః	”
వరాహ మూర్తిః	౧౬౧
నృసింహ మూర్తిః	౧౬౨
వామన మూర్తిః	౧౬౪
భాగవరామ మూర్తిః	౧౬౫

విషయం.

పుట

శ్రీరామ మూర్తిః	౧౬౬
లక్ష్మణాదీనాం స్థితిః	౧౬౭
బలరామ మూర్తిః	౧౭౧

అష్టాదశే అధ్యాయే.

శ్రీ కృష్ణ మూర్తిః	౧౭౨
కల్కి మూర్తిః	౧౭౫
కమలబింబ సామాన్య లక్షణం	౧౭౬
లక్ష్మీనారాయణ మూర్తిః	”
అభిన్నా లక్ష్మీనారాయణ మూర్తిః	౧౭౭
యజ్ఞ మూర్తిః	”
ఏకద్విత్వాది మూర్తికభేదః	”
పంచమూర్తి ప్రతిష్ఠా విధిః	౧౭౮

ఏకోనవింశే అధ్యాయే.

కర్మాద్యుచాణ మూర్తిమాన విధిః

తత్ర బహుభేరమానం	౧౮౦
ఏకభేరమానం	”
బల్యాది మూర్తిమానం	౧౮౧
స్థానయానానన బింబవదేవ కర్మాచాణ	”
నిత్యోత్సవ ప్రతికృతేః సవకలైవ సితావస్థా	”
స్థితబింబ పీఠమానం	”
ఆసీన పీఠమానం	౧౮౨
శ్రీభూమ్యాస్పన్ని వేశః	”

విషయం.

పుట

శ్రీధరా దేవ్యోరాసన స్థితి వికల్పః	౧౮౩
ప్రభాయాః మానాది	”
ప్రభాయాః మూనాది మూర్తయ	”
తోరణ ప్రభా	”
బింబ ప్రభాసనాని లోహజాన్యేవ	”
లోహమూర్తి నిరూపణ క్రమః	౧౮౪
లోహవికల్పః	”
ప్రతిమాయాః హస్తాది వైకల్యే శాన్తిః	౧౮౫
చిత్రార్థ చిత్రాభాసాది నిరూపణం	”
ప్రతిమానాం తాలాదిమానం	”

వింశే అధ్యాయే.

ప్రతిమామాన విధిః	౧౮౮
కీరీటాదీనాం మానం	౧౯౭

ఏకవింశే అధ్యాయే.

శ్రియాది దేవీ మూర్తిమానం	౨౦౧
--------------------------	-----

ద్వావింశే అధ్యాయే.

పరివారాణాం రూపవర్ణాది నిరూపణం

హయగ్రీవః	౨౦౦
గరుడః	౨౦౧
సూర్యః	”
సోమః	”

గజాననః	౨౧౨
షణ్మూఖిః	౨౧౨
ధనదః	౨౧౩
ధనదస్య పరివారః	”
రుద్రః	”
క్షేత్రపాలః	”
విష్వక్సేనః	౨౧౪
విష్వక్సేన మహిషీ	”
బ్రాహ్మ్యది మూతకయః	”
వీరభద్రః	౨౧౫
వినాయకః	”
అజాముఖాః	”
ఆదిత్యాః	”
పితరః	”
విశ్వేదేవాః	”
సప్తమకయః	౨౧౬
రుద్ర పారిషదాః	”
విష్ణు పారిషదాః	”
ఉపేంద్రాదయః	”
అశ్వినౌ	”
ఇంద్రాది దిక్పాలాః	”
బ్రహ్మాదీనాం వాహనాని	౨౧౭
మూల పరివార భేరయోః మానభేదః	౨౧౮

విషయం

పుట

త్రయోవింశే అధ్యాయే.

పూజోపకరణాని

౨౧౯

చతుర్వింశే అధ్యాయే.

ఆచార్యుః లక్షణాంకురాపణాది

౨౨౬

అంకురాపణాం

౨౨౮

పంచవింశే అధ్యాయే.

ప్రతిష్ఠోపకరణాని.

ముఖ్య కాల నిరూపణం

౨౩౬

అధివాస మండపస్థానం

౨౩౭

కుండకల్పనమ్

౨౩౮

చతుష్కుణ్డాది విధిః

౨౪౧

మూర్తి సంఖ్యానుగుణ మగ్నికల్పనం

౨౪౨

ప్రసా నిర్మాణం

౨౪౩

హోమ సాధనాని

,,

సుక్రవాద్యర్థే వజ్ర్యం దారు

౨౪౫

మంటపద్వారాద్యలంకారః

,,

షడ్వింశే అధ్యాయే.

ప్రతిష్ఠా విధిః

౨౪౮

జలాధివాస విధిః

౨౫౩

సప్తవింశే అధ్యాయే.

ప్రతిష్ఠా విధి శేషః

౨౫౭

వాస్తుపురుష నిరూపణం

,,

సన్నిధ్యసహాజ జనాః

౨౫౯

అష్టావింశే అధ్యాయే.

ప్రతిష్ఠా విధిః

౨౬౪

విమలాది శక్తయః

౨౬౯

పిండికాపూజనమ్

”

అష్టబంధన ద్రవ్యాణి

౨౭౧

ఆవాహనమ్

”

త్ర్యహం కవాటబంధన కారణ

౨౭౨

బహుబేర విధిః

”

కర్మాచాదినాం స్థానని దేశః

౨౭౩

ధ్యాన ప్రకారః

౨౭౩

కుంభగత శక్తీనాం దేవే యోజనమ్

౨౭౪

న్యాస విభేదః

”

సాన్నిధ్య ప్రాథకనా

౨౭౫

యజమానేన భగవతే సమవస్వ సమవకాణమ్

౨౭౬

బహుబేర విధానే కవాటబంధన నిషేధః

౨౭౭

గురు పూజా

౨౯౦

దేవప్రతిష్ఠాయాః ఫలం

”

వినోనత్రింశే అధ్యాయే.

మీనాది దశమూర్తిక ప్రతిష్ఠా విధిః

మీన మూర్తికః

౨౯౧

వరాహ మూర్తికః

”

విషయం.

పుట

నృసింహ మూర్తిః	౨౯.౨
వామనః	”
జామదగ్న్యః	”
శ్రీరామః	”
బలరామః	౨౯౩
శ్రీకృష్ణః	౨౯౪
కల్కిః	”
మీనాది దశమూర్తీకానాం షోడశన్యాస	”
వటపత్రశాయీ	౨౯౫
కుండభేదాః	౨౯౬
శ్రియాదయః	”

త్రింశే అధ్యాయే.

శ్రియాదీనాం పాణిగ్రహణ విధిః	౨౯౯
మండపాది ప్రతిష్ఠా విధిః	౩౦౨
మందిరాంగానాంద్యాస ప్రకారః	౩౦౩
మహా కుంభ ప్రోక్షణం	౩౦౫
ఆస్థాన మండపాది ప్రతిష్ఠా విధిః	౩౦౮
బలిపీఠ ప్రతిష్ఠా	౩౦౯
మహా పీఠం	౩౧౧
బలి పీఠం	౩౧౨

ఏకత్రింశే అధ్యాయే.

ప్రభాదీనాం ప్రతిష్ఠా విధిః	౩౧౬
ఘంటా ప్రతిష్ఠా	”

విషయం.

పుట

ద్వాత్రింశే అధ్యాయే.

గృహోచాక విధి:

తత్ర లోహదానాది భేదేన ఫలం	323
గృహే పూజాస్థాన నిర్దేశః	32౬
భగవతః అలంకారకల్పనే ఫలం	3౨౯
పంచాయుధమాన ప్రతిష్ఠాది	33౧
వైనతేయాది ప్రతిష్ఠా	333
విష్వక్సేనోత్పత్తి స్థాపనాది	”
శాస్త్రోపసంహారః	33౬

శ్రీ యా పా ద స్వ మా ప్త ః

ॐ:ॐ

శ్రీ రస్తు.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

పాద్యసంహితాయామ్ జ్ఞానపాదః

ఆసీనమాశ్రమే కణ్వం కణ్వాశ్రమనివాసినః |
నిశ్చేయసకరం కర్త్య ప్రప్టుమాశ్చేభిశ్చే మునిమ్ || ౧

ఋషయః—

అధీతాః కణ్వభగవక్ సాజ్ఞోపాజ్ఞాస్సవిస్తరాః |
వేదాస్తవత్త | స్తనధాని శాస్త్రాణి చ యధాతథం || ౨
ఏతేషు యదధీతేషు కైవల్యాయనకల్పతే |
కారణం తనపి త్వత్ప్రశ్నోత్తర్యం నాన్యధాగతిః || ౩

కణ్వః—

శ్రూయతాం మునయస్సర్వే యధాపూర్వంవయమశ్రుతం |
ఉపసజ్ఞమ్య సంవర్తమృషిమర్కమివాపరమ్ || ౪
ప్రదీప్తమేతమేవార్థం సృష్టవానభినాద్యతమ్ |
శృణ్వతాం స మహర్షీణాం సంవర్తి * సుకవిత్స్వయం || ౫
మమ్యాం శుశ్రూషమాణాయ ప్రత్యువాచ యధాతథమ్ ||

సంవర్తిః—

అధీతాస్సకలావేదా సాజ్ఞోపాజ్ఞాస్సవిస్తరాః |
ఇతిహాసస్థరాణాని వాకోవాక్య యుతానిచ || ౬
శ్రుతానితేషు సర్వేషు దృశ్యన్తై సర్వదేవతాః |
స్వతస్త్వారిః ఫలమప్యేషు స్వర్గాదన్యన్న దృశ్యతే || ౭

† సమప్తాని. * పా స్సంయతస్వయమ్.

వివిధాని చ శాస్త్రాణి న తర్కాశ్చ ప్రతిష్ఠితాః |
 అవస్థాభిః పాయం న చ సశ్యామి కుత్రచిత్ || ౮
 శ్రుతిగేవ చ తస్యాపి ప్రమాణమితి శుశ్రుమ్ |
 నిశ్చయం నాధిగచ్ఛామి మనసా విమృశన్నసి || ౯
 తతోఽహం భృశనివిణ్ణస్సు స్తప్తహృదయస్తథా |
 సిద్ధాశ్రమం సమానాద్య ద్రుహిణం సమపూజయమ్ || ౧౦
 అత్యుగ్రం తన ఆతివం తతః ప్రీతః ప్రజాపతిః |
 ఋషిభిర్దైవజైస్సార్ధం స్వయనూగా న్నదన్తికమ్ || ౧౧

బ్రహ్మ—

నరం వృణీష్వ భద్రం తెయశ్చే మనసి న్దుశే |
 నరాధీనాం ద్విజశ్రేష్ఠ నర్శనం నరనం నుమ || ౧౨

సంవత్సరః —

ఇత్యుక్తోఽహం భగవతా ప్రత్యవోచం కృతాజ్ఞాణిః |
 జ్ఞానం భవతు మే శుద్ధం నిస్సంశయమనాకులమ్ || ౧౩
 యేన సాంసారికం దుఃఖం తదామి జ్ఞానవత్కనా |
 ఇత్యుక్తో దేవదేవస్తు ప్రహసన్నిదమబ్రవీత్ || ౧౪

బ్రహ్మ—

శృణు విశ్ర ప్రవత్యోమి సిద్ధ్యపాయ మనామయమ్ |
 శ్రుతిగేవ ద్విజాతీనాం నిశ్చేయసకరీ పరా || ౧౫
 యతో వై శ్రుతిమస్త్రేణ నిత్యమారాధయన్ హరిమ్ |
 కైవల్యం పరమం ప్రాప్తో న భూయస్సంసరేదిహ || ౧౬

సంవత్సరః —

భగవన్ కేన † శాస్త్రేణ దేవ ఆరాధ్యతే పరః |
 కీన్యశ్శస్త్రు పరో దేవో విధిః కో వా తదర్చనే || ౧౭

† మస్త్రేణ ‡ కీన్యశః పరమో దేవో

బ్రహ్మ—

వైష్ణవం శాసనం శుద్ధమచ్ఛిద్రం పానాశసమ్ |
 హితార్థం సర్వదేవానామాదిదేవేన చోదితమ్ || ౧౮
 చతుష్పాదసమాయుక్తం చతుర్వర్ణఫలప్రదమ్ |
 తేన శాస్త్రవిధానేన సమారాధయ కేశవమ్ || ౧౯
 తచ్ఛాస్త్రం శుశ్రీవః మత్తః కపిలో మునిపుంజనః |
 మచ్ఛాసనాత్తు పాతాలం తస్మిన్మహిషో ప్రజ || ౨౦

సంవతః—

ఇత్యుక్త్వా భగవాన్ బ్రహ్మ తస్మైవాన్తరధీయత |
 పాతాలగమనాధాన్య పున* స్తస్య తపోమయా || ౨౧
 తపోబలేన పాతాలం ప్రవిశన్నాగపాలితమ్ |
 తత్రాపశ్యం సుఖాసీనం నాగేశైః † పరివారితమ్ || ౨౨
 అవోచం కపిలం విష్ణుం దణ్డవత్ ప్రణతః ‡ త్వా |
 జమ్బూద్వీపాదుపావృత్తస్సంవతోఽహం ప్రసీదమే || ౨౩
 విద్ధి మాం భగవన్ విష్ణో ప్రాప్తం దుఃఖిణశాసనాత్ |
 జ్ఞానయోగక్రియాచర్యా మృగ్యతే యన్తహర్షిభిః || ౨౪
 తదశేషేణ విదితం భవవిధ్వంసనం తవ |
 సంసారాపారపాథోధిమగ్నం మాం భృశదుఃఖితమ్ || ౨౫
 త్రాయస్వ భగవన్నాథం కృపయా పరమూవిభౌ |
 త్వన్మతేఽన్యోన వేత్తాస్య మోక్షోపాయస్య ‡ త్కనః || ౨౬
 ఇత్యుక్తః కపిల దేవః ¶ ప్రసాదాత్పద్మజన్తనః |
 పార్శ్వస్థం పద్మమాలోక్య ప్రసీదన్నీడమబ్రవీత్ || ౨౭

* స్వతస్త్వం † కపిలంపుతం. ‡ దర్శకః. ¶ ప్రసాదాభిముఖస్తదా.

కపిలః—

హే పద్మ నాగరాజేన్ద్రీ జన్మవిధ్వంసహేతుకమ్ |
 మహోపనిషదం సర్వం శ్రుతవాససి మన్మథాత్ || ౨౮
 శ్రావ్యతాం సకలం చాయం సంవతోఽ వేకపారగః |
 జ్ఞానానాం పరమం జ్ఞానం నాత్యం ద్వేషసమాశ్రితమ్ || ౨౯
 సాత్వీకం దేవదేవస్య సమారాధనకర్తృజమ్ |
 మోక్ష్యమాణైశ్చ సతతం సృగ్యమాణం గురాసకమ్ || ౩౦

సంహితః—

ఉక్తేన కపిలేనైవం పద్మాభ్యేన మహాత్మనా |
 ఉదితం † యన్తహచ్ఛాస్త్రం తత్సర్వం ప్రబ్రవీమితే || ౩౧
 సార్ధకోటివ్రమాణేన ౨ బ్రహ్మణాకేశవాచ్ఛ్రితమ్ |
 కపిలాయ దదాబ్రహ్మ లక్షణాం పఙ్కకంఘనః || ౩౨
 కపిలోఽపిచపద్మాయ ప్రదదా లక్షమాత్రయా ౩ |
 పద్మోఽపి ౪ దత్తవాన్తహ్య మయుతగ్రన్ధసభ్యయా || ౩౩
 యస్మాత్ పద్మోపదిష్టేయం తస్మాత్సా పాన్ధ్యసంహితా |
 మోక్షైకఫలదం ధర్మమాద్యమస్మిన్ ప్రజా ౫ పతే || ౩౪
 తేనై వాద్యేన ధర్మేణ ‡ బ్రహ్మలోక పితామహః |
 ఆరాధయన్ మహాదేవం హరిం నారాయణం ¶ పరమ్ || ౩౫
 యజ్ఞేన యజ్ఞం యప్తవ్యం యజస్త ఇతిచశ్రుతిః ||
 ఆధ్యం * ధర్మం సమాస్థాయ యే యజస్తే విచక్షణాః || ౩౬
 తే యాన్తి వైష్ణవంస్థానం పునరావృత్తిర్భితమ్ |
 ఏవం సర్వేషుకుర్వత్సు మానవేషు ముముక్షుషు || ౩౭
 సృష్టిక్షయో మహానాసీ న్నారకీ భూస్తృణావృతా |
 సజ్జుకాలపరాస్పర్ష్యే సర్వేచభగవన్తయూః || ౩౮

౧ ద్వేష. † ఈదితం, ౨ ప్రమాణంతత్. ౩ సంఖ్యయా. ౪ ప్రదదౌ.

౫ యతే. ‡ సతతం. ¶ ప్రభుం * ఇమం.

నాన్యం యజన్తేధ్యాయన్తి ఋతే నారాయణాన్నరాః ।

ఏవం కార్యాయగేధర్తై వతమానే మహామునే ॥ ౩౯

లోకకర్తాస్వయంబ్రహ్మ నారాయణముపాగమత్ ।

తుష్టావచ హృషీకేశం పుణ్డరీకాక్షవిద్యయా ॥ ౪౦

భూమా దణ్డప్రణామంచ కృత్వాతూష్ణీం న్యతిష్ఠత ।

శ్రీ భగవాన్—

లోకాః కిన్నానువర్తన్తై శాసనం తవశాశ్వతం ।

బ్రహ్మణ తవాధికారోవా ప్రాప్యతే కిన్నరాక్షసైః ॥ ౪౦

తదీయంవాపదంప్రాప్తుం సతపస్యన్తి కంసురాః ।

ఇత్యుక్తో దేవదేవేన సత్యభాషతపద్మభూః ॥ ౪౧

బ్రహ్మో—

భగవన్ భూతభవ్యేశ మమశ్రేయ సి జాగ్రతి ।

త్యయి సర్వత్రకుశలం వతతే సార్వకాలికమ్ ॥ ౪౩

కిన్తు వక్ష్యామి దేవేశ శ్రద్ధధానా జితేంద్రియాః ।

మహారహస్యమాస్థాయ యజన్తేసర్వమానవాః ॥ ౪౪

తే యాన్తి వైష్ణవంస్థానం పునరావృత్తివర్జితమ్ ।

సస్వర్గోనాపి నరకోన జన్తమరణే ఉభే ॥ ౪౫

సంవతః—

ఇత్యుక్తో బ్రహ్మణాదేవః శభ్రచక్రగదాధరః ।

పార్శ్వస్థం రుద్రమాలోక్య వ్యాజహార స్వయంహరిః ॥ ౪౬

శ్రీభగవాన్—

షట్ ప్రకారాణి తన్మాణి-త్వద్దైవత్యానిశఙ్కర ।

పరస్పరవిరుద్ధాని కురుష్య త్వం యథాతథమ్ ॥ ౪౭

అవతారైశ్చ బహుభిర్చత్స్వాదిభిరహం పునః |
 త్వత్ప్రణీతానిశాస్త్రాణి స్థాపయామి మహీతలే || ౪౮
 అల్పయా సేనసులభం భూయిష్టం ఫలమద్భుతమ్ |
 షట్ ప్రకారేచశాస్త్రైః స్థితైః దర్శయ స్థేనుః కారణమ్ || ౪౯
 యోగశాస్త్రస్య కత్వౌత్వైః విరిభ్యాః శాస్త్రాధికరిష్యతి |
 సాంఖ్యస్యచావినిర్దాణే కపిలో శాస్త్రాధికరిష్యతి || ౫౦
 బుద్ధమూర్తిం సమాస్థాయ బుద్ధశాస్త్రం సృజామ్యహమ్ |
 జ్ఞానాపహ్నాపనిష్టాతం జ్ఞాతృజ్ఞేయాపలాపిచ || ౫౧
 అర్పణీం మూర్తిమాస్థాయ శాస్త్రం శాస్త్రీ తధార్పితః |
 పఞ్చరాత్రాభిధం శాస్త్రం నుయాపూర్వం కృతంకిల || ౫౨
 కాపాలం శుద్ధశైవం చ తథా పాశుపతంత్రయమ్ |
 కురుష్వత్రీణిశాస్త్రాణి లోకానాం మోహనాయనై || ౫౩
 శాస్త్రాణి మత్ప్రణీతాని భవద్భిర్వ్యాకృతానిచ |
 ఆభూతసంస్థవం లోకేస్థాస్యన్తి మమ శాసనాత్ || ౫౪
 బాధమిత్యేవ తేనర్షే ప్రణిపత్యాః పుష్కర హరిమ్ |
 కృతకృత్యస్తదాబ్రహ్మో సార్థం దేవైస్సవ్యమాలయమ్ || ౫౫
 జగాను సిద్ధగర్భర్ష చారణాదిభిరన్వితః ||

సంవతః—

పఞ్చరాత్రేణతుల్యాని తదా ప్రభృతివైమునే |
 వైవా దీనిచశాస్త్రాణి ప్రధస్తే శాసనాద్ధరేః || ౫౬
 వైష్ణవ్యామాయయాలోకే ప్రచరన్తి నిరఙ్కుశాః |
 వైవాదయోపి సమయాస్తత్ర తత్ర ప్రతిష్ఠితాః || ౫౭
 వశేచ్ఛతరే పఞ్చరాత్రమదూషితమపి స్వయం |
 దూషయన్త్యైవ సృష్టత్వాత్ తద్దూషయిశుమిశ్వరైః || ౫౮

క్షేమ.

- పాపణ్డేషు నిరస్తేషు హేతువాదానుకూలతా |
 జాయతే విష్ణుమాయాభిః పతితానాం దురాత్తనాం || ౫౯
- నాస్తికానిద్దకాజాతాః వ్యాధిభిః సరిపీడితాః |
 జాయస్తే చమియస్తే చ పచ్యస్తే నిరయేష్వపి || ౬౦
- స్వర్దేషు చ వసన్త్యన్యే మాయామలినచేతసః |
 తరన్తిచభవామ్భోధిం మాయాయాయే బహిష్కృతాః || ౬౧
- అలోఽద్యసర్వశాస్త్రాఃశి విచార్య చ పునఃపునః |
 నారాయణామృతధ్యానముశన్తి బ్రహ్మవాదినః || ౬౨
- బ్రాహ్మణస్సర్వవర్ణేషు యతిశ్చాశ్రమిషూత్తమః |
 యద్వద్గణ్గా చతీర్ధేషు దైవతేష్వపిచాచ్యుతః || ౬౩
- తద్వత్సర్వేషు శాస్త్రీషు పఞ్చరాత్రం ప్రశస్యతే |
 పఞ్చరాత్రోక్తవిధినా యస్సమారాధయేద్ధరిం || ౬౪
- కైవల్యం సరమంప్రాప్తో న భూయస్సంసరోదహా |
 అక్షయ్యం ఫలమాప్నోతి స పుమాన్నాత్ర సంశయః || ౬౫
- కల్యాణకారిణస్తస్య పితరస్స్వర్గవాసినః |
 బ్రహ్మలోకే పి పూజ్యన్తై కా కథా సరశ్శావే || ౬౬
- మన్త్రైశ్చ వైష్ణవైర్దత్తం హవ్యం వా కవ్యమేవ వా |
 తదక్షయ్యం భవేత్తేన తృప్యన్తి పితృదేవతాః || ౬౭
- అస్ఫోటయన్తి పితరః ప్రన్యత్యన్తి పితామహాః |
 వైష్ణవోజాయతే యేషామన్వయేషు మహామతిః || ౬౮
- పాఞ్చరాత్రోక్తవిధినా వాసుదేవం సమూశ్రితః |
 నారాయణామృతధ్యాన నిరస్తాశేషవిప్లవః || ౬౯
- ఏతచ్ఛాస్త్రం చ దాతవ్యం శిష్యాయానభ్యసూయవే |
 మోక్షమాణాయ నాన్యస్త్వై కస్తైచ స యన్మచ్ఛయా || ౭౦

త్రగునిష్ఠాయ దాతన్యమధ్యేతన్యం చ వేదవత్ |
 మహాపనిషదాఖ్యస్య శాస్త్రస్యాస్య మహామతే || 20
 సజ్చరాత్రసమాఖ్యాసా కథం లోకే ప్రవర్తతే ||

సంవర్తకః—

పశ్చేతరాణి శాస్త్రాణి రాత్రీయన్తై మహాస్యపి |
 తత్సన్నిఘ్నాసమాఖ్యాసా తేన లోకే ప్రవర్తతే || 21
 చంద్రతారాగణం యద్వచోభితే నైవ వాసరే |
 తథేతరాణి శోభన్తైసజ్చనైవాస్య సన్నిఘ్నా || 23
 సజ్చత్వమథవా యస్వద్దీప్యమానే దివాకరే |
 ఋచ్ఛన్తిరాత్రయ స్తద్వదితరాణి తదన్తికే || 24
 ఇదం పవిత్రం పాపఘ్నం శాస్త్రం భవవినాశనం |
 సంసారార్ణవమగ్నానాం కర్తృపాశానుపేయుషాం || 25
 మహాపాతేన సదృశం తారకం భవసాగరాత్ |

ఋగాదిభేదవత్ తస్య చాతుర్విధ్యం :—

ఋగాదిసంజ్ఞాయా వేదశ్చతుర్థా భిద్యతేయథా || 26
 తస్వత్సిద్ధాస్తభేదేన సజ్చరాత్రం చతుర్విధం |
 ఋగాదయో యథా చైకం భిద్యతే బహుశాఖయా || 22
 తథా సిద్ధాస్తమేకైకం వక్తృభేదేన భిద్యతే |
 సిద్ధాస్తం నామచాస్వర్గం నిరాహుతితి పణ్డితాః || 27
 మీమాంసాదిషు శాస్త్రేషు యే సిద్ధాధాఃకునీపిణాః |
 తేషామన్తైఽధికానో స్తీన్నితి సిద్ధాంత సంజ్ఞితం || 28

సిద్ధాస్తభేద నిరూపణం:—

ఏకమూర్తిప్రధానంతు మస్త్రసిద్ధాస్తముచ్యతే |
 చతుర్ముఖైర్తిప్రధానంతు యత్తదాగమసంజ్ఞితం || ౨౦

సిద్ధాంతముచ్యతేసద్భిద్భివోతీయం లోకవిశ్రుతం |
 నవమూర్తిప్రధానంచ తస్త్రసిద్ధాంతముచ్యతే || ౮౧
 చతుర్వక్త్రే త్రివక్త్రే వా దేవే యత్రార్చనావిధిః |
 తత్తన్త్రాన్తరఖిప్తం న్యాత్తన్త్ర మేతచ్చతుర్విధం || ౮౨
 చతస్రః కథితాః పూర్వం వాసుదేవాదయస్తథా |
 నారాయణో హయగ్రీనో విష్ణు నృహరిసూకరా || ౮౩

తస్త్రసాంకర్యేదోషః—

సాంకర్యం నతు కుర్వీత సిద్ధాన్తేషు ఐరిస్పరిం |
 యది సాంకర్యేణ మోహాత్ రాజారాష్ట్రంచ నశ్యతి || ౮౪
 యేన సిద్ధాంతమార్గేణ కర్మణాదిక్రియా కృతా |
 తేనైవ సకలం కర్మ కుర్యాత్తన్త్రవిభాగవితే || ౮౫
 తత్తన్త్రాన్తరఖిప్తం న్యాత్ సర్వే సర్వఫలప్రదాః |
 తేష్వయం మన్త్రసిద్ధాంతః పాద్మసంజ్ఞో భిధీయాతే || ౮౬
 ఏకైకవక్త్రభేదేన సిద్ధాన్తా బహుధాస్మృతాః |
 గజ్గ్రహో విస్తరశ్చైవ తన్త్రాణాం ప్రకటికృతః || ౮౭
 గ సిద్ధాన్తై మన్త్రసంసిద్ధై శ్శిష్యాణాం హితకామ్యయా |
 తన్త్రాణాంచైవసర్వేషాం వక్త్రా నారాయణస్వయమ్ || ౮౮
 అనుగ్రహార్థం భక్తానాం శ్రావయామాన చస్వయమ్ |
 శ్రోతారోముత్తిభేదాశ్చ మునయశ్చ పితామహః || ౮౯
 ప్రయోజనం చ శాస్త్రస్య మోక్షః ప్రకృతిదుర్లభః |
 అభిధేయం భగవతస్సమారాధనముత్తమమ్ || ౯౦
 సమ్బద్ధో పీష్యతే సద్భి స్సాధ్య సాధన లక్షణః |
 శ్రుతిమూలబుడంతన్త్రం ప్రమాణం కల్పసూత్రవత్ || ౯౧
 సర్వసర్వ ప్యవిచ్ఛిన్నం దేవదేవస్యశాసనాత్ |

౧ సిద్ధాన్తైర్మున్త్రసిద్ధాన్తైః

చింతామణియథా లోకే శబలా కల్పకద్రుమః || ౯౨

అధిభ్యో వాఙ్మితం సవం ప్రయచ్ఛతి గతిం వినా |

పఞ్చరాత్రాఖ్య శాస్త్రంతు చతువగఁఫలప్రదమ్ || ౯౩

శాస్త్రాన్తరవ్యసనినామభ్యాసః కాల్యూమాసనమ్ |

ఫలం వా కిఞ్చ ౩ దేవాస్యత్ య త్తత్సాధుబహిష్కృతమ్ || ౯౪

నాసు దేవం పరిత్యజ్య యేఽస్యం గేఘముచాసతే |

సరకాయ భవన్యైతే నాత్రకార్యా పిచారణా || ౯౫

సత్యం సత్యం పునస్సత్యమున్యత్యే భుజముచ్యతే |

వేదశాస్త్రాత్పరింగాస్తి నదైవం కేశేవాత్పరం || ౯౬

తస్మాద్భజస్వ దేవేశం విధినానేనవై మునే ||

కణ్వః—

కతి భేదాని తస్మాణామ్ నానుధేయాని కాని వా |

శ్రోతుమిచ్ఛామి విప్రైః సరం కౌతూహలంహిమే || ౯౭

౧౦౮ సంహితానామ్ నామాని.

సంవర్తకః—

శతమేకమధాష్టై చ పురాణే కణ్వ శుశ్రుమ |

నానుధేయానిచై తేఘమ్ శ్రూయతామ్ కథ్యతే మయా || ౯౮

పాద్యమ్ పద్మోన్మవమ్ మాయానైభవమ్ నలకూబరమ్ |

త్త్రైలోక్యమోహసమ్ విష్ణుతిలకమ్ సరమాహ్వయమ్ || ౯౯

నారదీయమ్ ధనదీయమ్ వాసిష్ఠమ్ పౌష్కరాహ్వయమ్ |

సనత్కుమారం ససకం సత్యాఖ్యం విశ్వసంహితా || ౧౦౦

అనంతాఖ్యం మహీస్రశ్నం శ్రీస్రశ్నం పురుషోత్తమమ్ |

మాపౌష్ఠ్రీ సంహితాపఞ్చ స్రశ్నాఖ్యం తత్ప్రసాగరమ్ || ౧౦౧

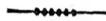
౧ వాగీశమ్ సాత్వతంచైవ ౨ ద్రవిణం శ్రీకరాహ్వయమ్ |
 సాంవతః విష్ణుసద్భావం సిద్ధాంతం విష్ణుపూజకమ్ || ౧౦౨
 విష్ణుతన్త్రం చ కౌమారం ౩ తథాహిబుద్ధ్యసంహితా |
 విష్ణువైభవికం సౌరం సౌమ్య మిశ్వరసంహితా || ౧౦౩
 అనంతాఖ్యం భాగవతం జయాఖ్యం మూలసంహితా |
 సుప్రీతన్త్రం శౌనకీయం మారీచం దక్షసంహితా || ౧౦౪
 ఔషేన్ద్రం యోగహృదయం హఠీతం వారమేశ్వరమ్ |
 ఆత్రేయం మాన్దరం విష్వక్సేనమాశనసాహ్వయమ్ || ౧౦౫
 వైఖానసం విహణ్డేన్ద్రం భాగవం పరపూరుషమ్ |
 యాజ్ఞన్క్యం గౌతమీయం పౌలస్త్యం శాకలూహ్వయమ్ ||
 జ్ఞానాణకవం జామదగ్న్యం యామ్యం నారాయణాఖ్యకమ్ |
 పారాశర్యం చ జాబాలం కాపిలం వామనాహ్వయమ్ || ౧౦౬
 జయోత్తరం బాహుస్పత్యం జైమినం సాత్వతాహ్వయమ్ |
 కాత్యాయనీయం వాల్మీక మాండగాయనసంహితా || ౧౦౭
 హైరిణ్యగర్భమాగస్త్యం కాణ్వం బోధాయనాహ్వయమ్ |
 భారద్వాజం నారసింహం గాగన్యముత్తరపూర్వకమ్ || ౧౦౮
 శాతాతసం చాక్లిరసం కాశ్యపం పైబ్జలాహ్వయమ్ |
 త్రైలోక్య విజయం యోగం వాయవీయం చ వాగుణమ్ || ౧౦౯
 కృష్ణం చాచ్యురమాగ్నేయం మార్కణ్డేయస్య సంగ్రహః |
 మహాసనత్కు మారాఖ్యం వ్యాసాఖ్యం విష్ణుసంహితా || ౧౧౦
 మార్కండేయం వారిషణం ‡ బ్రహ్మనారనసంహితా |
 సంవాగం శుకరుద్రాభ్యముమామాహేశ్వరాహ్వయమ్ || ౧౧౧

---

౧ వాసిష్ఠం.   ౨ తెజోద్రవిణం.   ౩ రహస్యం విష్ణుపూర్వకం.
 † కృష్ణచామర.   ‡ బ్రహ్మన్నరకసంహితా.

దత్తాత్రేయం చ శర్వాఖ్యం వారాహమిహిరాహ్వయమ్ |
 సక్ష్మక్షణాఖ్యం ప్రద్యుమ్నం వాసునం ¶ కల్మీరాఘవమ్ || ౧౧౩
 ప్రాచేతసాఖ్యమిత్యే తే శతమష్టోత్తరం స్మృతమ్ |
 ఏతాని తస్యై వామాని మయోక్తాని మహామతే || ౧౧౪
 * తస్మాస్త్వనైకే బోధ్యంతై ముక్త్యుపాయాః పృథక్పృథక్ |
 ఇతి తస్యైం సమాఖ్యాతం శాస్త్రమేవ మనీషిభిః || ౧౧౫
 తస్మాణాం నానుధేయాని యో నిత్యం పఠతే నరః |
 సర్వపాప వినిముక్తో యాతి బ్రహ్మ సనాతనమ్ || ౧౧౬

ఇతి శ్రీ పాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్యసంహితాయామ్
 జ్ఞానపాదే శాస్త్రావతారకమ్ నామ ప్రథమోఽధ్యాయః

సంవత్సరః—

హే పద్మ నాగరాజేంద్రే శ్రుతవాససి యత్పూరా |
 తస్యైం తదహమధ్యాప్యో మయి చేదస్త్వనుగ్రహాః || ౧

శ్రీ పద్మ ఉవాచ—

తత్ప్రేమాయామి విసర్షే తస్యైం వై లోకవిశ్రుతమ్ |
 జ్ఞాన యోగ క్రియా చర్యా చతుష్పాద సమన్వితమ్ || ౨
 రహస్యమద్భుతం దివ్యం యస్సయా కషిలాచ్ఛ్చుతమ్ |
 సంక్షిప్తం చ మహాథం చ సర్వసిద్ధి ప్రసాధనమ్ || ౩
 సాధకోటి ప్రమాణేన బ్రహ్మణా కేశవాచ్ఛుతమ్ |
 తస్మాత్సముద్భృతం తస్యైం వారిధేరమృతం యథా || ౪
 విజ్ఞానమాదా సకలం సృష్ట్యుపాధ్ధాతముచ్యతే |
 తతో యోగః క్రియా పశ్చాచ్ఛర్యా చ తదనంతరమ్ || ౫

¶ కలిరాఘవో-కల్మీరాఘవో, * పా. మత్స్యాపై మౌ న బోధ్యంతై.

విజ్ఞాన శబ్దార్థః—

విజ్ఞానం భగవజ్ఞానం తజ్ఞానాన్సుక్తిరుచ్యతే ।

భగవతః ఆద్యం గూఢమ్ :—

- ఆదిసుధ్యాస్త రహితమవృద్ధి త్తయమచ్యుతమ్ ॥ ౬
- నిత్యం నిరుపమం జ్యోతి నిత్యతృప్తం నిర్జ్ఞానమ్ ।
సర్వాకారం నిరాకారం తమసః పరమవ్యయమ్ ॥ ౭
- తత్కారణవశా త్తస్మాదావిరాసీత్సనాతనాత్ ।
ద్విహస్తమేకవక్త్రం చ శుద్ధస్ఫటికసన్నిభమ్ ॥ ౮
- సహస్రరవివహ్నిస్తు లక్షకోటి సమప్రభమ్ ।
మరీచి చక్రమధ్యస్థం చక్రాద్యాయుధలాఞ్చితమ్ ॥ ౯
- శ్రీవత్సకౌస్తుభోరస్కం వనమాలావిరాజితమ్ ।
కిరీటహారకేయూర వలయాది విభూషితమ్ ॥ ౧౦
- పీతామ్బుధరంసౌమ్యం గూఢమాద్యం సనాతనమ్ ।
స వాసుదేవో విజ్ఞేయస్సృజ్యం సర్వం చ తన్నుఖాత్ ॥ ౧౧
- ధ్యేయశ్చ యోగిభినిత్యం హృత్పద్మాహ్వయవిష్టరే ।
పశ్యన్తి సూరయశ్శశ్వ త్తద్విష్ణోః పరమం పనమ్ ॥ ౧౨
- వాసుదేవా త్తతో జాతో వాసుదేవాహ్వయోఽపరః ।
ఏకవక్త్రశ్చతుర్భాహుశ్చక్రా ద్యాయుధలక్షణః ॥ ౧౩
- స్థిత్యై చక్రం సరసిజం దధానం సృష్టయే పునః ।
ముక్తయే పాఞ్చజన్యం చ గదాం సంహృతయే తథా ॥ ౧౪
- శ్రీవత్స కౌస్తుభోరస్కా వనమాలా విభూషితః ।
మయూరకణ్ఠవచ్ఛాయః వీతనై సగికామ్బరః ॥ ౧౫
- స వాసుదేవో భగవాన్ సృష్టిస్థిత్యస్తముక్తిదః ।
ఆత్మానం స ద్విధాచక్రే పునః కేనాపి హేతునా ॥ ౧౬
- తయో రేకో వాసుదేవశ్శుద్ధస్ఫటికసన్నిభః ।
నారాయణో ద్వితీయస్తు సీలామ్బుదసమప్రభః ॥ ౧౭

సంకర్షణో వాసుదేవాత్ తస్మాత్ప్రద్యుమ్నసంజ్ఞితః |
 ప్రద్యుమ్నాదనిరుద్ధోఽభూత్ సవపతే చతుర్భుజః || ౧౮
 జ్ఞానాది గుణసామాన్యే వాసుదేవః ప్రకీర్తితః |
 షణ్ణాంగుణానాం వైషమ్యేవక్ష్యంతే మూర్తయః క్రమాత్ ||
 జ్ఞానేఽధినో భవేన్భ్రహ్మణా సంకర్షణ సమాహ్వయః |
 బలేఽధికస్తుప్రద్యుమ్నస్సాస్త్విదైశ్వయేఽనిరుద్ధకః || ౨౦
 మూర్తిభ్యశ్చ చతుర్భ్యశ్చ చతుర్వింశతిమూర్తయః |
 జాయంతే క్రమశో బ్రహ్మణ దీపాద్దీపాన్తరం యథా || ౨౧
 సవే చతుర్భుజః పన్న శబ్ధచక్ర గదాధరాః |
 వాసుదేవాదాదిదేవాత్ప్రథమా త్కేశవస్తథా || ౨౨
 నారాయణో మాధవశ్చ జ్ఞానే భూసురోత్తమ |
 సంకర్షణాచ్చ గోవిందో విష్ణుశ్చ మధుసూనవః || ౨౩
 త్రయస్తే సమజాయంత ప్రద్యుమ్నాచ్చ త్రివిక్రమః |
 వామనశ్శ్రీధరశ్చైతే జ్ఞానే మునిసత్తమ || ౨౪
 అనిరుద్ధాద్ధృషీకేశః పద్మనాభశ్చ సువ్రత |
 గామోదగశ్చ తేనైతం ద్వైవశాంశాః ప్రజ్ఞానే || ౨౫
 వాసుదేవాచ్చ తన్నామ్నా తథా సంకర్షణాదపి |
 ప్రద్యుమ్నాదపి తన్నామ్నా తన్నామ్నైవానిరుద్ధకాత్ || ౨౬
 అభూవణ క్రమశస్తేభ్య శ్చతుర్భ్యః పురుషోత్తమాః |
 అథోక్షజో నృసింహశ్చ చతుర్ధశ్చామృతో మతః || ౨౭
 చతుర్భ్య ఏవ తేభ్యోమీ జ్ఞానే చ యథాక్రమమ్ |
 జనాదనస్తథోపేంద్రో హరిః కృష్ణస్సమాఖ్యయా || ౨౮
 వాసుదేవాదాదిదేవాన్మూర్త్యష్టకమ జాయతే |
 బ్రాహ్మీ చ మూర్తిః ప్రథమా ప్రాజాపత్యా చ వైష్ణవీ || ౨౯

- దివ్యా చాపీఁ మాసుషీ చ సప్తమీ చాసురీ మతా |
 వైశాచీ చరమా తాసాం మూతీఁనామపరాకశ || 30
- మీనాద్యా జజ్ఞిరే విప్ర చతుర్వ్యూహోద్యధాక్రమమ్ |
 నుత్యైః కూమోఁ నరాహళ్శ్చ వాసుదేవాదజాయత || 3౧
- స్మసింహో వానునో రామో జామదగ్నోఽస్యఽప్యజాయత |
 సజ్క-షణ్ణా-శ్శధా జజ్ఞైః ప్రద్యుమ్నా ద్రాఘవో బలీ || 3౨
- అనిరుద్ధాపభూత్యైష్ఠ్యైః కిల్కితీ వశ మూతేఽయః |
 సజ్క-షణ్ణా-శ్చ పురుషస్సత్యైః ప్రద్యుమ్న సమ్భవః || 33
- జానోఽచ్యుతోఽనిరుద్ధాశ్చ బుద్ధస్త్రై లోక్య మోహనః |
 దశాహశ్శౌరిరిన్నేశో వాసుదేవాదజాయత || 3౪
- సజ్క-షణ్ణాద్ధయగ్రీవశ్శజ్ఞో దరన్మ కేసరీ |
 వైకుణ్ఠమూతీఁరాద్యాతు ముకుందశ్చ వృషాకపిః || 3౫
- తత్రైవాది వరాహశ్చ తతస్సజ్క-షణ్ణాదపి |
 అనంతః పన్నగో జాతస్సహస్రఫణవాన్ బలీ || 3౬
- సుకశణాద్యాయుథాని కీరీటాది విభూషణమ్ |
 మూతాణ్య విర్భావసమయే సఖై వై తాని జజ్ఞరే || 3౭
- దేవ్యశ్శ్రియావయస్సద్వత్ మూతీఁభేకం సమాశ్రితాః |
 శ్రీవత్సాదేవ సకలా జజ్ఞరే దివ్యలాఙ్ఘనాత్ || 3౮
- గగుడః పక్షిణామిన్ద్రో వాహసం బలినాం వరః |
 వాసుదేవాది మూతీఁ భ్యశ్శ్చన్ద్రో మూతీఁరజాయత || 3౯
- కుముదాద్యాశ్చ భూతేశాస్సవేఽపారిషదైస్సహ |
 పాదశశ్చా నిరుద్ధస్య సమభూవన్సహస్రశః || ౪౦
- సహస్రశీషన్ చరణహస్త నేత్రాద్భుతాకృతేః |
 అనిరుద్ధాజ్జగజ్జై స్వాఙ్గా దేవ యథాక్రమమ్ || ౪౧

ముఖాద్విశ్చ వహ్నిశ్చ ఛందాంస్యజ్ఞాని పట్టధా |
 ద్యౌమూఁధో నయనాత్సూర్యో మనసశ్చంద్రమా అపి || ౪౨
 శ్రోత్రాద్దిశో నభోనాభః పద్భ్యాం భూమి రజాయత |
 ప్రాణాద్వాయుస్తథా పానాస్తృత్యుః కేశాత్తథామ్బుదః || ౪౩
 త్రుట్యుది కాలభేదశ్చ కాంశ్చాభూత్తథా ధియః |
 వసస్పతయ ఓషధ్యో రోమకూపాద్వినిస్సృతాః || ౪౪
 యజ్ఞశ్చ జజ్ఞిశో తస్మాద్భూవో బహువక్షిణాః |
 చాతువణ్యం క్రమాద్వక్త్రీ బాహూయ చరణోద్భవమ్ | ౪౫
 ఏవం స్పష్ట్యా జగత్సవణం విశ్వహూపధరో హరిః |
 ఆస్త్యే నస్తాసనేదేవశ్చీ భూమిభ్యాం సహప్రభుః || ౪౬
 మధ్యే క్షీరాణావే క్వేతద్విపాణ్య హేమనిమితే |
 ప్రాసాదే సేవ్యమాసశ్చ యోగిభివివిధై రపి || ౪౭
 చణ్డాద్యై ద్వారపాలైశ్చ కుముదాద్యనుజీవిభిః |
 పక్షీన్ద్రీ విష్వక్సేనాభ్యాం సేవ్యమానో ముదాన్వితః || ౪౮
 శ్రీవత్సవతో నిత్య శ్రీరజయశ్శాశ్వతో ద్రువః |
 అనిరుద్ధో జగత్సాంవై రిన్ద్రాద్యైః పరిపాలయన్ || ౪౯

ఇతి శ్రీ పాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్యసంహితాయామ్

జ్ఞానపాదే మూర్త్యుత్పత్తి భేదో నామ

ద్వితీయోఽధ్యాయః.

పద్యః—

బ్రహ్మణ స్పృష్టిరథునా సత్యతే ద్విజసత్తమ |
 నారాయణోఽస్పృజత్తోయం తత్రైవాసీన్నహణానః || ౧

అనిరుద్ధాంశజాదుగామాయాసాపాసుమోహినీ |
 స్యగ్రోధమస్పృజత్తస్మిన్ మాయాయాపే మహాద్రుమే || ౨

అనిరుద్ధాంశజశ్చీమా పన్ననాభల్లపురాతనః |
 సంహృత్య లోకా పురుషల్లపణాపయజ్కమేయివాన్ || 3

వటవత్రశాయినో నాభీపద్మే చతుముఖస్పష్టిః
 తత్ర పుంసశ్చయానస్య నాగపయజ్కభూషితే |
 హిరణ్మయం పద్మగభామ్ నాభెరణ్ణమజాయత || ౪

తదణ్ణం పచ్చభూతాత్మభూతం శుద్ధమతకితమ్ |
 అణ్ణస్య వధామానస్య మధ్యే వద్మం సితవ్రభమ్ || ౫

సహస్రదలపయస్తమస్తగ కేసరమణ్డితమ్ |
 మధ్యే † కణికయా యుక్తమద్భుతమ్ సృష్టికారణమ్ || ౬

ప్రప్తారమస్పృజత్తస్మిన్ పద్మనాభశ్చతుముఖమ్ |
 పద్మాసనమ్.

ఆసనం బ్రహ్మణో యస్మాత్పన్న మాదావభూత్తతః || ౭
 అన్యేషామపి దేవానా మాసనం పన్నమిష్యతే |

సనద్దనాదీనాం సృష్టికాయవిముఖతా.
 సనద్దనాదీనస్పృజత్సృష్టికం పచ్చభూస్వయమ్ || ౮
 ప్రస్తుం మనో న దధిరే తే చ స్వాయమ్భవాస్తదా |
 సర్వే తే యోగినో జాతా వీతరాగా విమత్సరాః || ౯

బ్రహ్మణః క్రోధాద్రుద్రస్పష్టిః .
 తేష్యేవం నిరపేక్షేషు లోకస్పష్టే మహాత్మసు |
 బ్రహ్మణో భూన్నహాన్ క్రోధస్త్రైలోక్యదహనక్షమః || ౧౦

† మణికయా.
 3

భ్రుకుటీకుటిలాత్తస్య లలాటాతోక్రిధదీపితాత్ |
 సముత్పన్నస్తదా రుద్రో యుగాంతాగ్నిసమప్రభః || ౧౧
 అధనారీనరవపు ముహూకాయః ప్రతాపవాన్ |
 సంవిభజ్యత్సనో దేహం నరం నారీం చ నిమమే || ౧౨
 మిథునాజ్జజ్ఞై రె తస్మాద్రుద్రాణాం కోటయస్తథా |
 సవే చతుర్భుజాః క్రూరాః త్రిణేత్రాశ్శూలపాణయః || ౧౩
 తేషు ప్రధానా విప్రేన్ద్రై రుద్రా ఏకాదశ స్మృతాః |

మరీచ్యాదిభిజ్జగత్సృష్టిః

రుద్రస్సృష్టిమపి బ్రహ్మో వ్యధమాలోక్య లోకకృత్ || ౧౪
 మరీచ్యాదీన్ష షడపరాన్ మనసా నిమమే పునః |
 తై రేతదఖిలం సృష్టం త్రైలోక్యం సచరాచరమ్ || ౧౫

బ్రహ్మణః పరమపురుషదశకానమ్.

ఏవం సృష్ట్యా జగదిదం పన్నయోనిశ్చతుర్ముఖః |
 ధ్యానం పరమమాత్మినో కారణం స్వస్య చిన్తయన్ || ౧౬
 ధ్యాయతస్తస్య పురతః తేజఃపుష్కమివాభవత్ |
 దివాకరసహస్రభం విద్యుత్సంక్లాతసన్నిభమ్ || ౧౭
 తన్నధ్యే పురుషశ్రేష్ఠం పీతనిమలవాససమ్ |
 శబ్దచక్రగధాపద్మం ధారయన్తం చతుర్భుజమ్ || ౧౮
 శ్రీవత్సాంకం ప్రసన్నాస్యం కౌస్తుభేన విరాజితమ్ |
 స్ఫురత్కిరీటహారాద్యై భూషణై రుపశోభితమ్ || ౧౯
 † తం నృష్ట్యా పురుషశ్రేష్ఠం పన్నయోనిరచిన్తయత్ |
 ఏష ఏవ పరో దేవస్సర్వస్య జగతః ప్రభుః || ౨౦

† సర్వస్య.

నాస్మాత్పరతరః కశ్చిద్దృశ్యతే పురుషః స్థితః ।

తమేవ సంశయాన్ ప్రప్టుం వివిధానుపచక్రమే ॥

౨౧

బ్రహ్మః—

కస్త్వమత్యద్భూతాకారః పురుషః పురుషోత్తమ ।

మహ్యం + జ్ఞానమానాయ ఆత్మనం దశయస్వ మే ॥ ౨౨

శ్రీ భగవాన్—

సప్తారం సవలోకానాం పురాణం పురుషం పరమ్ ॥

అనాదిమధ్యనిధనం విద్ధి మామచలం ధ్రువమ్ ॥ ౨౩

కారణం సవలోకస్య మా చ భూత్సంశయస్తవ ।

సంశయస్య త్వదీయస్య చ్ఛైత్యారం మాముపస్థితమ్ ॥ ౨౪

బ్రహ్మః—

ధన్వోస్సృష్టసుగృహీతోఽస్మి పూణకామోఽస్మి శాశ్వత ।

అజ్ఞాతం నాస్తి తే జ్ఞేయం కథవ్యం నాస్తి చాకృతమ్ ॥ ౨౫

నానవాప్తమవాప్తవ్యం ట్రిషు లోకేషు విద్యతే ।

కస్య హేతోజ్జగత్సప్టుం భవాన్ ప్రెరయసే వద ॥ ౨౬

శ్రీ భగవాన్—

క్రీడామి కేవలం బ్రహ్మన్ సృష్టిసంహారపాలనైః ।

లోకానామపి సవేషామహం కేనాపి హేతునా ॥ ౨౭

ఇతి శ్రీ వాఙ్మారాత్రే మహోపనిషది వాఙ్మసంహితాయాం

జ్ఞానపాదే బ్రహ్మోదిసృష్టిప్రకారో నామ

తృతీయోఽధ్యాయః

చ తు ర్థో ౭ ధ్యా యః

బ్రహ్మః—

విధ త్నే కేన యావేణ కేన యావేణ పాసి వా |
సంహతుం యతసే కేన శుశ్రూషా మె విజృమ్భతే || ౧

సృష్టిభావం అసహ్యం కర్మిణు చతస్రో ముఖ్యాః.

శ్రీ భగవాన్:—

అనన్తాశ్చక్తయస్సృష్టాః మనస్తేవ చతుముఖ |
చతస్రస్తాను నిదిష్టాః ముఖ్యా విష్ణ్వాదిమూతయః || ౨

అత్ర తిస్రస్సంసారగోచరాః. చతుర్థే మోక్షదాయినీ.

రజస్సత్వతమోమయ్య స్తిస్రస్సంసారగోచరాః |
ఆనందాఖ్యా చతుర్థీ తు భుక్తిముక్తిప్రదాయినీ || ౩

సృష్ట్యాదుపయోగినో గుణాః.

రజోగుణేన భవనం సృజామి సచరాచరమ్ |
పాలయామి చ సత్వేన తమసా సంహరామి చ || ౪

ఆనందాత్మానమాస్థాయ వాసుదేవాహ్వయ స్వయమ్ |
విపాశయామి సంసారాత్ యే మామేవ భజన్తి తాన్ || ౫

సృజామి పామి హస్త్యేత ద్రూపై బ్రహ్మాదిభిస్త్రిభిః |

నిష్కామానాం బంధమోక్షః.

వాసుదేవాత్మకూపేణ పరేణ భవసాగరాత్ ||
విపాశయామి నిష్కామాన్యే మామారాధయన్తి తాన్ |

విష్ణ్వాదిభు చతస్రభు వాసుదేవమూర్తి రవవగత్రదా.

ముఖ్యశ్చతుర్ణామే తేషాముచ్యతే పరమః పుమాన్ || ౬
అపవగకరత్వేన వాసుదేవ స్స ఈరితః |

బ్రహ్మాదయస్తతో ౭ న్యే తు సంసారాహితదృష్టయః || ౭

జ్ఞానవాదే చతుర్థోఽధ్యాయః

౨౧

(సంసారిస్వరూపం తన్నాత్రాచ.)

బ్రహ్మః—

సంసారీ పురుషః కోఽస్య మాత్రై కే వా పరావరే |

ముక్తః కో యస్య మాత్రై ద్వే న విద్యేతే పరావరే || ౯

శ్రీభగవాన్—

పుణ్యపాపనిమిత్తై యస్సుఖదుఃఖే నిషేవతే |

సాంసారీ సా పరా మాత్రా బ్రహ్మభూయ మితీయతే || ౧౦

మాత్రా పరా భవే త్తస్య స్థావరత్వమసత్పమమ్ |

ముక్తస్వరూపమ్.

సంసారవాసనాతితం విముక్తం కమబన్ధనైః || ౧౧

ఆత్మత్వప్తముదాసీనం ముక్తమాహుమనీషిణః |

సదైక నూపరూపస్య మాత్రా కాపి న విద్యతే || ౧౨

బ్రహ్మః—

కే సంసారం ప్రపద్యంతై కే చ గచ్ఛన్తి నివృత్తిమ్ |

కౌతుహలం హి భగవన్ బ్రూహి తత్త్వం యథాతథమ్ || ౧౩

సంసారబన్ధమోక్షౌ.

శ్రీభగవాన్—

ఫల కామనయా కమ విహితం వైదికం భజన్ |

బధ్యతే నిస్పృహః కమ భజమానో న బధ్యతే || ౧౪

జ్ఞానం వైషయికం యస్య చక్షురాదినిబన్ధనమ్ |

బధ్యతే స పరే దేవే యస్య జ్ఞానం స ముచ్యతే || ౧౫

బ్రహ్మః—

ముక్తాత్మనశ్చ భవతో భేదః కః పురుషోత్తమ |

ఏతదాచక్ష్య భగవన్నాతిగుహ్యం యది ప్రభో || ౧౬

ముక్తాత్మనః పరమపురుషస్య చ భేదః

శ్రీభగవాన్:—

అహమేవ భవన్త్యేతే న భేద స్తత్ర కశ్చన |
యథాహం విహరామ్యేవం తథా ముక్తాశ్చ దేహినః || ౧౭

బ్రహ్మ:—

బద్ధన్తి పురుషం కే తే హేతవః కర్మహేతవః |
కర్మపాశై నిగలితాన్పురుషాన్ భ్రామయన్తి యే || ౧౮
బద్ధహేతవః,

శ్రీభగవాన్:—

త్రిభిరేవ గుణైవ్యస్తైస్సమస్తైః పూర్వమిరితైః |
సత్వాదిభిః క్రియా చాపి త్రివిధా సమ్రుచతే || ౧౯
తయా సంసారి మృచ్ఛన్తి పురుషాః పూర్వవృత్తయః |
ఏవమేవ సుర + శ్రేష్ఠ యన్యాం త్వం పరిపృచ్ఛసి || ౨౦

బ్రహ్మ:—

కథమేభిగుణై యోగః పురుషస్యోపజాయతే |
కర్మపాశై విముచ్ఛ్యేత మోక్ష్యమాణశ్చ పూకుషః || ౨౧
విషయచశాద్గుణత్రయయోగవియోగౌ.

శ్రీభగవాన్:—

పురుషస్య గుణా యే తే దేహధర్మానువర్తినః |
విషయస్య వశాదేతే భవన్తి న భవన్తిచ || ౨౨
విషయ స్వరూపప్రశ్నః

బ్రహ్మ:—

కోసా విషయ ఇత్యుక్తః పురుషాణాం మహేశ్వర |
యస్య యోగాద్భవన్త్యేతే న భవన్తి చ తే గుణాః || ౨౩

+ క్షేప్త.

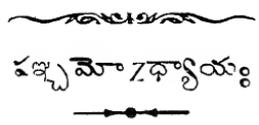
విషయనిఘాటణమ్.

శ్రీభగవాన్:—

త్రిగుణా ప్రకృతిబ్రహ్మాణః † విషయో దేహినః స్మృతః |
 తద్యోగాస్పృశ్యతే జన్తుస్తదయోగాద్విముచ్యతే || ౨౪
 జానాతి పురుషో నిత్యం ప్రకృతిం త్రిగుణాత్మికామ్ |
 సా చ ప్రసూతే సతతం నిద్రాలస్యం వృధగ్విధమ్ || ౨౫
 స్వరూపం విస్మరత్యేష నిద్రయా వినశిస్స్వయమ్ |
 స బద్ధ ఇష్యతే పుంసాం కిం భూయశ్శోతుమిచ్ఛసి || ౨౬

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్ర మహోపనిషది పాద్యసంహితాయాం

జ్ఞానపాదే ముముక్షుసంసారమోచనం నామ
 చతుర్థోఽధ్యాయః.

పఞ్చమోఽధ్యాయః

బ్రహ్మ:—

ప్రకృత్యా తస్య సంయోగో జాయతే కేన హేతునా |
 ఏతదాచత్వ భగవన్ రహస్యం దుర్లభం † మమ || ౧

శ్రీభగవాన్:—

ప్రకృత్యా పురుషస్య సంయోగే హేతుః
 మన్తాయా కారణం బ్రహ్మన్ననాదిరవినాశినీ |
 యునక్తి పురుషం సైషా ప్రకృత్యా గుణరూపయా || ౨
 భగవతః ప్రసాదాత్ ప్రకృత్యా వియోగః
 మత్ప్రసాదం వినా తస్య న విరామోస్తి కస్య చిత్ |
 యావన్నాహం ప్రసీదామి తావన్నాయా దురత్యయా || ౩

† మతమ్, ‡ విషయ—స్మృతాః.

పూణాకామస్య భగవతః ప్రసాదే నిబద్ధనమ్.

బ్రహ్మి:—

పూణాకామస్య దేవస్య ప్రసాదే కిం నిబద్ధనమ్ |

న జానే కారణం తస్య తన్నై బ్రూహి నిబద్ధనమ్ || ౪

శ్రీభగవా:—

వణానామాశ్రమాణాం చ మయాదా యా మయాకృతా

తాం యే సమసువతన్తై ప్రసాదస్తేషు మే మహాత్ || ౫

తస్మాత్సంసారిణాం పుంసాం మత్ప్రసాదం వినా క్వచిత్ |

నిశ్చేయసకరం నాన్యద్బద్ధస్య కసులాసన || ౬

బ్రహ్మి:—

భగవత్ దేవదేవేశ జానామి పురుషోత్తమ |

త్వామేవ జగతాం మన్యే స్రష్టారం కమలేక్షుణ || ౭

ప్రభవన్తి యతో లోకాః ప్రలయం యాన్తి యత్ర చ |

భగవత్ తదశేషేణ † జ్ఞాతుమిచ్ఛామి శంస మే || ౮

సృష్ట్యాదినిరూపణమ్.

శ్రీభగవా:—

ప్రకృతిః పురుషశ్చోభే మసు సూపే దురత్యయే |

అనుప్రవిశ్య ద్వితయం త్తోభయామ్యహమిచ్ఛయా || ౯

ప్రకృతి స్త్రి గుణా బ్రహ్మన్ననాదిరవినాశినీ |

పురుషాధిష్ఠితా సూత్రై స్థావరాణి చరాణి చ || ౧౦

గుణసామ్యాత్సన స్తస్మాత్పురుషాధిష్ఠితాత్పునః |

అజాయత మహత్తత్వం త్రివిధం త్రివిధై గుణైః || ౧౧

అహంకారస్తతో జాత స్తస్య తిస్రా విధాః స్మృతాః |

వై కారికస్తైజసశ్చ ‡ భూతాదిశ్చైతి తత్త్రిధా || ౧౨

† శ్రోతుం.

‡ శాంతికశ్చైతి.

- వైకారికాదహజ్కారాత్సత్వికాః పఞ్చ జఙ్గిరే |
జ్ఞానేంద్రియాణి పంచైవ రాజసాత్తైజసాత్సునః || ౧౩
- కమేంద్రియాణి జాతాని భూతాదేస్తామసాదథ |
శబ్దతన్మాత్రమభవత్తచ్చా కాశమజీజనత్ || ౧౪
- స్పృశతన్మాత్రమాకాశా త్తన్మాద్వాయురజాయత |
రూపమాత్రిం తతో వాయో స్తన్మాదగ్నిరజాయత || ౧౫
- రసమాత్రిమజస్యగ్నే స్తన్మాదాపః ప్రజఙ్గిరే |
గన్ధతన్మాత్రిమద్భృష్టి గన్ధమాత్రాత్తథా మహీ || ౧౬
- శబ్దైకగుణమాకాశం శబ్దస్పృశకగుణోఽనిలః |
శబ్దస్పృశౌ తథా రూపం తద్వ్యగ్నేరుదాహృతమ్ || ౧౭
- ౧ శబ్దస్పృశౌ రసో రూపం చాతుగుణ్యమపాం స్మృతమ్ |
శబ్దస్పృశౌ రూపరసో గన్ధః పఞ్చగుణా మహీ || ౧౮
- నానావీర్యాః పృథగ్భూతాస్తై స్పృష్టాస్సంహతిం వినా |
నాశక్నువస్ప్రిజాస్సృష్టుం తతస్తై సంహతాస్సవ్యయమ్ || ౧౯
- మహదాది విశేషాంతాః ప్రధానపురుషేరితాః |
అణ్డం మమాంశభూతస్య పన్న నాభస్య పద్మజ || ౨౦
- నాభేరజాయత తతో జగద్యోనిరభూద్భవాన్ |
సగూడా ప్రకృతేరేవముద్భూతేమఖిలం జగత్ || ౨౧
- లీయతే ప్రకృతావేవ కల్పాన్తై కమలాసన ||

బ్రహ్మీ:—

- మనేన్య త్వయా జగత్సృష్టం విధృతం చ త్వయా విభో |
కాలసూప స్త్వమేవైకః కల్పాన్తే సజ్జహాథ చ || ౨౨

౧ శబ్దస్పృశౌ రూపరసా,

ఇదానీం వద మేజ్ఞానం బ్రహ్మసిద్ధిదమచ్యుత |
యజ్ఞాత్వా న పునఃఽన్య మరణం భవబన్ధనమ్ ||

.౨౩

బ్రహ్మజ్ఞానద్వై విధ్యమ్

శ్రీ భగవాన్:—

జ్ఞానం ద్వివిధమాఖ్యాతం సత్వాఖ్యం చ క్రియాత్మకమ్ |
౧ సత్వాఖ్యస్య క్రియాఖ్యేన సిద్ధిరవ్యభిచారిణీ ||

౨౪

బ్రహ్మో:—

జ్ఞానం క్రియాత్మకం తావత్ వద క్రీదగ్విధం ప్రిభా |
యేనాభ్యస్తేన సత్వాఖ్యం యాస్యామి బ్రహ్మ ౨ సిద్ధిదమ్ ||
సత్వక్రియాత్మకజ్ఞాన లక్షణమ్

శ్రీ భగవాన్:—

యసుశ్చ నియసు ౩ త్వైవ క్రియాఖ్యం ద్వివిధం స్మృతమ్ |
తాఖ్యాం జ్ఞానంచ సత్వాఖ్యం ప్రాప్నో త్యేవ న సంశయః || ౨౬
బ్రహ్మణ్యభిన్నం సత్వాఖ్యం జ్ఞానాజ్ జ్ఞేయచువాప్యణే |
౪ జ్ఞానాన్ము క్తః పరానన్దే పరమాత్మని ౫ సద్గుణ ||

౨౭

బ్రహ్మో:—

బ్రహ్మప్రాప్తా ౬ త్వయా సమ్యగుసాయః కథితః పురా |
ఇదానీం దేవ దేవేశ బూరిహి మే బ్రహ్మలక్షణమ్ ||

౨౮

బ్రహ్మలక్షణమ్

శ్రీ భగవాన్:—

ఆనందలక్షణం బ్రహ్మ నాదరూపమవికీయమ్ |
క్లేశాదిభిరసంస్పృష్టం నిష్క్రియం నివికల్పకమ్ ||

౨౯

౧ తత్వాఖ్యస్య ఇతికవిత. ఇతః ప్రభృతిశ్లోకేషు సత్వశబ్దస్థానే
సత్వ శబ్దః కోశాచర దృశ్యతే, ౨ సాధనమ్, ౩ క్షేతి క్రియాచ ద్వివిధా
శ్చతా, ౪ జ్ఞేయాత్, ౫ పరస్థామని, ౬ ప్రాప్తమ్.

అద్వైత్వమనవచ్ఛిన్నం స్వసంవేద్యం నిరజ్ఞనమ్ |

నుసూక్ష్మం స్వవశం స్వైరం స్వయం జ్యోతి గ రనాదిమత్ ||

అనస్తమక్షయం శాస్తమవృష్టాస్తమవృద్ధిమత్ |

ధృవమేకం ౨ సదా నస్తం చిట్టాసం సవగం పరమ్ || ౩౧

గతాగతవినిముక్తం వాసుదేవాహ్వయం విభు |

ప్రభవం సర్వభూతానామిశ్వరం పురుషోత్తమమ్ || ౩౨

స్వభావనిమూలం నిత్యం నిస్తరజ్ఞం నిరాకులమ్ |

నిమూయాదం గుణాతీతం సగుణం సవకామదమ్ || ౩౩

హీనవక్షైకరసంసేవ్యం మోక్షమాక్షైరతకీతమ్ |

అధ్యేయం ధ్యేయమాశ్చయమవాజ్ఞనసగోచరమ్ || ౩౪

షాడ్గుణ్యవిగ్రహం సవశక్తి ౩ స్వాశ్రయమాశ్రితమ్ |

భూతేశం భూతకృద్భూతం తమసః || పరతః స్థితమ్ || ౩౫

ర ప్రధానం ప్రకృతేరన్యద్భృగ్యం భాక్తృ నిరఙ్కుశమ్ |

ప్రమాణసృత్యయాతీతం సర్వతోక్షీశిరోముఖమ్ || ౩౬

సర్వతః పాశిచరణం సర్వమాన్వత్య గృ విష్ణితమ్ |

బహిరస్తస్థితం వ్యాపి * సర్వ తన్వతాశాసనమ్ || ౩౭

అజమోక్షారమన్యక్తం మూలమన్త్రాత్మకం శినమ్ |

౬ మాయానూపంచమాయాభి ౭ న్నిత్యత్వప్తమణోరణమ్ || ౩౮

మహతోఽపి మహా స్థూల ర మతులం మృదు దీప్తిమత్ |

అమూతం మూతమోజస్వి చిద్ధనం నిరుపద్రవమ్ || ౩౯

౧ రనామయం. ౨ చిదానందమ్. ౩ స్థాన సహశ్రితమ్. || పార

మాస్థితమ్. ర ప్రధానాత్. గృ తిష్ఠతి. * సవకతస్మృతిశాలినమ్. ౬ మాయా

తీతం. ౭ అనాయాసమ్. ర సద్వక్రమృజు. అమృతం మృదు. ౯ నిరపాశ్రయం.

పశ్యన్నిత్యం వరం బ్రహ్మ సర్వేణ జ్ఞానచక్షుషా |
 యోగయుక్తస్సదా మత్యైః ప్రాప్నోతి చ సరం పదమ్ || ౪౦
 ఇతి శ్రీపాంశురాత్రే మహోపనిషది పాద్ధసంహితాయాం

జ్ఞానపాదే ౧ బ్రహ్మలక్షణం నామ
 సంక్షిప్తాంశురాయః.

షష్ఠాంశురాయః

బ్రహ్మః—

సర్వతః పాణిపాదాది బ్రహ్మణో హుపమూరితమ్ |
 అనూపస్యాపి తత్సర్వం కథయస్వ యథాతథమ్ || ౧
 భగవత్సర్వతః పాణిపాదాదిత్య నిర్వచనమ్.

శ్రీ భగవాన్—

చరాచరమిదం కృత్స్నమాక్షిప్తం పరమాత్మనా |
 యత స్తత్సర్వపాణిత్వం తస్య లక్షణముచ్యతే || ౨
 దేశకాలా విశేషేణ సంయుక్తం పరమేష్ఠినా |
 యాగపద్యేన సతతం సర్వతః పాత్ప్రభుస్సృతః || ౩
 తియగూర్ధ్వమధశ్చోచ్చైర్గత్వా భాసయతే జగత్ |
 రవియథా తథా కృత్వా విశ్వతశ్చక్షురుచ్యతే || ౪
 సర్వం పురస్థితం తస్య పస్తుజాతం యత స్తతః |
 విశ్వతో ముఖతా తస్య బ్రహ్మణః కమలాసన || ౫

జ్ఞానేంద్రియాణి సవాణి శూన్యస్తే శిర ఉత్తమమ్	
తథా జ్ఞానాశ్రయ త్వేన జ్ఞేయస్సవశిరాః ప్రభుః	౬
విదూరమవిదూరస్థం తథా వ్యవహితైతరే	
శృణోతి శబ్దసంఘతం తేనాసౌ సనతశ్శ్రీవాః	౭
భిన్నో వహ్నిరయః పిష్టాదభిన్న ఇన దృశ్యతే	
తద్వద్వ్యక్తాద్భహిభూతో వ్యక్తమావృత్య తిష్ఠతి	౮
౧ ఆకశే నిమలే యద్వ దస్తస్థా ప్రతియాతనా	
దృశ్యతే తత్ర తద్వత్సాద్యద్విభౌరవ్యక్తరూపతా	౯
నేంద్రియాధీనవిజ్ఞానో రూపాదిషు చతుర్ముఖ	
భగవానముతో హేతోస్సనజ్ఞః కథితో బుధైః	౧౦
పరమేణ మహత్వేన సంయోగాత్పరిమాత్మనః	
వ్యాపిత్వముచ్యతే విష్ణోరీశ్వరస్య ౨ మనీషిభిః	౧౧
అనాదిత్వ మజత్వేన తదై వానస్తతా విభోః	
పరోక్షత్వేన సవేషామసదిత్యుచ్యతే నృభిః	౧౨
అసంవిద్విషయో బ్రహ్మ గన్ధః సుష్మాదికే యథా	
త్రీభిగుణైరబద్ధోపి బద్ధవత్తైషు తీవ్రతి	౧౩
యథా పుష్కరసంకేషు స్వచ్ఛమమ్భుః ప్రతిష్ఠితమ్	
అన్తబహిరభివాప్య తిష్ఠ త్యేనో మహాణావే	౧౪
నినుగ్న స్తేష కుశ్చస్య బహింస్తరపాం స్థితః	
పరక్షేత్రజ్ఞయోరైక్యమాత్మనో శ్చృతిచోదితమ్	౧౫
క్షేత్రజ్ఞస్యాస్య బాహుయ్యం దేహభేదాత్ప్రతియతే	
ఏకస్యైనహి బిమ్బస్య దసణేషు యథా తథా	౧౬

౧ ఆకశో నిమలో యద్వ స్థలి నేన తిరోహితః. ౨ మహాషిభిః.

భూతాది పఞ్చపఞ్చాతం క్షేత్రం తత్ర వ్యవస్థితః |
 జీవోయాస్తం విదుః పాఞ్జాః క్షేత్రజ్ఞం పరసంజ్ఞితమ్ || ౧౭
 అబుద్ధిబోధ్యమస్పష్టం ౧ వ్యక్తస్యాపరి విపితమ్ |
 పరాత్పరితరం విష్టం సూరయో జ్ఞానచక్షుషా || ౧౮
 విదన్తి తసుజ్ఞానాత్ జ్ఞానగోచరచుక్షరమ్ |
 పరస్య వ్యాపినో దేహచలనాద్యా న విభ్రమః || ౧౯
 యథా ఘటస్థమాకాశం నీయమానె ఘటే మతిః |
 యాతీతి వస్తుతో నైవ భేదోస్తి పరజీవయోః || ౨౦
 పద్మపత్రసహస్రేషు సూచీభిన్నేష్వను క్రమాత్ |
 సూక్ష్మత్వాత్కాలభేదస్తు యథా నైవోపలభ్యతే || ౨౧
 తదైవ పరిమాత్తాయం ౨ నామ్నాః పరికీర్తితః |
 దూరస్థసుజ్ఞాః పశ్యన్తి హృత్పద్మే విపితం సదా || ౨౨
 వితత్య వాయురాకాశం యదైక స్తిష్ఠతి ప్రభుః |
 తథా చరాచరం విశ్వం వ్యాప్య తిష్ఠత్యజస్వయమ్ || ౨౩
 ౩ స్రోష్టం సంహతుమిశానో రశ్మీనభ్యుదితౌ రవిః |
 యథా తథా జగత్సవణం స్రోష్టం హతుం ప్రభుహారిః || ౨౪
 స్వం పరం చాపి విషయం ప్రకాశయతి చిద్దనః |
 యథా ప్రదీపస్వస్యాపి ఘటాదేచ్ఛ ప్రకాశకృత్ || ౨౫
 వక్షేత్ సితాదిభిహీనస్త ద్వద్భాసయతే ర హరిః |
 షష్ఠిగుణై రన్విత త్వాత్ జ్ఞానాదిభిరనన్యైః || ౨౬

౧ అవ్యక్తోపరి. ౨ విజ్ఞానాత్. విజ్ఞాతః. ౩ క్వచిత్ కోశే అయం
 స్తోకః 'స్వంపరమ్' ఇత్యుక్తాదనంతరం దృశ్యతే. 'వక్షేత్' ఇత్యాద్యర్థకంచ నాస్తి.
 ౪ తద్వ్యావధ్యతే.

భగవాన్ కథితస్సద్భిః పరమాత్నా జగన్నయః |
 దద్ధి సపి స్తిలై తైలం మాధుయం చ గుడాదిషు || ౨౭
 అభిన్నం తత్ప్రతో ద్రవ్యాదమూతం తత్ర చ స్థితమ్ |
 ఉపలమ్భనం సామధ్యోద్భవ్యతే న తదీత్యతే || ౨౮
 అజోప్యమూతేస్స వేషామస్తరాత్పా పరః పుమాన్ |
 జ్ఞానినాం భావనాయోగాదుపలభిషథం గతః || ౨౯

బ్రహ్మః—

చరాచరేషు సవేషు యద్వస్తు వ్యాప్య విష్టితమ్ |
 ౨ అమూతం మస్పృశ్యగ్భూతం స్వనం నేద్యం విదన్తి కే || 30
 విద్యయా భగవన్సహ్యం తానాచత్వ యథాతథమ్ |
 పంచరాత్రవిధివీక్షితానాం విష్ణుచాయోత్తరణమ్.

శ్రీ భగవాన్:—

పంచరాత్రోక్తమా గేణ యే దీక్షాం చక్రీనుణ్ణలే |
 కృత్వా సమచానం విష్ణోః ద్విషక్కుక్షరవిద్యయా || 30
 ఆరాధయన్తి శాస్త్రోక్తవిధినా దేశికోత్తమాః |
 తేషాం హృదమ్బుజే సాక్షాదావి 3 రాస్తై పరః పుమాన్ || 3౨
 తరన్తి విష్ణుమాయాం తే న తరన్తి తరే జనాః ||

బ్రహ్మః—

వస్తు ర సాక్షాత్కృతం కీన్యగ్లక్షణం తస్య కీదృశమ్ |
 భగవన్ కథ్యతాం సవం మయి చేదస్త్యనుగ్రహః || 33
 నిదిధ్యాసితవస్తు స్వరూపమ్.

శ్రీ భగవాన్:—

వాలాగ్రీశతభాగస్థం ప్రధాన పురుషాత్మకమ్ |
 గమనాగమనై హీనమణిషం తదణోరపి || 34

౧ సాన్నిధ్యత్.   ౨ అమూతం చ పుష్పగ్భూతమ్.   3 రస్తి.
 ౪ వస్తుసాక్షాత్కృతిః.

మహిష్ఠం చుహతో వస్తు పరమానందవిగ్రహమ్ |
 సృద్ధిక్షయవినిముక్తం సపకం సంవిదాత్సకమ్ || 3౫
 సద్రాసం ప్రణవాం వెవ్యమప్రతకం ప్రమాణవత్ |
 ఏవం ౨ వస్తు చ కాంక్షన్తే హ్యనయే యోగినస్సదా || 3౬
 (తస్యస్థూలాదిరూపేణ త్రైవిధ్యమ్.)

స్థూలం సూక్ష్మం పరం తస్య త్రివిధం చూపమీరితమ్ ||
 స్థూలాదీనాం లక్షణం.

స్థూలం తత్సకలం జ్ఞేయం సూక్ష్మం సకలనిష్కలమ్ || 32
 పరం నిష్కలమేవస్యాద్రూపం కమలసమ్భవ |
 రూపం సహస్రశ్రీషాణి సకలం షరమాత్మనః || 3౩
 3 తేజఃపుష్టబువాభాతి రూపం సకలనిష్కలమ్ |
 సచ్చిదానందరూపాది రూపం నిష్కలసంజ్ఞితమ్ || 3౪

ప్రకృతి వికృతి నిరూపణమ్.

ప్రకృతివికృతిశ్చ స్వే స్వ రూపే పరమాత్మనః |
 సత్వాదిగుణసంఘాతః ప్రకృతివికృతిః పునః || ౪౦
 పురుషః పరమాత్మాఖ్యస్తేనేయంత్రిగుణాత్మికా |

పరమాత్మా ధిష్ఠితాః ప్రకృతేజఃగత్స గణిః.
 అధిష్ఠితా జగత్సవణం ప్రసూతే చేతనాత్మకమ్ || ౪౧
 సంహరత్యపి తత్సవణం నియోగాదేవ తస్య సా |

సపరమాత్మా నారాయణః.

ఏక ఏవ సో దేవో నానాశక్తి సమన్వితః || ౪౨

---

౧ వేద్యం ప్రతకం ప్రణవాన్వితమ్. ౨ రూపధరం దేవమ్. వస్తు చ కాత్సేన్ద్రియణ ఇతి పాతద్వయీ. 3 తేజఃపుష్టం సపాదాదిరూపమ్.

కరోతి సగంసంహతౌ స చ నారాయణస్మృతః।

నానాదిక్తైః † పురద్వారై ర్మయాధా పురనివాసినః॥ ౪౩

అస్తవిశేషాన్తి యద్వచ్చ పురుషాః పురుషం పరిమ్।

ఉచాసకా * విశేస్త్యస్తవిశేష్యయా పరయా సదా॥ ౪౪

❖ { బ్రహ్మరథాద్విషు రుక్మాభత్వాదిగుణవిశిష్టా. } ❖
 బ్రహ్మస్వరూప ధ్యాతుడగ్ధ
 కల్మషస్య బ్రహ్మప్రాప్తిః.

జ్యోతిమణ్డలమధ్యస్థం రుక్మాభం పురుషం పరిం।

హృత్పద్మకణికాయాథం శబ్దచక్రగదాధరమ్॥ ౪౫

చతుర్భుజం భావయన్తి ‡ స్థానేష్వేతేషు యోగినః!

బ్రహ్మరథే భ్రోవోమధ్యే నాభిచక్రే గలావతే॥ ౪౬

జిహ్వగ్రే తాలుమధ్యే చ భావయన్తౌ యతేద్విరీయాః।

పూర్వజస్మకృతం కర్మ దగ్ధాన్తి యాన్తి సనాతనమ్॥ ౪౭

❖ నిష్కా మకర్మిణామన్యేషామపి బ్రహ్మప్రాప్తికథనమ్. ❖

విష్ణోరారాధనపరాః పఞ్చకాలపరాయణాః।

అష్టాజ్ఞయోగ ‡ సిద్ధాశ్చ ద్వాదశాక్షరచిన్తకాః॥ ౪౮

† వాసుదేవాశ్చియా మత్యాన్ వాసుదేవ పరాయణాః।

సర్వపాపవిశుద్ధాశ్చ యాన్తి బ్రహ్మ సనాతనమ్॥ ౪౯

❖ ముక్తాత్మ పరమాత్మనోస్సద్వష్టాన్తం భేదగభాన్ భేదనిరూపణమ్ ❖

వర్షాధారాః పృథగ్భూతాః పతన్త్యో ౧ దివి మేఘతః!

† నవద్వారైః. * విశేస్త్యస్య తస్మయ్యై. ‡ భావరూపమయోగినః. § నిష్కాశ్చ-
 † వాసుదేవాశ్చయః — యాతి ఇత్యేక పచనాన్తః పాఠః. ౧ జవతోదివః.

భూమావై క్యం యథా యాన్తి తద్వద్భ్రహ్మణి యోగినః॥ ౫౦
 అణో నదీనాం బహుధా ౧ తత్స్వరూపాది భేదవత్ ।

ప్రవిష్టం వారిధేవారి నోదకాద్వ్యతిరిచ్యతే॥ ౫౧

తథైవ బ్రహ్మణి వరే ముక్తాత్మానశ్చతుముఖా ।
 ఏకీభావేన తిష్ఠన్తి తత్సాలోక్యం యథా భవేత్ ॥ ౫౨

ఏతద్రహస్యముదితం నివత్సూపనివత్సు చ ।
 ౨ యోగః ప్రకాశితస్తుభ్యం మయా కమలసమ్భవం॥ ౫౩

ఇతి శ్రీపాంచురాత్రే మహోపనిషది పాద్మసంహితాయాం
 జ్ఞానపాదే బ్రహ్మప్రాప్త్యుపాయకథనం నామ
 షష్ఠోఽధ్యాయః

❖ బ్రహ్మప్రాప్తి సాధనజ్ఞానోత్పత్తి కారణ ప్రశ్నః. ❖
 బ్రహ్మ—

బ్రహ్మణః ప్రాప్త్యుపాయస్య జ్ఞానస్యో * త్పత్తికారణమ్ |
 ఉచ్యతాం తదశేషేణ ప్రానాదో మయి చెత్తవ |

౧

శ్రీ భ గ వాఁ—

❖ { నిష్కామకమభినికమలీకృత చిత్తస్య } ❖
 { బ్రహ్మజ్ఞానోత్పత్తి నిరూపణమ్ }

బాహ్యో పరాగరహితం నిమలం తస్య జాయతే |

విజ్ఞానం యస్య భగవత్సమారాధన కమభిః ||

౨

అనాద్యవిద్యావిలయో యోగాజ్ఞేశ్వ యమాదిభిః |

౧ శౌచమిజ్యా తపశ్చయో సావధ్యాయా భ్యసనం తథా || 3

బ్రహ్మచర్యా మితాహారో మానమిద్రియనిగ్రహః |

అహింసా చోపవాసశ్చ స్నానం తీర్థనిషేవణమ్ ||

౪

నై రాగ్యం పుత్రీదారేషు దుష్టాహరివివజ్జనమ్ |

అహూరతా వృద్ధసేవా క్షమా ౨ మైత్రీస్యశంసతా ||

౫

పరదారపరస్పేషు నై ముఖ్యం శాస్త్రసేవనమ్ |

అసక్తతా 3 భాగ్యవస్తుష్యేతై శ్చిత్తప్రసాధనైః ||

౬

జ్ఞానం ప్రాత్యజ్ఞుఖం జాతం తేన జానన్తి తత్పదమ్ |

యత్రాప్య న నివర్తన్తే జన్మమృత్యు వివజ్జితాః ||

౭

* త్పద. ౧ ఇదమధకం క్వచిన్న. ౨ మైత్ర్యాదఃకస్తథా. 3 భోజనా

పురుషాః ౧ కమఁనిరతా ౨ జ్ఞాన విజ్ఞానజన్మని

❀ జీవస్య సంసారహేతు నిరూపణమ్ ❀

సంసారహేతు 3 మధునా కథయామి చతుర్ముఖమ్|| ౮

శుభాశుభాత్మకం కమఁ కృత్వా మాయావశం గతాః|

౪ భోగాయతనమాస్థాయ తత్తత్కమఁ ౫ ప్రవాహజమ్|| ౯

❀ మోక్షసంసారౌ ప్రతి జ్ఞానాధిక్య కర్మాధిక్యయోహేతుతా ❀

దుఃఖం సుఖం వా పురుషా భుంజతే ౬ నియతేన్ద్రియాః

సంస్మృతీస్సా చతుర్వక్త్ర తస్యాః కమైవ కారణమ్|| ౧౦

ముక్తిజ్ఞానాధికే తస్యాస్సంస్మృతైరాత్మనోభవేత్|

౭ కర్మాధికే పునస్సైవ జాయతే నిరవగ్రహః| ౧౧

సంసారహేతుభూతం తత్కమఁ జ్ఞానేన నశ్యతి|

క్షీణే కమఁని సంసారహేతో ముక్తి ౮ రనన్తరా|| ౧౨

కల్పతే సంస్మృతిః ౯ కమఁహేతు రుక్తా వినిశ్చితా|

కరోతి కమఁ చావిద్యావివశః పురుషస్స్వయమ్|| ౧౩

❀ సత్పరజన్తమసాం శుభాశుభకమఁహేతుత్వమ్ ❀

గుణా ఏవ త్రోయా విద్యా సమాసవ్యాసవృత్తయః|

౧౦ తై రేవ కురుతే కమఁ శుభం వా యది వా శుభమ్|| ౧౪

తై స్త్రైభిర్వివిధా నిదా౪ జాయతే కమఁకారణమ్|

౧ కథితో హేతురితి. ౨ జాతా విజ్ఞాన. 3 బద్ధత్వమ్. ౪ భోగాక్లాం తనుమ్. ౫ ప్రభావజమ్. ౬ యై త్యతన్ద్రితాః, ౭ ధర్మాధిక్యైః పునన్ద్రివం జాయ తే నిరవగ్రహః. ౮ రనన్తరమ్. ౯ కమఁరూపా హేతుర్వినిశ్చితా—కమఁహే తు ముక్తా వినిశ్చితా— ఇతి చ పాఠః. ౧౦ తైన్తవ.

సైషాఽవిద్యాచ మాయాచ కథ్యతైకోవిదోర్తమైః॥ ౧౫

సత్వాత్సఖమయూనివా రజసః కమఃసంజ్ఞులా

తమసోమోహినీనామ తాభినిగతిః పుమాన్॥ ౧౬

సంసా ౧ రతోఽవశః కమః కరోతి జనికారణమ్

❀ ఉక్తార్థప్రపञ్చనమ్ ❀

సత్వాదిగుణసంయుక్తం మనో భూతేషు పञ్చను॥ ౧౭

౨ ప్రయుక్తం పञ్చధా ౩ భిన్నం ప్రసూతే బహుధా ౪ క్రియాః

మనస్సత్వగుణోపేతం ౫ పృథివీస్థం యదా భవేత్॥ ౧౮

తదా కరోతి పృథివీఖననాదిక్రియాం సరః

ఆరాధయేత్ప్రీతిచ్ఛాయాం ౬ పాలనాయ స్మణాం తథా ౧౯

రజసిస్థే ప్రాణహింసాం మృగయాబుద్ధిమేవ చ

తమసిస్థే తు హృదయే చ్ఛేదనం భేదనం తథా॥ ౨౦

అభిచార వశీకార పరస్వహరణాదికమ్!

సత్స్వస్థేఽప్పు జలక్రీడా జలపానం చతుర్ముఖ॥ ౨౧

నదీతరణమిత్యాది కరోతి వివశః పుమాన్

౭ రజసా చ జలదోశ్యామవగాహనా నిమజ్జనమ్॥ ౨౨

సేతుబద్ధం సముద్రాదా బాహుభ్యాం తరణం తథా

తమసిస్థే ౮ తు మససి జలతీరే విమోచనమ్॥ ౨౩

కూపే ౯ వా పతనం శ్వశ్రేణ కరోతి పురుషస్సదా

౧౦ మనస్తేజసి సత్స్వస్థే సూయఃచంద్రాది దశకనమ్॥ ౨౪

౧ రాదవశ. ౨ ప్రవృత్తమ్. ౩ భిన్నాం— ౪ క్రియామ్. ౫ వృత్తివ్యాం

శ. ౬ పాలనం వా. పాలనాయామ్. త్పణం తథా. ౭ రజసిస్థే. ౮ మనస్యత్స్వ.

౯ వాపి తలి. ౧౦ అగ్నా తేజసి. హృది తేజసి.

పటుత్వముష్ణభావశ్చ రత్న హేమాది దశకానమ్ |
 కరోతి రజసి ప్రాప్తై ఖడ్గహస్తస్సయః | ణ్ణితః || ౨౫
 మృగాన్హన్తి తథా ముష్టిదణ్డైశ్చ భృశతాడనమ్ |
 తమసిస్థే మనస్యగ్నై రక్తపుష్పాదిషు స్పృహః || ౨౬
 శ్వసనస్థే గుణే సత్వే శీఘ్రయానం చ నతకానమ్ |
 గానం ప్రలాపనం కమే కరోతి రజసి స్థితే || ౨౭
 ౨ చిత్తై గజాశ్వరోహాది తథోర్ధ్వై గమనాదికమ్ |
 తమోగుణస్థే మనసి ప్రాసాదారోహణాదికమ్ || ౨౮
 చిత్తై వ్యోమని సత్వస్థే నిరాబాసం నిరాశ్రయమ్ |
 గమనం రాజసే చిత్తై ధృష్టం జాగతి యత్పునః || ౨౯
 స్వాపే తదీశీతం సవకం మానసే ౩ తమసి స్థితే |
 సపకదిష్ట వదా ర త్మాయం సుఖదుఃఖం స బుధ్యతే || 30
 ఏవం బహువిధం కమే పుమాన్ మాయా ౫ వశజ్జతః |
 కరోతి త్రిగుణై యుక్తః కమేభిస్తైః పుమానయమ్ || 31
 సంసారే ౬ పి గతో జన్మ నాశం చ ప్రతిపద్యతే |
 యదా ప్రసాదసుముఖః పరమాత్మా సనాతనః || 32
 తదా మాయావి ౭ ముక్తశ్చ యోగయుగ్తో జితేన్ద్రియః |
 విజ్ఞానేన పరం బ్రహ్మ ప్రాప్నోతి సుఖలక్షణమ్ || 33

❀ జీవన్య గుణత్రయ యోగాయోగ కారణనిరూపణమ్. ❀

బ్రాహ్మీ—

ఏభిగుణై స్తథా యోగో వియోగో వా కథం భవేత్ ||

౧ ద్యుతః. ౨ నరో. ౩ జ్ఞానవజ్జతః. ౪ త్మాయం. ౫ పమానుగః. ౬ చరతే. ౭ ముక్తస్యకా.

శ్రీ భగవత్ —

పురుషస్య గుణా ఏతే త్రయోపి కమలాసనమ్ 34
 మాయాయోగ వియోగాభ్యాం భవంతి న భవంతి చ |
 మాయానపాయినీ నిత్యా మయి తిష్ఠతి శాశ్వతీమ్ 35
 మాయావశంతాస్సవే భ్రమన్త్య జ్ఞానమోహితాః |
 బ్రహ్మాదయో పి కిముత దేవాద్యాః కమలాసనమ్ 36

❀ భగవత్ప్రసాదాన్మయానివృత్తిః ❀

౧ మత్ప్రసాదావసానా యా మదగ్ధనా వినశ్యతి |
 మాయాయోగేన బధ్యన్తే ముచ్యన్తే తాం ౨ జయన్తియేమ్ 32

❀ భగవత్ప్రసాదకారణ నిరూపణమ్ ❀

బ్రహ్మ —

పరిపూర్ణస్య భగవత్ ప్రసాదస్తవ కింకృతః |
 న 3 వేద్మి కారణం తత్ర తన్నై బ్రూహి యథాతథమ్ 37

శ్రీ భగవత్ —

శౌద్ధా భక్తిస్సమాధిశ్చ మయి సమ్యక్సమర్పితా |
 కారణం శాస్త్రదృష్టేన విధినా నాన్యథా భవేత్ 38
 సవేషాం మోక్ష్యమాణానాం కారణ త్రయమీరితమ్ |
 తైవిణా సంసరన్త్యన్యే మాయాపర ర వశా జనాః ౪౦

❀ శ్రద్ధాభక్తి సమాధీనాం విషయవిశేషనై యత్యమ్ ❀

మమావతారరూపాణి బుధ్వా స్మష్టాని మన్ముఖాత్ |

౧ ప్రసాదాదేవ సా మయా. ప్రసాదాదేవ మాయాయః. ఇతి చ కోశా
 వ్రత. ప్రసాదాదేవ సా మయా. ఇతిక్యచిత్. ౨ తరన్తి. 3 విధిః. ౪ వశజ్ఞతాః.

౧ అధమఁసోపశాస్త్ర్యధఁం ధమఁ కామ ప్రివృద్ధయే॥ ౪౧
 బహూని బాద్ధం యోగ్యాని త్రియం తత్ర సమాచరేత్ |
 సహాకారవినిముక్తం రూపం యత్సరమాత్మనః॥ ౪౨
 దువిఙ్గానం తదేతేషాం ౨ శ్రీధ్వాదీనామగోచరమ్ |
 ముక్తికారణముద్దిష్టం బ్రహ్మకా భూయః కిమివ్యతే॥ ౪౩

❀ చెతనాచెతనయోరభిన్నకారణత్వ నిరూపణమ్ ❀

బ్ర హ్మ—

అచేతనం చేతనం చ రూపం సృష్టం సమీక్ష్యతే |
 కిమేకయోని స్సా సృష్టి యోకనిభేదః కిమేతయోః॥ ౪౪

శ్రీ భ గ వా క్—

అభిన్నమేకమవ్యక్తం ౩ రూపం తత్సర మాత్మనః |
 అవిభక్తం విభక్తం చ దద్ధి సపిఠిరవ స్థితమ్॥ ౪౫
 అవ్యక్తం వ్యక్తిమాపన్నం కదాచిత్పురుషేచ్ఛయా |
 మహాకాజాత స్తతోవ్యక్తాదహజ్కార స్తతోఽజని ॥ ౪౬
 ౪ ఆహజ్కారాన్మనో జాతం తన్మాత్రా పిచ్ఛకం తతః |
 ఇన్ద్రియాణి దశై కం చ సమజాయత పద్మజ॥ ౪౭
 మహాభూతం పృథివ్యాది పిచ్ఛకం తదన స్తరమ్ |
 అచేతనాచ్ఛేతనాచ్ఛ సృష్టిరేవముదాహృతా॥ ౪౮

❀ గుణత్రయవశాదు త్తమాధమమధ్యమభావోత్పత్తిః. ❀

త్రిభిరేవం గుణై రేతై రు త్తమాధమమధ్యమాః |

---

౧ అధమఁసోపశాస్త్ర్యధఁం ధమఁ కామ ప్రివృద్ధయే॥ ౪౧ మత్స్యాదీనామగోచరమ్ | ముక్తికారణ మిత్యుక్తమ్.
 ౩ రూపేణ పరమాత్మనః. ౪ తన్మాత్రోపిచ్ఛకం జాతమహజ్కారాన్మనస్తతః.

జ్ఞానపాదేన చ మోఽధ్యాయః . ౪౦

జాయంతే కారణవశాత్తాస్త్రివీమి క్రమాదహమ్॥ ౪౯

❀ తేషాం స్వరూపమ్ ❀

భావేషు తేషు భూయిష్ఠం సత్త్వం శ్రేయాం శ్చతుముఖాః
భూయిష్ఠరాజసో మధ్యో జఘన్యస్త మసాధికః॥ ౫౦

❀ ఉత్తమసత్త్విభావాచనానాః భోగమోక్ష సాధనత్వమ్ ❀

తత్ర సత్త్వాధికై భావైః ౧ రచనా మమ తోషిణీ
భోగో వాప్యవగోఽవా ఫలం తేషాం యధేస్థితమ్॥ ౫౧

❀ రజస్తమోభావయోః క్షయిఫలత్వమ్ ❀

౨ రజసాధికభావేన ౩ యజంతే యే ద్విజాతయః।
౪ తేషాం త్రివిష్టవే వాసః పునరావృత్తిలక్షణః॥ ౫౨
సంస్మృతిశ్చ క్షయే తస్య యజన్తే యే తమోఽధికాః।
తేషాం భవస్థలే వాసః క్షయే భూలోకసంస్మృతిః॥ ౫౩
యక్షభూత పిశాచాది ౫ యజన్తే తమసాధికాః।
ఉపిత్వా సరకే ఘోరే జన్మ స్యాజ్జగమాదిషు॥ ౫౪

❀ భగవద్భాజినామెవాపున రావృత్తిలక్షణ ఫలావాపిః ❀

గత్వా గత్వా నివతన్తే యజ్ఞ * ధర్మ పరాయణాః।
అద్యాపి న నివతన్తే యే మమారాధనే స్థితాః॥ ౫౫
ఆబ్రహ్మసదనాల్లోకాః జాయంతేఽవేగవస్థితాః।
మల్లోక వాసినో భూయస్సంసరన్తి న కుత్రచిత్॥ ౫౬
తస్మాద్భజన్వ మాం బ్రహ్మణ సత్త్విభావస్థితస్సదా।

౧ నరాణామమరైషిణామ్. ౨ రజోధికేన భావేన. ౩ జాయంతే. ౪ తేయా
న్త్రివిష్టవే వాసం. ౫ యజనం తమసాధికైః. * కర్మం.

❀ ఆహారత్రైవిధ్యమ్ ❀

సత్వాది గుణయుక్తానా ‡ మాహార స్త్రైవిధః స్మృతః॥ ౫౭
 సిద్ధాశ్చ మధురా హృద్యా స్తిప్తతః ప్రథమే గుణే।
 కట్వస్లులవణాస్రాయా మధ్యమే ❖ తిప్తతః ప్రియాః॥ ౫౮
 రసహీనం యాతయామం పూతిగన్ధం చిరోషితమ్।
 ఉచ్ఛిష్టం ప్రీతిజననం జఘన్య గుణ శ్చ పఠినః॥ ౫౯
 సత్వాత్సుఖమయీ నిద్రా రజసః కమఃసంకులా।
 నిద్రా దివానిశం తస్య తమో యస్యాధికో గుణః॥ ౬౦

❀ సత్వాదివిష్టానాం గతిత్రైవిధ్యమ్ ❀

❖ సత్స్విష్టస్యోధ్వగమసం స్థితిమధ్యై రజోఽధికే।
 అధో గతినామసానాం త్రివిధానాం త్రిధా గతిః॥ ౬౦

❀ సత్యజ్ఞానాదయ స్సత్యవిష్టస్య గుణాః. ❀

తత్ర సత్యం నిమలత్వాత్ప్ర) కాశకమనాప్యతమ్।
 సత్యం జ్ఞానం తపో మానం ధృతిశ్శౌచం శమః క్షమా॥ ౬౧
 ఇత్యాదయస్సత్యవిష్టే గుణాః కల్యాణ ౧ కారణః।

❀ అహజ్కారాదయో రజోనిష్టస్య గుణాః. ❀

అహజ్కార ౨ స్త్రైధా దపఃః క్రోధో దమ్న ౩ ఇతీరితః॥ ౬౩
 గుణా రజోగుణస్యైతే తామసస్య తు కథ్యతే।

‡ మాహారాస్త్రైవిధాస్మృతాః. ❖ పి గుణే స్మృతాః. శ్చ పఠినామ్.
 ❖ సత్యస్య సోధ్వః ౧ కారణాః. ౨ తథా దపఃః. ౩ ఇతీ దృశః.

❀ పైశున్యాయస్తమోనిష్ఠస్య గుణాః . ❀

పైశున్యం పరనిద్రా చ నిద్రా లస్యంఽన్యశంసతా॥ ౬౪

ఇత్యాదయస్తమోఽధీనా గుణాః ప్రోక్తాశ్చతుముఖా॥

❀ రజస్తమసోవికలయే సత్వవివృద్ధ్యా జ్ఞానాదిప్రాప్తిః . ❀

ప్రలీనయోఽంతరయో గుణయోశ్చ జఘన్యయోః॥ ౬౫

సత్వే ప్రవృద్ధే విజ్ఞానముత్కృష్టం జాయతేఽధికమ్ |

తేన వ్రాప్నోతి పరమం స్థానం ప్రకృతి ములభం॥ ౬౬

యత్రాప్య స నివతన్తై సంసారే దుఃఖ ః సమ్భవే |

దేహం త్యజస్తస్వత్వస్థా లోకాన్యాన్తి సనాతనాన్ ౬౭

రజస్సస్య ప్రలీనస్య జన్మ † మాత్రం మహాకులే |

ప్రలయే తమస్థిస్సస్య పురుషస్య చతుముఖ॥ ౬౮

మూఢయోనిషు జన్మ స్యాన్నికృష్టాసు పురః పురః |

† త్యజతోఽన్తై స్మృతియేఽఘ దేహసమ్భస్థమాత్మనః॥ ౬౯

భావేషు తం తమాప్నోతి పురుషః భావనాఽశాత్ |

పుంసామేవం బహువిధాః గతయస్సముదాహృతాః॥ ౭౦

ఇతి శ్రీపాంచుర్రాత్రే మహోపనిషది పాద్యసంహితాయాం

జ్ఞానపాదే గతివిశేషకథనం నామ

సప్తమోఽధ్యాయః .

‡ సాగరేనఙ్కరే . † కమఃసమాకులే . † త్యజత స్సంస్మృతీఃఽనిత్యతోన్తై-
స్మృతియేఽఘ .

అష్టమోఽధ్యాయః.

❀ విజ్ఞానోపాయత తపశ్చయోఽన్వయః ❀

బ్రహ్మ—

విజ్ఞానోపాయగూఢేణ తపశ్చయోఽచ కీర్తితా!

భగవత్ తత్రపః కీదృక్ కిం వా తత్కథ్యతాం మమ॥

౧

శ్రీ భగవత్—

❀ వాచికాఽతపస్త్వైవిధ్యమ్ ❀

వాఙ్మనః ౧ కాయజత్వేన తపస్తత్త్వైవిధం మతమ్।

దేవద్విజగురుప్రాజ్ఞ పూజనం శౌచమాజ్ఞవమ్॥

౨

అహింసనం బ్రహ్మచర్యం తపశ్శారీరమీరితమ్।

అనుగ్రహపరం వాక్యం సత్యం భూతోపకారకమ్॥

౩

స్వాధ్యాయో యాభ్యసనం చేతి వాచికం కథితం తపః।

సన్తోషస్సతతం బ్రహ్మచిస్తయాఽఽత్మవినిగ్రహః॥

౪

భావశుద్ధి ౩ సౌమ్యతా చ తపో మానస ౪ మీరితమ్।

❀ సాత్వికాదిభేదేన పునస్తైవిధ్యమ్. ❀

శ్రీస్థానైః ౫ కృతం సమ్యగఫలాకాక్షి భిన్దైః॥

౫

సాత్వికం తత్రపో జ్ఞేయం తద్ధి విజ్ఞానకారకమ్।

సత్కారమాసపూజాది సిద్ధ్యథేం రాజనం తపః॥

౬

తామసం తు తపస్తత్త్వాత్ యత్పరోత్పాదనాదికమ్।

౧ కాయః. ౨ యవ్యసనమ్. ౩ సౌమ్యభావః. ౪ మాద్యుతిమ్. ౫ కృతశ్చాయం.

కమః తద్వివిధం † నైవ విజ్ఞానోత్పత్తికారణమ్॥ ౭

❀ సృష్టికారణ లయాధిష్ఠాన స్థితికాలానాం నిరూపణమ్ ❀

బ్రహ్మ—

కుతః ప్రసూతిజగతాం తేషాం నాశః క్వ సంమతః।
కియన్తం కాలమేతేషాం స్థితిమే భగవన్వదః॥ ౮

శ్రీ భ గ వా న్ —

ఆపన్నా ప్రకృతివ్యక్తిం సూతే సవణం చరాచరమ్।
తత్రైవ లీయతే సవణం బ్రాహ్మే ఆయుషి చ స్థితిః॥ ౯

❀ చతుర్ముఖాయః పరిమాణమ్. ❀

కాలో యుగసహస్రాఖ్యః దినారాత్రిశ్చ తావతీ॥
బ్రహ్మణస్తేన మానేన శతమాయుశ్చ వత్సరాః॥ ౧౦

❀ బ్రహ్మణ ఏకస్మిన్ దిన చతుర్దశమనవః ❀

భవన్తి మనవస్తస్య దినే తత్రీ చతుర్దశః।
ఏకోనసప్తతిః కాలో మనోరెకస్య కీర్తితః॥ ౧౧
పరస్మిన్ బ్రహ్మణి ‡ బ్రహ్మన్ అవాచీనే లయం గతే।
ప్రళయో మహదాభ్యోయం చతురాసన కీర్తితః॥ ౧౨

❀ అవాన్తర లయో దైన్దినః ❀

* అవాన్తరాశ్చ ప్రళయో దినానామవసానజాః।

† నైవ. ‡ పరే. * అవాన్తరశ్చ ప్రళయో దినందినమథో జనాః। భవన్తి ధాతుస్తైమోహహః; ప్రళయశ్చ పునః పునః। చక్రీవత్ప్రళయఃకాలో.

❀ సృష్టిస్థితిలయినామ విశ్వాన్తిః ❀

భవన్తిధాత్పభి సైస్సైముహంశ్చ ప్రిలయః పునః॥ ౧౩
చక్రీవద్వితే ౧ కాలా స విరామోస్తి కహిణ్చిత్.

బ్రహ్మ—

కింయాపా ప్రకృతిదేవ సూతే కథమిదం జగత్ |
బూహి సవమశేషేణభ వగవశ భూతభావన॥ ౧౪

❀ ప్రకృతిస్వరూప నిరూపణమ్. ❀

శ్రీ భ గ వా క్—

అన్యూనాధికరూపాణాం సత్వాదీనాం చతుర్ముఖా
గుణానాం సంహతియాం సా ప్రకృతిస్సద్భిరుచ్యతే | ౧౫

❀ భగవదధిష్ఠితాయాస్తస్యా జగద్యోనిత్వమ్. ❀

అచేతనా సా విశ్వస్య యోని ౨ రవ్యాకృతా స్వయమ్ |
౩ నిత్యా సూతే జగత్సనం నియోగాత్పరమాత్మసః ౧౬
౪ అవిభక్తా విభక్తా చ దద్ధి సపిరివ స్థితా |
సజ్కషణాభ్యో భగవాక్ ప్రకృతావేవ తాః ప్రజాః॥ ౧౭
రుద్రస్సంహరతి స్వైరం బ్రహ్మణో దివసక్షయే |
దివసాదా జగత్సనం పునరేవా ౫ సృజత్ప్రజాః॥ ౧౮
లోకకతాన్వయం బ్రహ్మ యథా పూర్వం యథాక్రమమ్ |
ఇత్యేవం సగంసంహారౌ మయా సమ్యగుదీరతే॥ ౧౯

౧ లోకో. ౨ రవ్యాకృతిస్వయం. ౩ నిత్యం సూతే. ౪ అవిభక్తా
విభక్తశ్చ—స్థితః. ౫ సృజౌ మహత్.

బ్రహ్మో—

విశ్వయఃమష్టగుణవత్కిం ౧ తద్యద్భక్తిమాణ్ పుమాణ్ |

ఆపన్నీతి కీదృక్సాయుజ్యం యుజ్జానస్య సుమేధసః || ౨౦

లబ్ధ్వా వైశ్వయఃమఖిలం కౌన ప్రాణినివతేత్ ||

శ్రీ భగవాన్—

❀ అణిమాద్యైశ్వయఃనిరూపణమ్ ❀

అణిమా మహిమా చాపి ౨ యావానెవాస్య కామ్యతే ||

తావ త్తమిష్టమాపన్నీతి గరిమా లఘిమాపి వా || ౨౧

ఇవ్యమాణమవాపన్నీతి లఘిమా తేన పూరుషః |

దేశం ౩ విదూరమప్యేష క్షణమాత్రేణ గచ్ఛతి || ౨౨

యథా శాల్మలితూలస్య తథా దేహస్య లాఘునమ్ |

గర్జిమా తేన దేహస్య పవతస్యేవ నోద్భృతిః || ౨౩

ఆహారేషు విహారేషు ౪ యథాకామం ప్రవతేత్ ||

సజ్కల్పైనైవ భూతాని వశ్యాని కమలాసన || ౨౪

పరకాయప్రవేశం చ యథేష్టం ప్రతిపద్యతే |

ఏభిరష్టభిరేనైతే విహరన్తి యథేష్పితమ్ || ౨౪

యది మాం విస్మ రేయుస్తై సుఖనిద్రావిమోహితాః |

మద్భక్తి ౫ క్షణాదేవ ప్రతిస్రోతోవహః జనాః || ౨౫

జాయన్తై పునరుత్కృష్టవంశేషు మహతాం సతామ్ |

పునభజేయుమామేవ ౬ యజన్తై సిద్ధికామ్యయా || ౨౬

ముచ్యన్తై మత్ప్రీనాదేన జన్మనోఽస్మాద్విగహితాత్ ||

౧ దద్యద్భక్తిమాణ్. తద్యస్మహిమా. ౨ యావదెవాస్య. ౩ దూరం. విదూరం.

౪ యథాకమణ్. ౫ స్మరణాదేవ. ౬ యదితే.

❀ నాయుజ్యాదిభేదేన ముక్తైస్తేషీధ్యమ్. ❀

భేదేన చాప్యభేదేన మిశ్రేణ చ చతుర్ముఖః॥ ౨౭

త్రిధైవ ముక్తిరుదితా భేదే కైజ్జయలక్షణాః॥

ముక్తియధాహ లోకేషు పరిచయాపరా సరాః॥ ౨౮

దేవస్య తద్వదేనై తే నై కుణ్ఠే పరమాత్మః॥

లోకే తస్య సమీపస్థా ముక్తాత్మాస స్సమాహితాః॥ ౨౯

వసన్తి కీజ్జరాస్సన్త స్తత్ప్రసాదపరాస్సదా॥

అభేద ముక్తిరత్యన్త మైక్యం స్యాత్పరజీవయోః॥ ౩౦

ఆత్మనో భావనా చైక్యే సోహమిత్యేవమాత్మికా ।

యస్య ౧ తస్యైకతాపత్తి ముక్తిజీవపరాత్మనోః ॥ ౩౧

సీద్ధానై మిశ్రయాపే తు భేదెస్థిత్యాచనాదిభిః ।

తోపయిత్యా పరం దేవం తతో యుక్తస్సమాహితః ॥ ౩౨

విజ్ఞానేనై కతానేన పరమాత్మని చిన్తనే ।

విక్యం ప్రాప్నోతి సా ముక్తిరుక్తా సాయుజ్యలక్షణా ॥ ౩౩

విశ్వయమణిమాద్యష్ట గుణావాప్తిస్సుదులభా ।

ముక్తివే ౨ పరమానందప్రాప్తిరూపా యదీప్సితమ్ ॥ ౩౪

పుంసాం తదుభయం ముక్తిః ప్రసూతే పరయాత్మని ॥

❀ తత్ప్రవక్షః. ❀

బ్రాహ్మ—

బహూని తత్వాన్యక్తాని శాస్త్రైర్బహుభిరచ్యుత ।

తేషు ౩ తత్వేషు సవేషు భావనా విహితా క్రమాత్ ॥ ౩౫

౧ నాన్యైకతాపత్తిః- నాన్యైకతాపత్తిజీవాత్మపరమాత్మనోః ఇతిపాతాన్త రమధికం ద్యుశ్యతే. ౨ పరమైశ్వర్యాయంరూపం వా సవమిహిత్వమ్. ౩ సత్వేషు.

౧ సమాధినేకతానైవ శాస్త్రవిజ్ఞానముత్తమమ్ |
 ప్రసూతే యేన ౨ తద్భ్రీహ్మ తత్వేభ్యః పరమం మతమ్ || 3౬
 ప్రాఘ్నవన్తి సరాస్పవే తత్వాని కథయస్వ మే ||

❀ ఎకపఞ్చశత్రత్వాని ❀

శ్రీ భ గ వా క్ —

చత్వారింశద్దశైకం చ తత్వాని పరమాత్మనః |
 రూపాణ్యేవ చతుర్వక్త్రీ సజ్జీవాత్కధయామ్యహమ్ || 32
 భావనా తెష్వవికృతా సిద్ధయే కల్పతే పరా |
 3 వక్తవ్యాని తతస్తాని ౪ హేతోస్తాన్యవధారయ || 3౩
 అవ్యక్తం బుద్ధిరన్వక్తృ తతః పరమహజ్జ్యోతిః |
 ౫ తస్మాత్రపఞ్చకాన్యేకాదశ చోక్తాన్యనుకళిమాత్ || 3౪
 పృథివ్యాదీని భూతాని పఞ్చైవ కమలాసన |
 మాయాకాలకలారాగవిద్యాదీని యతః కళిమాత్ || ౪౦
 నస్తశ్చైవ మహానందో మహావిద్యా సమీరితా |
 శ్రేత్రజ్జశ్చ ౬ శివో బ్రహ్మ పురుషస్తదన చరమ్ || ౪౧
 సత్యాచ్యుతౌ తథాఽసన్తో ౭ విష్ణుస్సర్వశ్చ నివృతిః |
 విశ్వశ్చ పురుషశ్చ ద్వా పరమేష్ఠీ సమీరితః || ౪౨
 నామ్నాఽనిరుద్ధః ప్రద్యుమ్నస్సజ్క-షణ సమాహ్వయః |
 వాసుదేవశ్చ ౮ చత్వారింశద్దశచైకం చతుర్ముఖ || ౪3

౧ “సమాధిః” ఇత్యధికస్య స్థానై ‘సమీహితైవ సర్వేషాం ఫలానాముత్తమోత్తమమ్’ ఇతీదమధికమస్తి. ౨ తత్సర్వం. 3 అవ్యక్తాని. ౪ సమస్తా. ౫ తస్మాత్ ప్రాసంగికా హ్యేవం దశచాం భోరుగాసన. ఇతి క్యచిత్. ౬ శివో. ౭ పురుషః ప్రకృతిస్వయమ్. ౮ చత్వారి దశచైవ.

౧ తతః ప్రోక్తమిదం సవకం యతోత్పన్నం చరాచరమ్॥
 తస్య ౨ ప్రపఞ్చో రూపాణి తేషాం నామాని కః క్షమః ॥ ౪౪
 ఇహ సర్వాణ్యశేషాణి వక్తుం వాచామపీశ్వరః ।
 ౩ ఇత్యేషా కథితా తుభ్యం తత్త్వానాం నామవధ్ధతిః । ౪౫
 సంజ్ఞావికల్పైస్తత్త్వాని భావయన్త ర స్సమాధిభిః ।
 యుజ్ఞానా యోగినశ్శశ్వత్ప్రాప్నువన్తి పరం పదం ॥ ౪౬
 ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రో మహిమాపనిషది పాద్మసంహితాయామ్ ।

జ్ఞానపాదే తపోవిశేషకథనం నామ
 అ ష్ట మో ౭ ధ్యాయః .

---

౧ "తతః" ఇత్యధికస్య స్థానె. "ఓత్ప్రోక్తమిదం సవకం యతోత్పత్తిః క్ష.య
 ప్రోధా" ఇతిక్యచిత్ పాతః. ౨ బ్రహ్మచారిపాణి. ౩ దిగ్గజ కథితా. ౪ స్వక
 మఃభిః

❀ భు వ న ణో శ స్వ రూ ప ని రూ ప ణ మ్ . ❀

బ్ర హ్మ—

అజ్ఞానసాగరం తీర్థాన్వయ విద్యాపారముపేయివాన్ ।

౨ ఉచ్యతాం సాంప్రతం మహ్యాం భువనాని చతుదశః ॥ ౧

రూపతో ౩ నామతశ్చాపి జిజ్ఞాసా పరమేశ్వర ।

శ్రీ భ గ వాన్ —

యత్ర ప్రతిష్ఠితం యచ్చ మాసం రూపం చ యాదృశమ్ ।

భువనానాం తదఖిలం చతుర్ముఖముఖై శ్శతైః ॥ ౨

వర్తం నిరవశేషేణ కః ర త్కమేత ప్రపచ్చతః ।

బోధ్యం వా నిఖిలం శక్తః కో వా ధారయితుం తుమః ॥ ౩

తద్భ్రవీమి సమాసేన ౪ నవకం త్వం బుధ్యసే యథా ।

❀ పృ థి వ్యాః ప రి మా ణ మ్ . ❀

చతురశ్రా భవతి భూః పశ్చాశ్శక్తో టి యోజనైః ॥ ౪

విస్తీర్ణా నవకతో దిక్షు ఘనం వై కోటియోజనమ్ ।

ద్వీపాని సప్త సస్వత్ర తావ స్తసోయరాశయః ॥ ౫

అజ్ఞలీయకవత్సవే భూమేరుపర్తి విష్ఠితాః ।

౧ పద్మా గార. ౨ భగవత్, ౩ మానతశ్చాపి జిజ్ఞాసా. ఇతి క్యచిత్. అన్య
త్ర—రూపతో వాపి విజ్ఞాపయ రమేశ్వర. ఇతి. ౪ త్కమ స్తత్ప్రపచ్చతః.
౫ సుఖం.

❀ సప్తద్వీపాః ❀

ద్వీపాని నామభిప్రావత్కథ్యన్తై ౧ క్రిమశశ్శృణు ॥ ౯
 ౨ జమ్బూప్లక్షు కుశ క్రౌంచాశ్శ్యాకద్వీపస్తథా పరః |
 శాల్యలీ పుష్కరో నామ సప్తమశ్చతురాసన ॥ ౧౦

❀ సప్తసముద్రాః ❀

అనుపూవాన్యత్సముద్రాశ్చ కథయామి యథాతథమ్ ॥
 ౩ లవణక్షురసౌ పశ్చాత్ మేరేయ స్తదనస్తరమ్ ॥ ౧౧
 సపిండధి ర పయస్త్వస్య త్తతశ్శుద్ధోదకం పరమ్ |

❀ ద్వీప సముద్ర పరిమాణమ్ ❀

౫ భూభాగే మధ్యమే జమ్బూద్వీపమానం చ కథ్యతే ॥ ౧౨
 లక్షయోజనవిస్తారస్సవత్ స్తదనస్తరమ్ |
 విస్తారం వారేణిః ఊరస్తాద్ద్వీపమనస్తరమ్ ॥ ౧౩
 ఉత్తరోత్తరమేకైకం ద్వీగుణాయామ ౯ విస్తరః |
 ౧ ద్వీపాని ఐల్లముద్రాశ్చ పరిశిష్టాశ్చతుర్ముఖ ॥ ౧౪
 ద్వీపం జమ్బూసమాఖ్యాతం విభజేన్నవధా పునః |

❀ మేరోస్సన్నివేశవిశేషః ❀

భాగే తు మధ్యమే మేరోరుచ్ఛాయో లక్షసంమితః ॥ ౧౫

౦ తత్క్రమః. ౧ జమ్బూః ప్లక్షుః కుశశ్చైవ కాకశ్శాల్యలికస్తథా. క్రౌంచపుష్కరనామాసప్తద్వీపాః ప్రికీతికాః. ఇతి క్వచిత్. అన్యత్ర తు జంబూప్లక్షుశ్శాల్యలికశ్చకుశః క్రౌంచస్తథాపరః కాకఃపుష్కరనామా చ సప్తముః. ౩ లవణక్షు సురాక్షీరదధిసపిండస్తథోదకమ్. ౪ పయాంస్యస్యత్ పయస్త్వస్యకవశ్చిమశ్చ శుభోదకః ఇతిచ. ౫ తస్మద్ధ్యే మధ్యతోబూని ద్వీపః విస్తారాద్వారిధి. ఊరస్తాద్ద్వీపావ్యాసస్తరాః ఇతి క్వచిత్. ౬ విస్తరాః ఇతి పాఠః. ౭ ద్వీపాశ్చ వన్తి షట్ తత్ర.

యోజనానాం ఓ తేరస్త మఁగ్నష్టాడశసంఖ్యయా ।

సహస్రాణాం యోజనానాం ౧ శిష్టోభాగః ప్రకాశతే ॥ ౧౩

ఓ తే రూధన్వం రై మయశ్చ సవతో మూధిన్ విస్తృతః ।

ద్వాత్రింశచ్చ సహస్రాణాం యోజనా ౨ నామయం పునః ॥ ౧౪

కణికావచ్చ భూపద్మమధ్యే సమ్యగవస్థితః ।

శ్చజ్జైశ్చ తసహస్రేణ శతయోజన విస్తృతైః ॥ ౧౫

తత్సంఖ్యైపరిణామైశ్చ తస్య పాశన్వ మహీధరాన్ ।

వత్సోమి చానుపూవ్యేణ యథా తదవభారయ ॥ ౧౬

❀ మె రో ద క ఓ ణ త స్త్ర యో వ సా చ లాః . ❀

హిమవాన్ సేమకూటశ్చ నిషధశ్చాస్య దక్షిణే ।

ఏతే వసాచలాః ప్రోక్తా స్త్రయః కమలసమ్భవ ॥ ౧౭

❀ త్రీ ణి వ సా చ లి . ❀

వషణం భారతమాఖ్యాతం ప్రథమం తదనంతరమ్ ।

నామ్నా కింపురుషం తస్మాద్ధరివషణమనంతరమ్ ॥ ౧౮

❀ ఉ త్త ర త స్త్ర యో వ సా చ లాః ❀

ఉత్తరే మేరుశైలస్య క్రమా ౩ ద్వషణమహీధరాః ।

నీలశ్వేతాహ్వయశ్శృంగీ నామ్నా వషణత్రయం పునః ॥ ౧౯

❀ త్రీ ణి వ సా చ లి . ❀

రమ్యం హిరణ్మయం వషణముత్తరాః కురివ రస్తథా ।

ఉక్తాని షట్పు వషణి ప్రత్యేకం పరిమాణతః ॥ ౨౦

౧ మెరోభాగః. ౨ నాం శతమ్. ౩ వ షేషభూధరాః ౪ స్త్రీధా.

యోజనానాం సహస్రాణి నవ వషణం తు మధ్యమమ్ |
 ఇలావృతం సమాఖ్యాతం తస్మధ్యే ౧ మేరురీరితః || ౨౧
 మేరోశ్చతుర్దిశం తత్ర విస్తీర్ణం యోజనాని షట్ ||
 త్రీణి చైవ సహస్రాణి చత్వారస్తత్రవవతాః || ౨౨
 విష్కమ్భ్యూర్పై రచితా యోజనాయుతముచ్చితాః |

❀ దిశా చలానాం నామాని . ❀

మన్దరో దిశి పువస్యాం యామ్యాయాం గన్ధమాదనః || ౨౩
 పృతీచ్యాం విపులో నామ్నా .....
 .....౨ కాబేరీమధిత్పతి|| ౨౪

❀ చతుర్దిక్షు చత్వారో వృత్తాః . ❀

దిశాను తాను చత్వారో వృత్తాః కేతువదున్నతాః |
 కదమ్బభూరుహాలా జమ్బూః సిప్పలో నిటపీ వటః || ౨౫
 శతాని దశ చైకం చ తేషాం ప్రత్యేకమాయతిః |

❀ జమ్బూవృక్ష ప్రభావః ❀

జమ్బూవృ తయా సమాఖ్యా స్యాత్ ద్వీపస్య కమలాసః |
 ఫలాని ౩ గజమానాని పతితాని శిలాతలే || ౨౬
 శీయన్తై శత్రుధా తేషాం ర రనవాహ స్ఫురిద్వరా |

౧ మెరురుశ్యతే. ౨ అత్ర గ్రంథపాతః సుపాశ్వనామ్నో గిరెనికచాకే నాత్ర భావ్యమ్. ౩ గజమానం యథా—ఆరత్నీనాం శతాన్యస్తావేకవస్త్యధికానితు. ఫలప్రమాణం సంఖ్యాత మృషిభిస్తత్పదశిభిః ఇతివాయుపురాణే. విష్కమ్భురాణి వ్యాఖ్యానే విష్ణుచక్రీయే—గజమానం యథా—పఞ్చోన్నతిస్తప్రగజస్య చైఘ్నో మస్తే చ హస్తాః పరిణాహమానమ్. ఎకద్వివృద్ధావథ మన్ద్రోధద్రో పక్షీణానాగో నియతప్రమాణః ఇతి. ౪ సువహా చ సరిద్వరా.

జామ్బూనదీతి కథితా తత్తటోపీనివాసినః॥ ౨౭

సీత్యా రసం జరామృత్యువలీపలితపజ్జతాః।

స స్వేదో న చ య దౌగంధ్యం నేన్ద్రియాణామపి క్షయః॥ ౨౮

భవన్తి తేషాం తీరోపీ మృదస్తదసరజ్జతాః।

జామ్బూనదాఖ్యం కల్పనై సౌవణా కల్పనమ్మదః॥ ౨౯

❀ భద్ర కెతుమాలాలావృతవషాణాం స్థానవిశేషః ❀

౨ భద్రాశ్వపషామాఖ్యాతం మేరోః ప్రాచ్యాం చతుర్ముఖః।

౩ పశ్చిమం కెతుమాలాఖ్యమేతయోవషాణయోః పునః॥ ౩౦

ఇలావృతం సమాఖ్యాతం మధ్యమం తత్పురోదితమ్।

❀ చతుర్దిక్షు చత్వాయుద్వానాని ❀

వసం చైత్రరథం పూవణం దక్షిణం గర్ధమాదనమ్॥ ౩౧

౪ వైభ్రాజం పశ్చిమం మేరోవణం నన్దన ౫ ముత్తరమ్।

❀ చత్వారి సరాంసి ❀

అరుణోదం సరః పూవణం మహాభద్రం తతః పరమ్॥ ౩౨

౬ శీతోదకం ప్రతీచీనముదీచీనం తు మానసమ్।

దేవోపభోగయోగ్యాని సరాంసి కథితాని తే॥ ౩౩

❀ మేరోస్పృతుర్దిక్షు ప్రత్యేకం పశ్చిమం కెనరాచలాః ❀

౭ శతాతశ్చ ముకుందశ్చ కురరీ మాల్యవానథ।

వైకజ్జీ నామ పక్షాతే పౌరస్త్యాః కేనరాచలాః॥ ౩౪

౦ దౌబల్యమిన్ద్రియాణామ్. ౧ భద్రాఖ్యం పషాణ. ౨ పశ్చిమమ్. ౩ చతుర్ముఖమ్. ౪ వైభ్రాజమ్. ౫ ముత్తరే. ౬ పహస్సోదకమ్, పితోదకమ్, ౭ శతామ్నశ్చ శితామ్నశ్చ కు మద్వాంశ్చ.

త్రికూటోజ్జీరసశ్చోఽశ్చా పన్నగః ౧ కూటలాహ్వయః
నివధో దక్షిణే తస్య తావస్తః కేసరాచలాః॥ 3౫

శిఖివాసో ధ ౨ వై దూత్యః కపిలో గన్ధమాదనః |
3 జారుధిః ప్షుమో బ్రహ్మ కేః రాః ప్షుభూధరాః 3౬

శబ్ధకూటస్సమాఖ్యాత స్సమాఖ్యాత ర స్తథషభః |
హంసస్సమాఖ్యయా నాగస్తథా కాలాఙ్గసప్రభః॥ 3౭

ఉదీచ్యాం కేసరాః ప్షు వింశతిః కేసరాచలాః |

❀ మేరుశృంగమధ్యే బ్రహ్మపురీ సన్నివేశః ❀

యోజనానాం సహస్రాణాం ద్వాత్రింశన్నానసమ్మితే॥ 3౮
విస్తారే మూర్ధ్ని శైలస్య మేరోర్భాగేఽథ మధ్యమే॥

చతుర్భుజః డకశ్చైవైవ సహస్రై నిమిత్తా పురీ॥ 3౯
యోజనై స్సంమితో ధాతుః కణికేవాచలామ్బుజే |

విదిక్షు దిక్షు చాష్టాసు పరితో బ్రహ్మణః పురీ॥ ౪౦

❀ పూవాదిదిక్షు లోకపాలనగయః ❀

ఇన్ద్్రాదిలోకపాలానాం ౪ పురః పూవాదిషు స్థితాః |
విస్తారాయామమానేన శతయోజనసంమితాః॥ ౪౧

పురీ భవతి మాఘోనీ నామ్నా చై వామరావతీ
సహస్రగోపురద్వార ప్రాకార పరిఘాకులా॥ ౪౨

తేజోవతీ పుయాగ్నేయీ యామ్యా సంయమనీ పురీ |
రక్షోవతీ రాక్షసీ పూశ్చుద్ధ వత్స్యథ వారుణీ॥ ౪౩

వాయోగన్ధవతీ ఖ్యాతా ౬ నామ్నా సోమ్యా మహాదయా |

౧ రుచకాహ్యయః. ౨ వై దూత్యుః ఫలకో. 3 చారుశ్చపశ్చిమో
౪ స్త దక్షిణతః. ౫ పుయః. ౬ ఖ్యాతా.

యశస్విసీ భవస్యోక్తా కేసరాచలభూమిషు॥

౪౪

భగవన్మాతిః భదానాం పురస్పన్తి పరిష్కృతాః ॥

❀ చతుర్దిక్షు గంగా విభాగః ❀

భిత్వేస్తుమణ్డలం గంగా భగవత్పాద జస్మభూః ॥

౪౫

దివః పతన్తీ ప్రత్యాశమభ్యాశం బ్రహ్మణః పురః।

చతుర్దిక్షు వహన్తీ సా ౧ చతుర్ధాభవతి స్వయమ్ ॥

౪౬

† సీతా చాలకసన్దా చ సుచక్షుభాద్రయా సహ।

చతస్రో నామ ౨ భదాశ్చ దిగ్భదాశ్చ చతుర్ముఖ ॥

౪౭

సీతాన్తరిక్షగా పూర్వశైలాన్నిష్క్రమ్య నిమ్నగా।

యాతి పూర్వేణ వషేణ భద్రాశ్వేన చ సంజ్ఞయా ॥

౪౮

ప్రవిష్టా సాగరముఖం దక్షిణేన తథా ౩ ధ్వనా।

భారతం వషమభ్యతి శైలాత్సప్తముఖా తతః ॥

౪౯

ప్రవిష్టాలకసన్దా ౪ సా నదీ తైలోక్యపావసీ ।

సుచక్షుః పశ్చిమాచ్ఛైలా త్కైతుమాలాత్ ౫ స్వయం పునః

అతీత్య వషమమ్భాధిమేతి యోషద్యథా పతిమ్ ।

భద్రా గిరెరుదీచీనా దేశా ౬ సుత్తరతః కురూ ॥

౫౦

అతీత్య వారిధిం యాతి నిమ్నగా సరితాం పతిమ్ ।

❀ లోకపద్మప్రకార కల్పనమ్ ❀

అసీలనిషధాయాహా మాల్యవాః గప్తమాదనః ॥

౫౧

మధ్యే తయోమేరుశైలః కణికా పజ్కుజే యథా।

భారతం కేతుమాలం చ భద్రాశ్వం ౭ కురుసంజ్ఞకమ్ ॥ ౫౩

౧ చత్వారి వహతి స్వయమ్. † సీతా. ౨ భదాశ్చ దిగ్భదాశ్చ. ౩ స్వయమ్.

౪ భ్యామ్భాధిం. ౫ మాలాహ్వయమ్. ౬ స్మత్తరతః పునః. ౭ కురువస్తథా.

పత్రాణి లోకపద్మస్య మయాదా శైలతో బహిః |
 హేమకూటశ్చ నిషధో దక్షిణోత్తరమాయ తౌ || ౫౪
 మయాదాపవతౌ జ్ఞేయా కై లాసో గన్ధమాదనః |
 అశీతియోజనాయామా పూ వాఃపరమహేలూదధీ || ౫౫
 ౧ సంస్పృశంతా పారియాత్ర నిషధావధిభూభృతౌ |
 మేరోః పశ్చిమభూభాగే పూర్వోత్తర ౨ మధాశ్రీతౌ || ౫౬
 త్రిశృణ్గో జారుధివేవే పవతౌ మేరుభూభృతః |
 ఉత్తరేణ స్థితౌ స్రాప్య పూర్వాపరమహేలూదధీ || ౫౭
 పవతానామవస్థాన ౩ మానన్త్యాన్న ప్రృశ్నాన్వితే |
 శైలానామస్తరద్రోణ్యస్సేవ్యస్తే సిద్ధచారణైః || ౫౮
 అన్వైశ్చ పుణ్యకృద్భిస్తా దై త్యదాసవకిన్నరైః |
 భామా హ్యేతే కృతాస్స్విగాఃః దులభాః ౪ పాపకర్మభిః

❀ లోకరక్షాధం భద్రాశ్వాదిషు భగవతో వాసః ❀

జ్ఞానమూర్తిహేయగ్రీవో భద్రాశ్వే వసతి స్వయమ్ |
 వహేషు మూర్తయోవిష్ణో మయాదాపవతేషు చ ||
 వసన్తి లోకరక్షాయై నానారూపవిశేషితాః |

❀ కింపురుషాదీనాం భోగభూమితోవపాదనమ్ ❀

యాని కింపురుషాదీని వర్షా ౫ జ్యేతేషు వద్మజ || ౬౦
 నిరాతజ్కాః ప్రజాశ్శశ్వన్న శోకో న భయం తథా |
 నోదన్యా చ బుభుక్షా చ న ద్వేషో నాయుపః క్షయః || ౬౧
 సన్తి తేషాం సహస్రాణి వహేణి ద్వా చ వింశతిః |

---

౧ నిషధః పారియాత్రశ్చ స్పృశన్తావధిభూధరా. ౨ ధరా స్మృతా.
 ౩ మున్నతానాం ప్రపశ్చితమ్. ౪ పాపకేహినాం. ౫ జ్యేతాని.

ఆయువక తేషు దేశేషు ౧ భౌమమమ్నో న వక్షతి || ౬౩

౨ దేవో న చతుఃభేదోస్తి న కాలో యుగభేదవాః |

సదా కృతయుగః కాలో వతఃతే చతురాసన || ౬౪

ధమశ్చతుష్పాత్సకలో ధ్యానమేవాచకనం హరేః |

పవతాస్సరితశ్చాపి ౩ యత్ర యత్ర పురాణి చ || ౬౫

గ్రామాశ్చ సన్తి బహవస్స్వ ధమనిరతాస్సదా |

బ్రాహ్మణా భూమిపాశ్చాపి ప్రజాపాలనతత్పరాః || ౬౬

స్వే స్వే కమణ్యభిరతాశ్చతువర్ణణ్యమవస్థితాః |

చాతురాశ్రమ్యమవ్యేవం యథోక్తమవత్స్మితే || ౬౭

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహాోపనిషది పాద్యసంహితాయాం

జ్ఞానపాదే ౪ జమ్బూద్వీపాదిప్రమాణవర్ణనం నామ

నవమోఽధ్యాయః.

❀ భారతవర్ష వర్ణనమ్ ❀

శ్రీ భ గ చా క్ —

ఆదాక్షిణ్యాత్పాదమౌర్భారాశ్చైలాచ్చ హిమాలయాత్ |
 దేశోఽయం భారతం వర్షం భూరేషా కర్మిణాం సృణామ్ || ౧
 ౧ యోజనాని సహస్రాణి ౨ విస్తారశ్చైవ కభ్యతే |
 స్వర్గాపవర్గాఫలదం కర్మ కాయం సృణామిహ || ౨
 సహ్యా మపేంద్రో మలయశ్చక్తిమాస్మక్షనామవా |
 విధ్యశ్చ పారియాత్రశ్చ నస్తైతే కులపవతాః || ౩
 ఇహైవ క్రియమాణస్య కర్మణో నరకం ఫలమ్ |
 వషేష్యన్యేషు సర్వేషు కేవలం భుజ్యతే ఫలమ్ || ౪
 ఇహైవ చాతురాశ్రమ్యం చాతువర్ణణ్య ౩ మవస్థితమ్ |
 కృతాదియుగభేదానాం చతుర్ణామిహ సమ్భవః
 దానం యజ్ఞం తపో మత్యాః పరలోక ఫలాధిణః |
 ఇహ కుర్వన్తి యజ్ఞేశం యజన్తే పురుషోత్తమమ్ || ౫
 శ్రేష్ఠం తద్భారతం వర్షం సర్వవర్షేఽఘ సంమతమ్ |
 ఫలాధిణః కామయన్తే కర్మ భూషు జనిం బుధాః || ౬
 సహస్రాణి తథైవాస్మిక్ దివ్యాని పురుషః పరః |
 ఆస్తే ధామాని నద్యశ్చ పుణ్యాస్సన్తి సహస్రశః || ౭
 గ్రామాః పురః పత్తనాని భవన్తి చ పరశ్శతమ్ |
 ద్వీపేషు షట్సు చాన్యేషు సన్తి వర్షాణి సప్త వై || ౮

౧ యోజనానాం. ౨ విస్తారో న చ. విస్తారే నవ. ౩ వ్యవస్థితః.

ప్రత్యేకం నస్త చ బ్రహ్మణ భవన్తి కులపవనతాః |
వణానామాశ్రమాణాం చ కేదాస్తత్రీ వ్యవస్థితాః || ౧౦

❀ పుష్కరదీపవర్ణనమ్. ❀

అన్తిమే పుష్కరదీపే మానసోత్తరవనతః |
మధ్యే వలయవద్భూతి తస్యోచ్చాయో భిధీయతే || ౧౧
యోజనానాం సహస్రాణి సజ్జాశ్చ త్తత్సమున్నతిః |
తావానేవాస్య విస్తారో దీపం తద్విభజన్నివ || ౧౨
స్థితశ్చైలవనో బ్రహ్మణ ద్వే వర్షే పరిమణ్ణలే |
౧ శైలస్య చాస్తర్మానస్య బహిశ్చ సదృశే ఉభే || ౧౩
తన్ముద్గ్ని లోకపాలానా మింద్రోదీనాం యథా ౨ పునః |
పురస్సన్తి ౩ పుస్తాసాం నామాన్యపి యథాపురమ్ || ౧౪
దేవానామపి చాన్యేషాం తత్ర స్తన్తి పురః పృథక్ |
అసఖ్యాతా బ్రహ్మణశ్చ పురీ భవతి పుష్కరే || ౧౫
స్వాదుస్వచ్ఛోదకైః పూణో వారిధిః పుష్కరాద్భహిః |
తేన తద్వేష్టితం దీపం యథా ౪ న్యాన్యణవోత్తరైః | ౧౬

❀ లోకాలోకాచలవర్ణనమ్ ❀

స్వాదూదకాద్భహిభూమిస్సర్వా చైవ హిరణ్మయీ |
తపనీయమయో బ్రహ్మణ లోకాలోకాచలో బహిః || ౧౭
భూలోకస్య సమస్తస్య ౫ సాలవ ౬ చ్చతురశ్రకమ్ |
ఆవృత్య తివ్రత స్తస్య యోజనాయతమున్నతిః || ౧౮
విస్తారశ్చ న ఏవాస్య మూర్ధ్ని సవనత్ర చ స్వయమ్ |

౧ శైలస్యాస్తం మానసస్య. ౨ క్రమమ్. ౩ పురాస్తానామ్. ౪ నాభ్య
వాస్తరైః. ౫ న్యాన్యణవాస్తరైః. ౬ సమీపమ్. ౭ చ్చతురానన.

మూర్తి భేదై రపయన్తైః పరమః పురుషః స్థితః | ౧౯
 కుముదాదిగణాశ్చ త్ర చక్రాదీన్యాయుధాని చ |
 దేవ్యా మహీ చ లక్ష్మీశ్చ విష్వక్సేచః పత్రతిరాత్ | ౨౦
 స్థానాని మూర్తి భేదానాం విష్ణాః పరిజనస్య చ |
 సన్తి భూయాంసి రమ్యాః తత్ర తత్ర చతుర్ముఖ | ౨౧
 పరం పాశ్చం రవిస్తస్య స ద్యోతయతి భాసుభిః |
 ఆన్యత్య తం తమశ్చైలభాగం బాహ్యమవస్థితమ్ | ౨౨
 ౧ లోకాలోకస్య చ పునస్సమన్తాద్వేష్టితో గిరిః |
 బహిరణ్డకటాపేన ౨ మహతా సమన న్తరమ్ | ౨౩
 యోజనానామియం పృథ్వీ పఞ్చాశతో క్రిటిభిర్ముతా |
 సహైవాణ్డకటాపేన సద్వీపాభిమహీధరా | ౨౪
 అనయా ధ్రియతే సర్వం జగద్ధాత్రీ తతః స్మృతా ||

ఇతి శ్రీపాంచుర్రాత్రై మహోపనిషది పాద్యసంహితాయాం
 జ్ఞానపాదే భూలోకవిస్తాంకధనం నామ
 దశమోఽధ్యాయః .

❀ ఉక్తానువాదపూర్వకమతలాదివర్ణనమ్ ❀

శ్రీ భ గ వా క్ —

ఏష భూలోకవిస్తారః కథితః కమలాసన |

లోకానధస్తాదధునా సప్త వచ్చి యధాతథమ్ || ౧

౧ అతలం ప్రథమం లోకం ద్వితీయం వితలాహ్వయమ్ |

తృతీయం నితలం విద్ధి జ్ఞేయం తుయ్యం గభ్రస్మితమ్ || ౨

పంచమం మహదాహ్వనం సుతలం షష్ఠమిరితమ్ |

పాతాలం సప్తమం విద్వా ౨ తై చైకైకం సముచ్చితాః 3

యోజనానాం సహస్రాణి దశై తేష్వతలాదిషు |

వసన్తి దానవా దైత్యాః కాలేయాః ఫణినస్తథా || ౪

స్వర్గే ౭పి న భవన్త్యేవ యే భోగాస్తతలాదిషు |

భక్ష్యం భోజ్యం తథా పేయం స్వాదిష్ఠం గుణవత్తరమ్ || ౫

ప్రాసాదభూమయో రమ్యాః 3 కాసనాని చ నిమ్నగాః |

నాగకన్యాశ్చ శతశస్సన్తి సర్వాఙ్గశోభనాః || ౬

రత్నానాం దీప్తిజాలేన ౪ ధ్వనై ధ్వస్తే దివానిశమ్ |

నాకో న చంద్రమాస్తత జనై రాకాఙ్క్యతే క్వచిత్ || ౭

యాప్రీతి ౫ వసతాం తత్ర న సా ముక్తాత్మనామపి |

యదోక్తుమిష్యతే వస్తు దృశ్యతే తదుపస్థితమ్ || ౮

న మృగ్యతే క్వచి ౬ ద్వాపి వస్తు తద్భోగతత్పరైః |

౧ అతలం ప్రథమం లోకో ద్వితీయం వితలం తథా తృతీయం సుతలం ఙ్గై
 ౧౦ చతుర్థం నితలాహ్వయమ్ || మహాద్రసాతలం చైవ తలాతలమితి స్మృతమ్ || ౨ చైకై
 కు. 3 కాంచనాని. ౪ ధ్వనైఽపాపై. ౫ సస్వవదా. ౬ భ్యాత్వా.

స్వగౌ దప్తగుణం భోగమతలాదిషు సప్తసు । ౯
 భుజ్జితే భోగనిరతాః రక్షోదై తేయదానవాః ।
 స దరిద్రా స రోగాతా న కృశా న చ దుఃఖతాః ॥ ౧౦
 బిలాని శతశస్పన్తి విపులాని సమస్తతః ।
 సహస్రఫణవాన్విష్టుః కపిలౌ నామ సప్తమె ॥ ౧౧
 పాతాలాఖ్యే తలాదీనామాస్తై ౧ రతుంశ్చ కేవలమ్ ।
 సన్వైః ౨ పాఠిషుదై సాధ్యం పురే మహతి శోభితే ॥ ౧౨
 తామసీం తనుమాస్థాయ విష్టుకేషా ౩ మవస్థితః ॥
 సస్తానామతలాదీనాం శేషాఖ్యో బలవత్తరః ॥ ౧౩
 ఫణాసహస్రసుభగో మణిభిదీపయన్ దశః
 అనస్త ఇతి చ ప్రాజ్ఞైః ఖ్యాతో లోకే మహషిభిః ॥ ౧౪
 తస్య మూర్ధాని మాలేప ధ్రియతే సకలా మహీ ।
 కుర్వా సురాదిదై తేయా నబలానాత్మతేజసా ॥ ౧౫
 ౪ కిరీటీ స్రజగ్ధరస్సుభ్రూమః డఘూణితలోచనః ।
 నీలవాసాస్పితతనుః కైలాస ఇవ భూధరః ॥ ౧౬
 లాజ్జలం ముసలం బిభ్రదాయుధం దైత్యవారణమ్ ।
 ఉపాస్యమానో వారుణ్యా ౫ శశ్వత్సన్నిదధానయా ॥ ౧౭
 కల్పావసానే వక్త్రేభ్యో యస్య సజ్కర్షణశ్శివః ।
 నిష్కామితి జగత్సర్వం సంహతుం విషసావకః ॥ ౧౮
 ఆస్తే సమ్పూజితస్సన్వైః పాతాలతలవాసిభిః ।
 నాస్య వణయితుం శక్తౌ గుణా వక్తృశ్చై రపి ॥ ౧౯
 యదా మదేన మూర్ధాసం కమ్పయన్నవతిష్ఠతే ।

---

౧ రక్షయ. ౨ పదాదిభిః. ౩ మధస్థితః. ౪ కిరీటస్సగ్ధరశ్శశ్వత్
 ౫ శశ్వత్సాన్నిధ్యయా యయా.

- తదా మహీతలం సవణం సాద్రవారిధికాననమ్ || ౨౦
- కమ్పతే కః క్షమేతాస్య బలం వక్తుమశేషః |
అధస్తాచ్ఛేషఫణిసః కూమణః కాలా ౧ నలస్థితిః || ౨౧
- శిఖాసహస్రజటిలా దుస్సహః కమలాసన |
ఆధారశక్తిరే ౨ తస్మాద ధస్తాదైన్విష్ణవీ తనుః || ౨౨
- అనన్తరమథై తస్యాః భవత్స్యణ్ణకటాహకః |
కమణః పుణ్యరూపస్య కథితాః ఫలభూమయః || ౨౩
- అధునా సాపరూపస్య కథ్యంతే ౩ ఫలభూమయః |
భువో జలస్య చాధస్తాన్తరకాఖ్యా భువస్సృతాః || ౨౪
- కారవం ప్రథమం తచ్చ మహత్పూర్వమనన్తరమ్ |
౪ తప్తపుష్కలికా కుమ్భి శూలారోపణమీరితమ్ || ౨౫
- సూచ్యగ్రంచ త్సురం చైవ ౫ ఖడ్గకృత్తనమన్వతః |
సూకరం తైలకుమ్భంచ మహాజ్వాలా చ ౬ తాపనమ్ || ౨౬
- అసివత్రం పూయవహం ౭ వ్యాఘ్రుసింహవృకాదికమ్ |
౮ తస్తస్తమ్భం శునా భక్ష్యం శాల్యలీ హేమపుష్పితా || ౨౭
- ౯ లాలోదకం రక్తసింధు శ్చక్తిభిశ్చేదనం తథా |
ఏవమాదీని చాన్యాని ఫలాన్యాహువికకమణామ్ || ౨౮
- నరకాణామసజ్ఞానా మేషా దిక్కథితా మయా |
పతితాస్తైషు సాపిష్ఠా జన్తవో భుంజతే ఫలమ్ || ౨౯
- స కమణాం క్షయో బ్రహ్మకా వినా భోగైః పృథగ్విదైః

౧ నవస్థితిః. నవస్థితిః. ౨ వాస్మాత్-తస్యా అధస్తాత్. ౩ మః ౪ తప్త మయా. ౫ ఖడ్గకత్కరిమన్వతః. ౬ కమ్పిసీ. ౭ వ్యాఘ్రుసింహ మృగాదికం. ౮ సింహ తప్తాదియన్త్రకమ్. ౯ అయన్తమ్భిష్ట. ౯ లాలోదకమ్,

జ్ఞానాన్ని స్వవకమాణి భససాత్కురుతే దృఢమ్ || 30
 న స్వగోణాసి నరణో యోగవిద్యా ముపేయుషామ్ |

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహాలాపనిషది పాద్మసంహితాయాం
 జ్ఞానవాదే ౧ ఆతలాదిలోకపరిమాణం నామ
 ఏకాదశోఽధ్యాయః.

ద్వా ద శో ౭ ధ్యా యః .

❀ భువరాదిలోక స్వరూప నిరూపణమ్ ❀

బ్ర) హ్య—

విస్తారః కథితో భూమెః లోకాస్సుప్తాతలాదికాః ।
 సరకాణి తథోక్తాని సాంప్రతం భగవన్నమ ॥
 భువః ప్రభృతిలోకానాం రూపం మాసం చ కథ్యతామ్ ।

శ్రీ) భ గ వా క—

యావత్ప్రమాణా పృథివీ విస్తీర్ణాః పరిమణ్ణలా ॥ ౨
 తావద్భువస్థలం బ్రహ్మా విస్తీర్ణం పరిమణ్ణలమ్ ।

❀ భూసూయఃయోరన్తరమానాది ❀

ఉపరిష్ఠాతి తేవోక్యన్ని లక్షయోజనసభ్యయా ॥ ౩
 రవిస్థితి ౧ తిగ్నస్త్విరంశుభిభావనయో జగత్ ।
 రథమాస్థాయ భగవాన్ బహుయోజన ౨ విస్తృతమ్ ॥ ౪
 వామపార్శ్వే రథస్త్వికం చక్రం దివ్యం ప్రతిష్ఠితమ్ ।
 వహన్తి సస్తయస్సప్త ఛన్దాంసి స్యన్దనం మహత్ ॥ ౫
 సారథిశ్చరుణస్యవానశ్వాన్వాహయతి స్వయమ్ ।
 మాసోత్తర శైలస్య మూర్ధ్ని స్యన్దనపద్ధతిః ॥ ౬
 ౩ విభాగ హేతురుషసామహ్ని ౪ మసి గతిక్రమాత్ ॥

౧ మేయం స్త్యై 'ఇతి క్వచిత్ ఆన్యత్ర ' ఖ న్దే రమ్ ' ఇతి. ౨ నమ్ని
 ౩ ప్రాగ్భాగే హేతుపురుషసామాన్యా వగతిం క్రమాత్. ౪ మతిగతిః

౧ యోగినాం ౨ పరమః పథాః స్మృతః క్షేత్రపరిక్షయే ॥ ౭
 మోక్షమాణాః పథానైన యాన్తివిష్టాః పరం పదమ్ |
 ఉదయాస్తమయానైవ ౩ భానుస్సవత్ర సమ్ముఖః ॥ ౮
 దశనాదశనే భానో రుదయాస్తమయా మతౌ ॥
 యైయత్ర దృశ్యతే భానుస్స తేషాముదయస్మృతః |
 ౪ యాతి యత్ర తిరోభావం తత్రాస్తమయధీనకృణామ్ ॥ ౯
 స్థీతా భవన్తి పూర్వాణ్ణై రశ్మయోఽకన్య నస్తతాః |
 హ్రస్వీభవన్తి పశ్చాత్తు యావత్తేషామదశనమ్ ॥ ౧౦
 వజయిత్వా పురీం ధాతుస్సవతో మేరుభూధరే |
 పతన్తి భానవో భానోస్తియ గూర్ధ్వమధస్తథా ॥ ౧౧
 సభాం తు బ్రహ్మణో గత్వా ౫ ప్రస్థితం పాన్తి యే పునః |
 బ్రహ్మణస్తేజసా తేన నాన్యత్ర ఫలనం క్వచిత్ ॥ ౧౨

❀ భ వ లో క ః ❀

భూసూయయోరన్తరాలం భవస్థలముదాహృతమ్ |
 విద్యాధరాశ్చ గర్భవాన్సిద్ధాశ్చ సహ దానవైః ॥ ౧౩
 వసన్తి ముదితా స్వేషు పురేషేవ పృథక్పృథక్ |

❀ సూయధ్రువయోరన్తరాలె ఇతరగ్రహనాం స్థితిః ❀
 లక్షే దివాకరస్థానాచ్ఛశినః స్థానమీరితమ్ ॥ ౧౪
 తస్యోపరిష్టాత్తిష్ఠన్తి నక్షత్రాణి యథాయథమ్ |
 ౬ లక్షత్రయమత్యోధ్వం బుధస్య స్థితిరుచ్యతే ॥ ౧౫

౧ ఇదమధకం క్వచిన్నాస్తి. ౨ వరమః. ౩ భానోః. ౪ యథా
 యత్ర తిరోభావస్తత్రా. ౫ ప్రతిపద్యన్తి తే. ౬ నక్షత్రముల్లసోధ్యధ్వం
 బుధస్యస్థానమచ్యతే.

ఉశనా తుస్థితో లక్షద్వయము త్తీయః క్షిప్రతి |
 తద్యోజనాన్యతిక్రమ్య భామస్తిష్ఠతి నవదా || ౧౬
 తావత్ప్రమాణేఽవస్థాసం గురోస్తస్యోపరిస్థితిః |
 శనైశ్చరస్తత్ప్రమాణమతీతోధ్వం రవేస్సుతః || ౧౭
 ౧ లక్షలక్ష క్రమాదూధ్వం నక్షత్రం మునయః పరే |
 పరస్పహస్రం ఋషయస్సప్త్యవయూధ్వం ౨ గామినః || ౧౮
 తతో ధ్రువస్థితస్థానే దురానోహే మహాషిఖిః |
 ద్వాదశారం మహాచక్రం నేమీ ద్వే తస్య నాభయః || ౧౯
 ౩ తిస్రస్పన్తి న సస్త్వస్య మాసపాస్తైష్వరేషు తే |
 మేషాదయోప్యరేష్వవం ర మి నాన్తా ద్వాదశస్థితాః || ౨౦
 మాసా ద్వాదశ చైత్రాద్యా వసన్తప్రముఖాస్తథా |
 ఋతవష్టల్కమాశ్చ ౫ విషువద్వాయనద్వయమ్ || ౨౧
 సితాసితౌ చ పక్షౌ ద్వౌ యుగభదాశ్చ వత్సరాః |
 త్రుట్వాదయః కాలభదాశ్చక్రీధారాసు విష్ఠితాః || ౨౨
 ధ్రువః స్థితో నాభిమధ్యే ప్రాదక్షిణ్యేన రాశయః |
 ప్రసవ్యేన గ్రహాస్సవే చరన్తి గతిరీదృశీ || ౨౩
 కులాలచక్రమధ్యస్థమృత్పిణ్డ సదృశో ధ్రువః |
 భ్రమన్తి పరితస్పవే ధ్రువం జ్యోతిగణాన్సదా || ౨౪

❀ సు వ లో క ః ❀

ఆదిత్యధ్రువయోమధ్యే దేశస్వగణసమాహ్వయః |

౧ లక్షద్వయాత్క్రమాదూధ్వం. ౨ రేతనః || తతోధ్వమస్థితం
 స్థానే. ౩ తిస్రస్పన్తి వసన్త్యక్రీ మాసపక్షే విలాసితే. ఆస్యత్ర— 'తిస్రస్పన్తి
 సవస్తస్య మాసాద్యాస్తైషు రేభిః. ఇతి. అత్ర) అశుద్ధమివ భాతి,
 క రాశయో. ౫ విషువాన్వాయనద్వయమ్.

వసన్తి తస్మిన్ గీవాణా విమానేషు పృథక్పృథక్ । ౨౫

౧ అనభ్యంతా నిత్యత్వప్తాః జ్యోతిమయవిపుధకారాః ।

తేషాం గణ్ణాజలం సేవ్యం పుష్పాణి సురభూరుహామ్ ॥ ౨౬

ధనం చ చిన్తామణయః స్త్రీయశ్చాపసరసః స్మృతాః ।

౨ సిద్ధాదయో వసన్తిస్సుపురేషు నిరుపద్రవాః ।

ఉవేంద్రీ మూతిభగవా నాసీనస్తత్రీ సనకదా ॥ ౨౭

రక్షతి స్వగణనిలయాన్ దేవాదీన్ స్వేన తేజసా ।

భూభువస్సవ్స్త్రియోలోకాః లక్షాః పఞ్చదశ స్మృతాః ॥ ౨౮

తతః పరం మహలోకః కోటియోజనమాయతః ।

సనన్దనాద్యా మునయో వసన్తి దశకోటయః ॥ 30

❀ జనోలోకాది నిరూపణమ్. ❀

తతః పరం జనోలోకః కోటిద్వయసమాయతః ।

అనన్తరం తపోలోకః స్థితః కోటిభిర్బ్రహ్మభిః ॥ 3౧

3 యోజనానాం సత్యలోకః ౪ పునస్త్రిగుణమాయతః ।

కోటిత్రయయుతం తస్మాదూధన్వం ధాతుః ౫ పురం స్థితమ్ ॥

తబ్బ్రహ్మలోకం మునయః గృణన్తి కమలాసవ ।

లక్షయోజనవిస్తారం ౬ సాలప్రాసాదగోపురమ్ । 33

౧ అనభ్యంతి నిత్యత్వప్తాః. ౨ భూసుయోరారస్తరాలం భువస్థలమితి స్మృతమ్. ఇదమధకం ఆత్ర ప్రమాదపతితం క్వచిత్కోశే. 3 యోజనానామిత్యధకం క్వచిన్నాస్తి. ౪ పునస్తద్విగుణాయతః ౫ పురస్థితిః । యోజనానాం సప్త కోటిః పునస్తద్విగుణాయతి. ఇత్యధకం. క్వచిదధికం దృశ్యతే. ౬ సాల ప్రాకారసంకులమ్.

❀ వ్రీకృతిమణ్డలస్థ విష్ణులోకః ❀

ఉత్తరేణ బ్రహ్మలోకాద్విష్ణులోకం విదురుభువనాః |
అస్తరం లోకయోరుక్తం లక్షయోజనసంమితమ్ || ౩౪

❀ శివలోకః ❀

తావత్యేవాస్తరాలేఽస్య దక్షిణస్యాం దిశి స్థితః |
శివలోకశ్చతువక్త్రీ తస్మిన్నాస్తే శివస్త్వయమ్ || ౩౫

❀ ఉధ్వకృమిణ భగవతః పంచలోకాః ❀

యోజనానాం ౧ కోటి మూర్ధ్వముల్లభ్య పురతః స్థితః |
సవాత్మా భగవానూర్ధ్వం తస్మాత్కోటిత్రయాయ తే || ౩౬

వివృత్యాత్మా నివసతి భగవానవ్యయస్త్వయమ్ |
తావత్యేవ స్థితో మానే విశ్వాత్మా విశ్వకృద్ధరిః || ౩౭

పురుషాత్మా ౨ పుస్తాత్తు చతుష్కోటి ప్రమాణకే |
స్థితః కోటిరతీత్యోర్ధ్వం ౩ పంచ పశ్చాదవస్థితః | ౩౮

పరమేష్ఠీ స భగవాన్ పంచకం విష్ణు ర విష్టరమ్ |
అధ్యాస్తే భగవాన్నిత్యం శభచక్ర గదాధరః || ౩౯

పంచశక్తమయో విష్ణుః కోటియోజనసంమితే |
ఆస్తే శ్రీభూమిసహితో వై నతేయేన సేవితః || ౪౦

❀ అణ్డభిత్తిః ❀

అణ్డభిత్తిరుపయస్య ౫ స్థితోర్ధ్వం కోటియోజనే |
ఘనం చ ౬ తస్యాః కోట్యా తు సంమితం కమలాసన || ౪౧

౧ కోటిమూర్ధ్వం ఉత్తరస్థ్య పురతస్థితే. ౨ పుస్తాత్తు. ౩ పంచ పశ్చాదవస్థితః. ౪ విష్టరమ్. ౫ స్థితోర్ధ్వం, ౬ తస్యాం కోటిస్తు.

శుద్ధం హిరణ్మయం జ్ఞేయమణ్డం తద్విస్మయావహమ్ ।

❀ అవరణసప్తకమ్ ❀

- ఏతేనాణ్డకటాహేన లోకాస్సవేక సమావృతాః ॥ ౪౨
- ఉపయుకపయమి లోకాః కపిత్థఫలవత్ స్థితాః ।
- ౧ తద్దశోత్తరసఖ్యేన వారిణా పరివేష్టితమ్ ॥ ౪౩
- ౨ ఆవృత్యాణ్డం యథావారి స్థితం తద్యత్తదగ్నినా ।
- స వాయునా తద్వదేవ స వ్యోమ్నా చ సమావృతః ॥ ౪౪
- సవం దశోత్తరం విద్వాత్తదోవ్యోమ మహతావృతమ్ ।
- ౩ మహాంశ్చ స ప్రధానేన ప్రధానం తమసావృతమ్ ॥ ౪౫
- తదనస్తమపయన్తం ౪ న సఖ్యై తత్ర విద్యతే ।
- హేతుభూతమశేషస్య తమసః ప్రకృతిః పరా ॥ ౪౬

❀ అణ్డానామసఖ్యైతత్సమ్ ❀

- అణ్డానామిదృశాం బ్రహ్మక సహస్రాణ్యయతాని చ ।
- బహునాపి కిము క్తేన సఖ్యై వస్తుం స శక్యతే ॥ ౪౭

❀ నారాయణేనాస్తబహివ్యాకృతిః ❀

- అణ్డాని తాని సహాణి వ్యాప్య నారాయణః స్థితః ।
- అస్తశ్చ తేషాం భగవాన్ సవవ్యాపీ పరః పుమాన్ ॥ ౪౮
- బహిశ్చ సాక్షివత్సవన్ మితుమాణోఽవతిష్ఠతే ।

౧ తద్దేశాత్తరసంఖ్యేన. ౨ ఆవృత్య తద్యథావారి వహ్నినా చరితఖ్యయా. ౩ మయా సవకప్రధానైవ. ఏవంనిరూపణస్య సజ్జతిశ్చిత్త్యా. ౪ సఖ్యై తత్ర స విద్యతే.

❀ చత్వారోఽవ్యూహిలోకాః ❀

మహతస్తమసోఽంబాహ్యేలోకాస్సుబహుయోజనాః || ౪౯
 చత్వారః క్రమశస్సన్తి చతుర్భిఃస్సమధిష్ఠితాః |
 వ్యూహైః క్రమేణ వక్ష్యే తాననిరుద్ధః పరః స్మృతః || ౫౦
 ప్రద్యుమ్నోఽనస్తరం తేషాం సజ్కర్షణ సమాప్తయః |
 వాసుదేవస్తతః పశ్చాద్వ్యూహాఖ్యః కమలాసన || ౫౧
 ౨ విభవాభ్యో వాసుదేవస్తదనస్తరమిరితః |
 అనాదివాసుదేవశ్చ తయోలోకా వసుక్రమాత్ || ౫౨
 ౩ తతో నారాయణస్యాపి లోకస్తన్నికశే స్థితః |
 ఏకైకస్యాస్తరం గోటియోజనానాముదీరితా || ౫౩
 తావానేప చ విస్తారస్తేషామతి మనోహరః |

❀ నైకుణ్డలోకః ❀

తేభ్యో బహిష్ఠితో లోకో యత్రాస్తే భగవానజః || ౫౪
 అనాదివాసుదేశాఖ్యశ్శోభితే మణిమణ్డపే |
 శేషభోగాసనే దివ్యే క్షత్రీభూభ్యాం సమమాస్థితః || ౫౫
 వ్యాప్త్యాదిభిస్తథాప్తాభిశ్చక్తిభిః పరివారితః |
 వాలవ్యజసహస్తాభి స్సేవ్యవ్యమానాభిరన్తికే || ౫౬
 సేనేశాద్యైః పారిషదైశ్చ క్రాద్యైరాయుధైరపి |
 ప్రణమద్భిస్సేవ్యమానస్సామిష్యాదిపదస్థితైః || ౫౭
 ముక్తైశ్చ పశ్చకాలజ్ఞైస్సిద్ధైః కింకరతాం గృతైః |

౧ బాహ్యో యోగః. ౨ వ్యూహాభ్యో వాసుదేవస్తు. ౩ స్మృత్యోక్తి
 ౪ క్రమహీభ్యాం సమాస్థితః. భవతి యత్కింకరైః.

ఉపాస్యమానస్సతతం ద్వాదశాక్షరచిన్తకైః ॥ ౫౮

అష్టాజ్ఞయోగసంసిద్ధైర్బహుభిభాగవస్మయైః ।

పంచురాత్రాథాతత్వజ్ఞైర్నిత్యత్ప్రైస్సమీపగైః ॥ ౫౯

యథాహాం భగవచ్ఛేషకమన్తిస్థైర్మాహాత్మభిః ।

దిగేషా కథితా బ్రహ్మణ ధన్యానాం తత్ర తిష్ఠతామ్ ॥ ౬౦

అస్త్రగతానాం లోకానా మణ్డేషు బహిరప్యథ ।

విస్తారః ౧ కథ్యతే నైవ దుగ్ధాహత్వాద్భవాద్వశైః ॥ ౬౧

❀ పదాథానిగమనమ్ . ❀

సారమాత్రం సముద్భృత్య సపతస్సముదాహృతమ్ ।

❀ బ్రహ్మణాకృతజ్ఞతావ్రకాశనమ్ ❀

బ్రహ్మ—

జ్ఞానం ౨ భగవతః కిచ్చిదజ్ఞానం యే న హన్యతే ॥ ౬౨

సప్తమజ్ఞాన తిమిరం జ్ఞానం తద్దశితం మహత్ ।

సపేచ సంశయా సప్టాః ప్రసాదా ౩ ద్భగవస్మమ ॥ ౬౩

❀ యథోక్తజ్ఞానస్య సంప్రదాయశుద్ధిః ❀

పద్యః—

ఇతి గుహ్యతమం జ్ఞానం భగవాన్ బ్రహ్మణే దదౌ ।

బ్రహ్మసి తద్యథాతత్వం కపిలాయావతారయత్ ॥ ౬౪

కపిలోపి మహాషిస్తత్ జ్ఞానం మమ యథాతథమ్ ।

౧ కథితో. ౨ భవతి యత్కిచ్చిత్. ౩ ద్భగవతో మమ.

దదౌ తుభ్యం తదిత్యేవం పారంపర్యప్రమాగతమ్ || ౬౫

౧ సిద్ధాస్తజ్ఞానముత్కృష్టం త్వయ్యనుగ్రహకామ్యయా |
భగవన్మయమాఖ్యాతం రహస్యతరమద్భుతమ్ || ౬౬

❀ భగజ్ఞానస్య అపాత్రే అనాఖ్యాయత్వమ్. ❀

నై తద్గుహ్యతరం జ్ఞానమాఖ్యేయమతిమానినే |

నాభక్తాయ స హీనాయ స చాశుశ్రూషవే పునః || ౬౭

నాదీక్షితాయ దాతవ్యం స కృతఘ్నాయ పాపినే |

స నాస్తికాయ చాఖ్యేయం స చ పాషణ్డినే తథా || ౬౮

స హీనవర్ణినే నై వ పిశునాయ దురాత్మనే |

నై వ చానుప ౨ సీతాయ స బాహ్య గమసంజ్ఞినే || ౬౯

స చాప్యసూయవే చాపి త్యక్తాచారాయ కహిణచిత్ |

❀ యోగీపాత్ర నిరూపణమ్ ❀

వక్తవ్యం చ వినీతాయ శుద్ధాయ బ్రహ్మచారిణే || ౭౦

శుశ్రూషవే ప్రసన్నాయ ౩ ప్రతినే వశినే తథా |

అశ్రమస్థాయ సంసారవిముఖాయ ముముక్షువే || ౭౧

జ్ఞానమానాయ తథా పాశ్చరాత్యో ర దితాం క్రియామ్ |

సుశీలాయ కృతజ్ఞాయ ఋజువే ఋజుబుద్ధయే || ౭౨

ఛన్దాంస్యధీతినే సాజం కులీనాయ తపస్వినే |

త్రైవర్ణికాయ సంవతక మహాషే సాహితామిమామ్ || ౭౩

నాధ్యాపయేన్నోపదిశేన్నవిద్యామరయే వదేత్ ||

౧ సంవతకజ్ఞాన. ౨ సన్నాయ. ౩ యతయ. ౪ దితికృమామ్.

❀ ఉక్తానువాద పూర్వం సంహితాధ్యయన ఫలనిరూపణమ్. ❀

క ణ్వి :—

- హే శిష్యాః కథితం సవణం యత్సంవర్తముఖాచ్ఛ్చితమ్ |
విజ్ఞానం తదశేషేణ భవద్భ్యః కథితం మయా || 2౪
- యోగం చావృపదేత్యామి శుశ్రూషా యది తత్ర వః |
యస్సంహితామిమాం పాద్యీమధీతే ౧ నియమస్థితః || 2౫
- స బ్రహ్మలోకమభ్యతి నేహ భూయోపి జాయతే |
శ్లోకమేకం తదధం వా పాదమేకం సుయన్త్రితః || 2౬
- ప్రత్యహం పఠమానస్య ఫలమిష్టం కరే స్థితమ్ |
జ్ఞానాంశో ద్వాదశాధ్యాయస్తనే) షాడ్యే సమీరితః || 2౭
- సక్షిప్య సారముద్భృత్య విస్తీర్ణాత్తన్త్రీసాగరాత్ |
శుశ్రూషవోపి హే శిష్యాః ప్రసన్నేనాత్తరాత్మనా || 2౮

ఇతి శ్రీపాణ్చరాత్ర మహేల్వఃపనిపది చాద్మసంహితాయాం
జ్ఞానపాదే భువలోకాదివిస్తారకథనం నామ
ద్వాదశో ౭ ధ్యాయః .

జ్ఞాన పా ద స్స మాప్తః .

శ్రీపాశ్చరాత్రే మహాలాపనివది షాద్గుసంహితాయాం

యోగ పాదః .

❀ నిశ్రేయససాధనయోగ నిరూపణమ్ . ❀

బ్రహ్మ—

భగవత్కయోగయుక్తస్య నిశ్రేయసముదీరితమ్ ।

పురుషస్య దయాసిన్ధో జ్ఞానినః పురుషోత్తమమ్ ॥ ౧

స యోగః కథ్యతాం భూయ శ్శోభితవ్యం యది మద్విద్ధైః ।

యది నానుగ్రహేనాస్మాను భజమానేషు విద్యతే ॥ ౨

❀ యోగ ద్వైవిధ్యమ్ . ❀

శ్రీ భగవత్—

అవ్యాకులస్య చిత్తస్య ౧ బద్ధసం విషయే క్వచిత్ ।

యత్సయోగశ్చతుష్కృతీ స చ ద్వైవిధ్యమశ్నుతే ॥ ౩

❀ విభక్తయోః ప్రత్యేకం లక్షణమ్ ❀

కమః కతఃవ్యమి త్యేవం విహితేష్వేవ కమఃసు ।

బద్ధసం మనసో నిత్యం కమఃయోగస్స ఉచ్యతే ॥ ౪

యత్తు చిత్తస్య సతతమథే శ్రేయసి బద్ధసమ్ ।

జ్ఞానయోగస్స విజ్ఞేయ స్సవఃసిద్ధికరశ్శుభః ॥ ౫

౦ సన్ధానమ్.

❀ స ము చ్చి త యో స్త యో మో క్ష సా ధ న త్వ మ్ ❀

యస్యోక్తలక్షణే యోగే ౧ ద్వివిధేఽవస్థితం మనః |

స యాతి పరమం శ్రేయో మోక్షలక్షణమజ్ఞసా ||

౬

❀ యో గా జ్ఞ ని రూ పణ మ్ ❀

యమాదిరజ్ఞం పూర్వకస్య వై రాగ్యాది పరస్యతు |

అస్తా యమాదయో యోగాః యమోఽహింసాదిలక్షణః || 2

అహింసా సత్యమస్తేయం బ్రహ్మచర్యం యుజ్జవమ్ |

క్షమాధృతిమిహాహో శౌచం చేతి యమా దశ ||

౪

౨ తపః ప్రభృతిరూపస్తు నియమః కథ్యతే పునః |

తపశ్చ తుష్టిరాస్తిక్యం దాసమారాధనం హరేః ||

౯

సిద్ధాస్తశ్రీవణం శ్రీశ్చ జప ఇత్యాదిలక్షణః |

ఆసనాదీని సర్వాణి స్వస్తికాదీని సంప్రతి ||

౧౦

వణ్యాస్తే స్వస్తికం పాదతలయోరుభయోరపి |

పూర్వోక్తరే జానునీ ద్వే కృత్వా ౭౭ సనముదీరితమ్ || ౧౧

సీవన్యా దక్షిణే పాశేఽస్వ సవ్యం సవ్యే తు దక్షిణమ్ |

గుల్ఫం కృత్వాఽఽసనం తచ్చ స్వస్తికం కథ్యతే బుద్ధైః || ౧౨

ఆగోప్య చోవోశ్చరణౌ తదజ్ఞుష్మద్వయం పునః |

వ్యతక్రమేణైవ హస్తాభ్యాం గృహ్ణీయాత్తత్త దాసనమ్ || ౧౩

బద్ధపద్మాసనం జ్ఞేయమాసనేషు సుపూజితమ్ |

ఏకం చరణమస్యస్మిన్నా రావారోప్య నిశ్చలః ||

౧౪

ఆస్తే యదిదమేనోఘ్నం వీరాసనముదాహృతమ్ |

౧ వివిధ చ స్థితాత్మనః. మద్విధే చ స్థితం మనః. ఇతి చ పాశా

౨ తతః ప్రభృతిరూఢ్యం తు.

సివినీం గుల్ఫదేశాభ్యాం నివీడ్య వ్యతక్రమేణ తు || ౧౫
 ప్రసాయా జానునోహస్తావాసనం సింహపూర్వకమ్ |
 గుల్ఫా చ వృషణస్యాధస్తీవన్యభయపాశ్చ్యయోః || ౧౬
 నివేశ్య పాదౌ హస్తాభ్యాం దృఢం బధ్వాయదా సనమ్ |
 భద్రాసనం తద్విజ్ఞేయం సర్వపాపప్రణాశనమ్ || ౧౭
 గుల్ఫం సవ్యేతరం సవ్యే పృష్ఠపాశ్చేన్వ విధాయ చ |
 ౧ గుల్ఫం తథేతరం పృష్ఠపాశ్చేన్వన్యస్మిన్నిధాయ చ | ౧౮
 ఆసనం గోముఖం యద్వద్గోముఖాసనమిష్యతే |
 సీవనీపాశ్చ్యముభయం గుల్ఫాభ్యాం వ్యతక్రమేణతు || ౧౯
 నివీడ్యాసన మేతచ్ఛ ముక్తాసన ముదాహృతమ్ |
 మేఢ్రస్యో పరి నిక్షిప్య సవ్యం గుల్ఫం తథేతరమ్ || ౨౦
 నివేశ్యోపరి గుల్ఫస్య యద్వా ముక్తాసనం భవేత్ |
 అవష్టభ్య ధరాం సమ్యక్తలాభ్యాం హస్తయోదన్వయోః || ౨౧
 కూర్పకౌ నాభిపాశ్చేన్వ చ స్థాపయిత్వా మయూరవత్ |
 సమున్నమ్య శిరః పాదౌ మయూరాసనమిష్యతే | ౨౨

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహాోపనిషది శాద్మసంహితాయాం

యోగపాదే ఆసన భేదలక్షణం నామ

ప్రథమోఽధ్యాయః .

ద్వితీయోఽధ్యాయః.

❀ నా డీ శు డ్ధి : ❀

శ్రీ భ గ వా క్ —

యమైశ్చ నియమైశ్చైవ యోగ్జైరాసనై రపి ।

సుసంయతో నాడిశుద్ధౌ ప్రాణాయామో విధీయతే ॥ ౧

దేహమానం స్వాజులీభిష్ణణవత్యజ్గులాయతమ్ ।

ప్రాణశ్శరీరాదధికో ద్వాదశాజ్గులమానతః ॥ ౨

దేహస్థమనిలం దేహసముద్భూ తేన వహ్నినా ।

న్యూనం సమం వా యోగేన కువకస్త్రిహ్మవిదివ్యతే । ౩

దేహమధ్యే శ్శిష్ఠానం తస్తజామ్బూనదప్రభమ్ ।

త్రికోణం ద్విపదామన్యచ్చతురశ్రం చతుష్పదామ్ ॥ ౪

వృత్తం విహజ్గమానాం తు షడశ్రీం జలజన్మనామ్ ।

అష్టాశ్రీం స్వేదజానాం తు తస్మిక్ దీపవదుజ్జ్వలః ॥ ౫

సై శ్వాసరోఽగ్నిః పచతి ప్రాణాపాసనమా ౧ యుతః ।

చతుష్ప్రకారమశనం దేహమధ్యేఽభిధీయతే ॥ ౬

అసానాద్వ్యజ్గులదూధః వమధో మేధ్రీన్య వామతః ।

దేహమధ్యం మనుష్యాణాం ౨ మేధ్రీమధ్యం చతుష్పదామ్ ॥ ౭

ఇతిరేషాం తుష్టమధ్యం సవేషామేవ పద్మ జ ।

కస్తస్థానం మనుష్యాణాం దేహమధ్యే సవాజ్గులమ్ ॥ ౮

చతురజ్గులముత్సేధం చతురజ్గుల మాయతమ్ ।

అణ్డాకృతిస్తిరశ్చాం చ ద్విపదాం చ చతుష్పదామ్ ॥ ౯

౧ శ్రియః. ౨ హృన్మధ్యం తు.

తుష్టమధ్యం తదిష్టం నై తన్మధ్యం నాభిరిష్యతే ।
 తత్ర చక్రం ద్వాదశారం ఆహుమాసా నరాణి తు ॥ ౧౦
 విష్ణోద్ది మూతయ సైషు ద్వాదశ ద్వాదశన్వపి ।
 అహం తత్ర స్థితం చక్రం భ్రామయామి స్వమాయయా ॥ ౧౧
 అరేషు భ్రామతే జీవః క్రమేణ కమలాసః ।
 తస్తుపక్షరమధ్యస్థా యథా భ్రామతి లూతికా ॥ ౧౨
 ప్రాణాయామశ్చరతి చ జీవస్తేన వినా న హి ।
 ౧ తస్యోధ్వో కుణ్డలీస్థాసం నాథే స్తియః గర్భోధ్వతః ॥ ౧౩
 అష్టప్రకృతిహాసా సా చాష్టధా కుణ్డలీకృతా ।
 యథావద్వాయుచారం చ జ్వలనాది చ నిత్యశః ॥ ౧౪
 పరితః కస్తపాశ్చేత్తు నిరుధ్యైవ సదా స్థితా ।
 ముఖేనై వ సమావేప్య బ్రహ్మరథోముఖం తదా ॥ ౧౫
 యోగకాలే చ మరుతా సాగ్నినా చోదితా సతీ ।
 స్ఫురితా హృదయాకాశే నాగరూపా మహోజ్వలా ॥ ౧౬
 వాయువాయుముఖేనై వ తతో యాతి సుషుమ్నయా ।
 కస్తమధ్యే స్థితా నాడీ సుషుమ్నా సుప్రతిష్ఠితా ॥ ౧౭
 పద్మసూత్రప్రతీకాశా ఋజురూర్ధ్వ ప్రవర్తినీ ।
 బ్రహ్మణో వివరం యావద్విద్యుదాభా సనాలికా ॥ ౧౮
 నైష్టవీ బ్రహ్మనాడీ చ నిర్వాణప్రాప్తిపథతిః ।
 ఇడా చ పిఙ్గాలైవ తస్యాస్సవ్యేతరే స్థితే ॥ ౧౯
 ఇడా సముత్థితా కన్దాద్వామనాసాపుటావధి ।
 పిఙ్గాల చోత్థితా తస్మాదన్యనాసా పుటావధి ॥ ౨౦
 గాన్ధారీ హస్తజిహ్వ చ ద్వే చాన్యే నాడికే స్థితే ।

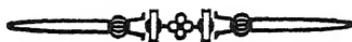
౧ తన్మధ్యం.

పురతః సృష్టతస్తస్యా వామేశరదృశౌ ప్రతి || ౨౦
 పూషా యశస్వినీ నాశ్చ్యా తస్మాదేవ సముత్థితే |
 సవ్యేతరశ్రుత్యవధి పాయుమూలా త్వలమ్బుసా || ౨౧
 ౧ అధోముఖా కుహూనాడీ మేఢ్రాంతావధిరాయతా |
 పాదాఙ్గుష్ఠావధిః కన్దా ౨ ద్యధా యాతా చ కేళినీ || ౨౩
 దశప్రధానభూతాస్తాః కధి ౩ః కన్దసమ్భవాః |
 తన్మూలా బహవో నాడ్యః స్థూలాస్సూక్ష్మాస్తు నాడికాః || ౨౪
 ద్విస్తపతినహప్రాణి స్థూలాస్సూక్ష్మాస్తు పద్మజ |
 సంఖ్యాతుం నై వ శక్యన్తై స్థూలమూలాః పృథగ్వీధాః || ౨౫
 యథాశ్వశ్శదలే సూక్ష్మాః స్థూలాశ్చ వితతాస్తథా |
 ప్రాణో౨ పాచస్సమాసశ్చ ఉదానో వ్యాస ఏవ చ || ౨౬
 నాగః కూర్మశ్చ కృకరో దేవదత్తో ధనంజయః |
 చర్త్తి దశ నాడీషు దశ ప్రాణాది వాయవః || ౨౭
 ప్రాణాదిపంచకం తైషు ప్రధానం తత్ర చ ద్వయమ్ ||
 ప్రాణ ఏవాథవా శ్రేష్ఠో జీవాత్మానం బిభర్తియః || ౨౮
 ఆస్యనాసికయోర్మధ్యం హృదయం నాభిమణ్డలమ్ |
 పాదాఙ్గుష్ఠమితి ప్రాణస్థానాని కమలాసవ || ౨౯
 అపానశ్చరతి బ్రహ్మణ గుదమేఢోర్రుజాసుషు |
 సమానస్సర్వ గాత్రైషు సర్వ వ్యాపీ వ్యవస్థితః || ౩౦
 ఉదానస్సర్వసన్నిధిః పాదయోర్హస్తయోరపి |
 వ్యాసశ్శ్రోత్రోరుకట్యాం చ గుల్ఫస్కన్ధగలేషు చ || ౩౧
 నాగాదివాయవః పంచ త్వగస్థాద్విషు సంస్థితాః ||

- తుద్దంబం జలమన్నం చ ౧ రసనాగ్ని సమీకృతా ॥ ౩౨
- తుద్దమధ్యగతః ప్రాణస్తాని కుర్యాత్పృథక్పృథక్ ॥
- ఇత్యాదిచేష్టయా ప్రాణః కరోతి వపుషి స్థితిమ్ ॥ ౩౩
- అపానవాయుమూత్రాదేః కరోతి చ విసర్జనమ్ ॥
- ప్రాణాసానాదిచేష్టాది క్రియతే వ్యానవాయుః ॥ ౩౪
- ౨ ఉజ్జీయతే శరీరస్థముదానేన సభస్వతా ॥
- పోషణాదిశరీరస్య సమాసః కురుతే సదా ॥ ౩౫
- ఉద్ధారాదిక్రియా నాగః కూమోఽత్యౌదినిమిలనమ్ ॥
- కృకరస్తు క్షుతః కర్తా దత్తో నిద్రాదికర్మకృత్ ॥ ౩౬
- మృతగాత్రస్య శోభాది ధనంజయ ఉదాహృతః ॥
- నాడీభదం మరుద్భేదం మరుతాం స్థానమేవ చ ॥ ౩౭
- చేష్టాశ్చ వివిధాస్తేషాం జ్ఞాత్వైవం కమలాసచ ॥
- శుద్ధా యతేత నాడీనాం వక్ష్యమాణేన వత్మనా ॥ ౩౮

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రో మహాలాపనిషది ద్భసంహితా యాం
యోగపాదే నాడీస్వరూపకథనం నామ

ద్వితీయో ధ్యాయః .

తృతీయో ధ్యాయః .

❀ ప్రాణాయామవిధిః . ❀

శ్రీ భగవాన్:—

త్రైవిణిక స్వప్నహోక్తై రాశ్రీమానుగుణై స్తథా ।
 ఆచారై రాచరన్యైకై వాణసుదేవాచనే రతః ॥ ౧
 వివిక్తం దేశమాసాద్య సవకసంబాధవజ్ఞః తమ్ ।
 యోగాజ్ఞద్రవ్యసమ్పూర్ణం తత్ర దారుమయే శుభ ॥ ౨
 ఆసనే కల్పితే దభవాసః క్షిప్తాజినాదిభిః ॥
 తాలమాత్రసముత్పేధే తాలద్వయసమాయుతే ॥ ౩
 ఉపవిశ్యాసన వశ్యే స్వస్తికాది యధారుచి ।
 బద్ధ్యా ప్రాణాసనస్సమ్యక్ ఋజుకాయస్సమాహితః ॥ ౪
 నాసాగ్రీర్యస్తచయనో దన్తై దన్తాసనస్పృశక్ ।
 రసనాం తాలుని న్యస్య శ్లథబాహుద్వయాన్వితః ॥ ౫
 ఆకుఞ్చితశిరాః కిఞ్చిత్ నిబద్ధ్వా యోగముద్రయా ।
 హస్తా యథోక్త నిధినా ప్రాణాయామం సమాచరేత్ ॥ ౬

❀ ప్రాణాయామ లక్షణమ్ ❀

రేచనం పూరణం వాయోః రోధనం రేచనం తథా ।
 ౧ చతుర్భిః క్లేశనం వాయోః ప్రాణాయామ ఉదీరితః ॥ ౧
 హస్తేన దక్షిణేనైవ వీడయన్నాసికాపుటమ్ ।
 ఇడయాపూర యెదస్తవా యుమాత్మని కుమ్భయేత్

శనై శ్శనై రథ బహిః క్షి పేత్పిఙ్గలయానిలమ్ || ౮
 ద్వాత్రింశన్మాత్రీయా కుక్షౌ పూరయేదిడయానిలమ్ |
 భూయష్టోడశమాత్రాభిశ్చతుష్టస్యాతు మాత్రయా || ౯
 సమ్పూర్ణాకుమ్భవద్దేహం ౧ పూరయేన్మాతరిశ్వనా |
 పూరణాన్నాడయస్సర్వాః పూర్వాస్తే మాతరిశ్వనా || ౧౦

❀ ప్రాణాయామ ఫలమ్ ❀

ఏవం కృతేనతి బ్రహ్మణ చరన్తి దశ వాయవః |
 హృదయామ్నోరుహం చాపి వ్యాకోచం భవతి స్ఫుటమ్ || ౧౧
 పూరణేన తథా కుమ్భా కరణా ౨ దుస్ముఖం స్థితమ్ |
 గలకూపవిరూఢం తు తదధోముఖమమ్బుజమ్ || ౧౨
 నాలం ౩ తాలనిభం తస్య దలాష్టకసమన్వితమ్ |
 కదలీ పుష్పసజ్జాశం చన్ద్రీకాన్తనమప్రభమ్ || ౧౩
 సన్ధ్యయోమధ్యరాత్రే చ ప్రాణాయామాంస్తు ఊడశ |
 ఏకాహమాత్రం కువాణస్సర్వవాపైః ప్రముచ్యతే || ౧౪
 కిమన్యై బహుభిః ప్రోక్తైః ప్రాణాయామపరాయణాః |
 నిర్ఘాతసర్వపాస్మానో వత్సరత్రయపూరణే || ౧౫
 పశ్యన్తి మామపి బ్రహ్మణ హృదయామ్నోరుహే స్థితమ్ |
 సంవత్సరత్రయాదూర్ధ్వం ప్రాణాయామపరో నరః || ౧౬
 యోగసిద్ధో భవేద్యోగీ వాయుజిద్విజితేన్ద్రియః |
 అల్పాశీ స్వల్పనిద్రశ్చ తేజస్వీ బలవాస్ఫవేత్ || ౧౭
 అపమృత్యుమతిక్రమ్య దీఘమాయురవాపుయాత్ |
 ప్రసేదజననం యస్య ప్రాణాయామేషు సోఽధమః || ౧౮

కమ్పనం వపుషో యస్య ప్రాణాయామేషు మధ్యమః |
 ఉత్థానం వపుషో యస్య స ఉత్తమ ఉదాహృతః || ౧౯
 అథమే వ్యాధిపాపానాం నాశస్సాన్యస్మధ్యమే పునః |
 పాపరోగమహావ్యాధి నాశస్సాన్యదుత్తమే పునః || ౨౦
 అల్పమూత్రో ల్పవిష్టశ్చ లఘుదేహాలా మితాశనః |
 ౧ వత్సేన్ద్రియః పటుమతిః కాలత్రయవిదాత్మవాక్ || ౨౧
 కేచకం పూరకం ముక్తావ్ కుమ్భికరణమేవయః |
 కరోతి త్రిషులోకేషు నైవ తస్యాస్తిదులభమ్ || ౨౨
 నాభికన్దే చ నాసాగ్రే పాదాఙ్గుష్ఠే చ యత్నువాక్ |
 ధారయన్మనసా ప్రాణాన్ స్థాన్ధ్యాకాలేషు సవదా || ౨౩
 సవరోగవినిముక్తో ౨ భవేద్యోగీ గతక్లమః |
 కుక్షిరోగవినాశస్సాన్యత్ నాభికన్దేషు ధారణాత్ || ౨౪
 నాసాగ్రో ధారణాద్దీఘుః ౩ మాయుష్యం దేహాలాఘవమ్ |
 పాదాఙ్గుష్ఠే భవేద్ధృత్యా వాయోః కమలసంభవ || ౨౫
 వాయుమాకృష్య జిహ్వోగ్రో పిబన్నశ్రీమదాహభాక్ |
 బ్రాహ్మే ముహూతేసంప్రాప్తైవాయుమాకృష్యజిహ్వాయా ||
 పిబత స్త్రిషుమానేషు వాక్సిద్ధిర్మహాతీభవేత్ |
 ఆభ్యస్యతశ్చషణ్మాసా స్మహారోగవినాశనమ్ || ౨౬
 యత్రో యత్ర ధృతో వాయురక్లే రోగాదిదూషితే |
 ధారణాదేవ మరుత స్తత్తదారోగ్యమన్నతే || ౨౭
 మనసో ధారణాదేవ శ్వసనో ధారితో భవేత్ |

❀ మనస్థాయీ నిరూపణమ్. ❀

మనస్థానానా హేతురుచ్యతే కమలాసన || ౨౯
 కరణాని సమాహృత్య విషయేభ్యస్సమాహితః ।
 ౧ అపానమూర్ధ్వమాకృత్య వస్తేరుపరి ధారయేత్ || ౩౦
 బద్ధస్కరాభ్యాం శ్రోత్రాది కరణాని యథాతథమ్ ।
 యుజ్ఞానస్య యథోక్తేన వత్కనా స్వవశం మనః || ౩౧

❀ వా యు జ యః . ❀

మనస్పృష్టస్సవై వాయుస్సవశేషాప్యతే సదా ।
 నాసికాపుటయోః ప్రాణః పర్యాయేణ ప్రవతతే || ౩౨
 తిస్రశ్చ నాడికాః ప్రాణస్తావత్యశ్చ ౨ చరత్యయమ్ ।
 ౩ శంఖినీవివరే యామ్యో ప్రాణఃప్రాణభృతాం సతామ్ || ౩౩
 తావన్తశ్చ పునః కాలం సామ్యే చరతి సన్తతమ్ ।
 ఇథిం క్రమేణ చరతా వాయునా వాయుజిన్నరః || ౩౪
 అహశ్చ రాత్రిం పక్షం చ మాసఋత్యయనాదికమ్ ।
 అన్తముఖో విజానీయాత్కాలభేదం సమాహితః || ౩౫
 అఙ్గుష్ఠాదిస్వావయవస్ఫురణాదశఃనై రపి ।
 అర్థైజీవితస్యాపి జానీయాత్క్షయమాత్మనః || ౩౬
 జ్ఞాత్వా యతేత కైవల్యప్రాప్తయే యోగవిత్తమః ||
 ఇతి శ్రీపాంచుర్రాత్రే మహాోపనిషది పాంచనంహితాయాం
 యోగపాదే పంచభూతస్థాన నిణయోనామ

తృతీయో ధ్యాయః .

చతుర్థోఽధ్యాయః .

❀ అరిష్టనిరూపణమ్. ❀

బ్రహ్మ—

భగవన్ కాన్యరిష్టాని ౧ కథం తైజీవితక్షయః ।
 సూచ్యతే సంశయస్యాస్య ఛేదనే కారణం భవాన్ । ౧

❀ అరిష్టప్రకారాః ❀

శ్రీ భగవాన్—

పాదాఙ్గుష్ఠే కరాఙ్గుష్ఠే స్ఫురణం యస్య నశ్యతి ।
 తస్యసంవత్సరాదూర్ధ్వం జీవితస్య క్షయో భవేత్ । ౨
 మణిబద్ధే తథా గుల్ఫే స్ఫురణం యస్య నశ్యతి ।
 ౨ షణ్మాసావధిరేతస్య జీవితస్య స్థితిభవేత్ ॥ ౩
 కూపారే స్ఫురణం యస్య తస్య త్రైమాసికీ స్థితిః ।
 కక్షే మేహసపాశేఽచ స్ఫురణాద్యుపలమ్భనే ॥ ౪
 మాసావధిజీవితస్య తదర్థం నేపదదశనే ।
 అశ్రుతే జాతరే ఘోషే దినాని దశ జీవితమ్ ॥ ౫
 జ్యోతిః ఖద్యోతవద్యస్య తదర్థం తస్య జీవితమ్ ।
 జిహ్వాయా దశనే త్రీణి దినాని స్థితిరాత్మనః ॥ ౬
 ౩ నాసాగ్రా దశనే మృత్యుః ద్విదినే నైవ సంశయః ।

౧ కథ్యస్తే జీవితక్షయః. ౨ షణ్మాసాభ్యంతరే తస్య జీవితస్య క్షయో భవేత్. ౩ వ్యాలాగ్రా.

❀ అ రిష్టజ్ఞానానస్తరకతికవ్యాని ❀

ఏవమాదీస్యరిష్టాని దృష్ట్యాఽయుఃక్షయకారణమ్ || ౭
నిశ్రేయసాయ యుజ్జిత జపధ్యానపరాయణః |

❀ ప్రత్యాహారప్రకారద్వయమ్ . ❀

మనసా త్మస్యనుష్ఠానం యదిదం నిత్యకమకణామ్ || ౮
ప్రత్యాహారస్సవిజ్ఞేయో యోగాజ్ఞత్యేన సేవితః |
యద్వాష్టాదశభదేషు మమకణానేషు ధారణమ్ || ౯
స్థానాత్ స్థానం సమాకృప్య సా ప్రత్యాహృతి రిష్యతే |

❀ అష్టాదశమమకణానాని . ❀

పాదాఙ్గుష్ఠం తథాగుల్ఫం జఙ్ఘామధ్యం తిక్తైవ చ || ౧౦
మధ్యమూర్ధోశ్చ మూలం చ పాయుః హృదయమేవచ |
మేహనం దేహమధ్యం చ నాభిం చ గలకూబరమ్ || ౧౧
తాలుమూలం చ మూలం చ ప్రాణస్మాక్ష్లోశ్చ మణ్డలమ్ |
౧ భ్రువోమధ్యం లలాటం చ మూఢాచాపి తతః పరమ్ ||
మూలం చ కణయోమూలం మమాణ్యేతాని పద్మజ |

❀ ధారణాలక్షణమ్ . ❀

సఞ్చభూతమయే దేహే భూతేష్వేతేషు సఞ్చసు || ౧౩
మనసో ధారణం యత్తద్ద్యుక్తస్య చ యనూదిభిః |
ధారణా సా చ సంసారసాగరోతార కారణమ్ || ౧౪

౧ భ్రువోమధ్యం లలాటస్య మూలమాధ్యకం చ జాపనోః | ఇతి

❀ శ రీ రె ప ఙ్చ భూ త స్థా న వి భా గః . ❀

అజానుపాదపయన్తం పృథివీస్థానమిష్యతే ||
 పితృలా చతురశ్రా చ వసుధా వజ్రలాఙ్ఘితా || ౧౫
 స్మర్తవ్యా పఙ్చమటికా స్తత్రోరోప్య ప్రభఙ్జనమ్ ||
 తస్యోపయూకరుమూలాన్తం వారిస్థానం చతుముఖ || ౧౬
 అథచస్త్రీసమాకారం శ్వేతమమ్బుజలాఙ్ఘితమ్ |
 స్మతవ్యమగ్నే శ్వసనమారోప్య దశ నాడికాః || ౧౭
 అనాభిదేహమధ్యాన్త మగ్నిస్థానముదాహృతమ్ |
 తత్ర సిన్ధూరవణోకైర్ని ౧ శ్రుత్యశ్రాకోక్త దశ పఙ్చ చ || ౧౮
 స్మతవ్యో నాడికాః ప్రిణం కృత్వాకమయై కధారితమ్ |
 నాథేరుపరి నాసాన్తం వాయుస్థానం తు తత్రవై || ౧౯
 వేదికాకారపద్మామో బలవాన్భూతమారుతః |
 స్మతవ్యః కుమ్భకేనైవ వ్రాణమారోప్య మారుతః || ౨౦
 ఘటికా వింశతిస్తస్మాద్ధ్రాణాద్భ్రీహ్మబిలావధి |
 వ్యోమస్థానం సభ స్తత్రీ భిన్నాఙ్గనసమప్రభమ్ || ౨౧
 ధ్యాయేన్మారుతమారోప్య కుంభకేనై న యత్నవత్ |
 విశ్వమ్భరాంశే ౨ దేహస్య చతుర్బాహుమలఙ్కృతమ్ || ౨౨
 అనిరుద్ధం హరిం యోగీ యజేత భవముక్తయే |
 అబంశే పూరయేద్యోగీ నారాయణముదగ్రధిః || ౨౩
 ప్రద్యుమ్నమగ్నా వాయ్వింశే సజ్కర్షణమతః పరమ్ |
 వ్యోమాంశే పరమాత్మానం వాసుదేవం సమచయేత్ || ౨౪

అచిరాదేవతత్ప్రాప్తి యుజ్జానస్య న సంశయః ॥

ఇతి శ్రీపాంచరాత్రే మహోపనిషది సాద్మసంహితాయాం
యోగసాదే పంచభూతస్థాననిర్ణయోనామ

చతుర్థోఽధ్యాయః.

❀ ధ్యా న ల క్ష ణ మ్ . ❀

శ్రీ భ గ వా ౯ —

బధ్వా యోగాసనం పూజాం హృద్దేశే రచితాంజలిః ।
 నానాగ్రస్యస్తనయనో జిహ్వం కృత్వాచ చ తాలుని ॥ ౧
 దన్తైర్దంతానసంస్పృశ్య ౧ ఊర్ధ్వకాయస్సమాహితః ।
 ౨ సంహరేద్ద్వియగ్రామం తతో బుద్ధ్యా విశుద్ధయా ॥ ౨
 చిన్తనం వాసుదేవస్య పరస్య పరమాత్మనః ।
 సహాపన్యాప్యసూపస్య స్వహృదమ్బురుహాసనే ॥ ౩
 య త్తద్ధ్యాసం ప్రశంసన్తి కై వల్యఫలదం సదా ।

❀ ధ్యా న ఫ ల మ్ . ❀

యానుమాత్రం వాసుదేవం చిన్తయేత్కుమ్భకేన యః ॥ ౪
 సప్తజన్మకృతం పాపం తస్య నశ్యతి యోగినః ।

❀ జా గ్ర దా ది వృ త్తీ నాం ఘా నా ని . ❀

నాభిక్వాత్సమారిభ్య యావద్ధృదయగోచరమ్ ॥ ౫
 జాగ్రన్స్మృత్తిం విజానీయాత్కణ్ఠం స్వప్నముత్తమం ।
 సుషుప్తం తాలుమధ్యస్థం తుయ్యం భూమధ్యసంస్థితమ్ ॥ ౬
 తుయ్యాతీతం పరం బ్రహ్మ బ్రహ్మరథే తు లక్షయేత్ ।
 జాగ్రద్వృత్తైస్సమారిభ్య యావద్భ్రహ్మబిలాత్తరమ్ ॥ ౭
 ౩ తత్రోదయం తురీయం స్యాత్తు యాన్తై విష్ణురుచ్యతే

౧ ఋజుకాయస్సమాహితః. ౨ పంయస్య చేద్ద్వియగ్రామం. ౩ నదోద యంతు కుయం స్యాత్తుయా.

❀ ధ్యేయశుభాశ్రయ స్వరూపమ్. ❀

ధ్యాయైచ్చైవం సమాయుక్తః వోఽగ్ని చాత్మన్తనిమణే ॥ ౮
 సూయకోటిద్యుతిధరం నిత్యోదితమథోక్షజమ్ ।
 హృదయామ్బురుహసీనం ధ్యాయేద్వా విశ్వరూపిణమ్ ॥ ౯
 అనేకాకారఖచితం అనేకవదనాన్వితమ్ ॥
 అనేకభుజసంయుక్త మనేకాయుధమణ్డితమ్ ॥ ౧౦
 నానారూపధరం దేవం శాస్త్రముగ్రముదాయుధమ్ ।
 అనేక సయానాకీణం సూయకోటిసమప్రభమ్ ॥ ౧౧
 ధ్యాయతో యోగిసస్పవణం ౧ యతోఽజ్ఞానం వినశ్యతి ।
 హృత్పృష్ఠరీకమధ్యస్థం చైతన్యం జ్యోతిరవ్యయమ్ ॥ ౧౨
 కదమ్బు ౨ ముకులాకారం ౩ తుయాన్తాన్మణ్డలాత్పరమ్ ॥
 అనన్తమానన్తమయం చిన్మయం భాన్వరం విభుమ్ ॥ ౧౩
 నివాతదీపసదృశమకృత్రిమ మణిప్రభమ్ ।
 ధ్యాయతో యోగిసస్త్వ ముక్తిః కరతలే స్థితా । ౧౪
 విశ్వరూపస్య దేవస్య రూపం యత్క్రిచ్చిదేవహి ।
 స్థవీయస్సూక్ష్మమన్యద్వా పశ్యన్ హృదయపఙ్కజై ॥ ౧౫
 ధ్యాయతో యోగినో వస్తు సాక్షాదేవ ప్రకాశతే ।
 అణిమాదిఫలం చైవ ర సకలం కా కథా పరే ॥ ౧౬

❀ స మ ధి : . ❀

జీవాత్మనః పరస్యాపి యదైక్య ముభయోరపి ।
 సమాధి స్సతు విశ్లేయ ౫ సాధ్యధానాం ప్రసాధకః ॥ ౧౭

౧ మనోజ్ఞానం విశుద్ధ్యతి. ౨ గోలకాకారం. ౩ తృతీయాత్. ౪ మఖేనై
 శబ్దాయతేనులభం కా కథా పరే. ౫ స్వనాథానాం.

❀ ధ్యాన ప్రకారః . ❀

అహమేవ పరంబ్రహ్మ తదితి ధ్యానమాస్థితః ।
 స్థాణుభూతో దృఢశ్శశ్వద్విషయా న్నావబుధ్యతే ॥ ౧౮
 యథా బాహ్యజలం వారాం ప్రవిప్లం నిశ్చలం నిధిమ్ ।
 చలస్వభావం త్యజతి తథాజీవః ప్రలీయతే ॥ ౧౯
 పరమాత్మని వై కుణ్ఠే సమాధిస్థస్య యోగినః ।

❀ ప ర త త్వా భి లా ఖో వా యః . ❀

అచిరాత్పరమే తత్సే హ్యభిలాషః ప్రవతతే ॥ ౨౦
 తముపాయం ప్రవక్ష్యామి శూయతాం కమలాసన ।
 ద్వాదశాక్షరమభ్యస్య యరమాత్మధియా హరిమ్ ॥ ౨౧
 ౧ అసూయభూమా లిఖతే చక్రపద్మే సులక్షణే ।
 తస్యోపరి సువిస్తీర్ణే సమాసీనః కుశాసనే ॥ ౨౨
 బద్ధ్వా ౨ పద్మాసనం యోగీ సితే పక్షే తథోత్తరే ।
 అయనే ౩ శ్వసనం పూవణం ధారయిత్వా యథాపురమ్ ॥ ౨౩
 దేహమధ్యస్థితం వహ్నిం దీపయిత్వా సముజ్జ్వలమ్ ॥
 హృత్సుణ్డరీక మధ్యస్థం స్మరన్ప్రహ్మ సనాతనమ్ ॥ ౨౪
 విద్యుత్సహస్ర సజ్కాశం యుగాంతానలసన్నిభమ్ ।
 తస్మయం చ స్వచైతన్యం కృత్వా తద్వహ్నిరశ్మిభిః ॥ ౨౫
 భూతదేహం దహేత్క్రొత్స్నం దగ్ధావ మన్త్రీ స్వరూపధృక్ ।
 ముక్తాణ్ణ ఇవ పక్షీశ ఆసీనం చిన్తయేచ్ఛనైః ॥ ౨౬
 శ్చనైః పరిణతాం మన్త్రీతనుం తేజోమయీం సదా ।

౧ అసూయ-అలోచ్య. ౨ యోగావనం. ౩ చావనం పూవణం.

చిన్మయాం సవకాం శబ్దస్వరూపాం భావయన్నపి || ౨౭
 శనై శ్మనై రస్థిరాం చ వినివాయక తత స్వయమ్ ||

❀ బ్రహ్మసంపన్నస్య అపునరావృత్తిః ❀

బ్రహ్మ సంపద్యతే యోగీ న భూయస్సంసరే దిహ || ౨౮

❀ ఉక్తార్థనిగమం అధికారి ఫలాదినిరూపణమ్. ❀

ఇత్యేవం యోగసారోఽయం కథితః కమలాసన |
 నిత్యం క్రియా తత్పరాణాం సంసారచకితాత్మనామ్ || ౨౯

మద్భక్తానాం దీక్షితానాం వాచోఽయముపసీదతామ్ |
 ఇదం గ భవహరం పుణ్యం యోగం సవాకధకసిద్ధిదమ్ || ౩౦

యో ధీతే గువకనుజ్ఞాతస్సయాతి పరమాం గతిమ్ ||

ఇతి శ్రీపాంచురాత్రే మహాపాపనిషది పాద్యసంహితాయాం

యోగపాదే యోగలక్షణం నామ

పంచమోఽధ్యాయః .

యోగపాదస్సమాప్తః .

శ్రీ ర సు
 శ్రీ మ తే రా మా ను జా య న మః.
 శ్రీ పా ఞ్చ రా త్రై పా ద్మై త న్నై
 క్రి యా పా దః.

బ్రహ్మణా భగవంతం ప్రతిజ్ఞానయోగ
 యోరవిదుషాం గతిముద్దిశ్య ప్రశ్నః.

బ్రహ్మః—

భగవన్ దేవదేవేశ శంఖచక్రగదాధర ।
 జ్ఞానయోగో చ కాత్స్యైకన నివాణఫలదౌ శ్రుతో ॥ ౧
 తయో రవిదుషాం దేవ నాధికారః కదాచన ।
 ఆజ్ఞానినాం చ భక్తానాం గతిం % చాపీచ్ఛతాం సృణామ్ ॥ ౨
 యనోపాయేన నివాణ ఫలం స్వగౌడిచెతరీత్ ।
 భవత్యుపాయం తమృజుముపదెష్టం త్వమహాసి ॥ 3
 ఐదమస్యచ్చ వక్తన్యం యది మయ్యస్త్యనుగ్రహః ।
 త్వదచనే కోఽభ్యుపాయః కథ్యతాం మధుసూదన ॥ ౪

స్థానవిశేషేషు భగవదచారముఖాతిః
 యజనస్య సవనసిద్ధికరత్వమ్..

శ్రీభగవాన్:—

* కృత్వా ప్రతీనిధిం సమ్యగ్దూరులోహ శిలాదిభిః ।
 తత్స్థాపయిత్వా మత్స్థానై శాస్త్రదృష్టేన వత్కేనా ॥ ౫

% గతిమన్విచ్ఛతామ్. * కమణా ధనవాన్ మతోన్ మమారాధనతత్పరః ।
 ఆవృత్తిఫలమస్యచ్చ ప్రాప్నోతి త్యైవ స సఃశయః । ఇతీదం పద్యం క్వచిత్కొశై దృశ్యతే
 ఆత్ర బ్రహ్మప్రశ్నవాక్య భగవదు త్తరవాక్య చ లెఖక ప్రమాదశ్శబ్ద్యతే.

యజస్వ మాం వక్ష్యమాణ విధినా కమలాసస ।
కమణాదిప్రతిష్ఠాన్త క్రియావిధిమతశ్శ్రుణు ॥ ౬

వక్ష్యమి యేన విధినా ప్రసీదామ్యచరాదహమ్ ।
అధీతినో యే విద్యాసు శాస్త్రాని శ్రుతపూర్విణః ॥ ౭

తే మాం భజన్తే పురుషా జ్ఞానయోగపరాయణాః ।
అన్యేషామప్యవిదుషాం భక్తానాం బహుసమ్పదామ్ ॥ ౮

జాయతే సిద్ధిరచిరాత్ స్థానె స్థాపయతాం చ మామ్ ।
జ్ఞానం యోగశ్చ యదిదం కేవలం ముక్తికారణమ్ ॥ ౯

స్థాపయిత్వా ॥ తు మాం స్థానె పురుషస్సత్వమశ్నుతే ।
యో మాం సంస్థాప్య నదనే సమారాధయతి స్వయమ్ ॥ ౧౦

న తస్య కేవలం సిద్ధిః స్థానాభ్యణజమామపి ।
తస్మాత్సర్వాత్మనా బ్రహ్మణ స్థానె మాం స్థాపయెత్పుమాన్ ॥

స్థాన చైవ విధ్యమ్.

ద్వివిధం స్థానమాఖ్యాతం సిద్ధాసిద్ధప్రభేదతః ।
సిద్ధస్థానవివరణమ్.

మూలె మూర్ధని శైలానాం నద్యాస్తీరై చ సర్జమే ॥ ౧౧
సముద్రతీరై పులినై హ్రదై తీర్థై చ కాసనై ।

ఏతేషు నిమిత్తం స్థానం సిద్ధాఖ్యం విశ్వకర్మణా ॥ ౧౩
దేవాదిభిరహం తత్ర స్థాపితీశ్చైద్యధావిధి ।

ఆసిద్ధాయతనమ్.

మనుష్యైనిమిత్తం స్థానం నగరాది కృతం మమ । ౧౪
అసిద్ధాయతనం విద్ధి గ్రామాదిస్థితిహేతుకమ్ ।

యజమానస్వయాపమ్.

శ్రద్ధావానాస్తికౌ భక్తో ధనధాన్య సమృద్ధిమాన్ ॥ ౧౫

॥ అచ్యుతమ్.

మహోత్సాహశ్చుచిదక్షుః కృతజ్ఞా లోభవజ్జితః ।
 బ్రాహ్మణః క్షత్రియో వైశ్య శూద్రో వాఽప్యనులొమజః ॥ ౧౬
 జానీహి యజమా నం తం నవైకస్సముదితం గుణైః ।

వరణీయాచార్య లక్షణమ్.

పఞ్చరాత్రవిదం శాస్త్రం సిద్ధాంతైశ్చ కృతశ్రమమ్ । ౧౭
 భగవద్వంశజం శుద్ధ మలోలుపమదామ్బికమ్ ।
 అపాపమృజుమవ్యాధి మదృష్టపరమాస్తికమ్ ॥ ౧౮
 తం భాగవతమాచార్యం ప్రథమం వరయేత్సుధీః ।

భూపరీక్ష

ఆచార్యో యజమానశ్చ దైవజ్ఞైశ్చ శుభే దినే ॥ ౧౯
 గ్రామాదిస్థాపనాయాదౌ నిమిత్తాని పరీక్షయేత్ ।
 శుభే నిమిత్తై గ్రామాదీనారభేత విచక్షణః ॥ ౨౦

భూపరీక్షాదికం నవకం రథకారేణ వై సహ ।
 ఆచార్యగ పఞ్చరాత్రజ్ఞగ కుర్యాదభ్యుదితక్రమాత్ ॥ ౨౧

భూమి స్సుపద్మాదిప్రభదః.

సుపద్మా భద్రకా పూణా ధూమా చేతి చతువిధా ।
 భూమిస్తు లక్షణం తాసాం క్రమేణోపదిశామి తే ॥ ౨౨

సుపద్మా భూమిః

చమ్పుకాగుగుకపూర కదమ్బుతిలకాజునైః ।
 క్రముకై నాలి కేరైశ్చ కుశకాశైస్సమావృతా ॥ ౨౩
 పద్మోత్పల సమాకీర్ణా ప్రాగుదక్ప్రవణా శుభా ।
 యా చ తోయావృతా భూమిస్సా సుపద్మైతి కీర్ణితా ॥ ౨౪

భద్రకా భూమిః.

నదీనాగర పాశ్వస్థా తీర్థాయతనమాశ్రితా ।
 క్షీర వృక్షసమాకీర్ణా ఫలవృక్ష సమాకులా ॥ ౨౫

ఉద్వానోపవనోపేతా లతాగుల్మ సమావృతా ।
 యజ్ఞవృక్షాగకుశాగకాశాః నీహిక్షేత్రం తు యత్ర నై ॥ ౨౬
 అధోజలసమోపేతా భద్రకా ఇతి సా స్మృతా ।

పూణా = భూమిః.

కులుత్థ నిమ్బనిమ్పాన కోద్రవశ్యామకాన్వితా ॥ ౨౭

గిరిసాశ్వస్థితా చైవ గిరేశ్శిఖరమాశ్రితా ।
 అప్రభూతోదకా భూమి సా పూణేతి ప్రకీర్తితా ॥ ౨౮

భూత్రూ భూమిః

యవవేణ్వాదిసజ్జీణాః సుహిశ్లెష్టాతకాన్వితా ।
 విభీతకాకసజ్జీణాః కఠినా శకరాన్వితా ॥ ౨౯

వాయసశ్యేనగృభ్రాధ్యా గౌసూయువృకసంకులా ।
 ఊషరాద్వైస్సమోపేతా సా భూమితి ప్రకీర్తితా ॥ ౩౦

సుపద్మాదిభూమి నాం ఫలభేదః.

సుపద్మా శాన్తిదా భూమి స్సుఖదా భద్రకా భవేత్ ।
 సుపూణాః పుషిదా భూమిః క్షయదా భూత్రూకా భవేత్ ॥ ౩౧

ఖాతమృత్పూరణపరీక్షా.

దణ్డచూత్రాయతాం భూమి తావద్విస్తారసంయుతామ్ ।
 జానుమాత్రం ఖనేద్భూమిం మృద్భిస్తాభిశ్చ పూరయేత్ ॥ ౩౨

అధికే చోత్తమా * భూమిస్సము చేన్తధ్యచూ భవేత్ ।
 న్యూనేఽథమాం విజానీయా త్తాం భూమిం నజయేమ్యథః ॥

వాస్తు భూమో రీజావాపః.

శాలిముద్గయవాదీనా ముస్త్యాభీజాని వై భువి ।
 పరీక్షకగపరీక్షేత ప్రశస్తామథవేతరామ్ ॥ ౩౪

* చోత్తమాం విద్యాత్.

క్రియాపాదే ప్రథమోఽధ్యాయః. ౧

అజ్కురో జాయతే యత్ర త్రిరాతా భ్యంతరే మహీమ్ |
తాముత్తమాం విజాసీయా త్పశ్చరాత్రిషు మధ్యమామ్ || 3౧

అథమా సప్తరాత్రే స్యా దదృశ్యే వా తదజ్కురే |
వజయేదధమాం భూమిం స్థాపయెదన్యయోదన్వయోః || 3౨

అథమాయా అపిభూమెగి క్వచిత్ పరిగ్రాహ్యతా.

కుశపాలాశహరిణా స్సన్తి యత్ర స్వయం భువి |
అథమామపి తాం విద్ధి ప్రశస్తాం కమలాసనమ్ || 3౨

ర స వ కా ఽ ది భి భూ ఽ ప రీ షా.

రసేన మధురేణోవీఽముత్తమాం కటుకాతి కామ్ |
మధ్యమామధమామల్పాం రసైరన్వైశ్చ విద్ధితామ్ || 3౩

శ్వేతణోఽత్తమాభూమి మధ్యమా పీతలూహిణీ |
అథమా కృష్ణవణా స్యాదిత్యేతద్భూమిలక్షణమ్ || 3౪

బ లి ప్ర దా న మ్.

వాస్తువిద్యాను కృతినా క్రియాను నిపుణేన చ |
రథకారేణ సహితగ కుశలగ పశ్చరాత్రవితే || ౪౦

ఆచార్యగ్రంథమం కుర్యాత్ప్రవేశబలిముత్తమమ్ |
ఆచార్యో యజమానేన సహితో వాస్తునీమని || ౪౧

సృజైవాద్యైశ్చ తూయైశ్చ తథా మజ్జలపాఠకైః |
పూణకుమ్భైస్తథా దీపై ధ్వజచ్ఛత్రసమన్వితైః || ౪౨

బ్రాహ్మణైశ్చానసమ్మనై రధీయానై బహుశ్రుతైః |
ప్రదక్షిణం పరిక్రమ్య మస్త్రై స్వస్త్వయినైరపి || ౪౩

విదిక్షు దిక్షు పూవాదిబలిం కుర్యాత్సమస్తతః |
భూతానాం చ పితౄణాం రక్షసాం దితిజస్తనామ్ || ౪౪

గ్రహాణామపి నాగానా మన్యేషాం చ బలిం క్షిపేత్ |
 బ్రహ్మసాసే ప్రయత్నేన పాయసేన మహీసురః || ౪౧
 బలిం ప్రక్షిప్య తదను మన్త్రమేతముదీరయేత్ |
 భూతాః పిశాచా నాగాశ్చ అసురా రాక్షసా గ్రహాః || ౪౨
 సవే తే వ్యపగచ్ఛన్తు బలితుష్టా యథాయథమ్ |
 దేవానాం చ ద్విజానాం చ స్థానం సన్యక్-రోమ్యహమ్ | ౪౩
 వాసుదేవస్య దేవస్య సర్వభూతాత్కస్య చ |
 ఆన్త్రమన్త్రేణ || సంసిద్ధాన్ సిద్ధాథాన్ సవతః క్షిపేత్ ||
 కృత్వా బలిం యథాశాన్త్రం నూత్రాణ్యపి చ పాతయేత్ |
 * శిలాస్పంశాపయేత్తత్ర నూత్రసన్నిధిం సవతః || ౪౪

వాస్తుపురుష కల్పనమ్.

అథోముఖం ప్రాక్కిరణం విన్యసేద్వాస్తుపురుషమ్ |
 ప్రసాయన్ పాణిపాదౌ ద్వా కోణభూమి ప్రకల్పితౌ || ౧౦
 ఏవం ధ్యాత్వా సమభ్యచ్ఛ్యే పురుషం వాస్తుకల్పితమ్ |
 తస్య దక్షిణపాశ్చేత్తు వాస్తుహోమం ప్రకల్పయేత్ || ౧౧
 స్థజితే దీపయిత్వాఽగ్నిం వజ్రోపనిషదా ఘృతమ్ |
 సహస్రం చా శతం వాపి జుహుయాద్వాస్తుశాన్తయే || ౧౨
 అపామాగన్యశ్శమాశ్చ ఖదిరస్య యథాక్రమమ్ |
 యక్షరక్షక పిశాచానాం సమిధౌ జుహుయాత్స్వయమ్ || ౧౩
 హుత్వా తు మూలమన్త్రాభ్యాం పృథగ్భ్రూత్యేతరం శతమ్ |
 వాస్తునాధస్య మన్త్రేణ చరుణా జుహుయాచ్ఛతమ్ || ౧౪

|| సంజప్తాన్.

* శబ్దాన్.

పూణాఽహుతిం తతో హుత్వా త్విన్త్రాదీనాం బలిం క్షిపేత్ |
దిక్ష్యప్తసు యథా త్తీయమేవం గ్రామాది కల్పయేత్ || ౧౧

ఇతి శ్రీపాణ్డ్యురాత్రేమహిమాపనిషది పాద్మ తన్త్రే)
క్రీయాపాదే గ్రామస్వీకారో నామ
ప్రథమోఽధ్యాయః.

ద్వితీయోఽధ్యాయః.

గ్రామాదీనాం లక్షణమ్.

గ్రామాదీనాం చతువర్గం ఫలదానాం యథాక్రమమ్ |
స్వరూపం తత్ర భేదం చ వక్ష్యామి తవ సామ్ప్రతమ్ || ౧

బ్రాహ్మణాదివర్ణానాం వాసస్థానస్య సమాఖ్యాభేదః.

* వసన్తి బ్రాహ్మణా యత్ర స్థానే గ్రామస్య ఉచ్యతే |
అగ్రహారశ్చ తస్యైవ నామధేయమితి స్మృతమ్ || ౨

క్షత్రియాణాం తథా వాసః పురం నగరమిత్యపి |
వైశ్యానాం పత్తనం వాసో మలీకా కులమిత్యపి || 3

గ్రామసంస్థానభేదనామాని.

దణ్డకం స్వస్తికం చైవ ప్రస్తరం చ ప్రకీర్ణాకమ్ |
సన్ధ్యావతం † పతాకం చ పద్దం చ శ్రీప్రతిష్ఠితమ్ || ౪

గ్రామాది శీఘ్ర ప్రభేదోఽసాశ్రుణు తే హిం చ లక్షణమ్ |

దణ్డపగ్రామః.

పూవాగ్రముత్తరాగ్రం చ యావన్తానం భవేదథ || ౫

* వసన్తివా ద్విజా యత్ర గ్రామే స్థానం తదుచ్యతే. † యాస్తరం † పతాకం చ శీఘ్రప్రభేదోఽసా.

దణ్డవత్తు భవేద్వీధీ తద్దణ్డకముదాహృతమ్ ||

స్వ క్షి క గ్రా మః.

పూర్వాగ్ర ముత్తరాగ్రం చ కృత్వా వీధీ ద్వయం పునః || ౬

దక్షిణాభిముఖా భూత్వా పూర్వవీధ్యాం తు నిగ్రమః |

పశ్చిమాభిముఖాభూత్వా దక్షిణేన తు నిగ్రమః || ౭

ఉత్తరాభిముఖా భూత్వా పశ్చిమేన తు నిగ్రమః |

ప్రాజ్ఞుఖస్తు † తతో భూత్వా సామ్యవీధ్యా తు నిగ్రమః || ౮

ఏవం ప్రకల్పితో గ్రామస్వస్తికాహ్వయ ఇష్యతే |

ఏవమేవ తు సవేషాం గ్రామాదీనాం తు నిగ్రమః || ౯

ప్ర స్త ర గ్రా మః.

ద్విచతుశ్శఙ్కపట్నప్త వీధయశ్చైదుదజ్జుఖాః |

ప్రాజ్ఞుఖైస్తు త్రిభియుక్తశ్చ ప్రస్తరశ్చ పరికీర్తయేత్ || ౧౦

ప్ర పీ ణ క గ్రా మః.

పూర్వాగ్ర ముత్తరాగ్రం చ రథ్యాభిస్తిస్పృభియుతమ్ |

ప్రకీర్ణకమిదం జ్ఞేయ మభిప్రైతాథనాధనమ్ || ౧౧

స న్ధ్యా ప త గ్రా మః.

పూర్వే తు దక్షిణే చైవ పశ్చిమే చోత్తరే తథా |

గ్రామస్య నిగ్రమశ్చైవ చతుదిక్షు విధీయతే || ౧౨

త్రయోదశాద్యైవీధీభి ర్కైకకమధికం భవేత్ |

సన్ధ్యాపతణం భవేత్పశ్చ పశ్చిభిశ్చ ప్రాజ్ఞుఖైయుతమ్ || ౧౩

ప తా క గ్రా మః.

అష్టాదశాద్యైర్కైకం వధేతే పశ్చభిస్తథా |

ఉదజ్జుఖైశ్చ పతాకమ్ స్యాత్ ప్రాజ్ఞుఖైష్టద్భిరేవ చ || ౧౪

† తతఃప్రాక్

ప ద్మ గ్రా మః.

త్రయోవింశతివీధీనా మాద్యై గపఞ్చుప్యదఙ్ముఖైః |
సప్తభిగ ప్రాఙ్ముఖే యుక్తం పద్మగ్రామ ముదాహృతమ్ | ౧౫

క్రీ ప్ర తి ప్తి త గ్రా మః.

అష్టావింశతివీధీనాం పూవాభిశ్చా ప్యదఙ్ముఖైః |
అప్తభిగ ప్రాఙ్ముఖై యుక్తం శ్రీప్రతిష్ఠిత ముచ్యతే || ౧౬

గ్రామాదివాస్తు భూమివిభాగః.

ఎవమష్టా విభాగపోక్తా గ్రామాదీనాం సమాసతః |
గ్రామాది పఞ్చధా కృత్వా భాగమేకం బహి స్త్యజేత్ || ౧౭

బ్రాహ్మం దైవ మానుషం చ పైశాచమితి | తత్పునః |
చతుష్టయీగాం విజానీయాద్భాగానాం తత్ర దైవికే || ౧౮

దైవికాదిభూవిభాగేషు పరికల్పనీయ ధిష్ఠ్యాని.

మానుషే చ ద్విజాతీనాం గృహాణి పరికల్పయేత్ |
పైశాచే దై వధిష్ఠ్యాని దిత్స్వప్తాసు చ మధ్యమే || ౧౯

గ్రామాదిభేదేన గభాన్యాసస్థానభేదః.

గ్రామస్య † గభాన్విన్యాసో ద్విజానాం స్థాపనాత్పురా |
మధ్యే కుయాత్ పురాణాం తు ‡ దిత్స్వైన్ద్ర్యాం పత్రనేషు చ ||
కౌబెయాం, దిశి గభాన్యన్యాస ఏవముదాహృతః |

గభాభాజనే స్థాపనీయద్రవ్యాణి.

ధాతులొహాని రత్నాని కన్దం బీజం * మృదం తథా || ౨౦
భాజనే లోహజై కృత్వా దారవే మృణ్మయైఽపివా |
ఉపాప్తితశ్చుచిస్నాన్న త్వా నవవస్త్రి త్తక్రీయకః || ౨౧

¶ మితరత్నునః. † మధ్యవిన్యాసః. ‡ దిశస్యాత్ * తథా మృదః.

రాత్రౌ ముహూర్తే సమ్ప్రప్తే గర్భాధానం సమాచరేత్ |
 ఆదాయ భజనం పశ్చాత్స్వమాత్తానం హరిం స్మరేత్ || ౨౩
 ధ్యాత్వా తు వసుధాం దేవీం మన్త్రమేతముదీరయేత్ |

వసుధా ప్రాథమస్త్రీః.

సవభూతధరే కాన్తై పవతస్తనః † మణ్డితే || ౨౪
 సముద్రపరిధానీయే దేవి గర్భణం సమాశ్రయ |

స్యస్తగర్భణం.

శ్వభ్రౌం మృద్భ్రస్తతస్సమ్యక్పూరయిత్వా సమస్తతః || ౨౫
 కంఠరాత్రం త్రిరాత్రం వారక్షం కుర్యాదతస్మిత్తః |

ఆచార్యదక్షిణా.

శతనిష్కం తదధణం వా తదధణమథవాపి వా || ౨౬

శ్రద్ధయా దక్షిణాం దద్యాదాచార్యాయాగ్రహారకృత్ |
 ద్విగుణం త్రిగుణం నిష్కం పురాదాక్షిణా స్మృతా || ౨౭

గర్భణ్యాసానస్తరం ద్విజానాం గృహే సంవేశః.

గర్భణ్యాసే కృతే పశ్చాత్ ద్విజానాం సంవేశయెద్గృహే |

వాస్తుదేవస్థాపనమ్.

వాస్తుదేవార్థాయథాన్యాయం క్రమేణ స్థాపయెత్సుధీః || ౨౮

పశ్చిమాతేహారగ్రామాదా

స్థాపన పశ్చియక్షాది సాఫల్యమ్.

స్థాపయెద్గ్రామసుధ్యే తు పశ్చిమూర్తిమయం హరిమ్ |

విప్రాణాం పశ్చియక్షోయమెవం † సాఫల్యమశ్నుతే || ౨౯

చాతురాశ్రమ్యసిద్ధ్యధణం చతుర్మాతేమథాపి వా |

సవార్థమేకమూర్తిం వా గ్రామమధ్యే సమచయేత్ || ౩౦

† ముద్రితే.

† సాకల్య.

యోగినం భోగినం వాపి కారయోదచ్యుతం ప్రభుమ్ |
 ఆసీనం వా శయానం వా తిష్ఠంతం వా సమచయేత్ || 3౧

సృష్టికృద్భృగశయనం దేవదేవస్య కీర్త్యతే |
 సంహారం † భోగశయనమ్ తథా నరహరేవపుః || 3౨

జామదగ్న్యం నాచయేత్.

విశ్వరూపధరం దేవం జామదగ్న్యం చ నాచయేత్ |

అలయద్వారాణాం దిగ్భృతేన ఫలభేదః.

ప్రాద్వారం † సుఖదం విద్ధి పశ్చిమం పుష్టినధానమ్ || 33

ధనదం చోత్తరద్వారం ద్వారం యామ్యం చ మోక్షదమ్ |

భాస్కరాదీనాం స్థానద్వార నిరూపణమ్.

ఐంద్రే తు భాస్కరస్థానం ప్రత్యద్వారం తు కల్పయేత్ || 3౪

పావకే మదనస్థానం ప్రత్యద్వారం ప్రకల్పయేత్ |

సుబ్రహ్మణ్యస్య యామ్యే స్థ్యాత్పావకాద్వారనికేతనమ్ || 3౫

నైరృతే విఘ్న రాజస్య పూజాద్వారం ప్రకల్పయేత్ |

వారుణ్యాం స్థాపయెద్విష్ణుం శ్రీభూమిసహితం స్థితమ్ || 3౬

ఆసీనం వా శ్రీయోపేతం గరుడారూఢమేవ వా |

విశ్వరూపధరం భోగశయనం వా ప్రకల్పయేత్ || 37

ప్రాజుఖం తు ప్రకువీత పశ్చిమే విష్ణుమంద్రిమ్ |

పశ్చిమే తు శ్రీయస్థానమథ వా కల్పయెద్బుధః || 3౮

వాయవ్యాం ప్రాజుఖం స్థానం దుర్గాయై పరికల్పయేత్ |

ధానదం చోత్తరే స్థానం జృమ్భులాదిసమన్వితమ్ || 3౯

ఐశాన్యామైశ్వరం స్థానం సోమేశానాన్తరైపి వా |

ఇంద్రే శానాన్తరే వాపి నాన్యత్ర పరికల్పయేత్ || ౪౦

† సంహార యోగశయనమ్. † సుభదమ్.

ఆగ్నేయ్యాం చ మహామోటిం గ్రామాద్ధూరతరే స్థితామ్ |
నైర్వృతే చైవ శాస్తారం గ్రామాద్ధూరతరే స్థితమ్ || ౪౧

గ్రామస్య చోత్తరే పాశ్చిమే కింఞ్చిద్ధూరతరే స్థితమ్ |
మాతృస్థానం భవేత్తత్ర సర్వాస్తాశ్చోత్తరాననాః || ౪౨

ఏశాన్యాం వాధ మాతృగాణాం నాతిదూరే గృహం భవేత్ |
ఆగ్నేయ్యాం వా గుహం దుర్గాం వాయుసోమాన్తరేఽపి వా ||

రజ్జు పాత త్రిశూల నూత్రసన్ధ్యాదిషు దెవస్థాన గృహాదీనాం నిషేధః.

రజ్జుపాతేషు సర్వత్ర త్రిశూలె నూత్రసన్ధిషు |
దెవస్థానం స కర్తవ్యం వీధ్యగ్రేషు విశేషతః || ౪౪

గృహాశ్చ నైవ కర్తవ్యాన్తత్ర † వంశధ్విమిచ్ఛతా |
ప్రమాదాస్తుషు కుర్యాంచ్యేత్ గ్రామాదీనాం క్షయో భవేత్ ||

గ్రామమధ్యే హరెరచనం మన్త్రీక్రియాది
సర్వలోపానాం ప్రాయశ్చిత్తం భవతి

‡ మన్త్రీహానౌ క్రియాహానౌ హాన్యవ్యాది కర్మణు |
ప్రాయశ్చిత్తం భవేత్తస్య గ్రామమధ్యాచనం హరే || ౪౬

భాస్కరాదిపరివారాణామచనా ఫలవిశేషః.

ఆరాధనే భాస్కరస్య గ్రామే రోగో న జాయతే |
సౌభాగ్యసౌమ్యసౌన్దర్యగుణాః కామస్య పూజనాత్ || ౪౭

భూతాదయో నృణాం నైవ భవేయుగుహా పూజనాత్ ||
సర్వవిఘ్న విసశ్యన్తి విఘ్నరాజస్య పూజనాత్ || ౪౮

వారుణ్యాం పూజయెద్విష్ణుం భుక్తిముక్తి య ఫలప్రదమ్ |
దుర్గాం * సమ్పూజయెద్దేవీం నిత్యమాయువితృద్ధయే || ౪౯

† స్తత్రైవం శుద్ధి. ‡ మన్త్రీహానిక్రియాహానిహాన్యకన్యకన్యకవివజ్జితః.

* సమ్పూజయెన్నిత్యమాయుజ్జయవివధానమ్. † ప్రదం విభుమ్.

క్రియా వా దే ద్వి తీ యో ౭ ధ్యా యః. ౧౩

ధనధాన్యసమృద్ధిస్సాస్యత్కు బేర పరిచయాయా |
జ్ఞానవన్తో న రంస్సవే భవేయశ్శివపూజనాత్ || ౧౦

మోటిపూజనయా † చైవ బాలానాం న విపద్భవేత్ |
శాస్త్రుః పూజనయా చైవ పుషన్తి గ్రామవాసినః || ౧౧

మాతృపూజనయా నిత్యం విశాచా నైవ వీక్షకాః |

పుర మలికయోమః ధ్య హారే స్థాపననిషేధః.

పురే చ మలికాయాం చ మధ్యే న స్థాపయేద్ధరిమ్ || ౧౨

అనులోమజానాం మధ్యే హయః చ న నిషేధః.

వాసైనులోమజానాం చ మధ్యే న హరిమచయేత్ |

కూద్రాదీనాం వాస్తుదెవతానిషేధః.

శూద్రాణాం ప్రతిలోమానాం న వాస్తు న చ దేవతా || ౧౩

యది స్వాదవివేకేన రాజా రాష్ట్రం చ నశ్యతి |

గ్రామాదా దేవోత్సవాథే వాస్తుదేవకల్పననిషేధః.

దేవోత్సవాథే గ్రామాదా వాత్తేదేవాన్న కల్పయేత్ || ౧౪

అక్లినో ‡ నైవ స్వాక్ష్మాని కల్పయన్తి స్వతన్త్రవత్ |

కల్పయేయః * ప్రజా నాం చ రాష్ట్రస్య ప్రతికూలకాః || ౧౫

మూతేనాం కేశవాదీనాం మత్స్యదీనాం తథైవ చ |

అన్తరాలేషు నవేషు దిక్షు చైవ విదిక్షు చ || ౧౬

నవత్ర భగవద్దేహం గ్రామాదా కారయేత్సుధీః |

గ్రామప్రైక్షం న కువీత ఉగ్రముగ్రాయధోద్యతమ్ || ౧౭

జామదగ్న్యం నృసింహం చ సంహారశయనం తథా |

నవత్ర భోగశయనం భోగస్థానం తథైవ చ || ౧౮

† నిత్యమ్.   ‡ అక్లిని.   * ప్రజా రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య ప్రతికూలతా.

% భోగాననంచ నవత్ర శయనం సృష్టిసంజ్ఞితమ్ |
యానకం చ † క్రియోపేతం నవత్రైవ తు కారయేత్ || ౧౯

గ్రామస్యాన్తరా కూశినో న్యాసనిషధః.

గ్రామాన్తరే న కువీత స్థానం దేశస్య శూలినః |
వినశ్యత్యచిరాద్ద్రామో రాజా రాప్యం తజైవ చ || ౨౦
తస్మాద్ధూరితరే కుయాత్ గ్రామాదీనాముమాపతిమ్ |

దెవతాభేదన పూజకభేదః.

వీవం నాస్థాప్య దిగ్దేవాః పూజకగ పూజయెత్క్రిమాత్ || ౨౧
విష్ణోభాఙవత్రైరెవ పఞ్చరాత్రపరాయణైః |
పూజా కార్యా న సామాన్యదెవతామాతృపూజకైః || ౨౨
శివస్య శివశాస్త్రజ్ఞైః పూజనం చ శివద్విజైః |

సోమపాభి † ద్విజశ్రేష్ఠైః కాయం దినక రాచణమ్ || ౨౩

మదనం గణనాథం చ సుబ్రహ్మణ్యం శివద్విజః |
పూజయెద్ధనదాదీనాం పూజకో విప్ర ఇష్యతే || ౨౪
దుగాం సమ్పూజయెద్దేవీం సదా భాగవతస్స్వయమ్ |
మాతృణామచణం కాయం తత్తజ్జైః పారశవైస్తథా || ౨౫

శాస్తారం చ మహామోటీం కులాలగ పూజయెత్సదా |

సువణాకౌరామ్మస్తానాం గ్రామస్యాన్తర ప్రకల్పనమ్.

* స్వణామ్మృషకాలాభిజ్ఞా గ్రామస్యాన్తరప్రకల్పయేత్ || ౨౬

ప్రతిలోమాదీనాం స్థానమ్.

‡ అన్యేషాం ప్రతిలోమానాం బహిర్గ్రామాత్ప్రకల్పయేత్ |

% భోగస్థానం. † క్రియోపేతమ్.

‡ ద్విజైస్తేషు. * సువణామ్మృషకాలజ్ఞా. ‡ అన్యేషామనలోమానాం.

ప్రాచ్యం దిశ్యనులోమానాం స్థాపనం కి కమిణాం భవేత్ ॥౬౦
సవేషాం ప్రతిలోమానాం దక్షిణాదిషు కల్పనమ్ ।

శ్రేణీభ్యోఽః, బహిర్దూరే చణ్డాలా వైర్పతే స్మృతాః ॥ ౬౦

సామాన్యేన శ్శకాసస్థానమ్.

గ్రామస్య చోత్తరే మూరే శ్శకానం * ఉదకాశయే ।

ద్విజన్తనాం శ్శకాన స్థానవిశేషః.

శీయామ్యే తటే తటాకస్య శ్శకానం స్యాద్ద్విజన్తనామ్ ॥ ౬౧

సవేషామనులోమానాం దాహక్షప్రాచ్యాదిరోధసి ।

† అన్యేషాం ప్రతిలోమానాం దిశ్శక్తిప్రాచ్యాదయో విదుః ।

ఇత్థం ప్రకల్పయెద్ద్రామం నగరం కులమేవ వా ॥ ౬౦

ముక్తిమాప్నోతి ‡ పురుషః పుననైహోపజాయతే ।

ఉపకువన్తియే మత్యై ద్రవ్యైవా మానసేన వా ॥ ౬౧

స్వగ్లోకే వసన్యైతే కాలం కల్పవసానికమ్ ।

రక్షన్తియే యథాకిష్టం గ్రామాదీన్ పృథివీశ్వరాః ॥ ౬౨

తేయాన్తి కీర్తిమతులాం నాకపృష్ఠే వసన్తి చ ।

యే చాలయన్తి మనుజా జాయన్తే తే శ్వయోనిషు ॥ ౬౩

ఇతి శ్రీపాంచురాత్రే మహిమాపనిషది పాద్యై తన్త్రై

క్రీయాపాదే గ్రామాదివిన్యాసో నామ

ద్వితీయోఽధ్యాయః.

కమిణామ్. * బస్థకాలయే. † గ్రామస్య దక్షిణావైవ తటాకస్య.

‡ ఇదమధః క్వచిదధిమన్తి. ‡ స పుమాన్ పునరి వ న జాయతే.

తృ తీ యో ౭ ధ్యా యః.

మ ద్విర ని మా ణ వి ధి క.

శ్రీభగవాన్:—

బ్రహ్మ మద్విరనిమాణం తవ వక్ష్యామి తచ్చుగ్రీణు ।

కవణాభణం భూసుస్కారః.

పూషాక్షాంతాం భూమిమాసాద్య ప్రవేశబలిపూవణకమ్ ॥ ౧

భూమిం ప్రదక్షిణం కృత్వా మన్తమెతముదీరయెత్ ।

యత్యోగ పిశాచా నాగాశ్చ యైత్ర † తిష్ఠన్తి సవదా ॥ ౨

¶ సవై=౭వ యాస్తు తె=న్యత్ర విష్ణోః స్థానం కరోమ్యహం ।

తత్రాస్త్ర మన్తసంసిద్ధాన్ సిద్ధాథాన్ సవతః క్షిపెత్ ॥ 3

పూవణవద్వాస్తుహోమం చ కుయా=ద్వాస్తుబలిం తథా ।

బ్రాహ్మణాదికవణకభేదన అనడుహో వణకభేదః.

తతో భాగవతాచాయో హలెన విలిఖేచ్చునమ్ ॥ ౪

బ్రాహ్మణో యజమానస్సౌ దనద్వాన్ గౌరవణకః ।

క్షత్రీయో లోహితో వైశ్యగ పీతశ్చూద్రస్తు మెచకః ॥ ౫

యథోక్త*వణాలా భేతు కపిలో గౌర వీవ వా ।

ఋషభౌ రక్తవణౌ తు మహాన్తా సబరౌ ఋ మతౌ ॥ ౬

క్షౌలయెత్తురశ్చక్నాదీన్ భూషయెత్కనకాదిభిః ।

కవణకవణాను గుణం పాలయుగాదివైవిధ్యమ్.

హలం యుగం చ పాలాశం బ్రాహ్మణస్య విధీయతే ॥ ౭

† యత్ర తిష్ఠన్తి. ¶ సవైతే యా స్త్యతోన్యత్ర. సవై ప్రయాస్తు తె=న్యత్ర.

* వణాభావే తు. † శబదౌ.

స్యగోధం క్షత్రియస్య స్యాత్ స్థామం విట్కూద్రయోభవేత్ |
 స్యగ్రోధపిప్పలా స్యాతాం సవేపాం యుగలాజ్జలా || ౮
 సవేపామేవ వణానాం సౌవణాః కుశికో భవేత్ |
 రాజతం తామ్రమథవా యోక్త్రం తేషాం యథాక్రమమ్ ||
 కుశా ధనుజ్ఞ్యాక వీరణ్యః కాశా రజ్జుశ్చ తస్మయీ |
 ౧ హలభూతం చ మేధిం చ కారయేదేకయోనికమ్ || ౧౦

❀ కర్షకస్య అజ్ఞప్రసాధనమ్. ❀

స్నాతో నవామ్బరధర స్సోష్ణీషశ్యుచిరాత్మవాక్ |
 మాల్యానులెప ౨ నాయుక్తస్సోత్తరీయపరిచ్ఛదః | ౧౧
 భూషితస్స్వయమాచార్యః సాదా ప్రక్షాలయేత్తతః |
 ఆచమ్యాయమ్య చ ప్రాణా న్నాస్యసం కృత్వా యథావిధి || ౧౨
 ద్విజేన్ద్రైరభ్యనుజ్ఞాతః కర్షణం ప్రారభేత్తతః |

❀ పుణ్యాహపూజకం మన్త్రీణాం హలయుగాదియోజనమ్. ❀

పుణ్యాహం వాచయిత్వా తు వైష్ణవైర్మన్త్రీవిత్తమైః || ౧౩
 యోజయేద్వృషభస్కంధై యుగం వై మూలవిద్యయా |
 లాజలం చ యుగైవై వ యోజయేద్విద్యయా తయా || ౧౪
 సుముఖాలైః సులగ్నై చ కర్షయేత్ప్రీఙ్ముఖస్థితః |
 భేరిపటహశ్శఙ్ఖాదీన్ ఘోషయేత్సవణదిక్షు చ || ౧౫
 సూక్తం శాకునకం విప్రాః పఠేయుస్సవణాన్తిదమ్ |
 హృత్సరోజే చ మాం ధ్యాయేద్విద్యాహూషేణ చక్షుషా || ౧౬
 దణ్డం ౩ ప్రవయణం కుర్యాత్పాలాశాదిమహీరుహామ్ |

౧ యుగం చ హలమేధిం. ౨ నయతః. ౩ ప్రవహణం.

❀ క ష ణ వి ధి : ❀

ఆదాయ తోదనం పశ్చాత్పీడ యేత్ ౧ హుంఘడాదినా || ౧౭
 ప్రాబ్ధుఖః ప్రథమం బ్రహ్మక కషయేన్ములవిద్యయా |
 సూక్తేన పౌరుషేణైవ ద్వితీయం భూమికషణమ్ || ౧౮
 తృతీయం విష్ణుసూక్తేన తద్దాయత్ర్యా తురీయకమ్ |
 నారాయణానువాకేన కషణం పశ్చమం స్మృతమ్ || ౧౯
 పాశ్చాపనిషదేమన్తేష్టవం స్యాద్భూమికషణమ్ ||
 సప్తమం భూమిసూక్తేన కషయేద్దేశోత్తమః || ౨౦
 ప్రదక్షిణక్రమేణైవ సీతా స్యాత్కమలాసన |
 దక్షిణోత్తరత స్తద్వత్కషయేత్పశ్చ రాత్రవితే || ౨౧

❀ ని మి త్త ప రీ టా ❀

౨ నిమిత్తాని పరీక్షేత తత్కాలే దేశోత్తమః |
 దేశికస్య మనస్తుష్టిస్త క్కాలే శమణే భవేత్ || ౨౨
 ౩ వివయయే క్షయం విద్ధి ప్రాసాద యజమానయోః |
 అనడ్వచ్ఛయనే వైవ యోక్తాదీనాం చ భేదనే || ౨౩
 వ్యత్యాసే భ్రమణే వైవ దునిమిత్తోవ యేతథా |
 అధఃచ్ఛేదో భవేత్సూత్రో స్వామినో మరణం ధ్రువమ్ ||
 తృతీయభాగే చ్ఛేదే చ రాష్ట్రోభో భవేద్ధ్రువమ్ |
 విచ్ఛేదేఽపి చతుర్భాగే ప్రయోక్తృభ్రంశ ఉచ్యతే || ౨౪

❀ దు ని ణ మి త్తై శా న్తి : ❀

పశ్చాపనిషదా ర కుర్యాచ్ఛతం వారాన్ ఘృతాహుతిః |

---

౧ యుగవాహినా. ౨ నిమిత్తాది చరీక్షాభిః. ౩ వివయాకాసె. ౪ చైత శరవారం ఘృతాహుతిః.

శామ్యన్తి దోషాస్తే సవే నాతిమ్యచ్ఛేత్ప్ర) మూజకః || ౨౬
 ఆచార్యో యజమానస్తు బ్రాహ్మణాన్ ౧ భోజయేద్ధనైః |

❀ భూ సమీక రణ బీజా వా పౌ . ❀

కృష్టాం భువం సమీకుయాద్యత్నేన మహతావృతః || ౨౭
 ఆలవాలాన్ పృథక్కృత్వా జలకుల్యాసమన్వితాన్ |
 శాలిముద్గయవాదీని తత్ర బీజాని వాపయేత్ || ౨౮
 సిక్తం ప్రతిదినం క్షేత్రం తోయేన మహతా భవేత్ |
 రక్షాం చ కుర్యాత్ ౨ ద్యత్నేన పరిపాకావసానికమ్ || ౨౯
 పక్వం లుసీయాత్క్షేత్రమాన యేద్గౌ ౩ కులాని తత్ |

❀ ఫలవృద్ధిహ్రాసయోః ఫలమ్ . ❀

ఫలే మహతి తద్ధామ దీఘకాలం భవిష్యతి || ౩౦
 అశ్వే త్వల్పతరం కాలం ప్రాసాదే సన్నిధిహారేః |
 ఫలసీనే భవేద్ధామ ప్రక్షీణధనధాన్యకమ్ || ౩౧
 బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్తత్ర సహస్రం శతమేవ వా |
 భుక్తవద్భ్యో ధనం దద్యాద్బ్రాహ్మణేభ్యో గవాదికమ్ || ౩౨

❀ భూ శో ధ న మ్ . ❀

ప్రోక్షయేత్పంచగవ్యేన పశ్చోపనిషదా భువమ్ |
 కుద్ధాలై వా ఖనితై వా యావదమ్యుః ఖనేత్ ౪ క్షీతిమ్ || ౩౩
 ప్రధమావరణం యావత్తావద్విస్తార ఇవ్యతే |
 దణ్డమాత్రాయతం ఖాతం ఖనేద్వాకమలాసన || ౩౪
 క్షేత్రదోషానురూపేణ మన్దిరో ౫ చ్ఛ్చాయణే పి వా |

౧ తోషయేత్. ౨ త్వకత్ర ౩ కులాస్థితమ్ ౪ భువమ్. ౫ చ్ఛ్చాయణణే.

❀ తు షా ం గా రా ది లా భే శా న్తిః . ❀

భూతలే ఖస్యమానే తు భస్మాజ్ఞారతుషాదికమ్ || 30
 దుష్టసత్వోపలమ్బే తు క్రిమికీటాదిదశణే |
 జనుయూచ్ఛాస్తయే తేషామాచార్యసృషిరాదినా || 31
 బ్రాహ్మణేభ్యో యథాశక్తి దద్యాద్దేమాదికం ధనమ్ |

❀ ర త్నా ది లా భే స మృ ధ్ధిః . ❀

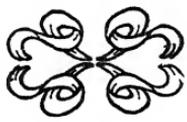
రత్నాదిదశణే ధామ సమృద్ధం ౧ సవదా భవేత్ || 32

❀ హే లా మ కు మ్బు ఘ్నా ప నా ది వి ధిః . ❀

ఖాత్వా హేలమం బహిః ఖాతాత్ స్థణ్డిలే చతురశ్రకే |
 ఘ్నాపయిత్వాగ్నిమాదీప్య కుయాదాజ్యేస దేశికః || 33
 మూలవస్త్రేణ సూక్తేన పౌరుషేణ చిరుం పునః |
 గుగ్గులం తిలసీహారం జహుయాన్మూలవిద్యయా || 34
 పుణ్యాహం వాచయిత్వా తు శాలిం ఖాతే వినిక్షిపేత్ |
 కుమ్భానువరి శాలీనాం సూత్రవస్త్రాదివేష్టితాః || 35
 కుమ్భా లోహమయాః ప్రోక్తా స్తదభావే తు మృణ్మయాః |
 ఆధారశక్తిం సౌవణీం కృత్వా కుమ్భే వినిక్షిపేత్ || 36
 మధ్యమే తదను ప్రాచ్యం కుమ్భే బీజాని సిక్షిపేత్ |
 ఆగ్నేయ్యాం సవలోహాని సవధాతుాని దక్షిణే || 37
 పుణ్యతీర్థమృదం కుమ్భే నై ర్వతే వారుణే పునః |
 మధునా పూరయేత్కుమ్భం వాయవీయం తు సవేషా || 38
 రత్నేర్ధాణేశ్వరే కుమ్భే ఐశానే శైలమృత్తికామ్ |

నిక్షిపేన్మధ్యకుమ్భే తు శాలిక్షేత్రమృదం తథా || ౪౪
 అశోష్యప్రహదసమ్భూతాం వల్మీకభవమృత్తికామ్ |
 కన్దాని చోత్పలాదీనాం స్రక్షిపేత్పాఙ్ముఖః స్థతః || ౪౫
 లోహారత్నాని చ తథా ౧ నిదధ్యా ద్దభకూచకమ్ ౧౫ |
 అపిదధ్యాచ్ఛరావేణ క్రమేణ పరి ౨ పూజయేత్ || ౪౬
 కుమ్భస్యోపరి మధ్యస్య కుమ్భమస్యం నివేశయేత్ ||
 విధాయ కూమణం కాలాగ్నిం సావణం తత్ర నిక్షిపేత్ || ౪౭
 కుమ్భం తృతీయం విన్యస్య తత్రాసంతాకృతిం క్షిపేత్ |
 చతుర్థం వసుధాధారముపరిష్టాన్లుటంక్షిపేత్ || ౪౮
 గన్ధోదకేన తత్కుమ్భాన్ పూరయిత్వా సమచయేత్ |
 ఖాతమృద్భిశ్చ పుణ్యాభిరస్పృష్టాభిశ్చ నూషణైః || ౪౯
 పూరయేద్వాలుకాభిశ్చ జలైశ్చోపరి పూరయేత్ |
 హస్తీపాదే ధృఢం కృత్వా పునస్తయైశ్చ పూరయేత్ || ౫౦

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్ర మహిమాపనిషది పాద్యసంహితాయాం
 క్రియాపాదే కర్షణవిధిర్నామ
 తృతీయోఽధ్యాయః .

చతుర్థో = ౨ ధ్యాయః .

❀ విఘ్న నివారణో పాయ ప్రశ్నః . ❀

బ్రహ్మః—

ఆరభ్యమాణే ప్రానాదే గ్రామాదౌ చ జనాదణన ।
యే విఘ్నకారణో దైత్యయక్షరాక్షసదానవాః ॥
తేషాం భవేద్యథాశాన్తిస్తద్భ్రాహ్మిహి భగవన్మమ ।

❀ బాలాలయే భగవతోఽచణన విఘ్నశాన్తిః ❀

శ్రీ భగవాన్ :—

కృత్వా బాలగృహం పూజాం తత్ర మామచయెత్సుధీః ॥ ౧
ప్రత్యూహకారణస్సవే తేన శామ్యన్తి తే ధ్రువమ్ ।
గ్రామాదిశ్చాచిరాదేవ నిష్ప్రీత్యూహం సమాప్యతే ॥ ౩

❀ బాలగృహనిమాణణదిగాది . ❀

ఇన్ద్రేశానాన్తరే వాపి సోమేశానాన్తరేఽపి వా ।
ఇన్ద్రాగ్నిమధ్యే వా మధ్యే పావకస్య యమస్య చ ॥ ౪
యమస్య నిర్యతేమధ్యే నిర్యతేవరుణస్యవా ।
మధ్యే వరుణవాయోవా వాయోసోమస్య వాన్తరే ॥ ౫
యథాభిమతమేతేషామారమ్భాయతనం ప్రతి ।
స్థానై బాలగృహం విద్యాత్సప్తపశ్చత్తిహస్తకమ్ ॥ ౬
ధామ్నా మూలస్య ౨ వలభిద్దిశి యత్ర ప్రకల్పితమ్ ।
ద్వారం బాలాలయస్యాపి తత్రైవ పరికల్పయేత్ ॥ ౭

❀ బాలాలయే అచనీయ బిమ్బమానమ్ . ❀

బిమ్బం బాలాలయే లోహమాశ్మనం వాఽథ దారవమ్ |
 శబ్దచక్రగదాపద్మదివ్యాయుధచతుర్భుజమ్ || ౮
 ఉత్సేధస్తస్య బిమ్బస్య హ్రోసే పఞ్చాక్షులో భవేత్ |
 త్రయశ్చ వింశతిశ్చైవ వృద్ధావజ్జులయః స్మృతాః || ౯
 మానం సుఖావహం యత్యస్యద్యజమానస్య తద్భవేత్ |
 మత్యస్యదిష్టవతారేషు కల్పేషావ్రభ్య మన్దిరే || ౧౦
 బాలాలయేఽపి తద్వత్స్యద్విశ్వరూపే చతుర్భుజః |
 యానకే యానకం వాపి స్థాపనం వాపి కల్పయేత్ || ౧౧
 జలెఽధివాస్య తద్బిమ్బం మణ్డపే చాధివాసయేత్ |

❀ వెదీ కల్పనమ్ . ❀

బాలాలయస్య మధ్యే వా భాగే దివ్యేఽపి వాంశకే || ౧౨
 మెఖలాత్రయసంయుక్తాం వెదిం హస్తసముచ్చితామ్ |
 కృత్వాప్రభాతే విమలే ముహూతే శోభనే గురుః || ౧౩
 మూలమన్త్రేణ వెద్యాం తు బాలబిమ్బం నివేశయేత్ |
 స్థాపయిత్వా హరిం తత్ర మన్త్రీం న్యస్యేద్యథావిధి || ౧౪

❀ భగవత్ప్రీత్యానా . ❀

ప్రాథమ్యేత హరేస్తత్ర సన్నిధిం బాలమన్దిరే |
 ఆమూలధామనివృత్తిం సమయా ద్దేశికోత్తమః || ౧౫
 పూజాం గృహ్నేష్య భగవన్నస్మింస్త్యం బాల ౨ సద్మని |

శమయన్ మూలధిష్ణస్య విఘ్నకృద్దైత్యసత్తతిమ్ || ౧౬

❀ పరివారకల్పనమ్ . ❀

ఇతి విజ్ఞాప్య నత్వా చ పరివారాన్ ప్రకల్పయేత్ |
 ద్వారై చణ్డం ప్రచణ్డం చ శ్రైత్రపాలం ఖగేశ్వరమ్ || ౧౭
 ఇంద్రాదిన్ లోకపాలాంశ్చ స్వాసు దిక్షు ప్రకల్పయేత్ |
 సనశమిశకోణ తు గణేశం నైర్వృతే యజేత్ || ౧౮
 అశరీరగతాన్ దేవాన్ స్థణ్డిలై పూజయెద్భుభః |

❀ స్థణ్డిలమానమ్ . ❀

స్థణ్డిలం హస్తమాత్రం తు మెఖలాత్రయసంయుతమ్ || ౧౯
 వృత్తం వా చతురశ్రం వా కృత్వా తత్ర సమచయేత్ |
 కుముదాదిగణాన్ సవాన్ మహాపీఠ సమచయేత్ || ౨౦

❀ { ధ్వజారోహణాది పుష్పయాగావసానికం } ❀
 సవన్ బాలాలయై కుయాత్

ఏవం సంస్థాప్య మెధావీ కుయాదన్తై మహోత్సవమ్ |
 ధ్వజారోహణపూర్వం స్యాత్పుష్పయాగావసానికమ్ || ౨౧
 ఏకాహమథవా కుయాదుత్సవం బాలమన్దిరై |
 లోహజం బాలబిమ్బం చెత్తైన్తై వోత్సవమాచరేత్ || ౨౨
 నిత్యం నై మిత్తికం కామ్యం కర్మ బాలాలయై భవేత్ |

❀ ఉత్సవవిమ్బాభావే బాలబిమ్బైన్తై వోత్సవం చరేత్ . ❀

ఉత్సవాధన్ స చెద్బిమ్బం బాలేన్తై వోత్సవో భవేత్ || ౨౩

క్రి యా పా దే చ తు ఖోఽధ్యాయః . ౨౫

❀ బాలబిమ్మెనోత్సవె చతుర్థాన్నపననిషెధః . ❀

న కుర్యాత్తత్ర విన్యాసం చతుర్థాన్నపనం తథా । ౨౪

❀ ఆ ల యె ఉ త్తమా ది థే దః . ❀

ఆరభేత స్థపతిభిస్సాకం రథకృదాలయమ్ ।
ముఖ్యం శిలామయం గేహం మధ్యమం చేష్టకాదికమ్ ॥ ౨౫
జఘన్యం దారుజం విద్యాస్మృణ్మయం హేయముచ్యతే ।

❀ స శ్చి తా స శ్చి తా ద్యా ల య థే దః . ❀

మిత్రైశ్చైవైలాదిభిర్ద్రవ్యైరేకానేకత్వయోగతః ॥ ౨౬
సశ్చి తా స శ్చి తే స్యా తా ము ప స శ్చి త మే వ వా ।
ద్రవ్యేణై కేన యథా మ స్థూప్యంతం పరికల్పితమ్ ౨౭
శ్రేష్ఠం తత్సశ్చి తం విద్యాద్ద్రవ్యయుగ్మమసశ్చి తమ్ ।
సదనం మధ్యమం తత్స్యాస్మద్భిదావాదిభిః కృతమ్ ॥ ౨౮
ఉపసశ్చి తమాఖ్యాతమధమం ధామ తద్భవేత్ ।

❀ గ భ వ చ్చి లా దారు భి రాలయ ని మాణే దోషః . ❀

గ భ యు క్త శి లా దారు వ జ యే ద్దే వ తా ల యే ॥ ౨౯
కుర్యాచ్ఛేదామయీ స స్యా ద్యజమానో న సంశయః ।

❀ దేవతా స్తరసద్మస్థశిలాదిగ్రహణే దోషాధిక్యమ్ . ❀

దేవతా స్తరసద్మస్థం స గృహ్ణీయాచ్ఛిలాదికమ్ ॥ ౩౦
తేనై వ సదనం కువన్నాశయేద్వంశమాత్మనః ।
పచ్యతే సరకే ఘోశే జాయతే చ శ్వయోనిషు ॥ ౩౧
మతకూపతటాకాదేరప్యగ్రాహ్యం శిలాదికమ్ ।

నరకే పచ్యతే ఘోరే జాయతే నిధానశ్చ సః || 3౨
 వాసుదేవాలయాద్దారు పాషాణం వా తదిష్టకాత్ |
 గృహీత్వా ధిష్ణ్యనిమాణే కతాః దుఃఖై కభాజనమ్ || 33
 పయాఁయేణ వ్రజెద్ధోరాః నరకాస్సృశదారుణాః |
 పచ్యతే తెషు దుఃఖేషు పయాఁయేణ సదా నరః || 3౪

❀ న్యాయాన్యాయాజితద్రవ్యైరాలయనిమాణే ఫలమ్. ❀

న్యాయేన సజ్చితైద్రవ్యై నిమిత్తే సదన హరః |
 ఫలమక్షయమాప్నోతి యజమానో న సంశయః || 3౫
 అన్యాయోపాజితైద్రవ్యైరసురై భుజ్యతే ఫలమ్ |

❀ జలెన నమతా వీక్షణమ్. ❀

జలెన నమతాం వీక్ష్య విన్యస్య ప్రకృతిం క్షితౌ | 3౬
 తస్మిన్నాధాయ ఫలకాః ప్రథమాః శాస్త్రుచక్షుషా
 సుధయా తాం ద్రఢీకృత్య జానీయాత్సమతాం జలైః || 3౭

❀ ఉపవీతాదికల్పనమ్. ❀

కృత్వోపవీతముపరి స్వాదధిష్ఠానముత్తమమ్ |
 వినా వాప్యుపవీతేన స్వాదధిష్ఠానకల్పనమ్ || 3౮
 అథవా కల్పయెత్పూర్వమధిష్ఠాన ముపాసహాత్ |
 సాదం చ ప్రస్తరం చైవ గ్రీవాం చ శిఖరం తథా || 3౯
 కుయాఁద్యధాక్రమం యావత్ప్రప్యేరత్ తలకల్పనై |

❀ ద్వితలాద్వాద్వాదశ తలావధి కల్పనీయాణ్ఞాని. ❀

ద్వితలై ధామ్న్యుద్విష్ఠానం చరణం ప్రస్తరం తథా || ౪౦
 కూటం చశాలాం సంస్థానం పఞ్జరం ప్రస్తరం పునః |

వెదింగ్రీవాం చ శిఖరం క్రమేణ పరికల్పయేత్ || ౪౧

త్రితలాదివిమానానా మాద్వాదశతలావధి ।

ఏవం ప్రకల్ప్య శాస్త్రోక్త మితరెష్వపి కల్పయేత్ || ౪౨

❀ అష్టాదశ ధా మ్నో క్షా ని . ❀

ఉపాసం జగతీం చైవ కుముదం పట్టికాం తథా ।

కణ్ఠం చ పట్టికాంచైవ చరణం చ తలోత్తరమ్ || ౪౩

హంసమాలా కపోతశ్చ ప్రతిశ్చ ప్రతివెదికా ।

కణ్ఠం చ శిఖరం చైవ క్రమేణాష్టాదశాఙ్గకమ్ || ౪౪

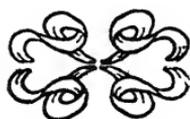
ధామ్నస్థూప్యన్తమథ వా యజమానానురూపతః ।

కురూత్పటాదా నిమాణం కృత్వా పూవం విచక్షణః | ౪౫

ఇతి శ్రీపాంచురాత్రే మహోపనిషది పాద్మసంహితాయాం

క్రియాపాదే శిఖరనిమాణం నామ

చతుర్థోఽధ్యాయః.

ప ఇచ్చ మో ౭ ధ్యా యః .

❀ ది క్ష రీ టా . ❀

శ్రీభగవాన్ —

ప్రాచీం పరీక్షయేత్పూర్వం దిశం శాస్త్రోక్తవత్కనా ।

ప్రాచ్యాదిదిగ్విభాగేన ద్వారాదివిధివిషయైః ॥

౧

❀ శ జ్ఞు స్థా ప స మ్ . ❀

హస్తమానాయతం శజ్ఞుం ద్వాదశాజ్ఞులమెవ వా ।

క్షీరవృక్షజమజ్ఞుష్టం పరిణాహ మృజం శుభమ్ ॥

౨

ప్రాసాదస్థానమధ్యే తు స్థాపయేన్ములవిద్యయా ।

శజ్ఞోద్విగుణమానేన పరితోమణ్డలం లిఖేత్ ॥

౩

మణ్డలాస్తే లిఖేచ్ఛాయాం శజ్ఞోః పూర్వాపరాష్టాయోః ।

న్యన్య బిష్టుద్వయం సూత్రం ప్రాక్ష్రీత్యకన్సస్థితం లిఖేత్ ॥

౪

బిష్టుద్వయాస్తరం గ్రాహ్యం కచ్చపాననవుచ్చగమ్ ।

జాతప్రాక్సమ్యదిక్కుత్రమెవంసూత్రే ౨ సమీక్ష్యతే ॥

౫

సీమాసూత్రమితి భ్రాస్తముత్తరాద్యం పదం లిఖేత్ ।

అష్టదిక్షు యథాన్యాయం సీమాసూత్రం తథా లిఖేత్ ॥

౬

త్రిపిళ్ళసస్తహస్తం వా అధికంవా యథేచ్ఛయా ।

కుర్యాత్తత్సూత్రవిన్యాసం గ్రామ్యాస్థానసమ్పద్యయే ॥

౭

దిక్కుత్రం భ్రమణేనైవ చతురశ్రం సయేత్పవః ।

అష్టదిక్షు యథాన్యాయం శజ్ఞుస్థాపనమాచరేత్ ॥

౮

శజ్ఞునస్థాపనాకాలే నిమిత్తాని చ లక్షయేత్ ।

క్రియాపాదేపఞ్చమోఽధ్యాయః .

౨౯

శుభం చేత్సిద్ధిమాప్నోతి అశుభే శాన్తిమాచరత్ ||

౯

❀ ప్రాసాద సంస్థాన నిదేశః . ❀

చతురశ్రం సువృత్తం చ చతురశ్రాయతం తు వా |

వృత్తాయతం వా కువీత ప్రాసాదం తు చతుర్విధమ్ || ౧

స్థిత్యాననాని యానాని చతురశ్రే చ వృత్తకే |

వృత్తాయతే సువృత్తై వా చతురశ్రాయతేఽపి వా || ౧౧

శయనం తత్ర కువీత విశ్వరూపం తద్దైవ చ |

లోకాక్రాంతం సురేశేశం తత్ర కుర్యాద్విచక్షణః || ౧౨

ఏవం బిమ్బానుసారేణ ప్రాసాదం కారయేద్బుధః |

❀ విష్ణ్వాలయస్య అయుగ్మహస్తైన మానమ్ . ❀

ఆరభ్య చైకహస్తాది దశహస్తాంతమేవ హి || ౧౩

అయుగ్మేనైవ హస్తైన కుర్యాదాయతనం హరేః |

యుగ్మం వా మోక్షకామస్య అయుగ్మం భుక్తికాంక్షిణః || ౧౪

❀ అన్వేషాం కామనానుసారేణ మానమ్ . ❀

ఆ ద్వాదశతలాంతం వై యథా విత్తానుసారతః |

మానయిత్వా విధానేన విమానం తత్ర కారయేత్ || ౧౫

కృత్వైవం వాస్తుశాస్త్రజ్ఞో హ్యరభెత్ప్రథమేష్టకామ్ |

❀ ఇష్టకాభేదాః . ❀

ఇష్టకాస్త్రివిధాః ప్రోక్తా శ్శిలాకాప్థజమ్మణ్మయాః ||

౧౬

❀ విమానానురోధన ప్రధమెష్టకాభేదః . ❀

శైలజైషు విమానెషు శిలా స్యాత్ప్రీధమెష్టకా ।
 కాష్ఠేన ధామనిమాణే తేనై వ ప్రధమెష్టకా ॥ ౧౭
 సుపక్షెష్టకయా కుయాద్విమానం త్విష్టకామయె ।
 ఆమెష్టకచితే ధిష్ట్యై త్తదై వ ప్రధమెష్టకా । ౧౮
 శైలెష్టకాభ్యాం రచితే శిలాస్యాత్ప్రీధమెష్టకా ।
 ఇష్టకా కాష్ఠయుక్తై తు ఇష్టకా ప్రధమెష్టకా ॥ ౧౯

❀ శిలాయాః పుల్లిశ్లాదిభేదః తద్వినియోగశ్చ ❀

శిలాసజ్జీహణే దేశే సాధివాసపురస్సరమ్ ।
 సజ్జ్యహ్య తు శిలాం తత్ర పుల్లిశ్లాది పరీక్షయెత్ ॥ ౨౦
 ఉపానదాదిస్తూ ప్యస్తం పుల్లిశ్లాదిలయా భవెత్ ।
 ప్రీల్లిశ్లాదిలయా వై వ కారయెత్ప్రీధమాం శిలామ్ ॥ ౨౧
 సప్రంసకేన శిలయా కుయాన్మాధ్నిక్ శిలాం తథా ।

❀ సదోషప్రతిమాయా గ్రహణే హానిః . ❀

ప్రతిమా దారువద్ధ్రాహ్య నిదోషా గుణవత్తరా ॥ ౨౨
 ౧ అయథా విహితై లిక్తై లోభాదజ్ఞానతోఽపివా ।
 కతుః కారయితునాశో రాజ్ఞో రాప్రీన్య నిశ్చితః । ౨౩

❀ మృణ్మయెష్టకా విధిః . ❀

ఇదాసీం సమ్ప్రీవక్ష్యామి మృణ్మయె త్విష్టకావిధిమ్ ।
 రథకారేణ నిదిక్ష్యం దేశమాసాద్య దేశికః ॥ ౨౪

తత్రాపి జ్వలితే వహన్నా సహిషా జుహుయాచ్ఛతమ్ |
 అష్టా చ మూలమన్త్రైణ నృసూక్తేన చరుం పునః || ౨౫
 మూలమన్త్రైణ సమిథో యాజ్ఞికో జుహుయాత్తథా |
 కురూచ్ఛ చరుణా భూయో విష్ణుపారిషదాహుతీః || ౨౬
 క్షేత్రపాలస్య భూతానాం వాస్తునాధస్య చ న్యయమ్ |
 దేవతానామృషీణాం చ తథాదేవగణస్య చ || ౨౭
 యథాలిజ్ఞేన మన్త్రైణ స్వాహాన్తేన విచక్షణః |
 భూరాదిభివ్యాహృతిభిహుత్యా పుణానుతిం చరుమ్ || ౨౮
 చతుదిక్షు చ పూర్వాద్యం చరుణా బలికమః చ |
 కురూదనెన మన్త్రైణ నమోన్తేన యథాక్రమమ్ || ౨౯
 విష్ణుపారిషదెభ్యశ్చ సవభూతెభ్య ఏవ చ |
 వాస్తునాథాయ చ తథా క్షేత్రపాలాయ చోపరి || 30
 కృత్వాగ్ని ముత్సృజేదే వమగ్రే హోమాదికె కృతే |

❀ ఇష్ట కా ని మూ ణ ని య మః ❀

కులాలః ప్రాజ్ఞుభిః కురూత్తత్ర భూమృత్తికెష్టకామ్ || 30

❀ ఇష్టకానాం పుల్లిక్లాది స్వరూపమ్ తద్వినియోగశ్చ ❀

పుల్లిక్లాదివిభాగేన తద్విభాగో విధీయతే |
 రేఖా ఋజురయుగ్మో వా యత్ర పౌంస్తీ తదిష్టకా || 31
 తిరశ్చీ వాధ వా యుగ్మో రేఖా స్త్రైణీ తదిష్టకా |
 ౧ నపుంసకశ్చ నిలెఖా రేఖా వాగ్రేఽథ కణయోః || 33
 న పుల్లికైష్టకా తావత్ గర్భాధానె ధీయతే |

స్త్రీలిజ్జేష్టకయా కుయా=ద్గభా=ధానాదిపీఠికామ్ || 38
 పులిజ్జేష్టకయా కుయా=త్సానిసాదం తద్విచక్షణః ।

❀ ఇష్ట కా యా మ కూ మా స మ్ . ❀

చతుర్వింశాశ్చులాయామా శ్రేష్ఠా స్యాన్మధ్యమా పునః || 39
 అష్టాదశాశ్చులాయామా కనిష్ఠా షోడశాశ్చులా ।
 అధా=యామం తు విస్తారం తదధ=ం ఘనమివ్యతే || 39
 ఆయామసమవిస్తారా స్యాదాచ్ఛాదనికేష్టకా ।
 ఏవమాదీష్టకామాసం కుయా=ద్భూమివశాద్భుధః || 39

❀ ఇష్ట కా యా మా నా స్త ర మ్ . ❀

మహా=మాసమిదం విద్యాదల్పమాసముదీయ=తే ।
 ప్రాసాదపాదవిస్తారతుల్యో విస్తార ఇవ్యతే || 39
 విస్తారద్విగుణాయానూః కల్పయేదిష్టకా బుధః ।
 ఏవం శిలానాం దారూణాం మాసం దారుశిలామయే || 39

❀ ఇష్ట కా గు ణాః . ❀

సుపక్వా సుస్వరా పక్వలిమ్బాభా సుదృఢా సమా ।
 ఏకవణా= ప్రశస్తా స్యాదిష్టకా ప్రథమా హితా || 40

❀ వ జ = సీ యె ష్ట కా . ❀

కాలమణ్డలసంయుక్తాం చిన్నాంభిన్నామథాస్పృజమ్ ।
 స్ఫుటితాం వజ=యేద్భ్రహ్మో= ప్రాసాదారమ్భణేష్టకామ్ || 40

❀ దేవాలయే మానుషాలయే చ ప్రథమేష్టకానాం సజ్ఞ్యా ❀

చత్రసః ప్రథమాః కుయాదిష్టకా దేవతాలయే ।

ఆనాసే పఞ్చ మత్యోనాం కల్పయేత్ప్రకమేష్టకాః || ౪౨

పక్షేష్టకచితే ధామ్ని పక్వా స్యాత్ప్రకమేష్టకా |

౧ ఆద్యేష్టక చితేఽగారే ప్రథమా నాన్యథా భవేత్ || ౪౩

❀ ఇష్టకాధివాసాధామజ్కురాపణే కలశన్యాసాదిః . ❀

అజ్కు రానపణయేత్పూర్వమధివాసకమణి |

దిశాం చతస్మాం ధామ్నః పూర్వాయాం దిశి చ క్వచిత్ || ౪౪

ప్రపాం దభాస్రజం కుర్యాత్ షోడశస్తమ్భసంయుతామ్ |

సప్తతాలాయతాం తత్ర వేదిం హస్తసమున్నతామ్ || ౪౫

మధ్యే కృత్వా తతః వీతం శాలిభారై స్త్రిభిః కృతమ్ ||

వృత్తం వా చతురశ్రం వా కుర్యాచ్ఛేష్టం చతుర్ముఖ || ౪౬

ద్వాభ్యాం మధ్యమమేకేన జఘన్యం పరికల్పితమ్ |

సూత్రాదివేష్టితం కుమ్భం ధాన్యవీత నిధాపయేత్ || ౪౭

పరితః కలశాన్యస్తా చాష్టదిక్షు వినిక్షిపేత్ |

కుమ్భస్యాత్తరతస్తస్య ౨ వారిపూర్ణాన్య దేశికః || ౪౮

తావత్ప్రమాణం కువీత ధాన్యవీతం తథావిధమ్ |

తదధాం తఙ్గులయుతం తదధాం తిలసంయుతమ్ || ౪౯

ఆస్తీణాదభాసంబాధం నవవస్తుపరిష్కృతమ్ |

౩ తదిష్టకాధివాసాధాం కృత్వైవం దేశికోత్తమః || ౫౦

స్నాపయేదిష్ట కాః పూర్వం స్థాపయేత్కలశాన్నవ |

వ్రిహివీత సునిహితే మధ్యే చైవాష్టదిక్షు చ || ౫౧

మధ్యమే కలశేనపిః ప్రాచ్యే క్షీరం వినిక్షిపేత్ |

ఆగ్నేయే దధి యమ్యో తు గుడం వైర్వతదిశ్యపి || ౫౨

౧ ఆయామె చెష్టకచితే. ౨ పరిపూర్ణాన్య. ౩ త్రైష్టకాధివాసాధాం.

పశ్చుగవ్యం ఫలరసం వారుణే మాతరిశ్వని ।
 గన్ధవారి తథా సామ్యే లాహతోయం శివే మధు ॥ ౫౩
 విన్యస్య నవవస్త్రేణ వేష్టయిత్వా సమచయేత్ ।

❀ ఇ ష్ట కా స్తు ప మ్ . ❀

స్థాపయిత్వేష్టకాః పీఠే స్నాపయేత్కలశైః క్రమాత్ ॥ ౫౪
 పయోఘృతేన సామ్నాగ్రే స్నాపయేత్పయసా తతః ।
 స్నాపయేదిక్షుతోయేన మధువాతేతిమస్త్రీతః ॥ ౫౫
 ఫలిసీత్యనువాకేన స్నాపయేత్ఫలవారిణా ।
 హిరణ్యగభ్రమస్త్రేణ స్నాపయేద్గోహవారిణా ॥ ౫౬
 దధిక్రాణ్ణేతియజుషా దధ్నా సంస్నాపయేత్తతః ।
 స్నాపయేత్పశ్చుగవ్యేన పశ్చువారుణికేత్య తః ॥ ౫౭
 గన్ధద్వారేతి మస్త్రేణ స్నాపయేద్గన్ధవారిణా ।
 మధువాతేతిమస్త్రేణ మధుస్నానం సమాచరేత్ ॥ ౫౮
 యః పుత్రసామ్యేతి సామ్నా నైఘృతేన స్నాపయేత్తతః ।
 ఏకైకం నవవస్త్రేణ దభ్రయైక్తేన వేష్టయేత్ ॥ ౫౯
 పరిగృహ్యేష్టకాస్సవాశ్శయనోపరి నిషీపేత్ ।

❀ అ ధి వా సా ధ క్ హూ మః . ❀

తోరణం ద్వారకుమ్భాంశ్చ ధ్వజాంశ్చ పరిపూరయేత్ ॥ ౬౦
 ఏష్టవ్యో మధ్యమే కుమ్భే పరిమాత్మా చతుముఖ ।
 అస్తాస్వస్యేషు కుమ్భేషు విష్ణావ్పదీనష్ట పూజయేత్ ॥ ౬౧
 నివేదయేన్నహాకుమ్భే పాయసం వా గుడోదనమ్ ।
 పూర్వస్యాముత్తరస్యాం వా దిశి కుణ్డాక ప్రకల్పయేత్ ॥ ౬౨

౧ ఘృతిస్నాతేతి.

స్థణ్ణిలె వాగ్నిమాసీయ జుహుయా త్సమిదాదిభిః |
 సమిదాజ్య తిలం పుష్పం పృథగ్ఘోతరం శతమ్ || ౬౩
 జుహుయాన్ములమన్త్రేణ సూక్తేన చ చరుం పునః |
 స్పృశాయేదిష్ట కాస్పవాస్సమ్పాతాజ్యేన దేశికః || ౬౪
 హేమసూత్రైః ప్రతినరై ర్ఋత్ర మన్త్రేణ బన్ధయేత్ |
 విభవానుగుణై వాన్వైః కాపాసరజతాదిభిః || ౬౫
 స్వప్నా ధిపతిమన్త్రేణ జుహుయాత్సపిషా శతమ్ |

❀ స్వప్న ప రీ టా . ❀

స్వప్నా ధం గురుణా సాధం యజమానస్తు సంవిశేత్ || ౬౬
 దుస్స్వప్నదశేన జహ్యాన్నిమాణం తస్య సద్మనః |
 స్వప్నై శుభే తు సదనం ప్రారభేతావిలమ్బితమ్ || ౬౭
 శ్లోభూతే శోభన లగ్నై స్థాపయిత్సేష్ట కా గురుః |
 ప్రావేశయెచ్చ ప్రాసాదమిష్ట కాస్తాస్సుపూజితాః || ౬౮

❀ ఇష్ట కా నాం స మ్భార స్థా నమ్ . ❀

శ్చిప్తస్య ద్వారదేశస్య దక్షిణ దేశికొత్తమః |
 సాదమూలాదధస్తాత్తాః క్షిపెత్తూయాది ఘోషయేత్ || ౬౯
 స్వస్తికం వాచయిత్వా తు బ్రాహ్మణాణాం ధనతోషితాణాం |

❀ దేవమనుష్యాలయయోరిష్ట కాన్యాసే విశేషః . ❀

ప్రాదక్షిణ్యేఽపి చెన్ద్రాదిసోమాంతం దేవ ౨ సద్మని || ౭౦
 మమష్యాణాం తు మధ్యాంతం మూఃమన్త్రేణ దైవతే |
 నిదధ్యాదిష్ట కా ధామ్ని నూసుషాణాం నికేతనె || ౭౧

శ్రీసూక్తైస్త్వకాధానం దేవీనామధిదేవతా ।
 ఇష్టకానాం చతుర్ముఖాతిః పంచముఖాతిస్తు మానుషే ॥ ౨౨
 యామ్యవారుణయో మూలమగ్రమింద్రాధినశయోః ।

❀ ఉ పా న ద్వై ప మ్యో హా నిః . ❀

ఇష్టకానాం భవే ౧ న్నాస్యసే ఉపానద్విపమం భవేత్ ॥ ౨౩
 కృతే చెన్మోహతో ౨ జ్ఞానాద్వైపమ్యభయకారణమ్ ।
 తన్నాదుపానత్సద్భవేష్టకాః స్రగమం క్షీపేత్ ॥ ౨౪

❀ శ్వ భ్ర పూ రి త జ లా వ త ణ ప రీ ట్నా . ❀

ఆదిదైవం సమభ్యుచ్యతే శ్వభ్రం తోయేన పూరయేత్ ।
 రత్నైర్భావ్యైశ్చలోహైశ్చ కుసుమైశ్చ పృథగ్విధైః ॥ ౨౫
 పూరితే సుభృశం శ్వభ్రే జలావతణం పరీక్షయేత్ ।
 శుభం ప్రదక్షిణావతణం సవ్యావతణమథాశుభమ్ ॥ ౨౬

❀ శ్వ భ్ర జ ల శో ష థా మ య జ మా నా దీ నాం హా నిః . ❀

శ్వభ్రే వినిహితం తోయం సద్యశ్శోషం ప్రజేద్యది ॥ ౨౭
 ఆరభ్యమపి తద్ధామ స సమాప్తిం సమృచ్ఛతి ।
 మ్రియతే యజమానో వా భవేద్వా రాష్ట్రావిస్లవః ॥ ౨౮
 నిమిత్తైవ్యశుభైస్సేవం శుభేషు తు శుభం భవేత్ ।

❀ మ న స్తు ష్టైః కా య క ర త్వ మ్ . ❀

దేశికస్య మనస్తుష్టిస్సవసమ్పత్కరీ సదా ॥ ౨౯
 విపత్కరీ వితుష్టిస్సాన్వద్రథకారస్య ౨ నైతథా ।

❀ దునిమితైషుశాన్తిహేమామాదిః . ❀

దునిమితైషు సవేషు శాన్త్యధణం జుహుయాన్గరుః || ౧౦
 బ్రాహ్మణాన్ఘోజయద్దద్యాతువణణం శక్త్యపేక్షయా |
 ఉత్పలస్యారవిష్టస్య కన్దం గతే వినిషీపెత్ || ౧౧
 పుణ్యతీర్థస్య ౧ శాలయకెవారస్య చ మృత్స్నయా |
 మూలమన్త్రేణ తద్దతణం పూరయెచ్ఛాదయెచ్ఛ తత్ || ౧౨

❀ ఆచార్యదక్షిణాం దక్షిణా . ❀

ఆచార్యదక్షిణాం దద్యాచ్ఛత ౨ నిష్కాన్వితాం నృపః |
 అన్యేషామపి సవేషాం దశనిష్కావరా భవెత్ || ౧౩
 ఆరమ్భణోష్ఠకా హ్యేవం తాస్సంస్థాప్య యథాపురమ్ |
 శాన్త్యధణం జుహుయాద్భ్రహ్మణా విమానం కారయె ౩ ద్భుధః ౧౪

❀ దేవగారనిమాణే ఫలమ్ . ❀

దేవగారం కరోమీతి సజ్కల్పాదేవ కెవలాత్ |
 సద్యఃకాయగతం పాపం నశ్యేజ్జన్మశతాజితమ్ || ౧౫
 ఆరభ్య మద్దిరం మత్యోన సమాప్యమృతో యది |
 సమాప్తస్యాపి గౌహస్య ఫలం పూణణం సమశ్నుతే || ౧౬
 తస్మాద్విత్తానుసారేణ కురూం ద్విష్టాలయం ౪ ప్రభుః |
 యావద్విష్వకయా ధామ తావతో ఎత్సరాణా బహూణా || ౧౭
 కతా ౧ వసతి భూయోఽపి నాకప్యస్మై సుసత్కృతః |

❀ దేవాలయాపకారిణాం దణ్డః . ❀

అపహారైపి నరకే పచ్యతే సవకాలికమ్ || ౧౮

లీలయా లిఖితం భూమా ప్రాసాదం మణ్డపం తథా ।
 మాజయెన్మాథదీఘోరం సరికం యాత్యసంశయః ॥ ౮౯
 తస్మాన్న చాఽయెథామ కల్పితం కమలాసన ।

❀ దేవాలయాథ ముపకునక తాం పరమపదావాప్తిః . ❀

ఉపకువన్తి యె మత్యో మనోవాక్కాయకమభిః । ౯౦
 తెఽపి యాన్తి పదం విష్ణోః పునరావృత్తివజితమ్ ।

ఇది శ్రీపాశ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్య సంహితాయాం
 క్రియాపాదే ప్రథమెష్టకావిధినామ
 పంచమోఽధ్యాయః .

ప ఘో = ధ్యా యః

గ భ క న్యా స వి ధిః .

శ్రీ భ గ వా క్ —

౧ గభకన్యాసవిధిం బ్రహ్మ వక్ష్యామి శూరీయతామసా ।
 గృహ్ణీయాన్మృత్తికాం పూవం స్థానేషు దశసు క్రీమాత్ ॥ ౧
 శైలే హ్రీదే పుణ్యతీర్థే వల్మీకే ౨ కకటాశయే ।
 నద్యాం వృషవిషాణాగో దన్తిదన్తై పయోనిధా ॥ ౨
 హలే చైతేషు సమ్భూతా ప్రశస్తా మృత్తికా ౩ తతః ।
 కుముదస్యారవిద్వస్య కశేహత్పులయోస్తథా ॥ ౩
 నీలాత్పలస్య పక్ష్యేతాన్కున్దాసపి సమాహరేత్ ।
 మనశ్శిలా హారీతాలమజ్జనశ్యామసీకమ్ ॥ ౪
 సారాష్ట్రీం రోచనాం చైవ నైరికం పారదం తథా ।
 ఆదాయ రథాతుక్ రత్నాని పజ్జివై ధూయన్ గమాక్తకమ్ ॥
 ౫ స్ఫటికం పుష్యకం శబ్దం ఎద్మరాగం తథా పరమ్ ।
 చంద్రీకాన్తం ౬ మహాసీలం నవై తాని సమాహరేత్ ॥ ౬
 శాలినీవారకణ్ణంశ్చ ప్రియణ్ణుతిలమాషకాకా ।
 ముద్గాంశ్చ యవవేణూంశ్చ గృహ్ణీయాన్నవధాన్యకమ్ ॥ ౭
 హిరణ్యం రజతం తామ్రీమాయసం త్రీపు సీకమ్ ।
 సౌవణ్యం కూమరూపం చ సౌవణ్యం శబ్దచక్రీకమ్ ॥ ౮
 ఏతాన్ సర్వాన్ సమాసీయ నిక్షిప్తద్ధభభాజనే ।

౧ గభకన్య సవిధిమ్. గభకన్యాసవిధం. ౨ కకటాలయే. ౩ భవేత్. ౪ చాదా. ౫ రత్నకం ౬ మాక్తీకం ౭ స్ఫటికం పుష్యం. ౮ తథా సీలం.

భాజనం ధాన్యరాశౌ తు స్యస్య వస్త్రేణ వేష్టయేత్ || ౯
 గధాదిభిస్సమభ్యచ్య విష్ణుగాయత్రీయా తతః |
 కుణ్డే వా శ్శణ్డేలే వాగ్నిం సమానీయం సమిధ్య చ || ౧౦
 సపిపా చ సమిద్భిశ్చ విష్ణుదైవత్యయా తయా |
 అష్టోత్తరశతం హుత్యా సమ్పాతాజ్యం తు సజ్గ్రహేత్ || ౧౧
 చరుణా నరనూక్తేన జుహుయాత్ పోడశాహుతీః |
 ఇంద్రాదిలొకపాలేభ్యా భువనేభ్యస్తథైవ చ || ౧౨
 వవః తేభ్యస్సముద్రేభ్య ఆదిత్యేభ్యస్తథైవ చ |
 వసుభ్యశ్చ మరుద్భ్యశ్చ ఋషిభ్యస్తదనస్తరమ్ || ౧౩
 వెదేభ్యస్సవశాస్త్రేభ్యః పురాణేభ్యస్తథైవ చ |
 పాతాలేభ్యశ్చ దిగ్భ్యశ్చ నాగేభ్యస్తనస్తరమ్ || ౧౪
 గణేభ్యస్సవభూతేభ్యో ౨ నరేంద్రేభ్యస్తథైవ చ |
 గౌపేభ్యశ్చైవ సవేభ్యస్సాహుత్యం జుహుయాత్ప్రథక్ ||
 తిలాజ్యమిశ్రీచరుణా జుహుయాత్తైభ్య ఏవ చ |
 సంపాతాజ్యం సమానీయ నిషిచ్ఛేద్దభభాజనే || ౧౬

❀ ని శా యా మె వ గ భ యా న్య సః . ❀

నిశాయామెవ కువీత గభాన్య స్యసనం గురుః |
 సుముహూతే సునక్షత్రసుపక్షకరణై యుతే || ౧౭
 శ్శబ్దభేయాది ౩ ఘోషేశ్చ సహమజ్జలపాతకైః |
 ద్విజేంద్రవేదఘోషేశ్చ ఆస్ఫాటక్ష్యలితైరపి || ౧౮
 ఆదాయ భాజనం పశ్చద్దైవాగారం పృథక్షిణమ్ |
 గత్వా గభాగృహం సమ్యగ్భ్రాహ్మణై స్సహ సంవిశేత్ || ౧౯

౧ సమింధయేత్ . ౨ నక్షత్రేభ్యః . ౩ తూయాణ్యః .

౦ ద్వారస్య దక్షిణే పాశ్చేష్వే ప్రారభ్యం పాదపాశ్చేతః ।

❀ దేవాదిభేదేన గభాన్యాసస్థాననిదేశః . ❀

దేవానాం పట్టికాయాం తు గభాన్యాసః ప్రశస్యతే ॥ ౨౦

విప్రాణాం పట్టికాధస్తాన్నుపాణాం కుముదోపరి ।

వైశ్యానాం ౨ కుముదే వైవ శూద్రాణాం జగతోపరి ॥ ౨౧

❀ నీచోచ్చాదివ్యత్యాసే అనిష్టఫలమ్ . ❀

నీచే దుఃఖం భవేన్నీత్యముచ్చితే ద్రీవ్యనాశనమ్ ॥ ౨౨

౩ స్థానభ్రంశకరం ద్వారే భవత్యేవ న సంశయః ।

తస్మాద్వత్సైవ కతవ్యం సుగుప్తం భిత్తిమధ్యతః ॥ ౨౩

❀ గభాన్యాసమం ఖిలాపావిధిః . ❀

మఙ్జులూపాం ముఖ్యలూపాన కృత్వా తాలప్రమాణతః ।

నవగతాసమాయుక్తం విధానేన సమన్వితమ్ ॥ ౨౪

దారుజం తదభావే స్యాద్గతావరణసంయుతమ్ ।

పుణ్యాహం వాచయిత్వా తు పఞ్చగవ్యేన శోధయేత్ ॥ ౨౫

❀ ధ్యానప్రకారః . ❀

ధ్యాయన్భూమణ్డలం సవం సాద్రిద్వీపసముద్రీకమ్ ।

దిగ్గజౌ ర త్రమ్భితం శైషఫణీవ్రీశిఖరస్థితమ్ ॥ ౨౬

మనస్మావేశ్య వసుధాం ద్విహస్తాం శ్యామలాం శుభామ్ ।

ఆకల్పితామృతున్నాతామాదధ్యాద్గభా ౫ సంపదమ్ ॥ ౨౭

ఆత్మానం కేశవం ధ్యాత్వా సవాభరణ భూషితమ్ ।

౦ దేవస్య, ౨ కుముదాధస్తాత్. ౩ స్థానభ్రంశోఽసచార తు. ౪ త్రమభ్య
 ఛైషఫణీవ్రీశిరసి. ౫ సంయుతమ్.

❀ మృద్ధా త్వా దీ నాం న్యా స ఘా స ం . ❀

మృదం గృహీత్వా సాముద్రీం పరికుయాత్ప్రదక్షిణమ్ || ౨౮
 సావణతీం పూవణతో స్యస్యే త్తీర్థజాం దక్షిణే తథా |
 సదీజాం పశ్చిమే భాగే హృదజాముత్తరే తథా || ౨౯
 కులీరమృదమాగ్నేయ్యాం నై రృతే వాల్మీకీం మృదమ్ |
 హలజాం దిశి మారుత్యామైశాన్యాం హస్తిదస్తజామ్ || ౩౦
 వృషభస్య విషాణస్థాం బ్రహ్మస్థానే నివేశయేత్ |
 కన్దమాత్పలమైద్ద్రే స్యాద్యమదిశ్యథ కౌముదమ్ || ౩౧
 నే లూత్పలం ప్రతీచీనే కాశేరవముదగ్గి |
 బ్రహ్మస్థానే భవేత్పాద్మం తతో ధాతున్వినిక్షిపేత్ || ౩౨
 పునెఁ మసశ్చిలాం యామ్యే హరితాలం చ వారుణే |
 అఙ్గానం ధనదాశాయామాగ్నేయ్యాం దిశి సీసకమ్ || ౩౩
 సౌరాష్ట్రీం నై రృతే భాగే ౧ వాయవీయే తు రోచనాం |
 ఈశానే గై రికం మధ్యే పారదం బ్రహ్మణః పదే || ౩౪
 వజ్రీం పూవేఁ భవేద్యామ్యే ౨ నై డూయఁం పశ్చిమే మణిః |
 కాబేరే పుష్యకం భాగే స్ఫటికం జ్వలనె భవేత్ || ౩౫
 నై రృతే మాక్తికం వాయూ చంద్రీకాన్తశిలా తథా |
 మాహేశ్వరే మహానీలం పద్మరాగం తు మధ్యమే || ౩౬
 శాలిబీజం భవేత్ప్రీచ్యాం నీవారం దక్షిణే తథా |
 కఙ్గం ప్రతీచ్యాం ధనదే ప్రియఙ్గం ౩ జ్వలనే తథా || ౩౭
 మాషో నై రృతభాగే స్యాత్తిలౌ ముద్గస్తు మారుతే |

---

౧ వాయవ్యే రోచనా మతా. ౨ ప్రవాలం యామ్యే నైడూర్యం. ౩ అస
 లే పశ్చిమే దిశి.

ఐశానే ౧ వెణుధాన్యం స్యాద్యవం స్యాద్భ్రాహ్మణః పదే || ౩౮
 హిరణ్యం పూర్వదిగ్భాగే దక్షిణే రజతం భవేత్ |
 పశ్చిమే తామ్రమాధాయ నిక్షిపెదుదగాయనమ్ || ౩౯
 ఆగ్నేయే త్రీపు రాక్షస్యాం కాన్యం మారుతదిశ్యపి |
 సౌవణం కూర్మమైశాన్యాం ౨ దరదం హేమనిమిత్తమ్ ||
 చక్రం జామ్బూనదం మధ్యే విన్యసెస్కూలవిద్యయా |

❀ భూ దే వ తా ధ్యా న మ స్త్రీ : . ❀

మహీం దేవీం తతో ధ్యాత్వా మస్త్రీమెతముదీరయేత్ || ౪౦
 సర్వభూతధరే కాన్తై పవతస్తనమణ్ణితే |
 సముద్రీపరిధానీయే దేవి గభణం సమాశ్రీయ || ౪౧

❀ శ్వ భ్ర పూ ర ణ వి ధి : . ❀

ఏవముక్త్యా తతశ్వభ్రం గొమూత్రేణ పరిప్లుతమ్ ||
 ఆచ్ఛాదయేద్విధానేన సుధయా దాధ్యమాచరేత్ || ౪౩

❀ గు రు ద క్షి ణా . ❀

గురవే దక్షిణాం దద్యాత్పూర్వోక్తద్రీవ్యసభ్యయా |

❀ గ భ ణ ర త్నా . ❀

రత్నాం సమస్తతః కురూర్దగభణస్య ౩ స్థలనం యది || ౪౪
 ప్రియశ్చిత్తం తతః కురూర్ద్దునిమిత్తే చ పూర్వవత్ |

❀ గ భ ణ న్యా సం వినా గ్రా మ ప్రి సా దా ది క ర ణే దో ష : . ❀

అకృత్వా గభణవిన్యాసం గ్రామం ప్రిసాదమెవ వా || ౪౫

యది కురూక్షత్రయం యాయాదచిరాద్వాస్తు ధామ వా ।
తద్ధామ వాస్తునోహేమాన్నా గభమాదా సమాచరేత్ ॥ ౪౬

❀ ధా మ్ను : ఆ యా మ ని స్తార వి ధి : . ❀

ధామైకహస్తమపరం శతహస్తం పరం స్మృతమ్ ।
ఏకభూమ్యపరం ధామ పరం ద్వాదశభూమికమ్ ॥ ౪౭
విస్తారాద్విగుణోత్సేధముత్సేధానుగుణం తలమ్ ।
౧ విత్తానురోధం చోచ్చాయః కతవ్యః కమలాసన ॥ ౪౮

❀ ఏ కా ది ద్వా ద శ త ల షు దే వ స్వ శ య నా ది వి ధి : . ❀

సౌప్తిమదేవస్య శయనమాదిభూమా విధీయతే ।
ఆసనం శ్రీధరాయుక్తం ద్వితీయే తు తల భవేత్ ॥ ౪౯
౨ స్థానం తథా తృతీయే స్యాచ్ఛతుర్థే యానమిష్యతే ।
పఞ్చమే యోగశయనం షష్టే భోగాసనం భవేత్ ॥ ౫౦
యోగస్థితిస్తప్తమే స్యాదప్తమె తాక్ష్యవాహనమ్ ।
నవమే భాగశయనం ౧ భోగాస్సుయ దశమే భవేత్ ॥ ౫౧
స్థితిరేకాదశే భాక్తుం ద్వాదశే విశ్వరూపవాన్ ।

ఇతి శ్రీపాంచురాయే మహావనిషది పాద్మసంహితాయాం
కీయాపాదే గభమాదాసవిధానం నామ
షష్ఠోఽధ్యాయః .

౧ చిత్తానుకూలం చోత్సేధం. చిత్తానుకూలం చోచ్చాయమ్.
౨ స్థానం. ౧ భోగస్వ్య.

స ప్ర మో ౭ ధ్యా యః .

అ ధి స్థా న వి ధిః .

శ్రీ భ గ వా క్ —

❀ ఉ ప పీ ఠం ❀

అధస్తాదుపపీఠం స్యాదధిష్ఠానస్య ధారకమ్ ।

శొభార్థం రక్షణార్థం చ సముచ్చాయార్థమేవ వా ॥ ౧

అధిష్ఠానసమోత్సేధమధం వా స్యాత్ప్రీపాదకమ్ ।

పాదాంశం వా త్రిభాగం వా సాధాంశం వా సపాదకమ్ ॥ ౨

ద్విగుణం త్రిగుణం వాపి కతవ్యముపపీఠకమ్ ।

ఉత్సేధం దశధా కృత్వా భాగైస్తే కేన వధనాత్ ॥ ౩

౧ పశ్చిమాంశమధిష్ఠానం ధామ్నో బాహ్యే తు నిగమః ।

దణ్డం వా సాధాదణ్డం వా ద్విదణ్డం వా త్రిదణ్డకమ్ ॥ ౪

అధిష్ఠానం జగత్యా వా సమస్తాత్పాదబాహ్యకమ్ ।

❀ వె దీ భ ద్రా ది భే దః ❀

వేదీభద్రం ప్రతీభద్రం సుభద్రం చ త్రిధామతమ్ ॥ ౫

❀ వె ది భ ద్రం ❀

ఉచ్చాయే భానుభాగే తు ద్వ్యంశే సోపానమీరితమ్ ।

పద్మమంశం తదూర్ధ్వేధం క్షేపణం పాశ్చభాగికమ్ ॥ ౬

గ్రీవమధేన కమ్పం స్యాద్భాగై కేనామ్బుజం భవేత్ ।

శేషాంశం వాజనం కంప ౨ మస్తాంశ ముపపీఠకమ్ ॥ ౭

౧ పశ్చాంశం తదధిష్ఠానం పస్మాద్బాహ్యే. పశ్చాతామధిష్ఠానమ్.

౨ మస్తాంశ.

పడబ్బం వా విధాతవ్యమూ ౧ ధావ్ ధస్తాద్భుజాన్వితమ్ |
వేదిభద్రీం ద్విధా పోక్తం సవహమ్యోషు యోగ్యకమ్ || ౮

❀ ప్ర తీ భ ద్ర ం ❀

౨ అనీద్యక్ష్ప శివాంశైస్తు భానుభాగాంశకాంశక్షేః |
౩ త్ర్యంశై కాంశైకభాగే తు ద్వాభ్యామంశేన యోజయేత్ ||
౪ జగతో వాజనాంతం తు తుళ్లే త్రినవభాగకే |
పాదుకం పజ్కుజం ౫ కమ్పం పీఠముత్తరమమ్బుజమ్ || ౧౦-
కపోతపాలికాంతాది ప్రతివాజనముచ్యతే |
ప్రతిభద్రీమిదం నామ్నా సవాలజ్కారసంయుతమ్ || ౧౧
యుగ్మచాక్షాంశకాంశైస్తు ద్వై కాష్టాంశాంశకాంశక్షేః |
త్ర్యంశకేనాంశక్షే ద్వాభ్యామేకే నై వాత్ర యోజయేత్ ||
పాదుకాం పజ్కుజం చై వ మాల్లిక్జాన్తరితం తథా |
ప్రత్యూర్ధ్వే వాజనం కణ్ణ ౬ ముత్తరాన్తం కపోతకమ్ | ౧౩.
ఆలిక్జాన్తరితం చోర్ధ్వే ప్రతిశ్చైవోర్ధ్వే వాజనమ్ |
ద్వివిధం ప్రతిభద్రీం స్వాదేకభాగాదికం తతః || ౧౪

❀ సు భ వ్రీ ం ❀

త్రినస్తాంశే తదుత్పేధ ద్వాభ్యాం జన్మ తథామ్బుజమ్ |
అధేన కణ్ణమధేన పద్మం ద్వ్యంశేన వాజనమ్ || ౧౫
౨ అధేనాధేన తథా కమ్పం ౮ కణ్ణమస్తాజ్జమీరితమ్ |
అంశేనోత్తరమధేన పద్మం చోపాసహం త్రిభిః || ౧౬

౧ మూర్ధ్వే-౭ధస్తాంబుజం వినా. ౨ అశ్వినీద్యక్ష్మివాంశై. ౩ అంశై నైవాంశ
౪ కణ. ౬ ముత్తరాబ్జం. ౭ అధేనాబ్జం. ౮ కంప.

భాగాధకమూర్ధ్వకమ్ సంస్కారేనాత్మానుభవదీకమ్ ।
 జన్మద్వ్యంశం త్రియంశేన పద్మమంశేన కన్ధరమ్ ॥ ౧౭
 ద్వాభ్యాం వాజనమే ౧ కే నకమ్మమస్తాంశకై గౌలమ్ ।
 అంశేన కమ్మకం ద్వాభ్యాం వాజనం కమ్మమంశకమ్ ॥ ౧౮
 సుభద్రాం ద్వివిధం ప్రోక్తం సర్వాలజ్కారసంయుతమ్ ।
 సింహేభమకరై వ్యాళై ౨ భూతాద్యై రవ్యలంకృతమ్ ॥
 ప్రతివక్త్రం యుషాస్యం స్యా ౩ ద్వాలేనారూఢమస్తకమ్ ।
 అపితానాపితే హమ్యై సవత్ర పరికల్పయేత్ ॥ ౨౦
 అజమజ్గం ప్రతి ప్రాజ్ఞైవృద్ధిహీనం తథాచ్యతే ।
 ర తథా మసూకరం నామ యుష్ణీయాదుపపీకకే ॥ ౨౧

❀ ఉపపీఠవిధిశేషః ❀

మూర్త్యాధిష్ఠాన తుజ్జాచ్చ ద్విగుణం వా సమం భవేత్ ।
 సాధకం వాధకం త్రిభాగం చ కుర్యాదత్రోపపీఠకమ్ ॥ ౨౨
 సప్రత్యజ్గం సమం చాధకం వాజనం తదిదం భవేత్ ।
 ఉపపీఠమిదం ప్రోక్తం సమాసాత్కమలాసన ॥ ౨౩

❀ అధిష్ఠానమ్ ❀

అధిష్ఠానమథో వక్ష్యే దేవగారస్య సిద్ధయే ।
 స్తమ్భాయామం త్రిభాగై కమధిష్ఠానం ప్రమాణతః ॥ ౨౪
 స్తమ్భాయామాప్తభాగై కం ప్రభాధిష్ఠానకమ్మకమ్ ।
 పదాయామం తలొత్సేధం సమధిష్ఠానకోత్తమమ్ ॥ ౨౫

౧ కైకకంపమస్తాంశకై. ౨ జింకాద్యై. ౩ ధ్యానారూఢం సమస్తకమ్ ।
 ర తథా మసూకరాణామ్.

వితస్తిన్యూనకం వాపి అథవాపి వడజ్జులమ్ ।
 ఏవం త్రిధా విభజ్యంతై ప్రభాధిష్ఠానకమ్పకమ్ ॥ ౨౬
 తదూర్ధ్వే వాప్తభాగైకం రాగాధిష్ఠానకమ్పకమ్ ।
 ఉపానవగాధిష్ఠానం ముపాన మిహ పశ్యతే ॥ ౨౭

❀ ద్వాదశాక్షాని ❀

ఉపానం జగతీ ౨ పద్మకణ్ఠం కమ్పం చ పట్టికా ।
 ౩ నిద్రికాపద్మకొపేతం స్కంధమస్తరితం భవేత్ ॥ ౨౮
 ఇత్యేవం ద్వాదశాక్షాని ౪ అధిష్ఠానాని కల్పయేత్ ।

❀ పాదబంధప్రతీబంధైః ❀

పాదబంధం ప్రతీబంధం ద్వివిధం యోనిమూలకమ్ ॥ ౨౯
 పాదానాం బంధనత్వాచ్చ పాదబంధ నమిష్యతే ।
 ౫ వృతేన ప్రతిబంధీయా త్ప్రతిబంధనమిష్యతే ॥ ౩౦
 ఛేద్యం తత్పాదబంధం స్యాదచ్ఛేద్యం ప్రతిబంధనమ్ ।
 తదజ్ఞం పరితచ్ఛేద్యమధఃచ్ఛేద్యం న కారయేత్ ॥ ౩౧
 అజ్ఞచ్ఛేద్యం శుభం పోక్తం ౬ అధః ఛేద్యం యశస్కరమ్ ।
 హూమస్తత్పాదబంధం స్యాత్ప్రతీస్తమ్భం ప్రతికిరీమా ॥ ౩౨
 ప్రతిబంధమధిష్ఠానం ఛేద్యమానం న కారయేత్ ।
 యది కుయా ల్లభేద్దోషానేకవృద్ధికులక్షయమ్ । ౩౩
 సాకారగోపురద్వారం స్యాదధిష్ఠానఛేదనమ్ ।
 ఏవం మాగఃవిధిం శస్త్రం కారయే ౭ ద్వాస్తూశాస్త్రుతః ॥ ౩౪

౧ ముచ్చాయః. ౨ పవనః. ౩ నిమ్మకం. ౪ అధిష్ఠానాది కల్పయేత్.
 ౫ వృతే సత్ప్రతి బంధిత్వా త్పాదబంధమితీష్నతే. ౬ మధ్య. ౭ చాస్త్రమగఃతః.

❀ ఉ పా న వి స్తా ర : ❀

౧ ఉపాన విస్తృతం తచ్చ ఉతుదక్షణం త్రిదణ్డకమ్ ।
 ద్విదణ్డం చైకదణ్డం చ ౨ సా ధాక్షణం పాదబాహ్యతః ॥ ౩౫
 ఏవం పంచ ౩ విధాకారముపానం హేలూమ నిగమమ్ ।
 దణ్డం చై వ ర ద్విదణ్డం చ ౫ అధాక్షణం చ త్రిపాదకమ్ ॥
 తచ్చాక్షణం దణ్డమానం వా హేలూమాయాం ౬ చైవ మానతః
 ప్రకృతేరుపరిస్థం యద్ధోమాయామం చ మానతః ॥ ౩౭
 విమానాధార ౭ హేలూమాయాం బహుల స్తమ్భముచ్చ్రాయమ్
 తావన్నానావగాఢం చ యోజయే త్తత్ర పద్మజ ॥ ౩౮
 జన్మభూమ్యాస్త్యధిష్ఠానం తత్రాదా కారయేమ్బుధః ।
 దేవానాం చాప్యధిష్ఠానం చత్వారింశత్తు తద్భవేత్ ॥ ౩౯
 అధిష్ఠానం తు కతేవ్యం వస్తుభిశ్చ శిలాదిభిః ।

❀ ప ద్మ బ ధ్ధా ద్య ధి ష్ఠా న మ్ ❀

పద్మబద్ధాద్యధిష్ఠానం వక్ష్యేఽలజ్కార పూర్వకమ్ ॥
 ౧ తత్పద్మపత్రచిత్రైర్వా సభాధిష్ఠానకో త్తమమ్ ।
 విత్స్తిన్యూనకం వాపి హీనం వాపి పడ్యులమ్ ॥ ౪౧
 ఏవం త్రిధా విభజ్య నై సభాధిష్ఠాన కమ్పకమ్ ।
 తదూర్ధ్వే చాష్టభాగైక ప్రభాధిష్ఠాన కమ్పకమ్ ॥ ౪౨
 సవాధిష్ఠానముచ్చ్రాయ మధిష్ఠానాది కల్పయేత్ ।
 ౯ పాదస్యాక్షణ ముఖోత్సేధ మధిష్ఠానం తు షోడశ ॥ ౪౩
 ఉపానస్యాక్షణముత్సేధం పద్మాచ్చ చతు క్షరమ్ ।

౧ ఉపానహం తత్ప్రకృతిః. ౨ సాధ్యక్షణం. ౩ విధం తారముపానం హోమరిష్కీయా. ౪ ద్విదణ్డాక్షణమ్. ౫ అధ్యక్షణం. ౬ బహులం స్మృతమ్. ౭ మానాయమ్. ౮ తత్పద్మరచితా ఆధిష్ఠానాని కల్పయేత్. ౯ పాదస్యాక్షణముఖోత్సేధం విభజ్యశాస్త్రం.

౧ ఆధారం పట్టికస్యాంశం శేషం పద్మకముచ్చయమ్ ౪౪
ద్వ్యధాంశం మధ్యకుమ్భం ౨ స్యాదేకాధాం చోద్వ్యే
పద్మకమ్ |

స్కంధాచరం ద్విభాగే తు ప్రథమాద్వ్యంశభిన్నకమ్ || ౪౫

ప్రతివాజనమేకాంశం పద్మబంధమితి స్మృతం |

యస్యాధిస్థానముత్సేధం పఞ్చదశవిభాగికమ్ || ౪౬

ప్రథమశ్చైకభాగస్తు పఞ్చాంశం జగతీభవేత్ |

౩ కుముదం తచ్చతుథాంశం స్కంధం తద్వ్యంశమంశకమ్||

౪ ద్వ్యంశం చ ప్రతిరుత్సేధం వా జనం చైకభాగికమ్ |

ప్రతిబంధమిదం నామ్నా కీర్తితం కమలౌద్భవమ్ || ౪౭

యస్యాధిస్థానముత్సేధం త్రయోవింశతిభాగికమ్ ||

ద్వ్యధాం తదుపధానోచ్చం పఞ్చాధాం జగతీ భవేత్ || ౪౮

పఞ్చాంశం కుముదోత్సేధం ఏకాంశోపరిపట్టికా |

త్ర్యంశకం గ్రీవముత్సేధం కమ్పం ౫ నిద్రా ద్వియంశకమ్ ||

కపోతసదనం నామ్నా సదనేషు సుపూజితమ్ |

ఉపోపానం తు భాగేన జగతీ సప్త భాగికమ్ || ౫౦

౬ వప్రకం తు షడంశం స్యాద్వేత్రిం పాదాధికాంశకమ్ |

తద్దై వాస్తరితోత్సేధం ద్వ్యంశాధాం ప్రతిరుచ్చయిః || ౫౧

ప్రతివాజనమేకాంశం భాగై విశతిభియైతమ్ |

౭ ప్రతీముఖం కారిభూతం నాగవక్త్రసమాయతమ్ || ౫౩

ప్రతిబంధమిదం నామ్నా సవే ౮ భూతేషు యోగ్యకమ్ |

౧ ఆధరమ్. ౨ స్యాదేకాంశమ్. ౩ కుముదాధాం చతుథాంశమ్.

౪ త్రియంశం ప్రత్యుత్సేధం స్యాత్. ౫ శూద్ర. ౬ ప్రప్రంతితి. ౭ ప్రముఖం కకారీభూతమ్. ౮ దేవేషు.

ద్విభాగాభ్యాముపాసానం సప్తం శై ౧ జగతీ భవేత్ ॥ ౫౪
 ౨ వడంశైః కుముతోత్సేధం ధారావవ్రం సుశ్చక్రకమ్ ।
 ఆలిజాస్తరితం ద్వాభ్యాం తదధణం చాధికం భవేత్ ॥ ౫౫
 తద్వయాధణం ప్రతిముఖం సవావయవశోభితమ్ ।
 సింహేశ్వ మకరై వాన్యై వణ్ణీప త్రైరలజ్కృతమ్ ॥ ౫౬
 ౩ ప్రముఖం మకరాస్యం స్యాన్మకరధ్వజసంయుతమ్ ।
 మకరాస్యేభనిష్కాస్తం వ్యాలవిద్యాధరీగణాః ॥ ౫౭
 శైమాంశం వాజనోపేతం కేసరాగ్రసమన్వితమ్ ।
 ఏకవింశతిభాగై కయుక్తం నానాప్రీతికృమమ్ ॥ ౫౮
 ౪ అఘోత్సేధ మధిస్థానం పంచాదశవిభాగికమ్ ।
 జన్మస్యాధణవిభాగేన ౫ జగతీశ్చతురంశకమ్ ॥ ౫౯
 ౬ సౌక్ష్మదృవేదిబద్ధేన యుక్తం కుమ్భం త్రియంశకమ్ ।
 పద్మబద్ధేన తస్యోద్ధ్వే త్రిపాదేనోద్ధ్వేపట్టికా ॥ ౬౦
 ౭ తక్షై వ పట్టికో త్సేధం ద్వ్యంశాభ్యాం ప్రతిరుచ్ఛ్రియః ।
 అధేన వాజనం కుయా ౮ దధ్ధణ ప్ట్టాధణభాగికమ్ ॥ ౬౧
 పద్మబద్ధమిదం నాన్నా దేవానా ౯ మభయం పరమ్ ।
 యదగ్నిహనమానం హి భవేద్వావింశతి క్రిమాత్ ॥ ౬౨
 అంశేన పట్టికాం కుయాద్ద్వ్యంశైవై వామ్బుజం భవేత్ ।
 ౧౦ తదంశేనోద్ధ్వే పట్టం స్యాన్మడంశై జగతీ భవేత్ ॥ ౬౩
 చతుధణం కుముదోత్సేధం తస్యోద్ధ్వే న్వికాంశపట్టికా ।

౧ వింశతిభాగై. ౨ వడంశైః. ౩ ప్రముఖ మకరం వా. ౪ ఆప్తో
 త్సేధ-ఆప్తోత్సేధ. ౫ జగతీం చ రసాంశకమ్. ౬ లక్ష్మించ వెదిబద్ధేన.
 ౭ తక్షైవాస్తరితోత్సేధమ్. ౮ దగ్రీపట్టాధణ. ౯ మహాకమ్ మహాణం.
 ౧౦ అంశైవోద్ధ్వే.

కోణస్యాత్త్రిభిరంశేన అధేనోపరిపట్టికా || ౬౪

అధేనోధ్వాన్ముజం కుయాన్మహాపట్టం త్రియంశకమ్ |

అధేనోపరి పద్మం స్యాత్కమ్పమధేన కారయేత్ || ౬౫

౧ ప్రతిబద్ధమిదం నామ్నా నవధామసు యోజయేత్ |

హోమస్తమ్భం ప్రతిస్తమ్భం ద్వివిధం పాదదై ఘికమ్ || ౬౬

ప్రకృతేస్తు ౨ తలాదూ ధ్వే హోమస్తమ్భం ప్రకల్పయేత్ |

ప్రతిస్తమ్భం ప్రతేమాధ్వే ముత్తరాస్తః ప్రపాదకమ్ || ౬౭

౩ పాదాయమాధ్వేముత్తేధం అధిష్ఠాప్రమాణతః |

వై శేషికప్రమాణం స్యాద్ద్విశేషోత్పత్తిభాషితమ్ || ౬౮

అధిష్ఠానోత్తేధమాసం షడష్ట నవభిః క్రీమాత్ |

రుద్రాంశే సూయభాగం స్యాద్దశ బద్ధామ్మమాసతః || ౬౯

౪ ఏకాంశేనాంజ్కసూత్రం స్యాత్సప్తమాసప్రమాణతః |

శేషాంశం పాదదే ఘ్యం స్యాద్ద్రీవాం వా సప్తమాసతః || ౭౦

దేవహమ్యుద్భ్యధిష్ఠానే సభాయాం మట్టపేఽపి వా |

౫ పశ్చివగాగ్రహమ్యం స్యాచ్ఛతువగాగ్రహమ్యకమ్ ||

తతస్తద్ధమ్యమాసం స్యాదధిష్ఠాసప్రమాణతః |

దేవాలయే సభాస్థాన ఆధారస్య ప్రమాణతః || ౭౧

నరావాసే న కతవ్యం కర్తృభర్తృవినాశనమ్ |

పాదబద్ధం ప్రతిబద్ధం ద్వివిధం బద్ధముచ్యతే || ౭౨

౬ సతద్దేవాలయే కృత్యమకృత్యం మనుజాలయే |

ఉపాననిష్క్రమం ప్రోక్తం చతుర్దణ్డం త్రిదణ్డకమ్ || ౭౩

౧ వప్రీబద్ధ. ౨ భువశ్చోధ్వే. ౩ ఆయమాధ్వం తదుత్పేధమ్.
౪ ఏకాంశో న్యూననూయం. ౫ పశ్చివగాగ్రహారమ్యం చతుర్వగాగ్ర

౧ త్రిదణ్డాధం ద్విదణం చ ద్వ్యధాధం చైకముచ్యతే ।

ఇత్యేవం హోమనిష్కాంతం దిక్సఖ్యైపాచబాహ్యతః ॥ ౨౫

మూలపాదస్తు విస్తారః అగ్రపాదస్తు విస్తృతః ।

తత్తత్పాదప్రమాణం స్యాత్తత్తద్వైపుల్యమానతః ॥ ౨౬

యదుపాసస్య నిష్కాంతం త్రియంశేన తు భాజయేత్ ।

త్యక్త్యైకాంశం బహిస్తత్రీ వప్రకాం కారయేద్బుధః ॥ ౨౭

తద్వత్కుముదపట్టం చ తద్వద్ద్రీవస్య వెశనమ్ ।

ద్విదణం చ త్రిదణ్డం చ ౨ పాదోనం సాధాదణ్డకమ్ ॥ ౨౮

౩ సపాదాధికదణ్డం చ దణ్డదణ్డాధా బాహులమ్ ।

ఇత్యేవం బహుధా పోక్తమధిష్ఠాసస్య లక్షణమ్ ॥ ౨౯

ఇతి శ్రీపాశ్చురాత్రే మహాలాపనిషది పాద్మసంహితాయాం

క్రియాపాదే అధిష్ఠాసవిధి నామ

సప్తమోక్షాధ్యాయః .

అష్టమోఽధ్యాయః

విమానవిధిః

శ్రీ భగవాన్ —

ప్రభేదమధునావత్యై విమానానాం సలక్షణమ్ |
ఆనన్త్యాత్తప్రభేదానాం కిచ్చిదేవ ప్రదశ్యతే || ౧
విమానాని చ భిద్యంతే తలాధిష్ఠానభేదతః |

✽ నై జ య స్త క వి మా న మ్ . ✽

గ్రీవా చ మస్తకం చ ద్వై ౧ వృత్తం చెద్వైజయస్తకమ్ || ౨

✽ శ్రీ వి శా ల మ్ . ✽

మూలే మూలే యది స్థూలమగ్రేఽగ్రే సూక్ష్మమద్భుతమ్ |
పునాభాగే మహాఘోణం తీవ్రేషు స్వల్పనాసికమ్ || ౩
౨ స్తూపీచతుష్కం నాసాయాం విమానే నోభయోరపి |
వృత్తాయతవిమానం ౩ తద్వృథామాభిపూజితమ్ || ౪
౪ సకణకూటం ౫ శ్రీభోగం మధ్యే భద్రీం తథావిధమ్ ||

✽ పు ష్ప క మ్ . ✽

౬ శ్రీవిశాలమితిపోక్తం ౭ వస్వసోఽస్వస్తిబద్ధనమ్ || ౫
శ్రీకరం చతురశ్రీం తు షోడశాశ్రీయుతం పునః |
విమానం పుష్పకమిదం విమానేషు సుపూజితమ్ || ౬

౧ వక్త్రీ. ౨ నూచీ. ౩ తు తుజ్జధామాభిపూజితమ్. ౪ సకణక

❀ కేశరమ్ . ❀

భద్రేణ సహితం మధ్యే మస్తకే కణః ౧ కస్తరమ్ |
 కోష్ఠకం భద్రీనాస్యజ్ఞం సువృత్తం గలమస్తకమ్ || ౭
 విమానం కేశరమిదం సవాలజ్కారశోభితమ్ |

❀ సుదశనమ్ . ❀

ముఖే ముఖే ౨ సమావృత్తం శిరస్తు ద్విత్రినత్రీవత్ || ౮
 సాముఖ్యం కకరీభూతం వృత్తగభఃగృహాన్వితమ్ |
 ముఖే తస్య మహాఘోణం విమానం చోభయోరపి || ౯
 స్తూపీయుగ్మయుగ్మం వా నాసికాల్పం త్రిదిక్షు చ |
 వృత్తాయతం సువృత్తం వా నామ్నైతత్యాస్య ౩ త్సు దశనమ్ ||

❀ స్వస్తికం . ❀

చతురశ్రీమధిస్థానం తద్వత్కణ్ఠం చ మస్తకమ్ |
 చతుష్కూటసమాయుక్తం చతుష్కోష్ఠసమన్వితమ్ || ౧౦
 శిఖరం చ మహదిక్షు మహానాసాభిరన్వితమ్ |
 తోరణే వెదిభద్రాద్యేనానాచిత్రైర్విచిత్రితమ్ || ౧౧
 నామ్నైతత్స్వస్తికం ప్రోక్తం విమానేషు సుపూజితమ్ |

❀ విపులస్వరమ్ . ❀

తదేవ సాస్తికం నిమ్నమున్నతం క్రోష్ఠకం యది || ౧౩
 అస్తః ప్రస్తరసంయుక్తమే తద్విపులస్వరమ్ |

❀ పవతమ్ . ❀

అంశమంశద్వయం సత్ప్రీపాదాంశం స్వాంఘ్రిభాగికమ్ || ౧౪

భాగద్వయం ౧ విభక్తాఙ్ఘ్రి ప్రస్తరగ్రీవమస్తకమ్ |
 పాదోదయే నవాంశే తు ద్వితలాదివిమానకే || ౧౫
 అస్తరప్రస్తరోపేతం కూటశాలాభిరన్వితమ్ |
 నానాలజ్జారసంయుక్తం నానాపాదైరలఙ్ఘ్రతమ్ || ౧౬
 విమానం పవతం పోక్తం విమానేషు సుపూజితమ్ |

❀ మ స్త ర మ్ . ❀

తదేవ వతులం వేదికస్థరం శిఖరం ఘటమ్ || ౧౭
 అష్టకూటం చతుశ్శాలాయుక్తం సస్తాప్తనాసికమ్ |
 కోష్ఠకం నిగమం మధ్యే ద్విత్రి ౨ దణ్డన సోష్ఠకమ్ || ౧౮
 ౩ సమగ్రీవశిరోపేతం కూటకోష్ఠ ౪ సమన్వితమ్ |
 నానాధిష్ఠాససంయుక్తం నానాపాదైరలఙ్ఘ్రతమ్ || ౧౯
 చతురశ్రీం సువృత్తం వా నాభిభిరభయభియుతమ్ |
 నామ్నైత ౫ స్మందరం పోక్తం విమానం కమలాసన || ౨౦

❀ స్వ స్తి బ స్థ మ్ . ❀

తదేవ శిఖరే సాధాకోష్ఠకం తు చతుష్టయమ్ |
 చతురశ్రీశిరోయుక్తం చతుష్కూటసమన్వితమ్ || ౨౧
 నానాధిష్ఠాససంయుక్తమనేకతలసంయుతమ్ |
 ౬ నాసీభిశ్చ సహస్రేస్తు తదధాం పాదమేవ వా || ౨౨
 నామ్నైతత్స్వస్తిబద్ధం స్యాన్నానావయవశోభితమ్ |

❀ క ల్యాణ మ్ . ❀

తదేవ సౌప్తికం కోష్ఠమస్తరప్రస్తరై యుతమ్ || ౨౩

౧ విభక్త్యాంఘ్రిం. ౨ దణ్డన సోష్ఠకాః || ౩ సామగ్రీవ, ౪ మితిరితం. ౫ న్నా
 నసం. ౬ నాభిభిశ్చ.

౧ హారాల్పం కన్ధరం నిమ్నం స వాష్పైవాల్పనాసికమ్ ।

నానాలజ్కారసంయుక్తమేతత్కల్యాణమిష్యతే ॥ ౨౪

❀ పా ఛ్చ ల మ్ . ❀

తదేవశిఖరే సాధకోష్ఠకం రహితం తు చేత్ ।

చతునాసీసమాయుక్తమేతత్పాచ్ఛాలమిష్యతే ॥ ౨౫

❀ వి ష్ణు కా స్త మ్ . ❀

తదేవాష్టాశ్రీకం వేదిం కణ్ఠం చ శిఖరం ఘటమ్ ।

శిఖరేష్టమహానాసి నామ్నై తద్విష్ణుకాస్తకమ్ ॥ ౨౬

❀ సు మ జ్గ ల మ్ . ❀

తదేవకూటశాలానామస్తరస్రైస్తలై విఱానా ।

తచ్ఛతుభాగమధికమాయతం చతురశ్రీకమ్ ॥ ౨౭

౨ ఆయతాశ్రీం తథా వేదిం ౩ కణం చ శిఖరం ఘటమ్ ।

స్తూపీశ్రీయసమాయుక్తమేతన్నామ్నా సుమజ్గలమ్ ॥ ౨౮

❀ కా న్తా ర మ్ . ❀

తదేనాయతవృత్తం చెద్యేదికా ర జరరం శిరః ।

సవానయవసంయుక్తమేత ౬ త్కాన్తారమిష్యతే ॥ ౨౯

❀ పు ష్క ర మ్ . ❀

తారాదధాంశమధికమాయతం చతురశ్రీకమ్ ।

ద్వ్యశ్రీయుక్తం శిరోయుక్తం నెత్రీశాలాముఖాన్వితమ్ ॥ ౩౦

విమానం పుష్కరం పోక్తం సవహమ్యైషు పూజితమ్ ।

౧ భారాల్పపంజరైర్నికమ్నం సవాలైవాల్ప. ౨ ఆయతాశ్రీత్యాది సాధకం శ్లోకద్వయం క్యచిన్నాస్తి. ౩ కంఠం. ౪ కన్ధరం. ౫ ద్వాధార.

❀ మ నో హ ర మ్ . ❀

చతురశ్రీమధిష్ఠానవృత్తగభాగృహాన్వితమ్ || 3౧
సవాలజ్కారసంయుక్తమేతన్నామ్నా మనోహరమ్ |

❀ కా బె ర మ్ . ❀

తదేవ చతురశ్రీం స్వాద్గభాగేహ ౧ మసూకరమ్ || 3౨
వతులం జస్మతస్తూపీ కాంతం జేద్వృత్తహమ్యకమ్ |
ఆయతాశ్రీమధిష్ఠానం షడశ్రీం కన్ధరం శిరః || 33
నానాలజ్కారసంయుక్తం నామ్నా కాబేరకాన్తకమ్ |

❀ భ ద్రి కో వ్ష మ్ . ❀

నానాధిష్ఠానసంయుక్తం నానాపాదేరలజ్కృతమ్ || 3౪
పాదోపరి ౨ సమాసీనస్వస్తికాబలసోభితమ్ |
అనేకతలసంయుక్తం నానాలజ్కారసంయుతమ్ || 3౫
నాసీభిభాహుభియుక్తం స్తూపీభిభాహుభియుతమ్ |
భద్రీకొష్ఠమిదం నామ్నా ఆయతం చతురశ్రీకమ్ || 3౬

❀ వృ త్త కూ ట మ్ . ❀

తదేవ వతులం 3 కణాకూటకణాశిరస్తథా 1
చతునాసీసమాయుక్తం వృత్తకూటమిదం భవేత్ || 3౭

❀ కో వ్ష భ ద్రి మ్ . ❀

తదేవాష్టాంశమాధిక్యమాయతం చతురశ్రీకమ్ |

౧ సమన్వితమ్. ౨ భవేన్నాసీ స్వస్తికాబలసంయుతమ్. 3 కణా

౧ కణకూటం తథా కణ మాయతం వృత్తమస్తకమ్ ॥ ౩౮
కోష్ఠధద్రీమిదం విద్యాత్సవహమ్యేషు పూజితమ్ ।

❀ శ్రీ భో గ మ్ . ❀

తదేవ వతులం వేది ౨ కణం చ శిఖరం ఘటమ్ ॥ ౩౯
శేషం పూవవదుద్ధిష్టం నామ్నా శ్రీభోగమిష్యతే ।

❀ పుష్కరమ్ . ❀

వృత్తే వృత్తాయతే చైవ నాసీభిబహుభియుతమ్ ॥ ౪౦
అనేకతలసంయుక్తం నానాలజ్జ్వరసంయుతమ్ ।
విమానాధారకై యుక్తమేత ౩ త్పుష్కరమిష్యతే ॥ ౪౧

❀ లంబపఞ్జరమ్ . ❀

జలస్థలం విహాయోధ్వే ఆయతం చతురశ్రీకమ్ ।
౪ కణం చ శిఖరం తద్వచ్చతునాసీసమన్వితమ్ ॥ ౪౨
౫ విమానాధారకై యుక్తం బహుస్తూపీసమన్వితమ్ ।
నానాలజ్జ్వరసంయుక్తం లమ్బపఞ్జరమీరితమ్ ॥ ౪౩

❀ జయావహమ్ . ❀

నానామసూరకస్తమ్భవేదికాజాలతోరణమ్ ।
నానాలజ్జ్వరసంయుక్తం నానాచిత్రైవిచిత్రీతమ్ ॥ ౪౪
సోపవీరమధిస్థానం ౬ కెవలాంగ మసూకరమ్ ।
స్వస్తికాకారసంయుక్తం నాసికాభిరలజ్జ్వతమ్ ॥ ౪౫
ఆయతం చతురశ్రీం చ అనేకతలసంయుతమ్ ।

౧ కస్తకూటమధఃకణ్ఠ. ౨ క్కామ్. ౩ త్పుష్క. ౪ కణ్ఠమ్. ౫ విమానాధార. ఇత్యాది సాధనోక్తః క్వచిన్న దృశ్యతే. ౬ కెవలం గ్రామ.

నానానాటక సంయుక్తమె తన్నామ్నా జయావహమ్ || ౪౬

❀ ప ద్వి క మ్ . ❀

తదేవాన్వైరలజ్కారై వేదాశ్రీం ిస్థరం శిరః |
నానామసూరక స్తమ్భవేదికా ద్వైరలజ్కృతమ్ || ౪౭
౧ నామ్నా వద్వికమిత్సుక్తం విష్ణోమద్విరము త్తమమ్ |

❀ సా భ ద్ర మ్ . ❀

ఆయతాశ్రీం సభాకారం శిరస్సర్వాణ్యతాశ్రీకమ్ || ౪౮
అనేకతలసంయుక్తం స్తూపీత్రీయసమన్వితమ్ |
స్తూపీచతుష్కయుక్తం వా చతుర్నాసీసమన్వితమ్ || ౪౯
సౌభద్రీకమితిష్ఠేయం వర్షస్థలవివర్జితమ్ |

❀ క మ ల మ ణ్డ ల మ్ . ❀

చతురశ్రీమధిస్థాసం చతురశ్రీగలం తథా || ౫౦
కుమ్భాకారం గలాదూర్ధ్వ మనకతలసంయుతమ్ |
విమాఽమేతద్దేవస్య ణ్డేయం ౨ కమలమణ్డలమ్ || ౫౧

❀ ఇ స్త భ ద్రీ మ్ ❀

మహాఽష్టత్రీభాగేఽ ముఖే భవతి నాసికా |
శతదృక్ప్రప్తసాశ్వేతు ఆశ్రేయం త్రితలచ్ఛదమ్ || ౫౨
ఇస్తభద్రీమిదం నామ్నా భవనేషు సుపూజితమ్ |

❀ ధ వ ల కా స్త మ్ . ❀

పట్టికామ్బుజ ౩ స్రీగ్వేత్రీవేత్రీస్పృక్ష్టికాన్వితమ్ || ౫౩

౧ నానాచక్రీకమిత్సుక్తం వినాకస్థర. ౨ కమలమణ్డలమ్. ౩ హృద్వ్యత్ర.

ప్రాజ్ఞానం తు చతుర్భేదం శుకనాసాసమన్వితమ్ |
 చతురశ్రీం చస్త్రీశాలా ముఖే మహతి నాసికా || ౫౪
 ఏకపంచ్చాధఃపంచ్చాధః చతుర్భాగై రధః క్రీమాత్ |
 నామ్నా ధవలికాంతం స్యాత్పద్మాధిస్థాససంయుతమ్ || ౫౫

❀ సౌమ్యం . ❀

చతురశ్రాది భూపేతముపయోగస్థాశ్రీసంయుతమ్ |
 తదూర్ధ్వం సమవృత్తం తు ప్రాగ్గుక్తాస్యక్రీమాన్వితమ్ || ౫౬
 సౌమ్యం నామ్నా చ ౧ సాధారం శిఖరం కణ్ఠకూటధృక్ |

❀ లలితభద్రీకమ్ . ❀

కణ్ఠకూటం సువృత్తాభం గ్రీవాకారం సకుణ్డలమ్ || ౫౭
 శిఖరేణ సమాయుక్తం నామ్నా లలితభద్రకమ్ |

❀ వ్యాసాఖ్యమ్ . ❀

ఆయతాశ్రీమధశ్చంద్రం వ్యాసాఖ్యం శక్తిబంధనమ్ || ౫౮

❀ శైలచ్ఛంధమ్ . ❀

౨ దీర్ఘం కమలబంధం తు వృత్తగ్రీవా తథా శిరః |
 పంచ్చోష్ఠక ౩ పాదాద్యగ్రీహపిండిమసిండితమ్ || ౫౯
 అపితానపితాజ్ఞం చ ౪ శైలచ్ఛందసమాహ్వయమ్ |

❀ మధ్యేభద్రీమ్ ❀

విశాలం చ శిరాయుక్తమెతదేవజయూపహమ్ | ౬౦
 నిమ్నశాలోచ్ఛకూటం తు చతురస్థాశ్రీవృత్తవత్ |
 నాసికాబహుసంయుక్తం మూలమధ్యాగ్రీకూటకమ్ ౬౧

౧ సంధానం. ౨ దీర్ఘముణ్డలం. ౩ విద్యుక్తం గృహపిండవిముణ్డలమ్.

వృత్తగభ=గృహం నామ్నా మధ్యే బద్రీమితిస్మృతమ్ |

❀ శ్రి య శ్చ స్త మ్ . ❀

ఏతన్నామ్నాశ్రియం చన్ధం చతురశ్రాస్త్రరాలయమ్ || ౬౨

❀ యో గా న స్త న మ్ . ❀

ఏతదేవ తీరశ్రిం చేచ్ఛాఖాకారం శిరోగలమ్ |

ముఖాస్తమున్నతముఖం ౧ శేషం తద్వృత్తకణాకమ్ ౬౩

౨ పృష్ఠతశ్చాశ్రి ౩ యుక్తం తత్ శ్రాస్తకేశప్రకాష్టకమ్ ||

సమవృత్తశిరోయుక్తం యోగానస్తనముచ్యతే |

❀ హం స తా ర క మ్ . ❀

ఆయతాష్టాష్టశిఖరగీవమష్టాష్టనాసికం || ౬౪

సౌకయః సౌకుమాయః చ షడష్టశిఖరాన్వితం |

ఘటాకృతి సమాకారం కణకూటోల్లసద్గలం || ౬౫

షడశ్శిఖరం గీవం నామ్నా తద్ధంసతారకం |

❀ మా హే స్త్రీ క మ్ . ❀

ఆయతాగ్రాకృతిశ్చాలా శిరశ్చాలా ముఖే ముఖే || ౬౬

ద్విచంద్రీశాలకం పృష్ఠమెతన్నామ్నా మహేస్త్రీకం |

❀ సూ య కా స్త మ్ . ❀

చతురశ్రాస్త్రసంయుక్తం చతురశ్రీమసూకరం || ౬౭

సవ త్రీయోదశం దీఘం హ్రీస్వాకారం చ మణ్డలం |

౧ షణ్ణాభం వృత్తకణాకం. ౨ వృత్తం చాశ్రవయుక్తంతు క్రముకేచ.

శాలా ముఖే ముఖే వృష్టే తత్పాశ్చేష్టే వ్యష్టనాసికం || ౬౮
గ్రహపిండం చతువింశన్నాసికాభిరలక్ష్మతం |

నామ్నై తత్సూర్యకాంతం స్యాద్వ్యస్తాయతశిరోగలం || ౬౯

❀ మ జ్జ లా స్ప ద మ్ . ❀

సారభ్యం పాశ్చే ౧ పాదాంతం మధ్యమం సోధ్యేపజ్జరం |

మజ్జలాస్పదమిత్యుక్తం నామ్నా శేషం పురాక్తవత్ || ౭౦

❀ ఉ దా ర సా ర మ్ . ❀

దశభాగం చతుర్భాగం వ్యాసవృత్తాంతమాయతం |

చతురశ్రీం బహుచ్ఛందం శాలాయాం చ ముఖే ముఖే || ౭౧

మహానాసీద్వయోపేతం ముఖే చ చతురష్టకం |

శిరః పద్మాసనే పథాః పద్మకుణ్డలస్నోభం || ౭౨

వింశతిద్వారికా నాసీనిశి ద్రానిద్రీసమన్వితం |

ద్విభాగం చ చతుర్భాగం వృధ్యా దీఘా శ్రీమూలకం || ౭౩

ప్రాగుక్తం చతురశ్రీం తు శాలాపజ్జరసంయుతం |

శతనాసీసమాయుక్తం ౨ తథా చై వ తు వింశతిః | ౭౪

ప్రాజ్ఞుఖో మధ్యమారభ్య కూటమన్యత్పురోక్తవశే |

ఉదారసారమెతత్తు దీఘం వృత్తం తు సారవత్ || ౭౫

❀ వి జ య మ్ ❀

అధాన్యస్థాశ్రీ సంయుక్త ౩ మధస్తాచ్ఛతురాయతం |

ఉజ్వలం ప్రజ్వలం భూమి చతురశ్రాష్టమణ్డలం | ౭౬

అధారం చ తథా గ్రీవం శిఖరం యుగనాసికం |

విజయం నామ పట్నప్రభాగాధాధాసమన్వితం || ౭౭

❀ అ మ లా జ్ఞ మ్ ❀

చతురధం ౧ చతుష్కోష్ఠ వృత్తాష్టాశ్రోగిరోగలం ।

అమలాజ్ఞమిదం నామ్నా సవనప్రపదేస్థితం || ౭౮

❀ వి మ లా కృ తి ❀

యుక్తం ద్వాదశభిః కోష్ఠేరమృభిశ్చ ప్రకౌష్ఠకేః ।

౨ అష్టాధ్వో పజ్జరై రప్త నాసికాశ్శిరాన్వితం || ౭౯

అనేకతలసంపన్నం నామ్నై తద్విమలాకృతి ।

మహాపీతం తు గభణం స్యాదధారీం చోధ్వోపట్టికా || ౮౦

మణ్డూకై ౩ ధారాకాభాసాదాసనె పరికల్ప్య చ ।

కోష్ఠేద్వాదశభియుక్తం సౌప్తికాభిరధాప్తకేః || ౮౧

వ్యకైః పజ్జరశాలాభిద్వారాగ్రీశ్శిరై గళం ।

అష్టాధ్వోం ౪ పంజరం వింశచ్ఛతైస్తు విమలేదహం ? || ౮౨

సువృత్తం శిఖరగ్రీవం కపోతేనాష్టనాసికం ।

అధాధికే చతుష్కోణే మజ్జలాకారకుట్టిమం || ౮౩

ఏతద్ధి.విమలం ధామ త్రిధయం విమలాకృతి ।

❀ శ్రీ ధ ర మ్ ❀

వింశతియోదశాంకం వా అష్టాంశం ద్వాదశాంశకే || ౮౪

ద్వాత్రింశత్త్రింశతం వాపి గభణం స్యాచ్ఛతురాయతమ్ ।

అధాధికాధికం ద్వ్యజం కళరీకృతనాసికమ్ || ౮౫

తథా విస్యస్తనవాజ్గం శాలాకృతిశిరోన్వితమ్ ।

౧ చతుష్కోటం. ౨ అధాధికం. ౩ దారాకాభిశ్చ. ౪ పజ్జకం వింశచ్ఛేదకు.

శిఖరాష్ట్రం మహానాసి శాలాపంజరసంయుతమ్ || ౮౬

౧ ఏతచ్ఛ్రీధరమిత్యుక్తం శ్రీయం దదతి దెహినామ్ |

❀ చంద్రీకాస్తమ్ ❀

ఏతద్వృత్తాయతాకారం కకరీకృతనాసికమ్ || ౮౭

శేషం పూర్వోక్తవత్సవం చంద్రీకాస్తమిదం స్మృతమ్ |

❀ శ్రీప్రతిష్ఠితమ్ ❀

౨ ముఖే ముఖే సభావక్త్రం శిరసస్తద్వివేత్రివత్ || ౮౮

సాముఖ్యం కకరీభూతం వృత్తగభాగృహాన్వితమ్ |

వృత్తాయత విమానాషు ముఖే మహతి నాసికా || ౮౯

నాసికాపృష్ఠతశ్చాపి స్తూపీత్రీయస్తమన్వితమ్ |

చతురశ్రీతలచ్ఛదం వృత్తగభాగృహాన్వితమ్ || ౯౦

నువృత్తం శిఖరాకారం నాసీభిః పఞ్చభియుతమ్ |

నవాంశం వాప్తసంయుక్తం శ్రీప్రతిష్ఠితముచ్యతే || ౯౧

❀ శుద్ధస్థితికమ్ ❀

మహానాస్యాం చతనీస్సుయ శాలాపంజరసంయుతమ్ |

తచ్ఛ్రీధరశ్చార్ధసంయుక్తం వృత్తమూర్ధ్వశిరోధరమ్ || ౯౨

సఞ్చితం సఞ్చితాజ్ఞం చ సోపానానాం చతుష్టయైః |

కపోతమాలయాయుక్తం ద్వారేణైవ పతాకయా || ౯౩

అస్తః ప్రస్తరసంయుక్తమున్నతాజ్ఞసమన్వితమ్ |

ప్రాసాదమధ్యకణాస్థైః నీలీకృతవిశాలకైః || ౯౪

శాలాపఞ్జరకూటైశ్చ యుక్తం ప్రాసాదమస్తకమ్ |

౧ ఏతత్ క్రికాస్తం. ౨ చతురశ్రగృహచ్ఛదం వృత్తగభాగృహాన్వితమ్. ఇత్యధాం “ముఖే—న్వితమ్” ఇతిష్టోకస్థానై దృశ్యతే.

క్రియాపాదే అష్టమోఽధ్యాయః .

అధిష్టానాదిభివృత్తైః రూపాప్రత్యూహమణ్డనైః || ౯౫

సద్వ్యావతాకృతిం ప్రాప్తైస్సోపానానాం చతుష్టయైః |

యుక్తం బహుతలొపేతం శుద్ధస్వస్తికముచ్యతే || ౯౬

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్యసంహితాయాం

క్రియాపాదే ప్రాసాదశ్చదో నామ

అష్టమోఽధ్యాయః.

స వ మో ౭ ధ్యా యః .

శ్రీ సా ద వి ధిః .

❀ వె స ర మ్ . ❀

శ్రీ భ గ వా ౯ —

నాగరం ద్రామిడం చైవ వేసరం చేతి తత్త్రిధా ।

❀ నా గ రం ❀

ఆ స్తూపీకణః ౧ మారభ్య చతురశ్రిం ప్రకల్పితమ్ ॥ ౧
ధామా యతాశ్రిమథవా నాగరం తదుదాహృతమ్ ।

❀ ద్రా మి డ మ్ ❀

వస్వశ్రిమాయతం ధిష్ణ్యం వడశ్రిమథవాయతమ్ ॥ ౨
ఉక్తం తద్ద్రామిడాహ్వనం వృత్తం వృత్తాయతం పునః ।

❀ వె స ర మ్ ❀

వేసరాఖ్యం తదాఖ్యతమేవం త్రివిధమిష్యతే ॥ ౩

❀ మూ ధే ష్ట కా వి ధిః ❀

మూధేష్టకావిధిం బ్రహ్మకా శ్రీః వక్ష్యామి సాంప్రీతమ్ ।
భవనస్య పురః పూవణం పూవణవత్కారయేత్ప్రీతమ్ ॥ ౪
తన్మధ్యే వేదికాం కుర్యాత్సవాలజ్కారసంయుతమ్ ।
యస్మయ్యో యాదృశాః పూవణం కల్పితాః ప్రీధమేష్టకాః । ౫
మూధేష్టకాశ్చ తస్మయ్యశ్చ తస్మాద్దృశాః స్మృతాః ।

❀ స్న ప నా థ ణం క ల శ ప్ర తి ష్ఠా . ❀

స్నాపయేత్పూవణవత్కారాశ్చ ధాన్యరాశిషు నిక్షిపేత్ ॥ ౬

౧ ద్వారకుమూర్ఖా ధ్వజాః సమ్యక్తోరణాని సమచయేత్ |
 సంస్థాపయేత్కహకుస్కుం తస్మిన్నావాహ్య పూజయేత్ || ౨
 వేదికాయాశ్చతుదిక్షు హోమః పూజవదిష్యతే |
 దిక్షుష్టాసు తథా ధామ్న శ్శాన్తిహోమం ౨ ప్రకల్పయేత్ ||
 పూజవచ్ఛెష్టకాస్సూక్తైశ్చేష్టయేత్ ౩ ప్రయతో ౨బ్జజ |
 ధాన్యరాశిషు సంస్థాప్య కలశాన్పఞ్చవింశతీః || ౯
 మణిహేమాదిసంయుక్తాః సూత్రోవస్త్రాదివేష్టితాః |
 అచయేన్ద్రస్తపుష్పాద్వైరాచార్యశ్శాస్త్రచక్షుషా || ౧౦

❀ ఆ చా య క ని య మా : ❀

ఉపాషితశ్శుచిస్నాన్తో నవవస్త్రాంజులీయకః |
 తత్రైవ దభానాస్తీయ శయీత విజితేంద్రియః || ౧౧
 మూర్ధేష్టకానామాధాతా తద్దైవ గురుణా సహ |
 యజమానేన శుద్ధాత్మా సాసవాపో జితేంద్రియః || ౧౨
 వసేత్తత్రైవ దభాషు ధ్యాయన్ పరమపూరుషమ్ |
 ఏవం రాత్రౌ ప్రకృషేత యథోక్తం సవమక్షతమ్ || ౧౩

❀ ఇ ష్ట కా న్న ప నా ధా నె . ❀

శ్లోభూతే విమలే శుద్ధే ముహూతే గురురాత్మవాన్ |
 ఉద్ధృత్య కలశాన్ సర్వాన్ స్నాపయేన్మూలవిద్యయా || ౧౪
 మహాకుమ్భస్థోయేః భూయస్తాన్ ౪ స్నాపయేన్గురుః |
 అభ్యర్చ్య మూలమన్త్రేణ నేష్టయేన్నవనసా || ౧౫
 ఆదాయ చేష్టకాస్సర్వాః ఋత్విజస్సమలఙ్కృతాః |
 ధామ ప్రోదక్షిణీకృత్య తూయే ఘోషసమన్వితమ్ || ౧౬

౧ ద్వారకుమ్భద్వయం. ౨ సమాచారత్. ౩ కృష్ణగజ్జః. ౪ స్నాపయేద్భుజః.

ఆరోపయేయుస్తాస్సవాః విమానస్యోపరిస్థలే ।

పుణ్యాహం వాచయేత్తత్ర ఋత్విగ్నిస్సహితో గురుః ॥ ౧౭

మూర్ధ్ధ్వికానామాధాతా ప్నాజ్ముఖస్సుసమాహితః ।

ధ్యాయన్నారాయణం దేవం హృత్పద్మే ప్రణవం జపేత్ ॥౧౮

ఆదధ్యాదిష్టకా ౧ స్సవాఃః పూర్వాదిక్రమనూశ్శీతః ॥

❖ స్త్రీ శూ ద్రా దీ నా మ మ స్త్రీ క మా ధా న మ్ ❖

స్త్రీశూద్రాస్సానులూమాశ్చ తూష్ణీమాధానమాచరేత్ ॥ ౧౯

❖ ఇ ష్ట కా వి ధౌ వ జ్య యః జ నాః . ❖

పాపరోగయుతాః బ్రహ్మ పతితాః ప్రతిలోమజాః ।

వజయేద్యత్నమాస్థాయ మర్త్యై మూర్ధ్ధ్వికావిధౌ ॥ ౨౦

❖ గు రో స్స తా రః . ❖

పీణమ్య శిరసా భూమకా యజమానో గురుం పునః ।

వస్త్రైశ్చ ధనధాన్యైశ్చ గోభూమికనకై స్తథా ॥ ౨౧

పంచాంగభూషణం దద్యాద్దాసీదాసాం స్తథై వచ ॥

వాహనం హస్తితురగం ఛత్రోపాసహమేవ చ ॥ ౨౨

తస్మై చ గురువే నవం ప్రయచ్ఛే ౨ దవిశక్కితః ।

❖ ర ధ కా ర తో ష ణ మ్ ❖

తోషయేద్రీశకారాంశ్చ వస్త్రైశ్చధనధాన్యకైః ॥ ౨౩

❖ స్తూ పీ కీ ల వి ధిః . ❖

స్తూపికాకీలమధునా వక్ష్యామి కమలాసన ।

లోహజం దారుజం వాపి స్తూపికాకీలమివ్యతే ॥ ౨౪

ఊర్ధ్వ భూ మ్యఙ్ఘ్రితులితం విస్తారాయామసంమితమ్ |
 స్తూపికాకీలమేతత్ప్రొద్గగ్నిమద్గులం సంయుతమ్ || ౨౫
 విమానకణ్ఠతులితమధ్యధం ద్విగుణం తు వా |

❀ కీలస్యాకారభదాః . ❀

ఏవం చతుర్విధం ప్రోక్తం స్తూపికాకీలముత్తమమ్ || ౨౬
 తద్వృత్తం చతురశ్రీం వా షణ్చశ్రీం వా ప్రకల్పయేత్ |

❀ విమానభదేశకీలకసంఖ్యా . ❀

వృత్తాయతే విమానే తు చతురశ్రాయతే పి చ | ౨౭
 యుగ్మం స్యాత్ స్తూపికాకీలమపునభవకాక్షిణామ్ |
 ఇతరేషామయుగ్మం స్యాత్ స్తూపికాకీలకల్పనమ్ || ౨౮
 యావద్వింశతియుగ్మం స్యాదయుగ్మేకోనవింశతిః |
 చతురశ్రే షడశ్రే చ అష్టాశ్రే సమవృత్తకే || ౨౯
 స్తూపికాకీలమైవం స్యాత్సర్వకామ సమృద్ధిదమ్ |

❀ కీలాధివాసవిశేషః . ❀

కృత్తైవం స్తూపికాకీలమధివాసం ప్రకల్పయేత్ || 30
 స్నాపనాదిక్రియాస్సర్వా యావదారోపణకీయా |
 మూర్ధ్వకావత్కర్తవ్యా విశేషస్తు విధియతే || 30
 ఆరోపితే తతిః కీలే విమానాగ్రే స్థితస్పృధిః |
 పుణ్యాహం వాచయేద్ధర్తే ౨ సవరత్నం వినిషీషేత్ || 3౨
 పూర్వాదిమధ్యమాంతం స్యాత్ ధాతుబీజం సలోహకమ్ |
 ఊర్ధ్వ గతే తతస్తూపీం ప్రాబ్జుభో మూలవిద్యయా || 33

౦ నిమిత్తమ్. ౨ నకస్త్రాణి.

❀ ఆ చా యా = ల జ్ఞా గ్ర రః ❀

ఆచాయ=స్థాపయేత్ స్తూపీం పఞ్చాక్షాకల్పభూషితః ।

హారోపవీతకటకైః కేయూరై ర్జులీయకైః ॥ ౩౪

౧ పఞ్చాక్షభూషణే రేతై భూ=షితస్సోత్తరీయకః ।

సుధయా స్తూపికాగతం దృఢీకురూ=దన న్తరమ్ ॥ ౩౫

❀ స్తూ ప్యా వ క్రీ భా వె దో షః . ❀

స్థాపనీయా ఋజుస్తూపీ వక్రీ చేద్వహుదోషదా ।

❀ స్తూ ప్యా లో హ భే దే న ఫ ల మ్ ❀

సావణీ= రాజతీ తామీ) స్తూపీ దారుమయీ తథా ॥ ౩౬

పూర్వపూర్వా బహుఫలా పశ్చిమా ౨ పశ్చిమాల్పదా ।

గురువే దక్షిణా దెయా హేమసంక్థ్యా చ పూర్వవత్ ॥ ౩౭

శిఖాకుమ్భం సువణం వా రాజతం తామ్రమివ వా ।

పై త్తలం మృణ్మయం వాపి స్థాపయే త్తక్షణే శుభ ॥ ౩౮

❀ ధా మా సు గుణ్యే న స్తూ ప్యా కా రః . ❀

వృత్తే ధామని వృత్తం న్యాదశ్రియు కైశ్శ్రియుక్చ తత్ ।

నానారత్నైశ్చ లోహైశ్చ శిఖాకుమ్భం చ పూరయేత్ ॥ ౩౯

౩ ఘటాగ్రం ముకులాకారం దీపాకారమథాపి వా ।

సురూ=నమోహారం హృద్య మధస్తా త్తస్య పఙ్కజమ్ ॥ ౪౦

❀ శూ ల భే దః ❀

మహానాసో త్తమాజ్ఞేషు చ క్రీం వా శూలమివ వా ।

స్థాపయేల్లోహజం వాపి దారుజం వా ర తథా భవేత్ ॥ ౪౧

౧ భూషితై ర్తై. ౨ స్వల్పదా భవత్. ౩ సుటాగ్రమం సులాకారం ర న వా.

❀ వి మా న త ల క ల్ప నీ య దె వ తా నాం వి క ల్పః . ❀

తలే తలే విమానానాం దిక్షు దేవాస్ప్రికల్పయేత్ |
 ఇస్త్రిమైద్వ్యాం కుమారం వా దక్షిణస్యాముమాపతిమ్ || ౪౨
 దక్షిణామూర్తిమథ వా పౌతీచ్ఛ్యాం సృహరిం హరిమ్ |
 శ్రీధరం వా తథోదీచ్ఛ్యాం బ్రహ్మణం వా ధనాధిపమ్ | ౪౩
 అథవా౭౭దివరాహస్స్యాత్ ప్రాచ్ఛ్యాం నరహరిస్తథా |
 తతా ను శ్రీధరా దేవః తతో హయశిరాః స్మృతః | ౪౪
 ప్రాచ్ఛ్యాదిష్వథ వా దిక్షు నరో నారాయణో హరిః |
 కృష్ణశ్చత్వారి ఏతే స్యురథవా పురుషః పరః || ౪౫
 సత్యో దక్షిణతః పశ్చాదచ్యుతో౭౭నస్త ఉత్తరే |
 వానుదేవాదయో వాస్యుదిక్షు పూర్వాదిషు క్రమాత్ || ౪౬
 శ్రీధరం పూర్వదిగ్భాగే వరాహం దక్షిణే తథా |
 ౧ నృసింహం పశ్చిమే భాగే అనస్తం చోత్తరే తథా || ౪౭

❀ విమాన దేవతానాం ధ్రువ బేర సమసంస్థానతా ❀

ధ్రువ బేరే స్థితే దిక్షు మూర్తయోపి స్థితా స్తథా |
 అసీనే తద్వదాసీనాశ్చయానే తూభయం భవేత్ || ౪౮
 యూనాయాథే ప్రధానే తు యూనాయాథా స్థితాశ్చతే |
 విశ్వరూపే తు తద్వత్స్యాత్ స్థితా వా స్యుశ్చతుర్భుజాః || ౪౯
 ఇద్వాదయశ్చ ద్విగేవాః ఆసీనా ఏవ తే సదా |

❀ శై లాదివిమాన తదుపాదానా ఏవ దేవతాః ❀

విమాన శైలజై దిక్షు శైలజా ఏవ దేవతాః || ౫౦

తోయాధివాసనం కృత్వా మట్టపే చాఢివాస్య చ ।
 ముహూతేఁ స్థాపయేద్దిక్షు వణాలెపం సమాచరేత్ ॥ ౫౧
 శూలాని స్థాపయేద్దిక్షు విమానేత్విష్ణుకామయే ।
 తోయాధివాసనం కృత్వా అధివాస్య న్యసేత్క్రమాత్ ॥ ౫౨

❀ వ ణ లె ప వి ధిః ❀

త్రివస్తుకమయం కృత్వా వణాలేపం సమాచరేత్ ।
 యో వణోఽయస్య శాస్త్రోక్త సైన్దై వాలేపనం భవేత్ ॥ ౫౩
 వ్యత్యాసే బ్రాహ్మణాదీనాం వణానాం సజ్కరో భవేత్ ।

❀ భిత్తిభాగ దేవతానాం అధఃచిత్రాది వికల్పః ❀

సవేఁ చ భిత్తిభాగస్థాః పద్మవిష్టరమాస్థితాః ॥ ౫౪
 అధఃచిత్రాః కృతాస్సవేఁ చిత్రాభాసేన వా భవేత్ ।
 ఏకనాసాసమాయుక్తై ఏకా దిజ్ఞాతిఃకరిష్యతే ॥ ౫౫
 చతుర్భుజో వా ద్విభుజస్సౌమ్యవక్త్రః స్మితాననః ।

❀ నా సి కా హీ న వి మా నె ది జ్ఞా తి క ని షె ధః ❀

విమానే నాసికాహీనే దిజ్ఞాతిఃకరిషి నెష్యతే ॥ ౫౬

❀ వి మా న భ దె న ది జ్ఞా తి క భ దః ❀

చతురశ్రాయతే వృత్తై ధామ్ని వృత్తాయతే పి చ ।
 వీరసేనస్సుషేణశ్చ వీరనాథస్సుభద్రీకః ॥ ౫౭
 ఆగ్నేయాదివిదిక్ష్యేతే బాహుభిస్సద్మధారిణః ।
 విష్ణుపారిషదాః స్థాప్యాః కరాలవదనాన్వితాః ॥ ౫౮
 చతురశ్రాయతే ధామ్ని నాసికాద్వయసంయుతే ।

దక్షిణోత్తరతస్తస్య పురుషోపూణఃపుష్కరాః || ౫౯
 శఙ్ఖచక్రధరాస్థాప్యోహస్తాయననికాస్పృశౌ |
 తలే తలే విమానస్య సురావిద్యాధరాః స్మృతాః || ౬౦
 సృత్యంతో బహుధా వెణువీణాపణవధారీణః |
 కల్పసీయాస్తధాన్యే చ కిన్నరోరగజాతయః || ౬౧
 మమావతారాస్సవత్స్రీ కల్వ్యస్తశ్చేష్టితాని చ ||

❀ కపోతేషు హంసమాలాదికల్పనమ్ ❀

కపోతేషు కపోతేషు తలేషు చ తలెషు చ || ౬౨
 హంసమాలాం ప్రకల్పేత భూతమాలాం త్సైవ చ |
 అన్యోన్య ముఖమాలాక్యస్థితాగగనయాయినః || ౬౩
 భూతాని నానా సృత్యన్తి వికృతావనభాఙ్ణి చ ||
 ప్రతేరుపరి కణ్ఠస్యాప్యధస్తాత్కోణభూమిషు || ౬౪
 గరుడాన్కల్పయేత్సింహాన్ సంవిష్టానధవాస్థితాన్ |

❀ ఉక్తానాముచ్ఛాయమాచమ్ ❀

తదున్నతం కణ్ఠమాత్రం హిదమాత్రమధాపి వా || ౬౫
 అద్యధం వా త్రిచాదం వా నాన్యధోచ్ఛాయమిష్యతే |

❀ అధిష్ఠానాధస్థాః దేవతాః ❀

అధస్తాత్తదధిష్ఠానే కల్పయేద్దేవతాః క్రిమాత్ || ౬౬
 అగ్నేయే హస్తీవదనమీశం దక్షిణలోఽధవా |
 దక్షిణామూర్తిమృషిభిస్సేవితం వటమాశ్రితమ్ || ౬౭
 విశ్వరూపం ప్రతీచీనే కమలాసనముత్తకే |

౧ విశాన్యాం వసుధాం దేవీం స్థాపయెత్తు విచక్షణః॥ ౬౮
 అథవా పూర్వవత్సర్వా దిజ్ముతీః పరికల్పయేత్॥
 అథస్తాదుతపీతైఃపి పూర్వోక్తా దిక్షు దేవతాః । ౬౯
 అథవా తత్కథాపేతా న్నాన్విదుభావాస్ప్రికల్పయేత్॥

❀ సు ధా క ల్ప స ప్ర కా ర ః ❀

పాషాణశకరా ౨ తక్రీసుధయా త్రిఃపక్రాయా ॥ ౭౦
 పిష్టయా త్రిఫలామ్బాభిస్సుకృద్విస్త్రీశ్చ యగ్నతః ।
 ఖదిరాజునజైస్త్యైశ్శల్మల్యైః క్షీరశాఖనః ॥ ౭౧
 మిశ్రీ ౩ కృత్యావతు సమ్యక్తోయభావితయా తథా ।
 అభిషిచ్య పరికావధం సంమిశ్రీభూతయా పునః ॥ ౭౨
 గులపాకరస్సైస్త్రీశ్చ పునః ౪ క్వధితయా భశమ్ ।
 ధామ లింపేత్క్రమేణైవ స్థూలాదిత్రివిధాత్మనా ॥ ౭౩
 చిరస్థాయి భవేదేవం కల్పితే ౫ మద్విరం తు తత్ ।

❀ ల ప స త్రై వి ధ య మ్ ❀

పాషాణశకరా ౩ తక్రీసుగర్భం చూణయేత్పురా ॥ ౭౪
 తచ్చూణైః పిష్టమానే తద్విగుణాం వాలుకాం క్షీపేత్ ।
 పిష్టం తదేకవారం చేత్ స్థూలం ద్విః పిష్టముచ్యతే ॥ ౭౫
 సూక్ష్మం త్రిశ్చేత్పరిజ్ఞేయః స్థూలాద్యా లపనక్రమః ।

౧ కేమ చిత్కోకేమ “విశాన్యాం వసుధాం” ఇతిస్థాన విశాన్యామ్ము
 కాం దేవీం మాహిషై శిరసి స్థితామ్. ఏవం పాతో ద్యుశ్యతే. ౨ నక్ర. ౩ కృత్య
 ఘటే. ౪ కుట్టిక్రయా. ౫ భవన పతి. ౬ నక్రీసుధాన్యం చూణయేత్తతః

❀ ప ఇ చ్చ వ ణ క ల్ప న మ్ ❀

పఇచ్చవజ్జేకస్తతః కుయూఁచ్చోభితం శాస్త్రుచక్షుషా || 2౬

ఉపాసహాదిస్తూప్యస్తం భూష యెత్కనకాదిభిః |

ముక్తా ౦ మణిహిరణ్యసక్కింజీణీహలకేతుభిః | 22

భూషయేత్సదనం విష్ణోయథావితానుసారతః |

ఇది శ్రీపాచ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మ సంహితాయాం

క్రియాసాదే మూఢేష్టకావిధివిమానదేవతాకల్పననామ

న వ మో ౨ ధ్యాయః .

❀ పరివారదేవతాస్థానాదికల్పసమ్. ❀

శ్రీ భగవాన్ —

పరివారనివేళాధణం శోభాధణం మద్విరస్య చ ।

రక్షణాధణం చ పరితః ప్రాకారం పరికల్పయేత్ ॥ ౧

❀ అస్తమం డలాది ప్రాకారనిరూపణమ్ ❀

అస్తమణ్డలనామాసం ప్రాకారం ఏకమం విదుః ।

అస్తమాణం ౧ తతో వప్రిం మధ్యాహారమనస్తరమ్ ॥ ౨

అనస్తరం చ మయాదా ౨ మహతీ నామ పచ్చకమ్ ।

పచ్చైతే చతురశ్రస్సుస్సముపేతఖలూరికాః ॥ ౩

పచ్చభేదాశ్చ తన్త్రైషు ౩ చన్ద్రికాభూమిరన్తిమా ॥

ఏకాస్తమ్భవలీ కల్ప్యా ద్వయీ వా కమలాసవ ౪

ఉపానదాదిపచ్చాజ్ఞ మధిష్ఠానం ప్రకల్పయేత్ ।

దణ్డస్తదధణం పాదోసం తస్యోత్పేధస్సమీరితః ॥ ౫

అధిష్ఠానే కృతే తస్మిన్స్తమ్భమాలా విధీయతే ।

అస్తరాలం మహీమాహుధాణమాస్తమణ్డలాఖ్యయా ॥ ౬

పచ్చహస్తాం చతుహస్తాం ద్విహస్తాం వా యథేచ్ఛయా ।

అస్తరావరణస్యాస్య పచ్చప్రాసాదగుమ్మితః? ॥ ౭

❀ సాలాస్తరాలోచ్ఛ్రియయోమాణసమ్. ❀

౪ విచ్ఛిన్నే చాస్తరేషాం తు సాలానామస్తరాలభూః ॥

౧ మనో. ౨ మహామయాణ చ పచ్చమమ్. ౩ పచ్చకాభిరతన్ద్రికః

౪ పచ్చకం వెతరేషాంతు.

ఏకద్విత్రిచతుర్హస్తైః క్రీమశో వధితో భవేత్ || ౮

మద్విరస్య మహానాసాసమస్సాలసముచ్చయః |

గ్రీహగ్రీతులితో వా స్యాత్ప్రీతిసమ్మిత ఏవ వా || ౯

ఉపవీరసమాయక్తో సాలోదణ్ణస్త్రితుచ్చయః |

చతుః పఞ్చ ౧ ద్విదణ్ణో వా సాలానాముచ్చయం విదుః || ౧౦

❀ సాలో ప రి గ రు డా ది వి ధా న మ్ . ❀

ఉపరిష్టాచ్చ సాలానాం సింహానా గరుడ ఏవ వా |

కల్పసీయః ప్రయత్నేన ధ్వజయస్త్రిస్సమస్తతః || ౧౧

❀ అ ధ క మ ణ్ణ ప వి ధి : . ❀

వ్రీసాదాగ్రీ ప్రకతకవ్య ౨ స్తదబ్ద శ్చార్ధకమణ్ణపః |

చతుర్ధా ధామని శ్రృతే పాదో వాధకమధాపి వా || ౧౨

త్రిపాద్వా ధామ తుల్యం వా ౩ అధ్యధకం వా యధారుచి

ద్విగుణం వా చతుర్వక్త్రీయద్వా ర హమ్యకప్రమాణతః ||

ఏకహస్తం ద్విహస్తం వా త్రిహస్తం వా సమాయతమ్ |

చతుర్హస్తం పఞ్చహస్తం కారయేరధకమణ్ణపమ్ | ౧౪

అస్తరాలం తయోః కాయం తాలం యద్వా ౫ కరాయతమ్ |

దణ్ణమధ్యధకమధ వా ద్విగుణం వా వినాపి వా || ౧౫

❀ హీ న ౭ ధ క మ ణ్ణ ప వి ధి : . ❀

౬ హీ న ౭ ధ క మ ణ్ణ పే ధామ్ని పాశ్వాభ్యాం నిగమః

స్మృతః |

౧ త్రిదణ్ణం. ౨ స్తదబ్దం. ౩ సంధ్యధకం. ౪ హస్తం. ౫ కరాలయమ్-

౬ హీ న ౭ ధ క మ ణ్ణ పే ధామ్నిః

అగ్రీతః పృష్ఠతశ్చాపి భవేతాం సాశ్వేవత్మనీ || ౧౬

❀ సోపవీరస్య ధామ్నః గోపురచతుష్టయమ్ . ❀

చత్వారి గోపురాణి స్యుధామచెత్సోపవీరకమ్ |

౧ అగ్రీతు మణ్డసస్యాధేః విపులౌ వృత్తమణ్డపః || ౧౭

సముచ్ఛ్రుతం ప్రీతినమమధికం వాయుధేచ్ఛయా |

❀ సృత్తమణ్డపార్థ మణ్డపయోరాయామమానమ్ . ❀

ఏకద్విత్రిచతుఃషష్ఠహస్తా వృత్తార్థమణ్డపౌ || ౧౮

సాస్తరాలం సముద్దిష్టం పాశ్వాభ్యాం ౨ నిగమః స్మృతః!

సోపానపచ్చయః కాయాః సాశ్వే యోరుభయోరపి || ౧౯

దేవాలయేషు యుగ్మాస్సుష్ట షడజ్జులసముచ్ఛ్రీయాః |

తావద్విస్తారయక్తాశ్చం ౩ ద్వ్యజ్జుల వోభయం భవేత్ || ౨౦

❀ సోపానపాశ్వే యోహాస్తిరధాన్గాదిన్యాసః . ❀

సోపానపాశ్వేయో ర హాస్తిహస్తం కుయాత్ స్థవీయసః!

యద్వారధాజ్గం కువీత ద్వీరదం సాశ్వేవాహికమ్ || ౨౧

❀ ద్వారవాయనాయనయోభిత్తిబద్ధనిషేధః . ❀

ద్వారం వాయనం వాపి భిత్తిబద్ధం న జాతు చిత్ |

కులక్షయో వినాశశ్చ వ్యాధివా భిత్తిబద్ధనే || ౨౨

❀ వాయనాస్తరాలతాలబంధలాజ్గలాది నిరూపణమ్ . ❀

యద్వార్థమణ్డపార్థం త్రిపాదం పాదమేవ వా |

౧ అగ్రం తు మండలస్యాధేః . ౨ ధామనిగమః . ౩ ద్వ్యజ్జులం వోభయం .

❀ ర్థాస్తస్య హస్తాస్య హస్తీ హస్తం వాధ స్థవీయసః .

తత్తుల్యం వాస్తరాలం తు ౧ అస్తరాలాస్తరం భవేత్ ॥ ౨౩
 విస్తారో హాసయేత్తస్య అస్తరాలస్య పాశ్వయోః ।
 హస్తం తాలం తదధం వా హాసయేత్పాశ్వయోరపి ॥
 యుగ్మస్తమ్భ ౨ సమో పేతం తాలబద్ధమథాపి వా ।
 లాజలం వా ప్రకృషీత ఉభయం వా వినా భవేత్ ॥ ౨౪
 చతురశ్రాయతం వా స్యాచ్చతుద్వారం చతుదిశమ్ ।
 వాతాయనం వా యుగ్మేతు న కుర్యాద్భిత్తిబద్ధసమ్ ॥ ౨౬
 అస్తరావరణస్యాస్త బహిర్భయతోపి వా ॥

❀ మ ణ్ణ పా యా మ వి స్తా రా ❀

ఆయామో మణ్ణపస్య స్యాదయుగ్మం తు ప్రమాణతః ॥ ౨౭
 ఆషోడశాస్తం యుగ్మే స్యాదధాయుగ్మే త్రయోదశ ।
 మణ్ణపాయామముద్దిష్టం ౩ హస్తైః కమలసమ్భవ ॥ ౨౮
 యద్వా మూలాలయసముద్ధమణ్ణపసంమితమ్ ।
 తదధం పాదమేవాథ యద్వాలయసమం భవేత్ ॥ ౨౯
 అధ్యధం ద్విగుణం వాథ సపాదం వాలయస్య చ ॥
 మణ్ణపాయామముద్దిష్టం విస్తారే కమలాసన ॥ ౩౦
 మూలాలయసమం వాపి తాలహస్తం చ వాధికమ్ ।
 ఉపానాద్యుక్తసంయుక్తం సర్వాలజ్కారసంయుతమ్ ॥ ౩౧
 నానానాటకసంయుక్త మస్తస్తమ్భవివజితం ।
 ఉత్సేధం మణ్ణపస్యహారథమణ్ణపసంమితమ్ ॥ ౩౨
 అధికం వా తదుత్సేధం మణ్ణపస్య చతుర్ముఖ ।
 యద్వా ప్రాగ్భ్యమ్యసోపానం పాశ్వే తన్నిగమో భవేత్ ॥

౧ అస్తరాలాయతం. ౨ ద్వయో. ౩ విస్తార కమలాసన.

కల్పయేచ్ఛిల్పశాస్త్రజ్ఞో భిత్తయః కోణభూమిషు ।

స్థలబద్ధం తదూధ్వే తు లాజలం వా ప్రకల్పయేత్ ॥ ౩౪

❀ కొణేషు గరుడసింహయోన్యాసవికల్పః ❀

కొణేషు గరుడం కుయాత్సింహం వా కమలాసన ।

సభాం వా తత్ప్రసవీత యథా విత్తానుసారతః ॥ ౩౫

❀ ప్రాకారస్య చతుదిక్షు గోపుర చతుష్టయబద్ధవికల్పః ❀

ప్రాకారస్య చతుర్దిక్షు గోపురాణి ప్రకల్పయేత్ ।

ధామాగ్రీష్టష్టయోర్వా న్యాయదగ్రే చైకం ప్రకల్పయేత్ ॥

❀ ద్వి త లా ది ధా మ ని రూ ప ణ మ్ ❀

తలై ద్వాదశభియుక్తముత్తమం ద్వితలాదిషు ।

మూర్ధ్వకాం స్తూపికాం చ పూర్వవత్కల్పయేత్క్రమాత్ ॥

దిజ్మాతకయః పూర్వవత్స్యుః పూర్వవత్సరుడాదికమ్ ।

❀ మణ్డపస్య ఉత్తమాది మాసభేద భిత్తిబద్ధౌ ❀

ప్రాకారేషు చ సవేశు ౧ మణ్డపాస్యస్సమస్తతః ॥ ౩౬

౨ షడ్వింశతిధనుర్మాసం మణ్డపం చోత్తమం విదుః ।

అష్టాదశధనుర్మాసం మణ్డపం మధ్యమం విదుః ॥ ౩౭

అధమం ద్వాదశధనుర్మణ్డపం సంప్రచక్షతే ।

పూర్వోక్తహస్తబద్ధం వా కుయాదాస్థానమణ్డపమ్ ॥ ౪౦

ఉత్తమం దశభిహస్తైర్మధ్యమం చాష్టహస్తకం ।

షడ్హస్తమధమం విద్యాత్ శుద్ధం హస్తత్రయాయతమ్ ॥ ౪౧

దక్షిణోత్తరతః పృష్ఠే భిత్తిం తస్య ప్రకల్పయేత్ |
 స్తమ్భాష్టకయుతం తత్రో సోపానం పరికల్పయేత్ || ౪౨
 దీఘశాలామధఃకుయాన్ ద్యూపాచ్ఛాదనసంయుతామ్ |
 మణ్డపాః ప్రాజ్ఞుఖాస్సవేన్ సవాన్వరణసంస్థితాః || ౪౩
 ఆస్థానమణ్డపాస్సవాన్ ప్రాకారయాన్ తస్మాత్సంస్థితామ్ |
 ప్రాసాదారంభవత్సవన్ భూమి సంశోధనాదికమ్ || ౪౪
 కృత్వా హస్తినఖం చైవ మణ్డపం చైవ కల్పయేత్ |

❀ మణ్డపగర్భాన్యాసప్రకారః ❀

గర్భాన్యాసస్తు కొణే న్యాదగ్నే మణ్డపకర్మాణి || ౪౫
 గోపురే క్రియమాణే తు దక్షిణస్యాం దిశి స్తుతః |

❀ ద్వారస్యకవాటయుగ్మాదివిన్యాసః ❀

కవాటయుగ్మం సంస్థాప్య ద్వారే ద్వారే దృఢంయథా || ౪౬
 లోహజం దారుజం వాపి విచిత్రం తురగాదిభిః |
 ౧ ఉత్తరాజ్ఞం శిలాదారు వా హరేచ్ఛిల్పిస్సహ || ౪౭
 రథకృత్తక్షుయిత్యా తు సవేణ క్షాలయేద్ద్యుతః |
 పుణ్యాహం వాచయిత్వాథ ముహూర్తే శోభనే గురుః || ౪౮
 రథకృచ్ఛిల్పిభిస్సాధన్ ద్వారస్యోపరి నిక్షిపేత్ |
 శాఖాచతుష్కం కువీత తద్ధైవశిలయాపి వా || ౪౯
 శాఖాకవాటౌ ప్రాక్షాల్య పఞ్చోపనిషదా జల్తేః ||
 నవవస్త్రేణ సంవేష్ట్య ధాన్యరాశిషు నిక్షిపేత్ || ౫౦
 మహాకుమ్భాచన్యం కుయాన్ త్సూర్యవచ్చాస్త్రచోదితమ్ |
 కృత్వా ప్రాభాతే విమలే ముహూర్తే శోభనే గురుః || ౫౧

౧ “ ఉత్తరాజ్ఞమ్—స్యోపరినిక్షిపేత్ ” ఇత్యంతం క్వచిన్న.

ఖాతె లోహాది విన్యస్య ౧ కారయేచ్ఛిల్పినా సహ ।
 వుణ్యాహం వాచయిత్వా చ పఞ్చగవైవిలేపయేత్ ॥ ౫౨
 మహాకుమ్భజలై ౨ దేహాన్ స్యనేత్కుచేన తత్క్షణాత్ ।

❀ క వా టో ప రి క ల్ప నీ య దే న తాః . ❀

అధశ్చాన్తి దక్షిణతో వాగ్దేవీముపరి శ్చీయమ్ ॥ ౫౩

రతిము త్తరతశ్చాఖాస్వేపం చతస్యషు క్రీమాత్ ।

కవాటే దక్షిణే స్థాప్యో విశ్వధృగ్భూతనాయకః ॥ ౫౪

కవాటె చోత్తరే స్థాప్యో విశ్వవక్త్రః ప్రతాపవాన్ ।

అవతారాంశ్చ తత్ర స్థాన్ ప్రోక్షయేత్స్వస్య విద్యయా ॥ ౫౫

వేదశాస్త్రపురాణాని వేత్త్రేషు నివసన్తి చ ।

నారాచేషు త్రియస్త్రింశద్దేవాః కీలేషు చక్షుయః ॥ ౫౬

కవాటపట్టికాయాం చ భూతనాథః ప్రతిస్థితః ।

కవాటకస్తపట్టె స్యాత్ సంస్థాప్యో విశ్వ ౩ బావనః ॥ ౫౭

ఏవం కుమ్భజలే ధ్యాత్వా విన్యనేత్సవదేవతాః ।

ఆచార్యదక్షిణాం దద్యాత్ నిమ్కసంస్థ్యా తు పూర్వవత్ ॥ ౫౮

❀ క వా ట స్య సా వ ణ తా వి ది క ల్ప ః . ❀

సావణో రాజతిస్తామ్రీః కవాటా దారుజస్మృతః ।

పూర్వః పూర్వః ఫలాయ స్యాత్ భూయసే కల్పతే స్మణామ్ ॥

కవాటం దారుజం స్వక్షేణః రజ్జయన్పూర్వతే సురైః ।

❀ స్తం భ పో తి కా ది వి ధా న మ్ . ❀

స్తమ్భాన్ సాదశిలాస్వేప రత్నన్యాసాది పూర్వవత్ ॥ ౬౦

న స్థాప్య బ్రహ్మణస్థానే తేషాముపరి పోతికాః ।
 కల్పవృష్టా ౧ న్సుత్తరాలోపా? వాజనాదినమన్వితాః ॥ ౬౦
 తులామారోవయేత్పశ్చాత్ బద్ధయేచ్ఛేష్టకాదిభిః ।
 ౨ తలబద్ధం తతః కురూత్ బ్రహ్మ విత్తానుసారతః ॥ ౬౧
 యూపచ్ఛాదనకం వాపి కురూచ్ఛాస్త్రీనుసారతః ।

❀ ది గ్భే దె న చ ణ్ణా ది ద్వా ర పా ల ని రూ ప ణ మ్ . ❀

చణ్ణప్రీచష్టా కతవ్యో ద్వారే గభగృహస్య తు ॥ ౬౩
 దక్షిణోత్తరపాశ్వేశ్ణా మునివేషో సహస్త్రియా ।
 దంష్ట్రాకరాలవదనో భీమా వా దణ్ణ ధారణౌ ॥ ౬౪
 కాంతావియుక్తౌ వికటా కరణ్ణి ౩ మకుటోజ్వలా ।
 అధఃపణ్ణపకద్వారే శ్శబ్దచక్రీత్రమాజ్ఞినా ॥ ౬౫
 అస్తమణ్ణలసంజ్ఞస్య సాలస్య ద్వారపాశ్వయోః ।
 జయశ్చ విజయ ర శ్చైవ కతవ్యో తస్య గోపురే ॥ ౬౬
 ఏవమేవేష్యతేఽన్యేషాం చతుర్దిక్షు చ గోపురమ్ ।
 అస్తహారస్య పూవస్యాం ద్వారే పద్మగదాధరా ॥ ౬౭
 ఖడగ్భాణ్ణధరా ద్వారే దక్షిణస్యాం ప్రకల్పయేత్ ।
 ప్రతీచ్యాం వజ్రీముసలధారిణౌ దిశి కల్పయేత్ ॥ ౬౮
 పాశాఙ్కుశధరా బ్రహ్మన్నుత్తరస్యాం దిశి స్థితౌ ।
 మధ్యాస్తహారసాలస్య ప్రాచ్యాదిషు యథాక్రీమమ్ ॥ ౬౯
 దిక్షు ధాత్మవిధా తారౌ తతో భద్రీనుభద్రీకౌ ।
 కృతాంతాసురవిధ్వంసౌ కుబేరాక్షకుబేరకౌ ॥ ౭౦

౧ న్సుత్తరాలోపా. ౨ స్థలబద్ధముధః. ౩ మకుటాన్వితౌ.

౪ శ్చోభా.

- ప్రాచ్యాదిషు తథా దిక్షు మయాదా సాలగోపురౌ |
 దుజ్జయప్రిబతౌ కాయాణా విశ్వభావసపుష్కరౌ || 20
- సమ్భవప్రిభవౌ స్యాతాం సుశోభనసుభద్రీకౌ |
 జఘన్యావరణద్వారె ప్రాచ్యాదౌ కుముదాదయః || 21
- కుముదగి కుముదాక్షశ్చ పుణ్డరీకోఽథ వామనః |
 శంకకణాస్సవన్ నేత్రీస్సుముఖస్సుప్రీతిష్ఠితః || 22
- అష్టౌ ద్వా ద్వా ప్రీతిద్వారం కల్పసీయా యథావిధి |
 విష్ణుపారిషదాస్సనెన్ ౧ సేనాభిః కోటిభిర్వృతాః | 23
- దణ్డహస్తా విరూపాక్షాః ౨ కరణ్డముకుటాన్వితాః |
 3 ఫణికంకణమూలాధ్యాః భ్రుకటికటిలేక్షణాః || 24
- వ్యత్యస్తహస్తచరణాః రక్షన్తి ద్వారమాశ్రీతాః |
 చతుర్ధావరణై కుయాత్పాకస్థానం విచక్షణాః || 25
- ప్రీధమావరణే వాపి ద్వితీయావరణేఽపి వా |
 తృతీయావరణే వాపి యథాదేశానుకూలతః || 26

❀ ఖలూరికాస్థాననిదేశశః . ❀

ఇంద్రాగ్నిమధ్యే వాగ్నయే తస్య స్థానం విధీయతే |
 ఖలూరికా సమాయుక్తం మధ్యే చాంకణానంయుతమ్ || 27

చతురశ్రాయతే భాగే ప్రాచీనస్యాశ్చ కాన్తకమ్ |
 రయుక్ష్మైహాన్తప్రీమాన్తైశ్చ దీర్ఘం ౫ చుల్యేన వాయుతమ్ ||
 మధ్యేగ్నియమయోః కుణ్డం నిత్యహూమాయ కల్పయేత్ |

౧ సనెన్ సేనాధిపాఃస్మృతాః . ౨ కయార. 3 మణి. 4 యుగ్మ
 హస్తవ్రమాణాశ్చ. 5 చుల్యభవాశ్చునః .

❀ అపూపవచనస్థానమ్ . ❀

అపూపవచనస్థానం మధ్యే నేఋతయామ్యయోః ॥ ౮౦

❀ ఫలమరీచ్యాదినిధానస్థానమ్ . ❀

ఫలాని నిక్షిపేన్నధ్యే నిర్వృతేవఱణస్య చ |
ద్వారం ప్రకల్పయేత్ప్రీత్యక్మధ్యే వాయుజలేశయోః ॥ ౮౧
మరీచ్యాదినిధానం స్యాద్వాయుసోమాస్తరే భవేత్ |
సపిఱరాదిద్రీవస్థానం మధ్యేశవఱశచీశయోః ॥ ౮౨

❀ తఱ్ఱులక్షాలనకూప ధూమనిగఱమనూగఱ స్థాననిరూపణమ్ . ❀

క్షాలనం తఱ్ఱులాదీనాం కూపోస్తబఱహిఱేన వా |
ధూమనిగఱమనూగఱశ్చ యుగ్మస్సుఱః కుటిలాస ధా ॥ ౮౩

❀ { మజ్జన, తాంబూల వస్త్రపుష్పనివేశన ప్రదేశాః } ❀
ఏకాన్తినాం భక్తిస్థానం చ.

మజ్జనామ్బొగృహం యామ్యే తాంబూలీ ౨ ధామనైరుతే |
వారుణే వాససాం స్థానం మారుతే పుష్పమఱ్ఱఱః ॥ ౮౪
సామ్యుచైకాన్తినాం భక్తిస్థానమీశే ధనాలయః |

❀ ధాన్యసజ్జిహ ఛత్రాదినివేశదేశాః . ❀

బహిరావరణే కుమూదాగ్నేయే ధాన్యసంగృహమ్ ॥ ౮౫
అవఱూతగృహం యామ్యే గోశాలాస్యాదుమూపతౌ |
తృతీయావరణేస్థానం ఛత్రాదీనాం విభావసా ॥ ౮౬
శిభికాదిస్థితిశ్చేద్యై వాసీయం వారుణే భవేత్ |

౦ నివాసస్వూత్ . ౨ యామ్యనైఋతే.

ఉత్సవే దేవయజనం సోమశానాస్తరే భవేత్ || ౮౭

ఇంద్రీశానాస్తరే వాపి మధ్యేవాగ్నిసురేశయోః |

యమాగ్నిమధ్యే వా కుయాదుత్సవేయాగ మణ్డపమ్ || ౮౮

స్థానమీశే సరస్వత్యాః వాద్యస్థానం తు వాయవే |

❀ స్థాన స జ్యో త్స చై ర చ నా ప్రి కా ర ః . ❀

యథాక్తావరణాభావే విద్యమాన క్వచిద్భవేత్ || ౮౯

❀ కూ ప త తా కా ది జ లా శ య వి ధ ః . ❀

వారుణే వా భవేత్సైమ్యై కూపం గ శావేపి వా భవేత్ |

యత్ర ౨ వాపాం సిరాగ్నన్తి తత్రీకూపం ప్రకల్పయేత్ ||

అష్టదిక్షు యథాయోగం తటాకం కారయేచ్ఛహత్ |

❀ ప్రాకారస్యబహిః దీఘికా యత్యోదీనాం మఠాదిశ్చ . ❀

ప్రాకారాణాం చ సవేమాం బహిష్ఠా దీఘికా భవేత్ || ౯౦

శాస్త్రశ్రీవణయుక్తానాం వేదాధ్యయనశాలినామ్ |

యతీనామితరేషాం చ మఠఃకాయో బహిభవేత్ || ౯౧

సదనాని చ కాయాణి దేవమాశ్రీత్య తిష్ఠతామ్ |

❀ ఉ ద్యా నా ది ని దే శ ః . ❀

ఉద్యానం పుష్పవాటీం చ పరితో ధామ కల్పయేత్ || ౯౨

❀ ఏ కా వ ర ణ ప రి వా ర ని రూ ప ణ మ్ . ❀

ఏకావరణయుక్త స్య సరివారానిమాణ శృణు |

ప్రీధానబైరాభిముఖః కల్పనీయో విహజ్జరాత్ || ౯౩

౦ సవేకము. ౨ వాషశ్శివాస్పన్తి. వాపాం రసాః ఇతి చ పా.

సృతార్థమణ్డప్యసాగ్రే తస్య ధామ చ కల్పయేత్ |
 గోపురస్యోత్తరే సాలే మన్దిరాభిముఖో రవిః || ౯౫
 తస్యేవ దక్షిణే సాలే గ సుధాంశుం పరికల్పయేత్
 వహన్న కామో యమే బ్రహ్మ నై ఋతే స్యాద్దజాననః || ౯౬
 వారుణే వణ్ముఖో దుర్గా వాయూ సౌమ్యే ధనాధిపః |
 ఈశానే శంకరస్తత్రో త్కేత్రీచాలస్తథా భవేత్ || ౯౭
 సామేశయోరస్తరాలే విష్వక్సేనం ప్రకల్పయేత్ |
 అఙ్కణే దక్షిణే సప్త మాతరశ్శ్రీస్తు నైఋతే || ౯౮
 ఇంద్రోదయో లోకపాలాః పూజ్యాస్సాస్మాను చాఙ్కణే |
 గోపురస్య భవేదస్తబహిర్వా బలిపీఠకమ్ || ౯౯
 అస్తవహారాహ్వయోపేతే విశేషో ధామ్ని కథ్యతే
 సూర్యాచంద్రీమసోః స్థానే సంస్థాప్యౌ పురుషాచ్యుతౌ || ౧౦౦
 సూర్యాచంద్రీమసౌ కల్పా ద్వితీయావరణే తథా |
 హయగ్రీవః ౨ సూర్యస్థానే స్థానే సఙ్కషణ్ణా విధేః || ౧౦౧
 వరాహో విఘ్న రాట్స్థానే ప్రమ్యమ్నశ్శరజన్మనః |
 కాత్యాయన్యమరస్తస్యాదవిరుద్ధో సరాసనే || ౧౦౨
 స్య కేసరీ శంకరేస్యాదఙ్కణే వీఠికాసు చేత్ |
 ఇంద్రోదయస్సుభ్యచ్యాస్తేషాం స్థానే యథాక్రీమమ్ || ౧౦౩
 చక్రీ ముసలవా శఙ్ఖీ ఖడ్గీచైవ గాదాధరః |
 శాఙ్గీక పద్మీ తథా వజ్రీ పూజ్యా దివ్యాస్త్రీధారిణః || ౧౦౪

❀ పరివారదేవతానామపస్థానాది. ❀

ప్రధమావరణే యేషాం స్థానే ౩ స్త్యే సముదీరితాః

౧ చంద్రీమాః. ౨ సురిస్సావె. ౩ సౌధముదీరితం.

జ్ఞేయా ద్వితీయే తే సవేకా పరివారా యథోక్తయా || ౧౦౫

మధ్యాంతహారసాలే తు గోవురోభయపాశ్వయోః |

ఆదిత్యా ద్వాదశారాధ్యాః మధ్యే మస్మకవేధసోః || ౧౦౬

వసవః పూజనీయాస్యవిధివిఘ్న ౧ కృతోః పురః |

మధ్యే పితృగణాః పూజ్యాష్టడాసనగణేశయోః | ౧౦౭

విశ్వే దేవాస్సమారాధ్యాః మరుతో గుహదుగయోః |

సప్తమయః పూజనీయా మధ్యే దుర్గాకృతయోః || ౧౦౮

కుబేరేశానయోమధ్యే రుద్రా ఏకాదశ స్మృతాః |

తత్రైవ చ క్షేత్రీపాలాః ప్రాజ్ఞానై కుముదాదయః || ౧౦౯

ఇద్దావిషీఠికాస్థానే సభాజ్యః కమలాసన |

మయాదావరణే స్థాప్య అష్టాదశ గణేషు యే || ౧౧౦

ఉత్తమాః పరివారాస్తే ప్రాజ్ఞానోపేతలే పునః |

౨ ఉపేంద్రీసముఖాః పూజ్యా దిక్షు ప్రాచ్యాదిషు క్రమాత్ ||

ఉపేంద్రీః ౩ ప్రాకృతః పుణ్యః పుష్కరో విశ్వభావనః |

అసురఘ్నః కృతాస్తశ్చ భూతనాథోఽష్టమః స్మృతః || ౧౧౧

మయాదాయాం మహత్యాం తు మధ్యమా యే గణేషు తే |

పరివారాః ప్రకతవాః విశ్వాద్యా వాసవాదిషు || ౧౧౨

❀ అ జ్ఞ నై స మ చ క నీ యాః దే వ తాః ❀

అజ్ఞనేషు సమచ్యా యే వశ్యై తాననుపూవశః |

విశ్వేశో విశ్వకృద్విశ్వా విశ్వాత్మా విశ్వలోచనః || ౧౧౩

విశ్వపాదో విశ్వభుజస్తథా వై విశ్వకమకృత్ |

❀ ఆ ది త్యా ద్య స్టా ద శ గ ణాః ❀

అష్టాదశ గణా వశ్యై తా బుధ్యస్వ కృమోదితా || ౧౧౪

౧ కృతే పునః. ౨ ఉపేంద్రీః ప్రాజ్ఞుః పూజ్యో. ౩ ప్రాజ్ఞుః.

ఆదిత్యా వసవో రుద్రాః సాధ్యాశ్చ మరుతః స్తథా |
 విశ్వే దేవాశ్చ పితరో మాతరో గృహదేవతాః || ౧౧౬
 అజ్గిరాశ్చాశ్విసీదేవా తథా స్త్రీదేవతాగణాః |
 లోకేశా వాస్తుదేవాశ్చ సక్షత్రాణి చ పాషాదాః || ౧౧౭
 తత్వానాం పతయశ్చే చ్చ ఉత్తమాః పరికీర్తితాః !
 సిద్ధాశ్చ ఋషయో నాగాః అసురా రాక్షసా అపి || ౧౧౮
 యక్షవిద్యాధరాశ్చైవ సౌరభయాశ్చ గుహ్యకాః |
 గర్భవాప్సరసశ్చైవ ప్రజానాం పతయస్తథా || ౧౧౯
 మత్యైవైవాథ రోహిణ్యా గణాస్తై మధ్యమాః స్మృతాః |
 భూతాః ప్రేతాః విశాచాశ్చ కూశ్మణ్డః ప్రమథా అపి || ౧౨౦
 స్కన్ధో బాలగ్రీహశ్చైవ తైతలాశ్చైవ భైరవాః |
 కిన్నరాశ్చైవ వేతాలా అపస్మరాస్తజైవ చ || ౧౨౧
 యోగిన్యశ్చైవ ధాకిన్యశ్చాకిన్యశ్చైవ చారికాః |
 మోహిన్యశ్చైవ సర్వేషు జఘన్యాః పరికీర్తితాః || ౧౨౨
 ధాతాఽయమా విధాతా చ ఋత్రీశ్చ వరుణస్తథా |
 భగో వివస్వాన్ పూషా చ సవితా చ రవిస్తథా || ౧౨౩
 త్వష్టా విష్ణురితి ప్రోక్తాః దావదశ్చే తేఽదితేస్సుతాః
 ధరో ధ్రువశ్చ సోమశ్చ ఆపశ్చేవానిలోఽనలః || ౧౨౪
 ప్రత్యూషశ్చ ప్రభాసశ్చ వసవశ్చాస్తవచనః |
 మృగవ్యాధశ్చ శర్వశ్చ నిర్వతిధ్వజ ఏకపాత్ || ౧౨౫
 అహిబుధ్న్యః పినాకీ చ యవషశ్చ త్తడైవ చ |
 స్థాణుభవః కపాలీ చ రుద్రాశ్చైకాదశ స్మృతాః || ౧౨౬
 త్రిణేత్రా రుద్రీసదృశాః జటాముకుటధారిణః ||
 అపహ్లా వివహశ్చైవ ఉద్వహస్సంవహస్తథా || ౧౨౭

నివహోఽనువహశ్చైవ ౧ ప్రవహశ్చ తథైవ చ
 సప్తైతే మరుతః ప్రోక్తాస్సప్త సనాదిభదినః ॥ ౧౨౮
 అలో రవిశ్చ రుద్రీశ్చ అగ్నిరాపస్తథైవ చ ।
 పశ్చైతే తు సమాఖ్యాతాః గణాస్సాధ్యసమాహ్వయాః ॥ ౧౨౯
 రుద్రోఽగ్నిస్సలితా విష్ణువిశ్వే దేవగణాః స్మృతాః ।
 కవ్యవాడనసోమో యమ ఏవాయనూ తథా ॥ ౧౩౦
 అగ్నిష్వాత్తాసోమసాశ్చ తథా బహిషదోపి చ ।
 ఏతే పితృగణాః ప్రోక్తాస్సప్తైతే లోకపూజితాః ॥ ౧౩౧
 క్రీతుడక్షః కాలకాఖ్యో వసుస్సత్యశ్శుచీ రుచిః ।
 పురుారవా ౨ ద్రివశ్చైవ విశ్వే దేవా ఇమె స్మృతాః
 నాసత్యదనీముభయమశ్వినౌ పరకీర్తితౌ ।
 అన్యోన్యసదృశౌ దేవౌ పీయూష ౩ కలశోద్భవా ॥ ౧౩౩
 రవిసామాక్లారిబుధగురుశుక్రీశ్చనైశ్చరాః ।
 గాహుకేతూ తథా ౪ శ్లిష్టా కీర్తితాస్తు నవ గ్రహాః ॥ ౧౩౪
 శక్రాగ్నియమరిక్షౌంసి వరుణౌ వాయురేవ చ ।
 సోమ ఈశాన ఇత్యష్టౌ లోకపాలాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౧౩౫
 బ్రహ్మ మరీచిరతిశ్చ వివస్వాన్ పృథవీశ్వరః ।
 ౫ ఆపశ్చైవ వాపవత్సశ్చ సవితా చ సవిత్రీకః ॥ ౧౩౬
 రుద్రో రుద్రీజయశ్చైవ ఇంద్రో ఇంద్రీజయస్తథా ।
 ఈశశ్చైవ వాధ పజన్యో జయస్తశ్చ మహేంద్రీకః ॥ ౧౩౭
 భానుస్సత్యో భృగుశ్చైవ అన్తరిక్షశ్చ పూర్వతః ।
 అగ్నిః పూషా కృశో భానుబృహత్ క్షత్రో యమస్తథా ॥ ౧౩౮

గంధవోఽభృజ్లరాజశ్చ మృగశ్చైవ తు యామ్యతః |
 పితృదావారికా శ్చైవ సుగ్రీవః పుష్పదన్తకః || ౧౩౯
 వరుణశ్చ భృశశ్చాహం చక్షుమశ్చ మనోజవః |
 రోగనాథశ్చ మృత్యున్తో భల్లాటస్సోమ ఏవ చ || ౧౪౦
 అదితివాన్స్తునాథశ్చ వాసుదేవగణాః స్మృతాః |
 అగ్నివాన్యః ప్రజాసక్తశ్చత్వారోఽగ్గీరసః స్మృతాః || ౧౪౧
 తిష్ఠన్తి మునిరూపేణ దేవరూపేణ చ ద్విధా |
 లక్ష్మీస్సరస్వతీ విఘ్నా తిస్రీస్తు గృహదేవతాః || ౧౪౨
 ఇత్యేతేఽష్టాదశ ప్రోక్తాః గణా మధ్యోత్తమాధమాః |
 ఉత్తిమా మధ్యమా శ్చాపి పరివారేషు సంమతాః || ౧౪౩
 రుద్రోలయాదిష్వధమాః పరివారాః ప్రకీర్తితాః |

ఇతి శ్రీపాంచురాత్రే మహోపనిషది పాద్యసంహితాయాం
 క్రియాపాదే పరివారాదిదేవతాకల్పసం నామ
 దశ మోఽధ్యాయః .

❀ పృతిమాద్రీవ్యాదివిధిః . ❀

శ్రీ భ గ వా ౯ —

అతః పరం ౧ పృతికృతేద్రీవ్యస్య విధిరుచ్యతే ।

౨ యన్మయం పృతిమాద్రీవ్యం తదనేకం ప్రచక్షతే ॥ ౧

❀ ర త్నా ది ష డ్డ్రీ వ్య ని దే శః ❀

రత్నం లోహం శిలా మృచ్ఛ దారు స్ఫటిక ఏవ చ ।

షడ్ద్రీవ్యాణి ప్రకృతయో యన్మయాః ప్రతిమాః స్మృతాః ॥ ౨

మాణిక్యప్రముఖై రత్నై రచామవయవై యుతామ్ ।

౩ విదధ్యాదధఃచిత్రం వా కెవలం వా సమచయేత్ ॥ ౩

❀ ఉ క్త ద్రి వ్య ఫ ల ని దే శః . ❀

నిదోషా రత్నజాస్సవ్యాస్సవకామఫలప్రదాః ।

సువణం రజతం తామ్రం త్రివిధం లోహమివ్యతే ॥ ౪

హిరణ్మయీ ప్రతికృతిస్సవక సంపత్కరీ భవేత్ ।

విత్తం యశశ్చ విజయో విజ్ఞానం రాజతీఫలమ్ ॥ ౫

బుద్ధిశ్చాన్తిశ్చ సౌభాగ్యమాదుమ్బుయా ౭ చ యాభవేత్ ।

❀ శి లా యా శ్చ తు వి ధ్య మ్ . ❀

శిలా చతుర్విధా బ్రహ్మక వణభేదై స్సితాదిభిః ॥ ౬

శుభ్రా శిలా బ్రాహ్మణస్య క్షత్రియస్య తు పాటలా ।

వైశ్యస్య పీతా శూద్రీస్య కృష్ణా ముఖ్యా యథోదితా ॥ ౭

౧ “ ప్రపక్ష్యామి ప్రతిహవిధి ముత్తమమ్ ” ౨ మృజ్జయం. ౩ చిశ్రీం

వాప్యధఃచిత్రం వా.

బ్రాహ్మణస్య చతనీస్సుస్తిసో రాజ్ఞో విశో ద్వయీ ।
ఏకైవ న్యాచ్ఛతుభస్య గౌణోఽయం విధిరీరితః ॥ ౮

❀ ఉ త్త మా శి లా ❀

శబ్దచక్రిగదాపద్మశక్తి చందనమాలికాః ।
సింహమాతల్లసారల్లవరాహకుశకుణ్డికాః ॥ ౯

శ్రీవత్సచామరచ్ఛత్రీధ్వజమత్స్యవిహజ్జనూః ।
శిలాసు యత్ర దృశ్యన్తై తిలతల్లులవాలుకాః ॥ ౧౦

తాశ్శుభా యజమానస్య శుభదాః సాధివస్య చ ।
❀ శిలాదావాదీనాం గభవదోషపరీక్షోపాయః . ❀

గభవవత్సశ్శిలా వజ్ర్యా గభావ హ్యస్తరవస్థితాః ॥ ౧౧
యథోపలబ్ధుం శక్యన్తై తం ప్రకారమిమం శ్శణు ।

నవసీతం మాహిషజం శృజ్గు మిషస్య చూణికేతమ్ ॥ ౧౨
చూణికం చ కురువిద్వస్య సమ్ప్లిష్య పయసా గవాం ।

లిమ్పేచ్ఛిలాంతథా దారు గభవవ్యక్తిస్తతో భవేత్ ॥ ౧౩
వీధికా యది దృశ్యన్తై మణ్డలావతేకాని చ ।

ధ్వనిశ్చ శిథిలో యాసు స్పశే చోష్ణ్యమధాపి వా ॥ ౧౪
తాసు గభావస్సుస్ఫుటం సన్తి యత్నై నోత్పాటయేత్తు తాః ।

పాటలే మణ్డలై పాంసూకా పాటలూకా శ్వేతపబ్జుజై ॥ ౧౫
శ్వేతపాంసూకా స్థితావస్తగభావరూపేణ సంస్థితాకా ।

నిదిశశేత్కపితె వణేక స్నిగ్ధే చ కమరం స్థితమ్ ॥ ౧౬
౧ గౌలీం కపోతే మాఙ్గిస్థై వణేక లోహితదదుకరమ్ ।

శుక్లం డిణ్డీరవణేక తు రక్తవీతై తు కచ్ఛపమ్ ॥ ౧౭.
కుసుమ్భవీతవణేక తు పీతం వసాభువం స్థితమ్ ।

శుక్లహేమనిభే వణే గభే తుద్రీవిహజ్జమమ్ ౧౮
 కాలాయనసమే వణే గోధామస్తరవస్థితామ్ |
 గుడవణే తు పాసూణఖద్యోతం మధుసన్నిభే || ౧౯
 సారజ్జనదృశే వణే వృశ్చికం భక్తసన్నిభే |
 సలీలం శలభం సీలె రూక్షే ఘనకమేవ చ || ౨౦
 మూషికాం కపిలె కృష్ణే ౧ కష్టాహిం శప్పసన్నిభే |
 మత్స్యమేవం విధం గభేం మణ్డలే వణేభేదతః || ౨౧
 బుధో నిశ్చినుయాత్సవముద్ధరేచ్చ ప్రయత్నతః |
 గభేవద్దారుశిలయా ప్రతిమాం కురుతే యది ౨౨
 అక్షానాద్వాయేధ లోభాద్వాయజమా ౨ స్త్యరాన్వితః |
 సమూలఘాతం హన్యాచ్చ స కులా ౩ న్యాత్మనామజ || ౨౩
 రాజా చ రాష్ట్రమచిరాత్ ౪ స్థాపకశ్చ వినశ్యతి |
 ౫ గభాగారే కృతే పశ్చాజ్జహుయాచ్ఛస్తయే గురుః || ౨౪
 భాజయేన్దక్షిణాం దద్యాద్బ్రాహ్మణేభ్యస్స శక్తితః |

❀ శ్రీపున్నపుంసకశిలానాం ప్రాణిమాదా వినియోగః . ❀

బిమ్బం శీతలయా కురూచ్ఛిలయా యది సాదరమ్ || ౨౫
 దేవస్య సన్నిధిస్సాక్షాత్సంపచ్చ వరదో హరిః |
 శ్రీపుంసపుంసకం చెతి శైలం త్రివిధముచ్యతే || ౨౬
 కాంస్యఘ్నాధ్వనిప్రఖ్య శ్చైదనే జాయతే ధ్వనిః |
 శిరఃప్రదేశే మధ్యే తు కాంస్యధ్వనిసమోభవేత్ || ౨౭
 మూలె తాలధ్వనిసమో యత్రీ సా న్యాచ్ఛిలా పుమాన్ |

౧ కృష్ణకింకు చసన్నిభే. ౨ స్పమన్వితః. ౩ నాత్మజాత్మజాన్. ౪ స్థానం తస్య.

౫ గభాగాధానె.

న్యూనస్తస్మాద్ధన్విః కించిచ్ఛిద్భ్రతో యత్ర సాధమా || ౨౮
 శిలా నాదవిహీనా తు నపుంసకముదాహృతమ్ |
 బిమ్బం పుంశిలయా కాయం పీఠం ౧ స్త్రీశిలయా భవేత్ ||
 ౨ రత్నన్యాసస్తు కతవ్యో ౩ స శిలాయామితి క్రమాత్ |
 దేవీనాం చ ౪ శ్రీయాదీనాం నిమాణే స్త్రీశిలా సరా || ౩౦
 పుంశిలా పాదపీఠే న్యాదీత్సన్యాసో నపుంసకే |
 సామ్యా శిలా శీతలాన్యాద్యైష్టవీ సా మహాఫలా || ౩౧
 ఉష్ణాఽఽగ్నేయీ శిలా రాద్రీ సా రోగన్యాసపదం భవేత్ |
 సామ్యా జ్ఞాయోభయాత్మా తు బ్రాహ్మీసృష్టికరీ భవేత్ || ౩౨
 శీతలా ఘమకాలే యా మహాస్థా జలదాగమే |
 ఏకవణా శిలా శుద్ధా సా భవేత్ప్రతిమావిధా || ౩౩
 సంకీర్ణానేకవణా తు సా శిలా రోగదా సదా |

❀ శిలా గ్రహణస్థానఫలాదీని. ❀

పవనేషు ప్రసిద్ధేషు గృహ్ణీయాత్ప్రతిమాశిలామ్ || ౩౪
 భూగతా వా శిలా శస్తా నిన్దితా న కదాచన |
 యా పుష్పవనసక్ష్మీణా జలశయనమావృతా || ౩౫
 సా భూమివాణుణీ జ్ఞాయా తత్రిత్యాః కామదాశ్శిలాః |
 తోయముత్తరతో యస్యాః క్షేత్రం దక్షిణతో మహాత్ || ౩౬
 ప్రత్యక్ష క్షీణో వృక్షాస్సా మాహేంద్రీ క్షమా మతా |
 తత్రిత్యా పుష్టిదా నిత్యం శిలా బహుమతా తతః || ౩౭ ❀
 పూవణదక్షిణతో యస్యాః కాశ్మయః ఖదిరాదయః |

౧ యోషిచ్ఛిలా. ౨ ఆస్యాధకస్యసజ్జతిశ్చివ్యా. ౩ నపుంసక శిలాపరి.
 ౪ శ్రీయాదీనామ్.

ఝల్లికా టిట్టిభా గృధ్రీవరాహశ్యాపదాదయః ॥ ౩౮

శో యమస్తగతం స్వల్పం యత్రాగ్నేయీ భవేదియమ్ ।

శిలా తతోద్భవా స్వల్పవిభవా శదనంమతా ॥ ౩౯

విభీతకాదయో వృక్షౌ మృగా హింసాశ్చ సస్తతమ్ ।

యత్ర త్యక్తోదకతృణా కణ్ఠకదుక్రిమసంవృతా ॥ ౪౦

యా చ సా వాయవీ భూమిస్తస్యాం శూన్యప్రీదా శిలా ।

❀ వ జ్య క శి లా ధా నా ని . ❀

నదీతపై హ్రీదతపై భూతిభూమా చతుష్పథే । ౪౦

గ్రామే శ్మశానే వర్మీకే లవణాదకపీడితే ।

అమెధ్యభూమా శబరచణ్డాలాదినిషేవితే ॥ ౪౧

శకరోత్కరసంబాధే నిస్తృణే జలవజ్జితే ।

దేవాలయసమీపే చ తప్తై వాతాతపాగ్నిభిః ॥ ౪౩

దేశే వజ్ర్యాశ్శిలాస్సవా గృహితాశ్చైదనథదాః

❀ ఉ పా దె య శి లా ప్ర దె శాః ❀

పుణ్యక్షేత్రే శుభ దేశే బ్రహ్మవృక్షనిరస్తరే ॥ ౪౪

కుశకాశోదకయుతే మృగైః కృష్ణైనిషేవితే ।

పద్మోత్పలసమాకీర్ణే వ్రీహిక్షేత్రీనిరస్తరే ॥ ౪౫

హింతాలపూగపున్నాగనాలికేరనిరస్తరే ।

తపస్విజనసంబాధే దేశే గ్రాహ్యే శిలా భవేత్ ॥ ౪౬

వజ్ర్యావజ్ర్యం విదిత్వైవం గుణవోషా నిరూప్య చ ।

దేశభదాంశ్చ భూభదాః జ్ఞాత్వా లిజ్జభిదాస్తథా ॥ ౪౮

సితాదివణభదాంశ్చ గృష్ణీయాచ్ఛభదాం శిలామ్ ।

❀ శిలాగ్రహణనియమః . ❀

పుణ్యక్షేత్రధివారేషు యజమానానుకూలిషు, ౪౮
 శకునాదినిమిత్తానామానుకూల్యేన చాన్వితః ।
 యజమానో గురుశ్చైవ శ్రీస్థయా పరయాన్వితః ॥ ౪౯
 రథకారేణ సహితః స్థపతీనాం గణైస్సహ ।
 బ్రాహ్మణాణాం భోజయిత్యాదౌ తైశ్చ స్వక్యాది వాచితః ॥ ౫౦
 శిలాసంగ్రహణే దేశే కారయే స్మహతీం ప్రశామ్ ।
 కృత్వాఽఙ్కురాపణం తత్ర బ్రాహ్మచారీ హవిష్యభక్ ॥ ౫౧
 ఆచార్యో యజమానేన సాధణం తత్ర వసేచ్ఛుచిః ।
 శాలిభారం క్షిపేత్తస్మిన్ ప్రశామధ్యే సవేదికే ॥ ౫౨
 తస్మిన్న్యసేస్మహాకుమ్భం సూత్రీవస్త్రాదివేష్టితమ్ ।
 న్యస్తకూచణం ప్రతిచ్ఛన్నమశ్వస్థనవవల్లవైః ॥ ౫౩
 విన్యస్తరత్నలహాఢ్యం విద్యయా పరమెష్ఠినః ।
 తస్యాష్టదిక్షు చ న్యసేత్కుమ్భాన్ సూత్రేణ వేష్టితాన్ ॥ ౫౪
 మహాకుమ్భస్య తస్యేవ గ పాశ్వేన్ న్యసేచ్ఛ వధనీమ్ ।
 అస్త్రమస్త్రైణ సంసిద్ధాన్ సిద్ధాథాణాన్ దిక్షు పాతయేత్ ॥ ౫౫
 పుణ్యాహం వాచయిత్వా తు చక్రీముద్రాం ప్రదశణయేత్ ।
 మహాముద్రాం ప్రదశ్యాథ ప్రాణమ్నాఙ్జలిముద్రీయా ॥ ౫౬
 ఆవాహయేత్తతో దేవం మూర్తిణమస్త్రైణ సవగమ్ ।
 మహాకుమ్భే ప్రతిష్ఠాప్య పూజయేద్దేశికః క్రమాత్ ॥ ౫౭
 వధన్యా మస్త్రీరాజానం కుమ్భేష్వప్తసు పూజయేత్ ।
 విష్ణ్వాదిమూర్తీస్తదను పరమాన్నం నివేదయేత్ ॥ ౫౮

హేమమం కుయాఁచ్ఛతుదిఁక్షు కుణ్డే వా స్ఫణ్డీలేఽపి వా ।
 పాలాశసమిధః పుష్పం ఫలనూజ్యం సపల్లవమ్ ॥ ౫౯
 జుహుయాన్మూలమన్త్రేణ పృథగ్ఘోత్రం శతమ్ ।
 చరుణా చ నృసూక్తేన పృథక్కుణ్డచతుష్టయే । ౬౦
 ప్రాచీనకుణ్డే జుహుయాత్సర్పిషా వనదేవతాః ।
 ౧ పవతాఁ గణ్డశైలాంశ్చ తత్ర శృక్లాణి నిర్ఘరాఁ ॥
 సముద్రాంశ్చ తథా వృక్షానోషధీశ్చ వనస్పతీః ।
 జరాయుజానణ్డజాంశ్చ స్వేదజానుద్భిజస్తథా ॥ ౬౧
 తథా సర్వాణి భూతాని మన్త్రైస్తద్దేవతాపరైః ।
 స్వాహాన్తేస్తైవ్యాహృతిభిః పూర్ణాఽవాలత్యస్తమబ్జజ ॥ ౬౩
 ౨ పలలం రజనీచూణం లాజాపూపాః కరమ్భిణః ।
 చరవస్తై బళలిం ద్ర్యైభూతేభ్యో నిక్షిపేద్గురుః ॥ ౬౪
 హేమాతవ్యం స్వప్నపతయే సర్పిషాఽష్టోత్తరం శతమ్ ।
 వాద్యైస్తథా బ్రహ్మఘోషైస్సర్పతో ఘోషయేన్నిశి ॥ ౬౫
 ఉపావ్య దభశయ్యాయాం శుచినియతమాససః ।
 జపన్నష్టోత్తరశతం స్వప్నాధిపతిమాత్మవాఁ ॥ ౬౬
 స్వపేత్స్వప్నే తతశ్చైలం యది పశ్యేత్సముజ్వలమ్ ।
 ప్రాత్రకేవ శిలాగ్రోహ్య శాన్తిం కుయాఁదదశేనె ॥ ౬౭
 దుదేశేనే వా పూవోక్తదునిమిత్తోదయే తథా ।
 శిలాం ముహూర్తేన సంపశ్యేచ్ఛోభనే దేశోత్తమః ॥ ౬౮
 యక్షాః పిశాచా నాగాద్యాః యత్ర తిష్ఠన్తి నిత్యశః ।
 సర్వే తే హ్యపగచ్ఛన్తు సన్నిధత్తాం సదాహరిః ॥ ౬౯

ఇత్యుక్త్వా మస్త్రీసంసిద్ధాన్ సిద్ధాథాన్ స్తత్రీ నిక్షిపేత్ |
 బలిం దద్యాచ్చ భూతేభ్యః ప్రత్యాశం సవమస్త్రీతః || 2౦
 పుణ్యాహం వాచయిత్వా చ పౌరుషేణ శిలాః స్పృశేత్ |
 మూలమస్త్రీణ దత్వాఽఘ్రుం జపేదస్తోత్రం శతమ్ || 2౧
 ప్రాసాదస్యానురూపేణ పాతయేత్సుత్రీమణ్ణసా |
 శిలా స్నాపతయశ్చిష్ట్యః రథకారస్య శాసనాత్ || 2౨

❀ సిరావైషమ్యేణ వజ్రాణ్యవజ్రాణ్యకేలానిరూపణమ్ . ❀

శాన్తిదా ౧ దక్షిణ సిరా ప్రాప్సిరా జయదాయినీ |
 శ్రీకరీ పశ్చిమసిరా పుష్టిం దద్యాదుదస్పరా || 23
 వజ్రయేతోక్తానిరసం యది కురూకాత్కులక్షయః |

❀ శిలా ౨౨ నయననియమః . ❀

యస్యాం దిశి ముఖం ధామ్నస్తస్యాం ప్రతికృతేశ్శిరః || 2౪
 వ్యత్యాసే యజమానస్య రాజ్ఞో రాష్ట్రీస్య వాస్తుతః |
 ఆలయస్య చ సవేషామచిరాత్కల్పతే విపత్ || 2౫
 మూలభాగశ్శిలానాం చేదుపరిష్టాద్భవేత్తథా |
 అధస్తాచ్చెచ్చిరోభాగో విపత్స్యాద్రాజరాష్ట్రీయోః || 2౬
 మహాకుమ్భస్థతోయేన స్నాపయేదుద్భృతాం శిలామ్ |

౧ దక్షిణగ్రీవా. అత్ర ఎతదాదిషు స్తోకాః సిరాశబ్దస్థాన శిరా ఇతి తాలవ్యా
 దిః క్వచిత్కోశై ద్యుశ్యతే. నాడీపయాణ్యస్సి రాశబ్ద ఏవసాధుభవతి. “వజ్రయే
 తోక్తానిరసమ్” ఇత్యతః సిరాశబ్దస్య సాస్తత్వం అభ్యుపగత్వవ్యమ్. అత్రైవ దక్షి
 ణసిరా ఇత్యత్ర దక్షిణగ్రీవా. ఇతి పాతాస్తరంతు భ్రమ్యుకత్వమ్. తదైవ “కొణనిరసం”,
 ఇత్యత్ర దస్త్యస్య స్థాన కొణనిరసమ్ ఇతితాలవ్యనివేశ్య.

విష్ణోదికుమ్భతోయైశ్చ పౌరుషం సూక్తముచ్ఛరణ 22
పరిషిక్షేచ్ఛిల్లం భూయో వధనీస్థిర వారిణా ।

❀ శ్రీ యా ది దేవీ ప్రతిమాహా శిలా విధిః . ❀

దేవీనాం బిమ్బ ౧ శుద్ధ్యధాం పృథగేవాధివాసయేత్ 2౪
మధ్యకుమ్భోచయేద్దేవీం శ్రీయం త్రైలోక్యమాతరమ్ ।
అష్టకుమ్భోషు సమ్పూజ్యా దేవ్యశాచ్ఛ్టే యథాకీమమ్ ॥ 2౯
హామాది పూజావత్కృత్వా బిమ్బాథా శ్రీశిలా భవేత్
అస్త్రియా శిలయా దేవ్యో విహితాశ్చైత్ప్రీమాదతః ॥ ౪౦
లోభన మహతా యుక్తా హన్యుస్సవిషయాః ప్రహాః ।
తస్మిన్నేవ క్షణే గ్రాహ్యః పరివారశిలాశ్శుభాః ॥ ౪౧
శిలాసజ్జీహణం కుయాత్తైశాం మస్త్రీయథాకీమమ్ ।
శిలాం గృహీత్వా తాం సమ్యగారోప్య శకటాదిషు ౪౨
సీత్యా ధామ్ని స్థపతయో రథకారమతానుగాః ।
కుయాచరాణాం యథాశాస్త్రం చోదితై లక్షణై యుతాన్ ॥
శిలాసజ్జీహణే కమ యదుక్తం బహిరాలయాత్ ।
తత్సవ మథనా కుయాదజ్జురాదికమాలయే ॥ ౪౪

❀ అన్యార్థాం గృహీతముక్తాయాః పునరధివాసన గ్రహణానుష్ఠా . ❀

శిలాం గృహీత్వా విధవత్ప్రకాం కతుమశక్తితః ।
అన్యార్థమపితాం విధి శుద్ధాం భూయోఽధివాసనాత్ ॥ ౪౫

❀ దారుసజ్జీహణకాలః . ❀

కాతికాద్యష్టమానేషు ప్రశస్తో దారుసజ్జీహః ।
ప్రశస్తం సవమానేషు శిలాసంగ్రహణం మతమ్ ॥ ౪౬

❀ ఉపాదేయ దారుని దేశః . ❀

చందనశ్చగురుశ్చైచ కాశ్మయో హరిచందనః |
 కేసరిః ఖదిరశ్చైచ కురవశ్చాసనస్తథా || ౮౭

మధుకో దేవదారుశ్చ జాతిభిక్ష్యశ్యమీ తథా |
 శాకశ్చ పనసశ్చైచ కదమ్బస్థిలకస్తథా || ౮౮

సమేయః ఫలినీ చైవ సురభిశ్చమ్మకస్తథా |
 శింశుఫా క్షీరికా సాలా బీజకః కురువిచకః || ౮౯

తిసిశశ్చందనశ్చూతస్తమాలస్సరలోఽజుకః |
 కుటజః కరకేలీచ సప్తపహ్లో మధుస్థిలః || ౯౦

వరణో నిచులశ్చైచ పున్నాగః ఖదిరస్తథా |
 రాజవృక్షశ్చ ఐత్యేతే ప్రతిమాఢముదాహృతాః || ౯౧

సారవంతో ఘనోపేతా స్సవణోపవివజితాః |
 ఏతేః కాయా ప్రతికృతివజితై న కదాచన || ౯౨

❀ వజనీయాని దారుణి . ❀

వజనీయాసపి తరూసభిధాస్యామి తాన్ శృణు |
 స్వయం శుష్కాశ్చ దగ్ధాశ్చ స్వయం భగ్నా హతత్వచః || ౯౩

సకాః ఘృణక్షతాశ్చైచ కోటరాః పక్షినీవితాః ||
 చణ్డాలాద్యధమైశ్చశ్వత్సేవితాః ప్రీతిలొమజైః || ౯౪

నివాసవృక్షాశ్చైత్యస్థాః దేవతాధిష్ఠితాస్తథా |
 శ్మశాసస్థాశ్చ మాగస్థా దేవాలయసమీపగాః || ౯౫

కూపస్థాశ్చ తటాకస్థా వికృతాశ్చైచ వజితాః |
 వజితైస్తరుభిః కుయాత్ప్రీతిమాం చెత్ప్రీతిమాదతః || ౯౬

కతా కారయితా చోభా సాస్వవాయూ వినశ్యతః |

❀ దారుసజ్గ్రహణేషి శిలాగ్రహణవదవ విధిః . ❀

దారుసంగ్రహణే ౧ దేశే పూర్వవచ్చాధివాసవమ్ ౯౭

శిలాగ్రహణవద్ధోమస్సవణఃకాయో యథావిధి ।

అనోకహానామక్లాని ప్రవాలాదీని పూర్వవత్ ॥ ౯౮

జుహుయాదగ్నికుణ్డే చ ప్రాచీనే దేశికొత్తమః ।

ప్రకౌలయేద్వృక్షమూలం వాససా ౨ తం ప్రవోణకమ్ ॥ ౯౯

ఆచ్ఛాదయేత్సదభేణ మూలమస్త్రం ౩ సముచ్చరత్ ।

మూర్తిభిశ్చ ద్వాదశభిః మత్స్యాదిభిరనుక్రీమాత్ ॥ ౧౦౦

❀ వృక్షో ప ఘా న మ్ . ❀

హుత్వా వ్యాహృతిభిః పశ్చాదుపత్మిత భూరుహమ్ ।

కమణా పూర్వవృత్తైన స్థావరాకారమాశ్రీతమ్ ॥ ౧౦౧

౪ వృణామి విష్ణోభిఃపూర్వభాగం సర్వసంపత్కరం తవ ।

స్థావరత్వాదితో గచ్ఛ దివ్యం రూపమనుత్తమమ్ ॥ ౧౦౨

భుజ్జ్వ భాగాంశ్చ విపులా వాసుదేవప్రసాదతః ।

౫ హిసస్మి నాహం వృక్ష త్వంకిన్తు ముఖ్యామి జన్మతః ౧౦౩

ఇత్యుపస్థాయ మస్త్రేణ రక్షాసూత్రేణ వేష్టయేత్ ।

అనుక్తమచ్యుత్కర్తవ్యం శిలాగ్రహణవన్నిశి ॥ ౧౦౪

❀ వృక్షచ్చ ద నె కా ల ది గా ది ని దేశః . ❀

ప్రభాతే దేశిక స్నానత్వా ముహూర్తే శోభనే శుచిః ।

చిద్వ్యాద్వృక్షం కుతారేణ ప్రాజ్ఞుఖః పురుషాత్మనా ॥ ౧౦౫

౧ చైవ. ౨ తతః. ౩ సముచ్చరత్. ౪ నమామి విష్ణోభిఃపూర్వభాగం

రథకారస్తతో వృక్షం ఛదయేన్గువనుజ్జయా ।

❖ చిన్న వృక్షం వ త నె ది గ్నె దె స ఫ ల భే దః . ❖

పాచ్యాయముదీచ్యాం పతితస్తరురభ్యుదయావహః ॥ ౧౦౬

❖ ప్రకాణైః శాఖయా బిమ్బనిమాణమ్ తత్సంస్కారశ్చ . ❖

కుయాద్బిమ్బం ప్రికాణైః శాఖయా చానురూపయా ।

కుమ్భాదకేఽతం సిఞ్చైద్ధ్యాత్వా తత్ప్రికృతం హరిమ్ ॥ ౧౦౭

మూలమస్త్రైణ పరితస్సిఞ్చైత్కరకవారిణా ।

గురవే దక్షిణాం దద్యాత్పూర్వవత్కమలాసః ॥ ౧౦౮

❖ రథకారస్య బిమ్బనిమాణానుజ్ఞా . ❖

దేవాలయే ద్రిమం నీత్వా రథకారేణ కారయేత్ ।

బిమ్బమత్యన్బుతాకారం ధామమానానుసారతః ॥ ౧౦౯

ఆలయే చాధివాసాది స్థాపయిత్వా ద్రిమం భవి ।

కుయాద్భూహివకనే యద్వత్సవణం తద్వద్వధావిధి ॥ ౧౧౦

❖ అసంస్కృత తరుణా బింబనిమాణై దోషః ❖

అసంస్కృతైః తరుణా గ యథోక్తవిధినా యది ।

కుయాత్ప్రికృతిం మోహోత్తదసధాయ కేవలమ్ ॥ ౧౧౧

తస్మాద్వ్యథోక్తతరుణా కృతమభ్యుదయావహమ్ ॥ ౧౧౨

ఇతి శ్రీసాంఖ్యరాత్రే మహోపనిషది పాద్మసంహితాయాం

క్రియాసాదే శిలాదారుసంగ్రహవిధానం నామ

ఏ కా ద శో ౭ ధ్యాయః .

శ్రీ భ గ వా న్ —

❀ మూల బేర ప్రమాణాదివిధిః . ❀

అథాతస్సంప్రవక్ష్వామి ౧ మూలబేరసముచ్చయమ్ |
 గణవిస్తారమానం వా ద్వారదేఘ్యమథాపి వా || ౧
 ప్రాసాదపాదమానం వా హస్తమాసమథాపి వా |
 యజమానప్రమాణం వా స్తమ్భమాసమథాపి వా || ౨
 కుర్యాద్ధ్రువప్రతికృతిం గ్రామాదెరసుకులికామ్ |

❀ ప్రతిమాయాః మానం ఉత్తమాదిభేదాశ్చ . ❀

ప్రతిమాగణవిస్తార ౨ తుల్యా శ్రేష్ఠా చతుర్ముఖ || 3
 నవభాగైకసీనా తు ప్రతిమా మధ్యమా భవేత్ |
 పంచభాగైకసీనా తు జఘన్యా పఠికీతతా || ౪
 నస్తథా గరభవిస్తారం విభజ్య ద్వా వివజయేత్ |
 శిష్టభాగ సముచ్చయీనా శ్రేష్ఠా న్యూదధవాబ్జ || ౫
 మధ్యమా పంచసూత్ర్యంశైః త్రిభిధాన్వభ్యాం కనీయసీ |
 3 ద్వారాధ్వర్ణసముచ్చయీనా శ్రేష్ఠా పాదాధికా పునః || ౬
 మధ్యమా ద్వారమాత్రా తు కనిష్ఠా మధ్యమా భవేత్ |
 ద్వారం షోడశభా కృత్వా న్యూనైకద్విత్రిభిః క్రమాత్ || ౭
 శ్రేష్ఠా మధ్యా కనిష్ఠా న్యూదిష్ఠం పాదాదిషు క్రమాత్ |
 ఉత్తమా పంచభిహన్తైః త్రిభిరేకేన చతరే || ౮

౧ ద్రువ. ౨ సామ్య. 3 యద్వాప్యధిక.

స్థితస్య కాతుకస్యాయ ముచ్చాయస్సముదీరితః ।

❀ ఆ సీ స మూ తి క మా న మ్ . ❀

గభాగేహస్య విస్తారం త్రిభా భజ్జ్వాన్ ౧ ద్వయీ భవేత్ ॥ ౯

ఉత్తమా పశ్చధా త్ప్ర్యంశేః మధ్యమాధా కసీయసీ ।

ఆసీనా చాథవా శ్రేష్ఠా గభావిస్తాః సమ్మితా ॥ ౧౦

సవభాగై కహీనా తు మధ్యమా పశ్చధా కృతే ।

ఏకానా చరమా ప్రాక్తా సప్తధా షష్ఠీరుత్తమా ॥ ౧౧

సప్తధే వ త్రిభిమేధ్యా త్రిభా ద్వాభ్యాం కసీయసీ ।

ద్వారాదిషు స్థితస్తేవ సమాసీనోన్నతి కృమాత్ ॥ ౧౨

హస్తేస్సస్తభి రాసీనా శ్రేష్ఠా మధ్యా తు పశ్చభిః ।

❀ శ య న మూ తి క మా న మ్ . ❀

త్రిభిజఃఘ్ర్యా వక్ష్యామి శయానస్యాపి చోన్నతిమ్ ॥ ౧౩

ఆయామం గభాగేహస్య భజ్జ్వాన్ షోడశధా పురః ॥

చతుః మూర్ధ్ని సస్త్వజ్య భాగా ద్వా పాదతస్తథా ॥ ౧౪

అవశిష్టదశాం శేన శయితస్యాత్తమోన్నతిః ।

ఆయామమష్టధా కృత్వా హితా ద్వా మూర్ధ్ని పాశ్వతః ॥

ఏకమంశం ౨ చరణతశ్చిష్టాం శేనై వ మధ్యమా ।

ఆయామం సప్తధా కృత్వా మూర్ధ్ని ద్వావై కమఙ్ఘ్రితః ॥ ౧౬

హితా కనిష్ఠాశేషేణ శయానస్యాకృతిభావేత్ ।

విస్తారే వా చతుర్ధా తు కృతే తెష్వేకముద్ధరేత్ ॥ ౧౭

శ్చిష్టేన ౩ ద్విగుణేన స్యాచ్చయనస్యోత్తమోన్నతిః ।

౧ బహిభాశేత్ ౨ పంచమతః . ౩ త్రిగుణేన.

కృత్యైవం పఞ్చభాగేన స్యాచ్చయాసస్య మధ్యమా || ౧౮

గభవే విస్తారమానేన శయాసన్యాధమా భవేత్ |

ద్విగుణా ద్వారమానేన శయాసస్యోత్తమోన్నతిః || ౧౯

అధ్యధమానై మధ్యా స్యాత్సపాదా చరమా భవేత్ |

ఉత్తమాదక్రిమా యాద్విద్వారమాశ్రిత్య కీర్తితః || ౨౦

ధ్రువబేరస్య యాద్యక్వాత్ స్తమ్భాద్యాశ్రయణైఽపి చ ||

సప్తభిః పఞ్చభిహాస్తేత్రినిభిశ్చేష్టా యధాక్రిమమ్ || ౨౧

యానైఽప్యాసరవన్మాసం విశ్వసూపం స్థితం యథా |

గభవేగేహం త్రిధా కృత్వా ద్విభాగం చోత్తమం భవేత్ || ౨౨

పఞ్చధా తు కృతే తస్మిన్ త్రిభాగో మధ్యమో భవేత్ |

గభావధామధమం ధామ్నా సవసాధాఽణో విధిః || ౨౩

❀ య ద మా నా ను గు ణ్యై చ మూ తి ణ మా న మ్ . ❀

యజమానాద్యనుగుణో విధిరద్యాభిధీయతే |

లభాంశమజులీకుయాత్ప్రాసాదస్య చతుర్ముఖ || ౨౪

❀ అ జు లి వి ధి ః ❀

తణ్ణోజులివిధిం వక్ష్యే యథాతదవధారయ |

సంచధాజులిరాఖ్యాతా ఉచ్యంతే తా విధాః క్రిమాత్ || ౨౫

మాసం మానాంతరం మాత్రా ముష్టిదేహస్తక్షేప చ |

వక్ష్యమాణక్రమేణైవం భవానాం లక్షణం శృణు || ౨౬

వాతాయసపథం ప్రాప్య యే యాన్తి రవిరశ్మయః |

తేషు సూక్ష్మా వినపణన్తి రణవః పరమాణవః || ౨౭

తేఽష్టా కేశాహ్వయ స్తేఽష్టా లీక్షో యూకస్తదష్టకమ్ |

తదష్టకం యవా స్తేఽష్టావజు లిస్సముదాహృతా || ౨౮

తదు త్తమాజ్ఞులిస్సప్త యవా సైవ తు కుధ్యమా ।
 యవాష్టడధమా పోక్తా మానాజ్ఞులమిదం భవేత్ ॥ ౨౯
 విస్యస్తేస్తియః గప్తాభియః సై మానాస్తరాగులమ్ ॥
 శాలీభివాః ఋజుస్యస్తైస్త్రిభిమానాస్తరం భవేత్ ॥ ౩౦
 ఆచార్యః దక్షిణకరే మధ్యమాజ్ఞులిమధ్యమే ।
 పవణారస్తరం దీఘం మాత్రాజ్ఞులముదాహృతమ్ ॥ ౩౧
 చతుర్థాః విభజైదేగో భాగో ముప్యజ్ఞులిః స్మృతా ।

❀ కా తు కా యా మ మా న మ్ . ❀

యత్కిచ్చిత్కౌతుకాయామం విభజ్య దశధా పునః ॥ ౩౨
 ఏకం ద్వాదశధా భాగం కృత్వా తేష్వేకమజ్ఞులమ్ ।
 ఉచ్చాయః ప్రతిమాయాస్వ్యం స్మహామానాజ్ఞులాశ్రయః॥

❀ ప్రి సా ద వె ది కా దీ నా మ జ్ఞు ల ని దే శః . ❀

ప్రసాదాదీంశ్చ తేనై వ కుయున్మానాస్తరేణ వా ।
 వేదికా వీరశిబికా రధాదీనాం విధిః పునః ॥ ౩౪
 మానాస్తరాజ్ఞులేనే వ భవేన్నాన్యేన కేవచిత్ ॥
 యాగోపకరణానాం చ కుయాన్మాత్రాజ్ఞులేన చ । ౩౫
 హోమాక్లాని సువాదీని కుణముప్యజ్ఞులాశ్రయః ॥

❀ దె హ ల భా జ్ఞు లె న ప్రి తి మా జ్ఞ మా న మ్ . ❀

దెహలభాజ్ఞులైవ ప్రతిమాక్లాని కల్పయేత్ । ౩౬
 యైయావన్భివిభాగో శ్చేరచ్యవ మానముదాహృతమ్ ।

---

౧ దేశదైవోంసులం స్మృతమ్. ౨ శయ్యావద్భివిభామానాం.

❀ గ్రామాదీనాం మానాజ్ఞులైనై వాయవిభాగః . ❀

మానాజ్ఞులైన తన్మాసమజ్ఞులీకృత్య తత్పునః ॥ ౩౨

ఆయవ్యయాదా సంయోజ్య గ్రామాదేయఽచ్చుభం భవేత్ ।

తత్తథా వక్ష్యతే బ్రహ్మణ ఇదాసీమవధాయఽతామ్ ॥ ౩౩

లభాంశమజ్ఞులీకృత్య తదజ్ఞులమథాప్తభిః ।

వధః-యేధ్రాసయేచ్చైవ పునద్వాదశసభ్యయూ ॥ ౩౪

ఆయం శిష్టాజ్ఞు లం జ్ఞేయం వ్యయైసవభిరేధయేత్

దశభిః క్షవయేచ్చిష్టమజ్ఞులం వ్యయసంజ్ఞితమ్ । ౪౦

ఆయస్సమగ్రశుభదో వ్యయస్వల్పశుభావహః ।

ప్రతికూలే వినయాసె గ్రామాదేః కమలాసన ॥ ౪౧

త్రిభివృద్ధా క్షయోఽస్టాభిశ్శిష్టం యోనిరుదాహృతా ।

❀ ధ్వజా ద్య ప్టే ఆ యాః . ❀

ధ్వజో ధూమస్తథా సింహశ్శ్వా వృషో గదఽభః కరీ ॥ ౪౨

కాక ఇత్యుచ్యతే యోని స్సా శుభా శుభలక్షణా ।

ధ్వజస్సింహో గజోఽనర్షా శుభయోనిశ్శుభావహః ॥ ౪౩

ధూమధ్వజ్ఞు ఖరిశ్వాసః ప్రతికూలా వియోసయః ।

❀ న క్ష తా ది క ల్ప న ప్ర కా రః . ❀

అస్టాభివఽధఽతే హానా సప్తవింశతినభ్యయూ ॥ ౪౪

శిష్టమృక్షమితి ప్రోక్తం గ్రామాదేస్తచ్చుభం భవేత్ ।

నవభివఽధఽతే హానా సప్తభిశ్శిష్టమజ్ఞులమ్ ॥ ౪౫

వారాస్తే శుభదాస్సామ్యః క్రూరాస్సుభభయదాయివః ।

వృద్ధా చతుభిఽనఽవభిశ్శిష్టం హానావధాంశకమ్ ॥ ౪౬

తస్మిన్ భక్తిశక్తిశ్చ ధన్యో నరపతిః క్లబః ।

౧ సునీతిః ప్రీతిరాయుష్మాక్ ఏతేంశస్సముదీరితాః ॥ ౪౭

❀ తా ల ధ నుః క్రో శా ది ని రూ ప ణ మ్ . ❀

మానాఙ్గులై ద్వాః దశభిః మాసం తాలాహ్వయం మతమ్ ।

౨ ద్వా తాలా కథితో హస్తస్థై హ్యష్టై ధనురుచ్యతే ॥ ౪౮

స ఏవ దణ్డస్సయుగః క్రోశస్తైః పంచ భిశ్శతైః ।

క్రోశైశ్చతుర్భిగోకపానం యోజనం తచ్చతుగుణమ్ ॥౪౯

గామస్య యజమానస్య రాజ్ఞో జపపదస్య చ ।

ఆయాదిరనుకూల శ్చైత్ప్రీతిమాస్సవశిద్ధిదాః ॥ ౫౦

ఆయాదిరేష విజ్ఞయో మూల బేరసమాశ్రయః ।

౩ న తదశ్లేషు బిమ్బేషు లోహశిష్టితరేషు వా ॥ ౫౧

శ్రీధాబిమ్బేషు విక్షేయ స్తథా భవనకాతుకే ।

❀ ప్ర స్థా ది మా స భే దాః . ❀

ప్రీష్ఠా ర దీనా తుం మయాదా ప్రీసక్లాదుచ్యతే ౫ ధునా ॥

చత్వారో వీరీయః కుజ్ఞాస్తైష్టై మజ్జిష్ఠ ఉచ్యతే ।

తే శతం ప్షిరధికం నిష్కం నిష్కాష్టకం ఫలమ్ ॥ ౫౩

ఫలాని ష్చ కుశభం ప్రీష్ఠం న్యాత్తు చతుగుణమ్ ।

తచ్చతుగుణకం విద్యాదాఢకం తద్వయం శివమ్ ॥ ౫౪

తద్వయం ద్రోణముదితం ఖారీ తద్వితయం భవేత్ ।

౧ నిభీతిః. ౨ ద్వై తాల కథితా మాస్తాస్తస్యా. ౩ తదనశ్లేషు. ౪ ఐరపి. ౫ మయా.

క్రియాపాదేచ్ఛా దశోఽధ్యాయః .

౧౧౧

తత్ఫారీతిశయం భారం పరిమాణముదీరితమ్ ।

౫౫

ఏతేన పరిమాణేన పరిచ్ఛేద్యం ఘృతాదికమ్ ॥

౫౬

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహాపనిషది పాద్మసంహితాయాం క్రియాపాదే

ధ్రువబెరప్రమాణానుకూల్యనిణాయో నామ

ద్వాదశోఽధ్యాయః .

త్ర) యో ద శా ధ్యా యః .

శ్రీ భ గ వా క్ —

❀ శూ ల స్థా ప న వి ధిః . ❀

అథాతత్సంప్రవక్ష్యామి శూలస్య స్థాపనావిధిమ్ |

❀ సజాతీయవిజాతీయ శూలాకారప్రమాణాదివిధిః ❀

స్థిరాణి చందనాదీని దారూణి ఘనవన్తి చ || ౧

అధివాస్య యథాపూర్వం గృయాన్ణాదేశికోత్తమః |

౧ వృక్షజాతీయయా వ్యక్త్యా శూలం యద్యైకయా భవేత్ ||

ఉత్తమం తద్విజానీయాత్ ౨ పవభియది మధ్యమమ్ |

నానాజాతీయయా తచ్ఛేదధమం కమలాసన || ౩

శిల్పిభిస్తక్షయిత్వా తు అసారం వ్యసనీయ తు |

సారేణ కారయేచ్ఛూలం ప్రమాణం తస్య కథ్యతే || ౪

అఙ్గులీనాం చతువింశచ్ఛతం కౌతుకమున్నతమ్ |

ద్వ్యధికా షష్టిరాయామో వంశదణ్డస్య కథ్యతే || ౫

తస్య మూలాగ్రమధ్యాని విస్తీర్ణాని యథాక్రమమ్ |

చత్వాయకఙ్గులమానాని సాధాని త్రీణి తాని చ || ౬

యవాష్టబ్దు తథా నాహష్టాడశాఙ్గులసమ్మితః |

మూలస్య స్యాత్తథా మధ్యే నాహః షణ్చదశాఙ్గులః || ౭

చతుడశాఙ్గులౌ నాహస్తదగ్రౌ కమలాసన |

వక్షోదణ్డశ్చతుస్త్రింశదఙ్గులస్యాత్సమాయతః || ౮

చతురఙ్గులవిస్తారష్టాడశాఙ్గులమాసతః |

౧ వృక్షజాతియకా పోక్తా. ౨ బహ్వీభి.

ద్వితీయం త్రితీయం వాపి శిఖా కింశుకకుట్టులః ॥ ౯
 ఆయామో బాహుదణ్డస్య పంచవింశాబ్జులౌ భవేత్ |
 సాధం త్యజ్జులకం మూలం విస్తీణాం తస్య మధ్యమమ్ ॥ ౧౦
 ద్వ్యంగులం త్రి్యంగులం సాధమగ్రిం తస్య చతుముఖమ్ |
 ప్రకౌష్ఠమాయతం వింశత్యంగులం ద్వయవాధికమ్ ॥ ౧౧
 మూలమధ్యాగ్రివస్తారః ద్వ్యంగులస్త్ర్యంగులౌఽపి వా |
 సాధస్తథాంగులౌని స్యుస్త్రీణి విద్యాద్యధాకృమమ్ ॥ ౧౨
 సుషిరం బాహుమూలం స్యాదగ్రిం బాహుప్రకౌష్ఠయోః |
 మిథుసం కల్పసీయం స్యాన్నీచబాహురపీవృశః ॥ ౧౩
 ఆయామః కల్పదణ్డస్య షోడశాంగులసమ్మితః |
 విస్తారస్తస్య మధ్యే స్యాచ్చతురంగులసమ్మితః ॥ ౧౪
 షోడశాంగులనాహశ్చ తస్య మధ్యః ప్రకీర్తితః |
 ఆయామః పాశ్వదణ్డస్య కాయో ద్వాత్త్రింశదంగులః ॥ ౧౫
 పాశ్వదణ్డపరీణాహశ్చతురబ్జులసమ్మితః |
 ద్వితీయశ్చ కటిదణ్డౌ వక్షోదణ్డౌ నియోగతః ॥ ౧౬
 దణ్డయోః పాశ్వయోస్సమ్యగూర్ధ్వదణ్డస్య చాయతిః |
 ౧ ఏకవింశాంగులౌ దణ్డౌ జఙ్ఘదణ్డసమౌ భవేత్ ॥ ౧౭
 మధ్యాగ్రిమూలవిస్తారః కృమణ సరిపత్యతే |
 త్రి్యంగులౌఽధాధికస్సాధోఽ ద్వ్యంగులశ్చతురంగులః ॥ ౧౮
 జఙ్ఘయాశ్రయంగులం మూలం సాధద్వ్యంగులమస్తరమ్ |
 అధం చ ద్వ్యంగులం తత్ర త్రిగుణం సహసం మతమ్ ॥ ౧౯
 ఊరుమూలం చ సుషిరం ద్వ్యంగులం షడ్యవాధికమ్ |

౧ సప్తవింశాంగులస్తేన.

ఉరుజఙ్గాగ్రయోరన్తై మిధుసం పరికల్పయేత్ || ౨౦
 వంశదణ్డమురః కట్యూః మధ్య నిమ్న నివేశయేత్ |
 శూలప్రచూణముదితం శూలసఙ్ఖ్యాధునోచ్యతే || ౨౧

❀ శూ లా నా ం స జ్ఞా య్ . ❀

వంశదణ్డః కటిదణ్డో వక్షోదణ్డస్తథై వ చ |
 ౧ బాహుదణ్డాశ్చ చత్వారిః ప్రోక్తోష్టేన తథా విధః || ౨౨
 జఙ్గాదణ్డాశ్చ ఇత్యేతే శూలదణ్డాస్త్రయోదశ |
 శ్లేషయే త్తద్యథాయోగం సుషిరం నై వకారయేత్ || ౨౩
 స చ కీలం విధాతవ్యం శిల్పిభిశ్శూలకమణి |
 వంశదణ్డం కిరీటాస్తం మూఢాన్తం వా ప్రచక్షతే || ౨౪
 సాదాస్తం వా యథాస్థే యం తథా కుయాన్ద్విలక్షణః |
 లోహపట్టెన సనీనాం బద్ధనం దృఢమాచరేత్ || ౨౫

❀ శూ ల ద ణ్డ స్య లో హా ది భే ద ః . ❀

లోహజాశ్శూలదణ్డాస్యరథవా విభవే సతి |
 వంశమూలం చతుష్కోణమష్టాశ్రీం మధ్యమిష్యతే || ౨౬
 అగ్రీం సువృత్తం శూలాని వృత్తాస్యన్యాని వా న్యథా |
 ౨ వంశదణ్డజమానస్య గలాదవాన్గృజభవేత్ || ౨౭
 ఉపరిష్టాద్యథాయోగం కిచ్చిద్భుగ్నం చతుముఖ |
 ప్రతిమానాం యథాభాగం వంశదణ్డస్థిభవేత్ || ౨౮
 వక్షోదణ్డః కటిదణ్డః కిచ్చిద్భుగ్నశిఖో భవేత్ |
 భుజోరుదణ్డయోమూలం నిమ్నం కృత్వా యథాశిఖమ్ || ౨౯

౧ పాశ్య. ౨ వంశదణ్డం దధానస్య, వంశదణ్డం తథా నాస్య.

ముఖం సాధకం కిరీటస్య శూలద్విగుణమేవ వా ||

౧ మాలిమూలస్య విస్తారస్త్ర్యజ్జలం వా యవత్రీయమ్ || 3౦

త్రియవం త్ర్యంగులం మధ్యం సాధకత్వ్యంగులసమ్మితమ్ |

బాహ్వస్తమూలబేరస్య దేవీనాం శయనే సతి || 3౧

శూలమస్యత్రీయానాదానాసికాస్తమధాపి వా ||

చిబుకాస్తం యథోచ్చాయం బ్రహ్మణశ్యయనే సతి | 3౨

శూలం జాన్వస్తమస్యత్రీబాహుసీమాస్తమిష్యతే |

భృగ్వీదివరివారాణాం బాహుసీమాస్తముష్యతే || 33

❀ శూలానాం జలాధివాసాది . ❀

జలాధివాసం చైవ స్థాపనం మణ్డపే తథా |

హేమామం కుమ్భాచకం ద్వారపూజా బ్రాహ్మణతపకణమ్ ||

శుద్ధిశ్చ శోషణాదీని శూలానాం బిమ్బవత్ స్మృతమ్ |

స దివా పిండికాం రాత్రౌ లధివాస్య సమాహితః || 3౪

శ్లోభూతే వాస్తునా హేమామం దద్యాద్వాస్తుబలిం తథా |

❀ కథకగృహశోధనమ్ . ❀

శోధయేత్ కథకేహం చ మాజకనాలెపనాదిభిః || 3౫

సూత్రం చందనతోయేన సిక్తమాస్ఫాలయేత్క్రమాత్ |

సూత్రాణ్యుదజ్జుఖాన్యస్త్రై ప్రిజ్జుఖాని తక్షైవ చ || 36

కొష్ఠాన్యేకొనపఞ్చాశన్నూనాధికవివజితాః |

౧ శూలమూలస్యవిస్తారస్త్ర్యజ్జలం చ కకుయకపమ్ | త్ర్యంగులం మధ్య
మగ్గం కు సాధకం .

❀ బ్రాహ్మణా ది స ం జ్ఞ క భా గ వి ధిః . ❀

బ్రాహ్మణో మధ్యమో భాగః దేవికస్తు తదస్తరః ॥ ౩౮
 తృతీయే మానుషస్తుయః పైశాచో భాగ ఇష్యతే ॥
 అచనాపీఠికా బ్రాహ్మే భాగే దేవే స్థితిభవేత్ ॥ ౩౯
 మానుషే. పరివారాస్సురాయుధాని చతుర్థకే ।
 కీఞ్చిన్నానుషమాశ్రిత్య దేవే స్యాదాసనం భవేత్ ॥ ౪౦
 దివ్యమానుషయోశ్చయ్యై పై శాచే యామిష్యతే ।
 దేవే దేవ్యస్థితా వా స్సురాసనై తస్య పాశ్వతః ॥ ౪౧
 శయనే ఒపి యథాయోగం యానారూఢఽపి వై తథా ।

❀ సూ త్రా ణ ము ద జ్ఞు ఖ తా ❀

ఉదజ్ఞుఖాని సూత్రాణి దశ తావన్ని సాతయేత్ ॥ ౪౨
 ప్రాజ్ఞుఖాన్యపి కొష్ఠానామెకాశీతిభవేత్ తతః ।
 మధ్యమో బ్రాహ్మణో భాగః దేవస్యాస్తదస్తరః ॥ ౪౩
 తృతీయః పైతృకస్తుయో మానుషః పఞ్చమః షుః ।
 పైశాచ ఇతి వా భాగా కల్పయేన్దభవన్తిశే ॥ ౪౪

❀ ఏక బేర బహుబేరాదీనాం బ్రాహ్మణభాగభేదః . ❀

ఏక బేరవిధిబ్రాహ్మే బహుబేరం తు దైవికే ।
 దేవే చ మానుషే భాగే ద్వయోరాసనమిష్యతే ॥ ౪౫
 దేవమానుషపిత్యైషు శయనం త్రిషు కారయేత్ ।
 పైశాచే మానుషే చైవ ద్వయోరూనం విధీయతే ॥ ౪౬

❀ ఉ క్త స్థా న వి ప యాః సె అ ని ష్ట ఫ లం . ❀

ఉ క్తస్థానవిపయానే రాజా రాష్ట్రం చ నశ్యతి ।

కృ) యా పా దే త) యో ద శో ౭ ధ్యా య : . ౧౧౭

తస్మాద్యశోక్తభాగే స్యుష్టాస్యా ఋద్ధిమభీష్టుభిః ౪౭

❀ కా మ నా ను గుణం స్థా ప నా భూ మి : ❀

౧ చతస్రిః స్థాపనాభూమిం కృత్వా ౨ మధ్యే పదే పుః ।

ముక్తకామో౭చ=యేద్దేవం పదే తు తదనన్తరే ॥ ౪౮

దివ్యే భాగాభిలాషశ్చేత్సంతానాథి= తు మాసుషే ।

పశ్వాదికామః పై శాచే పదేష్వేవం యధాకృమమ్ ॥ ౪౯

❀ ప్రి సా ద ద్వా ర వి స్తా ర మా స మ్ . ❀

ప్రిసాదద్వారవిస్తారం త్రిభాగీకృత్య మధ్యమమ్ ।

భాగం తు సప్తభా కృత్వా పశ్చభాగాంస్తు దక్షిణే ॥ ౫౦

అపోహ్యనన్తరే భాగే బ్రాహ్మే సూత్రీముదాహృతమ్ ।

❀ బ్రా హ్మ భా గే భి త్తి స్తం భా ది ని షే ధః . ❀

న కుయా=ద్భ్రీహ్మణస్సూత్రే భిత్తిస్తంభాదికం సుధిః ॥ ౫౧

అజ్ఞానాద్యది కువీ=త ప్రత్యవాయో మహా= భవేత్ ।

ఏకబేరం భవేత్తత్రీ బ్రీహ్మసూత్రే శిలామయమ్ ॥ ౫౨

రత్నలహ శిలాకాష్టమృద్భిస్తద్వా త్రిసస్తుభిః ।

బహుబేరం భవేదధ=చిత్రం సాభాసమిష్యతే ॥ ౫౩

స్థితాసీ=శయానానాం ద్రిన్వైరత్నాదిభిభ=వేత్ ।

నిరూ=ణం సవ=మూతే=నాం ఋద్ధికృన్నైవ దోషకృత్ ॥ ౫౪

❀ గ భ క గె హె ఖా తె గ భ క న్యా స వి ధి : ❀

గభ=కేసే తతో భాగే యథోక్తధరణీం ఖనేత్ ।

హస్తమాత్రేణ తత్త్రైవ = పుంసశశిలాం క్షిపేత్ ॥ ౫౫

శిలాయాం తత్రీ రత్నాని లోహేవీ=జైశ్చ ధాతుభిః ।

౧ చతస్రిః- ఇత్యాదిశ్లోకద్వయం కృచిన్నద్వ్యకృతే. ౨ ధాతుః.

సహ వా తై విణా వాపి నిక్షి పెచ్చోదితః క్రమాత్ ॥   ౫౬

పిథాయ యోషిచ్చిలయా దృఢం కుయాత్సుధాదిభిః ।

మణ్డూపాం లోహజాం కృత్వా యద్వా రత్నాని నిక్షి పెత్ ॥ ౫౭

రత్నన్యాసస్థితస్సైషః పాదమూలే విధీయతే ।

అన్యేషాం వృష్టతః కుయాద్రీత్సన్యాసం విచక్షణః ॥   ౫౮

❀ పా ద పీఠ స్వా కార భే ద ః . ❀

వృత్తం వా చతురశ్రం వా పాదపీఠం తు తద్భవేత్ ।

ప్రతిమాయా శిలామయ్యా శిలాయాం చ స్థితిభవేత్

స్థానే పాదశిలాయాం చ శూలాధః సుషిరద్వయమ్ ।

ఇష్టకాభిస్తథా కుయాత్పీఠికాం చ శిలొపరి ॥   ౬౦

ఉత్సేధశ్చాపి చాయామో భూమిభాగప్రమాణతః ।

ద్వారాష్టభాగమథవా పాదాష్టకమథాపి వా ॥   ౬౧

ప్రతిమాస్తాంశమథవా పాదపీఠప్రమాణకమ్ ।

వృత్తం వా చతురశ్రం వా పాదపీఠం యథాభవేత్ ॥   ౬౨

వృత్తై చ చతురశ్రే చ పద్మం చోపరి కల్పయేత్ ।

స్థానకేషు విధిష్యాంష ఆసీనే ద్విగుణం భవేత్ ॥   ౬౩

శయనే తావదుత్సేధం ప్రతిమాయామసమ్మితమ్ ।

పద్మాదిపీఠమథవా దేహలభ్యాజ్ఞులైః పునః ॥   ౬౪

కుయాద్ద్వాదశభిః స్థాంశుం విస్తీణాం ద్విగుణాజ్ఞులైః ।

పఞ్చవింశద్దలయుతం యద్వా షోడశ- ౧ భియుతమ్ ॥ ౬౫

దలై ద్వాదశభియద్వా యుక్తమష్టభిరేవ వా ।

అఙ్ఘ్రిమానవశైనేవ దలానాం ద్రాఘిమా భవేత్ ॥   ౬౬

ఉద్భవోఽచ్యుతః క్షయంతో లబ్ధుడలసంయుతమ్ ।
 మధ్య కణికయా యుక్తం కిచ్చిత్ఫుల్లామ్బుబజాకృతిమ్ ॥ ౨
 దివ్యే భాగే స్థితస్త్యేష ౧ విష్టరస్సముసీరితః ।

❀ ఏకబేరాదిభేదేనవేదికామాసమ్ . ❀

ఏకబేరే తదాయామం త్రిధా కృత్వైకభాగికామ్ ॥ ౧౮
 వేదిం కుయాఽచ్యుతుథా వా తుయాంశేన ప్రకల్పయేత్ ।
 ఉత్సేధోఽయం న్నాసవేదేవృత్తా వృత్తాయతా తువా ॥ ౧౯
 చతురశ్రాయతా వాపి షడశ్రాష్ట్రాశ్రీకాపివా ।
 ౨ ఉపాసకటిసంయుక్తా కతేవ్యా ద్వాదశాగులా ౨౦
 ఆయతం నాలమేతస్య చతుభిరథవాక్లుభీః ।
 వింశత్యా చాయతం తస్య ముఖం మకరవక్త్రవత్ ॥ ౨౧
 కిచ్చిన్నిమ్నం య ధాతస్మాన్నాలం తియగధోత్థితమ్ ।
 ఉపరిష్టాచ్చ తద్వేదేవలయం చ తురక్లులమ్ ॥ ౨౨
 ఉన్నతం కారయే త్తావద్విస్తారం కమలాసస ।
 వేదికానుగుణం యద్వా పద్మమేవాఖిలం భవేత్ ॥ ౨౩

❀ దేవముఖాదిభేదేనజలప్రీణాలీభేదః . ❀

ప్రీత్యజ్ముఖస్య దేవస్య ప్రీజ్ముఖస్య తథా భవేత్ ।
 ప్రీణాలుదజ్ముఖా కాయాదక్షిణోదజ్ముఖస్య తు ॥ ౨౪
 ప్రీణాలీ ప్రీజ్ముఖా కాయా నాన్యత్రీ విధిర్యతే ।

❀ ధారాకుల్యావిధిః . ❀

ధారాకుల్యా చ కతేవ్యా ౨ యావచ్ఛ్రీద్రీం బహిష్ఠితమ్ ॥ ౨౫

౧ విస్తారః. ౨ ఉపాసదాది. ౩ యద్వాక్యభిం.

హస్తహస్తాదిభిశ్చభ్రా జలధారాం నిపాతియేత్ ||
 వృత్తం వా చతురశ్రం వా శ్వభ్రం కుయాచ్చిలాదిభిః || ౭౬
 మనోహరమగాధం చ బహిస్తద్దేవతాలయాత్ |

❀ ఆ సీ స మూ తి క వి ధి ః . ❀

ఆసీసస్యాభిధాస్యామి శ్రీమాణం సింహవిష్టరే || ౭౭
 దేవాలభ్యాంగులైష్షడ్భిరుత్సేధం త్రింశతాపి చ |
 ద్విగుణై రాయతం తస్య సింహైరస్టాభిరాసమ్ || ౭౮
 ధ్రియమాణం చతుర్భివా తేషాం వక్త్రాణి సింహవత్ |
 శిష్టం వపుః పురుషవచ్చతుభి బాహుభియుతమ్ || ౭౯
 బిభ్రాణౌ విష్టరం ద్వాభ్యాం ద్వాభ్యాం బద్వా జలం హృది |
 రత్నైః సరిష్కృతం పీఠం సింహేవా కేవలై యుతమ్ | ౮౦
 గజాఘ్నీభివా తద్వ్యక్తం కుయాచ్చైవాస్యధా విధిః

❀ భో గ శ య్యా వి ధి ః . ❀

భోగశయ్యాశయాశ్చ స్య వక్ష్యామి కమలాసస || ౮౧
 వృత్తాయతం యథాయోగం తథా త్రిమణ్డలీకృతమ్ |
 శ్రీదక్షిణ్యేన వలయైః సజ్చభివాధ సస్తభిః || ౮౨
 దేహజ్జలై శ్చతుస్తాలముత్సేధం భోగమణ్డలమ్ |
 మధ్యతః పాదతః ప్రిక్తం మూర్ధాన్యధికమంగులేః || ౮౩
 త్రిభిద్విగుణితై యద్యా వలయాస్తే యథోదితాః |
 సజ్చత్ప్రీభృతి వైకైకం కింఞ్చిత్కింఞ్చిత్సమున్నతమ్ || ౮౪
 ఘ్నై రయ్యుగ్మై నావభిస్సప్తభివాధ పంచభిః |
 ఉపేతముత్తమం మధ్యమధమం సంప్రచక్షతే || ౮౫

త్రితాలమున్నతం వడ్డిరంగులై మధ్యమం ఫణమ్ |
 అష్టాంగులం ఫణానాం స్యురస్తరాలం ఫణాస్తు తే || ౮౬
 నిమ్నాః క్రీమేణ కథవ్యాః న్యూనాః పశ్చచతుస్త్రిభిః |
 అంగులైః క్రమశస్థైషాం విస్తారో మధ్యమః ఫణాః || ౮౭
 ద్వాత్రింశదంగులాస్తస్య ఫణాః పాశ్వేః చతుముఖ |
 ౮ వింశత్పంచ చతుభిశ్చ విస్తీణాం ద్వ్యంగులై రపి || ౮౮
 వింశత్యంగులవిస్తారా శేషా ద్వా ఫణిః పణా |
 ఇతరేష్వపి సవేషు హానిసూహ్య యథాక్రమమ్ || ౮౯
 బిడాలవక్త్రీవద్వక్త్రీం దంష్ట్రీయా పగిశోభితమ్ |
 మీఘ్నికస్యస్తమహారత్నం తీక్ష్ణశృంగసమన్వితమ్ || ౯౦
 శనైశ్చనైరథో వక్త్రీం ౯ యావన్మౌల్యగ్రీమానకమ్ |
 సపకణ్ణాత్ఫణాత్పేధం చతుస్తాలం దశాంగులమ్ || ౯౧
 అథవా శయనోత్పేధం తాదృశం సంప్రచక్షతే |
 కాతుకద్వారచరణసముత్పేధ త్రిధా కృతే || ౯౨
 ఏకాంశేన సముత్పేధగి భోగమణ్డలమిష్యతే |
 చతుర్ధాంశేన వా కుయాద్భోగినో భోగమణ్డలమ్ || ౯౩
 భాగాససముత్పేధో భోగశయ్యావదిష్యతే |
 సువృత్తం దేవదేవస్య పృష్ఠభాగే సమున్నతమ్ || ౯౪
 ఫణానాం మణ్డలం యద్వచ్ఛత్రీం తద్వచ్ఛ శోభనమ్ |
 దేవస్య మాతెరుపరి వింశత్యంగులమున్నతమ్ ||
 చతురశ్రాయతం వీతమథవా శయనంభవేత్ || ౯౫
 ప్రిగుక్తేశ్చరణై యుక్తం ఉపధానాదినమితమ్ |
 ఆసనం పద్మమాత్రీం తు విశ్వమూతైవిధీయతే || ౯౬

❀ యానాసనమూతికనిరూపణమ్ . ❀

యానే గరుత్మతోఽధస్తాత్పద్మమాసపమిష్యతే |
 తస్మిన్విదధ్యాత్ప్రసీద్ధిః దేవాయామాధాసంయుతమ్ || ౯౭
 బృహద్భుజం గరుత్మస్తమారుహ్య స్థితమచ్యుతం |
 కుయాకదేవం స్థితాదీనామాసనాని ప్రకల్పయేత్ || ౯౮

❀ అధివాసితశూలస్థాపనవిధిః . ❀

తతో ముఖాలతే సంస్థాప్తే శోభనే దెశికోత్తమః |
 అధివాసితశూలాని హ్యున్మత్ప్రత్యాధ్వయభిస్సహ || ౯౯
 ధామ ప్రదక్షిణీకృత్య తూయఃఘోషముదీయ చ |
 శూలాని స్థాపయేచ్చవృభౌ రత్నన్యాసే యథోదితే || ౧౦౦

❀ ప్రతిష్ఠాసంస్థాపనవిధిః . ❀

స్థాపనాస్థాపనే చైవ తథాసంస్థాపనాఽపి చ |
 ప్రోస్థాపనా ప్రోత్తిష్ఠా చ ప్రతిష్ఠా పంచకం స్మృతమ్ || ౧౦౧
 యా ప్రోత్తిష్ఠా భవేత్ స్థానే స్థాపనా సా ప్రకీర్తితా |
 యా ప్రోత్తిష్ఠాసనే ప్రోక్తా సా చాస్థాపనసంజ్ఞితా || ౧౦౨
 శయనే యా ప్రోత్తిష్ఠా చ సా చ సంస్థాపనా మతా |
 యానే చ యా ప్రోత్తిష్ఠా సా నామ్నా ప్రస్థాపనా భవేత్ || ౧౦౩
 ప్రోత్తిష్ఠా యాఽచనా వీరే కర్మాచేతి ప్రోక్తితా |
 తస్యాం యా చ క్రియా ప్రోక్తా సా ప్రోత్తిష్ఠేతి కీర్తితా || ౧౦౪

❀ పరిమెష్టావ్యదిభైదైవ ఆనీనాదిశూలస్థాపనమ్ . ❀

ఆచార్యస్థాపయేచ్ఛూలం స్థానకం పరమేష్ఠిః |
 ఆసీనంస్థాపయేత్పుంసా విశ్వేన శయితం తథా || ౧౦౫

కృ యా పా దే త్ర యో ద శో ౭ ధ్యా య : . ౧౨౩

సవేణ విశ్వరూపం తు నివృత్త్యా మూసకం భవేత్
దేవీశూలం తథా స్థాప్య రత్నన్యాసాపరి కృమాత్ ౧౦౬
బ్రహ్మాదిదేవతానాం తు శూలాన్యాత్మీయవిద్యయా ॥

❀ భి త్తి శూ ల సా న మ్ . ❀

ఏవం సంస్థాప్య శూలాని భిత్తిశూలం విసఖీపేత్ ॥ ౧౦౭

కకుదే పృష్ఠపాశ్చేయే తు స్థానకస్య సమాచరేత్ ।

ఆసీనస్య తథా కృత్వా శయాఃస్యోఽప్య తైః ధునా । ౧౦౮

శయానాధారశూలే వై కుయాధూర్ధ్వముఖే స్థితే ।

దివ్యమానుషయోమధ్యే వంశదణ్డం నిధాపయేత్ । ౧౦౯

పృష్ఠపాశ్చేయే తు కకుదే శయానాధారశూలకమ్ ।

శయానాధార శూలద్వై కుయాధూర్ధ్వముఖే స్థితే ॥ ౧౧౦

దివ్యమానుషయోమధ్యే శయితాధారశూలకమ్ ॥

ఆధారశూలం శయనే స్థల కుయాద్విచక్షణః ॥ ౧౧౧

ఆధారశూలమన్వేషాం భిత్తిసంస్థం చ కారయేత్ ।

❀ ఆ ధా ర శూ ల ర హి తె దే వ స్య సా న్ని ధ్యా తి శ య : . ❀

ఆధారశూలరహితే సవత్రో స్థాపనే కృతే ॥ ౧౧౨

వరప్రదానం సాన్నిధ్యమధికం భవతి ధృవమ్ ।

❀ మ హా కు మ్భా ది ప్రో క్ష ణం . ❀

మహాకుమ్భాది కుమ్భానాం వారిభిర్ముఖవిద్యయా ॥ ౧౧౩

ప్రోక్షయేద్దభాకూచేన శూలాని స్థాపితాన్యథ ।

❀ గురుదక్షిణా . ❀

దక్షిణాం గురవేదద్యాద్యథా తుష్టిభవేద్గురోః ॥ ౧౧౪
 దశ నిష్కం సువణం తు తిస్యాధం వా ప్రదాపయేత్ |
 ఋత్విజామపి సవేషాం దశనిష్కం ప్రదాపయేత్ | ౧౧౫
 కాలే తస్మిన్ సమాహూయ రథకారం ద్విజోత్తమః |
 ప్రేషయేత్తోషయేచ్ఛాపి యజమానో ధనైభ్యశమ్ | ౧౧౬

❀ కులాలనియోగః . ❀

కులాలం కుశలం శాస్త్రం వ్యాధిహీనమదూషితమ్ |
 రథకారో నియుష్ఠోత శాస్త్రోక్తై సవకమణి ॥ ౧౧౭
 తదభావే పారశవం యావన్నయనమోక్షణమ్ |
 రథకారోక్తవిధినా కుశలస్సనమాచరేత్ ॥ ౧౧౮

❀ స్థాపితశూలోద్ధారేదోషః . ❀

స్థాపితం నొర్ధరేచ్ఛాలం సముద్ధారే మహాద్భయమ్ |
 కతుఃకారయితుశ్చాపి భవత్యేవ న సంశయః ॥ ౧౧౯
 అజ్గభేదే ఒజ్గహానిస్సాన్యద్యజమానస్య నిశ్చితమ్ |

❀ శూలస్థాపనశుభఫలమ్ . ❀

శూలస్థాపనమాత్రేణ యజమానో మహాత్ఫలమ్ ॥ ౧౨౦
 అశ్నుతే మానుషాదైవానథవాచసమాపితమ్ |

ఇతి శ్రీపాంచురాత్రే మహాలాపనిషది పాద్యసంహితాయాం
 క్రియాపాదే శూలస్థాపనవిధినామ
 త్రయోదశో ఒధ్యాయః .

శ్రీ భగవాన్ —

❀ బింబనిమాణవిధిః . ❀

బిమ్మనిమాణమధునా వక్ష్యామి కమలానన ।
 లాహపట్టెన శూలానాం సన్ధిం బధ్వా దృఢం యథా ॥ ౧
 అష్టబద్ధేన శూలాని లిమ్నోత్సవాణి సవతః ।
 రజ్జుభిశ్చైవైతాని దృఢాని చ్చిద్రీవజ్జితమ్ ॥ ౨
 యథాసిరాభిబహుభిశ్శరీరం బధ్యతే తథా ।

❀ శూలరజ్జుదీనాం అస్థిసిరాప్రకృతీతా . ❀

శూలాన్యస్థిని మృన్మాంసం సిరాః శాశాస్త్యచః పటాః ॥ ౩

❀ ఆపక్వమృదాలేఖనశుభఫలమ్ . ❀

మృద్ధిరాలేపనం కుర్యాదపక్వాభిశ్చ తుముఖ ।
 పక్వాభివజ్జయేద్భిమ్బం గృహే దేవాలయేఽపి వా ॥ ౪
 అపక్వాస్సనఫలదాః పక్వాస్తు బదోషదాః ।

❀ కేవలమృదాబింబనిమాణమ్ . ❀

మృదా కేవలయా బిమ్బం కుర్యాద్వద్వా త్రివస్తుభిః ॥ ౫
 మృణ్మయే కాతుకే పూణే సాఙ్గోపాఙ్గం యథావిధి ।
 త్రివస్తుకే మృదాలిప్తై ౧ కఙ్కశకరయా తథా ॥ ౬
 పటెనాచ్ఛాద్య ౨ సవజ్గం వణాలెపం సమాచరేత్ ॥

❀ ప్ర శ స్త మృ త్తి కా ఘ్నా నా ని . ❀

పుణ్యక్షేత్రే నదీతీరే కాన్తారే పవనతైఃపి వా || ౬
 మృదం సమగ్రాం గృహ్ణీయాత్సనః దోషవివజ్జితామ్ |
 నీచై రధ్యాసితాం చై త్యశ్మశానాది వివజ్జితామ్ || ౮

❀ క ల్క ప యో గి న్య స్త వ్వి చ ః . ❀

ఖండిరౌదుమ్బరాశ్వత్థ స్యగోగ్రీధాజ్జన భూరుహమ్ |
 సముద్భ్రత్య త్వచస్సవా మాసం వారిషు నిక్షిపేత్ || ౯
 తోయైమాణోసోషితై మృతాన్నం మిశ్రయేత్ప్రీడయేచ్ఛ తామ్
 తాం నూతనేషు భణ్డైషు నిక్షిప్త్యాచ్ఛాద్య యత్నతిః || ౧౦
 ఛాయాయాం నిక్షిపేద్భాణ్ణాన్యథా వాతాది న స్పృశేత్ |

❀ క ల్క ప్రి తి వా ప ద్వి వ్య వి ధి ః . ❀

ధాతుకీయాశ్రయోభాగాష్టమణా చ హరీతకీ |
 ధాత్రీ చ ద్వాదశవిధా భాగాంస్తానేకవింశతీః || ౧౧

❀ అ ధి వా స కా ల మా స మ్ . ❀

అధివాస్యైకమాసం తు భణ్డైషు కమలాసన |
 త్రిఫలస పునవారా తాం మృదం మిశ్రయేత్సుధీః || ౧౨
 ఛాయాయాం నాతిశుష్కం తాం వింశత్యేకొసయా మృదమ్ |
 మిశ్రయేద్వత్స్యమాణానాం పుణ్యక్షేత్రాది జన్మనామ్ || ౧౩

❀ ఏ క్షో న విం శ తి మృ ద ః . ❀

పుణ్యక్షేత్రే నదీతీరే పవనతే పులినే హృదే |

కీ యా పా దే చ తు ద క శో ౭ ధ్యా య : . ౧౨౭

నిర్ఘోరే సజ్జమే ౧ గోష్ఠే దేవికకోవళయోస్తథా || ౧౪

శాలిక్షేత్రే దేవఖాతే శృణ్వే ౨ చ వృష హస్తినోః |

వరాహకృష్టే వల్మీకే కులీరవసతౌ తథా || ౧౫

నలిన్యాం దీఘికాయాం చ మృత్సామేకోసవింశతిమ్ |

❖ మృ ద : పృ మా ణ మ్ చూ ణ క విభా గ శ చ్చ . ❖

మృత్సామీభిముష్టిమాత్రాభిః పూనోక్తాం మిశ్రయేన్మృ
దమ్ || ౧౬

పూనోక్తమాస్తే ప్రిఫలా చూడైకస్తాం మిశ్రయేత్సునః |

త త్త్రిభాగే కభాగైశ్చ కటశకళరచూణికైః || ౧౭

నాదేయైశ్చ క్షపాషాడైః మృత్తుయాంశ్చేశ్చ చూణికైః |

❖ యో జ నీ య సు ర భి దృ వ్యా ణి . ❖

చందనం ౩ కుంజుమం కొంఠం శ్రీవేష్టం హరిచందనమ్ || ౧౮

గుల్మలుం చ నిశాం శుమ్కాం హరితాలం మసశ్శిలామ్ |

తమాలపత్రాణ్యైతాని చందనాదీని చూణికయేత్ || ౧౯

మృద్వింశత్యేకభాగే స్తేషూన్మైకై సత్తుల్యస్తే కతైః |

సూక్ష్మైశ్చ మిశ్రయేన్మృత్సామీం కపిఠ్ఠరసతుయక్తైః || ౨౦

చూణికైలోహరక్షైశ్చ మిశ్రయిత్వా తు మృత్తికామ్ |

❖ స మ్మి శ్రీ ణీ య సై హ దృ వ దృ వ్యా ణి . ❖

వధుత్తే లదధిశీర ఘృతైశ్చ క్షిప్రమాణకైః || ౨౧

అతసీతైల క సంమిశ్రేః పునస్సంమిశ్రయేన్మృదమ్ |

౧ శోష్యవేదిగోపురయోః-శోష్యవేదికోవళయోః. శౌచే దేవికోవళయోః.

౨ వృషభ. ౩ కుసుమం కుంఠం. ౪ సహితైః.

❀ సంస్కృత మృదః అధివాసః . ❀

ఇత్థం తు సంస్కృతాః మృత్నాం నిక్షిప్య నవభాజనే | ౨౨
 ఆచ్ఛాద్య నవవస్త్రేణ భాణ్డం ధాన్యేషు నిక్షిపేత్ |
 అచయేమ్మాలమస్త్రేణ మృద్భాణ్డాదేశికోత్తమః || ౨౩
 సపిషా జహుయాదగ్నో మూలేనాప్తైర్దం శతమ్ |
 చరుం పురుషసూక్తేన ప్రత్యృచం జహుయాద్భుధః || ౨౪
 సంసాతాజ్యేన సంచేత్తాం మృదం భాజనసంస్థితామ్ |

❀ అధివాస వెలా . ❀

సద్యో వా నిశి వా మృత్నామధివాస్య యథావిధి || ౨౫

❀ లెపన క్రమః తద్విద్యాచ . ❀

ముహూతే శోభనే బిమ్బే ప్రలిమ్పిస్కృత్తికాం గురుః |
 అహాలిక్మణపయస్తమాలిమ్పిద్యోవ్యమ విద్యయా || ౨౬
 ఆకణ్ఠనాభిపయస్తం విలింపెద్వాయువిద్యయా |
 ఆనాభికటిపయస్తం లెపయెద్వహ్నివిద్యయా || ౨౭
 ఆకటెజానుపయస్తమాలింపెద్వారివిద్యయా |
 ఆజానుకటిపయస్తం ప్రలింపెద్భూమివిద్యయా || ౨౮
 ఆనాభికణ్ఠమాలిమ్పిత్పనశ్వసచవిద్యయా |
 నాభ్యాదిగుహ్యపయస్తమాలిమ్పిచ్ఛిఖివిద్యయా || ౨౯
 గుహ్యదిజానుపయస్తమాలింపెద్వారివిద్యయా |
 జానుప్రభృతిపాదాస్తమాలిమ్పిత్తితివిద్యయా || 3౦

❀ దేవ్యాదీనాం మృదాలెపేవిద్యానిదేశః . ❀

దేవీనాం చ శ్రీయాదీనాం బ్రహ్మాదీనాం తథైవ చ |

కీ యా వా దే చ తు ద క శో ౭ ధ్యా యః . ౧౨౯

ఆలెసనం ప్రకువిఘ్న కాలెఽస్మిన్ భూతవిద్యమా .. 3౧
గురవే దక్షిణా దేయా స యధాతుష్టిమాపుష్యయాత్ ।

❀ ర జ్ఞా ది వె ష్ట మ్ . ❀

బిమ్బస్య నాహమాసం యచ్ఛాలమాసమపోహ్య తత్ ॥ 3౨
౧ అష్టధాకృత్య తేషు త్రికారజ్ఞాచా వేష్టగోగ్గుణాః ।
మృద్భిరాలెపయేత్ స్తంశం ద్వా వస్త్రకటశకణైః ॥ 33
నారికేలత్వచా మృత్సాం ద్వితీయాం మిశ్రయేత్పునః ।
కృమెణపరిమాణం చ ముఖబాహూరువక్షసామ్ 3౪

❀ నా డీ క ల్ప న మ్ . ❀

నాడీమిడాం పిఙ్గలాం చ సుషుమ్నాం తస్తుభిః కృతామ్ ।
సితవీతారుణైస్తాభి న్నెష్టయేద్విష్ణు విగ్రహమ్ ॥ 3౫
౨ నాలికేరత్వచం సూక్ష్మం ఛిత్వా చ్ఛిత్వా చ మృత్తికామ్ ।
తృతీయాం మిశ్రయేత్తాం చ లేపయేత్పూవశోషణే ॥ 3౬
హస్తం చ సాంగులూపేతం కృత్వా లోహేన బద్ధయేత్ ।
౩ కణావతం తతః కృత్వా లోహేన పరివిన్యసేత్ ॥ 3౭
శరీర ర పోషణం కుయాద్వైదరస్థ్రీవివజ్జితమ్ ।

❀ మృ త్తి కా క ట శ క ణ ర యో లె ప నె వి ధి ః . ❀

హస్తేన మృత్తికాం దద్యాత్కూచేన కటశ కణరామ్ ॥ 3౮
కటశకణరచూణాని త్రిఫలాకృషితామ్బునా ।
పిష్ట్యా పూచాకృతిం కృత్వా శోషయేదాతపేచ తాః । 3౯
పునస్సమ్మేషయేత్పిష్టాణా కపిఠరసవారిణా ।

౧ అష్టధాకృత మెతేషు త్రిరజ్ఞా. ౨ నాలికేరత్వచాం సారమ్. ౩ గతావ తం. ౪ శరీరశోషణమ్.

చతుస్త్రిఃపంచకృత్వో వా కృత్వేవం పేషయేత్పునః || ౪౦
కాపాఃసతులమి లితాకృత్పిఠరసవారిణా |

తావత్సమ్పిషయేద్వావద్బాహుభ్యాం బాహుమాత్రకమ్ || ౪౧

❀ పిష్ట కల్ప సమ్ . ❀

౧ పుత్రికాయాస్సముద్ధారే పేషణీ స పతేవ్యసి |
కల్పం సుపిష్టం కూచేన శనై రేవ పరామృశేత్ || ౪౨

తతః కరణ్ణికాగ్రేణ లిప్తాణ్ణాని చ లేపయేత్ |
పూణేవ్యక్లేషు సవేషు పటేనాచ్ఛాదయేద్ధృఢమ్ || ౪౩
కాపాఃపజం దృఢం చేలం లోమాదిభిరదూషితమ్ |

ధాన్యరాశిషు సంస్థాప్య వాచయిత్వా శిషం పునః || ౪౪
ధ్యానేవ శుద్ధిం సమ్పాద్య పూజయేద్వాయువిద్యయా |
మూలమస్త్రీణ జుహుయాత్సమిదాజ్ఞేన నై శతమ్ || ౪౫

చరుం పురుషసూక్తేన జుహుయాన్వోడశాహుతీః |
ముహూతే శోభనే ప్రిప్తే ౨ పటేనాచ్ఛాద్య లేపయేత్ || ౪౬
౩ యా శకరా పటే తస్మిన్ తయైవాకల్పయేత్తతః |
శుక్లమృత్తికయా లేపః కపిఠరసమిశ్రీయా || ౪౭

❀ వణాలెప విధిః . ❀

వణాలెపం తతః కురూఃచ్ఛిల్పిశాస్త్రువిచక్షణేః |
శ్వేతం పీతం తథా రక్తం హరితం కృష్ణమేవ చ || ౪౮

పంచవణాం పృథివ్యాది వణానామధిదేవతాః |
ఉత్తమా ధాతవః పోక్తాః మధ్యమా వృక్షసమ్భవాః || ౪౯
సంయోగజాస్సురధమాస్త్రీవిద్యమపరం శ్రీణు |

౦ ఘటికాయా. ౨ పటేశంలెప యెత్పునః. ౩ కటిశకరాం పటే.

వణాం చాప్యనువణాం చ సంస్కారః చ త్తద్వైసచ ॥ ౫౦

త్రివిధో వణాసంయోగశ్చాస్త్రైః సముదీరితః ।

వణా ఇత్యుచ్యతే శుద్ధో ౧ రాజవత్త్వాని కారయేత్ ॥ ౫౧

అనుకాచే చ యే వణాః ప్రాయశశ్శుద్ధివశితాః ।

అనువణా ఇమే పోక్తాస్సుక్షీణాణాం కథయామి తే ॥ ౫౨

శుద్ధో రక్తశ్చ పీతశ్చ కృష్ణశ్చైవ చతుర్విధః ।

సంకారాస్తే చ చత్వారిః ప్రత్యేకం ద్వివిధాః స్మృతాః ॥ ౫౩

శుద్ధశ్చైవ వలకుశ్చ శ్వేతో ద్వివిధ ఉచ్యతే ।

శ్శుగ్ధోక్షీరకున్దాభశ్శుద్ధ ఇత్యభి ౨ సంజ్ఞితః ॥ ౫౪

ముక్తాస్ఫటిక ౩ చద్వైభా వశకు ఇతి సంజ్ఞితః ।

రక్తశ్చాస్యరుణశ్శ్విణ ఇతి ఛేదన కథ్యతే । ॥ ౫౫

జపాశోణితసంకాలౌ రక్తవణోఽరుణామతః ।

కింశుకాశోకసంకాశశ్శ్విణ ఇత్యభిధీయతే ॥ ౫౬

హరితశ్చైవ పీతశ్చ పీతవణోఽ ద్విధా భవేత్ ।

మనశ్శిలాహారీతాలనిభో హరిత ఉచ్యతే ॥ ౫౭

హరిదాసుంకునూభస్తు పీత ఇత్యభి ర సంజ్ఞితః ।

శ్యామశ్చ కృష్ణ ౫ వణాశ్చ కృష్ణవణోఽ ద్విధా భవేత్ ॥ ౫౮

దూవామరతకాభశ్చ శ్యామ ఇత్యభి ౬ సంజ్ఞితః ।

ఇద్ద్రోసీలనిభః కృష్ణః కృష్ణవణాః ప్రకీర్తితః ॥ ౫౯

శుక్లేవ మిశ్రితో ర్తో బభృరిత్యభిధీయతే ।

శుక్లేన మిశ్రితః కాఠో వణాకః పరికీర్తితః ॥ ౬౦

పీతేన మిశ్రితః కృష్ణః కాళ ఇత్యభి ౭ ధీయతే ।

౧ ఆవతాదీని తారయేత్, ౨ ధీయతే, ౩వజ్రాభా వణాభో.౪ ధీయతే.

౫ సంజ్ఞకృ, ౬ ప్రకృతః, ౭ సమః, ౮ వణాః, ౯ సంజ్ఞకః.

పీతకృష్ణయుతశుక్లః కబురస్సముదాహృతః || ౬౧
 వసం సజ్కరజాస్వణానూహాపోహేస యోజయేత్ |
 ఉక్తోయం వణాసంక్షేపస్త్రీః కురూం చోద్ధితైః కృమాత్

❀ మూ తి క క ల్ప న ప రి పా టీ . ❀

ప్రథమో దారుసజ్ఘాతో ద్వితీయం రజ్జవేష్టనమ్ |
 మృదాలేపస్త్రతియస్తు తురీయం నాడిబద్ధనమ్ || ౬౩
 పశ్చమో రజ్జవేష్టస్యాన్నాలికేరత్పచా పునః |
 మిశ్రీతా మృత్తికా షష్ఠీ సప్తమం రజ్జవేష్టనమ్ || ౬౨
 అష్టమశ్శకరాణెపో నవమం పటయోజనమ్ |
 భూషణం దశమం ప్రోక్తం ఏకాదశమతఃపరమ్ || ౬౩
 శుక్లాలెపసముద్దిష్టం ద్వాదశం వణాయోజనమ్ |
 ద్వాదశై తే చ నిదిష్టాః ప్రతిమాకరణే ఒబ్బజ || ౬౪

❀ ల ప శో ష ణా వ ధిః . ❀

కాలేన ౨ వషమాత్రేణ వస్తు శుష్యతి నాస్యధా |

❀ వి ధ్య సు సా ర శు ష్క మూ తై రా యుః . ❀

సహస్రం ౩ వత్సరాణామతి మాసైర్వాదశభిః కృతైః |
 ద్వాభ్యామయుతమాయుస్సాస్వత్త్రిభిర్లక్షం ప్రతిష్ఠితమ్ |
 హేన్నైవ పోషణం సవణం వణానాం దీప్తికారకమ్ | ౬౬
 ఆలెఖ్య ర చ పటే భిత్తో లిఖితే ఫలకపి చ |
 వణాయోగస్సముద్దిష్టో ద్రవ్యోత్పత్తిస్తథావ చ || ౬౭

౧ బోధితైః . ౨ మాసమాత్రేణ వస్తు శుష్యతి . ౩ వత్సరం యాతి . ౪ ఫలక .

❀ యుగభేదేనతీనాంవణభేదః . ❀

మూతీనాం యుగభేదేన వణభేదో విధీయతే ||
 కృతే వళక్షస్త్రితాయామరుణో ద్వాపరే వుసః || ౬౮
 పీతః కలౌ ఘనశ్యామః వాసుదేవః వరః పుమాన్ |
 రక్తస్కుజ్జఘణో దేవః ప్రమృష్ణః కనకప్రభః || ౬౯
 శ్యామో నిరుద్ధః కథితః కృతాదిషు చతుష్వపి ||

❀ ద్వాదశమూతీవణాః . ❀

కేశవః కనకప్రఖ్యస్యా దజ్జనసమాకృతిః || ౭౦
 నారాయణశ్శ్యామవనో మాధవస్సప్తకప్రభః |
 గోవిందః పద్మకింబలకనిభౌ విష్ణురుద హృతః || ౭౧
 అరుణామ్బుజసజ్జాశో మధుసూదన ఉచ్యతే |
 త్రివిక్రమశ్శిఖినిభో వామనో బాలసూయవత్ || ౭౨
 శ్రీధర ౧ సితపద్మాభో హృషీకేశస్తటిత్ప్రభః |
 పద్మనాభశ్శ్యామవణో బహుకకుసుమచ్ఛవిః || ౭౩
 దామోదనో ద్వాదశైతే కథితాః కేశవాదయః |

❀ చతువింశతిమూతీవణాః . ❀

వాసుదేవాదిమూతీనాం యో వణాః పూర్వమీరితః || ౭౪
 స ఏవ వాసుదేవాదిచతుణాం తద్భువామపి |
 శుద్ధస్పటికసజ్జాశో విశ్ణయః పురుషోత్తమః || ౭౫
 అఘోక్షజశ్శ్యామవణో నృసింహో హేమసన్నిభః |
 పీతవణోఽచ్యుతోతీవ రక్తవణోజనాదకనః || ౭౬

ఉవేద్యోశ్శాస్త్రిమలః పోక్తో హరిః పీఠనిభః స్మృతః |
 కృష్ణః కృష్ణామ్బుదప్రఖ్యశ్చతువింశతిమూర్తియః || 22

❀ శ్రీ యా ది దే వీ నా ం వ ణా ం : ❀

సువణం ౧ నికమాభా శ్రీశాస్త్రిమా భూరజుఃనచ్చవిః |
 సరస్వతీ సితా రక్తా ప్రీతిశాస్త్రిమనిభా ౨ కృతిః || 2౦
 కీర్తి రక్తా భవేచ్ఛాన్తిస్సస్థితీకాభా సమీరితా |
 తుష్టిః పీతా భవేత్పుష్టిశాస్త్రిమా 3 దేవ్యస్మన్మతా స్తుతాః

❀ మ త్సా ది మూ తీ ం నా ం వ ణా ం : ❀

మత్స్యస్సస్థితీకసజ్కాశః కూమః కాఞ్చనసన్నిభః |
 వరాహశ్శామలనిభో వలక్షాఃకృతిరేవ వా || ౧౦
 నృసింహశ్చంద్రవణాభః ప్రోక్షోదః కాఞ్చనప్రభః |
 వామనశ్శాస్త్రి మలనిభః కాలవఃకో మహాబలిః || ౧౧
 జామదగ్నస్యస్సవణాభః రాఘవశ్శాస్త్రిమలాకృతిః |
 భరతశ్శాస్త్రిమలో వఃకో లక్షుణః కనకప్రభః | ౧౨
 శత్రుఘ్నో రక్తవణాభస్సీతా హేమనిభాకృతిః |
 మాణ్డవీరక్తవణాభా ఊమీలా శ్యామలప్రభా || ౧౩
 శుక్తికీర్తిస్సీతాక్షీ చ హనుమాన్ కనకప్రభః |
 అజ్ఞవో రక్తవణాభస్సుగ్రీవో హేమషిక్షులః || ౧౪
 గుహశ్చ నీలవణాభః కాలవఃకో విభీషణః |
 నీలో నీలనిభః పోక్తో జామ్బవాన్ కనకప్రభః || ౧౫
 బలః క్షీరనిభశ్చేవ రక్తవణా చ రేవతీ |
 మేఘశ్యామో భవేత్కృష్ణో రుక్మిణీ కనకప్రభా || ౧౬

సుముఖశ్శాస్త్రిమలః పోక్తః రక్తాభస్సుప్తిస్థితః ॥ ౯౭
 రక్తస్సుయః=స్థితశ్చస్థో శామో రక్తస్థితో బుధః ।
 బృహస్పతిస్సువణా భశ్శుక్రశ్శుక్లశ్శనైశ్చరః ॥ ౯౮
 కృష్ణస్తామ్రస్తథా రావలుః కేతుః కృష్ణ ఉదాహృతః ।
 కామో రక్తస్థితో హస్తీవక్త్రో రక్తష్ణడాననః ॥ ౯౯
 దుగ్ధా శ్యామా సువణాభః ధనదః క్షేత్రీపాలకః ।
 నీలో బ్రాహ్మీ సువణాభా రక్తా మాహేశ్వరీ భవేత్ ॥ ౧౦౦
 కౌమారీ గక్త ౧ వణాభా వైష్ణవీ శ్యామలప్రీభా ।
 వారాహీ శ్యామవణాభా ౨ ఇంద్రాణీ శ్యామలా కృతిః ॥ ౧౦౧
 చాముణ్డా రక్తవణాభా ఏరభద్రో ౩ రుణద్యుతిః ।
 జ్యేష్ఠా నీలా భవేద్దిష్టాశ్శ్యామో ౪ గ్నిరరుణ ౩ ప్రీభః ॥ ౧౦౨
 యమః కాలో ధనిర్మతిసీలశ్శ్యామః ప్రచేతసః ।
 వాయుధూమ్రస్థితో ర శ్చైష్టః రక్తో రుద్ర ఉదాహృతః ॥
 పురుషశ్శ్యామలో హేమద్యుతిస్సాస్త్రిద్యుతస్సృతః ।

❀ వ సూ ణాం వ ణా న జ్గ్ర హాః ❀

సితో రక్తస్తథా పీతశ్శ్యామో ౫ రక్తస్థితప్రీభః ॥ ౧౦౪
 బభ్రుః పీతో ధరాదీనాం వసూనాం వణానజ్గ్రహాః

❀ పి త వ్రా ణాం వ ణా న జ్గ్ర హాః ❀

రక్తశ్చేవ్రతః ౬ ప్రీభా పీతశ్శ్యామశ్చేవ్రతో రుణప్రీభః ॥
 బభ్రుః పిత్రాణాం వణాన౨యః క్రమేణ సముదాహృతః ।

---

౧ వణానాస్యాత్, ౨ మానాస్త్రీ. ౩ స్సృతః ర కృతిః. ౪ రక్తాసిత
 ౫ శ్వేతప్రభాపీ తా శ్యామశ్చేవ్రతో రుణద్యుతిః.

❀ మ రు తా ం వ ణ క స ం గ్ర హ ః ❀

ఘామో^౧ ర క్తస్తథా వీతశ్శా వ్యమశ్చేవ్తో^౨ ఽ ం రుణో^౩ ఽ సితః
వణో^౪ ఽ యం మరుతాము క్తస్సస్తానామానుపూవశః ।

❀ ఋ షీ ణా ం వ ణ క స ం గ్ర హ ః ❀

కనకశ్శా వ్యమలః వీతిః కృష్ణో^౧ ర క్తస్సితో^౨ ఽ సితః ౧౦౨
వణః^౩ క్రమేణ సస్తానామృషీణాం సముదాహృతః ।
ర క్తః వీతస్సితశ్శా వ్యమో ర క్తవీతస్సి ౨ తా సితః ॥ ౧౦౪
విశ్వాదిపరివారాణాం వణా^౪ నుక^౫రిమణం కృతమ్ ।

❀ అ ప న్న ర సా ం వ ణ క స ఙ్గ రీ హ ః ❀

శ్చేతాభా కనకాభా చ శ్శా వ్యమా చ కనకప^౧భా ॥ ౧౦౬
ర క్తా కృష్ణా చ వీతా చ రూపమప్పరసాం ౩ మతమ్ ।

❀ ఆ ది త్వా నా ం వ ణా క ః ❀

ర క్తః వీతో^౧ ఽ రుణశ్శా వ్యమశ్చేవ్తో^౨ బభు^౩శ్చ కబు^౪రః ॥ ౧౦౮
౪ వణతో^౫ హరితశ్చైవ్త ౫ శో^౬ణః కుద్దనిభస్తథా ।
ఆదిత్వానామయం వణో^౭ ద్వాదశానాం క్రమాత్ స్మృతః ॥

❀ రు దా రీ ణా ం వ ణా క ః ❀

శో^౧ణశ్చ హరితో^౨ సిల శ్చే^౩తశ్శా వ్యమలదీధితిః ।
వీతః కాలస్తథా బభ్రుః^౪ ౬ వణః^౫ కః పాటలో^౬ ఽ సితః ॥ ౧౧౨
వకాదనానాం రుదారీ^౭ణాం వణో^౮ ఽ యం ౨ సముదీరితః ।

౧ సితో^౧ ఽ రుణః. ౨ శయ్యుతిః. ౩ సామిదమ్. ౪ వణశో^౪ ౫. శ్చే^౫తః
కు^౬. ౬ శబలా పాటలాసితాః. ౭ సముదాహృతః.

పా ద్మ స ం హి తా యా మ్ .

౧౩౮

❀ అ శ్వి నో వ ణ ణ : ❀

అశ్వినో చారుణౌ పీతౌ మాకణ్డైయస్తథా భవేత్ || ౧౧౩

❀ నా ర ద భృ గా వ దీ నా ం వ ణా ణ : ❀

నారదస్ఫుటికః పీతో భృగుదక్షస్తథాసితః |

రక్తో మనుస్సనస్తశ్చ శ్యామలః కనకస్తథా || ౧౧౪

౧ పీతస్సనత్కుమారశ్చ రక్తో హఃహః చ పీతలః |

హూహూరక్తస్తథా శ్యామః తుమ్బురుః కిన్నరశ్యుకః || ౧౧౫

రక్తః కింపురుషశ్శ్యామశ్చిత్రీసేనస్తథా భవేత్ |

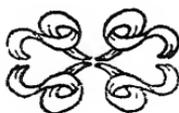
పీతో విశ్వావసుః ప్లోక్తో మధుశ్చ ౨ మధువణకః || ౧౧౬

కైటభశ్యామలః ప్లోక్తో వశోకనుక్తో ౨వగమ్యతామ్ |

ఇతి శ్రీపాంచురాతే మహిమాపనిషది పాద్మసంహితాయాం

క్రి పాదే దేవతావణకవిధినామ

చతుదశో ౨ధ్యాయః.

❀ స్థితాదిమూర్తినిదేశః ❀

శ్రీ భగవాన్ —

భేదానధాతో వక్ష్యామి ప్రతిమాసు స్థితాదిషు ।
 స్థితా మూర్తిస్తథాసీనా యానారూఢా తద్ధైవ చ ॥ ౧
 తాస్త్రీసో ద్వివిధాః ప్రోక్తా భోగయోగప్రభేదతః ।
 శయోనస్య తు పూర్వోక్తా ౧ సగంసంహారకారిణౌ ॥ ౨
 ద్వా చాపరా చతుర్భేదశ్శయానః కమలానన ।
 ఏకైకా ద్విత్రిధా భేదా ఉత్తమాధమమధ్యమాః ॥ ౩

❀ భోగ మూర్తిః . త త్ర ఉత్తమా ❀

దివ్యే భాగై స్థితం దేవం శఙ్ఖచక్రగదాధరమ్ ।
 శ్రీభూమిసహితం యుక్తమచనావీతసాశ్వయోః ॥ ౪
 సనన్దసనకషిభ్యాం కృతాజ్జలిపుకా స్థితౌ ।
 ఉత్థితౌ వామజానుభ్యామితరాభ్యాం ప్రతిష్ఠితౌ ॥ ౫
 సాదయోరుభయో ౨ గ్రగ్ర తావుభా కారయేత్సుధీః ।
 అచనావీతకా ౩ సాశ్వభూతలెప్వేవమాసనమ్ ॥ ౬
 దక్షిణోత్తరయోభిక్తి సాశ్వయోబ్రహ్మశఙ్కచౌ ।
 పృషతః పుష్పవన్తౌ దక్షిణోత్తరసాశ్వయోః ॥ ౭
 భిత్తిం సమాశ్రితౌ కుర్యాత్సన్దసనకౌ తథా ।
 బాలవేషధరా వామం ప్రసాయ చరణం స్థితౌ ॥ ౮

౧ సక. ౨ రగ్రం సంయుక్తమ్. ౩ సాశ్వభూతలెప్వేకమాసనమ్.

నికుఞ్చ్య దక్షిణం పాదం దక్షిణం కరముత్తి పణ్ ।
 సనాలమమ్బుజం ఘల్లం వామహస్తతలె దధత్ ॥ ౯
 ససకపిఁస్సనద్దస్తు యధోక్తాదస్యథాస్థిః ।
 సూయాఁచస్రీమసౌ చాపి కరపాదకృమాత్తథా ॥ ౧౦
 చామరవ్యజనే భిత్తౌ శ్వేతచ్ఛత్రౌ చ మాక్తకే ।
 భిత్తిపాశ్వేఁ పృథాం కునూఁద్యథాలక్షణసంయుతామ్ ॥ ౧౧
 కల్పకానోకహం వృష్టే భిత్తిపాశ్వేఁ ప్రకల్పయేత్ ।
 భిత్తిపాశ్వేఁ తు పురతో రతిశాస్త్రీ ప్రకల్పయేత్ ॥ ౧౨
 సంవీజయశ్చైతం దేవం చామరాభ్యాం చతుముఁఖ ।
 హఃహఃహూఃహూశ్చ ౧ గన్ధవౌఁ గరుడో నారదస్తథా ॥ ౧౩
 దైవతాశ్చాపి ముసయస్సన్తి యత్రీ నికేతనే ।
 భోగస్థానం తు తద్విద్యాదుత్తమం కమలాసన ॥ ౧౪

❀ మ ధ్య మా భో గ మూ తి ణః ❀

మహీస్థానె పతత్రీవ్రీం మహీం చ ససకాసనే ।
 మాకఁడ్డేయాసనానై తు ౨ ఆభాసౌ బ్రహ్మశఙ్కరౌ ॥ ౧౫
 అన్యే చ యత్రీ పూవోఁక్తాః భోగస్థానే స మధ్యమః ।

❀ జ ఘ న్యా భో గ ము తి ణః ❀

దేవశ్చతుర్భుఁజస్సాధఁం శ్రీధరాభ్యామవస్థితః ॥ ౧౬
 ౩ దక్షిణై నరదం వామం సింహకణఁమథాపి వా ।
 ఊరుమూలాశ్రీతం వాపి శఙ్ఖచకృధరౌ పరౌ ॥ ౧౭
 బ్రహ్మేశానౌ తు సాభాసౌ సవఁమస్యద్యథోదితమ్ ।

౧ గన్ధవోఁ. ౨ భాసయేద్బ్రహ్మశఙ్కరౌ. ౩ “దక్షిణై”. ఇదం పద్యం క్వచిన్న.

కీ యాపాదే సంచనశోఽధ్యాయః . ౧౪౦

భోగస్థానే యత్రీ భవేజ్జఘ్ర్యం తత్ప్రచక్షతే ॥ ౧౮

❖ యోగస్థానమూతిః లక్షణమ్ . తత్రీ ఉత్తమమ్ ❖

శ్రీభూమినహితో దేవశ్శుభ్రచక్రీగదాధరః ।

అచనాసీతపాశ్వే మాశక్లేయో భృగుస్తథా ॥ ౧౯

సవమస్యద్యుతోక్తం ౧ చ యోగస్థానం తదుత్తమమ్ ।

❖ మధ్యమా యోగమూతిః ❖

నారదో దుఃఖిణ్ణానే శివస్థానే భగేశ్వరః ॥ ౨౦

అచనాసీతపాశ్వే తు బ్రహ్మణానా కృతాజ్ఞానీ ।

యథోక్తమస్యత్సవం చ యోగస్థానే సమధ్యమః । ౨౧

❖ జఘన్యా యోగమూతిః ❖

దేవశ్చతుఃశో దివ్యే భాగే బ్రాహ్మేంద్రవా యది ।

౨ అభయం దక్షిణం హస్తం వరదం స్వాగతం తు వా ॥ ౨౨

ఊరుమూలాశ్రీయం వామం సపల్లవమధాపి వా ।

గదాముద్రమథో వాపి శ్శుభ్రచక్రీధరా పశా ॥ ౨౩

౩ బ్రహ్మణానాదిరహితం నీచానా యోగసంస్థితః ।

❖ భోగాసనే తు ఆసీనా మూతిః . తత్రీ ఉత్తమా ❖

౪ స్థానప్రేక్షదః కథితస్సంప్రీత్యాసీన ఉచ్యతే ॥ ౨౪

౫ శ్రీభూమిభ్యాం చనాసీనస్సింహవిష్టరమాశ్రీతః ।

బ్రహ్మణానా భిత్తిపాశ్వే స్థితో యద్వాసుఖాసకా ॥ ౨౫

౬ భృగుం చ నారదం చ ద్వా భిత్తిపాశ్వే సమాచరత్ ।

౧ తె తద్యోగస్థానముత్తమమ్. ౨ అభయమిత్యధం కృచిన్న ౩ బ్రహ్మణాభ్యాం చ. ౪ స్థితః ప్రక్షదః. ౫ శ్రీధరాభ్యామ్. ౬ భృగుశ్చనారదశ్చైవ భిత్తిపాశ్వే సమాచరత్.

అచనాపీఠికాపాశ్వేక రతిశాస్త్రీ కృతాంజ్ఞానీ || ౨౬

పృష్ఠతశ్చస్త్రీసూయాది సవకమన్యద్యథాదితమ్ |

భోగాసనం తదుచ్చైస్సన్య || ౨౭

❀ ఆ సీ నా మ ధ్య మా ❀

దాసీనస్సినహవిష్టరె ||

వామోత్సక్లే శ్రియం దేవీం సమారోప్య చతుర్భుజః |

వామహస్తేన చాంజ్ఞిప్య యద్వా భూమిం యథో ౧ దితమ్ ||

సాభాసావధకచిత్రో వా బ్రహ్మేశౌ భిత్తిపాశ్వకయోః |

పూజాసికాముభయతః కాయా చ భృగునారదా || ౨౯

దక్షశ్చైవ మనుశోచ్చభా సచామరకరా స్థితౌ |

పృష్ఠతశ్చస్త్రీసూయాది భాగే మధ్యమమాసనమ్ || ౩౦

❀ ఆ సీ నా జ ఘ న్యా ❀

ఆసీనస్సహదేవీభ్యాం బ్రహ్మేశౌ భిత్తిపాశ్వకయోః |

భిత్తిపాశ్వేక రతిశ్చాన్తిస్సవాలవ్యజనే స్థితే

భోగాసనం తదధమం

❀ ఆ సీ నా యో గా స న మ్ త త్ర ఊ త్త మ మ్ ❀

యోగాసనమథోచ్యతె |

సింహాసనే సుఖాసీనం బ్రహ్మేశౌ భిత్తిపాశ్వకయోః || ౩౧

రతిస్సరస్వతీ చ ద్వే సితవాలధవీజనే |

అచనాపీఠికాపాశ్వేక ౨ శ్రీభూమీ చ కృతాంజ్ఞానీ || ౩౩

పృష్ఠతశ్చస్త్రీసూయాది యోగాసనమిదం వరమ్ |

౦ చితమ్. ౨ శ్రీభూవ్యా. శ్రీమహ్యా.

❀ ఆసీనయోగేమధ్యమమ్ ❀

సింహాసనే సుఖాసీనం బ్రహ్మేశౌ భిత్తిపాశ్వయోః ॥ ౩౪

ఆసీనే శ్రీమహీదేవ్యా సచామరకరేస్థితే ।

అచనాపీఠికాపాశ్వయే ౧ శ్రీభూమ్యా చ కృతాఙ్గాలీ ॥ ౩౫

దక్షశ్చేచన మచుశ్చేచన భిత్తిపాశ్వయే కృతాఙ్గాలీ ।

పృష్ఠతశ్చద్వీపూయాది ౨ యోగే తస్మద్ధ్యమాసనమ్ ॥ ౩౬

❀ జఘన్యమాసనమ్ ❀

సింహాసనే సుఖాసీనో దేవ ఏకశ్చతుర్భుజః ।

త్యక్త్వా నవకం పరికరం చద్వీపూయాది పృష్ఠతః ॥ ౩౭

దివ్యే బ్రాహ్మీఽథవా భాగే యోగే తస్మిచ్ఛమాసనమ్

❀ శేషాసనమ్. తతోఽత్తమమ్ ❀

శేషాసనమథా వక్ష్యే యథావదవధారయ ॥ ౩౮

సువృత్తం భోగినో భోగం మణ్డలెన స్థితం త్రివృత్ ।

కించద్వృత్తాయతం వా తు నమున్నమ్య ౩ స్థితం శిరః ॥ ౩౯

తత్ర శ్రీ భూమిసహితో విష్టరే తు సుఖాసనః ।

రతిస్సరస్వతీ చ ద్వే పూజావిష్టరపాశ్వయోః ।

దైవై దేవగణైశ్చేచన ఋషిభిభిత్తిపాశ్వయోః ॥ ౪౦

కృతాఙ్గాలిపుటాస్సవే శేషాసనమిదం పరమ్ ।

❀ శేషాసనమధ్యమమ్ ❀

దేవశ్చతుర్భుజాసీనః వామోత్సక్లాపితప్రియః ॥ ౪౧

మాకణ్డేయో మహీ చైవ పూజా ౧ విష్టరపాశ్వయోః |
 భృగుశ్చ నారదశ్చైవ తిష్ఠతస్సితచామశా || ౪౨
 పృష్ఠతశ్చన్ద్రీసూయాది శేషే తన్నధ్యమాసనమ్ |

❀ జ ఘ న్యం శే షా స న మ్ ❀

శ్రియా దేవ్యా సమాసీనః పూజాపీఠస్య పాశ్వయోః || ౪౩
 బ్రహ్మీ చ వసుధా చైవ ధర్మో ౨ దేవో పృష్ఠధ్వజః |
 దేవస్య పురతశ్చ్రీమాణా మాకణ్డేయః కృతాఞ్జలిః || ౪౪
 పృష్ఠతశ్చన్ద్రీసూయాది శేషే తన్నీ చమాసనమ్ |

❀ శ య నా స న ఉ త్త మ మ్ ❀

స్థిత్యాసనభిదాః పోక్తాః శయనస్య భిదాం శృణు || ౪౫
 అనన్తభోగశయనే మృద్వాస్తరణకల్పితే |
 సోపధానే శిరఃపాశ్వయే పాదపాశ్వయే త్తచైవ చ || ౪౬
 శేషేఽస్మిన్భోగమాస్థాయ పరమాత్మా సనాతనః |
 దేవ్యోరుత్పజ్జయోః పాదౌ ప్రసాయే సుఖవాహనౌ || ౪౭
 దేవ్యా దేవస్య వక్త్రాబ్జం వీక్షమాణే సుఖాసనే |
 అచనాపీఠపాశ్వయే తు రతిశాస్త్రీ కృతాంజలీ || ౪౮
 ఇన్ద్రాదీణి పాదపాశ్వయే తు భిత్తౌ చ సరికల్పయేత్ |
 పృష్ఠతో భిత్తిపాశ్వయే తు శఙ్ఖాదీణి దేహాసంయుతాణ్ || ౪౯
 దేవస్య వశాలిపాశ్వయే తు భిత్తౌ బ్రహ్మోదిమూతణయః |
 సనద్దసనకాద్యన్యాణ్ యథాపూవణం ప్రకల్పయేత్ || ౫౦
 దేవస్య పురతో భిత్తౌ హోహోహూహూస్తచైవ చ |

౧ పూజాపీఠస్య. ౨ యమో దేవో. యద్వా దేవో.

క్రియాపాదేపంచదశోఽధ్యాయః ౧౪౫

చిత్రసేనశ్చిత్రధో సృత్రగీతక్రియాపరా ॥ ౫౧

విష్ణులొకొద్భవాః కన్యాః బ్రహ్మలోకసముద్భవాః ।
రుద్రాదిలోకజాః కన్యాః నానావిభ్రమసంయుతాః ॥ ౫౨

తుమ్బురునారదశ్చైవ గరుడః కిన్నరస్తథా ।
వీణాదిభివాదయస్తస్త్రోపరిమహాషయః ॥ ౫౩

చిత్రరూపేణ సవే స్యుశ్శయనే భాగముత్తమమ్ ।

❀ శ య నె మ ధ్య మ మ్ ❀

శ్రీమహాశ్యా మూర్ధ్ని పాశ్వే తు బాహ్యోమ్మూలం
సమాశ్రితే ॥ ౫౪

పాదపాశ్వే రతిశ్శాన్తిః పాదస్పృష్టే సుఖాసనే ।
ససత్కుమారసనకౌ అచనాపీఠపాశ్వయోః ॥ ౫౫
అధచిత్రేణ భిత్తిశ్చ భాగశయ్యా తు మధ్యమా ।

❀ జ ఘ న్యం శ య నా స న మ్ ❀

శ్రీః పాదపద్మయుగలం కరాభ్యాం వాహయేత్సుఖమ్ ॥ ౫౬
అచనాపీఠకాపాశ్వే రతిశ్చైవ వసుధరా ।
చిత్రాభాసేన కుడ్యస్థే భాగశయ్యాఽధమాభవేత్ ॥ ౫౭

❀ శ య నె యో గా స న మ్ త త్రి ఉ త్త మ మ్ ❀

అనస్తభోగశయనే త్యక్తసవపరిగ్రహః ।
యోగమాస్థాయ శయితస్వయమెవ పరః పుమాన్ ॥ ౫౮
శ్రీవత్సాంజ్ఞః ప్రసన్నాస్యః నీలజీమూతసన్నిభః ।
ద్విభుజో యోగశయసముత్తమం సముదాహృతమ్ ॥ ౫౯

❀ యో గ శ య నె మ ధ్య మ మ్ ❀

సేవితో వై సతేయేన నన్నివిష్టేన పాశ్వతః ।
 చతుర్భుజః పరికరైరన్వైస్సవై వివేచనజిహ్వః ॥ ౬౦
 మధ్యమం యోగశయనముచ్యతే తచ్ఛతుముఖ ।

❀ జ ఘ న్యం యో గ శ య న మ్ . ❀

ద్వాభ్యాం భుజాభ్యాం సహితస్త్యక్తసవపరిగ్రహః ॥ ౬౧
 అచనాపీఠికాపాశ్వైశ్చ శ్రీభూమీ తు కృతాంజలీ ।
 అధమం యోగశయనం సంహారశయనం శృణు ॥ ౬౨

❀ స ం హార శ య నె ఉ త్త మ మ్ ❀

అనస్తభాగశయనే అనస్తఫణమణ్డితే ।
 శయితోఽష్టభుజో దేవః భృకుటికుటిలాననః ॥ ౬౩
 దంష్ట్రాకరాలం బిభ్రాణో ముఖమెకం ౧ భయానకమ్ ।
 ౨ ప్రలయామ్యాధినిఘోషగభీరభయదధ్యనిమ్ ॥ ౬౪
 పమస్తమాస్తరం వహ్నిం ముఖవాయుసమీరితమ్ ।
 సంహారశయనం శ్రైష్ఠమిదమాహుమనీషీణః ॥ ౬౫

❀ స ం హార శ య నె మ ధ్య మ మ్ ❀

దంష్ట్రాకరాలవదనం భృకుటికుటిలేక్షణమ్ ।
 చతుర్భుజం ౩ గదాఖడ్గశబ్దవద్మవిభూషితమ్ ॥ ౬౬
 అచనాపీఠికాపాశ్వైశ్చ శ్రీఖగ్దస్త్రా కృతాంజలీ ।
 మధ్యమా సంహృతో శయ్యా కనిష్ఠం శయనం శృణు ॥ ౬౭

౧ భయక్కురమ్. ౨ ప్రలయామ్యాధినిఘోషం గమ్భీర. ౩ గదాశబ్దచక్ర

❀ కనిష్ఠాసంహారశయనమ్ . ❀

కేశైరలకసజ్జేశ్చ విరాజితశుభాననమ్ ।

నీలజీమూతసజ్కాశం ౧ మధ్యే హరితపజ్కజమ్ ॥ ౧౮

సగళశయ్యా చతుదిక్షు భిత్తే వాఠినిధిం లిఖేత్ !

బ్రహ్మాణం చ చతుస్తాలే శయనాద్భిత్తిపాశ్వకతః ॥ ౧౯

ఉపరిష్టాదభిముఖం నాభేనాకరాయణస్య చ ।

చతుముఖం చతుర్బాహుం ౨ జటాముకుటసంయుతమ్ ॥ ౨౦

ద్వాభ్యాం కరాభ్యాం ముఖ్యాభ్యాం కృతాంజలిపుటం స్థితమ్ ।

దశకయస్తం కరాభ్యాం వా యోగముద్రాం చతుముఖ ॥

ఉత్తరాభ్యాముదస్తాభ్యా మక్షిమాలాం సకుణ్డికామ్ ।

ధారయస్తం సరసిజై స్వస్తికాసనబద్ధసమ్ ॥ ౨౧

దేవస్య శిరసః ౩ వృష్టై శ్రియం తస్యాక్షిలక్షి కామ్ ।

వామజానుం సమున్నమ్య దక్షిణేన స్రతిష్ఠితామ్ ॥ ౨౨

దక్షిణం పుష్పహస్తం తు వామహస్తం వసుప్రదమ్ ।

౪ అనస్తశయనేఽధస్తాత్పూజాపీఠస్య పాశ్వకయోః ॥ ౨౩

నారదం సనకం చైవ మానుషే తు కృతాంజలీ ।

పాదపాశ్వక మహీం దేవీం పాదస్పృష్టాం తు కారయేత్ ॥ ౨౪

ఉపరిష్టాత్ప్రముద్రాణాం శఙ్ఖాదీక దేహసంయుతాక ।

దేవస్య పృష్ఠభిత్తౌ తు దేహలబ్ధాబ్జలెస చ ॥ ౨౫

చతువింశాబ్జలొత్సేనాక శఙ్ఖాద్వాయుధధారిణః ।

౧ మధ్యేభరితః; పద్మజ. మధ్యేవారినిధేఽబ్జజ. ఇతి చ కోశాస్తరే. ౨ జటాకాట

సమన్వితమ్. ౩ పురతఃపృష్ఠే. ౪ అనస్తశయనాధస్తాదచకనాపీఠ.

శ్భజచక్రిగదాఖిష్ణధనుఃపఞ్చాయుభాని చ ॥ ౨౨
 ద్విహస్తాన్ పురుషాకారాన్ స్వచిహ్నజీతమస్తకాన్ ।
 శ్భాధారం ప్రకుపీతం లమ్బకుక్షీం సితపృథమమ్ ॥ ౨౮
 రక్తవణం వివృత్తాక్షం కురూఞ్చక్రధరం ౨ పరమ్ ।
 గదాధరం మహాకాయం వృత్తాక్షం పీతలవ్రభమ్ ॥ ౩౯
 స్త్రీవేషా ఖిష్ణధారీ తు సుస్తనా శ్యామలవ్రభా ।
 శృంగధృష్టమవణాభః మహాకాయో మహోదరః ॥ ౪౦
 సై నతేయస్సువణాభః పక్షమణ్డలమణ్డితః ।
 నానాకఞ్చుక ౩ సంయుక్తాః నానామృరధరా ఇమే ॥ ౪౧
 దంష్ట్రాకరాలవదనాః భ్రుకుటీకుటిలేక్షణాః ।
 కరణ్డికాముకుటిసస్సవాభరణభూషితాః ॥ ౪౨
 వామైః కరై స్తజయస్తః ఇతరై బద్ధముప్తయః ।
 ధావన్తో౨భిముఖం సవేణ మధుకేటభయోద్వయోః॥ ౪౩
 అధస్తాత్పాదయోః పాశ్యేణ కారయేన్మధుకేటభా ।
 మధుశ్యావకా మహాకాయకా కరణ్డిముకుటోజ్జ్వితా ॥ ౪౪
 జానుమాత్రం సముద్రీశా ఖిష్ణదణ్డాయుఞోద్వితౌ ।
 దంష్ట్రాకరాలవదనా భ్రుకుటీకుటిలేక్షణౌ ॥ ౪౫
 అనస్తఫణివక్త్రాగ్నిజ్వాలాభిః పరి ౪ తాపితౌ ।
 ౫ భీతౌ సలాయితౌ వజ్రీకల్పైముష్టిభిరాహతౌ ॥ ౪౬
 దేవస్య పూర్వభిత్తౌ తు ప్రాదుభావాస్సృకల్పయేత్ ।
 పుష్టిసుష్టిస్తథా కీర్తి రతిశ్శాన్తిస్సరస్వతీ ॥ ౪౭
 ప్రసూనమఞ్జరీహస్తాస్సితచామరవీజనాః ।

౧ నీలం కుక్షీం. ౨ హరిమ్. ౩ నానానాటక. ౪ పరితో వృత్తా.

౫ భిత్తా భిత్తా వలాయస్తా వజ్రీముష్టిభిరాహతౌ.

సవేమాముపరిష్టాత్తు నుయాఽజ్జలదపద్ధతిమ్ || ౮౮
 ఉపరిష్టాచ్చ మెఘానాం దేవాశ్చ ఋషయస్తథా |
 ఇంద్రాదయశ్చ దిక్పాలాః ఋషయ ౧ స్సప్త దణ్డినః || ౮౯
 సోత్తరీయాశ్చ సవే తే రచితాంబలయః స్థితాః |
 మూర్ధ్ని వాశ్వే చ విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చైవ చతుర్భుజౌ || ౯౦
 దేవస్య పురతో భిత్తో కుయాన్యైః ౨ పథాపరి |
 హోహోహూహూశ్చ ౩ గన్ధవౌ కిన్నరస్తుమ్బురుస్తథా || ౯౧
 ౪ సవే చాప్సరసక్షతా సృత్యగీతరతాస్సదా |
 అనస్తశయనే రమ్యే పూర్వవత్తత్ర కల్పితే || ౯౨
 చతుర్భుజశ్చామవణశ్శుభ్రచక్రీగదాధరః |
 పీతామ్బరధరస్సామ్యః కణాన్తాయతలోచనః || ౯౩
 దక్షిణే చ భుజే మాలిం ప్రసారితతలాంజుతా |
 నిధాయ మాలివట్టాంతం ప్రసారితభుజేతరః || ౯౪
 శయితో రాజవదేవః కిన్చిద్ద్వారనిరీక్షకః |
 సవే చిత్రేణ రూపేణ భిత్తిస్థాః పూర్వమూరితాః || ౯౫
 ౫ ఉత్తమం సృష్టిశయనమెతదాహుమనీషిణః |

❀ మ ధ్య మా సృ ష్టి శ యా య్ ❀

బాహుద్వయసమోపేతశ్శ్యామలః కోమలాకృతిః || ౯౬
 పృష్ఠతస్కున్ధపాశ్వే తు ౬ ప్రాకృ పద్మా ప్రతిష్ఠితా |
 బ్రహ్మణం భిత్తిపాశ్వే తు ౭ చిత్రేక్షే వ ప్రకల్పయేత్ || ౯౭

౧ స్సప్తపథానాః. ౨ పయోవహాః. ౩ గరుడః. ౪ సర్వాశ్చాక్షు
 రపస్సక్ష్మాః. ౫ ఉత్తమం సర్వేశయనమ్. ఇత్థం శ్రీసృష్టి ఇతి చ. ౬ పాగ్విశ్వ
 ద్యా ప్రకీర్తితా. ౭ చిత్రాభాసన.

౧ సనకం చ మహీం చై వ పూజావీతస్య పాశ్వయోః |
అధఃచిత్రేణ శేషాస్సుస్సృష్టిశయ్యా తు మధ్యమా || ౯౮

❀ క నీ య నీ స గ శ య్యా ❀

శీయం మహీమధస్తాచ్చ భూతల వీతపాశ్వయోః ||
బ్రహ్మణం భిత్తిపాశ్వే తు చిత్రాభాసన కల్పయేత్ || ౯౯
భుజద్వయసమోపేతః పద్మనాభశ్చతుముఖ |
ప్రళయోదధిమధ్యస్థస్యైతా విశ్వకారణమ్ || ౧౦౦
అథానైనై వ కుడ్యస్థా ౨ సగశయ్యా కనీయనీ ||

ఇతి శ్రీపాంచుర్రాత్రే మహోపనిషది పాద్మసంహితాయాం
క్రియాపాదే స్థిత్యాసనాది భేదనిణయో నామ
పంచదశో ౨ ధ్యాయః .

❀ యానారూఢమూర్తిలక్షణమ్ తత్ర ఉత్తమమ్. ❀

శ్రీ భ గ వా క్ —

యానారూఢస్య భేదోఽయం అధునా సంప్రదశ్యతే ।
 వై సతేయం సువణాభం పక్షమణ్డలమణ్డితమ్ ॥ ౧
 ౧ నీలాగ్రీనాసాసంయుక్తం నాగేంద్రాభరణే యుతమ్ ।
 స్కంధే ౨ చారుహ్య చరణం వామమాకుఞ్చ్య దక్షిణమ్ ॥ ౨
 ప్రసాయ చరణం దేవో భుజాష్టకసమన్వితః ।
 చక్రీపద్మాసివిశిఖాః ధారయన్ దక్షిణైః 3 కరైః ॥ 3
 శఙ్ఖం కౌమోదకీం చమన్ చాపమన్వయైః కరై ర్దక్షిణైః ।
 పృష్ఠతో భిత్తిపాశ్వై తు ఆతపత్రం సురదుగ్రమ్ ॥ ౪
 సనద్దసనకౌ భిత్తే పాశ్వయోశ్చప్రభాస్కరా ।
 యథా ౪ స్వవాహనే దేవాస్సమారుహ్య స్థితా యది ॥ ౫
 అచనాపీఠకాపాశ్వై శ్రీమహ్య తు కృతాంజలీ ।
 సురాసురమునీన్ నాగాన్ సిద్ధవిద్యాధరాంస్తథా ॥ ౬
 గన్ధవాఽపరసా మెఘాన్ కారయేద్భిత్తిభూమిషు ।
 సవే చిత్రేణ సంయుక్తా యానారోహణముత్తమమ్ ॥ ౭

❀ మ ధ్య మా మూ తి : . ❀

దేవం చతుభుజం కృత్వా శఙ్ఖచక్రీగదాధరమ్ ।
 వామోత్సంజ్ఞే సమారోప్య రతిం దాడిమసన్నిభామ్ ॥ ౮

పాశాఙ్కుశధరాం దేవీం కామవిహ్వలలోచనామ్ |
 అచనాపీఠికాపాశ్వైశ్చ శ్రియం భూమిం చ కారయేత్ || ౯
 నారదశ్చ భృగుశ్చేవ కుడ్యే చామరధారిణౌ |
 ప్రీతిం సరస్వతీం శాన్తిం కల్పయేత్ ౧ యామ్యభూమిషు || ౧౦
 పుష్టిం తుష్టిం చ కీర్తిణం చ కుడ్యే వామె చ కారయేత్ |
 పుష్పమజ్జరిహస్తాశ్చ సితచామరవీజనాః || ౧౧
 అధకచిత్రేణ వా సవేణ ఆభాసేనైవ వా విధిః |
 ౨ మధ్యమో వాహనారోహశ్శృణు సీచం చతుర్ముఖః || ౧౨

❀ జఘన్యా మూర్తిః ❀

చతుర్భుజం విశాలాక్షం భిన్నాఙ్గానచయప్రభమ్ |
 ముఖ్యాభ్యాం చైవ హస్తాభ్యాం శోభణపఞ్చశరాసపి || ౧౩
 ఊర్ధ్వాభ్యామితరాభ్యాం చ శబ్దం చక్రం చ ధారయత్ |
 ౩ నిష్పల్తకనకప్రఖ్యాం హమోత్సర్జసమసేతామ్ || ౧౪
 లావణ్యామృతతోయేన సింహస్థీమివ సవతః |
 దక్షిణం పుష్పహస్తం వా వామహస్తం వసప్రదమ్ || ౧౫
 అచనాపీఠికాపాశ్వైశ్చ రతిం శాన్తిం చ కారయేత్ |
 చిత్రాభాసేన కుడ్యస్థాః సీచం యానాధిరోహణమ్ || ౧౬

❀ విశ్వరూప మూర్తిః తత్ర ఉత్తమా ❀

విశ్వరూపం ప్రవక్ష్యామి శృణు పఙ్కజసమ్భవ |
 ద్విపాదమెకకణ్ఠం చ చతుర్దిక్షు చతుర్ముఖమ్ || ౧౭
 వాసుదేవముఖాదూర్ధ్వం సవదేవముఖాని తు |
 సఙ్కర్షణముఖాదూర్ధ్వం సవక్షేణాం ముఖాని చ || ౧౮

ఏవం సారాయణోఽ ౧ నాదిసీఁలనీరదసన్నిభః ।

❀ చ తు వి ణం శ తి మూ తి ణ ల క్ష ణ మ్ . ❀

చతువింశతిమూతీణాం లక్షణం వక్ష్యతేఽధునా ॥ ౨౯

కేశవస్యామ్బుజం శఙ్ఖం చక్రిం దణ్డస్తధాయుధమ్ ।

పాదక్షిణ్యైస బాహూనామస్యేషాముచ్యతే క్రమాత్ ॥ ౩౦

నారాయణశ్శఙ్ఖపద్మగదాచక్రిధరః స్మృతః ।

మాధవో గదయా సాధణం చక్రిశఙ్ఖామ్బుజాయుధః ॥ ౩౧

గోవిందశ్చక్రిదణ్డాబ్జశఙ్ఖాయుధధరో భవేత్ ।

విష్ణుగదాబ్జశఙ్ఖారిధరస్యాన్మధుసూదనః ॥ ౩౨

చక్రిశఙ్ఖాబ్జదణ్డాస్త్రధరః కాయస్త్రైవిక్రిమః ।

౨ పద్మదణ్డారిశఙ్ఖాస్త్రో వామనశ్శఙ్ఖచక్రిధృక్ ॥ ౩౩

గదాబ్జపాణిశ్చతథా శ్రీధరో ధృతవారిజః ।

సాధణం చక్రిగదాశఙ్ఖైః హృషీ కేశమతశ్శృణు ॥ ౩౪

గదాచక్రాబ్జశఙ్ఖాస్త్రధరః పంకజ ౩ నాభకః ।

౪ పద్మచక్రామ్బుజగదాధరో దామోదరః స్మృతః ॥ ౩౫

అబ్జశఙ్ఖగదాచక్రిధరో ద్వాదశకీమూతణయః ।

ఏతాః కామోదకీశఙ్ఖచక్రామ్భోజధరాః స్మృతాః ॥ ౩౬

వాసుదేవో జగద్వొనిస్సుజ్కషణమణమతశ్శృణు ।

గదాశఙ్ఖాబ్జచక్రాణి ధారయంతం చతుభుజమ్ । ౩౭

ప్రద్యమ్నశ్చక్రిశఙ్ఖాభ్యాం సహ దణ్డసూజవాక్ ।

అనిరుద్ధోఽరిదణ్డాబ్జ ౫ పద్మపాణిశ్చతుభుజః ॥ ౩౮

౧ నామసీలకీమాత. ౨ పద్మశఙ్ఖారిదణ్డాస్త్రం. ౩ నాభిధృక్. ౪ శఙ్ఖచక్రాబ్జదణ్డాస్త్రధరో. ౫ అనిరుద్ధోఽరిదణ్డాస్త్ర శఙ్ఖ.

౧ చక్రీపద్మామ్బుజైస్సాధం గదావాక్ పురుషోత్తమః ।

అధోక్షజః పద్మదండశ్చక్రీధరః స్మృతః ॥ ౩౯

స్మసింహశ్చక్రీజలజగదాశ్చక్రీధరః స్మృతః ।

అచ్యుతో దండపద్మారిశంఖహస్తశ్చతుర్భుజః ॥ ౪౦

జనాదనః పద్మచక్రీశంఖదండశ్చతుర్భుజః ।

ఉపేన్ద్రో ౨ శ్చక్రీదండారిపద్మాయుధవిభూషితః ॥ ౪౧

శంఖచక్రీబద్ధదండోత్త్రుః హరిస్స్యాత్కమలాసన ।

కృష్ణశ్చంఖగదాపద్మచక్రీపాణిశ్చతుర్భుజః ॥ ౪౨

దక్షిణం హస్తమారభ్య పాదక్షిణ్యై న కారయేత్ ।

మూర్తిచిహ్నని శంఖాదీన్యాయుధాని విచక్షణః ॥ ౪౩

వాసుదేవః పద్మనాభః నారాయణజనాదనౌ ।

ఏతేషాం వణభద్రో ౨ స్తి న విశేషో స్తి చాయుధైః ॥ ౪౪

పీతామ్బురధరాస్సర్వాశ్చతుర్వింశతిమూర్తయః ।

శ్రీవత్సకొస్తుభాకల్పవనమాలావిభూషితాః ॥ ౪౫

భాగాధినశ్చేద్భిత్తిస్థా దేవీభ్యాం స్థాపయేత్సహ ।

వినా తాభ్యాం మోక్షకామాః స్థాపయేయయథా ౪ విధి ॥

ఆసనస్థానశయనయానాదిషు యధావిధి ।

❀ బా ౧ హ్మ ది మూ త్య ష్ట క మ్ . ❀

అష్టా ఎత్యై పరా మూర్తీస్తాను బాహ్మీ ప్రశస్యతే ॥ ౪౬

ప్రాజాపత్యా ద్వితీయా తు తృతీయా వైష్ణవీ మతా ।

దైవీ చతుర్థీ తదను మూర్తిరాషీ చతుర్ముఖ ॥ ౪౭

షష్ఠీ తు మానుషీ జ్ఞయా సప్తమీ మూర్తిరాసురీ ।

పైశాచీ మూర్తిరన్యాయాస్యాత్తాసాం లక్షణముచ్యతే || ౪౯

❀ బ్రాహ్మీ ❀

ప్రథమాష్టభుజా తస్తతపనీయసమద్యుతిః |
 భుజైషు ముఖోఽవరదో దక్షిణైస్వితరే త్రయః || ౫౦
 చక్రాసిబాణై స్సంయుక్తో వామె హస్తచతుష్టయే |
 శ్శం గదాం తథా చమః శాఙ్గం కుయాః చ్చతుర్ముఖా ||
 పీతామ్బరధరో దేవః వనమాలావిభూషితః |
 మరీచినా చ భృగుణా పూజితశ్చ మహాపిణా || ౫౧

❀ ప్రాజాపత్యా ❀

శంఖకుండేంద్రవణాభః పీతవాసాశ్చతుర్భుజః |
 శంఖచక్రగదాపాణిరభయేన విరాజితః || ౫౨
 వనమాలాధరస్సామ్యస్సనకేన ౧ సుపూజితః |
 సనత్కుమారేణ తథా మూర్తిరేషా ప్రజాపతేః || ౫౪

❀ వైష్ణవీ ❀

భిన్నాఙ్గానచయస్సామ్యశ్శంఖచక్రగదాధరః |
 పీతామ్బరధరో దేవో వనమాలావిభూషితః || ౫౫
 వరదో దక్షిణో హస్తస్సాగతా ౨ భయదోఽపి వా |
 వామెన స్పృష్టకటిభూశ్శ్రీభూమిభ్యాం సహ స్థితః || ౫౬
 నారదేనాపి భృగుణా వైష్ణవీ మూర్తిరచింతా |

❀ దైవీ ❀

శంఖచక్రగదాపద్మం ధారయంతం చతుర్భుజమ్ || ౫౭
 ౧ సమన్వితః. ౨ స్వాగతోఽభయ.

శ్యామలం పీతవసనం వనమాలావిభూషితమ్ ।

అచింతం బ్రహ్మరుద్రాభ్యాం దైవీ మూర్తిరసా భవేత్ ॥

❀ ఆ షీ = ❀

శుద్ధస్ఫటికనక్షాశా పీతవస్త్రా చతుర్భుజా ।

దక్షిణే జ్ఞానముద్రా చ శంఖచక్రిగదాధరా ॥ ౫౯

శ్రీవత్సాక్షా ప్రసన్నాస్యా వనమాలావిభూషితా ।

ననన్దననకాభ్యాం చ పూజితా మూర్తిరాఋషీ ॥ ౬౦

❀ మా ను షీ మూ ర్తి = ❀

మానుషీ మూర్తిరధునా ౧ కథ్యతే కమలాసన ।

చతురశ్రాయతే ధామ్ని దివ్యే భాగే భుజద్వయమ్ ॥ ౬౧

శంఖచక్రధరం సౌమ్యం స్థాపయేన్ముకుటోద్వలమ్ ।

దేవస్య దక్షిణే సాశ్వే శ్రియం దేవీం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౬౨

తస్యా దక్షిణ ౨ తో భాగే బలభద్రం తు కారయేత్ ।

దక్షిణే బలభద్రస్య ప్రద్యుమ్నమపి కారయేత్ ॥ ౬౩

దేవస్య వామసాశ్వే తు అనిరుద్ధం ప్రకల్పయేత్ ॥

తస్య సాశ్వే తు వామే తు సామ్బం కుర్యాచ్ఛతుముఖ ॥

బ్రహ్మాణం దక్షిణే కుడ్యే నవ్యే తు వినతాత్మజమ్ ॥

స్థానకే స్థానకాః ప్రోక్తా ఆసీనేఽపి తథా భవేత్ ॥ ౬౪

చతుర్భుజా తు కర్మాచారా ద్విభుజా వాపి సా భవేత్ ।

౩ ఉత్సవాచారా ప్రతికృతిస్సర్వా చైవ చతుర్భుజా ॥ ౬౬

౪ మానుష్యం వాసుదేవస్య ప్రోక్తం సజ్జపతో విధిః ।

౧ వక్ష్యతే. ౨ దిగ్భాగే. ౩ ఉత్సవాచారా. ౪ మానుష్యో వాసుదేవస్య ప్రోక్తః. మానుష్య వాసుదేవస్య ఇతి చ క్యచిత్.

❀ ఆ సు రీ ❀

ఆసురీ మూర్తిరసితా ఏకవక్త్రా చతుర్భుజా ॥ ౬౭
 దంష్ట్రాకరాలవదనా భ్రుకుటీ కుటిలక్షిణా ।
 ముఖ్య కరద్వయే బాణం ధనుశుధ్వజుఃశంఖకమ్ ॥ ౬౮
 శౌఙ్గహస్తం లలాటాస్తం ధముద్ధరేద్బాణహస్తకమ్ ।
 నాభ్యస్తం కటిచూత్రాస్తం భజ్జత్రీయసమన్వితమ్ ॥ ౬౯

❀ పై శా చీ ❀

పై శాచీమూర్తిరాద్యా తు ఖడ్గకామోదకీ ౨ తథా ।
 వరదాభయదం ముఖ్యం కాలవణం కరద్వయమ్ ॥ ౭౦
 దంష్ట్రాకరాలవదనం భ్రుకుటీకుటిలేక్షణమ్ ।
 అష్టై చ మూర్తయస్సవ్వాఃస్సవ్వాభరణభూషితాః ॥ ౭౧
 శ్రీవత్సకాస్తుభారస్కాః వనమాలా విభూషితాః ।

❀ ఆసాం ప్రతిష్ఠాయాః ఫలమ్ ❀

౩ స్థాపితా బ్రహ్మోమూర్తిః బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే ॥ ౭౨
 ప్రాజాపత్యప్రతిష్ఠాయాం ప్రజాభివర్ధతే భృశమ్ ।
 అస్తే ప్రజాపతిపదం లభతే నాత్ర సంశయః ॥ ౭౩
 స్థాపితా వైష్ణవీమూర్తిరచిరాన్మోక్షదా భవేత్ ।
 వైవీ దేవత్యఫలదా సర్వకామసమృద్ధిదా । ౭౪
 ఆషీ మూర్తిమహాషీత్వ ప్రాప్తయే భవతి ధ్రువమ్ ।
 శాపాసుగ్రీహసామధ్యమపి తస్య భవిష్యతి ॥ ౭౫

౧ స్తం దక్షిణం బాణ బాణపస్తకమ్. దక్షిణం వామ. ౨ ధరా. ౩ స్థాపయిత్వా బ్రహ్మమూర్తిః.

కిరీయాపాదే షోడశోఽధ్యాయః .

౧౫౯

మానుషీ మూర్తిరచిరాద్యశసే మహతే భవేత్ ।

త్రైలోక్యైశ్వర్యైశ్చ సర్వకాలం భవిష్యతి ॥ ౭౬

ఆసురీం మూర్తిమారాధ్య రక్షసాం దితిజస్మనామ్ ।

భూతాదీనాం చ సర్వేషాం ఆధిపత్యం సమన్నతే ॥

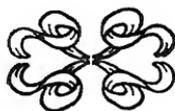
పైశాచమూర్తియజనే పిశాచాసురరాక్షసాః ।

వశ్యా భవన్తి సర్వే చ సర్వకామసమృద్ధిదాః ॥ ౭౮

ఇతి శ్రీపాశ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్యసంహితాయామ్

కిరీయాపాదే ౧ యానారూఢ విశ్వరూపాదిలక్షణం నామ

షోడశోఽధ్యాయః .

సప్తదశోఽధ్యాయః .

❀ మత్స్యదిమూర్తినీరూపణమ్ ❀

శ్రీభగవాన్—

మత్స్యదిదశమూర్తినాం లక్షణం కథ్యతేఽధునా ।
ఈషదేవీ స్థూలం చిత్రాణి తైస్తైవ క్రైయ్యుకతాని చ ॥

❀ మత్స్య మూర్తిః ❀

తత్ర మత్స్యస్య కాయశ్చ దేహ్యుద్యై షోడశాంజులమ్ ।
దశాంజులం తు వైపుల్యాస్త్రీనాఖ్యం పరికల్పయేత్ ॥ ౧
౨ శూలం మత్స్యకృతిం కృత్వా శిలామృత్కాష్ఠజం తు వా ।
అధఃచిత్రేణ వాకుయాచ్ఛిత్రాభాసేన వా పునః ॥ ౩
సముద్రంతు లిఖేద్భిత్తౌ ౩ పద్మసోపరి కల్పయేత్ ।
పఞ్చాయుధాన్ లిఖేద్భిత్తౌ ౪ ఛత్రాదీన్పరికల్పయేత్ ॥ ౪
నారదేనాపి మనునా సమభ్యచితమాదరాత్ ।
౫ కమాచాదీని బింబాని సామ్యవక్త్రాశ్చతుర్భుజాః ॥ ౫
ఆసీనా వాస్థితా వాపి శంఖచక్రగదాధరాః ।

❀ కూమర మూర్తిః ❀

కూమరవత్కూమరం మూర్తిం తు కల్పయేత్కూమలాసనమ్ ॥ ౬
తపసీయనిభం కూమరం విస్తారం ద్వాదశాంజులమ్ ।
శిలామృత్కాష్ఠజం పద్మపీఠే సంస్థాపయేత్ప్రభుమ్ ॥ ౭
ఆభాసే వాధఃచిత్రే వా క్షీరోదమధనం లిఖేత్ ।

౧ గాత్రాణి. ౨ శూలమ్. ౩ పద్మం చోపరి. ౪ పఞ్చాయుధాని చ
లిఖేచ్ఛక్రాదీన్ కల్పయేత్పునః. ౫ కమాచాదీని బింబున్య. ౬ రూపం.

కచ్చపేస్త్రీస్య పృష్టే తు మందరం పవతో తమమ్ || ౮
 తస్య దక్షిణపాశ్వే తు వాసుదేసం సనాతనమ్ |
 మందరస్య గిరేరగ్రే స్యస్తహస్తం జగద్గురుమ్ || ౯
 వామపాశ్వే గిరేస్తస్య బ్రహ్మణం సహ శక్కురమ్ |
 వాసుకేః పూవభాగం తు గృహ్లాస్య ౧ సురరాక్షసాః || ౧౦
 పుచ్చభాగం తు గృహ్లాన్తి వాసుకేదేవతాగణాః |
 ౨ కర్మాచారాదీని బిమ్బాని సామ్యవక్త్రాశ్చతుభుజాః ||౧౧

❀ వ రా హ మూ తి ః ❀

విష్ణోమహావరాహస్య నిమాణమధునోచ్యతే |
 సరవత్కృష్ణపయస్తం వక్త్రీస్పృష్టివభారాహవత్ || ౧౨
 చతుభుజం శభ్రచక్రీధారిణం స్ఫటికవ్రభమ్ |
 పీతవస్త్రం ముకుటినం శ్యామలకృతిమేవ వా || ౧౩
 ౩ సతియక్ష్మస్థితం సూత్రే దేవికే స్థాపయేత్పదే |
 శయనం యానకం చైవ వరాహస్య తు నేష్యతే || ౧౪
 స్థాపయేదకబెరం తు శభ్రచక్రీగదాధరమ్ |
 ఆసనే౭పి తథా రూపం బ్రహ్మస్థానె ఋజుభవేత్ || ౧౫
 దివ్యే తు స్థానకే చైవ ఋజ్వజ్గం నైవ కారయేత్ |
 ఉద్భృత్య ధరణీం దేవీం వామహస్తస్య కూపారే || ౧౬
 కటివ్రదేశమాలమ్బ్య పాణినా దక్షిణైః తు |
 జఘ్రీ ర దెవ్యాః స్తనం దేవశ్శ్రీవత్సాఙ్కః కిరీటవాన్ || ౧౭
 కృతాఙ్గాలిపుటా దేవీ శ్యామవణాన్ సుమధ్యమా |
 కల్పనీయా మహీ దేవీ దేవే త్విష్ణతి పద్మజ || ౧౮

౧ గృహ్లాస్య. ౨ కర్మాచారాదిభు బిమ్బస్య. ౩ పీతవత్. ౪ భూమ్యాః.

ఆసీనే తు తథాసీనా పుష్పహస్తా వసుస్థరా ।
 వామౌ పాశ్వేఽప్రతిష్ఠావ్యా వరాహవపుషో హ రేః ॥ ౧౯
 ఆరోపితవ్యా దేవస్య వామోత్పల్లజే వసుస్థరా ।
 ఆలింగితా చ హస్తేన వామేన ప్రెక్షితాననా ॥ ౨౦
 కర్మాచనాదిప్రతిమా ఆసీనా వా స్థితాపి వా ।
 దేవ్యా సహ క్రోడవక్త్రా ౧ సౌమ్యవక్త్రా చతుర్భుజా ॥ ౨౧

❀ సృసింహమూర్తిః ❀

సృసింహమూర్తిబలహంధా తత్ర కాచిత్ప్రీ ౨ దశ్యతే ।
 వక్త్రం కెసరిణో వక్త్రం వ్యాత్తాస్యం దంష్ట్రీయా యుతమ్ ॥
 భ్రీకుటీకుటిలం భీమం త్రిణైత్రం ముకుటోజ్జ్వలమ్ ।
 అక్లాంతరం సరస్వేవ చతుర్భుజముదా ౩ యుధమ్ ॥ ౨౩
 రక్తకంఠుకసంయుక్తం శ్రీవత్సాఙ్కవిరాజితమ్ ।
 శుద్ధస్ఫటికసంకాశం శఙ్ఖచక్రవిరాజితమ్ ॥ ౨౪
 పయఙ్కబద్ధసంయుక్తమాసీనం సమ్యగాసనే ।
 ప్రసాయఙ్ జానునోహస్తా ముఖ్యో విస్తారితాఙ్గులీ ॥ ౨౫
 దమ్మోలిభీమనఖినా భాగె దివ్యే ప్రతిస్థితమ్ ॥
 ఏక బేరవిధానం చెదాసీనో వా స్థితోఽపి వా ॥ ౨౬
 శఙ్ఖచక్రగదాపాణిః స్థితశ్చైత్కమలాసన ।
 అధ వా దేవికే భాగె సింహవిష్టరవిష్ఠితమ్ ॥ ౨౭
 శ్రీభూమిభ్యాం సహాసీనం బద్ధపయఙ్కబద్ధమ్ ।
 యద్వా భూమితలె పాదమేకం సంస్థాప్యదక్షిణమ్ ॥ ౨౮
 అపరణ సుఖాసీనో విష్టరె విపులె దృఢమ్ ।

యద్వా ౧ ప్రసాయా జానూర్ధ్వముత్త్తిప్యోపరి జానునః ౨౯
 వామహస్తం ప్రసాయాన్యహస్తం కృత్యావభయప్రదమ్ |
 దక్షిణం ౨ జానునోఽధస్తాత్ స్థాపయిత్వా తథాసనే || ౩౦
 శ్రీభూమిసహితో దివ్యే తిష్ఠణభాగే యధాపురమ్ |
 యద్వాష్టభుజసంయుక్తం నృసింహం ౩ పరికల్పయేత్ || ౩౧
 చక్రిం ఖడ్గం చ బాణం చ అభయం దక్షిణే భుజే |
 పాశ్చుజన్యం గదాం శౌర్జణం వామ ర బాహుషు కారయేత్ ||
 జానూపరి తథా వామం హస్తమేకం ప్రసారయేత్ |
 యద్వా భుజయుగం జానుద్వయస్యోపరి కల్పయేత్ || ౩౩
 అథవా షోడశభుజా నరసింహః ప్రశస్యతే |
 చక్రిం ఖడ్గం సపరశుం శూలం బాణం తథాఙ్కుశమ్ || ౩౪
 వజ్రం చ దక్షిణభుజప్రదేశేష్వితరేష్యపి |
 శభ్రం చమః గదాం శక్తిం శౌర్జణం పాశం చ తోమరమ్ || ౩౫
 శిష్టా కరా యధాపూర్వం స్థాపయేజ్జానునోద్వయోః |
 వామ ౫ జానూర్ధ్వకం కురూదధస్తాదితరం పునః || ౩౬
 ఉత్సృజ్య దేవదేవస్య హిరణ్యకశిపుం రిపుమ్ |
 నఖై విదారితోరస్కం స్రవద్రుధిర ౬ వజ్జీలమ్ || ౩౭
 ౭ రుధిరస్తామసంభూత ౮ సిరాణాం గ్రామనస్కులమ్ |
 కురూచ్చ దక్షిణే పాశ్వే విధిమన్యత్ర శఙ్కరమ్ || ౩౮

౧ ప్రసవ్య ౨ జాను చాధస్తాత్ ౩ సంప్రకల్పయేత్. ౪ బాహూ తు. ౫ జాను
 యుగమ్. ౬ పిజ్జలమ్. ౭ “కురుతే ప్రేతకాయాణి ఏతం ప్రాప్య నవశః |
 మదన్యశ్చ నైవాగ్ర లోకాన్ పశ్యతి సుప్రజాః ||” ఇదం పద్యం క్వచిత్కోశే
 “పణ్డిలమ్” — “రుధిరస్తామ” ఇత్యవయోమః ధ్యే దృశ్యతే. కుత ఏతదత్రాక్షిప్తమి
 తి న జ్ఞాయతే. ౮ హిరణ్య.

ప్రహ్లాదం గరుడం చాపి పాశ్వయోస్తతి కారయేత్ |
 స్వత నై నరసింహే తు కమభిమ్బాని కారయేత్ | ౩౯
 చతుర్భుజం వా నవత్రా చాసేవం సుస్థితం తు వా |
 శ్రీభూమిసహితం వాపి ౧ రహితం వాపి కారయేత్ || ౪౦
 ౨ కర్మాచనాదిప్రతిమాం సౌమ్యవక్త్రాం చతుర్భుజాం ||

❀ వా మ న మూ తి ః ❀

వామసస్య హరేమూర్తిం బహుధా సంప్రచక్షతే || ౪౧
 వామసం వామనాకారం శ్యామలం దణ్డధారిణమ్ |
 ద్విభుజం మెఖలాదామశోభితం శోభనాకృతిమ్ || ౪౨
 కౌశీనాచ్ఛాదనధరం మృగాజుసధరం విభుమ్ |
 యజ్ఞోపవీతినం కాకపక్ష ౩ సంయుతకుంతలమ్ || ౪౩
 ఈషత్కుశ్చితసవ్యాజ్ఞీం ౪ దక్షిణేన ఋజుస్థితమ్ |
 దక్షిణేన తు హస్తైన యాచమాసం వసుస్థరామ్ || ౪౪
 శోభితం శోభనాకారం స్థితం వా శయనాసనమ్ |
 ౫ అధవా గరుడాయాథం కల్పయేత్కమలాసన || ౪౫
 ఏకబేరవిధానం చెత్ స్థాపయెద్భ్రహ్మణః పదే |
 బహుబేరవిధానం తు త్రైలోక్యాకృమణోద్యతమ్ || ౪౬
 విష్ణుం ప్రకల్పయెద్దివ్యే భాగైష్టభుజసంయుతమ్ |
 చతుర్భుజం వా బహుభిభౌహుభివా సచున్వితమ్ || ౪౭
 తస్య దక్షిణపాశ్వే తు వామనం వామనాకృతిమ్ |
 తస్యాపసవ్యే ద్వై త్యైష్ట్రం బలిం కరకథారిణమ్ | ౪౮

౧ సృసింహం తత్ర. ౨ కర్మాచనాదిప్రతిమా కుర్మాత్. ౩ మం
 డిత. ౪ దక్షిణే ఋజు సంస్థితమ్. ౫ స్థితం శయనమాసీనమధవా గరుడే స్థితమ్.

భువనత్రయదాతారం సభాయం సపురోహితమ్ |
 వామసాశ్వేతు పక్షీన్ద్రం ముష్టినా శుకగ్రీహూతినమ్ || ౪౯
 వామభిత్తై విధాతార ముసరిష్టాదవస్థితమ్ |
 క్రమనూణస్య దేవస్య సవ్యాఖ్యీక్షూలనోద్యతమ్ || ౫౦
 పాదోదకసముద్యూతాం గక్లామాకాశగామినీమ్ ||
 తజన్యా వామయా చాపి నిడిశన్తం సముద్ధృతమ్ || ౫౧
 చరణం సవ్యమత్యుచ్చైశ్శ్యామలం పీతవాససమ్ |

శబచక్రిగదా ౧ ఖడ్గధనుఃపాశాదిధారిణమ్ |
 జామ్బవన్తం చ భిత్తై తు భేరితాడవతర్పణమ్ || ౫౩
 దేవపీఠాణసంస్థాతాన్ కృతాంజలిపుటాన్ స్థితాన్ |
 భిత్తౌ కృత్వా తతః కమాద్యచాన్ చైవ చతుర్భుజామ్ || ౫౪

❀ భాగవరామమూర్తిః . ❀

కుయాద్భాగవరామస్య నిమాణమధునోచ్యతే |
 ఆసీనం ద్విభుజం శాన్తం జటాముకుటధారిణమ్ || ౫౫
 పరశుం సశరం చాపం దక్షిణైతరహస్తయోః |
 ధారయన్తం సువణాభం బ్రాహ్మ్య లక్ష్మ్యా విరాజితమ్ || ౫౬
 శ్రీవత్సేనాక్కితోరన్గం సోపవీతోత్తరీయకమ్ |
 స్థితం వా కల్పయేద్దేవమొకబెరం విధేః పదే || ౫౭
 బహుబెరె పదే దివ్యే దేవీం వామే ప్రకల్పయేత్ ||
 చతుర్భుజా చ కమాచా జామదగ్నేన వా సమా || ౫౮
 భజ్జత్రయసమోపేతం త్రయస్త్రింశత్సులక్షణమ్ |

యద్వా చతుర్భుజం కుయాజ్జామదగ్న్యం చతుర్ముఖం ౫౯
శ్శ్చచక్రధరం శౌర్జ్జశరహస్తం యధాపురమ్ |

❀ శ్రీ రా మ మూ తి కః . ❀

రామస్య రాఘవస్యాథ లక్షణం వక్ష్యతేఽధునా || ౬౦

త్రిభజ్గం ద్విభుజం రమ్యం శ్యామవణం కిరీటీనమ్ |

శ్రీవత్సాజ్గం ప్రసన్నాభం యద్వా రామం చతుర్భుజమ్ || ౬౧
ఋజు స్థితం దక్షిణైవ చరణైసతరేణ తు |

కుశ్చితేనాశ్చీణా స్తోకం శరశౌర్జ్జాధనుధరమ్ || ౬౨

ఉద్ధరేచ్ఛ లలాటాస్తం వామహస్తం ధనుధరమ్ |

అస్తరాలం ముఖమితం శరహస్తం తు దక్షిణమ్ || ౬౩

కటిసూత్రసమం కుయాన్ముఖమానం సగౌలకమ్ |

అస్తరాలం భవేన్ముష్టిః కటిసూత్రస్య చ ద్వయోః || ౬౪

అపరాభ్యాం చ హస్తాభ్యాం శబ్దం చక్రం చ ధారయేత్ |

ముఖం దక్షిణతో భజ్గం మధ్యకాయం తు వామతః || ౬౫

కట్యాం దక్షిణతో భజ్గః కిశ్చిద్భజ్గత్రయం మతమ్ |

కమ్బుగ్రీవం మహూరస్కం త్రయస్త్రింశత్సులక్షణమ్ || ౬౬

పశ్చిదీఘం చతుహ్రీన్సం పశ్చిసూక్ష్మం షషున్నతమ్ |

స్త్రరక్తం త్రిగమ్భీరం త్రివిస్తీణం ౧ ప్రశస్యతే || ౬౭

బాహూ నేత్రోత్తరం చైవ హనునానా తద్దైవ చ |

స్తనయోరస్తరం చైవ పంచదీఘం ప్రశస్యతే || ౬౮

గ్రీవా ప్రజననం పృష్ఠం హ్రీన్సే జ్ఞై చ పూజ్యతే |

సూక్ష్మాణ్యజ్గలివవాణి కేశదస్తనఖత్వచః || ౬౯

ఇమాని పంచసూక్ష్మాణి కథితాని మయాఽసఘ |
 కక్షః కుక్షిశ్చ వక్షశ్చ ఘ్రాణం స్కన్ధో లలాటికా || 2౦
 షడున్నతమిదం ప్రాక్తం సప్తరక్తమతః శృణు |
 ౧ పాణిపాదతలం రక్తం నేత్రాద్యంతం నఖాని చ || 2౧
 తాలుజిహ్వోఽధరోష్ఠం చ సప్తరక్తా ఇమే స్మృతాః |
 న్వరస్సత్వం చ నాభిశ్చ త్రిగమ్భారం ప్రశస్యతే || 2౨
 ఉరశ్శిరో లలాటశ్చ త్రివిస్తీణాం ప్రకీర్తితమ్ |
 ఏవం లక్షణసంయుక్తం సవకలోకసుఖావహమ్ || 23
 కుయాద్ధ్రాశరణిం రామం మానాద్రతయసంయుతమ్ |

❀ లక్షుణాదీనాం స్థితిః . ❀

లక్షుణం కారయేద్వామె తథా లక్షణలక్షితమ్ || 2౪
 జానకీం దక్షిణే పాశ్వే దేవీం ౨ వేదిసముత్థితామ్ |
 భరతం దక్షిణే భిత్తో ససుగ్రీవవిభీషణమ్ || 2౫
 శత్రుఘ్నం చాఙ్గదం చైవ హనూమర్చం చ వామతః |
 దివ్యే భాగే స్థితస్యేవ పరివారాదికల్పనమ్ || 2౬
 భద్రాసినే 3 సమాసీనం త్యక్త్వా తత్సశరం ధనుః |
 అభయో దక్షిణో హస్తో వామస్తు వరదో భవేత్ || 2౭
 జానకీ తు సుఖాసీనా భవేద్దక్షిణపాశ్వతః |
 లక్షుణో వామపాశ్వే తు స్థితశ్చ రచితాఙ్గాలిః || 2౮
 యద్వా మహాహాశయనే ౪ శయానం పరికల్పయేత్ |
 ౫ పృష్ఠతో మాలిపాశ్వే తు జానకీ స్యాత్పుఖాసనా | 2౯

౧ పాణిపాదతల రక్త. ౨. వేదిసముత్థితామ్. 3 సుఖాసీనమ్. ౪ శయ
 తమ్. ౫ తత్పృష్ఠతో వామపాశ్వే.

కుడ్యస్థాః పూవణవత్సవే క త్కవ్యా లక్షణాదయః
 పవనాత్మజమారూఢో యాసం వా సశరాససః || ౮౦
 ఏకబైరవిధానే తు రాఘవో బ్రహ్మణః పదే |
 శరచాపధరం కురూత్ స్థితం లక్షణలక్ష్మీతమ్ || ౮౧
 అథవా౨భయదం హస్తం ౧ దక్షిణం దక్షిణేతరమ్ |
 కటిస్పృశం కరం కురూద్వరదం వా యథారుచి || ౮౨
 దక్షిణోత్తరయోభిక్షత్వోః పరివారా యథాపురమ్ |
 రామస్య భూప్రదేశాస్తం భరతం పరికల్పయేత్ || ౮౩
 లక్షుణం చ కపాలాస్తం చుబుకాస్తమధాపి వా |
 శత్రుఘ్నం కణ్ఠమధ్యాస్తం సవే చాపశరాన్వితాః || ౮౪
 భజ్జాదయశ్చ తద్వత్స్యః కేశ ౨ బన్ధసమన్వితాః |
 ముఖద్విగుణమా ౩ యామమధ్యధణం వా సమున్నతమ్ ||
 కేశబద్ధో భవేదేసాం శ్రీవత్సరహితాస్తథా |
 వామం యస్థిధరం హస్తం దక్షిణం భరతస్య వా || ౮౬
 వామం దేవ్యా భుజే న్యస్తం స్వాతన్వేస్య పరికల్పయేత్ |
 శత్రుఘ్నో లక్షుణశ్చాపి స్వాతన్వేస్య భరతో యథా || ౮౭
 భరతశ్శ్యామలాకారో లక్షుణః కనకపీఠః |
 శత్రుఘ్నో రక్తవణాభశ్శ్రీఘ్నలక్షణసంయుతః || ౮౮
 మాణ్డవీ భరతస్య స్యాదూమిలాలక్షుణస్య తు |
 శ్రుతకీర్తిభవేద్దేవీ శత్రుఘ్నస్యామ్బుజాసన || ౮౯
 సీతా శ్రీరివ కతకవ్యా కల్యాణబహులక్షణా |
 కరణ్డికాసకాలిధరా ౪ కబరీవాలక్నే యుతా || ౯౦
 బిభ్రాణీ వామహస్తేన సరసీరుహకుట్టలమ్ |

౦ పరదమ్. ౨ వమక. ౩ యామం మధ్యం బాహ్వోః. ౪ కబరీవాలక్నే..

ఊరుప్రదేశవిశ్వాస్తవామెతరభుజాఽథవా || ౯౧
 ౧ ఊరుప్రదేశవిశ్వాస్తవవ్యహస్తసూరుహః |
 సవ్యేతరేణ బిభ్రాణా ౨ రక్తకణ్ఠకబన్ధనా || ౯౨
 హిరణ్యవణాః సీతా స్యాన్మాణ్డవీ పాటలప్రభా |
 ఊమిల శ్యామవణాభా శ్రుతకీకీస్పితప్రభా || ౯౩
 ౩ ధమ్మిల్లసంయుతా దేవ్యా ర భరతాదేశ్చతుముఖా |
 హనూమాన్వాసరాకారః కతవోఽహేమసన్నిభః || ౯౪
 కుశ్చితాగ్రీమహావాలం ప్రహ్వకాయమవస్థితమ్ |
 ఆస్యం పిధాయ హస్తైస దక్షిణేనేతరేణ తు || ౯౫
 వస్త్రప్రదేశమాచ్ఛాద్య విసీతవదవస్థితమ్ |
 కేశబన్ధయుతం కుయాదుచ్ఛ్చాయస్తస్య వక్ష్యతే || ౯౬
 రామస్య బాహుపయస్త ౫ మున్నానం త్ర్యంశమేవ వా |
 అధం వా పాదమథవా యధావిభవమున్నతిః || ౯౭
 సుగ్రీవం వానరాకారం రామబాహుసముచ్ఛ్చాయమ్ |
 ౬ ప్రాజ్ఞలిం వెత్రీసహితం స్థితం ముకుటధారిణమ్ || ౯౮
 హారాదిభూషణే యుక్తం కుయాత్కనకపిజ్జలమ్ |
 అజ్గదం వానరాకారం రామమానాధమున్నతమ్ || ౯౯
 కృతాజ్ఞలిపుటం వెత్రీక్షురికామాలిధారిణమ్ |
 కేశబన్ధయుతం వాపి బన్ధజీవసమద్యుతిమ్ || ౧౦౦
 విభీషణం మహాకాయం ఘోరం కాలాయసప్రభం |
 దంష్ట్రాకరాలవదనం భ్రీకుటీకుటిలెక్షణమ్ || ౧౦౧
 రక్తాక్షం ముకుటోపేతం కృతాజ్ఞలిపుటం స్థితమ్ |

౧ జానుపదేశ. ౨ రక్తపక్కజకుట్టలమ్. ౩ సంపుల్లసంయుతా

చవ్యో రక్తవేషాః ర రక్తదహాః. ౫ ముపానత్ర్యంశ. ౬ ప్రాజ్ఞలిం వస్త్రం.

రామస్య బౌసలపయన్తం సముచ్చాయం ప్రకల్పయేత్ ||
 కృతాంజలిపుటం సౌమ్యం నిషాదాధిపతిం గుహమ్ |
 నీల ౧ నీరద సజ్కాశం రామమానాధకమున్నతమ్ || ౧౦౩
 స్వాతన్త్ర్యం పారతన్త్ర్యం చ రాఘవసోభయం భవేత్ |
 దివ్యే భాగైఃకవాలా బ్రాహ్మే గభాగేపే స్థితో యది || ౧౦౪
 స్వతన్త్ర్యో రాఘవః పోక్తః పదే పూనోదితే యది |
 చతుర్భుజో గభాగైఃహ ౨ కల్పితః కమలాసన || ౧౦౫
 పశ్చాద్విమానశోభాధాం కల్పితః పరవానయమ్ |
 స్వతన్త్ర్యో రాఘవే బిమ్బాణ కమాద్యధాం ప్రకల్పయేత్ ||
 అన్త్యాస్తతన్త్ర్యం రామం లక్ష్మణం జనకాత్మజమ్ |
 సింహాసనే సహేకస్మిణ ప్రభయా చ ౩ పరిష్కృతాణ్ || ౧౦౬
 యద్వా చతుర్భుజాన్కుర్యాం ర త్కమాద్యచాణ్
 చతుర్ముఖ |
 దావారికాంశ్చ స్వాతన్త్ర్యో కల్పయేద్ద్వారపాశాన్వయోః || ౧౦౭
 నలం చ దక్షిణే పాశ్వే జామ్బవన్తం తథోత్తరే |
 జామ్బవాణ్ స్వణావణాభౌ నలశ్శుక్లసమప్రభః || ౧౦౮
 క్షురికావేత్రీహస్తా చ బద్ధకల్యాణకణ్కుకౌ |
 నీలం ౫ సేనాపతిం కృత్వా విష్వక్సేనపదే న్యసేత్ || ౧౦౯
 గుహా వా తత్రీ సంస్థాప్యౌ విష్వక్సేనోఽథవా స్వయమ్ |
 రామస్య పురతః కల్ప్యః మారుతిముఖమణ్డపే || ౧౧౦
 గరుడో వా యథాపూజాం పరివారాణ్ ప్రకల్పయేత్ |

---

౧ జీమాత. ౨ విశేషాత్. ౩ పరిష్కృతమ్. ౪ త్కమాద్యధాం. ౫ సేనాపతిం చాపి.

❀ బ ల రా మ మూ తి = : . ❀

- రామస్య బలభద్రస్య లక్షణం వక్ష్యతేఽఘనా || ౧౧౨
 ద్విభుజు ధవలం దివ్యే భాగైఽథ పరికల్పయేత్ |
 ముసలం లాఙ్గలం చైవ ప్రసవ్యేతరహస్తయోః || ౧౧౩
 బిభ్రాణమథవా న్యస్తవామహస్తం కటిస్థలే |
 దక్షిణాభయదం యద్వా చతుభుజముదాయుధమ్ || ౧౧౪
 హలం చ దక్షిణే హస్తే వామే చ ముసలాయుధమ్ |
 ధారయస్తం విభుం నీలవసనం శబ్దచక్రిణమ్ || ౧౧౫
 కిరీటినం బద్ధకేశమథవా వామపాశ్వతః |
 రేవతీం కల్పయేద్దేవీం దక్షిణే వా యధారుచి || ౧౧౬
 కరణ్డికామకుటినీమథవా కబరీధరామ్ |
 అసితాం పారతస్త్వై చ స్వాతస్త్వై చ యధాపురమ్ || ౧౧౭

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రీ మహాలాపనిషది పాద్మసంహితాయాం
 క్రియాపాదే మత్స్యాదిమూర్తిః లక్షణం నామ
 సప్తదశోధ్యాయః .

శ్రీకృష్ణమూర్తిః .

శ్రీభగవాన్ —

యాదవస్యాథ కృష్ణస్య నిమాణమధునోచ్యతే |
 కల్యాణలక్షణయుతం శ్రీభజం సింహవిష్టరే || ౧
 తిష్ఠంతం రుక్మిణీసత్యభామాభ్యాం సహితం ప్రభుమ్ |
 ఈషత్కుఞ్చిత్తవామాఙ్ఘ్రిం సుస్థితేతరమద్భుతమ్ || ౨
 మెఘశ్యామం విశాలాక్షం వీతవస్త్రం చతుభుజమ్ |
 ౧ దేవీసవ్యభుజన్యస్తవామహస్తనూరుహమ్ || ౩
 అఢోముఖం తు హస్తాగ్రిం నాభిసూత్రీసమన్వితమ్ |
 వామేతరకరస్పృష్టక్రీడాయస్త్రిమనోహరమ్ || ౪
 తత్కరం కటిసూత్రీన్త ౨ ముదస్తే తు కరద్వయమ్ |
 శఙ్ఖచక్రీధరం కుయాద్ద్విభుజం వా యథాదితమ్ || ౫
 శ్రీవత్సజ్కం ప్రీసన్నాభం వరేణ్యం ముకుటోజ్వలమ్ |
 బద్ధాలకభరం వాపి భాగే దివ్యే ప్రకల్పయేత్ || ౬
 రుక్మిణీం దక్షిణే సాశ్వే సత్యభామామథాత్తరే |
 వినతానన్దనం వాపి సత్యాస్థానే ప్రకల్పయేత్ || ౭
 ఆసీనం వా సుఖం సాధం దేవీభ్యాం సహ విష్టరే |
 వామహస్తేన వరదం దక్షిణేనాభయప్రదమ్ || ౮
 యద్వా శయీత నృపవత్సయఃకే శోభితే భృశమ్ |
 భాగీన్ద్రీశయనే వాపి మహాపయఃకృమ్ణితే | ౯

౧ దేవీభ్యాం ద్విభుజన్యస్త. ౨ ముద్భుతే చ కరద్వయే.

పృష్ఠతో మాలిపాశ్వే తు రుక్మిణీం కారయేత్సుధీః ।
 సత్యభామా భవేత్పాదసంవాహనసముద్యతా ॥ ౧౦
 సంవాహయంత్యే వా దేవ్యా హస్తాభ్యాం పాదపఙ్కజమ్ ।
 తాక్యూరూఢం చతుర్భాహుం బిభ్రాణం శరకాముకమ్ ॥
 ముఖ్యాభ్యామపరాభ్యాం చ శఙ్ఖం చక్రం చతుర్ముఖ ।
 ఆహుప్య సత్యభామాం వా వామోత్సణ్ణై చతుర్భుజమ్ ॥ ౧౧
 ఆరుహ్య యాంతం పక్షీన్ద్రం ద్విభుజం వా యథారుచి ।
 యద్వాఽజునస్య సారథ్యం కువాణం పరికల్పయేత్ ॥ ౧౩
 రథస్థితం చతుర్భాహుం ప్రోతోదప్రగ్రీవశా దధత్ ।
 వామహస్తేన ముఖ్యేన దక్షిణైవ కరేణ తు ॥ ౧౪
 కపిధ్వజాయ ప్రహ్వాయ పరవిద్యాముదీరయన్ ।
 అపరాభ్యాం చ హస్తాభ్యాం శఙ్ఖచక్రధరం ప్రభుమ్ ॥ ౧౫
 కిరీటినం విశాలాక్షం శ్రీవత్సాక్షితవక్షసమ్ ।
 ద్విభుజం బద్ధకేశం వా కుయాత్కమలనమ్భవ ॥ ౧౬
 పాథం చ ప్రాంజలిం ప్రహ్వం సేషుం సేషుధికాముకమ్ ।
 కిరీటినం శ్యామవణం కల్పయేత్స్యన్ద్రనస్థితమ్ ॥ ౧౭
 విశ్వరూపం తు వా కుయాత్కేశవం కేశీనూదనమ్ ।
 బృన్దావనగతం కృష్ణం గవామనుచరం ప్రభుమ్ ॥ ౧౮
 ఈషత్కుశ్చితవామాఙ్ఘ్రిమితరేణ ఋజు స్థితమ్ ।
 గచ్ఛన్తమపి గాయన్తం వంశేన పరమాద్భుతమ్ ॥ ౧౯
 ఈక్షమాణం మనాకృన్యే పాశ్వే పుష్పావతంసితమ్ ।
 విచిత్రపుష్పగ్రథితవనమాలావిభూషితమ్ ॥ ౨౦
 బహిబహ్నేశ్చ రుచిరై వత్సదామవిభూషణైః ।

- భూషితం దేవగన్ధవః సిద్ధచారణసేవితమ్ || ౨౦
- కదమ్బమూలె వా మధ్యందినే కృత్యా ప్రతిష్ఠితమ్ |
- వ్యత్యాసెన స్థితం పద్భ్యం వామేన ఋజునా స్థితమ్ || ౨౧
- దక్షిణప్రపదె ౧ నాన్యవృష్టభాగస్పృశా స్థితమ్ |
- గౌభిస్సవత్సైహారణైః పక్షిభిశ్చ సమావృతమ్ || ౨౨
- ఋషిభిర్దేవగన్ధవైః కిన్నరాద్యైశ్చ సేవితమ్ |
- ఘోస్త్రీం కాలియం యద్వా ఫణాసంఘకసంయుతమ్ || ౨౩
- పురతః పురుషాకారం నాగాకారం చ పృష్టతః |
- కృతాంజలిం దురాధవః మాకృమ్య శిరసి స్థితమ్ || ౨౪
- వామపాదేన గృహ్లాంతం పుచ్ఛం వామేన సాణినా |
- ౨ దక్షిణాభయదం హస్తం సృత్యంతం కారయేద్బుధః || ౨౫
- ౩ అధవా కృతతాటంకం కువాణం నాట్యమద్భుతమ్ |
- మహిషీం నాగరాజన్య ర భీక్షమాణాం స్వకం పతిమ్ || ౨౬
- కృతాంజలిపుటాం దేవీం తత్పాశ్వే వేపితాం స్థితామ్ |
- రాసమణ్డలమధ్యస్థం యద్వా కుయాజ్జగద్గురుమ్ || ౨౭
- ౫ దేవోగ్మ్యహిత్వా హస్తాభ్యాం కరాగ్రం మధ్యతః స్థితమ్ |
- సృత్యంతం బహుసాహస్రగౌపకన్యాభిరావృతమ్ || ౨౮
- సవసీతాయ సృత్యంతం సవ్యేన ఋజునా స్థితమ్ |
- ఉద్ధృత్య దక్షిణం పాదం విపరీతమధాపి వా || ౩౦
- ౬ కారయేద్వామహస్తం తు చుబుకాంతసముచ్ఛ్రియమ్ |
- అభీతిదం దక్షిణేన వరదం వా యధారుచి || ౩౧

౧ నాస్త్రి. ౨ దక్షిణాభయదమ్. ౩ అథవెత్యధః బహుషు స దృశ్యతే
 ౪ వీక్షమాణామ్. ౫ దేవ్యా గృహిత్వా. ౬ ప్రసారయేద్వామహస్తం.

మధ్యతఃస్తననాభ్యాశ్చ వరదో హస్త ఇష్యతే ।
 యాదవేంద్రేణ కృష్ణేన క్రీడయా యద్యధాశ్రితమ్ ॥ ౩౨
 కల్పయిత్వా వపుస్తత్తదారాధ్యం విభవాథిభిః ।
 ఏకబెరవిధానం చెత్ స్థాపయేద్భ్రహ్మణః పదే ॥ ౩౩
 కర్మాచాచాదీని బిమ్బాని కల్పయేద్విఘ్నవీరవత్ ।
 రుక్మిణీసత్యభామాభ్యాం సహ పీఠే ప్రకల్పయేత్ ॥ ౩౪
 రుక్మిణీ కనకప్రఖ్యాం సత్యాఽన్యా శ్యామలా భవేత్ ।
 కరణ్ణికామకుటిసీ యద్వా ధమ్మిల్లధారిణీ ॥ ౩౫
 సత్యభామా కరె పద్మం ధారయేద్దక్షిణే పరమ్ ।
 ఊరా విశ్రామయేదన్యం ధారయేదన్యథాఽధవా ॥ ౩౬
 యథోక్తతరవిన్యాసకల్పనం కమలాసన ।
 బాల్యేఽపి యా యా దేవీ స్యాత్సా సా కల్ప్యా యథావిధి ॥

❀ కల్కి మూర్తిః : ❀

సిమాణమధునా వత్స్యే కల్కివిష్ణోమహాత్మనః ।
 పిఙ్గశ్మశ్రుంవివృత్తాక్షం రక్తాభం హయవాహనమ్ ॥ ౩౭
 ద్విభుజం చమవననం ఖడ్గఖేటకధారిణమ్ ।
 జటాముకుటసంయుక్తం బ్రహ్మలక్ష్మ్యే విరాజితమ్ ॥ ౩౮
 పైశాచే యానకం కుయాద్దివ్యే భాగే స్థితిభవేత్ ।
 యద్వా చతుర్భుజం కుయాన్ముఖ్యాభ్యాం ఖడ్గఖేటకౌ ॥ ౪౦
 అపరాభ్యాం శఙ్ఖచక్రీం హస్తాభ్యాం దధతం హరిమ్ ।
 ఆసనే ఖేటకం ఖడ్గం స కువీత కదాచన ॥ ౪౧

అభయం వరదం చైవ కరయుగ్మం ప్రకల్పయేత్ |
 శయనం నేవ్యతే తస్య కల్కివిష్ణో మహాత్మనః || ౪౨
 ఏకబేరవిధానం చేత్కల్పయేద్భ్రహ్మణః పదే |
 ఆసీనం స్థానకం చైవ భాగె దివ్యే పృకల్పయేత్ || ౪౩
 తస్య దక్షిణపాశ్వై తు యాజ్ఞవల్క్యం పురోహితమ్ |
 నారదం దక్షిణే ం పాశ్వై భిత్తిభూమిషు దేవతాః || ౪౪
 కల్పయేజ్జగమాన్ బిమ్బూన్ ద్విజానాన్ చతుభుజాన్ ||
 అభయం వరదం చైవ ద్వా భుజౌ పరికల్పయేత్ || ౪౫
 చతుభుజై శ్శఙ్ఖచక్రౌ ద్వయోరపరయోభువేత్ |

❀ క మ = బి = బ సా మా న్య ల క్ష ణ మ్ . ❀

శ్రీవత్సేనాశ్శీతోరస్కాన్ జటాముకుటసంయుతాన్ || ౪౬
 కీటిని వా కువీత కమబిమ్బాంశ్చ లోహజాన్ |
 విష్ణోరంశావతారాణాం కమాన్ ౨ చాద్యాస్తు కౌతుకాః ||
 కల్పనీయాశ్చతుహస్తాః ద్విభుజా వా యధారుచి |
 దశతాలెన మీయన్తె వరాహాద్యాశ్చమూతయః || ౪౮
 బాహ్యంశ్చాభ్యంతరాంశ్చైవ పరివారాన్ ప్రకల్పయేత్ |
 ఆదిమూతేయధా తద్వేత్ న విశేషో స్తి కశ్చన || ౪౯

❀ ల క్షీ నా రా య ణ మూ తి = : . ❀

లక్ష్మీనారాయణం కుయాద్భుజాష్టకసమన్వితమ్ |
 యద్వా చతుభుజం శ్శఙ్ఖచక్రౌద్వాయుధభూషితమ్ || ౫౦
 వామభాగె తు హస్తాభ్యాం వరదం పజ్కుజం తు వా |

ఇతిరాభ్యాం చ హస్తాభ్యామభయం చకృమేవ వా ॥ ౫౧

❀ అభిన్నా లక్ష్మీనారాయణమూర్తిః . ❀

వపుషో ౧ దక్షిణే భాగే విష్ణువామె సరోరుహః ౨ ।

పీనస్తనతటో వామశ్చే వత్సాజ్కస్తథేతరః ॥ ౫౨

వామో హేమనిభశ్శ్యామో దక్షిణో భాగ ఇష్యతే ।

ఆసీనం వా శయానం వా గరుడాయాథమేవ వా ॥ ౫౩

❀ యజ్ఞమూర్తిః . ❀

స్థితం వా కల్పయేద్దేవం యజ్ఞమూర్తిమతశ్శృణు ।

౩ త్రిశీషణం చ త్రిపాదం చ చతుశ్శృజ్గం చతుర్ముఖం ॥ ౫౪

సప్తహస్తం జపా ౪ తుల్యం వసమాలావిభూషితమ్ ।

అభీతిదో ముఖ్యహస్తో దక్షిణోఽన్యో వరప్రదః ॥ ౫౫

పక్షేచ్ఛతరకరాశ్చ సుక్రస్సృవాద్యాయుధభూషితాః ।

❀ ఎకద్విత్వ్యాదిమూర్తిభేదః . ❀

ఏకమూర్తివానాసుదేవో యద్వానారాయణః పరః ॥ ౫౬

తౌ ద్విమూర్తిస్త్రైమూర్తిస్తు సత్యశ్చాచ్యుతపూరుషౌ ।

చతుర్ముర్తివానాసుదేవో భవేత్సజ్కషణస్తథా ॥ ౫౭

ప్రౌద్ధ్యమ్ముశ్చానిరుద్ధశ్చ పఞ్చమూర్తిమతశ్శృణు ।

సత్యాచ్యుతౌ తథానస్తః వాసుదేవశ్చ పూరుషః ॥ ౫౮

షణ్మాతీరన్నాధిపతిశ్చక్తిశః కాలనేమిజిత్ ।

త్రైలోక్యమోహనో యజ్ఞవరాహశ్చేతి పంచమః ॥ ౫౯

౧ దక్షిణో భాగో విష్ణువామః. ౨ సరోరుహః - లక్ష్మీః ౩ ద్విశీషణం చ త్రిపాదం చ. చతురజ్గమ్. ౪ సామ్యమ్.

శఙ్ఖోదరో సృసింహశ్చ సప్తమూర్తిరగౌచ్యతే |
 చతసో వాసుదేవాది మూతళయః పూవణమీరితాః || ౬౦
 పూషాదయస్తథా తిస్రస్సప్తమూర్తిరుదాహృతా |
 హయగ్రీవో ముకుందశ్చ బభ్రుశ్చేష్టవ వృషాకపిః || ౬౧
 శౌరిశ్చ ౧ దాశాహశ్చైష్టవ వైకుణ్ఠః పురుషస్తథా |
 అష్టమూర్తిరితి ప్రోక్తో నచమూర్తిరగౌచ్యతే || ౬౨
 చతసోః కథితాః పూవణం వాసుదేవాదయస్తథా |
 నారాయణో హయగ్రీవో నిష్ఠుస్త్వహరియూకకా || ౬౩
 షడన్నేశాదయః ప్రోక్తాః వాసుదేవాదిమూతళయః |
 చతసో దశమూర్తిస్సాస్యదాదిమూర్తిరిమా దశ || ౬౪
 స్యాదేకాదశమూర్తిస్సాస్యతోష్ట్రా ద్వాదశమూతళయః |
 చతసో వింశతీష్టవ మూతళయః పూవణమీరితాః || ౬౫

❀ ప ఙ్చ మూ తి క ప్రి తి ష్టా వి ధిః . ❀

పంచమూర్తి ౨ ప్రతిష్ఠాచమధునా సముదీయతే |
 స్థావయేద్వాసుదేవాభ్యాం మూర్తిం గభగృహే సుధీః || ౬౬
 దివ్యే భాగేఽథవా బ్రోహ్మే బహిః ప్రాద్విశి పూరుషమ్ |
 సత్యమూర్తిం దక్షిణస్యాం ప్రతీచ్యామచ్యుతగ యథా || ౬౭
 అనంతాఖ్యముదీచీనే చలాం వా యదివాఽచలామ్ |
 ధామోర్నాఽస్తవాణసుదేవస్సాస్యచ్చతుమూర్తికషు పూవణవత్
 సజ్కషణం దక్షిణస్యాం బహిదిశి నివేశయేత్ |
 ప్రద్యుమ్నం చ ప్రతీచీనే కాబేయాణమనిరుద్ధకమ్ || ౬౯
 యాం యాం దిశమధిస్థాయ స్థితాః పూవోక్తమూతళయః |

౧ దాశహశ్చైష్టవ. ౨ ప్రతిష్ఠాయా.

తత్తద్దిగాభిముఖ్యేన కల్పయేత్కమలాసన ॥ ౭౦

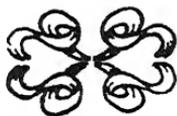
ద్వారం వాతాయనం వాపి కుయాఁద్భిత్తిం న ౧ కల్పయేత్ ।

శఙ్ఖచక్రీగదాయుక్తా ముఖ్యైరిభయదా కరైః ॥ ౭౧

ఇతి శ్రీపాఞ్చురాతే౧ మహాలాపనిషది పాద్మసంహితాయాం

క్రియాసాదే మూర్తికథేద కథనం నామ

అష్టాదశోఽధ్యాయః .

ఏ కో న విం శో ఽ ధ్యా యః .

❀ క మార్ ద్య చా ర్ మూ తి ర్ మా న వి ధిః . ❀

త త్రి బ హు బె ర మా న మ్ .

శ్రీ భగవత్ —

కమార్చాదిప్రకృతిప్రకారః కస్య తేఽఘనా ।

కమార్చాచోత్సవాచా చ బల్యచా చ త్తదైవ చ ॥ ౧

స్నానతీర్థోభయాచా చ స్వాపౌత్థానాచయూ సహ ।

ప్రతిమాష్టడ్విధాతవ్యాః పూజాయాముత్తమా భవేత్ ॥ ౨

తిస్సృభిమధ్యమా జ్ఞేయా ౧ ఆద్యా యా చరమా భవేత్ ।

బహుబెరే విధిరయం కథితః కమలాసస । 3

❀ ఏ క బె ర మా న మ్ . ❀

ఏకబేరే తు కమార్చా స్మపనాచా చ నేవ్యతే ।

ధ్రువబేరసముచ్చాయే విభక్తై దశధా సతి ॥ ౪

ఏకాంశేన ప్రతికృతేః కమార్చాయాస్సముచ్చయః ।

ద్వాదశాంశేన యద్వా స్యాత్ షోడశాంశేన వా భవేత్ ॥ ౫

యద్వాఽష్టాదశభాగేన చతువింశాంశమేవ వా ।

మహాబేరాఙ్గులాపెక్షా యద్వా తస్యాస్సమున్నతిః ॥ ౬

చతువింశాఙ్గులా యద్వా భవేదష్టాదశాఙ్గులా ।

షోడశాఙ్గులమానా వా యద్వా స్యాద్ద్వాదశాఙ్గులా ॥ ౭

అష్టాఙ్గులాఽథవా యద్వా షడంగులసముచ్చయాయా ।

చతుర్గులమానా వా యద్వామానాంగులేన తు ॥ ౮

పూర్వోక్తాంగులమానాని కర్తవ్యాని యధారుచి ।

❀ బ ల్యా ది మూ తి ణ మా న మ్ . ❀

బలితీర్థప్రతికృతిశ్శయనోత్థానకౌతుకమ్ ॥

౯

కర్మాచాణసంమితోత్సేధః కధితః కమలాసన ।

కమబిమ్బసముత్సేధస్త్రిగుణః పరిశిష్టయోః ॥

౧౦

స్నపనోత్సవకార్యార్థం బిమ్బయోరుభయోరపి ।

భక్త్యా వ్రీధా చతుర్థా వా ధ్రువబెరసముచ్చయమ్ ॥ ౧౧

ఏకభాగే సలోత్సేధం కుర్యాదుత్సవకౌతుకే ।

ఉత్సవాచాత్పతీయాంశం తుర్యాంశం వామ్బుజాసన ॥ ౧౨

కమకౌతుకమానం స్యాద్భవ్యాచా ౧ దెరయం క్రమః ।

ఏకబెరె తదర్థా తు తత్తు ౨ య్యాంశకమేవ వా ॥ ౧౩

ఉత్సవాచాత్పతీయాంశసముత్సేధో ౭థవా భవేత్ ।

❀ స్థా న యా నా స న వి ం బ వ దే వ క మ్మా చా ణ . ❀

స్థానయానాసనవిధౌ ధ్రువబిమ్బం యధాకృతమ్ ॥

౧౪

కర్మాచాణదీని తద్వత్స్యాత్ ధ్రువే తు శయితే పునః ।

తిషేద్వాసీత వా కామం కర్మాద్యచా చతుర్ముఖ ॥ ౧౫

❀ ని త్యో త్స వ వి ం బ ం తి ష్ఠ దూ ి ప మె వ . ❀

నిత్యోత్సవప్రతికృతిస్సవతైవ స్థితా భవేత్ ।

❀ స్థి త వి ం బ పీ ఠ మా న మ్ . ❀

అచాయామం త్రిధా కృత్వా ౩ పద్మమేకేన కల్పయేత్ ॥

౧ చెదయమ్. ౨ తత్తుర్థానాంకాపి వా. తత్తురీయాంకాపి వా.

౩ విస్తారతులితాయతి.

ఉపాసహాదిపక్షాఞ్జయుక్తం వృత్తం సుఖావహమ్ |
 చతురశ్రం మనోహారి విస్తారతులితాయతి || ౧౭

తృతీయభాగవిహితప్రభాశక్కుద్వయాఙ్గితమ్ |
 పీఠోత్సేధం త్రిధా కృత్వా పద్మమేకేన కల్పయేత్ | ౧౮

దలై ద్వాదశభియుక్తమష్టాభివా యధారుచి |
 తావదూర్ధ్వదలోపేతం మధ్య విపులకణికమ్ || ౧౯

ఉపచ్ఛదసమాయుక్తమీషత్ఫుల్లామ్బుజాకృతి |
 సాదమాసం దలాయామం కేవలం వా సరోరుహమ్ || ౨౦

పీఠం వా ౧ కేవలం వాపి సుషిరం నై వకారయేత్ |
 స్థితస్య కౌతుకస్యేదం పీఠనిమాణమీరితమ్ | ౨౧

❀ ఆ సీ న పీ ఠ మా స మ్ . ❀

ఆసీనస్యాయతం వృత్తం చతురశ్రం యదాయతమ్ |
 ప్రతిమాధానముత్సేధం త త్త్రితీయాంశమేవ వా || ౨౨

౨ పద్మం బహుదలోపేతం మధ్యే విపులకణికమ్ |
 సకుఞ్చితప్రసవ్యాఙ్గిరధస్తాల్పమ్బితేతరః || ౨౩

అధ్యాసీతాసనం దేవో యథోక్తం కమలాసం |
 లమ్పమాసపదాధారం కమలం పరికల్పయేత్ || ౨౪

❀ శ్రీ భూ మ్యా స్స న్ని వె శః . ❀

శ్రీదక్షిణే ధరా వామే దేవ్యా దేవస్య కల్పయేత్ |
 కమాదిబిమ్బమట్కం స్యాచ్ఛ్రీభూమినహితం సదా | ౨౫

❀ శ్రీ ధ రా దే వ్యో రా స న స్థి తి వి క ల్పః . ❀

ఏకస్మిన్విష్టరే స్యాతాం పృథగ్వా వల్లభ ఉభే ।

వామం సక్షిప్య చరణమితరం లమ్పయేదధః ॥

౨౬

శ్రీధరా త్వస్యధా ౧ సీనా స్థితే దేవే తథా స్థితా ।

❀ ప్ర భా యాః మా నా ది . ❀

వృత్తాం వృత్తాయతాం వాపి ప్రభాం బిమ్బానుసారతః ॥

౨౭

కురూన్మనోహరాం యస్మాత్తైజోరాశిః ప్రభా మతా ।

ద్వ్యజ్గులం కాణ్డమానం స్యాత్సుష్మక్షేత్రం తదధాకమ్ ॥

౨౮

అధాన్జులం భవేక్షేత్రం కాణ్డం తదనుపూర్వవత్ ।

వేత్రం తదను భూయోఽపి జ్వాలామాలోపరస్థితా ॥

౨౯

అధాన్జులాన్తరాలాస్సుబ్జాన్వాలాః పంచుశీభాన్తథా ।

త్రిశీభా వా యధాయోగం దక్షిణావతశోభితాః ॥

౩౦

❀ ప్ర భా యాం మీ నా ది మూ తి క క ల్ప న మ్ . ❀

యుగ్మా వా స్యురయుగ్మా వా కాణ్డై కాణ్డై ప్రకల్పయేత్ ।

దశావతారమూర్తీవాన్ మినాద్యాః కేశే వాదికాః ॥

౩౧

ప్రభాయాః పాశ్వయోః పృష్ఠే శక్కునాలం ప్రకల్పయేత్ ।

❀ తో ర ణ ప్ర భా . ❀

బిమ్బే యానాధిరూఢే తు కతకవ్యా తోరణప్రభా ॥

౩౨

అన్తబహిశ్చ దాడ్యాధామాయసం తు నివేశయేత్ ।

❀ బి ం బ ప్ర భా స నా ని లో హ జా న్య వ . ❀

బిమ్బం ప్రభామాసనం వా లోహజం పరికల్పయేత్ ॥

౩౩

౧ సీనే స్థితే దేవే తథా స్థితే .

❀ లో హ మూ తి క ని మా కణ క్రీ మః . ❀

ద్రావిపయిత్వా మధూచ్ఛిష్టం ప్రతీమాం తెన కల్పయేత్ |
 ధాన్యరాశిం వినిక్షిప్య తదూధ్వే తిలతణ్ణులమ్ || 3౪
 చక్కాబ్జం తు లిఖేత్తస్మిన్పాగ్గోన్నిక్షిపేత్కుశాల్ |
 వస్త్రం చ నూతనం తస్మిన్విస్తీయన్ ప్రతిమాం క్షిపేత్ || 3౫
 ప్రాచీనశిరసం పశ్చాజ్జహుయాదపతే గురుః |
 పుష్పైస్సమిద్భిలాక్షేశ్చ సపిన్షాప్టోత్తరం శతం || 3౬
 జుహుయాన్మూలమస్త్రీణ స్పృశూక్తేన చరుం పునః |
 హుత్వేవం విధినాచాయస్సగ్రీవ్య కనకభూషణః || 3౭
 సంపాతాజ్యేన సంసిచ్యేత్ప్రతిమాం తత్వపద్ధతిమ్ |
 ధ్యాయేత్తత్రీ శుభే లగ్నై పూజయేన్మూలవిద్యయా || 3౮
 యజమానో గురుం పూజ్య బహుభిస్తాషయేద్ధనైః |
 బ్రాహ్మణాన్ విదుషో విత్తైర్బహుభిః పరితోషయేత్ || 3౯
 స్థపతిః ప్రతిమాం కుయాన్ద్రధకారాభ్యనుజ్ఞయా |
 మానోన్మానప్రమాణైస్తాం ప్రతిమాం కారయేచ్ఛుభామ్ || ౪౦
 మృదా లెపం తతః కుయాన్చ్ఛిల్పశాస్త్రానుసారతః |

❀ లో హ వి క ల్పః . ❀

సువణం రజతం తామ్రం విశుద్ధం లోహముత్తమమ్ || ౪౧
 ఆధాయ ధాన్యం రాశ్యాం తు పూవః పన్నాసకల్పనమ్ |
 పూవఃపచ్చైవ జుహుయాదాచాయశ్చోదితక్రమాత్ || ౪౨
 ద్రావిపయిత్వా తతశ్శుద్ధం లోహం న్యాయసమాజితమ్ |

స్థపతిః ప్రతిమాం తేన కుయాఁచ్ఛాస్త్రోక్తవత్కృనా ॥ ౪౩

లోహజాం ప్రతిమాం చేవం కల్పయేత్పరమాత్మనః ।

స యాతి పరమం స్థానం పునరావృత్తివజ్జితమ్ ॥ ౪౪

❖ ప్రతిమా యా హ స్తా ది నై క త్యై శా న్తిః . ❖

ప్రతిమాహస్తపాదాదివైకత్యై శాన్తిమాచరేత్ ।

ఆచార్యో దానపూమాద్యైస్తతశ్శాన్తిభావిష్యతి ॥ ౪౫

సమాదధ్యాదవయవా వికలా స్థపతిః పునః ।

❖ చి త్రా ధ ం చి త్రీ చి త్రా భా సా ది ని రూ ప ణ మ్ ❖

చిత్రీం చావ్యధఁచిత్రీం చ చిత్రాభాసమితి త్రిధా ॥ ౪౬

కాతుకం తత్రీ దృశ్యన్తై యస్మిన్నవయవాస్సుటమ్ ।

సనై సమంతాచ్ఛిత్రీం తు తద్విజ్ఞేయం చతుముఖ ॥ ౪౭

హస్తాద్యవయవా యస్మిన్పురోభాగే సమీక్షితుమ్ ।

శక్యం నాపరభాగే తు తదధఁ చిత్రమిష్యతే ॥ ౪౮

రూపితా ప్రతిమా యా తు వక్షేఁరేవ సితాదిభిః ।

కుడ్యాదా చిత్రమాభాసం తత్కౌతుకముదాహృతమ్ ॥ ౪౯

చిత్రముత్కృష్టమిత్యక్త మధఁ మధ్యమముచ్యతే ।

ఆభాసమధమం విద్ధి మద్ధినే వాధ వేశ్మని ॥ ౫౦

స్థాపయేద్ధ్రీవబిమ్బాధఁ పూర్వావలాభే యథోత్తరమ్ ।

❖ ప్రతిమానాం తాలాదిమాసమ్ ❖

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి ప్రతిమామాసలక్షణమ్ ॥ ౫౧

ఏకాదిదశపయః శ్చం సభ్యయోపేయుషాం భిదామ్ ।

తాలానాముత్తమాదీనాం రూపావిష్కృతిపూర్వకమ్ ॥ ౫౨

యత్కించ్చిత్ప్రీతిమామాసం విభజ్య దశధా పునః ।
 ఏకం ద్వాదశధా భక్త్వా తత్రైకాంశోఽఙ్గులః స్మృతః ॥ ౫౩
 అఙ్గులం చాష్టధా కృత్వా తత్రైకాంశో యవః స్మృతః ।
 తేనై వాఙ్గులమానేన అష్టప్రత్యఙ్గుకల్పనా ॥ ౫౪
 ద్వాదశాఙ్గులకం మాసం తాలాఖ్యమిహ కథ్యతే ।
 ద్వాదశాఙ్గులకస్తాలో ముఖ్యశ్చేతి ప్రకీర్తితః ॥ ౫౫
 ద్వ్యఙ్గులం గౌలకం జ్ఞేయం కలెతి వ్యపదిశ్యతే ।
 ఏకాఙ్గులం భవేన్నాత్మా భాగో మాత్రాచతుష్టయమ్ ॥ ౫౬
 ఉత్తమాధమమధ్యాని తాలాని కమలాసన ।
 ఏకాదిదశసయన్తం సభ్యయా చ్ఛేదయన్తి చ ॥ ౫౭
 మియతే దశతాలన వాసుదేవస్సనాతనః ।
 నవాధన్తాలా బ్రహ్మేశౌ సవతాలేన దేవతాః ॥ ౫౮
 అష్టాధన్తాలా ద్వారస్థాః కుముదాదిగణాస్తథా ।
 ఆష్టతాలాంశ్చ మనుజాన్ పిశాచాదీంశ్చ సస్తకాన్ ॥ ౫౯
 షష్టాలాన్ కుబ్జకాన్ విద్ధి పంచతాలాంస్తు వామనాన్ ।
 చతుస్తాలాని భూతాని త్రితాలాః కిన్నరాస్తథా ॥ ౬౦
 మత్స్య ద్వితాలకా జ్ఞేయాస్తాలైనై కేన పన్నగాః ।
 దశతాలం చతుర్వింశదఙ్గులీనాం శతం భవేత్ । ౬౧
 ఉత్తమం మధ్యమం వింశత్కన్యం షోడశ స్మృతమ్ ।
 నవతాలం తు తచ్ఛ్రేష్ఠం యచ్ఛతం ద్వాదశాధికమ్ ॥ ౬౨
 అష్టాధికం శతం మధ్యం కనీయశ్చతురుత్తమమ్ ।
 అష్టతాలం శతం శ్రేష్ఠం మధ్యమం షణ్ణనత్యపి ॥ ౬౩

౧ చతుర్థహీనమధమమష్టతాలం ప్రకీర్తితమ్ ।
 ఉత్తనూదిక్రమోఽన్యేషు సప్తతాలాదిషూహ్యతే ॥ ౬౪
 చతుశ్చతుర్విహీనం చేత్క్రీనూదఙ్గులిభిభావేత్ ।
 పూవణం పూవణం యథోక్తం తత్త్రైవిధ్యమవగమ్యతామ్ ।
 ౨ త్రీయోదశాధాఙ్గులికం దశతాలోత్తమే ముఖమ్ ॥
 అధేనాఙ్గులినా హీనం మధ్యమం సంప్రచక్షతే ॥ ౬౬
 అధేనాఙ్గులినా హీనమేకై కమితరేష్వపి ।
 ద్రువాయాముత్తమం తాలమచాయాం మధ్యమం భవేత్ ॥
 అధమం పరివారాణాం సవేషాం కమలాసన ।

ఇతిశ్రీపాశ్చరాత్రే మహేశ్వరనిషధి పాద్మసంహితాయాం
 క్రియాపాదే లోహజప్రతిమా నిర్మాణ తాలవిభాగో నామ

ఏకానవింశోఽధ్యాయః

శ్రీభగవాన్ —

❀ ప్రతిమామానవిధిః . ❀

అతఃపరం ప్రసక్యోమి ప్రతిమామానముత్తమమ్ ।
 మానం ప్రమాణమున్నానం ౧ ఇతి మానం త్రిభా భవేత్ ॥ ౧
 మానముత్సేధమానం స్యాదున్నానం నహనం మతమ్ ।
 మానం చ తియగూర్ధ్వం య త్తత్ప్రమాణమిహోచ్యతే ॥ ౨
 ౨ తత్ర స్రీతికృతైస్తావత్తిదన్తానాం చ కథ్యతే ।
 ఉత్సేధమానం మూర్ధాది సాదాస్తమసుపూర్వశః ॥ ౩
 ౩ లభానాం దేహతస్తావదబ్ధలీనాం శతేన తు ।
 ౪ చతుర్వింశతిమానేన ప్రతిమాం పరికల్పయేత్ ॥ ౪
 ఉష్ణీషమబ్ధులమితం కేశాంతం త్క్రీణ్ణులం మతమ్ ।
 ౫ దృక్పూత్రాంతం తదారభ్య షట్త్రింశద్వవసమ్మితమ్ ॥ ౫
 తద్వన్నాసాపుటాంతం స్యాత్తద్వచ్చ చిబుకావధి ।
 తేన కేశాంతమారభ్య ముఖమానం చతుర్ముఖ ॥ ౬
 అష్టాశ్రం యవశతం చిబుకావయవావధి ।
 గలమధాణ్ణులం సాధణం త్స్త్రింగులం ౬ కణ్ణమిష్యతే ॥ ౭
 హిక్కాసూత్రీం సమారభ్య హృదయాంతం ౭ ముఖే స్థితమ్ ।
 తతః ప్రభృతి నాభ్యంతం సాధణం సత్తీదశాబ్ధులమ్ ॥ ౮

౧ పరిమాణోపమానకమ్ । లంబామానం షడైతాని మానాని కథయామ్యహమ్ । ఇతి కేషుచిక్రోకేషు సాతో దృశ్యతే. ౨ తస్యాః. ౩ లభానాం దేహానాం తావత్ । లభానాం దేహినామ్. ౪ చతుర్వింశతేన. ౫ ఉత్పూత్రాంతమ్. ౬ కణః. ౭ ముఖోన్నతం.

తతః ప్రభృతి మేఘాస్తం తద్వదుత్సేధమిష్యతే |
 తన్మూలాజ్జానుపయన్తం త్రిన్యానం త్రిదశాంగులమ్ || ౯
 చతురశ్చులముత్సేధం జానుమణ్డలమిష్యతే |
 అహ్నం జానునోఽధస్తాదూరుతుల్యమీరితమ్ || ౧౦
 తతస్తాలాస్తముత్సేధం చతురంగులసంమితమ్ |
 దెహాఙ్గులాని యావన్తి దశ తాలేఽభిపూజితే || ౧౧
 విభజ్య తావన్స్తుక్తాని మధ్యమే శూయతాం క్రమః |
 త్రిమోదశాంగులం వక్త్రం త్రిస్థానం చ తదంగులమ్ || ౧౨
 షడ్వింశత్యంగులోత్సేధమూరుమాసముదాహృతమ్ |
 తద్వజ్జ్ఞానముత్సేధం ఉత్తరేణతరత్నమ్ || ౧౩
 అధమే దశతాలే తు ముఖం శతయవం మితమ్ |
 త్రిస్థానం ౧ తావదెవస్యాదూరుయవశతద్వయమ్ || ౧౪
 జ్ఞా చ తత్సమోత్సేధా ముఖ్యేనాన్యత్నమం మితమ్ ||
 వింశద్యవశతం పాదద్రాఘిమా కమలాసన || ౧౫
 ౨ అఙ్గులం వేదమాత్రం స్వాత్తదాయామా చ తజనీ |
 ఏకత్రింశద్యవాయామా మధ్యమాఙ్గులిరిష్యతే || ౧౬
 త్రింశద్యవాఽనామికాస్యాత్కనిష్ఠా త్త్రింగులాపి చ |
 యనైశ్చ పఞ్చభియుక్తా పాక్షీః చ చతురశ్చులా || ౧౭
 ౩ హిక్కా తయోరథో బాహురశ్చలీ సప్తవింశతిః |
 తతశ్చ మణిబన్ధాన్తం షడ్వింశత్యంగులాయతమ్ || ౧౮
 యనద్వయేన చ యుతం మణిబన్ధాన్తలం పునః |
 మధ్యమాంగులిమూలాన్తం పఞ్చాశద్యవసంమితమ్ || ౧౯

౧ త్రిస్థానస్య తదేవ స్యాత్ . ౨ అంగులే త్రింగులాయామం . ౩ హిక్కా
 స్తయోరథో .

పఞ్చాంగులమధాంజ్ఘం తజనీ తద్వదాయతా |
 పడ్యవై శ్చాధికాయామా మధ్యమా తు పడంగులా || ౨౦
 ఆయతా పడ్యవై శ్చాపి తత్సమానామికా మతా |
 కనిష్ఠాంజ్ఘంతులితా మాంసలగ్నసఖావధి || ౨౧
 ఏకాంజ్ఘలా సఖాయామా ౧ శిష్టా పడ్యవసంమితా |
 బాహువచ్ఛోపబాహుస్యాచ్ఛతురంజ్ఘలమాయతః || ౨౨
 చతుర్థంసం చోధ్వం ౨ కణ్ఠం నాలం పఞ్చాంజ్ఘలాయతమ్ |
 లిఙ్గం పఞ్చాంజ్ఘలాయామం ముష్కం తు చతురంజ్ఘలమ్ | ౨౩
 సాధాన్యాంజ్ఘలివిస్తారం లలాటం తదనన్తరమ్ |
 ద్వాదశాంగులవిస్తారం బాలచంద్రినమా ౩ కృత్తి || ౨౪
 తతస్తు కణ్ఠయోమధ్యం సాధాన్ సత్రిదశాంగులమ్ ||
 దశాంగులమధస్తస్య విస్తారం చిబుకస్య తు || ౨౫
 సపాదం ద్వయంగులం పూణం చాపతుల్యకృత్తిభవేత్ |
 మూలమధ్యాగ్రివిస్తారః గ్రీవాయాః క్రిమశో భవేత్ || ౨౬
 ౪ నవాంగులం తద్దైకొనం సాధాన్ సస్తాంగులిస్తధా |
 ౫ హిక్కాన్తతో రథో బాహుమూలయోరన్తరం భవేత్ ||
 యవై శ్చతుర్భివీణాన్తీణాన్ సచత్వారింశదంగులమ్ |
 కక్షయోమధ్యవిస్తారస్త్రిన్ద్ర్యంగులస్సాధాన్వింశతిః || ౨౭
 అష్టా ౬ దశాంగులం మాసం స్తయోరపి చాన్తరమ్ |
 షోడశాంగువిలన్తారం తున్దమధ్యముదాహృతమ్ || ౨౮

౧ శిఖా. ౨ కణ్ఠమ్. ౩ కులమ్. ౪ నవాంజ్ఘలస్త్రైకోనః సాధాన్
 నస్తాంజ్ఘలిః. ౫ 'హిక్కాన్తతోరథో' ఇత్యేవ లెఖనసరణిరస్తి క్వచిత్. క్వచిత్
 హిక్కాన్తయోరిత్యస్తి. ౬ దశాంజ్ఘలమితమ్.

అష్టాదశాంగులా శోణీ రధరోఽఱి? మిష్యతే ।
 కటిప్రదేశవిస్తారస్త్రిజ్జలస్సాధవంశతిః ॥ 3౦
 ఊరుమూలస్య విస్తారస్సాధవం సత్రిదశాజ్జలమ్ ।
 అగ్రమెకాంగులం సాధవద్వ్యంగులం మధ్యమిష్యతే ॥ 3౧
 ద్వ్యంగులౌ మూలవిస్తారో లజ్జస్య సముదాహృతః ।
 విస్తీణాం త్ర్యంగులం మూలం మధ్యమధాధికం పునః ।
 విస్తీణామగ్రముష్కస్య ద్వాత్రింశద్యవసంమితమ్ ॥ 3౨
 విస్తీణామెకాదశభిరంగులై రూరుమధ్యమమ్ ।
 అగ్రం దశభి ౧ రేతస్య విస్తీణాం కమలాసన ॥ 33
 నవాంగులం జానుచక్రం పాశ్వమధేన్ద్రసన్నిభమ్ ।
 మూలం నవాష్ట్రా మధ్యం స్వాజ్జ్ఞాగ్రం సాధవస్తకమ్ ।
 ౨ విస్తీణో నలకాభాగః సాధైశ్చ చతురంగులైః ॥ 3౪
 అక్షిమూలస్య విస్తారత్ర్యంగులస్సచతుయవః ।
 సాధవఞ్చాంగులం మధ్యమగ్రం సాధవడంగులమ్ ॥ 3౫
 సాధవస్తాంగులం మూలం బౌహూ స్తాంగులౌ పునః ।
 మధ్యాగ్రే తుల్యవిస్తారే ప్రకోష్ఠావయవః పునః । 3౬
 సాధేన సస్తభిమూలై విస్తీణాం సాధవఞ్చుభిః ।
 మధ్యే చతుభిరగ్రే స్వాస్మణిబస్థస్య తూచ్యతే ॥ 3౭
 పంచాంగులాధవసహితః తద్వత్కరతలం స్మృతమ్ ।
 అంగుష్ఠే మూలవిస్తారో ద్వ్యంగులౌ మధ్యమాంగులిః ॥ 3౮
 3 సషడ్యవం తు ముష్ట్యగ్రమంగులేనై వ సంమితమ్ ॥

౧ రేవస్యాత్ . ౨ విస్తీణానకాభోగః. 3 సషడ్యవముష్ట్యగ్రముష్ట్య

తజ్జన్యా మూలవిస్తారో నవభిస్సంమితో యవైః || ౩౯
 మధ్యమెకాంగులం సస్తయవమగ్రీముదాహృతమ్ |
 మూలం దశయవం మధ్యం మధ్యమాయా యవా సవ || ౪౦
 అగ్రీమేకాంగులం ప్రోక్తమితరా తజ్జనీసమా |
 మూలమష్టా కనిష్ఠాయాః ౧ యవాస్సప్తైకమధ్యమా || ౪౧
 ౨ షడ్యవాంగులమగ్రభ్యః పాదోనా సఖవిస్తృతిః |
 మధ్యే కరతలె రేఖా మధ్యమామూలముత్థితా || ౪౨
 కనిష్ఠామూలమారభ్య రేఖా మధ్యమగా భవేత్ |
 మధ్యమాంగులితజ్జన్యోన్యనిమాతవ్యా విచక్షణైః || ౪౩
 అంగుష్ఠమూలమారభ్య ౩ తజ్జన్యస్తశ్చ మధ్యమా
 తయోశ్చ రేఖయోమధ్యే తజ్జనీమూలగామినీ || ౪౪
 రేఖా కల్ప్య యథాశాస్త్రం శాస్త్రాభిజ్ఞః శిల్పినా |
 లలాటస్య చ విస్తారస్సపాదద్వ్యంగులోభవేత్ || ౪౫
 తస్యాధస్తాద్భ్రూవౌ కల్ప్య చత్వారింశద్వయాయతో |
 మధ్యే యవేస విస్తేణైక యూకాగ్రే చాపసన్నిభే || ౪౬
 తయోమధ్యం సవయవం అష్టాదశయవాయతమ్ |
 చక్షుఃకనీనికాయామో విస్తారశ్చ యవః స్మృతః || ౪౭
 అంగులం శ్వేతబిమ్బస్య విస్తారం కృష్ణమ్ద్వలమ్ !
 యవోసమంగులం జ్యోతిస్తస్మధ్యే యవసంమితమ్ | ౪౮
 యూకమానా తు తస్మధ్యే దృష్టిః సమ్మోహనో పునః |
 ఊర్ధ్వా సమన్వితా సాధకత్వోంగులా దశభియన్తైః || ౪౯

౧ యవాస్సప్తైవ మధ్యమమ్. ౨ షడ్యవాన్వితమగ్రీం స్యాత్. ౩ తజ్జన్

శ్యాజ్జుష్టమధ్యగా.

విస్తీర్ణా తు ౧ యవాయామా విస్తారస్తు తదధాకః ।

అశీతిః పక్షురోమాణి వక్త్రాగ్రాణ్యసితాని చ ॥ ౫౦

ద్వ్యంగులం చక్షుషోమధ్యం మధ్యం చ శ్రుత్యపాజ్ఞయోః ।

చత్వారింశద్యవం ౨ కణావిస్తారో ద్వ్యజ్ఞులౌ భవేత్ ॥ ౫౧

ఊర్ధ్వం కణాస్య చాయామస్పహాధాచతురంగులః ।

నాలం పఞ్చాంగులమితం విస్తారష్టడ్యవః పునః ॥ ౫౨

వశాచ్చతుయవా నాలీ నాలతుల్యం చతుముఖ ॥

శ్రవణస్య ౩ చ పిప్పల్యాః మధ్యగతం చతుయవమ్ ॥ ౫౩

౪ త్రివక్త్రకణాపిప్పల్యా గల్లపాత్రమివ స్థితమ్ ।

బద్ధనం త్రింగులం రద్ధ్రిం నేత్రసూత్రీ ౫ సమున్నతమ్ ॥ ౫౪

నాసికామూలమధ్యాగ్రవిస్తారః కథ్యతే క్రమాత్ ।

అంగులం ౬ చాంగులం సాధాద్వ్యంగులం సచతుయవమ్

అంగులెనోన్నతం మూలం తేన సాధాన మధ్యమమ్ ।

ద్వాభ్యాం యవాభ్యాం మూలేన ద్వ్యంగులెనాగ్రమున్నతమ్ ॥

షడ్యవం సుషీరం తస్య పుటమధ్యం చతుయవమ్ ।

పుటపాశ్వస్య విస్తారో ద్వియవః పరికీర్తితః ॥ ౫౫

ఉత్సెగో౨ధాంగులస్తస్య నాసికా తిలపుష్పవత్ ।

ఉత్తరోష్ఠాయతం సాధాం చతురంగులమివ్యతే ॥ ౫౬

విస్తారో౨ధాంగులస్తస్య పరం సాధాంగులాయతమ్ ।

విస్తీర్ణామంగులం తస్య పాలీ చైకయవా మతా ॥ ౫౭

౮ చిబుకోష్ఠా దశయవౌ విస్తారాయామసంమితౌ ।

౧ తదాయామా. ౨ శ్రోత్రీ. ౩ హి నైపుల్యం. ౪ శ్రీవత్సం కణా

పిప్పల్యా భల్లపాత్రమివ. గల్లపత్రీ. ౫ సమం మతమ్. ౬ ద్వ్యజ్ఞులం యద్వా.

౭ చిబుకోష్ఠాదశయవౌ.

౧ గుల్ఫం పాదాఙ్గులాత్సేధం దపణోదరసన్నిభమ్ || ౬౦
 విస్తీర్ణావయవౌ తుల్యౌ రాజదంతౌ చతుయవౌ |
 ద్వౌత్రింశద్దశనాః కల్ప్యః యథాశాస్త్రోక్తవత్కనా || ౬౧
 జిహ్వోషడఙ్గులాయామా విస్తీర్ణా త్త్రిఙ్గులా భవేత్ |
 రేఖాత్రీయాఙ్గితా ౨ గ్రీవా హిక్కా ౩ సూత్రాత్ స్తసస్థితిః
 ఏకాదశాంగులం వృత్తం ద్వ్యంగులం స్తసమణ్డలమ్ |
 చతుయవం చూచుకం స్యాత్ స్తసమణ్డలమధ్యగమ్ || ౬౩
 చతుయవం నాభిగతం దక్షిణావతఃమివ్యతే |
 అధ్యధవంగులం వృత్త మక్షమధాంగులోన్నతమ్ || ౬౪
 ఉష్ణీసాత్పృష్ఠకేశాస్తమేకాధికదశాంగులమ్ |
 ఉష్ణీసాత్పృష్ఠకేశాస్తం ద్వౌదశాంగులమాచకమ్ || ౬౫
 కణయోరస్తరం విద్యాత్ సాధణం సత్రిదశాఙ్గులమ్ |
 మూలమధ్యాగ్రభాగేషు పృష్ఠగ్రీవా యథాక్రీమమ్ || ౬౬
 విస్తీర్ణా నవభిస్సాధ్దే కరంగులై నవభిస్తథా |
 అష్టాభిశ్చ భవేత్తస్యా అధస్తాత్కకుదస్థితిః || ౬౭
 ఆయామోత్సేధవిస్తారైః కకుదం తచ్చతుయవమ్ |
 షట్త్రింశదంగులం బాహ్వో మధ్యం విస్తారపృష్ఠతః || ౬౮
 షడ్త్రింశతిశ్చాంగులనాం కక్షయోరస్తరం భవేత్ |
 పృష్ఠమధ్యస్య విస్తారో బ్రహ్మక సస్తదశాంగులః || ౬౯
 విస్తీర్ణా పఞ్చవింశత్యా శ్రోణీ పాశ్చ్యా తథాంగులైః |
 కటివ్రదేశవిస్తారషడ్త్రింశత్యంగులో భవేత్ || ౭౦
 షట్త్రింశదఙ్గులం మధ్యే కకుదస్య కటెస్తథా |

౧ గణ్డమ్. ౨ లీఢా. ౩ సూత్రీసమస్థితిః

- ౧ ద్వ్యంగులోన్నతమెతస్య స్థితౌ తస్మద్ధ్యమంగులమ్ ॥ ౨౦
 ౨ అజ్గులం స్తనయోమూలం మధ్యం సత్తాజ్గులం భవేత్ ॥
 అగ్రిం త్ర్యంగులవిస్తారమూవోమూలాదిషు త్రిషు ॥ ౨౧
 భవేత్క్రమేణ విస్తారస్సాధకస్సతీదశాంగులః ॥
 ద్వాదశాంగులయుక్తస్యాత్తథైవ ద్వాదశాంగులః ॥
 జాన్వస్థాంగులవిస్తారం సాధకమష్టాంగులం భవేత్ ॥ ౨౩
 జజ్ఞామధ్యం సువిస్తీణం ౩ నాలికా చతురంగులా ॥
 చతుర్యవధికా చైవ గుల్ఫశ్చ చతురజ్గులః ॥ ౨౪
 విస్తారమానం త్రిగుణం సవేషాం సహసం మతమ్ ॥
 అభీదో వా వరదో ముఖ్యో వామేతరః కరః ॥ ౨౫
 స్తనసూత్రసమం కాయం అజ్గులాగ్రిం కరస్య తు ॥
 తయోభవేదస్తరాలం ద్వాదశాజ్గులమబ్జజ ॥ ౨౬
 అంగుష్ఠతజకసీమధ్యే సనాలం కమలం భవేత్ ॥
 వరదే కమలాకారం లిఖేత్కరతలోదరే ॥ ౨౭
 అధోముఖే వామహస్తే ముఖ్యే కురూద్గదాం శుభామ్ ॥
 చతుస్తాలాయతాం మూలే స్థూలామగ్రే కృశామృజుమ్ ॥ ౨౮
 త్ర్యంగులం మూలసహసమగ్రే సహసమంగులమ్ ॥
 ద్వ్యంగులం సాధకమితరద్గదామధ్యం చతుముఖ ॥ ౨౯
 కటిస్సవ్యం కరయోరస్తరం ద్వ్యజ్గులం భవేత్ ॥
 కటిస్సృశం కరం కురూత్ప్రీ సవ్యం గదయా వినా ॥ ౩౦
 ఉద్ధరేద్బాహుసీమాస్తమూధ్వహస్తా ధృతాయథౌ ॥
 బాహుప్రొష్ఠయోమధ్యం మూలమష్టాంగులం భవేత్ ॥

౧ ద్వ్యజ్గులౌ శతమెతస్య. ౨ అష్టాంగులస్త. ౩ నలకా.

మధ్యం దశాంగులమితమగ్రమాసం ముఖం స్మృతమ్ |
 ఊర్ధ్వే హస్తద్వయాజ్ఞుశ్చే సహానామికయా సతమ్ || ౮౨
 తథానీమధ్యమాభ్యాం తు ౧ ధారయంతం తథాముజమ్ |
 చక్రీం సుదశాసం వృత్తం ద్వాదశాజ్ఞులమాసకమ్ || ౮౩
 అష్టాంగులమరతైత్రం ద్వ్యంగులా చక్రీపిణ్ణికా |
 తద్వత్స్యాన్నేమివలయం చతుజ్జ్వాలాసమన్వితమ్ || ౮౪
 ౨ నాభాపుభయతో జ్వాలా త్రిశిఖావతేశోభితా |
 అధ్యధాద్వ్యజ్ఞులోత్పేథా విస్తీణాధాధికాంగులా || ౮౫
 అరాణి యవతుల్యాని నేత్రతుల్యాని వా వుచః |
 అష్టా ద్వాదశ వా షడ్వా షష్ట్యం శబ్ధమివ్యతే || ౮౬
 విస్తారోఽష్టాంగులస్తస్య ద్వాదశాంగులనూయతమ్ |
 ప్రదక్షిణావతాయతం జ్వాలాగ్రీం శబ్ధచక్రీయోః || ౮౭
 కేశాస్తేస సమం యద్వా నేత్రీసూత్రేణ తత్సమమ్ |
 సాధాణంగులాస్తరాదూధ్వం జానునీ ద్వ్యంగులాస్తరే || ౮౮
 జ్ఞుయోవిణంశతీయవమస్తరాలం ప్రశస్యతే |
 అక్షయోస్త్ర్యంగులం ౩ మధ్యం తయోస్సప్తాంగులం భవేత్ ||
 చరణాంగుష్ఠయోమధ్యం నవాంగులముదాహృతమ్ |
 ఋజుస్థితస్య చరణం శయ్యాయాం ఋజు దక్షిణమ్ || ౯౦
 ఇతరత్కుంచితం సప్తవింశత్యంగులమస్తరమ్ |
 అంగుష్ఠయోగుల్ఫమధ్యం చతురంగుల మివ్యతే || ౯౧
 జాన్వీస్తరాలముదితం సాధాణం సత్రిదశాంగులమ్ |

౧ ధారయెచ్చక్రీమంబుజపే. ౨ నాసా హ్యుభయతో. తాసాముభయ
 తో. నాసాముఖం యతో. ౩ మధ్యే స్తనయోస్సప్త చాభ్యులమ్.

సవ్యేతరకరం మాతెరగాస్త్రం వినివేశయేత్ || ౯౨
 ప్రసారయేద్వామహస్తం ఆజానుకమలాసన |
 దక్షిణై కమలం వామే గదాం హస్తే ప్రకల్పయేత్ || ౯౩
 భిద్నతై ప్రతిమాభంగై స్త్రిభిరేతై శ్చతుర్ముఖై ||
 అభజ్గసమభజ్గాభ్యామతిభజ్గైవ చైవ హి |
 శిరోమధ్యే నాసికాగ్రే ఆస్యమధ్యే గలస్య చ || ౯౪
 మధ్యే చ హృదయే నాభౌ మధ్యే లిజ్గస్య ౧ వామతః |
 భాగేషుడబ్జులే చోకా వామే మధ్యే చ గుల్ఫయోః || ౯౫
 లమ్బుదేహేత్సూత్రమాభజ్గం భిన్నా చ ప్రతిమా మతా |
 యథోక్తప్రతిమామానా ౨ దూనా వా త్రిభిరబ్జులైః || ౯౬
 శిఖామణిగతం సూత్రం వామ ౩ పూరిగమధ్యగమ్ |
 వామే లలాటే మకరే వామే వామే చ చతుషీ || ౯౭
 నాభౌ మధ్యే ౪ నలకయోముఖ్యధ్యే చ యది లమ్బుయేత్ |
 సమభజ్గవిశిష్టా సా న్యూనేషా చతురబ్జులైః || ౯౮
 మూర్ధ్ని వామే లలాటే చ వామనేత్రస్య మధ్యగమ్ |
 ఆస్యమధ్యే తథా నాభౌ దక్షిణై గుల్ఫమధ్యగమ్ || ౯౯
 సూత్రం ప్రలమ్బయేదేవం అతిభక్తౌ తు సా మతా |
 న్యూనా పక్షాబ్జులై రేషా ప్రతిమా పూర్వమా నతః || ౧౦౦
 ౫ అతిభజ్గశ్శయానాయః ప్రశిస్తోరామకృష్ణయోః |

❀ కిరీటాదీనాం మాసమ్. ❀

౬ సహజానాం భూషణాదికిరీటానాం చతుర్ముఖై || ౧౦౧

౧ మాసతః. ౨ దూషైవ. ౩ పూరిత. ౪ వాలగయోః ౫ అతి
 భక్తశ్శయానస్య. ౬ భక్తానాం తు కిరీటాదిభూషణాం తదైవ చ |

వక్ష్యామి మానమధునా యథాతథమనుక్రమాత్ |
 చతువింశాశ్శులాయామం ౧ యద్వా పశ్చుదశాశ్శులమ్ ||
 మూలమధ్యాగ్రనహసం కిరీటస్య యథాక్రమమ్ |
 త్రింశతా సస్తభిద్వాభ్యాం ఏకేనాపి తథాశ్శులైః || ౧౦౩
 తస్య మధ్యే చతుదిక్షు పూరితాని తథాశ్శులైః |
 తస్య మధ్యే చతుదిక్షు పూరితాని ప్రకల్పయేత్ || ౧౦౪
 శోభయేచ్చ మహారిత్నై ౨ రగ్రై వైకశిఖా మణిం ||
 చతుదశాశ్శులోత్పేధం కల్పయేత్కేశభస్మమ్ | ౧౦౫
 మూలపట్టం కిరీటస్య విస్తీణాం ద్వ్యంగులం భవేత్ |
 ఏకాంగులమముష్యాగ్రం త్ర్యంగులం చ శిఖామణిః || ౧౦౬
 పద్మమష్టదలం కురూదదస్తాచ్చశిఖామణేః |
 ద్విగౌలకాయతం చిత్రైరన్యైరపిచ శోభయేత్ || ౧౦౭
 శిరసః పృష్ఠభాగే స్యాచ్ఛిరశ్చక్రం తు చక్రవత్ |
 వినాకృతం తు జ్వాలాభిః పద్మం యద్వా యథారుచి || ౧౦౮
 ప్రకల్ప్యం మధ్యణో దామ ౩ చక్రై గౌలకమాయతమ్ |
 నహసం ౪ ద్వ్యంగులం తస్య నాలం స్వాద్గోలకాయతమ్ ||
 మకరం గోలకొత్పేధం కురూ దష్టాశ్శులాయతమ్ |
 తద్వక్త్రాత్సుమనోదామ నిస్సృతిం బాలచ్ఛ్రీచత్ | ౧౦౯
 ద్వ్యశ్శులం కణాసుమణికణాదామ చ లమ్బయేత్ |
 హారం త్ర్యంగులవిస్తారమగ్రియోనైతి బద్ధవమ్ || ౧౧౦
 ముక్తావిభూషితం మధ్యే ౫ మహారత్నవర్ష్యతమ్ ||

౧ కిరీటమథవా భవేత్ అష్టా దశాశ్శులాయామం యద్వా పంచదశాశ్శులమ్.
 ౨ రగ్రై ధైశ్చ మహామణిః. ౩ చక్రగోలక. ౪ త్ర్యంగులం. ౫ హారయస్త్రి
 పరివృత్తమ్.

కుయాఁచ్చ దక్షిణై వక్షస్సతే శ్రీవత్సమశ్శులమ్ | ౧౧౨
 అథాఁధికం త్రికోణం చ తస్మధ్యే కమలాలయామ్ |
 ద్విహస్తాముద్యదమ్నోజభారిణీం శ్రియమమ్భుతామ్ || ౧౧౩
 అపరాభ్యాం చ హస్తాభ్యాం వరాభయసమన్వితామ్ |
 కిరీటహారకేయూరసవాభరణభూషితామ్ || ౧౧౪
 కుయాఁద్గోలకవిస్తారం ముఖే పఞ్చాక్షులాయతమ్ ||
 త్రిగుణం బ్రహ్మసూత్రం స్యాన్నాభాషాసి ప్రదక్షిణమ్ || ౧౧౫
 ఏకాంగులం చోత్తరీయం నేత్రీబద్ధేన బద్ధయేత్ |
 విస్తీణాం ద్వ్యక్షులం మధ్యే త్వగ్రీమేకాక్షులం భవేత్ || ౧౧౬
 ముక్తాదామపరిష్కారం సవాభరణభూషితమ్ |
 కు.షీ బద్ధసమాశ్చయేం నేత్రీబద్ధేన యోజయేత్ || ౧౧౭
 ౧ ముక్తాదామ చ కేయూరం కుయాఁత్పూరితసన్నిభమ్ |
 నస్తాక్షులైశ్చవిస్తీణాం నానారత్నపరిష్కృతమ్ || ౧౧౮
 గులికాంగులవిస్తీణాః ఆయతాద్వ్యంగులైశ చ |
 గులికానాం త్రయం కుయాఁన్నేత్రీబద్ధేన బద్ధయేత్ || ౧౧౯
 సవారత్నపరిష్కారాః వలయాంస్తీః ప్రకల్పయేత్ |
 ఏకాక్షులపరీణాహాః కటకైశ్చోపశోభితాః || ౧౨౦
 సౌవణ్యాన్యంగులీయాని బద్ధానేకమణీని చ |
 పరిణాహో భవేత్తైషాం ద్వియవప్తీయవో పి వా | ౧౨౧
 ౨ మధ్యమామజ్జులిం నైవ మణ్డయేపజ్జులీయకైః |
 త్ర్యంగులః కటిసూత్రీస్య విస్తారత్నశోభితః || ౧౨౨
 తస్మధ్యే ౩ మకరీ చైవ పఞ్చాంగులసమాయతా |

౧ ముఖాయామం చ కేయూరం కుయాఁత్ప్రత పృథూదరమ్. ౨ మధ్య
 మాజ్జులికమ్. ౩ త్రివరీ.

చతురంగులవిస్తారా దంష్ట్రాకృతిలమానసమ్ | ౧౨౩
 వృత్తాక్షం భృకుటీయుక్తమాస్యనిస్సృతమాక్తికమ్ |
 కురూణాన్మక్తికదామాని త్రీణ్యాగుల్ఫం ప్రకల్పయేత్ || ౧౨౪
 పాదాకల్పం త్రికటకం ద్వ్యంగులం పరిణాహతః |
 నూపురం చ తథా కురూణాత్కిజ్జీణీజాలమ్ద్వితమ్ || ౧౨౫
 వస్త్రం చ పీతపూవణం తదాగుల్ఫం సాశ్వలమ్బితమ్ |
 కల్పయేద్వనమాలాం తు నానాపుష్పసముజ్జ్వలామ్ || ౧౨౬
 నానారత్నమయీం వాపి యద్వా కేవలపఙ్కజామ్ |
 కణాతశ్చరణం యావల్లమ్బయేదద్భుతాకృతిమ్ || ౧౨౭
 అథవా ౧ వల్లికాకారాం నాహతశ్చతురఙ్గులామ్ |
 ప్రద్యోతనసహస్రాభం ద్యోతమానం చ కౌస్తుభమ్ || ౧౨౮
 ౨ లమ్బయేదురసి స్వచ్ఛన్దిరాసోదరం మణిమ్ |
 రూపస్యా ౩ భరణానాం చ నియమస్సంప్రదశితః || ౧౨౯
 ౪ స హ్యశౌషణ రూపం మే ప్రతికమాణి వా పునః |
 నిమాణతుం భవతా శక్యం కిముతానేయః కుశీల్పిభిః || ౧౩౦
 తథాపి శాస్త్రాణ్యాలోచ్య తత్ జ్ఞేశ్శాస్త్రం విమృశ్య చ |
 న్యూనాతిరేకరహితం బిమ్బం కురూణాద్యథాతథమ్ || ౧౩౧
 న్యూనాతిరేకే వా దోషో ౫ మహాన్ వస్తుం న శక్యతే |

ఇతి శ్రీనాల్మరాత్రే మహోపనిషది సాద్మసంహితాయాం
 క్రియాపాదే ప్రతిమామాస ౬ విధినిామ
 వింశోఽధ్యాయః .

౧ వల్కలాకామ్ ౨ కల్పయేదురసి. ౩ భరణాదీనామ్, ౪ తెనహా శేష రూపం మే. ౫ మయావెత్తుమ్. ౬ ప్రతిమాలక్షణ భూషణ లక్షణం నామ.

శ్రీభగవాన్ —

❀ శ్రియాదిదేవీమూర్తిమానమ్ ❀

అథ శ్రియాదిదేవీనాం ౧ నిమాణవిధిరుచ్యతే |
 దశతాలాదినా యెన తాలమానేన ౨ కల్ప్యతే || ౧
 దేవో దేవ్యశ్శ్రియాద్యాస్తు కల్పనీయా ౩ శ్చతుర్ముఖ |
 తదనన్తరతాలెన నాధికేః సమేచ వా || ౨
 యావన్త్యో యాశ్చ యన్మానా శ్శ్రియాదేశ్శూలయప్తయః |
 తన్మానాస్తాశ్చ తావత్యః కథ్యన్తే సన్త్రితీ క్రమాత్ || ౩
 పఞ్చతాలమితాయామా వంశయప్తిశ్చతుర్ముఖ |
 విస్తారస్త్రింశులలో మూలే ౪ సహ వడ్డియన్వైరపి || ౪
 మధ్యతస్త్రింశుల ౫ సాన్ధన్స్త్రింశులః పున్రగ్రతః |
 చతుదశాంగులలో మధ్యే మూలె పఞ్చదశాంగులః || ౫
 నాపెనాగ్రే వంశయప్తేనాన్యతాన్ధన్ సన్త్రితదశాంగులమ్ |
 చతురశ్రస్సువృత్తో వా దణ్డః కల్ప్యశ్చ శిల్పిభిః || ౬
 అష్టలైస్సప్తవింశత్యా వక్షోదణ్డస్సమాయతః |
 విస్తారో మధ్యమస్త్వ త్ర్యంశులష్టడ్యవాధికః || ౭
 అంగులై దశశభినాహ ౮ సహ పఞ్చభిరంగులైః |
 కింశుకస్యవ ముఖులం తస్యాగ్రే ద్వే ప్రకల్పయేత్ || ౮
 బాహుమూలం చతుర్వింశత్యంగులాయామమిష్యతే |

౧ నిమాణమధునోచ్యతే. ౨ కల్పితః. ౩ స్త్రాభజ. ౪ సద్విషడ్డి.

౫ సాన్ధ్య. ౬ సప్తపంచభి.

౧ త్రింగులూధాధికో మూలవిస్తారస్తస్య కల్ప్యతే || ౯
 ౨ త్రింగులో మధ్యవిస్తారస్తస్యాగ్రం ద్వ్యంగులం భవేత్ |
 అష్టాదశాంగులాయామః ప్రకోష్టస్తస్య మూలతః || ౧౦
 విస్తారస్త్ర్యంగులౌ మధ్యే ద్వ్యంగులస్సచతుయః సః |
 ౩ ద్వ్యంగులౌగై తయోమూలశూలయోస్సుషిరం భవేత్ ||
 ఆయామః కటిద్భస్య భవేత్పంచదశాంగులః |
 విస్తారో మధ్యమస్తస్య త్ర్యంగులస్సహషడ్యవః || ౧౧
 సహనం మధ్యతస్తస్య ర భవేత్పంచదశాంగులమ్ |
 షడంగులః సాశ్వయజ్ఞేః పరిణాహః ప్రకీర్తితః || ౧౩
 సాశ్వయజ్ఞౌ కటివక్షుశ్శూ లయోవినియోజయేత్ |
 షడ్వింశత్యంగులాయామ మురశ్శూలముదాహృతమ్ || ౧౪
 త్ర్యంగులో మూలవిస్తారస్తస్యాగ్రం ద్వ్యంగులం భవేత్ |
 విస్తీణాం ద్వ్యంగులం ౫ మధ్యం శూలస్య చ చతుయఃపమ్||
 పురుశూలసమాయామం జ్ఞా శూలం ప్రకల్పయేత్ |
 సుషిరం చ తయోమూలమగ్రం మిథుసమెతయోః || ౧౬
 అనుక్తపరిణాహానాం త్రిగుణం నిహనం మతమ్ |
 త్రయోదశవిధం శూలం కృత్వా పూవౌక్తమాసకమ్ || ౧౭
 జలాధివాసాద్యఖిలం ౬ కుయాచ్ఛ్రీఘాపనే యథా |
 స్వాత్రవైస్య పాతత్రవైస్య చ రత్నిన్యాసపురస్సరమ్ || ౧౮
 శూలాదిస్థాసయేద్రజ్జువేష్టనాది యథాపురమ్ |
 కుయాదావణాలెపాస్తం మానాగ్యథ నిదశ్యతే || ౧౯
 ఉత్సేధమంగులశతం వింశమాస్థాయ కధ్యతే |

---

౧ అష్టాలోధా౯. ౨ అష్టాలో, ౩ ద్వ్యజలం పోశిత. ౪ భవేత్తద్వాద.
 ౫ మధ్యశూలస్య. ౬ కుయాచ్ఛ్రీఘాపరస్తథా.

ఉష్ణీషమజ్జులమితం త్ర్యంగులం చ శిరోభవేత్ || ౨౦
 సాధణం త్రిభియన్వై రక్షిసూత్రాన్తం చతురంగులమ్ |
 సజ్జమాత్పుటసూత్రాన్తం తద్విదమోర్భురుహానన || ౨౧
 చిబుకాన్తం పుటాదవాకకపాదచతురంగులమ్ |
 చతురజ్జులమానాస్యాద్ద్రీవా హిక్కా ౧ గుణాత్తతః || ౨౨
 త్రయోదశాంగులమితం స్తనసూత్రాన్తమూరితమ్ |
 అతోసు నాభినీమాన్తం భవేత్పంచదశాజ్జులమ్ || ౨౩
 శోక్తిః షడంగులాయామా యోనిస్సాధాణ్జులిత్రయమ్ |
 కటిమానం భవేత్సాధణం త్ర్యంజులం ౨ చోరురాయతా ||
 అజ్జులైః పంచవింశ శ్యా సాధై షడణ్జు చ తత్సమా |
 ౩ సాధణం చ త్ర్యంజులం జానుస్తద్విదక్షుతిలావధి || ౨౪
 విస్తారోఽష్టాజ్జులస్తస్య ద్వాదశాంగులమాయతమ్ |
 ప్రదక్షిణావతయతం జ్వాలాగ్రం శబ్ధచక్రయోః || ౨౬
 కేశాన్తైస సమా యద్వా యద్వా సూత్రేణ తత్సమమ్ |
 సాధాన్తరాంశునాపూర్వా గుఞ్జాని ద్వ్యంజులాన్తరే || ౨౭
 జ్ఞయోవింశతీయవమన్తరాలం ప్రచక్షుతే |
 అక్షయోస్త్త్ర్యంగులం మధ్యం స్తనయోస్సస్తమాంగులమ్ ||
 చరణాంగుష్ఠయోమధ్యం నవాంగులముదాహృతమ్ |
 అక్షాత్పరతరం తాలమంగుష్ఠం త్రిభిరంగులైః || ౨౯
 అధేన ౪ చాయతం ధ్వే చ తజనీ స్యాద్యవాధికా |
 యసోనా మధ్యమాన్యే ద్వే యవహీనే యధాక్రమమ్ || ౩౦

౧ గుణాత్తథా. ౨ చోరుమానకమ్. ౩ సాధణం సత్యంజులమ్.
 ౪ వాయతం తద్వేత్.

సాక్షిపాశ్వోపరిచ్ఛేదౌ భవేచ్ఛ చతురంగులః ।
 గుల్ఫం తథాపరిమితం తద్వింశత్యంగులాయతమ్ ॥   ౩౦

౧ హిక్కాం తయోరథో బాహుస్సహాక్షేకోనవింశతిః ।
 అంగులాని ప్రకౌష్ఠం స్యాత్త దాయామష్టడంగులః ॥   ౩౧

తద్వేచ్ఛ మధ్యచూ శిష్టా సాధాపంచ దశాంగులా ।
 దశాంగులం శిరోమాచం విస్తారోఽస్తాంగులోభవేత్ ॥   ౩౨

లలాటస్య వురోను స్యాదశీతియవసంమితమ్ ।
 అస్తాశీతియవం చూఠం తదనంతరమిష్యతే ॥   ౩౩

ఆయామశ్రవణస్య స్యాద్వాత్రింశద్యవసంమితః ।
 నాలాయామస్తథాచోధ్వేం పిప్పల్యా ద్వియవోమతిః ॥   ౩౪

నాలస్య మూలవిస్తారష్టడ్యవైస్తులితో భవేత్ ।
 అగ్రం చతుయోనం గ్రీవా మూలం చైవ షడంగులమ్ ॥   ౩౫

సాధాం సఞ్ఞాంగు ౨ లాధాగ్రం స్కంధం చ ద్వ్యంగులం
 భవేత్ ।

హిక్కాస్తయోరథో బాహ్వామూలం ద్వాత్రింశదంగు
 లమ్ ॥   ౩౬

అస్తాదశాంగులమురస్తనయోరపి మణ్డలమ్ ।
 అంగులైః సఞ్ఞాదశభిః పరిచ్ఛిన్నం యథాతథమ్ ॥   ౩౭

నవాంగులం చ విస్తార ఉశ్చేధశ్చాపి తాదృశః ।
 ద్వాదశాంగులవిస్తారస్తనయోమధ్యమిష్యతే ॥   ౩౮

కృష్ణమణ్డలవిస్తారో ద్వ్యంగులం చతురాసన ।
 నాహస్తు కుక్షీమధ్యస్య స్యాత్ప్రీయస్త్రింశదంగులః ॥   ౪౦

౧ హిక్కాస్తయోరథో.   ౨ లైరగ్రం స్కంధాంతం.

శ్రోణీమధ్యపరీణాహ ౧ స్పృష్టపంచదశాంగులః ।
 కటిమధ్యపరీణాహ ౨ వింశత్యా ౨ సైకయాంగులైః ॥ ౪౧
 షష్ఠీంశదంగులో నాహస్తధా స్యాదూరుమూలయోః ।
 త్రింశదంగులనాహస్తు భవేదూనోస్తు మధ్యమః ॥ ౪౨
 చతుర్భిఃస్సహ వింశత్యా జానునాహస్తధాంగులైః ॥
 సహసం జఙ్ఘయోరేకవింశత్యంగులమిష్యతే ॥ ౪౩
 ద్వావింశత్యంగులస్సాధో నాహమధ్యే చ జఙ్ఘయోః ।
 సహసం జఙ్ఘయోరగ్నిం భవేదేకాదశాంగులమ్ ॥ ౪౪
 ఏకాదశాంగులం చాక్షువృత్త ౩ మణ్డలనాహనమ్ ।
 ౪ ఏకాంగులం చాక్షువృత్తం మధ్యమం సహసం మతమ్ ॥
 షడంగులం తలాగ్రం స్యాదుత్సైధశ్చతురంగులః ।
 ద్వ్యంగులౌఽఙ్ఘ్రవిస్తారస్తజ ౫ న్యేకాంగులా భవేత్ ॥
 మధ్యమాదితరాంగుల్యో యవసీనాః క్రమాత్పసః ।
 అంగుష్ఠసఖిస్తారస్త్ర్యంగులః పరిణీతిః ॥ ౪౬
 తజనీ పాదసీనా స్యాత్క్రమాదన్యా ౬ యవోన్నతాః ।
 అష్టాదశాఙ్గులం మధ్యం మూలం బాహ్యోస్త్రయాధికం ॥ ౪౭
 ప్రకోష్ఠమూలసహసం భవేత్పంచదశాంగులమ్ ।
 ద్వాదశాంగులమధ్యాంతం మణిబద్ధో సచాంగులః ॥ ౪౮
 విస్తీణాం ౭ తాలమధ్యధాం చతురంగులమిష్యతే ।
 అంగుష్ఠమూల ౮ మధ్యధామంగులం సఖిమణ్డలమ్ ॥ ౪౯
 నిస్సృతం త్రియవం ప్రాక్తం పవద్యయసమన్వితమ్ ।

౧ నస్తస్త. ౨ సహితోఽఙ్ఘ్రైః. ౩ బద్ధసముత్తమమ్. ౪ ఏకా
 క్షులం' ఇత్యధాం క్వచిదవ కోశైస్తీ. ౫ న్యేకాదశాంగులా. ౬ యవోని
 తాః. ౭ తాలమధ్య. ౮ మధ్యధాం త్యైఙ్ఘ్రైః.

తజన్యంగులవిస్తారస్సహాష్టాంశాంగులో భవేత్ || ౫౧
 నసాదాబ్జులవిస్తారా మధ్యమాబ్జులిరివ్యతే |
 అష్టనస్తయనై శ్శిష్టేస్త్రీపవాః చ చతుష్టయీ || ౫౨
 సాశ్వకేశాన్తముష్ణిషాదారభ్య స్వాద్దశాంగులమ్ |
 ఆరభ్య సాశ్వకేశాంతాత్స పాద ద్వ్యస్థలై భ్రువా || ౫౩
 షడంగులా యథా భ్రాస్సాన్యద్వవమభ్యాగ్ర ౧ యూకకా |
 అస్తరాలం నవయవం భ్రువో ఆ స్త్ర్యంగులమీక్షణమ్ ||
 అంగులాయామవిస్తారా వేదతవ్యా కనీనికా |
 యవోనమంగులం కృష్ణజ్యోతియూక ప్రమాణకమ్ || ౫౪
 పరితః కృష్ణబిమ్బస్య అంగులం శ్వేతమణ్డలమ్ |
 మధ్యతోంగులవిస్తారం నయసం శూపకమీశవత్ || ౫౬
 ఊర్ధ్వపక్షాయతాసాధకత్యోంగులపాదవిస్తరా |
 త్ర్యంగులాయామమితరద్విస్తారో యవసంమితః || ౫౮
 అశీతిః పక్షురోమాణి శతాని కుటిలాని చ |
 ద్వ్యంగులం చతుషోమధ్యం నాసికామూలమంగులమ్ || ౫౯
 విస్తీణామున్నతం వాపి మధ్యమధ్యధమంగులమ్ |
 3 అగ్రం ద్వ్యబ్జులమధ్యధం షడ్యవం సుషిరం భవేత్ ||
 చతుయవం తయోమధ్యం పుటపాశ్వకం చతుయవమ్ |
 అపాశ్లాత్కణాణమూలాస్తం చత్వారింశద్వవం మతమ్ || ౬౦
 ద్వ్యబ్జులః కణావిస్తారో వివరం చ చతుయవమ్ |
 చతురబ్జులమధ్యధమోష్ఠముత్తరమాయతమ్ || ౬౧
 యవవిస్తారమధరమెకాంగులసమాయతమ్ |

యూషికా. ౨ ద్వ్యక. 3 అగ్రం ద్వయాం గులం మధ్యమ్.

ద్వ్యజ్జులం చై వ విస్తారం చిబుకం ద్వ్యంగులాయతమ్ || ౬౨
 ౧ ఆపీడా నాసికాయుక్తా కరణ్ణముకుటాన్వితా |
 కణికా ౨ మణికేయూర కటకత్రోయహరిణీ || ౬౩
 రత్నకూపాసరశనా పుష్పామ్బరపరిష్కృతాః |
 స్తనబద్ధతులాకొటి సర్వాభరణభూషితా || ౬౪
 లజ్జాభజ్జెన దేవస్య సాశ్వేత వామేతరే స్థితా |
 హస్తైన వారిజం పుల్లం వామైన కిల బిభ్రతీ || ౬౫
 ఊరుప్రదేశవిశ్రాంతనవ్యేతరకరామ్బుజా |
 యద్వా స్యధాహస్తయోస్యాన్విష్టప్తకనకప్రభా || ౬౬
 ౩ ఆసనైభయదో హస్తో దక్షిణో వరదోఽపరః |
 దక్షిణే పద్మమథవా సవ్యః కటకముద్రితః || ౬౭
 సారతస్త్వై విధిరయం సావితస్త్వైతూచ్యతే యథా |
 ౪ చతుర్భుజాం జఘన్యాభ్యాం హస్తాభ్యామజ్జఘారిణీం || ౬౮
 శబ్దచక్రధరాం ౫ వాపి ముఖ్యాభ్యాం వరదాయినీమ్ |
 అభీతిదాం చ కోటిరధారిణీం భయవజితామ్ || ౬౯
 వసుస్థరాహ్వయాం దేవీం ద్విహస్తాం కనకప్రభామ్ |
 దక్షిణాభయదామన్యహస్తైన వసుదాయినీమ్ ||
 గృహీతదాడిమఫలాం యద్వా వామకరేణ వా || ౭౦
 చింతారత్నం ధారయ స్తీం హేమసింహాసనే స్థితామ్ |
 వామపాదేన సంస్పృష్టనిధికుమ్భామలంకృతామ్ || ౭౧
 కల్పకానోకహచ్చాయాం సమాశ్రిత్య స్థితాం తథా |

౧ ముకానాసికయా. ౨ కణికా. ౩ ఆసీనా. ౪ ఇతఃవసుస్థరావిశేణాని సర్వాణి
 ద్వితీయాదాని కోశాస్తరదృశ్యై తదా అన్యయోమ్యుగ్ధ్యః. ౫ పాణిముఖ్యాభ్యామ్.

వామే పాశ్చ్యే మహీం దేవీం ద్విహస్తాం శ్యామలవ్రభామ్ || ౨౨
 స్తనబద్ధం విహీనాం వా కుణ్డలావీడవజః తామ్ |
 సుస్థితాం సవ్యసాదేస చాన్యేస స్తోకకుంభితామ్ | 23
 పుష్పం దక్షిణహస్తేచ ధారయన్తి శుచిస్మితామ్ |
 ఊరుప్రదేశవిశ్రాంతవామహస్తా మలంకృతామ్ || 24
 సోత్తరీయాం యథాయోగం స్వాతంత్ర్యై శ్రీరుదాహృతా |
 ౨ యోగలక్ష్మీస్తు శ్రీవత్సం భాగలక్ష్మీ ద్వికాపాశ్వయోః |
 వీరలక్ష్మీస్తు వై శేషం పృథగ్భవనకల్పనమ్ ||
 రతిస్సరస్వతీ తుష్టిదేవ్యో దేవస్య దక్షిణే | 25
 3 రతిస్సింధూర సజ్కాళా సుటికాభా సరస్వతీ ||
 హరితాలనిభా ౪ తుష్టిశ్చీవదాభరణాదయః | 22
 పారతన్త్ర్యై విధిరయం స్వాతంత్ర్యై తూచ్యతే విధిః ||
 రత్యాదయశ్చ తుహాస్తా ముఖ్యా స్వాతాం రతేః కరా | 2౮
 వరదాభయదావన్యో పాశాఙ్కుశేధరౌ పుంః ||
 ముఖ్యా హస్తా సరస్వత్యా దక్షిణోఽఙ్గాసముద్రితః | 2౯
 విఙ్గాసపుస్తకం వామె జఘన్యే దక్షిణే కరే ||
 అక్షసూత్ర ౫ ధరం వామె సవే వస్త్రోదయః స్థితాః | ౩౦
 తుష్టేశ్చ పూర్వవస్తుఖ్యా జఘన్యో శ్భ్రమమ్బుజమ్ ||
 కీటిః ప్రీతిశ్చ శాన్తిశ్చ వామె దేవస్య సంస్థితాః | ౩౧
 వామాఙ్గియస్సుస్థితాస్సురీషదస్యే కుంభితాః ||

౧ విహీనైః. ౨ సోత్తరీయా యథాయోగం స్వాతంత్ర్యై శ్రీరుదాహృతా. ఇత్యన్యదవ్యధం కృచిదధికమస్తి. 3 రతివిదూర. ౪ తుష్టిఃప్రాగ్వాదా. ౫ ధరోవామె సవే వస్త్రోదయః .

ఊరుప్రదేశవిశాంతా వామాః పుష్పధరాః పరే । ౧౨

కీర్తిస్సప్తకవణాభా నీలాభా న్రీతిరివ్యతే ॥

శాన్తిశ్యామనిభా చైవ సర్వాలంకార శోభితా । ౧౩

సారతన్త్ర్యే విధిరయం స్వాతన్త్ర్యే చాపి పూర్వవత్ ॥

స్థితే దేవే స్థితా దేవ్య ఆసీనా వా యధారుచి । ౧౪

ఆసీనే పి తతై వస్య స్వాతన్త్ర్యే సింహవిష్టరే ॥

పద్మాసనస్థాస్సర్వవస్తాః ౧ ప్రశస్తా స్వస్తికాసనే । ౧౫

పద్మా సనా చ పద్మా స్యాత్ శ్రీస్తు స్యాత్సింహవిష్టరే ॥

పూర్వాదా తు దలె పద్యే వాసుదేవాదిమూర్తయః । ౧౬

ఆగ్నేయాదా దలె భూయశ్చత్వారశ్వేత కుంజరాః ॥

శంఖపద్మనిధీశానావధస్తాత్పాదపాశ్వయోః । ౧౭

అన్యోన్యముఖమాలాక్య స్థితౌ లంబోదకా తథా ॥

భూమ్యాదయో బహిదేవ్యో దిక్ష్వాష్ట్రావప్తసు స్థితాః । ౧౮

ఇంద్రాదయో౨ ధ దిక్పాలా దేవీనాం చ బహిః స్థితాః ॥

౨ వలయేషు చతుష్శుశ్చతసో వేత్రపాణయః । ౧౯

స్త్రీయః స్థితాః పరిష్కారై స్సవేరేవ పరిష్కృతాః ॥

ఇతి శ్రీనాచ్చురాత్రే మహాపనిషది పాద్యసంహితాయాం

క్రియాపాదె ౩ బిమ్బలక్షణం నామ

ప క వి ం శో ౭ ధ్యాయః .

ద్వావింశోధ్యాయః .

❀ పరివారాణాం రూపవణాణాదినిరూపణమ్ . ❀

శ్రీభగవాన్ —

రూపం వణాం తథాకల్పం హస్తముదాగ్నిం తక్షైవ చ ।
 హస్తస్థానాం యథాయోగమన్యచ్చాపి చతుర్ముఖమ్ ॥ ౧
 అధునా పరివారాణాం ప్రసక్త్యామి యథాతిథమ్ ॥

❀ హయగ్రీవః . ❀

హయగ్రీవం చతుర్బాహుం శుద్ధస్థటిశస్నిభమ్ ॥ ౨
 అశ్వవక్త్రం ముకుటినం ఛాతవస్త్రోస్తరీయకమ్ ।
 ముఖ్యేస్తే కేవలవరదం దక్షిణేనేతరేణ తు ॥ ౩
 విజ్ఞానపుస్తకధరం జఘన్యే చ కరద్వయే ।
 ౧ అక్షసూత్రం చ శఙ్ఖం చ బిభ్రాణం సుపరిష్కృతమ్ ॥ ౪
 ౨ కల్పయేత్పురుషాకార ౩ మనస్తం చ కిరీటినమ్ ।
 భాగిభోగే సుఖాసీనం పృష్ఠతః ఘణమణ్డలైః ॥ ౫
 ఉన్నమద్భిః కృతచ్ఛాయం చతుర్బాహుస్తం సితవ్రజమ్ ।
 యద్వా తు శ్యామలో వణా అనస్తస్య ప్రకీర్త్యతే ॥ ౬
 స్రకల్పయే న్ముఖ్యహస్తం ౪ వరదం వామహస్తకమ్ ।
 గదాధరం కటిదేశమనలంబ్యాథ వా స్థితమ్ ॥ ౭
 జఘన్యాభ్యాం చ హస్తాభ్యాం శఙ్ఖ చక్రీధనో భవేత్ ।

౧. కుడికామక్షుమాత్రం చ. ౨. కారంనదస్తమ్. ౩. కల్పయేద్దక్షిణం
 హస్తమ్. ౪. దధానంశఙ్ఖచక్రకె.

❀ గ రు డః . ❀

గరుడం కనకప్రఖ్యం నీలనాసాగ్రసంయుతమ్ || ౮
 దక్షిణైతరవిస్తీణాం విచిత్రీపృథువక్షసమ్ |
 దంష్ట్రాకరాలవదనం భృకుటికుటిలేక్షణమ్ || ౯
 కరణ్ణికా ముకుటినం సవాభరణ భూషితమ్ |
 విచిత్రకణ్ఠకధరం భుజగెండ్రే రలంకృతమ్ || ౧౦
 హృదిపుష్పాంజలిధరం స్థితమాసీనమెవ వా |
 దక్షిణైతరయోరెక పాదయోః కుశ్చితం భవేత్ ౧౧
 పృష్ఠతోఽన్యో యథాయోగం యద్వా పద్మాసనం భవేత్ |

❀ సూ య ణః ❀

మాతాణ్ణం ద్విభుజం రక్షం రక్తామ్బరధరం స్థితమ్ | ౧౨
 పృష్ఠభాగే శిరశ్చక్రీం స్థానే విపులమణ్డలమ్ |
 బిభ్రాణం కమలద్వంద్వం హస్తాభ్యాం చ కిరీటినమ్ || ౧౩
 ఉరఃప్రదేశే విపుల స్యమస్తకమహామణిమ్ |
 ఆసీనం వా సుఖం బిష్మేపద్మేఽష్టదలసంయుతే || ౧౪

❀ సో మః . ❀

పూవాదా వారిజదల మెషప్రభృతిరాశిభిః |
 నేవితం కల్పయే గతోమం ద్వాభ్యాం కుముదధారిణమ్ || ౧౫

❀ కా మః . ❀

కామం రక్షనిభం రక్షప్రసవామ్బరధారిణమ్ |
 హస్తాభ్యామైక్షవం చాపం బిభ్రాణం సుమనశ్శరాణ్ || ౧౬

చతుర్భుజం చతుర్వక్త్రం జటాముకుటధారణమ్ |
 వరాభయప్రదం ముఖ్యహస్తాభ్యామస్యహస్తయోః || ౧౭
 కుణ్డికామక్షుసూత్రం చ బిభ్రాణం చ సుఖాసనమ్ |

❀ గ జా న నః . ❀

గజాననం చతుర్బాహుం లమ్బకుక్షీం సితవ్రీభమ్ || ౧౮
 కరణ్డికా ముకుటిసం లమ్బయజ్ఞోపవీతినమ్ |
 వామహస్తేన ముఖ్యైః సంగృహీతిమహాఫలమ్ || ౧౯
 ఇతరేణ తు హస్తేన భగ్ననస్తదగ్రహమ్ |
 అపరాభ్యాం చ హస్తాభ్యాం పాశాఃకుశలం ధరం ప్రభుమ్ || ౨౦

❀ మ ణ్మ ఖః . ❀

మణ్మఖం చ చతుర్బాహుం దాడివీాకుసుచుప్రభమ్ |
 వరాభయప్రదా ముఖ్యా జఘన్యా శక్తిణోమరా || ౨౧
 కల్పయేచ్ఛాప్రమలాం ౨ కాత్యాయం చతుర్భిజ్బాహుభిః
 క్రమాత్ |

గదాధరామభయదాం శేఙ్ఘచక్రీవరాయుధాం || ౨౨
 హారకేయూర ౩ ముకుటనూపుగాదివిభూషితామ్ |
 అథవాష్టభుజాం దుగ్గాఁం దక్షిణే దోశ్చతుష్టయే || ౨౩
 అభీశిశిఁస్త్రింశ చక్రమణ్డలమణ్డితామ్ |
 వామే గదా ధనుః ఖడ్గశిఖాయుధ ధరాం వరాం || ౨౪
 అథవా ద్వాదశభుజాం విశేషస్సముదీయకౌతే |
 దక్షిణే పరశుం శూలం వామే పాశాఃకుశౌ తథా || ౨౫

౧. ముదాయుధమ్ వరాయుధమ్. ౨. కన్యాం. ౩. కటక.

ఘట్టేతి పశ్చ పూర్వాణి యద్వా ౧ ద్వాదశబాహుకామ్ |
 అనుక్తమాయుధం కల్ప్యం భుజే న్యస్మిన్ చతుష్టయే || ౨౬
 ద్వాత్రింశదపి వా హస్తా ౨ శస్త్రముహ్యం తు వోదితమ్ |

❀ ధనదః ❀

లమ్బోదరం మహాకాయం కల్పయేద్ధనదం తతః || ౨౭
 నిష్టస్తకనకస్రఖ్యం వరదం దణ్డినం తథా ||

❀ ధనదస్యపరివారః . ❀

తస్యదక్షిణతః పాశ్వేన్ జృమ్భలో మాణిభద్రకః || ౨౮
 కల్ప్యశ్శుభ్రనిధిం చైవ వామేపాశ్వేన్ తు కల్పయేత్ |
 నలకూబరమమ్బోజనిధిం చ శిబికుణ్డలమ్ || ౨౯
 ౩ జృమ్భలో హేమవణాభో మణిభద్రో మణిప్రభః |
 నలకూబరనామా తు శ్యామ వణాః ప్రకీర్తితః || ౩౦
 శిబిః కుణ్డలవాన్ రక్తస్సవేన్ భీతివరప్రదాః |

❀ రుద్రాః . ❀

రుద్రం త్రినేత్రమరుణం జటాముకుటధారిణమ్ || ౩౧
 చతుర్భుజం నీలకణ్ఠమిద్దు రేఖా ర విభూషితమ్ |
 వై య్యాఘ్రి చమవననం సర్వాభరణభూషితమ్ || ౩౨
 కరాభ్యామపి ముఖ్యాభ్యాం ఎరదాభయదం స్థితమ్ |
 అపరాభ్యాం చ హస్తాభ్యాం భిభ్రాణం పరశుం మృగమ్ || ౩౩

❀ క్షేత్రపాలః . ❀

క్షేత్రపాలం చతుర్బాహుం కరణ్డిముకుటోద్భవమ్ |

౧. షోడశబాహుకామ్. ౨. శాస్త్రబ్రాహ్మణయోదితమ్. ౩. జ్యంభలం
 మహాభద్రమ్. ౪. పతంసకమ్.

దంష్ట్రాకరాలవదనం భ్రీకుటికుటిలేక్షణమ్ || 3౪
 వామ కరే దణ్ణధరం ముఖ్యే వామెతరెకరే |
 దధానం తజఁసీముద్రాం పాశాఙ్కుశమముఖ్యయోః || 3౫

❀ వి ష్వ క్షే న : . ❀

విష్వక్సేనం చతుర్బాహుం శ్యామవణం కిరీటినమ్ |
 లమ్బోదరం చ ముఖ్యేన కరేణాభయదాయినమ్ || 3౬
 దక్షిణేన ప్రసవ్యేన సమాలమ్బ్య కటిం స్థితమ్ |
 అసీనమపరాభ్యాం చ హస్తాభ్యాం శఙ్ఖచక్రిణమ్ || 3౭
 అథవా పూర్వకరయోగఁదామెకత్ర కల్పయేత్ |
 అన్యత్ర తజఁసీముద్రాం యద్వా దక్షిణహస్తయోః || 3౮
 ముఖ్యేనభీతిరముఖ్యే తు చక్రమన్యత్ర హస్తయోః |
 గదాం ముఖ్యే జఘన్యే తు శఙ్ఖం చ పరికల్పయేత్ || 3౯
 శఙ్ఖచక్రీధరం యద్వా స్థితం ముఖ్యే కరద్వయే |
 బిభ్రాణం ఝరికాం వేత్రం కృతాఙ్జలిపుటం స్థితమ్ || ౪౦

❀ వి ష్వ క్షే న మ హి షీ . ❀

డవీం చ విష్వక్సేనస్య వామపాశ్వే ప్రతిష్ఠితామ్ |
 నామ్నా ౧ పుష్పధరాం కుయాత్కమలామివ లక్ష్మితామ్ ||

❀ బ్రా హ్మ డి మూ త య : . ❀

బ్రాహ్మ్యది మాతరస్సర్వా బ్రహ్మద్యాత్మీయశక్తయః |
 రూపవణాయుధాదీని బ్రహ్మదీనాం భజన్తి తాః || ౪౧

❀ వీ ర భ ద్రః . ❀

రుద్రీరూపీ వీరభద్రస్తాసాం పశ్చాత్స్థితో భవేత్ ।

❀ వి నా య కః . ❀

ప్రాగ్భాగే విఘ్నరాట్ తాసాం మగ్రం చాపి భుజద్యయమ్ ।
పాశ్వతః స్థితయోస్సఖ్యోన్యన్య స్కంధే స్థితంభవేత్ ।

❀ అ జా ము ఖాః . ❀

౨ ఆసన్న ప్రసవాపాశ్వో౭ జాముఖాః పురుషాః స్థితాః ॥ ౪౪
దివ్యాయుధధరా హ్యష్టౌ స్వచిహ్నుఙ్కితమస్తకాః ।
చక్రే ముసలవాన్ శక్తిః ఖడ్గే చైవ గదాధరః ॥ ౪౫
శాక్తిః పద్మీ తథావజ్రీ ౩ నరాకారా ద్విపాణయః ।
దక్షిణే తర్జనీముద్రా వా మః కట్యవలమ్బితః ॥ ౪౬

❀ ఆ ది త్యాః . ❀

ఆదిత్యా ద్వాదశ తథా తద్రూపాది దినేశవత్ ।
ద్విహస్తా వసవస్సవైకరణ్ణముకుటాన్వితాః ॥ ౪౭

❀ పి త రః . ❀

దక్షిణస్తామరిధరాః పితరశ్చ ద్విపాణయః ।
౪ దక్షాయుధా వామహస్తే దక్షిణాభయదాశ్చ తే ॥ ౪౮

❀ వి శ్వే దే వాః . ❀

కరణ్ణికాముకుటినో విశ్వేదేవాశ్చ తాదృశాః ।

౧౪. శ్రీయంచాపి. ౧౫. ఆసనంప్రసవమ్ ఇతిపాశభేదః. ౧౬. ధనుకారా. దక్షాయుధమ్.

❀ సప్తమయః . ❀

అత్రిభృగుశ్చ కుత్సశ్చ వసిష్ఠః గౌతమస్తథా || ౪౯
 కాశ్యపశ్చాఙ్గిరాశ్చైవ ఏతే సప్తమయః స్మృతాః |
 సప్తమయః కరే సవే బిభ్రాణా జ్ఞానపుస్తకమ్ || ౫౦
 విజ్ఞానముద్రామస్య త్ర జటాముకుటధారిణః |
 లక్ష్మ్యో విరాజతా బ్రాహ్మ్య

❀ రుద్రీ పారిషదాః . ❀

రుద్రాస్త్వైకాదశ ౧ స్మృతాః || రుద్రవత్ || ౫౧

❀ విష్ణు పారిషదాః . ❀

కుముదాద్వాస్తు విష్ణుపారిషదేశ్వరాః |
 కరైశ్చతుర్భిజ్విభ్రాణాశ్శబ్దచక్రగదాస్తథా || ౫౨
 దక్షిణే తజనీముద్రా పీతవస్త్రాః కిరీటినః |

❀ ఉపేంద్రా దయః . ❀

ఉపేంద్రాద్యష్టకం చాపి ద్విహస్తమరిశభగమ్ || ౫౩
 విశ్వాదయశ్చ ద్విభుజా గదాఖడ్గాస్త్రధారిణః |
 కరణ్డీకాముకుటినస్సవాభరణభూషితాః || ౫౪

❀ అశ్వినా . ❀

అశ్వినా సదృశౌ రక్తా సుధాకలశధారిణౌ |
 కరణ్డీకాముకుటినా ద్విహస్తా భూషితౌ భృశమ్ || ౫౫

❀ ఇంద్రా దిదిక్పాలాః . ❀

శ్యామః కిరీటీ ద్విభుజో వాసవో వజ్రదక్షిణః |

వామావలమ్బితకటి స్సవాకల్ప పరిష్కృతః ॥ ౫౬
 జ్వాలామణ్డలమధ్యస్థా జ్వలనో ద్విభుజో భవేత్ ।
 వరదశ్చక్తిహస్తశ్చ కరణ్డముకుటోజ్వలః ॥
 నైవస్వతశ్చ ద్విభుజః కిరీటీ ౧ మెచకచ్చవిః ।
 దక్షిణా భయదో దణ్డీ ౨ నిర్మతీభీమదశశః ॥ ౫౭
 దంష్ట్రాకరాలవదనో భ్రుకుటీ కుటిలక్షణః ।
 ౩ దక్షిణా భీతిరుష్ణహ్ని కరణ్డముకుటోజ్వలః ॥ ౫౮
 వరుణశ్శ్యామలః పాశహస్తో వామె౨ భయప్రదః ।
 కరండిముకుటక్షేప వాయుధూమో ౪ ద్విబాహుకః ॥
 అఙ్కుశో దక్షిణై హస్తై వామః కట్యవలమ్సః ।
 మరుతో వాయునా తుల్యాస్సోమస్సోమవదివ్యతే ॥ ౬౦
 ఈశానో రుద్రవత్కల్ప్యస్తైపాం వాహసముచ్చతే ।

❀ బ్రహ్మీ దీనాం వాహనాని . ❀

హంసో విధాతూ రుద్రస్య వృషస్సూయశ్శ్యఘోటకః ॥ ౬౧
 మకరశ్శూపకారాతేశ్చక్తిపాణేశ్చ బహిణః ।
 దుగాయాః కేసరీ ప్రిస్తో విఘ్న రాజస్య మూషకః ॥ ౬౨
 సరో యక్షాధిరాజస్య శునాసీరస్య కుంజరః ।
 అగ్నేమేషః కృతాం తస్య లులాయో వాహనం భవేత్ ॥
 పిశాచో నిర్మతీయానం మకరో వరుణస్య తు ।
 ప్రాణస్య హరిణః ప్రోక్తస్స ఏవ మరుతామపి ॥ ౬౪

౨౦. మెఘసచ్చవిః. ౨౧. నికృతి. ౨౨. దక్షిణైఃఖిల్లమన్యచ్చ-దక్షిణో
 రు. ఖిల్లమన్యః. ౨౩. ద్విహస్తకః.

❀ మూలపరివారబేరయోమాణసభేదః . ❀

ఉచ్ఛ్చాయం మూలబెరస్య చతుర్థా విభజేత్తతః |
 ౧ తత్రేకభాగముచ్ఛ్చాయం పరివారేషు కల్పయేత్ || ౬౫
 ౨ మానాజ్ఞులెన వాయద్వా దేహలభ్యాజ్ఞులెన వా |
 అష్టాజ్ఞుల సముచ్ఛ్చాయం ద్వాదశాజ్ఞులమేవ వా || ౬౬
 ద్విగుణం వాయధాయోగముచ్ఛ్చాయం పరికల్పయేత్ |
 స్థానే మూలప్రతికృతేః పరివారాశ్చ తస్థితాః || ౬౭
 ఆసీనాశ్చాసనే తస్య శయ్యాయాం శయనం వినా |
 ఆసీనా వాస్థితా వాపి ౩ కామచారాశ్చతుర్ముఖ || ౬౮
 ప్రలమ్బఫలకాయామ ఘుఃవిస్తార ర నిణాయమ్ |
 కథ్యతే పంచతాలస్యాదాయామో ఘుసమ్గులమ్ || ౬౯
 అధాయామం చ విస్తారం కుయాత్తత్సుకృతం యథా |
 ప్రతిమాయాస్తదక్లానాం కౌటిల్యాజ్జవసిద్ధయే || ౭౦
 లమ్బమానం యదుచ్ఛ్చిష్టం తదధాన కమలాసన |
 శిఖామణ్యాదిసుషిరమనేకం తత్రకల్పయేత్ || ౭౧
 సూత్రాణి సుషిరైస్తేస్తేలకమ్బయెచ్చ ౫ పృథక్స్వయమ్ |
 జాసీయాదాజ్జవం తేన ప్రత్యజ్ఞమవిచారియత్ || ౭౨

ఇతి శ్రీపాంచురాలే మహాపనిషది పాద్యసంహితాయాం

క్రియాపాదే పరివార ౬ విధినిఘామ

ద్వావింశోఽధ్యాయః.

---

౧. త్రిష్వేకభాగముచ్ఛ్చాయం—త్రిద్వ్యేక—త్రైవ్యేక. ౨. వామాజ్ఞులెన
 ౩. పరివారా. ౪ కల్లికా ౫. పృథక్ పృథక్. ౬. విధానం నామ.

త్రీ యో విం శో ౭ ధ్యాయః .

❀ పూజోపకరణాని ❀

శ్రీభగవాన్—

ఆరాధనోపకరణం తస్య లక్షణమేవ వా ।
 ఉచ్యతే సంప్రతి బ్రహ్మణ ౧ శూరీయతాం తదశేషతః ॥ ౧
 లోహజాణ దీపికాస్తంభాణ చతుహాస్తసముచ్చయాణ ।
 త్రిహస్తానకహస్తాన్వా ద్విహస్తాన్వా యథాబలమ్ ॥ ౨
 ౨ తామ్రీజాన్వా రాజతీయానయుగైస్తేహాఘోరణ్ణేః ।
 యుగైవా ౩ పృత్తివీస్తీణ్ణే బహ్వశైవీవా పరిష్కృ
 తాణ ॥ ౩

స్తేహాధారాగ్రతః క్లృప్తపద్మకోశై రలంకృతాణ ।
 కుయాదఘ్నాదిపాత్రాణి సావణానీతరాణి వా ॥ ౪
 రాజతామ్రభయాభావే శుద్ధతామ్రీమయాని వా ।
 పై శాచలోహవజ్రాణి యథావిత్తానుసారతః ॥ ౫
 వ్యాకోచ పంకజాభాని చక్రాద్యజ్ఞాని మధ్యతః ।
 ప్రస్థమానావరద్రవ్యపూరయోగ్యాస్తరాణి చ ॥ ౬
 శబ్దశుక్తిస్వభావాని యద్వా పాత్రాణి కల్పయేత్ ।
 నైవేద్యపాత్రాణి తథా సావణానీతరాణి వా ॥ ౭
 ర రజతస్యోభయాభావే శుద్ధతామ్రీమయాని నా ।
 హవిద్రీవ్యప్రమాణాని వృత్తాని పరికల్పయేత్ ॥ ౮

౧ ఉచ్చాయం. ౨ తాలవాలా దళనీయా. ౩ పృత్తివీస్తారబహ్వ
 శైవా. ౪ రాజతామ్రభయా.

దవీం హస్తాయతామగ్రిమూలయోమణ్ణలాకృతిమ్ ||
 పానీయపాత్రీం సౌవణణమధవా కలఘౌతజమ్ || ౯
 వృత్తాయతం సువృత్తం వా భవేదాయతమేవ వా |
 ౧ ప్రస్థమాత్రప్రమాణామ్భుఃపూరయోగ్యాస్తరాం శుభామ్ ||
 పాదమానానుసారేణ పాదుకై రైమయే శుభే |
 యద్వా రౌప్యమయే తామ్రీమయే వా పాదసన్నిభే ||
 తదాధారం చ తస్మాహం స్పృశ్యే కృతామ్బుజమ్ |)
 పాదావనేజనజలగ్రిహణం పాత్రీమద్భుతమ్ || ౧౦
 ౨ త్రిపాద్వృత్తం సరోజాభం హేమం రాజతమేవ వా || ౧౧
 తామ్రీం సచక్రిచరణమపి వా పావనం సతామ్ |
 ఆచామవారిగ్రిహణసాత్రముత్తమలోహజమ్ || ౧౨
 సరోజకణికాకారం కుయాదద్భుతదశశనమ్ |
 కఙ్కతం కనకం రూప్యమపివా ప్ష్టాస్థులాయతమ్ || ౧౩
 షడఙ్గులాయతం యద్వా తదధాఙ్గులవిస్తృతమ్ |
 వింశత్యా దశనై యుక్తం భవేదుభయతోముఖమ్ || ౧౪
 యద్వా షోడశభిదక నైరస్తాభివా త్రియంగులమ్ |
 సౌవణణమంజనక్షౌద్రభాజనం పుంమృగాకృతి || ౧౫
 సిహ్మకారం భవేద్యద్వా హంసాకారమధాపి వా |
 శిరోబిః శలూకా చ ద్వాదశాఙ్గులమాయతా || ౧౬
 అస్తాంగులా వా సౌవణీ భవేదుభయతోముఖా |
 ముఖం చ కేసరఫలవ్రతిమం సంహతం భవేత్ || ౧౭
 దపణం ప్రతిమాయానం తదధణం వాసుశోభనమ్ |

౧ “ప్రస్థమాత్ర” — కృతామ్బుజమ్” ఇత్యస్తంపద్యద్వయం కృచిన్న.

౨ త్రిపృత్తిం వా.

వృత్తం కాన్యం మహారత్నఖచితం వా యథావను || ౧౮
 పాదయుక్తమయుక్తం వా ముఖమాసమథాపి వా |
 కారణస్వరమయూ వృత్తా రాజతీ వా ౧ ధ పావనీ || ౧౯
 అరత్నినూసవిస్తారా మధ్యేష్టదలసంయుతా |
 ప్రతిపద్మదలం మధ్యే సుషిరాణి శతం భవేత్ || ౨౦
 ౨ కణికాయాం కేసరేషు ౩ విష్టరేషు శతం భవేత్ |
 అష్టైశ్చరశతం భూయః పయన్తదలమధ్యతః |
 ఖచితం చ మహారత్నై రేసం ధారాసహస్రికమ్ || ౨౧
 ధారాష్టకేన సంయుక్తమభిషేకాయ కల్పయేత్ |
 చ బిమ్బానుగుణమాసం వా తాలమానావరాన్తకమ్ || ౨౨
 ౫ అథ వక్ష్యామి సంక్షేపాత్పతాకాలక్షణం ద్విజ |
 అష్టతాలాయతం వస్త్రం దశతాలాయతం తు వా ||
 ఆయామసమవిస్తీణా క్షౌమం కాపాసజంతు వా |
 సుశ్లక్షణం శోభనాకారం నానావణావిచిత్రితమ్ ||
 విధాయ సూత్రమాగేణ చతురశ్రం పురాసమమ్ |
 విభజ్య కోణసూత్రాభ్యాం పూర్వభాగం తు లోపయేత్ ||
 దక్షిణోత్తరపాశ్చత్యైభాగై రేకసితాం సయేత్ |
 తస్యాః పశ్చిమపాశ్చైవ తు యష్టిం సంస్కృత్యయాజయేత్ ||
 వ్యాకోచ పజ్జజాకారం శుద్ధముత్తమలోహజమ్ |
 అథకా ౬ పూరమానామ్భుఃపూరయోగ్యమహాబిలమ్ || ౨౩
 హస్తదీఘజలసాగ్రీ పాశ్చమానోపశోభితమ్ |

౧ యథావను. ౨ ఇదమధికంకృచిన్న. ౩ వివరాణామ్. ౪ కజ్జు
 జాడిదిమ్బానాం వా స్థేమానా. ౫ "అథవక్ష్యామి" - "సంస్కృత్య యోజయేత్"
 ఇత్యస్తం కృచిన్న. ౬ పరిమాణా - పరమానా.

కల్పయేదపరం స్నానపాత్రం ముక్తాపరిష్కృతమ్ || ౨౪

యద్వా శబ్దనిభాకారమగ్రితోజలనాలకమ్ |

ధూపపాత్రం సోజాభం సువర్ణాదివినిమిత్తమ్ ! ౨౫

౧ హస్తమానాస్తరాలం స్యాన్నాలయుక్తం త్రిపాత్ ద్విపాత్ |

పాదయోరపి ౨ తత్తస్యదుత్సేధశ్చతురంగులః || ౨౬

అనేక సుషిరం తస్యవిధానం సహజం భవేత్ |

అథ వా వికసత్పద్మ ౩ సదృశాకారశోభితమ్ || ౨౭

౪ ఇస్తునాలం తథాక్షౌచ దణ్డాగ్రి సుప్రతిష్ఠితమ్ |

దీపపాత్రం తథా నాశమధ్యే కుముదకుల్మలమ్ || ౨౮

వత్సాధారైశ్చతేనాపి యుక్తమష్టభిరేవ వా |

వింశత్యా నాష్టభిశ్చైవ ద్వ్యాభ్యాం వా దశభిశ్చతత్ || ౨౯

అష్టభివాక్య యథాశక్తి కల్పయేచ్ఛిల్పవిత్తిమః |

శబ్దబ్రహ్మమయీ ఘృణ్ణా హస్తోత్సేధప్రమాణికా || ౩౦

బ్రహ్మణ్ణగోలకాకారస్సారాస్ట్రావయవో భవేత్ |

అథోముఖస్థాలమానవిస్తారోత్సేధసంమితః || ౩౧

ప్రదీపతుల్యసంస్థాసస్త్రోభ్యస్తరతాలుకః |

౫ తాలోనదణ్డమూల స్యాదగ్రి సుస్థితపక్షిరాట్ || ౩౨

చక్కాగ్రిం పక్కజాగ్రిం వా ఘృణ్ణైషా పరికీర్తితా |

నాలబద్ధాశ్చతస్రోన్యా ఘృణ్ణా ప్రతిదిశం కృతా || ౩౩

ఏతస్య మేవ ఘృణ్ణాయాం యద్వా విత్తానుసారతః |

నీరాజసక్రియా పాత్రోష్టి హేమాది ద్రవ్యనిమిత్తాః || ౩౪

౧ హస్తమానాయతా తాలమానయుక్తా. ౨ తస్యస్యా. ౩ సముదా. ౪ ఘృణ్ణనాలం తథాక్షౌచ బుజునాలం తథానష్టి. ౫ తాలేన దణ్డో.

క్రితాలాయత విస్తీర్ణాం వృత్తమధ్యసరోరుహః ।
 నవ వా సప్త వా పంచ తిస్రైశ్చైకాపి వా భవేత్ ॥ ౩౫
 బలిపాత్రం చతుస్తాలం హేమాది ద్రివ్యనిమితిమ్ ।
 వృత్తం వా చతురశ్రం వా బహ్వశ్రం వా యధారుచి ॥ ౩౬
 మధ్యతోఽష్టదశాభ్రాజమథవా షోడశచ్ఛదమ్ ।
 ద్వాదశచ్ఛదసం యుక్తమపి వా పరికల్పయేత్ ॥ ౩౭
 ముక్తాతపత్రం ధనలం శశిబిమ్బసమ ప్రభమ్ ।
 సితాతపత్రాణి తథా ౧ బహిఃపత్ర మయాని చ ॥ ౩౮
 ఆతపత్రాణ్యనేకాని హేమదణ్డాని పద్మజ ।
 వ్యజనాని చ భూయాంసి కల్యాణాని మహాన్తి చ । ౩౯
 చామరాణి చ శుభ్రాణి రత్నాకల్పమయాని చ ।
 చతుష్క ౨ మేకదంభాని పూజాక్లాని యథాయథమ్ ॥ ౪౦
 కల్పయేన్నాగ లతీనా దలపాత్రం చ రై మయమ్ ।
 అరత్నిమాసవిస్తీర్ణాం తన్నానోత్పేధదణ్డకమ్ ॥ ౪౧
 సపయావిష్టరం బ్రహ్మ హస్తమానోన్నయో శుభమ్ ।
 యద్వా న్యూనసముత్పేధం యద్వా విత్తానుసారతః ॥ ౪౨
 అరత్నిమాత్ర విస్తారం తన్నానాయామకల్పనమ్ ।
 సింహ్మపాదయుతం యద్వా హస్తపాద చతుష్టయమ్ ॥ ౪౩
 శాదుాలపాదమథవా హేమరత్న పరిష్కృతమ్ ।
 చతురశ్రం మధ్యక్షేప్త సకనీరుహచిత్రితమ్ ॥ ౪౪
 సచక్రం వీరసహితం మాగ్గయుక్తం సగాత్రకమ్ ।
 యద్వా చక్రవినిముక్తం మాగ్గే ౩ హస్తేః పరిష్కృతమ్ ॥

తపనీయ్యమయం యద్వా రజతాదివినిమితమ్ ||
 దారుజం వా మణిచ్ఛన్నం స్వణం పట్టైవైరాజితమ్ ||
 న్నానాసనం చ పూవోక్త విస్తారోత్సేధసంమితం ।
 ౨ ద్వీగుణం చాయతం క్లీప్తం మకరాస్యామ్బునాలకమ్ || ౪౭
 చతురణ్జులపర్యంతం తాలొత్సేధవిరాజితమ్ ।
 ౩ కుయూచ్ఛపూవం వత్తస్య దశేనీయమనుత్తమమ్ || ౪౮
 అలజ్కారాసనంచాపి పూవోక్తచరణే యుతమ్ ।
 ద్వీగుణాయామవిస్తారం హేమరత్న విభాషితమ్ || ౪౯
 పాదహీనం చతుస్తాల విస్తారం ద్వీగుణాయతమ్ ।
 ఘనం చ ద్వ్యంగులం తస్య భాజనాసనమీరితమ్ || ౫౦
 యాత్రాసనం చ విస్తీణం ద్వీహస్తం హ్రీస్వపాదకమ్ ।
 ద్వీగుణం చాయతం తస్య సాలం తాలొన్నతం భవేత్ || ౫౧
 యానవిష్టరసాలస్య మధ్యే ద్వారం ప్రకల్పయేత్ ।
 అవతారకథోపేతం హేమరత్నపరిష్కృతమ్ || ౫౨
 ఆసనాని యథోక్తాని లోహజాని చతుముఖాని ।
 దారుజాని యథాలాభం కల్పయేచ్ఛిల్పవత్తిమః || ౫౩
 యద్వా సనానామాయామో విస్తారశ్చోన్నతిస్తథా ।
 అచాప్రమాణానుగుణం కల్పయేదితి నిణాయః || ౫౪
 యాత్రాసనం రథం వాపి కుయూద్వితానుసారతః ।
 సితాసితారుణామిశ్రదుకూలపరికల్పితాః || ౫౫
 ధ్వజాకాతకస్వరమయై దళంజై ర శ్చాసి విరాజితాః ||
 వాహనాని చ దేవానాం దణ్డాగ్రై పరికల్పయేత్ || ౫౬

౧ పట్టపరిష్కృతమ్. ౨ ద్వీగుణాస్యం కగమయ. ౩ చరణం.

౪ శ్చపరికల్పితాః.

౧ ప్లాక్షాన్వా వైణవా దణ్డా కెవలాస్పరికల్పయేత్ |
 జలద్రోణీం కటాహం చ హేమాది ద్రవ్యనిమిత్తమ్ || ౫౬
 అగాధమభిషేకాథణం దేవస్య పరికల్పయేత్ |
 నానావిధాని వాద్యాని వీణాదీని చ కల్పయేత్ || ౫౮
 అఘ్నాపాద్యాది పాత్రాణాం వాత్రీమానానుసారతః |
 చరణాని సువణాది ద్రవ్యక్లప్తాని ౨ కారయేత్ || ౫౯

ఇతి శ్రీపాశ్చరాత్రే మహాపనిషది
 క్రీయాసాదే పూజోపకరణ ౩ లక్షణం నామ
 త్రయోవింశోధ్యాయః .

❀ ఆచార్యులక్షణాదుకారాపణాది ❀

శ్రీభగవాన్ —

ఆచార్యులక్షణం బ్రహ్మకథయామి యథాతథమ్ |
 ౧ ఆచార్యు బ్రాహ్మణో విద్వాన్ వజ్రరాత్రీసరాయణః || ౧
 సవదోషవినిముక్తమశేషగుణభాజనమ్ |
 ఆచార్యుం వరయేత్పువకం తదధీనా హిసిద్ధయః || ౨
 న్యూనాతిరెకనిముక్తకల్యాణావయవశ్శుచిః |
 కల్యాణహస్తశ్శ్రీతవాన్ వృత్తవాన్ శీలవానపి || ౩
 ఆమ్నాయేధవసి తథా బ్రాహ్మణో ధర్మవత్సలః |
 పంచకాలవిధానజ్ఞస్తత్కర్మనియతః క్షమీ || ౪
 జితేంద్రియః ౨ ప్రభుశ్శ్రీమానూహంబోహవిచక్షణః |
 మట్కర్మకృత్ మడధ్వజ్జ్ఞమడజ్జవిదలోలుపః || ౫
 షోడశన్యాసచతురస్సామ్యస్సిద్ధాస్తభేదవితే |
 ఋజుదయావాన్ ౩ బ్రాహ్మజ్ఞస్సత్యవాక్ శిష్టసంమతః || ౬
 న్యాఖ్యాతా ధృతిమానాయణః పూర్వభాషీ ప్రియంవదః |
 స్మితపూర్వాభిభాషీ చ సాత్వికో న్యాయవితృమః || ౭
 దశశనియో యువా వాది వాదేషు చ విచక్షణః |
 కుశాగ్రీయమతిశ్శాస్త్రః ౪ నీతిజ్ఞోదేశకాలవితే || ౮
 అనసూయో జితద్వద్వస్సమస్సవేషు జస్తుషు |
 వ్యసనాభ్యుదయే శశ్వదేశకరూపస్సదస్వయః || ౯

౧ ఇదమథకంకృచిన్న. ౨ ప్రభుధీమాన్. ౩ ధర్మజ్ఞస్సత్యవాగ్విష్టకర్మకృత్. ౪ కృతజ్ఞః కాలదేశవితే.

మితభాషీ ధ్యానపరౌ ద్వాదశశాక్షరచిన్తకః ।
 మానసారాధనపరః పంచరాత్రీపరాయణః ॥ ౧౦.
 స్వతంత్రో వృద్ధనేవీ చ ౧ రూపవాసపి చాస్తికః ।
 అబ్రహ్మనిష్ఠకస్సవన్మృతిమాన్ కీర్తిమాసపి ॥ ౧౧
 సర్వాపవాదనిర్ముక్తస్సవన్కల్యాణలక్షణః ।
 ౨ సవన్శాస్త్రీధన్వేత్తా చ దీక్షితశ్చక్రీమణ్డలై ॥ ౧౨.
 గృహస్థో బ్రహ్మచారీ చ వానప్రస్థోఽధవా భవేత్ ।
 అధికారీ భవేదేష యథోక్తగుణభాజనమ్ ॥ ౧౩.
 ఆచార్యత్వే తథాత్విజ్యే తాదృశానేవ భూసురాన్ ।
 గుణైస్సవైస్సముదితాన్ కర్మనివన్హణక్షమాన్ ॥ ౧౪.
 పరయేద్గురుణా ౩ సాధన్ యజమానః ప్రయత్నవాన్ ।
 ౪ వటుయువవా సమోవృద్ధశ్చతుర్థాపరికథ్యతే ॥ ౧౫.
 ద్వయోవిభాగితస్సమ్యక్సవిభాగశ్చ కథ్యతే ।
 పూర్వో షోడశకాదవాన్ వటురిత్యభిధీయతే ॥ ౧౬.
 వటుయువవా సమో వృద్ధో యోగ్యో నిత్యాచన్సావిధౌ ।
 నైమిత్తికే సాంజ్కరే తు సమశ్చేష్ఠతమెనవా ॥ ౧౭.
 సమయే యజమానస్తు గాం భువం కాంచనం తథా ।
 నాలికేరం చ కర్మాదావాచార్యాయ ప్రదాపయేత్ ॥ ౧౮.
 ఋత్విజ్ఞానోడశ బ్రహ్మన్ యద్వాప్తౌ చతురోపి వా ।
 ఆచార్యుణయ ధౌక్తేన ఋత్విగ్నిశ్చ యథోదితైః ॥ ౧౯.
 స్థాపయేన్మద్విరే విష్ణుం యజమానః ప్రయత్నవాన్ ।
 సర్వాన్ కామాసవాప్నోతి నాత్రీకార్యాయ విచారణా ॥ ౨౦.

౧. శ్రీపావాసపి. ౨ సగ్యవ్యాధివినిర్ముక్తః. ౩ సవన్ యజమానస్స
 భాజయన్. ౪ “వటుయువవా” — “ప్రదాపయేత్” ఇత్యన్తం క్యచిన్న.

అన్యథా చేద్ధరిం ధామ్ని స్థాపయేన్ముఖచేతనః |
 నే వేష్టం ఫలమాప్నోతి మ్రియతే చా చిరాత్స్వయమ్ || ౨౧
 స చ ధామ చిరస్థాయి స చ రాష్ట్రం సరాధిపః |
 ససన్నిధతే భగవాన్ స చ ప్రీణాతి చేజ్యయా || ౨౨
 నై వాధికారీ నన్యాసీ బ్రాహ్మణో ప్సుక్త లక్షణః |
 ఇతరేపి త్రయోవణాః యజనే వాధికారిణః || ౨౩
 స కుణ్డ గోతా నై వాన్యే భవేయురనులోమజాః |
 కమాధికారిణో నై వ వ్రాత్యా వై బ్రహ్మయోనయః || ౨౪
 నై తే సామధికాగోఽస్తి సూతాదీనాం చతుర్ముఖ |

❀ అ జ్ఞు రా పణ మ్ ❀

ప్రతిష్ఠా కర్మణః పూర్వ మజ్ఞురారోపణం భవేత్ || ౨౫
 స కర్మఫలదం బ్రహ్మణ్ అజ్ఞురారోపణం వినా |
 తస్మాదారభ్యమాణేషు యి ప్రతిష్ఠాదిషు కర్మణు || ౨౬
 ప్రాగేవ వాపయేద్విజ్ఞాన్ అజ్ఞురాధణం యధావిధి |
 ద్వాదశాహే సవాహే వా సప్తాహే పఞ్చమైహని || ౨౭
 తృతీయైహని వా కుర్యాత్కర్మాఽరమ్భుదినం ప్రతి |
 పాలికాసు శరావేషు ఘటికాసు చ వాపయేత్ || ౨౮
 అజ్ఞురాణి ప్రశస్తాని పాతేషు త్రివిధేష్వపి |
 సాఙ్గలం హస్తముత్సేధం పాలికానామధాననమ్ || ౨౯
 షోడశాఙ్గులవిస్తారం బిలం సప్తాంగులం భవేత్ ||
 పాఃపీఠస్య విస్తార ౨ మధశ్చేవ్రాంగులం భవేత్ || 3౦
 ఉన్మత్తశకునుమాకారం వక్త్రమమ్బోజసన్నిభమ్ |
 ద్వావింశాంగుల 3 మాయామో ఘటికానాంసృక్తిః || 3౧

౧ కర్మణాదిభి. ౨ మధశ్చాష్టాఙ్గులమ్. 3 ముత్సేధం.

ఘటికాః పఞ్చవక్త్రాస్సుస్త్వస్తస్మధ్యే తు ఘటాకృతిః ।
 వడ్డజులం చ విస్తీణం ఏతాసాం మధ్యమం ముఖమ్ ॥ ౩౨
 చతుష్టయం చతుర్దిక్షు చతురంగులమాననమ్ ।
 వింశత్యంగులముత్సేధం విస్తారం ద్వాదశాంగులమ్ ॥ ౩౩
 శరావేషు విజాసీయాద్యద్వా మానం యథావసు ।
 ౧ హేమాది లోహజాస్సవాః మృణ్మయా వా యథావసు ॥
 షట్త్రింశత్పాలికాశ్చైవ షట్త్రింశద్ధటి కాస్తథా ।
 శరావాశ్చాపి షట్త్రింశదేవమష్టైరం శతమ్ ॥ ౩౪
 ఉత్తమా క్లృప్తిరుదితా జఘన్యా క్లృప్తిరుచ్యతే ।
 ప్రత్యేకం సౌడశ గ్రాహ్య భవేయుద్వాదశాపి వా ॥ ౩౬
 అష్టా వా స్యుశ్చతసో వా శరావఘటపాలికాః ।
 సర్వాథాపాలికా యద్వాషోడశాష్టా యథాబలమ్ ॥ ౩౭
 చతసో వా తతస్తాసు మద్గలాఙ్కురకల్పనా ।
 అయుగ్మా మానుషే కాయా దైవేయుగ్మాస్తు పాలికాః ॥ ౩౮
 అఙ్కురావాపనస్థానే మణ్డపం పరికల్పయేత్ ।
 శుభే వివిక్తేఽభిమతే దేశే నై దేశి కొత్తమః ॥ ౩౯
 చతుర్దిక్షు చతుద్వారం చతుర్వదసమాలికమ్ ।
 దభణమాలాపతిక్షిప్తం ముక్తాదాసువిరాజితమ్ ॥ ౪౦
 ౨ వితానక్షౌమవిస్తారం గోమయాలిప్తభూతలం ।
 ప్రసీపమాలావితతమక్షతైశ్చాపినవతః ॥ ౪౧
 సుధాచూడే శ్చ ధవలైశ్చిత్రితాభ్యస్తరస్థలమ్ ।
 మణ్డపం కల్పయిత్వైవం గృణ్ణియాత్తత్రీమృత్తికామ్ ॥ ౪౨

౧ “హేమాది—యథావసు” ఇత్యధాంక్యచిన్న. ౨ వితత.

ఖనిత్రీం క్షాలయిత్వాద్భిరాచ్ఛాద్య నవవాససా ।
 ౧ విష్యక్సైనమథో వాపి వై సతేయమథాపివా ॥ ౪౩
 సుమనోభిరలంకృత్య ఋత్విగ్భివాహయేస్తురుః ।
 గజన్మన్థం రథం వాశ్వ మారూఢో వాహ్వో నయేత్ ॥ ౪౪
 ఛత్రధ్వజపతాకాభిసాస్పర్షమజ్జురభాజనైః ।
 *వివిధ మేజ్జలైస్తూయైరపిచోద్ధోష్యసవతః ॥ ౪౫
 భక్తైభావగవతైస్సాధ్ధం యతిభిమునిభిస్తథా ।
 నిమ్క్రీమ్య శాకునం సూక్తం పాఠయన్ బహ్వీచానపి ॥ ౪౬
 పాచీచీముదీచీం వా దూరాం దిశం గత్వా మనోహరే ।
 శుచా దేశే మృదం శుద్ధాం ఖనిత్రేణ సముద్ధరేత్ ॥ ౪౭
 అస్త్రమస్త్రేణ ధరిణీం సంప్రోక్ష్య ప్రథమం గురుః ।
 మహీసూక్తేన సంస్పృశ్య ధ్యాయన్నే కాగ్రీచేతసా ॥ ౪౮
 మూర్తిం దేవస్య వారాహీం అభ్యర్చ్య కుసుమైర్భువమ్ ॥
 ౨ అస్త్రామ్బునా ప్రోక్షి తేవ పుష్పైరభ్యచిన్తేన చ ॥ ౪౯
 ఖనిత్రేణ ఖనేద్భూమిం ప్రోక్షుభిః క్రోడవిద్యయా ।
 లోహజై భాజనే మృత్సాం వేత్రీజై వాథ భాజనే ॥ ౫౦
 గృహీత్వా మూలమస్త్రేణ వేష్టయిత్వా చ వాససా ।
 ప్రోత్యగ్రేణ తథా సద్యా వాలుకాన్ గౌమయాంస్తథా ॥౫౧
 గోకులాత్పావనత్పాత్రే గృహీత్వా ఛాన్ద్య చాంశుకేః ।
 యానే ౩ హయే గజే వాపి సమారోప్య గురుస్వయమ్ ॥
 ఋత్విగ్భిస్సహితేస్తూక్తమధీయానైశ్చ శాకునమ్ ।

౧ “విష్యక్సైన—మథాపివా” ఇత్యధంక్షయిన్న దృశ్యతే. ౨ “అస్త్రామ్బునా—చిన్తేన చ” ఇదమచ్యుధం కోశాస్త్రం నాస్తి. ౩ గజ రథ

శ్రీసూక్తం భూమిసూక్తం చ తూయాణ్యపి చ ఘోషయేత్ ||
 గత్వా ప్రదక్షిణం గ్రామం ప్రవిశేన్నృణ్యవం తతః |
 ఆచార్యోఽమూర్తిపాశ్చైవ ౧ నూతనక్షౌమవాససః || ౫౪
 సాత్తరీయాస్సవల్కారాసాస్సీషాస్సాజ్ఞులీయకాః |
 సురభీకృతనవాక్షాస్సగ్వీణో మృష్టకుణ్డలాః || ౫౫
 ౨ శ్వేతయా మృత్సయా సమ్యక్పరిక్షిప్తోధ్వజపుష్టికాః |
 ౩ పవిత్రపాణయస్సాన్నతాః ప్రాణాయామపరాయణాః ||
 కృతాచామాఃకృతన్యాసాః జస్తమన్త్రా ౪ యథాతథమ్ |
 ౫ తదథామథణ్యత్వా తు యజమానసమన్వితాః || ౫౬
 భగవంతం జగద్యోనిం పూజయిత్వా విధానతః |
 సంప్రోక్ష్య పాలికాక్షేత్రి మద్భిశ్చుద్ధాభిరజ్జపా || ౫౮
 చందనాద్రాణి సూత్రాణి న్నాలయేయరనుక్రమాత్ |
 ప్రాగాయతాని ప్రథమం ఋజూని ద్వాదశ స్ఫుటమ్ || ౫౯
 తథోదగాయతాగ్రాణి దశ పంచ చ కల్పయేత్ |
 ఆశాస్వస్తాసు మధ్యేచ శరావఘటపాలికాః || ౬౦
 ద్వాదశ ద్వాదశ స్థాప్యాశ్చతమష్టోత్తరం తథా ||
 ఆగ్నేయే నైఋతే భాగే తథా యామ్యే చ పాలికాః || ౬౧
 ఘటికా వారుణే బ్రాహ్మే తథా పౌర్వకే పి చ |
 శరా వా మారుతే సామ్యేగాద్రో చాపి యథావిధి || ౬౨
 ప్రాగాయతాని సవ వా సూత్రాణి పరికల్పయేత్ |
 ౬ ద్వాదశైవేతరాణు స్యుశ్చగ్రావఘటపాలికాః || ౬౩

౦ కృతస్నానః కృతాహ్నికః. ౨ శ్వేత—కాః—ఇదమథం కృచిన్నా
 స్త. ౩ పవిత్రపాణిర్నియతాః. ౪ యథాతథమ్. ౫ “తదథా—విధా
 నతః” ఇది మొకం పద్యం కేవలచిన్నలభ్యతే. ౬ ద్వాదశైవేతరాణి.

అష్టా చ చత్వారింశచ్చ. యద్వా సూత్రాణి కల్పయేత్ |
 నవై వ ద్విప్రకారాణి షట్ త్రింశత్పాలికాదయః || ౬౪
 ప్రాగ్గాయతాని నవ వా ఉదీచీనాయతాని షట్ |
 చతుర్వింశతిపాత్రాణి యద్వా ప్రాగ్గాయతాని చ || ౬౫
 చత్వారి సూత్రాణ్యన్యాని పంచ ద్వాదశ కల్పనే |
 సర్వాభావైః ప్రథమే పంచై వ ద్వివిధాన్యపి || ౬౬
 యద్వేష్టుకుమ్భం పరీతః పాలికాష్టోడశస్థితాః |
 ౧ ద్వాదశాపి తక్తై వాష్టా చతస్రీ ౨ వా దిశం ప్రీతి ||
 సూత్రీపాత్రేషు సవత్రీ ప్రత్యన్వోమఘటస్థితిః |
 శక్త్యవేక్షం పాలికానాం పక్షభేదః ప్రదశితః || ౬౮
 ప్రత్యాల్య విష్ణుగాయత్ర్యై శరావఘటపాలికాః |
 సహదేవీ చ దూర్వా చ సాధామశ్వత్థపల్లవైః | ౬౯
 క్షేషు పాలికాదీనాం బద్ధనీయాశ్చతుర్ముఖాః ||
 కుశకాశత్మజై స్తైషాం బిలమూలాని పూరయేత్ | ౭౦
 బిలాని ప్రీథమం మృద్భిర్వాణుకాభిరసస్తరమ్ |
 కరీషచూణై రుపరి సమృద్ధం పూరయేద్బిలమ్ || ౭౧
 పాదేషు పాలికాదీనాం శాలీన్వీహీనధాపి వా |
 ఆధకం వా తదధం వా ప్రీథం వా తిలతన్దుల్యా || ౭౨
 ప్రీతిపాదం వినిక్షీప్య చతురశ్రీమధాపి వా |
 వృత్తం విస్తారయేత్పూర్వం పాలికాదీన్ తతః క్రీమాత్ || ౭౩
 న్యసేత్పాదేషు ధాన్యేషు మస్త్రైరేతై ౩ యథాకాశ్రీమమ్ |
 ఫ్లానే యథోక్తే ఘటికాః పారమెష్ట్యా తు విద్యయా || ౭౪

౧ పాలికాపి. ౨ విదిశం ప్రతి. ౩ యథాతథమ్.

కుముదాది గణాంశ్చైవ సమభ్యచ్యక్ యథావిధి || ౮౫
 అచయేత్పాలికాదీనామధి దేవాసనుక్రమాత్ |
 సోమకుమ్భే తతసోమం యజేదావాహ్య చ స్వయమ్ || ౮౬
 ౧ నివేద్య పాయసం హవ్యం జుహుయాత్సపిఁమాశతమ్ |
 చతసోమిధశ్చైవ మూలమస్త్రీణ మస్త్రీవిత్ || ౮౭
 చరుం పురుషసూక్తేన పూణాణా హుత్యైవమాచరేత్ |
 ఘృతేన సోమమస్త్రీణ జుహుయాచ్ఛతమాహుతీః || ౮౮
 సంపాతాజ్యేన సంస్వశ్యే స్వశేమస్త్రీణ పాలికాః |
 సంపాతాజ్యైవశేషం చ బీజసాత్రే వినిషీపేత్ || ౮౯
 సోమమస్త్రీం శతం వారాణా జస్తావిసోమభ్యనుజ్ఞయా |
 ముహూతేశోభనే బీజాణా వాపయేత్పాలికాదిషు || ౯౦
 బ్రహ్మదీశానపయన్తం ద్వాదశాక్షరవిద్యయా |
 ఆచార్యానుమతా ౨ శ్చాన్యే వైష్ణవా ౩ ధ్యానమాస్థితాః |
 ఆవపేయురమీ తూష్ణీం సిక్ఖేచ్ఛేత్కుమ్భస్థవారభిః |
 ౪ పిథానే శ్చాదయేత్సవణం దద్వాద్విక్షు ౫ బలింతతః || ౯౧
 ౬ ఋభ్యః కుముదాదిభ్యా బలిం దద్వాద్దివానిశమ్ |
 ౭ యజేత సామం తత్కుమ్భే పాయసేన దివానిశమ్ || ౯౩
 దీపాంశ్చారోపితాసోమైదనివాణాం యథా తథా |
 ద్విజ్ఞేన్ద్రాస్తోషయేద్వైష్ణవామ్బులై స్సమనఃఫలైః || ౯౪
 గురుం చ తోషయేద్వైతైయజమానః ప్రయత్నవాన్ |

౧ నివేద్యపాయసాన్నం వా శుద్ధాన్నం వా యథారుచి. బీజాణాం సాధనా
 ధణం తు జుహుయాత్సపిఁమా శతమ్. తత్సక్ష్మాస్సమిధశ్చైవ మూల. ౨ స్వ
 వెణ. ౩ స్థానమాస్థితాః. ౪ పిథాయచ్చాదయేద్వైష్ణవైః ౫ సమం తతః.
 ౬ ఇదం ఐద్యం క్వచిన్న.

- సద్యో వా భాన్యబీజాని యథోక్తవిధినా వపెత్ | ౯౫
 హరిద్రా వారిభిస్సిఞ్చేదఙ్కురాణ్యభి వృద్ధయే |
 ౧ సోమకుంభజలనాపి నిత్యం సిఞ్చేతపాలికాః || ౯౬
 అఙ్కురేషు చ పీతేషు శుక్లేషు చ తథా ౨ శుభమ్ |
 విద్వాదృజం ప్రసూధేషు విపరీతేషు చాశుభమ్ || ౯౭
 కమఃకాథమఙ్కురాణ్యాదౌ యస్సమానోపయేస్థరుః |
 స ఏవ కమఃకాత్స్యేన కుయాత్ప్రాజ్ఞోఽపి నేతరః || ౯౮
 అనుజ్ఞయా వా తత్పుత్రశ్శిష్యా వా తత్సమాచరేత్ |
 ఋత్విజౌ వాపితత్కమః యద్యశ్చోగురుభవేత్ || ౯౯

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహేశాపనిషది

కీయాపాదే ఆచార్యలక్షణాఙ్కురాపణ విధినామ

చతువినోద్యాయః .

పంచవింశోధ్యాయః .

❀ ప్రతిష్ఠాపకరణాని . ❀

శ్రీభగవాన్—

అధాతస్సంప్రీనత్యౌమి ప్రతిష్ఠావిధిముత్తమమ్ ।

❀ ముఖ్యకాలనిరూపణమ్ . ❀

అయసం చోత్తరం ముఖ్యం జఘస్యం దక్షిణాయసమ్ ॥ ౧

స్థాపనం ద్రువబైరస్య ముఖ్య ఏవ సదెష్యతే ।

జగ్గమస్థాసనే ముఖ్యో జఘస్యే ౧ చాపి వా భవేత్ ॥ ౨

నూఘమాసే భాద్రీసదే ప్రతిష్ఠాం మాసి వజయేత్ ।

గురావస్తం గతే శుక్రే వ్యతిపాతే చ వజయేత్ ॥ ౩

సంక్రాంతౌ దుదిన్దేవ గ్రహణే సోమసూర్యయోః ।

పరస్తాచ్చ పురస్తాచ్చ షోడశాహాని వజయేత్ ॥ ౪

అతిచారే తిథా మాసే పవయ్యుగ్మయ్యుతే తథా ।

అప్రీశస్తేషు యోగేషు కాణస్థూణాన్ధభేషు చ ॥ ౫

ఏవమాదిషుచాన్యేషు గహితేషు స తల్పయేత్ ।

రాజ్ఞో రాష్ట్రీస్యచావ్యస్య గ్రామస్య చ గురొస్తథా ॥ ౬

యజమానస్య ధిష్ణ్యస్య శుభేష్వనుగుణేషు చ ।

తిధినక్షత్రీ వారేషు ముహూర్తేషు శుభేషు చ ॥ ౭

సౌఖమా చ ద్వితీయా చ పంచమీ చ త్రయోదశి ।

త్పతీయా సప్తమీ షష్ఠీద్వాదశ్యే కాదశీ తథా ॥ ౮

౧ జఘస్యే వాయవ.

దశమీపూజిణిమాసీ చ శుక్లపక్షే శుభాస్త్విమాః ।
 కృష్ణే తు సజ్జిమీయావత్తిథయస్సంప్రకీర్తితాః ॥ ౯
 త్రిమాతృరేషు రేవత్యామశ్విన్యాం రోహిణీషు చ ।
 వృష్యేపునవణసా చాపి హస్తే చ శ్రీవణే తథా ॥ ౧౦
 దేవస్య స్థాపనం కుర్యాద్విష్ణోరభ్యుదయా వహమ్ ।
 సోమో బృహస్పతిశ్చైవ భాగవోఽథ బుధస్తథా ॥ ౧౧
 ఏతే సామ్యగ్రహః పోక్తాః ప్రశస్తాః స్థాపనం ప్రతి ।
 సైంహికే ౧ యాకణ వారాశ్చ డిక్టో వా స్థాపనే పరే ॥ ౧౨
 రాశౌ తృతీయే షష్ఠే వా స్థితాశ్చేత్ శుభశంసినః ।
 ద్వితీయే చ తృతీయే చ తిథా పఞ్చమషష్ఠయోః ॥ ౧౩
 సప్తమే నవమే చైవ రాశౌ చైకాదశే పునః ।
 స్థితస్సుఖకరశ్చష్ట్రీః షట్పద్దశమస్థితః ॥ ౧౪
 భయకృద్భాగవో జ్ఞేయశ్చష్ట్రీః క్రూరైర్నిరీక్షితః ।
 అతిథౌ వాస్యకాలేషు న ౨ ప్రశస్తశ్చతుముఖ ॥ ౧౫
 బహునాత్రి కిముక్తైః సహ మాహూతికైశ్చ గురూః ।
 స్థాపనం దేవదేవస్య కురూతాత్మనేఽభిపూజితే ॥ ౧౬

❀ అ ధి వా న మ ణ్ణి ప స్థా న మ్ . ❀

వాసాదన్యగ్రీతః కుర్యాదధివాసన మణ్ణిపమ్
 ప్రథమావరణే కురూత్ ద్వితీయావరణేపి వా ॥ ౧౭
 తృతీయావరణే వాపి దేశే యోగ్యావకాశకే ।
 ౩ ఆశాస్వప్తాస్వభిమతే దేశే మ్నాపకల్పనమ్ ॥ ౧౮

౧ నాకణసారాశ్చ. ౨ ౪ ప్రశస్తాని పద్మజ. ౩ అష్టాస్వభిమతే దేశే దిక్షు

విస్తీర్ణం దశభిహాస్తైస్తావద్భిశ్చాయతం కరైః ।

చతుర్దిక్షుచతుర్ద్వారం మణ్డపం పరికల్పయేత్ ॥ ౧౯

❀ కుంజకల్పనమ్ . ❀

తస్మద్ధ్యే పఞ్చహస్తా స్యాద్వేదీ హస్తం సముచ్ఛృతా ।

చతురశ్రైష్టకచితా కుంజాని పరితస్తతః ॥ ౨౦

వేదికాయాస్త్రితాలే తు సమాని విషమాణి వా ।

చతురశ్రం చతుర్వింశదశ్శులం భూతలం ఖనేత్ ॥ ౨౧

విస్తారాయామసదృశం పరితః ఖాతభూతలమ్ ।

ద్వ్యంగులం తద్భుహిః కల్ప్యం మేఖలాత్రయమైష్టకమ్ ॥ ౨౨

౨ కుంజస్య ప్రకృతైరవార్క చత్వారో మేఖలాస్తు వా ।

కుంజప్రకృతిరుచ్ఛాయమం గులానాం చ వింశతిః ॥ ౨౩

అధస్తామన్నతా తస్య షోడశాంగులమేఖలా ।

తాలాత్సేధలుతాపూర్వా మధ్యమాష్టాంగులొన్నతా ॥ ౨౪

తదధేనోచ్ఛృతా చాన్యా విస్తారశ్చతురంగులః ।

సర్వాసాం సాత్వికీ చాద్యా మధ్యగా రాజసీ మతా ॥ ౨౫

౩ అన్యా చ తామసీ జ్ఞేయా తదన్యా త్రిగుణాత్మికా ।

పశ్చిమే ప్రకృతే రూర్ధ్వయోనిః పఞ్చదశాంగులా ॥ ౨౬

ఆయతా మూలమారభ్య విస్తీర్ణా క్రీమశో భవేత్ ।

౪ అజ్జలై ర్దశభిష్టద్భిశ్చతుర్భిర్ద్వ్యైర్జులేన చ ॥ ౨౭

ఏకేన చాగ్రే ౧౧ కల్పై వ మేఖలోపరి శోభనా ।

యోనివత్సన్నివేశేన పిప్పలచ్ఛదపద్మవేత్ ॥ ౨౮

౧ సముచ్ఛాయా. ౨ "కుంజస్య" ఇతి పద్యం కృచిన్న. ౩ అన్యా-
౪ "అజ్జలై-పద్మవేత్" ఇతి పద్యం కేమ చిన్నాస్తి. ౫ కల్పైవమ్.

క్రమేణ నిన్నా ప్రత్యక్తా కుణ్డస్యాగ్ర నివేశితా ।
 అగ్రే చ యోనే నాణలంస్యాత్ చతురంగులమాయతమ్ ॥
 త్ర్యైశ్చలం సహసం మూలె ముఖే చైవ షడశ్చలమ్ ।
 కాహలాకారవత్కుయాద్వయమస్య దిశి వా భవేత్ ॥ 30
 యోనిపూతా యది భవేదుదీచీనముఖస్వయమ్ ।
 వినా వా జువాలయాద్యోనిం మోక్షాయ త్వరతే యది ॥ 30
 కుణ్డనూనే ద్విహస్తాదౌ ౧ మేఖలాది చ తాదృశమ్ ।
 యద్వైకమేఖలం కుణ్డం ౨ కతాః సత్వరితో యది ॥ 3౨
 కుణ్డాధః ౧ కోణభాగాధః ౨ ద్వయం తేనైవ సంమితమ్ ।
 సూత్రమారభ్య కుణ్డస్య మధ్యం దక్షిణతో దిశి ॥ 33
 స్థాపయిత్వా పురః పశ్చాత్సూత్రాధః ౩ భ్రామయే త్తతః ॥
 అధఃచర్చివ దేతేన కుణ్డమావిష్కృతం భవేత్ ॥ 3౪
 కుణ్డాధాదవశిష్టం యతోక్తే తస్యాధఃమేవ చ ।
 కుణ్డాధః ౪ చ ద్వయం తేన సంమితం సూత్రమాయతమ్ ॥ 3౫
 3 తత్కుణ్డమధ్యే సంస్థాస్య స్థాపయేద్దిక్షు సవతః ॥
 వృత్తకుణ్డం భవేత్తేన సన్నివిష్టం సరోజవత్ ॥ 3౬
 దలాని మేఖలాస్థానే కల్పయేద్ద్వాదశాష్ట వా ।
 నిభజ్య పశ్చాదా కుణ్డం బహిర్భాగం ద్వయాయతమ్ ॥ 3౭
 సూత్రం కుణ్డస్య మధ్యే తు స్థాపయిత్వా ధసాశ్వయోః ।
 గమయేత్సూత్రే ర వా తాస్తం త్రికోణం తేన కల్పయేత్ ॥ 3౮
 సంవిభజ్యాష్టధా కుణ్డం భాగేనై కేన వధయేత్ ।
 ఉభాభ్యామపి భాగాభ్యాం తస్మాన్మధ్యం ప్రకృహ్య చ ॥ ౩౯

౧ మెనలాద్యపి. ౨ కతాఃస్య త్వరితో. 3 కుణ్డమధ్యే తు సంస్థాస్యభ్రామయేత్. ౪ పాశం తు.

లాఙ్ఘయేత్ ౧ మట్సు కొణేషు తత్రీ మట్సుత్రీపాతనమ్॥
 కృత్వా తత్రీ భవేత్కుణ్డం మట్కోణం కమలాసన |
 చతువింశతి ౨ భాగం తు కృత్వా క్షేత్రీం ౩ పురోదితమ్॥
 ఏకభాగం బహిఃపశ్చాత్ సవత్త్రైవ నివేశయేత్ |
 మధ్యాత్కోణాద్వహీత్వైవం పశ్చాత్తద్దిక్షు లాఙ్ఘయేత్ ॥౩౯
 తత స్తత్సూత్రీ సంయోగాదష్టకోణం భవేత్ స్ఫుటమ్ |
 పశ్చుకోణ విభాగేన సూత్రీపాతో విధీయతె ॥ ౪౦
 ౪ పశ్చాదశాంగులం సూత్రీం కోణే కోణే తు పాతయేత్ |
 కొణాంతరాణి కువీత అష్టాదశభిరజ్జులైః ॥ ౪౧
 ౫ సూత్రీయేత్సూనాదికూసూత్రీం పంచకోణే తు పాతయేత్ |
 దశాజ్జులం మధ్యమం తు భ్రామయేత్సమసూత్రీకమ్ ॥ ౪౨
 దశాంగులం తథాయోనిం కుర్యాదశశ్చపత్రీవత్ |
 యాద్యగ్విధం భవేత్కుణ్డం తాద్యగేన తు మేఖలా ॥ ౪౩
 యోనిం కుణ్డేషు సవేశేషు కల్పయేత్కమలాసన |
 యోనికుణ్డేన యోనిస్యాత్పద్మకుణ్డేన పజ్జుజమ్ ॥ ౪౪
 పద్మం కుణ్డేషు సవేశేషు ఖాతమధ్యే ప్రకల్పయేత్ |
 ౬ పూర్వోక్తేతుదలస్థానే అరాణి పరికల్పయేత్ ॥ ౪౫
 చక్రీకుణ్డం భవేత్తైవ పద్మకుణ్డం తదేవ తు |
 తతో ౭౦ గులివశాద్యద్వా కుర్యాత్కుణ్డాని పద్మజ ॥ ౪౬
 ౮ పూర్వదిక్పాపకుణ్డం చ పశ్చిమే జ్యం ప్రకల్పయేత్ |

౧ సవక. ౨ భాగాస్తమ్. ౩ పురస్కూతమ్. ౪ సప్తాదశా. ౫ నూ
 త్రయేదష్టదిక్షుత్రం. ౬ “పూర్వోక్తే-తదేవతు” ఇదం పద్యం కృచిన్నాస్తి-
 ౭ “పూర్వ-చకల్పయేత్” ఇదమధికం కేషుచిన్నదృశ్యతె.

చతువింశాశ్శులం సూత్రం విస్తారాయామ ౧ సంయుతమ్ ।
 చతురశ్రసమాయుక్తం చతురశ్రం విధీయతే ॥ ౫౦
 షష్ట్యశ్శులం భవేచ్ఛాపం ౨ జ్య తు షట్త్రింశదంగులా ।
 చాపకుణ్డం భవేదేవం ౩ ద్వాత్రింశత్వశ్శులం పునః ॥ ౫౧
 పాతయేత్త్రిగుణే నై వ త్రికోణం ౪ విద్యతే స్ఫుటమ్ ।
 పఞ్చాదశాంగులం సూత్రం మధ్యతో భ్రామయేత్తతః ॥ ౫౨
 పృత్తకుణ్డం భవేదేవం పద్మకుణ్డం తదేవ తు ।
 పద్మం పద్మ ౫ సమాకారం కణికాకాదలసంయుతమ్ ॥
 యథా వృత్తప్రమాణం హి తథా పద్మస్య లక్షణమ్ ।

❀ చ తు ష్శు ణ్డా ది వి ధిః ❀

చతురశ్రం భవేత్కుణ్డం వేద్యాః ప్రాచీనభూతలై ॥ ౫౪
 కుణ్డం దక్షిణతో విద్యాదధఃచంద్రసమాకృతి ।
 వృత్తం తు పశ్చిమే దేశే ఉత్తరై కమలాకృతి ॥ ౫౫
 యద్వా త్రికోణం తత్ర స్యా ౬ చ్చతుష్కుండం ప్రకల్పయేత్ ।
 ఇంద్రేశానాస్తరే పద్మం యద్వా చ చతురశ్రకమ్ ॥ ౫౬
 ౭ ప్రాకృప్త్యక్కమలం కుణ్డం పఞ్చకుండ విధౌ భవేత్ ।
 దిశ్యగ్నై యోనికుంజ్ఞం స్వాత్త్రికోణం తు త్రిచక్రుపః ॥ ౫౭
 సస్తకుణ్డావిధానోఽయం ప్రకారః కమలాసన !
 చతురశ్రం భవేత్ప్రాచ్యామగ్నేదిశి భగాకృతి ॥ ౫౮
 చాపాకృతి యమస్య స్యాత్ షడశ్రం నిర్మాతేభవేత్ ।
 వరుణస్య భవేద్వృత్తం పఞ్చాశం ౮ మాతరిశ్వః ॥ ౫౯

౧ తస్యమమ్. ౨ సజ్యం షట్త్రింశదంగులం. ౩ పఞ్చత్రింశాశ్శులం.

౪ విన్యసేత్ ౫ సమం కార్యమ్. ౬ చతుష్కుండపకల్పనే. ౭ ప్రాగ్గృహేత్కమలమ్. ౮ మరుతో దిశి.

త్రికోణం నరవాహస్య ఈశానస్యాష్టకోణకమ్ ।
 చతురశ్రస్య కుణ్డస్య ప్రాగైశే కమలాకృతి ॥ ౬౦
 నవకుణ్డవిధౌ ౧ క్లప్తిరియం విషమ వహ్నిషు ।
 నమవహ్నిషు పూర్వాది దిక్షు కుణ్డం క్రమాద్భవేత్ ॥ ౬౧
 చతురశ్రం ౨ తతశ్చాపం వృత్తం కోణత్రయాన్వితమ్ ।
 చతుష్కుణ్డవిధానే స్యాత్ పట్కుణ్డే తూచ్ఛతే విధిః ॥ ౬౨
 చత్వారి పూర్వవత్క్రత్వా దిశ్యగ్నేయోనికల్పనమ్ ।
 షడశ్రం ౩ దిశి కుణ్డం స్యాత్షడధఃనయనస్య తు ॥ ౬౩
 అష్టకుణ్డే త్వష్టదిక్షు ౪ కుణ్డాస్యష్టే యథాక్రమమ్ ।
 చతురశ్రం భగాకారం చాపాకారం షడశ్రకమ్ ॥ ౬౪
 వృత్తం పంచాశ్రముదితం త్రికోణం చాష్టకోణకమ్ ।
 త్రిణి త్రిణి చ కుణ్డాని యద్వా దిక్షు ప్రకల్పయేత్ ॥ ౬౫
 కమలం చ త్రికోణం చ దిక్షు కుణ్డస్య సాశ్వయోః ।
 కల్పయేచ్ఛ చతుదిక్షు ద్విషక్టైః క్షివిధిభవేత్ ॥ ౬౬

❀ మూర్తి సంఖ్యానుగుణమగ్నికల్పనమ్. ❀

పంచమూర్తి ప్రతిష్ఠాయాం నవాగ్నిం పరికల్పయేత్ ।
 వంచ వాస్తవ వావహ్నిం చతుర్ముతౌ తు కల్పయేత్ ॥ ౬౭
 అష్ట షడ్విధ ౫ చతురః కల్పయేజ్జాతవేదసః ।
 అథవా ద్వాదశాప్యగ్ని కల్పయేత్కమలానన ॥ ౬౮
 ఏకమూర్తే వీతిపాతాః యుగ్మాస్యరథ ౬ వేతరే ।

---

౧ క్లప్తి స్తియ్యగ్నిషమవృత్తిషు. ౨ శ త్చాపమ్. ౩ యోని.
 ౪ కుర్వాదష్టే. ౫ చత్వారి. ౬ వా ధవేత్.

❀ ప్ర సా ని మా క ణ మ్ ❀

ప్రసాయూం వేదిమథవా మహత్యాం కమలాసన || ౧౯
 షోడశస్తమ్భ ౧ పరమాం ప్రసాం యద్వా ప్రకల్పయేత్ |
 ద్వారాణి దిక్షు చత్వారి ప్రసాయాః పరికల్పయేత్ || 20
 తిరస్కరిణ్యా పరితశ్చాదయేన్మణ్డపా ౨ స్తరమ్ |
 స్నానమణ్డపమైశాన్యాం దిశి తస్య ప్రకల్పయేత్ || 2౧
 స్నానవేదీ చ తత్ర స్వాత్ప్రీగ్భాగే హస్తసంమితా |
 ద్విహస్తా వా త్రీహస్తా వా హస్తమాత్రీసముచ్చయా || 2౨
 యద్వా తాలసముత్సేధా చతురశ్రా మనోహరా |
 దిగ్భాగే జలకుల్యా తు సామ్యే నిమ్నా మనోహరా || 23

❀ హే లా మ సా ధ నా ని . ❀

సుక్రస్రీవౌ లక్షణోపేతౌ హోమాధకం పరికల్పయేత్ |
 చాలాశీం ఖాదిరీం వాపి సుక్రీచం యద్వాఽన్యవృక్షజామ్ || 2౪
 యాజ్ఞీయాం కల్పయేచ్ఛిల్పీ బాహుదణ్డసమాయతామ్ |
 3 హేమాదిలోహజాం వాపి దారుజాం వాపి భూషితామ్ ||
 ద్వితాలసంమితాం వాపి సాంగులాం కమలాసన |
 త్రిధా విధాయ తాం భూయస్తత్రీయేఽమ్యే ద్విధా కృతే 2౬
 ఉపయంశం పురః కుయాత్ పచ్చధా చతురంశక్తైః |
 భవేత్సుక్రీవోఽగ్రిం తన్మూలం విస్తారేణ షడంగులం || 22
 అగ్రిమెకాంగులం క్రోడవక్త్రీ వత్పరికల్పయేత్ |
 పంచాం శేనాపశిష్టేన భాగేన గలకల్పనమ్ || 2౮

గలం ద్వ్యంగులవిస్తారముభయోస్తస్య పాశ్వయోః |
 అధాఙ్గులం భవేన్నిమ్నం విస్తారాయామతత్పమమ్ || ౭౯
 ౧ త్యజేదంశమశేషేణ సూత్రీపాతాద్భహిః స్థితమ్ |
 గలస్యాధోఽవశిష్టాంశో వృత్తో వా చతురశ్రకః || ౮౦
 విస్తారాయామసదృశం స్యాదతతః తస్య మధ్యతః |
 వృత్తం తృతీయభాగేన సంమితం శోభనాకృతి || ౮౧
 గాధం విస్తారసదృశం గతఃస్య పరికీర్త్యతే |
 గతఃబాహ్యం త్రిధా కృత్వా ప్రథమేఽద్వదలస్థితిః || ౮౨
 మధ్యమేంశే చతుర్ధా తు ౨ విభజన్నాభిమ్దాలమ్ |
 ప్రథమే పరికల్ప్యం స్యాదమ్భోరుహ ౩ నికేతన || ౮౩
 ద్వైభ్యాం తు మధ్యమాంశాభ్యాం షడరం ద్విగుణం తు వా |
 అనశిష్టేన భాగేన నేమిమణ్డలకల్పనమ్ || ౮౪
 ౪ శక్ష్ణాంశ్చతుర్షుః కోణేషు ౫ చతురశ్రీ ప్రకల్పనే |
 యవోన్నతా బహిః కాయాః మేఖలా చ చతుయన్ వా || ౮౫
 ఆరభ్య గతఃమగ్రాంతం వివరం సపిఃషో భవేత్ |
 సరౌడవృష్టనదృశం పృష్ఠభాగం ప్రకల్పయేత్ || ౮౬
 కూర్మపృష్ఠసమం యద్వా చతురశ్రం సవీరికా |
 అధస్తాద్విగుణస్తస్య దణ్డాయామం ప్రచక్షతే || ౮౭
 తద్దణ్డమప్యథా కృత్వా మూలభాగేన కల్పయేత్ |
 అధస్తాత్కమ్భమధేన ౬ శిష్టేనోపరి పంకజమ్ || ౮౮
 మూలం ప్రకల్పయేదేవం పద్మే దణ్డః ప్రతిష్ఠితః |

---

౧ త్యజేదవ్య. ౨ విహితే. ౩ నికేతనమ్. ఇతి క్వచిదస్తి. ౪ శక్ష్ణాంశ్చ
 తుర్షుః కోణేషు. ౫ చతురశ్రం ప్రకల్పయేత్. ౬ ఇష్టేనో.

ఆధారం వా వినా దణ్డో వలయైస్త్రిభిరజ్జితః || ౮౯
 వృత్తోఽథవా తదధాశశ్రీస్తదగ్రీమపి పజ్కుజమ్ |
 త్రిభిర్వా వలయైయైక్తం నాహనగ ౧ చాంగులం భవేత్ ||
 సుప్రీవం చ హస్తమానం స్యాత్తదగ్రం ద్వ్యంగులం భవేత్ |
 వాసికాపుటవద్గత్యద్వయైక్తం సువృత్తకమ్ || ౯౦
 గత్యమధాంగులం నిమ్నం విస్తీణం చాధ్యమజ్గులం |
 అంగులెనావశిష్టేన పరితో ౨ గోలకల్పనమ్ || ౯౧
 బిలయోః పృష్ఠభాగే తు మధ్య కేఖా యవోన్నతా |
 అయుగ్మవలయం కణ్ఠే యవమాతోన్నతం శుభమ్ || ౯౨
 దణ్డం చ పరిశిష్టేన గొలాజ్ఞాలాకృతిభవేత్ |
 మూలం ద్వ్యంగులవిస్తీణం లోహజా దారుజో పి వా || ౯౩

❀ సుగ్రీ క్షు వా ద్య థా వ జ్య ణం దా రు ❀

స్ఫుటితం ౩ సక్రీమిం భిన్నమూధ్యైశుష్కం సకొటరమ్ |
 స్వయం నిపతితం వృక్షం సుగ్రీక్షుగ్రీవాథా పరిత్యజేత్ || ౯౪
 స్వీకుయాచ్ఛే త్ప్రీచూదెన భూయాత్ దోషః ప్రసజ్యతే |

❀ మంటపద్వారాద్యలంకారః ❀

ద్వారేశు మణ్డపస్య స్యాత్తోరణానాం చతుష్టయమ్ || ౯౬
 అశ్లష్ఠోదుమ్భరవటస్లక్షైః ప్రాగ్గాది తోరణాః |
 ఏకేన వా ౪ యథోక్తేన ఆలాభే చన్దనదురీమః || ౯౭
 ౫ సప్తహస్తాయతాః సాదాః పంచహస్తాయతాపి వా |

౧ చ పడంగులం. ౨ గల. ౩ క్రీమిభిభగ్నమ్. ౪ యథోక్తానా
 మలాభే చన్దనదురీమః. ౫ "సప్త-పట్టికా" ఇదం పద్యం కెఘ చిన్నాస్తీ.

అయుక్తే రా య తాః సాదాః ౧ హ సై నా ధే స ప్ట్టి కా ॥ ౯౮
 త్రిణి త్రిణి చ శూలాని తోరణం తోరణం ప్రితి |
 శూలాని చ ద్వి తాలాని నాహ శ్చాష్టాం గులో భవేత్ ॥ ౯౯
 ప్ట్టి కా పాద సహసం ద్వా వింశ త్యం గులం భవేత్ |
 వృత్తాన్వా చతు రశ్రాన్వా వాదాం శ్చ పరి కల్ప యేత్ ॥ ౧౦౦
 కలశం దక్షిణావతకం శబ్దం చక్రం ధ్వజం తథా |
 పటహం కాముకం నాగం తెషు వాదేషు కల్పయేత్ ॥ ౧౦౧
 కారయేన్మజ్జలాన్యస్తౌ ఫలకేషు యథా తథమ్ |
 లోహ జెష్ఠ ధవా యజ్ఞ వృక్ష జేషు యథా వసు ॥ ౧౦౨
 ద్వా వింశ త్యం గులాయామం తదధేన చ విస్తృ తమ్ |
 ఫలకం ద్వ్యం గులఘటం పీఠ పీఠ ప్రక్షిప్తి తమ్ ॥ ౧౦౩
 ౨ ఫలకే షు ౩ లిఖే త్తత్ర శ్రీ శ్రీ వత్సా ద్యష్ట మజ్జలమ్ |
 శ్రీ వత్సం పూణ కుమ్భం చ థేరిం దపణ మణ్డలమ్ ॥ ౧౦౪
 మత్స్య యుగ్మం చ శబ్దం చ చక్రం కాశ్య ప సప్త సమ్ |
 పద్మా ననస్థితం సామ్యం ద్వా దశాం గుల మాయ తమ్ ॥ ౧౦౫
 త త్తద్రా పాను సారేణ విస్తీణకం సాశ్వ యో ద్వయో యోః |
 ప్రదీపం చామరం మూర్ధ్ని ఛత్రం చ సరి కల్ప యేత్ ॥ ౧౦౬
 బిమ్బ ప్రమాణాను గుణం స్నాన పీఠ ముదుమ్బరమ్ |
 ౪ దృజ్మోక్ష పీఠం చ తథా జలాధి ౫ వసన స్య చ ॥ ౧౦౭
 పీఠం బిమ్బాను గుణ్యే స కల్పయే దవిచార యన్ |
 ఋత్విజాం చ తథా పీఠ మాచార్య స్య చ కల్పయేత్ ॥ ౧౦౮
 వాదుకే పాద సద్య శే యజ్ఞ వృక్షేణ కల్పయేత్ |

౧ పాదనాధేన. ౨ ఫలక వివిధ తత్ర శ్రీ వత్సా ద్యష్టకం లిఖేత్ .

౩ విధా తత్ర. ౪ వృక్షం చ పీఠం. ౫ వసనాపనమ్.

౧ ఉపకుమ్భం చ కలశం కరకం మణికం తథా ॥	౧౦౯
దీపస్తమ్భాః ఘృతాదీని స్నాన ద్రవ్యాణ్యశేషతః ।	
౨ చందనాని సుగంధాని వస్త్రాణి వివిధాని చ ॥	౧౧౦
సమిత్సప్పకుశాదీని ధాన్యాని వివిధాని చ ।	
సువణ్ణ రత్నలోహాని గాస్పవత్సా మనోహరాః ॥	౧౧౧
సమ్భారానేవమన్యాంశ్చ సమ్భృత్యావ్యగ్రీమానసః ।	
ఆరభేత యథాశాస్త్రం ప్రతిష్ఠాం దేశికొత్తమః ॥	౧౧౨

ఇతి శ్రీపాంచురాత్రే మహాలాపనిషది చాద్వ సంహితాయాం

కీయాపాదే ప్రతిష్ఠాపకరణం నామ

పంచవింశోఽధ్యాయః .

—:0:—

ష డ్విం శో ౭ ధ్యాయః .

❀ ప్రతిష్ఠా విధిః . ❀

బ్రహ్మ—

వ్యాపినో దేవదేనస్య ప్రతిష్ఠా కీదృశీ మతా ।

భగవన్ సంశయానస్య మమ ౧ నిశ్చయతో వద ॥ ౧

శ్రీభగవాన్—

౨ సవకస్య భూతజాతస్య హగిరాత్మా స్థితో ౭పి సన్ ।

మన్త్రి వీయాకచ్చ మాహాత్మ్యై త్ స్థాపకస్య గునోస్తథా ॥ ౨

ప్రతిమాయాం ప్రకషేణ సన్నిధతై హరిస్స్వయమ్ ।

కామానశేషాంస్తై వ హరిమథయతే జనః ॥ ౩

తేన ప్రతిష్ఠా నామేదమన్విధం వతతే భవి ।

యథా చ వహ్నిదహనో స దహన్వ్యాప్య తిష్ఠతి ॥ ౪

అరణీమథనాద్భూయో జాయమానః ప్రవృశ్యతే ।

దహనాదీని కమాణి కరోతి చ యథాతథమ్ ॥ ౫

తథా సవగతో విష్ణురదృశ్యః ప్రాకృతై జనైః ।

దృశ్యతే చ ప్రతికృతో మన్త్రిః మన్త్రిగౌరవాత్ ॥ ౬

తస్మాత్సనాత్సనా విష్ణుం ప్రతిష్ఠాప్యాభిపూజయేత్ ।

శిల్పిభినిమితే బిమ్బే శాస్త్రదృష్టేన వత్సనా ॥ ౭

కర్మాచా పీఠికాయాం చ రత్నాదిన్యసనే కృతే ।

ఉద్ఘాటితే చ నయనే యథాహం సవశాన్తిదే ॥ ౮

స్థూలసూక్ష్మేషు చాన్యేషు ప్రతిమాజ్ఞేషు ౩ సవకః ।

౧ నిశ్చయదో భవ. ౨ సవకభూతస్య జాతస్య. ౩ సవకదా—సవకశః..

సుకృతేషు యథాశాస్త్రం కర్మాన్తే దేశికోత్తమః ॥ ౯

రథకారేణ విదుషా సునిరూప్య నిరూపకః ।

ధనైశ్చ కర్మానుగుణం స్థపతీఁ పరితోష్య చ ॥ ౧౦

రథకారం చ ౧ వివిధై ర్మనఃసఃప్రీతివివధకనైః ।

గతేషు శిల్పిషు తథా రథకారే చ నిగతే ॥ ౧౧

అస్తబహిష్య సదనే శోధితే మాజనాదినా ।

ప్రజ్వాలితై ర్దళభవుం జైః పయగ్నికరణై కృతే ॥ ౧౨

ప్రాకారే మణ్డపే ధామ్ని గోపురే మాజనాదినా ।

శుద్ధికృతే తథా గవ్యైః పంచభిః ప్రాక్షితే సతి ॥ ౧౩

పుణ్యాహం వాచయిత్వాథ బ్రాహ్మణే ౨ మన్త్రా విత్తమైః ।

అల్లింగాభిశ్చ భూయోసి గభకేహం బహిస్తథా ॥ ౧౪

ఋగ్విస్సంప్రాక్షయేత్సవమాచార్యస్య ౩ వభూసురేః ।

ప్రదీపితై గోఘృతైశ్చ ప్రదీపై బహుభిస్తథా ॥ ౧౫

సవతో దీపితే ధామ్ని కాలాగురుముఖై స్తథా ।

గన్ధద్రవ్యై ర్ధూపయిత్వా సుధాచూర్ణే స్తథాక్షత్రైః ॥ ౧౬

పుష్పే ర్దూపాంజురై శ్చాపి సవతో ధామ్ని భూషితే ।

తతోఽపరాహ్లాసమయే శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ౧౭

మానోనామప్రమాణాదేహానివా వృద్ధిరేవ వా ।

దుర్విశ్లేయం తదఖిలం హేమామాచ్ఛామ్యతి నిశ్చయమ్ ॥ ౧౮

శమీపల్లవ ర సంయుక్తా సక్షతా దేశికస్వయమ్ ।

సప్తవ్యాహృతిభిశ్చైవ ప్రత్యేకం జుహుయాచ్ఛతమ్ ॥ ౧౯

చరుం సృసూక్తేన తథా జుహుయాత్ షాడశాహుతీః ।

పఖోఽపనిషదా చైవ సపిషా జుహుయాచ్ఛతమ్ ॥ ౨౦

౧ విభజైః . ౨ వేదవిత్తమైః . ౩ స్సహ . ౪ సంయుక్తాసక్షతాని గురుః .

ప్రతిమానన్నిధావేనం హుత్వా పూజాణావసానికమ్ |

ఉపతిష్ఠేత తదను మన్తైశానేన దేశికః || ౨౧

సమస్తుభ్యం భగవతే జాతవేదస్వరూపిణే |

నారాయణాయ హవ్యస్య కస్యస్య చ యథాతథమ్ || ౨౨

౧ హత్రేణ యజ్ఞవ్యదేవానామాత్మనే పరమాత్మనే |

సన్నిధత్స్వ చిరం దేవ ప్రతిమాయాం హితాయ నః || ౨౩

విజ్ఞాప్యథోక్షజం దేవమేవం ప్రాంబలిరానతః |

సదభాం సవవస్త్రిణ ప్రతిమాం మూలవిద్యయా || ౨౪

ఆచ్ఛాదయేదుత్తరీయ ౨ మసీదభ్యాత్తథా గురుః |

అఘ్నం పాద్యం తథాచామం గంధం ౩ ధూపం తక్షైవ చ ||

దీపం సుమనసస్పవణం గాయత్ర్యో విష్ణుపూజాయా |

దద్యాచ్ఛియాదిదేవీనాముక్తం సవకస్వవిద్యయా || ౨౬

బ్రహ్మదిపరివారాణామన్వేషం చ స్వవిద్యయా |

౪ కౌతుకం దక్షిణే హస్తే బద్ధ్వియాన్మూలవిద్యయా || ౨౭

తయైవ విద్యయా సప్త వారాణా ౫ కృత్వాభిమన్త్రీణమ్ |

బధ్వో సమచక్షయేద్దేవం పుణ్డరీకాక్షవిద్యయా || ౨౮

ఛాయాధివాససిద్ధ్యధాం దేవస్య పురతస్తతః |

జలదోశ్రీం కటాహం వా స్థాపయేల్లాహనిమిత్తమ్ || ౨౯

మృణ్మయం వా యథాలాభం భాజనం ధాన్యసజ్జయే ||

పూంయేద్గంధతోయేన శుద్ధస్ఫటికవచనా || ౩౦

జలై చ నిక్షిపేత్కూచే మస్త్రావింశతిదభాకమ్ |

౧ హోత్రే. ౨ మఘ్నం దద్యా. ౩ తప్తం చ దీపకమ్.

౪ కౌతుక'' మిత్యాదిసాధాం పద్యం కృచిన్న. ౫ నూత్రాభిమన్త్రీణమ్.

అచయేచ్చ హరిం కూచే భావయేన్ముల విద్యయా ॥ ౩౧
 సంహరికృమమాచాయఃః స్మృత్వా కూచం జలే స్వయమ్ |
 శాయయిత్వా ప్రాక్చరసం చకృముద్రాం ప్రదశయేత్ ॥ ౩౨
 కూచం శ్రీధరయోదక్షైశ్చైస్త్రిభిస్సాద్విద్రీషేధసః |
 పంచవింశతిభిః కాయం ద్వాభ్యామన్యామ్య శాశినాం ॥ ౩౩
 రక్షాకుమ్భం చ తత్రైవ యమస్య దిశి కల్పయేత్ |
 సంవేప్స్య సవస్త్రాభ్యామైకేన కరకం తథా ॥ ౩౪
 బ్రీహ్మణం పూజయేత్కుమ్భే కరకే చ సుదశనమ్ ॥
 పరితః కలశానష్టా నిదధ్యాద్వస్త్రవెష్టితాన్ ॥ ౩౫
 సాపిధానాన్ ౧ సవస్త్రాంశ్చ ౨ సరత్నాన్ కూచసం ౩ యు
 తాన్ |
 ఇన్ద్రాది దిక్పతీన్ ౪ తేషు పూజయేదష్ట చాష్టసు ॥ ౩౬
 సవాన్శ్శేనేన వస్త్రైణ నవేన ప్రతిమాం ౫ తదా |
 ఛాదయిత్వా సమంతాచ్చ సిద్ధాధాన్ వికిరేత్తి తా ॥ ౩౭
 రక్షోహణేతి మస్త్రైణ రక్షాం కుయాత్సమస్తతః |
 ఆరోపయేదనివాణాన్ ప్రదీపాస్పహువచసః ॥ ౩౮
 ప్రవతయేత్త్రి యీఘోషం బ్రాహ్మణే వేదపారగైః |
 చకృమస్త్రం చ వలజే విన్యస్యాభ్యచయేద్గురుః ॥ ౩౯
 ప్రాదక్షిణ్యేన సదనాత్ నిమ్కమిత్సహమూర్తిపైః |
 యస్యాః ప్రతికృతేస్సాక్షాన్నాధివాసో జల భవేత్ ॥ ౪౦
 తస్యాశ్చాయాధివాసో యం కధితః కమలాసన |
 తాదలోహ శిలామయ్యః ప్రతిమా యాః పృథగ్విధాః ॥ ౪౧

౧ సరత్నాంశ్చ, ౨ సలోహాన్ ౩. సమ్మితాన్. ౪ వైక. ౫ తతః.

తాసాం జలాధివసనం సాక్షాదేవం విధీయతే |
 లోహజప్రతిమానాం తు పూవణం వాయుధివాసనాత్ || ౪౨
 కృత్వా సర్వం జలం ఖాత మధివాసం సమాచరేత్ |
 వృత్తాకారం శాలిభారం నిధాయోపరి త్స్థులాత్ || ౪౩
 తదధఃముపరిష్టాచ్చ త్స్థులాధణం తిలాత్ క్షిపేత్ |
 తిలెషు పద్మవిన్యాసం కృత్వాస్త్రీయం కుశాత్ పుసః || ౪౪
 ప్రాగగ్గ్రిం నూతనపటం తెషాముపరి నిక్షిపేత్ |
 సపద్మం కేవలం వాపి ౨ పీఠం విన్యస్య తత్ర తు || ౪౫
 రత్నాన్యపి చ ౩ లోహాని గాయత్ర్యో విష్ణుపూవణయా |
 విన్యస్య జునలయాదగ్నో సఖిషాష్టోత్తరం శతమ్ || ౪౬
 నృసూక్తేన చరుం చైవ పుణ్యాహం చైవ వాచయేత్ |
 దేవమాహోపయెత్తస్మిన్ పీఠ మస్త్రీముదీరయేత్ || ౪౭
 సుప్రతిష్ఠేన మనసా గురుధ్యాన్యేజ్జగద్గురమ్ |
 ౪ ప్రతిస్థితోఽసీతి నామ పఠచ్చ తదనస్తరమ్ || ౪౮
 దృఢబద్ధం స్థపతినా కారయేత్కమలాసస |
 ఉద్ధాటయేచ్చ నయనే ప్రతిమాయాః యధావిధి || ౪౯
 ౫ లోహయేద్రీక్షకారాదీన్ ధనేన మహతా పుసః |
 శమీపత్రాక్షితై హోమం కృత్వాభ్యజ్య చ సఖిషా || ౫౦
 ౬ ఘృతన్నానేతి మస్త్రీణా చూడైన్ ౭ శ్చోద్వృత్త్య నవతః |
 ప్రాక్షాల్యవారిభిశ్చోష్ణేః కుశే నూతనవాససా || ౫౧

౧ జనంఘాతమ్. ౨ తేషాముపరి నిక్షిపేత్. ౩ సరత్నం కేవలం పత్రం పీఠం విన్యస్య తత్ర తు. ఇతి చ ౩ లోహాదీన్. ౪ ప్రతిస్థాసీతిజై నామ. ౫ లోహితం స్థపతిం కృత్వా. ౬ ఘృతవత్సేతి. ౭ శ్చోద్వృత్త్య.

సంవేష్టయేత్ప్రతికృతిం యథాపూర్వమనుకృమాత్ |
 ఉపవీతోత్తరీయాదిప్రదానాని యథాపురమ్ || ౫౨
 ౧ ఆచమ్య చ ప్రతీసరం ౨ బద్ధయిత్వా చ మజ్జలమ్ |
 తఱో రధాదికే యానే ౩ సమారోప్య చ మూర్తిపాః ||
 పఠేయుస్సామ ౪ గాసజ్ఞైస్సాధ్వామస్త్యేశ్చ భూసురైః |
 రథస్తరాదికం శ్రోషం పౌరుషం సూక్తముత్తమమ్ || ౫౪
 నారాయణానువాకం చ సూక్తం శాకునమేవ చ |
 ఆమనెయుః ప్రతిదిశం సూక్తం రక్షోఘ్నమైవ చ || ౫౫
 పాణ్డరేణాతపత్రేణ చామరేణ సితేన చ |
 చీనాంశుకమయై ౫ శ్చత్రైశ్చైర్బహామయైస్తథాః || ౫౬
 వ్యజనై రపి కల్యాణైర్ధ్వజై నానావిధై రపి |
 తూయై బహువిధై స్మైతై గేయైశ్చాపి సమస్తతః || ౫౭
 మహతా జనసజ్ఞైన బ్రాహ్మణానామితస్తతః |
 ౬ సృపోపచారై రపరై ౭ రుపచయన్ యథావిధి || ౫౮
 ప్రతీమాం గ్రామధామాది ప్రాసక్తిణ్యైన చానయేత్ |

❀ జ లా ధి వా స వి ధి ః . ❀

జలాధివాసదేశాన్తమాసాద్య శిబికాదికాత్ || ౫౯
 అవరోప్య జలాభ్యణైః ప్రసాయాం సిహ్వావిష్టరే |
 ప్రాప్త్యుపం సమవస్థాప్య యద్వా స్థాప్య ఉదజ్జుఖమ్ || ౬౦

౧ ఆచమ్య చ ప్రతీసరం బద్ధ్యా సిద్ధాథ్వా మజ్జలమ్. ౨ బద్ధయిత్వాధ్వా మజ్జలమ్. బద్ధయిత్వాన్యమజ్జలమ్. ౩ మూర్తిపూజా. ౪ సామజ్ఞైః. ౫ శ్చత్రైశ్చత్రైర్బహాభా. ౬ మహోపచారై. ౭ రుపచారైస్తథావిధైః.

నదీషు దీప్తికాయాం వా తటాకే నిర్ఘోరేఽపి వా ।
 జలాధివాసనం కుయాత్ప్రసన్నే సలితఽపి వా ॥ ౬౧
 అల్పతోయే శ్శుశానాన్తై లవణాం ౧ దకదూషితే !
 కషాయే కటుకే చైవ తిక్తై ఘనైశ్చ దూషితే ॥ ౬౨
 చైత్యవృక్షసమీపే చ సీచైరధ్యాసితే తథా ।
 ఊషణైశ్చేవలయుతే వణాన్తరయుతే తథా ॥ ౬౩
 ఏవమాదిషు దుష్టేషు ప్రతిమాం నాధివాసయేత్ ।
 జలమధ్యే ప్రసాం కుయాద్భూహుస్తమ్భసమన్వితామ్ ॥ ౬౪
 చతుర్దాశ్వరసమోపేతాం చతుస్తోరణభూషితామ్ ।
 వితానధ్వజసంయుక్తాం దభకమాలాపరిష్కృతామ్ ॥ ౬౫
 ముక్తాదామసమాయుక్తాం స్రీశ్వణీం ౨ దీపదీపితామ్ ।
 ఫలైర్నాణాద్విధైర్ఘోర్ణాం తత్రాధివసనం చరేత్ ॥ ౬౬
 పుణ్యాహవా చ ౩ నం పూవణం ౪ పుననకద్యాదిషు స్థితాః ।
 ౫ ఆపః పురుషమస్త్రీణ ౬ సంశోష్య గురురాత్మవాన్ ॥
 అగ్నిమస్త్రీణ దధ్వ చ చస్త్రీకొటిసమప్రభమ్ ।
 నివృత్తి మస్త్రీం తద్ధ్యాయేత్తస్మాద్ధ్యానాద్వినిగతైః ॥ ౬౭
 జలైర్మృతకల్పైశ్చ పుననకద్యాది పూరయేత్ ।
 తస్మిన్ జలే మహాపీఠం చతురశ్రం సమాయతమ్ ॥ ౬౮
 విన్యస్యాన్తరణాపేతం సోపధానం నవం శుభం ॥
 ప్రకల్పయేద్వ్యోగపీఠం తస్యోపరి యథాకృమమ్ ॥ ౭౦
 గద్ధపుష్పాదినా పీఠమచయిత్వా సమాహితః ।

* దధి. ౨ ఘావ. ౩ నాత్పువణం. ౪ పూవాణమ్. ౫ ఆపః పుననమ్. ౬ సంశోధ్య.

ద్వారలోరణకుమ్భాది యష్టవ్యం తదనస్తరమ్ || 20
 పతద్భిశ్శాకుసం సూక్తం బ్రాహ్మణైస్సహమూర్తిపైః |
 ఆదాయ ప్రతిమాం పశ్చాదాచాయన్స్తీరదేశతః || 21
 సంహారకీమమాచాయః స్మృత్వా తోయే ప్రవేశయేత్ |
 ఉదబ్బుఖరం ప్రాక్స్థీరనం ప్రతిమాం శాయయేత్తతః || 23
 వేష్టితాం నవవస్త్రేణ ౧ ఆపాదతలమస్తకమ్ |
 స్థాపితాః పూవణవస్త్రీరే కుమ్భాదీనవి పూజితాః || 24
 జలే నివేశయేత్తద్వస్త్రీరే తద్వద్యధాకీమమ్ |
 దశణయేచ్ఛక్రీముద్రాం చ రక్షాముద్రాం చ దశణయేత్ || 25
 తీరే చతుర్విధం వాద్యం వాదయేత్సవణ తోదితమ్ |
 ఋవో యజాంషి సామాని పురాణాని చ భూసురాః || 26
 ఆమనెయురనివాణాణాం ౨ ప్రదీపానవి కారయేత్ |
 స్నానసానాదికం నవణం తతఃప్రభృతి నాచరేత్ || 22
 ఏకరాత్రీం త్రిరాత్రీం వా జలమధ్యేఽధివాసయేత్ |
 3 యామం యామాధణకం వాపి జలవాసం సమాచరేత్ || 2౮
 గృహాచాస్థాపనే కాలే నద్య ఏవ సమాచరేత్ |
 జలాధివసనే చైవ తథా నయనమోక్షణే || 2౯
 శయనే వేదికాయాం చ న కాలః కమలాసవ |
 ప్రవీక్షేష్వధివాస స్యాచ్ఛయనం చ మహానిశి || ౩౦
 ప్రతిష్ఠాం చ దివా కుర్యాన్ముహూర్తే శాస్త్రవోదితే |
 నద్యాద్యభావే బిష్పస్య జలాధివసనం భవేత్ || ౩౧
 జలదోష్ట్యాం కటాహే వా సముద్భృత్య మహజ్జలమ్ |

౧ మహతా పాదమస్తకమ్. ౨ ప్రదీపాన్ ధూపదీపికాః, ప్రదీపానవి
 తీపితాః. 3 యామం-ఇత్యాది పద్యం క్వచిన్న.

యథాసమ్భవమన్యస్మిన్ మృణ్మయాదౌ ౧ విధీయతే॥ ౮౨
 సద్యో వా తోయవాసం స్యాత్పురస్తాదధివాసనాత్ ॥

ఇతి శ్రీపాశ్చరాతే మహాలాపనిషది పాద్మసంహితాయాం

కియాపాదే జలాధివాసవిధినామ

షడ్వింశోఽధ్యాయః .

—————:0:—————

శ్రీభగవాన్ —

❀ ప్రతిష్ఠావిధిశ్చక్షుః . ❀

ప్రతిమామధివాస్యేవమపు సూక్ష్మోక్త సత్కమా ।
 అపరేద్యుః ప్రభాతాయాం శవయాం మణ్డూపాదికే ॥ ౧
 శోధితే రథకారేణ శోభితే చ యథాతథమ్ ।
 తోషితే రథకారే తు మః ప్రోక్షదనైర్ధనైః ॥ ౨
 ఆచార్యో ౧ మూర్తిపాశ్చేవ కృతకృత్యా జితేంద్రియాః
 నవామ్బురథరాస్సవే ధృతపక్షాజ్ఞ భూషణాః ॥ ౩
 గన్ధమాల్యధరా భద్రా స్సోత్తరీయ ౨ పరిచ్ఛదాః ।
 ధృతోధ్వోపుణ్డ్రీరచనాస్సోష్ఠీషా మృష్టకుణ్డలాః ॥ ౪
 ఆదిష్టా యజమానేన జీవాజీవాత్మకేర్ధనైః ।

❀ వాస్తుపురుషనిరూపణమ్ ❀

వాస్తుహోమం ప్రముఖీరణ కర్మ దైవం యథాభవేత్ ॥ ౫
 వాస్తు నామ చతువక్త్రీ భాగవ స్స్విదనమ్భవః ।
 అభ్యద్రీవత్సురా హంతుమాత్మనో బలదపితః ॥ ౬
 సదేనై స్తాడితస్తూణామపితమ్భవి విహ్వలః ।
 విసోస్తాజ్ఞస్స చ ప్రాణాణా ధారయత్యేవ వాస్తుకః ॥ ౭
 ౪ అధోమఖం ప్రాక్చీరసం విన్యసేద్వాస్తుపూరుషమ్ ।
 ౫ ప్రసాయ పాణిపాదా ద్వా కోణభూమిపకల్పితౌ ॥ ౮
 తమచయేత్ప్రియత్నై స కర్మ దైవం యథా భవేత్ ।

౧ మూర్తిపాలాశ్చ. ౨ పరిష్కృతాః. ౩ ఆధో ముఖం—ఇతి

పద్యం క్వచిన్న. ౪ ప్రసాధ్య.

అసచితే వాస్తుదేవే కృతం కర్మాసురం భవేత్ | ౯
 మణ్డపే దక్షిణే పాశ్చ్యే వాస్తుదేవం లిఖద్భువి |
 సస్తదభం యుతం కూచం కృత్వా తత్రా వినిక్షిపేత్ |
 తత్రాచ యేద్వాస్తునాథం గన్ధపుష్పాదిభిః క్రమాత్ |
 వాస్తుదేవస్య శిరిసి పూజయేదంశుమాలినమ్ || ౧౧
 ఝుషధ్వజం బాహుమూలే కుమారం కూపరే తథా |
 హస్తై వినాయకం పాదయుగలే చాశ్విదేవతే || ౧౨
 మధ్యే చంద్రాంత్రా పాశ్చ్యేః దుగాం మాత్రాంశ్చకూపరే |
 బాహుమూలై తథా స్థాణం హృదయే మామవస్థితమ్ || ౧౩
 బ్రహ్మణం నాభిదేశే చ దిక్పాలాన్ స్వాసు దిక్షు చ |
 క్షేత్రేశముత్తరే పాశ్చ్యే వాస్తు ౨ దేవస్య పూజయేత్ || ౧౪
 పశ్చిమే వాస్తునాథస్య దేశే చ జుహుయాద్గురుః |
 పశ్చిమనిషదా సవీస్సహస్రం శతమేవ వా || ౧౫
 శమ్యపామాగ్భదిరసమిద్భిజ్జుహుయాత్తతః |
 మూలమస్త్రీణ తన్మస్త్రీవణసఖ్యాభిరాత్మవాన్ || ౧౬
 చరుం పురుషసూక్తేన జుహుయాత్ షోడశాహుతీః |
 చరుణా వాస్తుదేవానాం జుహుయాచ్చ సకృత్సకృత్ || ౧౭
 బలిం చ దత్వా దేవేభ్యా క్షేత్రాధిపతయే తథా |
 కర్మాఠస్యై ప్రతిష్ఠాయాం మణ్డపే సదనే తథా | ౧౮
 వాస్తుయాగ క్రమః ప్రోక్తస్సవత్రా కమలానన |
 మాజనం గౌమయాలపః ప్రోక్షణం మణ్డపే భవేత్ || ౧౯
 సుధాచూక్షేఠరక్షతైశ్చ మణ్డయిత్వా భవస్థలమ్ |

సిద్ధాధాణా వికీరెద్దితు అశ్రుమన్త్రాభిమన్త్రితాణ ॥ ౨౦

❀ సన్నిధ్యనహణః జనాః ❀

నాస్తికాణ భిన్నమయాదా దేవబ్రాహ్మణం నిష్టకాణ ।

పాపరోగయుతా మత్యాణనిన్దితాణ పిశునాన్స్తధా ॥ ౨౧

పాపజ్ఞినో సీనవృత్తిక ప్రతిలోమాణ సమత్సరాణ ।

లుభాన్ముఖాణనిచిదుషో బహినివాణసయే ౨ త్తదా ॥ ౨౨

స్థూణాంశ్చ మణ్డపే తస్మిన్ వాసోభివేష్టయేన్నవేః ।

వితానయేచ్ఛభైవణస్త్రైః పతాకాభిశ్చ భూషయేత్ ॥ ౨౩

ముక్తాదామభిరన్వైశ్చ ఫలైః పుష్పైశ్చ ౩ పల్లవైః ।

పరితో దభణమాలాభిమణికాఞ్చనభూషణైః ॥ ౨౪

శోభయేన్మణ్డపం సవణం యథావిత్రానుసారతః ।

ఖాత్వా ద్వితాలమవటం తొరణాని ౪ చతుదిశం ॥ ౨౫

స్థాపయేద్దావరదేశేషు ౫ పూర్వాదిషు యథాకృమమ్ ।

అశ్వత్థతోరణం ప్రాచ్యం ఔదుమ్బరమనస్తరమ్ ॥ ౨౬

నైయ్యగోధం చ పాశ్చాత్యం ప్లాక్షం చ తదనస్తరమ్ ।

సతకై గాయకైశ్చైవ వేణికై నకంశకై స్తధా ॥ ౨౭

వాదిత్రీకుశలైశ్చాన్వైస్తధా వాదవిచక్షణైః ।

౬ శోభితం సవణతోదితు బ్రహ్మఘోషైశ్చ నాదితమ్ ॥ ౨౮

దీపైస్తధా ౭ పాలికాభిస్సాంబుకాభిశ్చ సవణతః ।

చందనాగరుకపూఠర ౮ ధూపైః పరిమలీకృతమ్ ॥ ౨౯

కృత్వైవం మణ్డపం సమ్యగపరాష్ఠే గురుస్వయమ్ ।

౦ దూషకాణ ౨ తఠః. ౩ పుల్లకైః. ౪ దిశః. ౫ ధమాణ

దిషు. ౬ శోభితం సవణతో దితు, శోభయేన్మణ్డపం దితు. ౭ చాలికాభిః.

౮ శూలైః.

ఉత్థాప్య బిమ్బముదకాత్కుమ్భం చ కలశాన పి || 30
 ౧ ఉదావస్య దేవతా ౨ స్తస్మాత్తద్బిమ్బం తీరవిష్టరే ।
 పాశ్చిక్షుం సమవస్థాప్య వారిభిః క్షూలయే 3 త్తదా || 3౧
 లోహజం చేద్విశుధ్యథం తిన్త్రిణీ ఫలవారిణా ।
 వస్త్రాభరణపుష్పాద్వేరలంకృత్య మనోహరైః || 3౨
 యానమారోప్య తద్బిమ్బం యథా ర పూజామశేషతః ।
 కృత్వా మజ్జలతూయాది గమయేద్యాగమ్యైవమ్ || 33
 మణ్డపస్యోత్తరభాగే విష్టరే ౫ వినివేశయేత్ ।
 ఆచార్యో మూర్తిపై స్సాధం ప్రవిశేద్దభామ్యురమ్ || 3౪
 బహుబేరవిధానం చేద్విధి కేష విధీయతే ।
 పాశ్చాధివాసితం కూచం జలాత్తస్మాత్సముద్ధరేత్ || 3౫
 బిమ్బాచ్చవస్త్రాభరణమాల్యాన్యవసయేద్గురుః ।
 నయనోస్మీలనం కృత్వా ధృ వబెరస్య శాస్త్రుతః || 3౬
 దశయేదష్టధాన్యాని గాశ్చకన్యాన్సలక్షణాః ।
 ఉస్మీలనం శ్రియాదీనామెవం శాస్త్రోక్తవత్కనా || 3౭
 కలశై స్సప్తదశభిఃకృతాది ద్రవ్యసంయుతైః ||
 ఛాయాన్నపసమాదశే సకూచే కల్పయేద్గురుః || 3౮
 పృథక్చీయాదిదేవీనాం స్తువనం సవభిఃకృతైః ।
 బ్రహ్మేశౌ సప్తకలశైః ఋషీణామపి పఞ్చభిః ! 3౯
 త్రిభిశ్చ దేవతానాం స్యాదేకేన కలశేన వా ।
 నీరాజనా నైవస్త్రాద్యైరుపచారై స్సమచయేత్ || ౪౦
 ధృవబేరస్య హృదయే తస్య దీపమణి ప్రభమ్ ।

౧ ఉత్థాప్య. ౨ స్తకాశాః 3 కళః . ౪ సమా ౫ సన్ని.

విన్యస్య మన్త్రీనూచాయో ద్వాదశాక్షరసంజ్ఞితమ్ || ౪౧
 బింబమాచ్ఛాదయేద్వస్త్రైః కమ్బులై వా సమన్తతః |
 ఏవం కురూచ్ఛ్రీ యాదీనాం తతో నిగత్వ మద్దిరాత్ || ౪౨
 మణ్ణపథాం ప్రీతికృతిం ఛాదయేత్కమ్బులాదిభిః |
 రై మయం రాజతం వాపి పాత్రీమాఢకపూరితమ్ || ౪౩
 ధావ్యరాశౌ నిధాయాగేౌ పూరయేత్తద్యథాక్రీమమ్ |
 మధునా సర్పిషా చై వ పూరయేచ్ఛాదయేత్తతః || ౪౪
 వాససా పరిశుద్ధేన ం పాత్రీయోశ్చ తయోః పునః |
 అచ్యయేద్భాస్కరం పూర్వే పశ్చిమే శశినం తథా || ౪౫
 మన్త్రీణ మధువాతేతి సర్పిరాద్యభిమన్త్రీయేత్ |
 అష్టాఙ్గులా శలాకాస్యాద్యేౌ మయూ చాధ రాజతీ || ౪౬
 అష్టధాన్యాని పరితః పాత్రేషు వివివేశయేత్ |
 గాః కన్యకాశ్చ రుచిరాః భూషణేశ్చాపి భూషితాః || ౪౭
 ఆనీయ స్థాపయేత్పాశ్వే బ్రహ్మఘోషైశ్చ ఘోషయేత్ |
 మధ్వక్తముఖయా నేత్రీ రై మయ్యా చ శలాకయా || ౪౮
 దక్షిణం ప్రోల్లిఖేద్వామగ సర్పిషా క్తశలాకయా |
 రాజత్యా విలిఖేన్నేత్రీం తచ్చక్షురితి సంపఠక || ౪౯
 వ్యపాహ్యచ్ఛాదనపటం దశయేత్కథుసర్పిషీ |
 అష్టధాన్యాని గాక్షేచ కన్యకాః పురత స్థితాః || ౫౦
 గురవే గాః స్రీయచ్ఛేత గోవిందః పీయతామితి |
 పాత్రీయుగ్మం శలాకే చ దద్యాద్ధాన్యాష్టకం తథా || ౫౧
 నేత్రోన్మీలనవేలాయాం వాద్యఘోషేణ ఘోషయేత్ |

గురవే దక్షిణాం దద్వాజ్జీవాజీవధనాత్మికామ్ || ౫౨
 కాతుకం బద్ధయేద్భిమ్బే స్న పనాథం యథావిధి |
 మూలమస్త్రోణ తద్భిమ్బం సముత్థాప్య సమోత్తతః || ౫౩
 ఋత్విస్థిఃశ్శాకునం సూక్తమధీయానైశ్చ భూసురైః |
 స్నానమణ్ణపభూభాగే తతోమమ్బురవిష్టరే || ౫౪
 క్షౌమాస్తరణసంయుక్తే స్థాపయేత్ప్రీత్య గ గాననమ్ |
 భద్రాది మస్త్రీమాచార్యాంస్వయముచ్చాయం మస్త్రీవిత్ ||
 వింశ త్యేకోనమృద్భిస్తు పుణ్యక్షేత్రాది జన్మభిః |
 ఉదబ్జుఖః స్థితో మృద్భిరాలిప్య ప్రతిమాం తతః || ౫౬
 మూఢాకానం దివ ఇత్యేతామృచముచ్చారయేచ్ఛభైః |
 జలైరిమం మే వరుణ ఇత్యుచ్చాయం సమూర్తిపః || ౫౮
 క్షౌలయేత్కౌతుకం సవణం కలశైస్నాపయేద్గురుః |
 దేవస్య పురతః స్థాప్య సూత్రీవస్త్రాది వేష్టితామ్ || ౫౯
 ౨ సకూచాకామ్ పల్లనై యుక్తామ్ కలశామ్ ధాన్యరాశిషు
 పాద్యాభిషేచనం కుర్యాదిదం విష్ణురీతీరయమ్ || ౬౦
 ౩ ఆపోహిశ్శెతి మస్త్రోణ తథాఘ్నేకాభి ర షేచనమ్ |
 ౪ ఇమంమే వరుణఇత్యేవ తథా ౨౨ చమనవారిణామ్ || ౬౧
 పవిత్రం తేతి మస్త్రోణ పఞ్చగవ్యాభిషేచనమ్ |
 ౬ ఘృతస్నా తేతి సామ్నా చ ఘృతైవే వాభిషేచయేత్ || ౬౨
 దధికాన్తేతి మస్త్రోణ దధిన్నపనమాచరేత్ |
 పయోవ్రీతేన సామ్నా చ పయసా స్నపనం భవేత్ || ౬౩

౧ గాననమ్. ౨ సకూచమల్లకై. ౩ ఆపోహ ఇతి మస్త్రోణ-ఆశ
 ఇద్వైతి మస్త్రోణ. ౪ షేచయేత్. ౫ ఇమంనై వరుణ ఇత్యేవ మస్త్రోణాచామ.
 ౬ ఘృతపత్యేతి.

మధువాలేతి మస్త్రీణం మధునా స్తుపయేస్తురుః ।

యజ్ఞాయజ్ఞేతి మస్త్రీణం కషాయామ్భోభి ౨ షెచయేత్ ॥ ౬౩

మాసస్తోకే త్రిప్తీచా ౩ తోయైరుష్ణైశ్చై ౪ వాభిషెచయేత్ ॥

వవత్ తే విష్ణువిత్వాదిమస్త్రీణం మశివారిణా ॥ ౬౪

ఫలిసేత్యనువాకేన ౫ స్నాపయేత్తు ఫలాంభసా ।

హిరణ్యగర్భమస్త్రీణం ౬ స్నాపయేత్లోహవారిణా ॥ ౬౫

౭ శన్నో దేవీతి స్నానం మస్త్రీతై మాజనామ్బుభిః ।

గన్ధద్వారైతి మస్త్రీణం గన్ధామ్బుకలశేన తు ॥ ౬౬

త్రోతారమితి సామ్నా చ భవేదక్షతవారిణా ।

యవామ్బుకలశేన స్వాదిదం విష్ణురితి త్వప్తీచా ॥ ౬౭

సృశూక్తై చ శుద్ధాభిరద్భిరస్తేభిషెచయేత్ ।

ఉపచారైశ్చ వస్త్రాసేవీదానాద్వైస్సమచయేత్ ॥ ౬౮

పూర్వే వా దక్షిణేభాగే శయ్యాం వేద్యాం ప్రకల్పయేత్ ।

ప్రొక్షయేద్వేదికాం పూర్వం ద్వాదశాక్షరవిద్యయా ॥ ౬౯

ప్రొక్షగ్రామిణా గ్రామ్యా దభాణా సంస్త్రీయేపుష్కలా ॥

శాలీనాం ౮ వజ్రుభారాణి తన్ద్వలంధకసంమితా ॥ ౭౦

౯ ఉపరిష్టాత్ క్షీపేత్త్రేణాం తిలానుపరి నిక్షీపేత్ ।

౧౦ తదధాణా చతురశ్రాన్వా వృక్షాన్వా తాన్వీకీయా చ ॥

చమన్ నైయ్యాఘ్రిముపరి ౧౧ తిలానామపి నిక్షీపేత్ ॥

౦ మధున్నవసూచయేత్. ౧ షెచయేత్. ౩ నీరై. ౪ వాభిషేచయేత్. ౫ స్నానం యాస్తుఫలాంభసా. ౬ కలశైః. ౭ శన్నోదేవీతి మస్త్రీణం మాజనం చాభిషెచయేత్. ౮ వవభారాణి. వవభారాణాం ఇతి వ. ౯ ఉపరిష్టాచ్ఛ్రేణాం తు ౧౦ తదధాణం చతురశ్రాం వా వృక్షాం వా. ౧౧ తిలానుపరి.

తూలికాం నిక్షీపేత్త స్మిన్ మృద్వాస్తరణభూషితామ్ || ౧౭

కమ్బలానుపరిష్టాచ్చ త్షౌమం తదుపరి క్షీపేత్ |

చిత్రాశ్చి వస్త్రాశ్చి తథా శుక్లాని చ తథోపరి || ౧౮

౧ కాష్ఠజం సుదృఢం స్నిగ్ధం చతుర్హస్తసమన్వితమ్ |

చతుష్పాదసమాయుక్తం చతురశ్రాయతం తతః || ౧౯

ఖట్వాసంజ్ఞితపయఃజ్ఞం తదూర్ధ్వే స్థాపయేత్ప్రతః |

దుకూలం మృదుతల్పం చ విన్యసేత్సోపరిచ్ఛదమ్ || ౨౦

౨ ఉపధానాని చిత్రాశ్చి శయనాజ్ఞాని కల్పయేత్ |

కస్తూరికాదిగన్ధైశ్చ సుగన్ధైరధివాసితామ్ || ౨౧

సుగన్ధపుష్పాస్తరణాం నానాలజ్కారశోభితామ్ |

శయ్యాం కృత్యైవమేతస్యాం దేవమాసీయ శాయయేత్ || ౨౨

సూక్తాని పౌరుషాదీని ప్రశస్తాని యథాతథమ్ |

౩ అధీయానై విశ్రాంత వయోసానిధామవ్యైశ్చ ౫ మజ్జలైః || ౨౩

తూయశ్చైవైధాపూర్వం మూర్తిః శాశ్వగురుస్స్వయమ్ |

ఉత్తిష్ఠే త్యాదిమన్త్రైః సముత్థాప్య చ కౌతుకమ్ || ౨౪

శయ్యావేదిభువం నిన్యబఃహిః కుణ్డం యథాతథమ్ |

ప్రీదక్షిణ్యైః ౬ శసకైశ్చయ్యాయాం శాయయేద్గురుః || ౨౫

౭ ఇదంవిష్ణురీతి ప్రోచ్య విశ్వతశ్చక్షుసోజ్యసి |

ప్రీక్ష్చిన్ దక్షిణావక్త్రం యద్వాస్యాస్మద్విరాసనమ్ || ౨౬

శిరో వా దక్షిణాశాయామిత్థం శయన కల్పనమ్ |

౧ "కాష్ఠ" ఇత్యది. "పరిచ్ఛదమ్" ఇత్యన్తం కథు చిత్కోకథు నాస్తి.

౨ సోపధానాని. ౩ "అధీయానైః-యథాతథమ్" ఇదమపి ప్రోకద్వయం క్వచిన్న దృశ్యతే. ౪ వక్త్రాః. ౫ భూసురైః. ౬ కలశమ్. ౭ యదైవస్థనమితి.

కమ్పలేనాధవా వస్త్రైశ్చానయేత్ప్రతిమామపి ॥ ౮౨
 యువాసువాసా ఇత్యాది (బ్రువన్విష్వక్చతుముఖః ।
 అశ్వత్థతోరణం ప్రాచ్యం యజేత తదనన్తరమ్ ॥ ౮౩
 ౧ ఋగ్రూపమింద్రిదేవత్యం సుశోభనసమాహ్వయమ్ ।
 యామ్యై త్వోదుమ్బరం ౨ స్యాత్తు యాజుషం యమదైవతమ్ ॥ ౮౪
 నామ్నా సుభద్రం వారుణ్యాం న్యగ్రోధం ౩ సోమవారుణమ్ ।
 ౪ సుబన్ధసంజ్ఞంకౌబేయాం ప్లక్షం నామ్నాసుహోత్రకమ్ ॥ ౮౫
 సోమదైవత్యముద్దిష్టం యజేదాధవణం గురుః ।
 ధ్వజద్వయం ద్వారపాశ్వస్థితం రత్నసమాహ్వయమ్ ॥ ౮౬
 ౫ దౌవారికాన్మహాభాగాన్ యజేత కమలాసన ।
 కుముదః కుముదాక్షశ్చ ద్వారపాలా పురః స్మృతౌ ॥ ౮౭
 దక్షిణస్యాం ధ్వజౌ వీతౌ ౬ పుణ్డరీకాక్షవామనా ।
 ద్వాష్టాన్ (వతీచ్యాం నీలాభౌ ధ్వజౌ దౌవారికౌ పునః ॥ ౮౮
 శంకుకణస్వవనేత్రస్తథోదకాన్డకౌ ధ్వజౌ ।
 సుముఖం సువ్రతిష్ఠం చ ద్వాష్టాన్ ధ్యాయేద్ధ్వజాంశుకే ॥ ౮౯
 అష్టే కుమ్భాంశ్చ పూవాదిద్వారేషు వినివేశయేత్ ।
 ద్వా ద్వా సవస్త్రాన్ సాశ్వత్థపల్లవాన్ ౭ సపిథానకాన్ ॥ ౯౦
 ధాన్యరాశిషు మన్త్రైణ ఇదంవిష్ణుశితి స్వయమ్ ।
 నామాని తెషాం క్రమశః కథ్యంతే తాని సంశృణు ॥ ౯౧
 పూణశ్చ పుష్కరశ్చైవ స్యాతామానన్దనన్దనా ।
 వీరసేనస్సుషేణశ్చ సమ్భవః ప్రభవస్తథా ॥ ౯౨

౧ ఋగ్వేదమింద్రి. ౨ క్రాగ్ధైవతం యజుషా స్థితమ్, యాజ్యం.
 ౩ సాసువారుణమ్. ౪ సుబన్ధసౌఖ్యమ్. సుబన్ధసంజ్ఞమ్. ౫ దౌవారికాన్త వా
 ధ్యాయన్. ౬ పుణ్డరీకాఖ్య. ౭ సాక్షతోదకాన్.

రత్నాని చాప్టా క్రమశః కుమ్భేషు నినివేశయేత్ |
 పద్మరాగం ప్రవాలం చ ౧ వజ్రం వైడూర్యమేవ చ || ౯౩
 పుష్యరాగం తథానీలమణిం మరతకం తథా |
 ముక్తాస్ఫటికముద్గిప్తం సవణం మన్ద్రేణ నిక్షిపేత్ || ౯౪
 ౨ తోరణస్యజ కుమ్భాద్వికా పూవోక్తా పృథగచయేత్ |
 తోరణాని చ వాసోభిః నవైరాచ్ఛాదయేత్పృథక్ || ౯౫
 పూవాదౌ పలజే విప్రాక్ బహ్వూచాస్య మునామగాః |
 అధవాఙ్గిరసాభిజ్ఞాక్ ౩ అపరాన్వేదపారగాః || ౯౬
 తత్తద్వేదాసథీయూనాన్ ర తత్తద్విక్షు నివేశయేత్ |
 ఆచార్యో హృదయే దేవమద్యుతం సుసమాహితః || ౯౭
 ధ్యాయేత్పూర్వాయాది ఘోషేశ్చ పఠతః పరిఘోషయేత్ |
 మూర్తికూమ్భాంశ్చ పఠితస్సపిఠానాన్ సవస్త్రుకాన్ || ౯౮
 అష్టే ప్రాగాదికాష్టాసు ధాన్యరాశిషు పూరితాః |
 అద్భిశ్చుద్ధాభిరశ్వత్థవత్రయుక్తాన్ గృ సరత్న కాన్ || ౯౯
 తెషు శఙ్ఖం చ చక్రం చ గదాం షడ్మం ధ్వజం తథా |
 శ్రీవత్సం గరుడం కూమణం జామ్బూనదమయం క్షిపేత్ || ౧౦౦
 మధ్యే మధ్యే చ కుమ్భానాం శ్రీవత్సాన్యష్టమజ్జలమ్ |
 పాలికాస్నామ్నూరా వేదిం పఠితః స్థాపయేత్తతః || ౧౦౧
 విష్ణాద్విమూర్తీరస్టే చ కుమ్భే ౬ స్వావాహ్య పూజయేత్ |
 ౭ మహాకుమ్భం చ దేవస్య నిక్షిపేత్పశ్చిమాత్తరే || ౧౦౨
 ధాన్యరాశౌ సాపిఠానం ద్రోణం గన్ధామ్బుపూరితమ్ |

౧ వాలవాయుజమెవ చ. ౨ పూవోక్తాన్వేదపుష్పాద్యైః పృథగభ్యవ-
 యేత్సుః. ౩ స్త్రువుగా. ౪ నియాయం పి. ౫ సవస్త్రుకాన్. ౬ స్వష్ట్రసు.
 ౭ మహాకుమ్భం దేవస్య.

హేమరత్నాదికం యుగ్మవస్త్రేణాచ్ఛాసితం పునః ॥	౧౦౩
సకూచఃపిప్పలదలాం పాశ్వేక తస్య గళన్తికామ్ ।	
ససూత్రవస్త్రసంక్చన్నాం కూచఃకాయక్రాం నివేశయేత్ ॥	౧౦౪
సాపిధానాం శివామోఽభిః పూరితాం నిగమాదినా ।	
పాయసాన్నేన చ తదా బ్రాహ్మణా భగవన్మయా ॥	౧౦౫
భోజయేద్వాదశమితాసథికాన్వా యథావసు ।	
తిలా వాసాంసి సు-త్యైణి సువణం గాశ్చ దక్షిణాః ॥	౧౦౬
తేభ్యో దద్యాద్భుక్తవద్భ్యో యజమానస్సమాహితః ।	
అభేయుస్తతో హోమం ఋత్విజౌ గువణనుజ్జయా ॥	౧౦౭
అశ్వేథాచ్చ శమీగభాదరణీ మాహరైత్తతః ।	
మధిత్సాగ్ని ముపాదాయ సూయాకాన్తాశ్మనో పి వా ॥	౧౦౮
తాకికం వాగ్నిం మాదాయ ద్వాదశాక్షరవిద్యయా ।	
ప్రాక్ష్య ధ్యాత్వా చ దివ్యాగ్నిం ప్రత్యక్కుణ్డే నమిస్థయేత్ ॥	౧౦౯
పయాగ్నికరణం కుయాత్కుణ్డానాం దభణముష్టిభిః ।	
౨ కుణ్డేష్వన్యేషు దహనం ప్రత్యక్కుణ్డాత్సముద్ధరేత్ ॥	౧౧౦
అగ్ర సంస్కృత్య దహనమన్యకుణ్డే విహాయ చ ।	
అగ్నిమధ్యస్థపద్మస్థం తం తం దేవమనుస్మరేత్ ॥	౧౧౧
వాసు దేవం చతుష్కోణే చాపె నజ్కషణం తథా ।	
వృత్తై ప్రద్యుమ్ననామానమనిరుద్ధం త్రికోణకే ॥	౧౧౨
ఋతోఽధికేషు కుణ్డేషు కల్పితేషు యథాతథమ్ ।	
యుగ్మేష్వయుగ్మేషు తథా దేవతాః పూర్వమిరితాః ॥	౧౧౩
ప్రాగాదిషు చ కుణ్డేషు క్రమేణ సమిధః స్తృతాః ।	
పాలాశధూర్వఖదిరబిల్వాదుమ్పరభూరుహామ్ ॥	౧౧౪

ఆగ్నేయాది విదితుః స్యుః పిప్పలప్లక్షసమ్భవాః |
 న్యగ్రోధప్రభవాశ్చైవ కాశ్మయప్రభవాస్తథా || ౧౧౧
 పాలాశసమిధోఽన్యత్ర భూయసాం ౧ పరికల్పనే |
 ఉక్తాభావే తు సవత్ర పాలాశ సమిధో మతాః || ౧౧౨
 చతస్రో ధేనవస్సాప్యః దక్షిణద్వాయుదమ్మభాః |
 గణ్గా నరస్వతీ గౌదా యమునా ౨ సూపధారిణీ || ౧౧౩
 దుగ్ధైస్తదీయైశ్చృపణం చ సూణామహుశీస్తథా |
 శ్రవయేత్ప్రయసా పూవం శాలితణ్డులమాధకమ్ || ౧౧౪
 కృనరై దాక్షిణాత్యాగ్నౌ పాశ్చాత్యై గుడమిశ్రితమ్ |
 ఉదీచ్యాగ్నౌ హరిద్రాన్నం దుగ్ధాన్నమితరాగ్నిషు || ౧౧౫
 సమిస్థిరాజ్యైశ్చరుభిబీజై హోమః క్రమాత్ స్మృతః |
 ప్రత్యేకం శతమష్టే చ హోమస్సాస్మృత్యమిధాదిభిః || ౧౧౬
 తిలశాలియవా వేణు హోమబీజాన్యనుక్రమాత్ |
 తిలైరితరకుణ్డేషు తైవా సవత్ర పద్మజ || ౧౧౭
 హోతార ౩ శ్చనమాసీనాస్సోత్తరీయాస్వలంకృతాః |
 ప్రాఙ్ముఖా జుహుయుస్సవే గువాదిప్తేన వత్సనా || ౧౧౮
 తేషు ౪ జుహ్వత్సు ఋత్వితు యజేత గురురాత్మవాః |
 మహాకుమ్భే పరం జ్యోతిశ్చైతన్య ఘనమక్షరమ్ || ౧౧౯
 సవగం మూలమస్త్రీణ సమావాహ్యమ్యుతం హరిమ్ |
 సకలీకృత్య చాఘ్నూద్వైరచయేన్నిగమాదినా || ౧౨౦
 సుదశనం చ కరకే సహస్రాదిత్యసన్నిభమ్ |
 సహస్రారం సహస్రేణ జ్వాలాభిరభివెష్టితమ్ || ౧౨౧
 ఆవాహ్య స్వేన మస్త్రీణ పూజయేత్కమలాసన |

౧ పరికల్పయేత్. ౨ నామ. ౩ శ్చాసనా. ౪ కుణ్డేషు.

స్వస్తికాసనమాబధ్య శయానాం ప్రతిమామను	౧౨౩
ఆసీత దేశికస్పృష్టిసంహారక్రమవిత్తమః	
అచాఽం చ తాం భూతమయీం ౧ సంహారక్రమమాస్థితః	౧౨౪
పునస్పృష్టిక్రమేణైవ సృజేత్తద్ధ్యానమాస్థితః	
ప్రాచీనకుణ్డై జుహుయాత్తత్త్వాని కపిలాఘృతైః	౧౨౫
ప్రత్యేకమష్టోత్తరశతం తత్యేష్వాహుతయః స్తృతాః	
అష్టోత్తరా విశతివాఽ యద్వాప్తో శక్త్యపేక్షయా	౧౨౬
జీవాదికః తత్ప్రహోమ స్వాహానైస్త్వస్వనామభిః	
మకారం స్ఫటికాభానం జీవం వ్యాపకమాదితః	౧౩౦
ఆవలత్యనై ప్రకికృతౌ విన్యసే ౨ త్ప్రీణనం తతః	
జిహ్వాధిం భకారం తు సితం న్యస్యేద్యథాపురమ్	౧౩౧
బకారం స్ఫటికాభానం ౩ బుద్ధితత్త్వమనన్తరమ్	
అహఙ్కారం పాటలాభం ఘకారం హృది విన్యసేత్	౧౩౨
మనస్వితా సితనిభం పకారం హృదయే తథా	
నకారం శబ్దతన్మాత్రం శ్రోత్రై శుక్లనిభం తథా	౧౩౩
ధకారం లాఘితం స్పృశ తన్మాత్రం ప్రతిమాత్వచి	
దకారం రూపతన్మాత్రం దృశోజ్యోతిమయం తథా	౧౩౪
ఢకారం రసతన్మాత్రం పాణ్డరాభం చ తాఽనుని	
తకారం గంధతన్మాత్రం నాసికాయాం తథాసితమ్	౧౩౫
ణకారం పాటలనిభం శ్రోత్రాత్కానం చ కణయోః	
ఠకారం హేమతుల్యాభం త్వగాత్కానం తథా త్వచి	౧౩౬
డకారం నేత్రయోః కృష్ణం నెత్రాత్కానమనన్తరమ్	

గౌరం తకారం జిహ్వాయాం జిహ్వత్తానం చతుర్ముఖ ॥ ౧౩౭
 టకారమసితం ఘ్రాణ రూపం ఘ్రాణైస్త్రి ౧ యంతథా ।
 సితం ఇకారం వాగ్రూపం వాగధారై నివేశయేత్ ॥ ౧౩౮
 రక్తం ఝకారం కరయోః కర్మాత్తానం ౨ నివేశయేత్ ।
 రక్తం జకారం పదయోః పదాత్తానం నివేశయేత్ ॥ ౧౩౯
 ఛకారస్య చ రక్తస్య ౩ న్యాసః పాయశా తదాత్మనః ।
 చకారం మేహనే హేమవణం మెహనరూపిణమ్ ॥ ౧౪౦
 జకారం పృథివీతత్వం వీతాభం చతురశ్రకమ్ ।
 పాదేచ జానుపయన్తై హుత్వాన్తై వినివేశయేత్ ॥ ౧౪౧
 ఘకార మధః ర శీతాంశుం తుల్యకారం జలూత్మకమ్ ।
 స్ఫటికాభం తదూద్ధైతు గుహ్యస్తే వినివేశయేత్ ॥ ౧౪౨
 గకారం లోహితం కోణైస్త్రిభిర్యుక్తముషబుఢమ్ ।
 గుహ్యత్ప్రీభృతినాభ్యంతం వన్యనేద్దేశికోత్తమః ॥ ౧౪౩
 ఖకారం వేదికాకారం ధూమ్రాభం శ్వసనాత్మకమ్ ।
 నాశేరుపరిఘ్రాణాంతం హుత్వా స్తే వినివేశయేత్ ॥ ౧౪౪
 గీ నిరాకారం కకారం చ నభౌజ్జనశిలా ౬ మయమ్ ।
 నాసికొపరి మూర్ధాన్తమాహుత్వైన్తై నివేశయేత్ ॥ ౧౪౫
 తత్వజాకోమం చ తన్నాస్యసం కృత్వైవం తదనన్తరమ్ ।
 ప్రాణాది దశవాయూనాం ౭ న్యసనం స్యాదిడాదిషు ॥ ౧౪౬
 ౮ బ్రహ్మాది పరివారేషు దేవీషు కమలాదిషు ।

౧ యస్యసెత్. ౨ చతుర్ముఖ. ౩ న్యాసోఽపాసె. ౪ శీతాంశు
 సామ్యం. ౫ కకారః సజ్జననిధం నిరాకారం నభాత్మకమ్. ౬ నిభమ్. ౭ సుషు
 మ్నాదిష్వభస్యసేత్.

౮ అత్ర శ్లోకద్వయముధికం లిఖితం క్వచిత్కోకై దృశ్యతే తద్యథా.—

తత్త్వన్యాసో యథోక్తేన మాగణేణ స్యాచ్ఛతుముఖం ॥ ౧౪౭
 సుదశనాద్యాయుధాని వసమాలాదికాన్యపి ।
 న్యస్యేద్యథాయథం ౧ మస్త్రైః ప్రతికాయేషు శాక్తిణః ॥ ౧౪౮
 న జగ్గమేషు బిష్పేషు షోడశన్యాసమాచరేత్ ।
 ప్రణవస్య వ్యాహృతీనామకారాద్యక్షరస్యచ ॥ ౧౪౯
 ఋక్షౌణమపి కాలస్య ౨ వాసరాద్యయనస్య చ ।
 బ్రాహ్మణా దేశ్వవణస్య తోయస్య నిగమస్య చ ॥ ౧౫౦
 దేవతానాం విరాజశ్చ క్రతునాం చ గుణస్య చ ।
 ౩ సత్వాదేశ్చైవ మూర్తీణాం శక్తీనాం షడ్గుణస్య చ ॥ ౧౫౧
 లోకానాం న్యసనం కుయాత్ షోడశానామితి క్రమాత్ ।
 ౪ అకారాద్యాత్మకం హుత్వా ప్రణవం తదనంతరం ॥ ౧౫౨
 అకారం హృదయే విష్ణో గి న్యస్యేద్భాగే తు దక్షిణే ।
 ఉకారం బ్రహ్మణో యావం వామే ౬ స్త్యం శంకరాత్మకమ్ ॥
 హోమేన తవయిత్వాస్తే ప్రణవం వినివేశయేత్ ।
 వ్యాహృతీనాం ౭ చ తిస్రణాం పాదే హృది శిరస్యపి ॥ ౧౫౩
 న్యాసం కుయాత్ దకారాదిస్వరాన్స్వస్యైత్క్రమాద్గురుః ।
 రసనాయాం ముఖే దృష్ట్వోశ్చోత్తయో ౮ నాసికాపుటే ॥ ౧౫౪

సుషుమ్నా పిఙ్గాల పూషా హస్తి జిహ్వో శయస్విని ।
 అలంబుసెడా గాన్ధారీ కాశిక్యపి కుహూరపి ॥
 ప్రాణోపాసస్సమంశ్చ వ్యానోదాన ధనష్టయాః ।
 కృకరో ఔషధతోఽథ నాగహుమా దశానిలాః ॥

ఇదమేన పద్యద్వయం అన్యేషు కోశేషు ఉత్తరప్ర (౧౫౪ స్తో) అక్షరన్యాస విధానానంతరం నివిష్టం దృశ్యతే.

౧ సస్త్రైః. ౨ వత్సనాద్యాత్తనస్తధా. ౩ సత్వాన్యైశ్చైవ శక్తీనాం. తత్త్వైః ప్రాణముర్తీణాం. ౪ కకారాన్యైశ్చ. ౫ న్యాసో. ౬ శాన్యం కరా. ౭ చతుస్రణాం ౮ నాసికాద్వయం.

దస్తపక్ష్ట్యా తథాదొష్ణద్వయే చాస్యై లలాటకే |
 తాలుస్యథ య కా రా దేన్యాకసం కుయూకవత్స్త్రితః | ౧౫౬
 త్వచి నృప్త్యోనాకసికాయాం దశనాగ్రే తథా శ్రుతౌ |
 ఉకరే చ తథా కట్యాం హృదయే నాభిమణ్డశా || ౧౫౭
 ముహనే తపణయిత్వానై హోమేష న్యూప ఇచ్యతే |
 షణ్షు ౧ వారాక కకారావీక అఙ్గులీషు చ జఙ్ఘయోః || ౧౫౮
 భుజ మోనన్యూసనం కు రూకదక్షరన్యాస ఈదృశః |
 ౨ సుషుక్మా పిఙ్గలా ఘ్రామా హస్తి జిహ్వో యశస్త్రిసీ || ౧౫౯
 అబమ్బుసైవ గాఢాకీ కాశినీ చ కుహూరపి |
 ప్రాణాపానసమానాశ్చ వ్యానోదానౌ చ వాయువః || ౧౬౦
 నాగః కూమశ్చ కృకరో దేవదత్తో భనంజయః |
 అధనా మాతృకా న్యాసమేవ మేవ సమాచరేత్ || ౧౬౧
 అకారం తాలుని న్యస్య ముఖై చాకారమేవ చ |
 ఇకు లోచనయోన్యస్యస్య ఉఱ్ఱః శ్రవణయోస్తథా || ౧౬౨
 ఏవ దశనపక్ష్ట్యా చ ఓఙౌ ఓష్ఠగతౌ స్మరేత్ |
 అ మిశ్రేవ లలాటె తు అః కారం రసనే తథా || ౧౬౩
 యకారం త్వగ్గతం న్యస్య రేఫం చక్షుషి విన్యసేత్ |
 లకారం నాసికాయాం తు వకారం దశనాగ్రతః || ౧౬౪
 శ్రోత్రై శకారం విన్యస్య షకారముదరే తథా |
 సకారం కటిదేశే తు హకారం హృదయే తథా || ౧౬౫
 క్షకారం నాభి వేశే తు విన్యస్త్ద్విజనత్తమః |
 పవగోక బాహురేకస్తు తవగన్తు ద్వితీయకః || ౧౬౬

౧ వగాక ౩ కాంఱె. ౨ "సుషుక్మా" ఇత్యాది "స్విహోస్తుమే" ఇతివ్రంతం సాధకసప్తపద్యాలి కేవలం క్విచిత్కోశై దృశ్యంతే.

టవగణశ్చ చవగణశ్చ జ్ఞాన్వయముదాహృతమ్ |
 కవగోఽఙ్గులయస్స వాఽ విజ్ఞాతవ్యా ద్విజోత్తమ || ౧౬౨
 ఋక్షాణి రోహిణ్యాదీని న్యసేదేషు యథాక్రమమ్ |
 హృదయే మూర్ధ్ని కేశేషు లలాటే వదనే తథా || ౧౬౩
 నాసికాయాం చ దస్తేషు శ్రోత్రే బాహ్వోః కరద్వయే |
 స్తనయోరుదరే కట్యం మేహనే వృషణే తథా || ౧౬౪
 పాయూర్వోఽఙ్గులయోశ్చ పాదయోఽగ్రపాదయోః |
 సూర్యుదయో గ్రహశ్చన్యే తథా సప్తమయో ధ్రువః || ౧౬౫
 ఏతాశ్చ వ్యోమని యథా తథా దేవే నివేశయేత్ |
 శ్రుత్యాది కల్పసయన్తాః కాలభేదాశ్చతుముఖ || ౧౬౬
 సూలసూక్ష్మా యథాయోగం న్యసనీయాస్సమేధసా |
 ముఖ బాహూరు పాదేషు దేవస్య బ్రాహ్మణాదయః || ౧౬౭
 న్యసనీయాస్సరిత్యూపవాపీతోయాది నిర్ఘరాః |
 నివేశనీయః దేవస్య దేహే వేదా ఋగాదయః || ౧౬౮
 అజ్ఞాని చ తదథాని శాస్త్రాణి వివిధాని చ |
 దేవతాని తథా న్యాని చతుముఖ ముఖాని చ || ౧౬౯
 ఋషీనపి తథా ముఖ్యానస్యచ్చాపి విభూతిమత్ |
 ౧ దేవే నివేశయేత్సవం త్రైలోక్యం సచరాచరమ్ || ౧౭౦
 స్వలోకం శిరసి న్యస్యేన్నేత్రయోశ్చద్భ్రాహ్మణా |
 నాసికాయాం తథావాయు దిశో బాహుషు హృద్గతాః || ౧౭౧
 ఋషీంశ్చ ౨ వ్యోమ చ వపుష్యంతరాత్మని దేవతాః |
 మేఘాశ్చ కేశా విజ్ఞేయాః నక్షత్రాణి చ భూషణమ్ || ౧౭౨

౧ దేహి. ౨ వ్యోమ్ని చరతః పురుషూతాదిదేవతాః.

ముఖమగ్నిస్తథా వాణీ శుద్ధవణా సరస్వతీ |
 వేరాజన్యా స ఇత్యేషః కథితః కమలాసన || ౧౭౮
 అశ్వమేధాదయస్సవే క్రతవశ్చ యథాశభమ్ |
 సవాణ్ణేషు నిధాతవ్యాస్తస్మిన్ క్రతురుయేఽచ్యుతే || ౧౭౯
 సత్త్వం రజస్తమశ్చేతి న్యసనీయం గుణాత్రయమ్ |
 మత్స్వది దశమూర్తినాం న్యసనం తదనస్తరమ్ || ౧౮౦
 దేవీనాం చ శ్రియాదీనాం న్యాసః కాయో యథాక్రమమ్ |
 విజ్ఞానాది గుణాష్టత్పు వినివేశ్యాస్సమాధినా || ౧౮౧
 లోకాశ్చతుదశ తథా సాదాదిషు యథాక్రమమ్ |
 మూర్ధా పయన్తమజ్ఞేషు దేవదేహే ౧ యథావిధి || ౧౮౨
 న్యసనీయాశ్చతుర్వక్త్ర గురుణా శాస్త్రుచక్షుషా |
 కృత్యేవం ఊడశన్యాసం శాన్తిహోమం సమాచరేత్ || ౧౮౩
 మధునా భూరితి ప్రాచ్యే కుణ్డే హుత్వా శతాహుతీః |
 సంపాతేన స్పృశేత్పాదా దేవస్య భువ ఇత్యుతః || ౧౮౪
 దక్షిణాగ్నా తథా హుత్వా పయసా జఠరం స్పృశేత్ |
 దధ్నాతు పశ్చిమే కుణ్డే హుత్వా స్వరితి సంస్పృశేత్ || ౧౮౫
 వక్త్రం సమస్తేనాజ్యేన హుత్వోద్దీచీనపావకే |
 శిరస్పృశేచ్ఛ సంపాతైరణం చ సకలం హరేః || ౧౮౬
 గుడేవాజ్యేన మధునా కుణ్డే తస్మిన్ గురుస్వయమ్ |
 హుత్వా చ విష్ణుగాయత్ర్యా సంపాతేన ముఖం స్పృశేత్ || ౧౮౭
 పాలాశ ఖాదిరాశ్వత్థబిల్వశాఖాభిరంబుభిః |
 సింహ్నేయుర్ముర్తిపా ౨ స్సహ్యగ్వేదీదిక్కులశస్థితైః || ౧౮౮

౧ యథాక్రమమ్. ౨ స్సవేశేవేదికా కలశస్థితైః - వేదికాం.

- అబ్లింగైః పావనైర్ముస్త్రైశ్చైతస్యా శాఖయా గురుః ।
 వేదికా కోణకుమ్భస్థస్త్విద్ధాఽయత్రియా తథా ॥ ౧౮౯
- లోహజే నారుజే శ్చేల విధిరేషః ప్రకీర్తితః ।
 బహుబేరే తు సదనే సంహారోత్పాదనాదికమ్ ॥ ౧౯౦
- కుయాదన్తః ప్రవిశ్యైసం శాన్తిహోమావసానికమ్ ।
 శ్రియాదిపరివారేషు సంహారోత్పాదనాదికమ్ ॥ ౧౯౧
- ఏవమేవ భవేద్భ్రష్టా బ్రహ్మాదిష్వపి తత్తథా ।
 సంజీవ కరణం చైవ క్షేత్రజన్యసనం తథా ॥ ౧౯౨
- కృత్వాఽఘ్నూద్వ్యుపచారేణ పూజయేత్పరుషోత్తమమ్ ।
 తత్శచ్చతుర్విధాన్నం చ ప్రణవేన నివేదయేత్ ॥ ౧౯౩
- బ్రహ్మాదీనాం శ్రియాదీనాం దేవీనాం చైతదిష్వతే ।
 ఆసీనే చ శయానే చ భోగిభోగపరిష్కృతే ॥ ౧౯౪
- అనన్తమపి తం నాగముక్తేన విధిహ గురుః ।
 కల్పయేత్కౌతుకం చాపి బద్ధీయాన్మూలకాతుకే ॥ ౧౯౫
- కమ్పలాద్యైరభినవైః ప్రతిమాం ఛాదయేత్తతః ।
 అస్త్రమన్తం చ విన్యస్య ద్వారి తత్ర బలిం క్షీవేత్ ॥ ౧౯౬
- ఇన్ద్రాది పరివారేషు స్థాప్యేష్వాత్మీయ దిక్షు చ ।
 ప్రత్యావరణభూభాగే స్థానే స్థానే యథాక్రమమ్ ॥ ౧౯౭
- సమిద్భిర్జుహుయాదగ్నౌ కుణ్డే వా స్థణ్డిలె పి వా ।
 వలాశ ఖదిరాశ్వత్థప్లక్షున్యగ్రాధ బిల్వజాః ॥ ౧౯౮
- శౌదుమ్బ్యుర్శ్చ కాశ్మయస్సమిధస్సుయ్ యథాక్రమమ్ ।
 సమిద్భిరాజ్యైశ్చరుభిరస్తోత్ర శతాహుతీః ॥ ౧౯౯

౧ కుయాద్యథాక్రమం మస్త్రై బ్రాహ్మణాః ప్రయతవ్రతాః |
 త్రాతారమిత్యయాశ్చాగ్నే యమలూక ఇతిక్రమాత్ || ౨౦౦

౨ ఆసనస్తేతి చ తథా ఇచుం మె త్యాదివారుణైః |
 ౩ ఆనోనియుద్భిరితి చ మస్త్రస్సస్తై పయాగ్ంసి చ || ౨౦౧

తమీశానమితి ర తైస్తైమస్త్రై రిద్ధ్వాది దేవతాః |
 జుహుయుః పరివారాథం బ్రాహ్మణాంశ్చాసి తోషయేత్ || ౨౦౨

పిణ్డికామధివాస్యాథ వేష్టయేన్నవవాససా |
 నిక్షిప్య భాజనే లోహాన్ సరత్నాన్ ధాతుబీజకాన్ || ౨౦౩

భాజనం వాససా వేష్ట్య ధాన్యరాశిషు నిక్షిపేత్ |
 బిమ్బాని గరుడాదీనాం గి న్నావయేన్నవవాససా || ౨౦౪

ఆచ్ఛాదయేద్ధాన్యరాశౌ శాచుయేచ్ఛ యథాపురమ్ |
 దిగ్దేవతానాం వీతాని ఽ బల్యథాన్యధివాసయేత్ | ౨౦౫

౭ శయనాం ప్రతిమాం వేద్యాముత్థాస్యాధినికేతనమ్ |
 అచయేత్పాయసాద్యన్నం సన్నివేద్య చతుర్విధమ్ || ౨౦౬

నివేద్య చ మహాకుమ్భే దిక్షు దద్యాద్భలిం తతః |
 పలలం రజనీచూణం సలాజం దధి సక్తుకమ్ || ౨౦౭

బల్యన్నమేతైస్సంయోజ్య బలిగాధా ఇమాః పఠేత్ |
 ఆద్యాశ్చ ౮ కర్మజాశ్చైవ యే భూతాః ప్రాగ్దిశి స్థితాః || ౨౦౮

ప్రసన్నాః పరితుష్టాస్తే గృహ్లాం తు బలికాక్షిణః |
 వృక్షేషు పవనతాగ్రేషు యే విదిక్షు చ సంస్థితాః || ౨౦౯

౧ జుహుయుయాథా. ౨ అనూన్యనేతి. అనూన్ పఠేతిచ. అసువ్యంశేతిచ.
 ౩ ఆనూనచుమ్భి. ర స్వైస్వైస్వి. గి స్థాపయే. ఽ బల్యత్. ౭ శయనా
 త్ప్రతిమాం. ౮ పూజ్యాశ్చ.

భూమా వ్యోమ్ని స్థితా యే చ బలిం గృహ్లాంతు తేఽపి చ |
 వైనాయకాః క్షేత్రపాలాః యే చాన్యే బలికాక్షిణః || ౨౧౦
 పూషాద్యాః సాక్షవాశ్చైవ ప్రతిగృహ్లాన్విమం బలిమ్ |
 చణ్డాన్యాః కుముదాద్యాశ్చ యే భూతాః సస్వవదిక్స్థితాః ||
 ఆగచ్ఛన్తు పదే సర్వే గృహ్లాన్తు త ఏ ఇమే బలిమ్ |
 స్వప్నాధిపతి మస్త్రోణ హుత్వా చాప్టోత్తరం శతమ్ || ౨౧౧
 హేమనూత్రం ప్రతిసకం ప్రతిషావిధి సిద్ధయే |
 పుణ్యాహపూర్వం బధ్నీయాద్ధస్తై దేవస్య దక్షిణే |
 బాలబిహ్బంతు సంపూజ్య తచ్ఛక్తిమపి దేశికః || ౨౧౨
 సరూవాహ్య మహాకుమ్భే ధాన్యరాశిషు సీషీపేత్ |
 పూర్ణాహుతిం చ జహాలయుః కుణ్డే కుణ్డే చ మూర్తిపాః || ౨౧౩
 పద్మోత్పలనదామోదో ధూమో హుతభుజో యది |
 రక్తశ్వేతస్తధా ౩ వీతో ధూమస్స్వచ్ఛుభదో భవేత్ || ౨౧౪
 జ్వాలాశ్చ దక్షిణావతాశ్శుభం శంసన్తి నిశ్చితమ్ |
 తూర్క మజ్జలసన్నాదేబ్రహ్మఘోషేశ్చ ర ఘోషితైః || ౨౧౫
 గి స్వాపయేత్తాం నిశాం సర్వాం యజమానా గురుశ్చ తౌ |
 స్వప్నార్థం దర్భశయ్యాయాం ౬ శయీకముర్తిపాశ్చ తె ||

ఇతి శ్రీపాళ్ళరాత్రే మహోపనిషది పాద్మసంహితాయాం
 క్రియాపాదే శయనాధివాసాది విధానాదయోనామ

సప్తవింశోఽధ్యాయః.

౧ సస్వవదిక్. ౨ మిఃసం బలిమ్. ౩ వీతో. ౪ మజ్జలైః. ౫ యాప
 యేత్. ౬ స్వాపయేత్. ౭ శయయః.

ప్రతిష్ఠావిధిః

శ్రీభగవాన్ —

- తతః ప్రభాతే విమల దృష్టే చ రవిమణ్డల |
 పుణ్యే ముసూర్తే పుణ్యే పుణ్యవారే తథా తిథౌ || ౧
- కల్యాణదర్శనే రాత్రావారభేతావిచారయన్ |
 ప్రతిష్ఠాం దేవ దేవస్య దుస్స్వప్నే శాన్తిమాచరేత్ || ౨
- ఏకభేరే వాస్తుహోమం కుర్యాద్ద్వారస్య దక్షిణే |
 పాశ్వే చ స్థణ్డలం కృత్వా ప్రసిశ్చేద్దర్భమన్దిరమ్ || ౩
- తన్మధ్యే చతురశ్రాం వా పృథ్వాం గ వా తచ్చిలాం క్షిపేత్ |
 హస్తమాత్రాయతాం శుద్ధాం తావన్విస్తారసంయుతామ్ || ౪
- చతురావరణాం నిర్మాణం గాయత్ర్యా విష్ణుపూర్వయా |
 తయైవ వాస్తుహోమాగ్నా చరుసర్పిసమిచ్ఛతైః || ౫
- జవలయాద్రత్నవిన్యాససిద్ధ్యర్థం దేశికోత్తమః |
 ప్రథమావరణే బీజానస్తౌ గతేషు నిక్షిపేత్ || ౬
- యవాశ్చ వ్రీహయాశ్చైవ నిష్పావాశ్చ ప్రియజ్ఞవః |
 తిలాశ్చ మామాశ్చ తథా నీవారాశ్శాలయస్తథా || ౭
- వజ్రాదీని చ రత్నాని ద్వితీయావరణే తథా |
 వజ్రం చ మూక్తికం చైవ వైడూర్యం జలజం తథా || ౮
- స్ఫటికం ా పుష్యకం చైవ చంద్రీకాంతం తథా పరమ్ |
 ఇన్ద్రీసీలం చ పూర్వాది ౩ మ్వాశాసు వినివేశయేత్ || ౯

ధాతుః తృతీయావరణే తద్దైవ వినివేశయేత్ |
 మనశ్శిలాం హరీతాలమజ్జనం తదన స్తరమ్ || ౧౦
 శ్యాచుం చ సీసకం చైవ సౌరాష్ట్రం రోచనం తథా |
 గైరికం చాష్టకం లోహాకౌ చతుర్థావరణే పునః || ౧౧
 ౧౧ గతేషు నిక్షిపేత్పృణాం యావ్యం తామ్రం తద్దైవ చ |
 అయశ్చ త్రశుకం చైవ కూర్మం కనకనిమితం || ౧౨
 చఙ్గం చక్రం చ సౌవణ్యం లోహన్యాసోఽయమిరితః |
 శాలిబీజం పారశుం చ బ్రహ్మరాగం చ కాశ్చనమ్ || ౧౩
 మధ్యే స్యస్యే ద్గతభాగే తతస్త్రీశిలయా దృఢమ్ |
 శ్రీనిూక్తేన పిఠాతప్యం సుభయా దాఘ్యమాచరేత్ || ౧౪
 పుణ్యాహం వాచయేత్పశ్చాద్దేష్టవేర్మస్త్రివిత్తమైః |
 స్త్రీశిరా పద్మమధ్యేతు ప్రణవస్యసం భవేత్ || ౧౫
 కణికాయాం స్వరన్నాసం వ్యంజనస్యసం దల |
 దలెషు శక్తయశ్చాప్టౌ నవమీ కణికా ౨ భువి || ౧౬

శక్తి వి మ లా ది శ క్త య :

విమలోత్కర్షిణీ జ్ఞానా క్రియా యోగేతి శక్తయః |
 ప్రహ్వీ సత్యా తథేశానానుగ్రహో నవమీ స్మృతా || ౧౭

శక్తి పి ం డి కా పూ జ న మ్ . ౧౮

పిండికాం ౩ పూజయేత్పశ్చాద్గన్ధపుష్పాదిభిః క్రమాత్ |
 అహతైశ్చేవ వాసోభిల్గక్ష్మీరూపాం చ పిండికామ్ || ౧౮
 ప్రచ్ఛాద్య ద్వారి. చాస్త్రస్య న్యాసం కృత్వా బహిర్గురుః |

నిగ్గత్యశయ్యా ౧ వెద్యధ్ధం పూజయేద్రత్నవారిణా || ౧౯
 ౨ ధ్వజతోరణకుమ్భస్థా దేవతా విసృజెత్తతః |
 ఆరోప్య చాగ్నిం హృదయే మహాఃఃమ్భం సమర్థ కేత్ || ౨౦
 మూర్తికుమ్భాంస్తథా చాష్టే మజ్జలాన్యస్త్రుకకర్మమ్ |
 గృహీత్వా మూర్తిపాస్పవే గచ్ఛేయుర్మన్దిరం ప్రతి || ౨౧
 గలస్తీనిగ్గలద్వారి ధారయా సంతతోత్థయా |
 అగ్రతస్సేచయేన్మా గ్గం బ్రాహ్మణానామసుజ్జయా || ౨౨
 దేవముత్థాప్య ౩ హస్త్యాదౌ ప్రాదక్షిణ్యేన మన్దిరమ్ |
 ర ఆచార్యప్రముఖాస్పవే విశేయుర్మూర్తిపా స్తథా || ౨౩
 ఛత్రధ్వజపతా కాద్యేమృజ్జలై గి రఖిలైస్సహ |
 తూర్యవాదిత్రనిఘోషేబ్రహ్మఘోషేశ్చ ఘోషితైః || ౨౪
 బ్రాహ్మణేశ్చాప్యనూచానైరధీయానైశ్చ మూర్తిపైః |
 సాధం గురుస్సృశన్యాసం ౩ ప్రవిశేన్మూలమన్దిరమ్ || ౨౫
 అఘ్నపాద్యాదిభి ర్దేవమచ యేద్ద్వారి దేశికః |
 అన్తః ప్రవేశయేద్దేవం ౨ పీఠికాం చ ప్రదక్షిణమ్ || ౨౬
 గత్వా ముహూర్తే సంప్రాప్తే స్థాపయే ౮ ద్విష్ణు మవ్యయమ్ |
 ౯ ప్రతిష్ఠాసీతి వైసామా దేశికో బ్రాహ్మణేస్సహ || ౨౭
 ఆత్వాహాంసమిత్యేతత్సుక్తం చ సహ మూర్తిపాః |
 ధ్రువా ద్యారితి మన్త్రైణ పఠెయగ్గుంసన్మజ్జయా || ౨౮
 ఆచార్యః పురతః స్థిత్యా సర్వేణ స్థాపయేద్ధరిమ్ |
 వీరమధ్యగతే గత్వో బిమ్బశఙ్కుం నివేశయేత్ || ౨౯

---

౧ వేదిం పూజయేద్యోగ్నవార్ హరిమ్|| ద్వారపః. ౨ ద్వారతోరణ.
 ౩ హస్తాదౌ. ౪ ఆచార్యః ప్రాజ్ఞుఖాః. ౫ విశేవిహైస్సహ. ౬ ప్రవిశేన్మజ్జ
 మందిరమ్. ౭ పిఠికాం. ౮ దైవమవ్యయమ్. ౯ ప్రతిష్ఠితోఽసీతి.

ఊర్ధ్వలమ్బితనూత్రేణ పశ్యేచ్ఛ సమతాం స్థితేః |
౧ పీఠికా నాలరస్థిం చ అష్టబద్ధేన పూరయేత్ || 30

అష్ట బంధన ద్రవ్యాణి .

౨ లాక్షా సజ్జరసం చైవ గుగ్గులం చ గుళంతథా |
సవేషామధాతస్తైలం పాచయేన్మృదువహ్నినా || 3౧

ఘనచూణం మధూచ్ఛిష్టం కురువిన్దం చ గైరికమ్ |
వృక్షైకం చ సమాంశేన గ్రాహ్యం సజ్జరసం తథా || 3౨

త్రైలేన పాచితం సాధామష్టబద్ధన మిష్యతే |
3 పాచయిత్వాపుష్కం తేన పుణ్యాహమపి వాచయేత్ || 33

ఆవాహనమ్ .

ఆవాహయేత్తతో దేవం తమసః షరమవ్యయమ్ |
ఆనన్దం సవగం నిత్యం వ్యోమాతీతం పరాత్పరమ్ || 3౪

మరీచి చక్రమధ్యస్థం వాసుదేవమజం విభుమ్ |
మూలమస్త్రీణ విశ్వేశమావాహ్య గురురాత్మవాక్ || 35

బ్రహ్మరస్థ్రీణ బిమ్బాన్తః ప్రవిష్టం పరిచిన్తయేత్ |
కుమ్భస్థం షరమాత్తానం ప్రతిమాయాం నివేశయేత్ || 3౬

మన్తస్త్రిన్యాసం తతఃకుయాన్మూలమస్త్రీణ దేశికః |
యాచేత దేవం సాన్నిధ్యం పరివారాక్ ప్రకల్పయేత్ || 37

సమారాధ్య తతో దేవం పాయసాన్నం నివేదయేత్ |

౧ పిఠికా. ౨ శ్లక్షపాషాణ చూణం చ కురువిన్దం చ మాక్షికమ్ |
త్రైలేన పాచితమ్ ఇత్యాది.

లాక్షా సజ్జరసం సిక్థం కురువిన్దం చ గుగ్గులమ్ |
గైరికం గుడ్డతైలం చ అష్టబంధన మిష్యతే || ఇతి చ పాఠః.

3 పాచయిత్వా పుష్కం.

☞ త్ర్యహం కవాటబన్ధనకారణమ్ . ☞

ప్రచ్ఛాద్య నూతనైవకస్యైః ప్రతిమాం కమృశేన వా || ౩౮
 త్రియహం బన్ధయేద్ద్వారం కవాటేన సుసంవృతమ్ |
 దేవషిఃపితరస్సిద్ధాః స్తథాన్యే దేవయోనయః || ౩౯
 అచన్తి దేవం త్రియహం త్రిరాత్రాస్తే తు మానవాః |
 బ్రాహ్మణాం స్తోషయేద్విత్తైభోః జనైశ్చ గవాదిభిః || ౪౦
 చతుర్థేఽహని సంప్రాప్తే స్నపనం ప్రాతరివ్యతే |
 తద్దినే ధ్వజముత్థాప్య ప్రారభేత మహోత్సవమ్ || ౪౧
 ఏకబేరే విధిరియం కథితః కమలాసన |

☞ బహు బేర విధిః ☞

బహుబేరవిధానం చేత్కర్మాద్యచాం సముద్ధరేత్ || ౪౨
 మహాకుమ్భం చ తత్కాలే మజ్జలాన్యప్త దేశికః |
 ఋత్విగ్నిస్సహ విద్వద్భిభక్తైభాః గవతైరపి || ౪౩
 ఉద్ధృత్య చాశ్రుకరకమగ్రే గచ్ఛేద్గురుస్వయమ్ |
 అనుధారాపదేనైవ దేవాగారం ప్రవేశయేత్ || ౪౪
 ప్రతిమాఽచాయయోః కశ్చిన్న గచ్ఛేదస్తరా పథి |
 ద్వారదేశే తు సంప్రాప్తే దద్యాత్పాద్యం చ ౨ కాతుకే || ౪౫

☞ కర్మాచాదీనాం స్థాననిర్దేశః ☞

కర్మాచామచనాపీఠే నృసూక్తే న నివేశయేత్ |
 ౩ ఉత్సవాద్యధాని బిమ్బాని పాశ్చయోవినివేశయేత్ || ౪౬
 ౪ కర్మాచాం స్థాపయేద్బ్రాహ్మణైః వామే తు ముఖకాతుకమ్ |

---

౧ స్తువానా. ౨ పాదుకే || కర్మాచనాదీనిరేషు. ౩ ఉత్సవస్యాజ్ఞ. ౪ “కర్మాచాం” ఇతి శ్లోకద్వయం కేషు చిన్నదృశ్యతే.

- తీర్థం స్నానబిమ్బం వా ఉత్తరే స్థాపయేద్గురుః ॥ ౪౭
- శయనోత్థానబిమ్బం చ బలిబిమ్బం చ దక్షిణే ।
- తాహికీం లోహజం నిమ్బం స్థాపయేద్విష్టభూమిషు ॥ ౪౮
- ధారావశిష్టం యత్తోయం ౧ తచ్చరావే నివిక్షిపేత్ ।
- శలాకామాత్రయా చైవ ధారయా౨ ౨ ఛిద్రయా పునః ॥ ౪౯
- పరితః పరిషేకం చ విదధ్యాన్మూలవిద్యయా ।
- ధాన్యరాశిషు కుమ్భాం శ్చ విన్యస్యావాహయేద్ధరిమ్ ॥ ౫౦
- ౩ ఆనాహనం మూలబెరాత్కర్మాద్యచాణు కల్పయేత్ ।
- ముహూర్తే శోభనే ప్రాప్తే దేశికః కమలానన ॥ ౫౧
- పురణో మూలబేరస్య బద్ధపద్మానన ర స్థితః ।
- ప్రాణానాయమ్య శుద్ధాత్తా ధ్యాయేద్భిష్టా సనాతనమ్ ॥ ౫౨
- ☞ ధ్యాన ప్రకారః ☜
- వాసుదేవమజం శాన్తముజ్వలం సన్తతోదితమ్ ।
- అనాదిమధ్యనిధనమేకం చాప్య చలం స్థిరమ్ ॥ ౫౩
- చిద్ధనం పరమానందం తమసః పరమవ్యయమ్ ।
- జ్ఞానశక్తిబలైశ్చయే వీయతేజస్సమన్వితమ్ ॥ ౫౪
- అపాదపాణిమస్పృశ్యమ చక్షు శ్చ్రీవణాదికమ్ ।
- సవత్ర కరవాక్పాదం సవతోక్షీ శిరోముఖమ్ ॥ ౫౫
- గతాగతవినిముక్తం రవికోటిసమప్రభమ్ ।
- చైతన్యం సవగం నిత్యం యోమోమాతీతం తదద్భుతమ్ ॥ ౫౬
- చిత్సామాన్యం జగత్సృష్టిన్మూలం మన్త్రాత్మకం పరమ్ ।
- ఏవం విధం సదావిష్ణునూహ్లాదం ప్రణవాత్మకమ్ ॥ ౫౭

౧ తచ్చరావెషు. ౨ లచ్చిన్నయా. ౩ ఇదమధణం క్వచిదస్తి. ౪ స్థితః. ౫ యోమోమాతీతం పరాల్పరమ్. ౬ మన్త్రాత్మకం. మన్త్రాత్మకమ్.

తం నియుజ్య ౧ మహావిష్ణుం మతం విష్ణా నివేశయేత్ |
 విష్ణుం చ హృదయే పద్మే సమావాహ్యచయేత్క్రమాత్ || ౧౮
 సమావాహ్య ౨ శ్రీయా పశ్చాన్మస్త్రేణ పురుషాశ్మనా |
 అజ్జలిస్తే తతః పీఠే ధ్యాయేద్విశ్వాత్మనా గురుః || ౧౯
 తేజోనిదానమధ్యేయం నారాయణసుజం విభుమ్ |
 నివృత్తిమస్త్రీ ముచ్చాయే ప్రతిమాయాం నివేశయేత్ || ౨౦
 బ్రహ్మరస్త్రేణ మాగేణ ప్రవిష్టం ప్రతిమాకృతౌ |
 వ్యాప్య స్థితం స్మరేత్సవణం మస్త్రేణ కమలాసన || ౨౧

☞ కుంభగతశక్తీనాం దేవే యోజనమ్ ☞

మహాకుమ్భగతాం శక్తిం దేవేన సహయోజయేత్ |
 మూర్తికుంభగతాంశ్చాపి తథా బాలే చ కతుకే || ౨౨
 యా శక్తిస్తాం చ దేవేన యోజయే ౩ త్ప్రతిమాత్మనా |
 బ్రహ్మరస్త్రం చ తారేణ పిదధ్యా ర త్ప్రతిమాత్మనః || ౨౩
 ఆత్మనోఽభిముఖం కుర్యాత్పుండరీకాక్షవిద్యయా |
 ప్రణమ్య కిచ్చిదుత్థాయ దశయేత్స్వాగతం గురుః || ౨౪

☞ న్యాస విధే దః ☞

మస్త్రీన్న్యాసం తతః కుర్యాన్మూలమస్త్రేణ దేశికః |
 స్థితీన్యాసః స్థితౌ కాయే స్పృష్టిన్యాసస్తథాసనే || ౨౫
 శయ్యాయాం సంహృతిన్యాసస్సంహారశయనం యది |
 స్పృష్టిన్న్యాసో భవేత్స్పృష్టిశయనే కమలాసన || ౨౬
 భోగే యోగే చ శయనే స్థితీన్యాసః ప్రశస్యతే |

౧ మహావిష్ణా తం విష్ణుమ్—తద్విష్ణా వినిసూజయేత్ ఇతి చ పాఠః. ౨ ధియా
 ౩ త్పరమాత్మనా. ౪ త్పరమాత్మనః.

విశ్వరూపే స్థితిన్యాసః యానారూఢే త్రయం భవేత్ | ౬౭
 స్థితిన్యాసోఽథవా కాయస్సవత్త్రైవాసనాదిషు |
 శ్రియాదీనాం చ దేవీనాం బ్రహ్మాదీనాం తథైవ చ || ౬౮
 మహాకుమ్భజలేనైవ ౧ ప్రోక్షయేత్స్వస్వవిద్యయా |
 ౨ సృష్టిశ్చ సగన్యసనం న్యాసో రుద్రస్య సంహృతిః || ౬౯
 శ్రియాదీనాం తథాన్యేషాం షడంగన్యాసమాచరేత్ |
 మహాకుమ్భం సముద్భృత్య దేశికో మూతిఃపైస్సహ || ౭౦
 ప్రోక్షణం తజ్జలైః కురూచ్చక్షాదేరపి తత్క్షణే |
 బలివీరే షీపేత్తోయమవశిష్టం గురుస్స్వయమ్ || ౭౧
 మహానసాగ్ని కుణ్డే చ ౩ తథాధిశ్రవణేషు చ |
 తథా చ గాహవత్కాగ్నిం స్థాపయేచ్ఛాస్త్రవత్త్వేనా || ౭౨
 సాన్నిధ్య ప్రాథకేనా .
 దేవపాశ్వణం సమాసాద్య దణ్డవత్ప్రీణమేత్ షీతౌ |
 గాధాముదీరయేదేనాం రచితాణ్ణలి సంపుటః || ౭౩
 యజమానేన సహితః ప్రహ్వస్తిష్ఠ్ కురుస్స్వయమ్ |
 భక్తవత్సల భక్తానామభిప్రేతాథకేనాధక || ౭౪
 ప్రాథకేయే త్వామహం దేవ మదనుగ్రహ కామ్యయా |
 సన్నిధత్స్వ చిరం స్థానే కల్పితే శ్రద్ధయా మయా || ౭౫
 ప్రసీద దేవ దేవేశ పూజామపి గృహాణ మే |
 గ్రామస్య రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య ప్రజానామిన్దిరా ర వర || ౭౬
 దేహి పుష్టిం చ తుష్టిం చ గతిం చ పరమాం తథా |
 ఇతి విజ్ఞాప్య దేవాయ గి దేశికస్తన్త్ర)పారగః || ౭౭

౧ ప్రోక్షణమ్. ౨ విధిశ్చ. ౩ తథాధిశ్రయణేషు. ౪ మహా. ౫ వాసు
 దేవాయ దేశికః.

॥ యజమానేన భగవతో నవకస్య సమపకణమ్. ॥

- మధుపకోపచారాన్తే గువకనుజ్ఞాపురస్సరమ్ |
 దద్యాద్గోభాసుపకాణాది యథావిత్తాను సారతః || ౨౮
- దేవస్య దక్షిణే హస్తే తోయపూజాం యథావిధి |
 భక్తిసమేణ శీరసా పూజోపకరణాని చ || ౨౯
- ఆత్మానం పుత్రపౌత్రాది దారాణాహస్త్యాది వాహనమ్ |
 దాసీదాసం చ నవకస్యం గద్యాద్దేవస్య పాదయోః || ౩౦
- ౧ జీవాజీవధనే దేవో దత్తైరారాధ్యతే యథా |
 యజమానేన నవకస్యైభవగచాన్ పురుషోత్తమః || ౩౧
- తథా భాగవతం సవైధకనైగారాధయేత్పదా |
 స్థాపకో దేవదేవస్య యః పూవో దేశికోత్తమః || ౩౨
- తేనైవారాధనం కాయం తద్వంశైరపి నిగుణైః |
 పూజాప్రీతికరీ సైవ దేవస్య కమలాసన || ౩౩
- వితానుసారతో విద్వాన్కల్పయేద్ధామ సంపదమ్ |
 అథవా విభవేనైవ యజమానః ప్రకల్పయేత్ || ౩౪
- ౨ ఆదా విభూతివిస్తారో యాదృశః పరికల్పితః |
 సజ్జీచమన్తరేణైవ కయ్యాత్తాదృశసమ్పదమ్ || ౩౫
- దేవ ౩ భూత్యనుసారేణ రక్షేద్దేవోపజీవినః |
 న క్షేత్రయేద్భాగవతాన్ తథైవ పరిచారకాన్ || ౩౬
- ప్రతిష్ఠాన్తే చ దేవస్య రతూయోర్నానావిధైరపి |
 ఘోషయేత్సర్వతో దిక్షు బ్రహ్మఘోషైశ్చ ఘోషయేత్ || ౩౭

౧ జీవయన్దశయన్ దేవో. ౨ య ఆదాభూతి విస్తారః. ౩ భూస్యను. ౪ నానావిధరైరపి.

సృతైర్గేయైశ్చ వివిధైస్తైర్నానావిధైరపి |
 తోషయేద్దేవదేవేశముపచారైః పృథగ్విధైః || ౮౮
 చతుర్విధం ౧ తథా వాన్నం నివేద్య విధిపూర్వకమ్ |
 ౨ నిత్యాగ్నిం చ ప్రతిష్ఠాప్య కుణ్డే చ చతురశ్రకే || ౮౯
 హుత్వాగ్నా సమిధాజ్యనైర్ముతేన ప్రణవాదినా |
 పూర్ణాహుతిం తతో హుత్వా తత్తదావరణేశు చ || ౯౦
 బలివీతాని సంస్కృత్య ప్రతిష్ఠాప్య యథాక్రమమ్ |
 ౩ తేషు నిత్యం బలిం దధ్యాద్భూతానాం చ యథాక్రమమ్ || ౯౧

❧ బహుభేర విధానై కవాటబంధన నిషేధః ❧

బహుభేరవిధానే తు కవాటం న ర చ బద్ధయేత్ |
 ౫ దేవర్షిపితరస్సిద్ధాస్తువానా దేవయోనయః || ౯౨
 అచన్తి దేవం త్రియహం త్రిరాత్రాస్తే తు మానవాః |
 బ్రాహ్మణాం స్తోషయేద్వితైర్భోజనేశ్చ గవాదిభిః || ౯౩
 చతుర్థే దివసే ప్రాప్తే స్నపనం పరికల్పయేత్ |
 ఉత్తమత్రితయేవాపి మధ్యమత్రితయేన వా || ౯౪
 కలశైస్సాన్నపయేద్దేవం ౬ చతుస్థానాచనం భవేత్ |
 ఉత్సవం కారయేదస్తే ధ్వజారోహణపూర్వకమ్ || ౯౫
 ౭ ఆచార్యం పూజయేత్తస్మిన్ ప్రతిష్ఠాదివసే ప్రభుః |

౧ నివేద్యాన్నం. ౨ “నిత్యాగ్ని” “భూతానాం చ యథాక్రమమ్.” ఇత్యంతం
 బహుభు న. ౩ హుత్వాచాస్తే. ౪ విషాచయేత్. ౫ “దేవర్షి” —
 ఇత్యాది. “స్నపనం పరికల్పయేత్” ఇత్యంతం అస్మిన్నే వాధ్యాయే ౩౮ తమపద్యా
 నస్తరం నిరూపితం దృశ్యతే. అత్ర పునః నిరూపితం. ఎతచ్చకేషు చిదేవ
 దృశ్యతే. ౬ చతుస్థానగతం యజేత్. ౭ ఆచార్యః పూజయేత్తస్మిన్ ప్రతిష్ఠా
 దివసే ప్రభుమ్ ||

సువర్ణకుసుమేవస్త్రినూ త నైరఙ్గులీయకైః ॥	౯౬
కేయూరహారవలయైరుపవీతో త్తరీయకైః ।	
౧ ఊత్రారామగృహేవిత్తైర్జీవాజీవ ధనైస్తథా ॥	౯౭
౨ దాసీదాసేన చ తథా హస్త్యశ్వశిబికాదిభిః ।	
౩ ఏవంప్రకారైరన్యైశ్చ తోషయేద్గురుమాత్మవాన్ ॥	౯౮
ఆత్తానం పుత్ర పాత్రాంశ్చ దేవే తద్వన్ని వేదయేత్ ।	
మాతృత్వేన పితృత్వేన బంధుత్వేన గురుత్తమమ్ ॥	౯౯
సఖాత్మత్వేన సన్యాసవ్య ప్రణమ్య చ పునఃపునః ।	
సహస్రం ధేనవో దేయాః దక్షిణా గురువే తదా ॥	౧౦౦
సహస్రనిష్కమథవా దక్షిణా చోత్తమోత్తమా ।	
తదర్థా మధ్యమా జ్ఞేయా తదర్థా చాధమా మతా ॥	౧౦౧
౪ అథవా దక్షిణా దేయా శతం హేన్నామనుత్తమమ్ ।	
౫ దశనిష్కమశక్తస్తు ౬ తదర్థం పాదమేవ వా ॥	౧౦౨
యథావితానుసారేణ దక్షిణా పరికీర్తితా ।	
కర్మణాం కర్మణాదీనా మజ్జత్యేన యదాహృతమ్ ॥	౧౦౩
తదిష్టశిష్టం సకలం గురోరేవ ధనం భవేత్ ।	
ఋత్విజామపి సర్వేషాం తథాన్నాయేష్యధీతినామ్ ॥	౧౦౪
బ్రాహ్మణానాం చ విదుషాం భక్తానాం పురుషోత్తమై ।	
తథైకాయనస్థానాం ద్విషట్కూనియతాత్మనామ్ ॥	౧౦౫
వాసుదేవేకస్థానాం నిషన్తాగ్విదామపి ।	
యతీనాం బ్రహ్మచారీణాం వనస్థాశ్రమవాసినామ్ ॥	౧౦౬

౧ ఊత్రగ్రామ. ౨ దాసీదాసాదిభిశ్చైవ. ౩ “ఆత్తానం” ఇత్యాది పద్య ద్వయం క్వచిన్న. ౪ “అథవా” ఇత్యాధం క్వచిన్నాస్తి. ౫ శతనిష్క. ౬ తదర్థం వాధాపేవవా.

అన్యేషాం విష్ణుభక్తానామస్మిన్నభేనుయాయినామ్ |
 విష్ణుక్షణ్నిరతానాం చ సదస్యానాం చ దక్షిణా || ౧౦౮
 దేయా గోభూషిరణ్యాది చూపా విత్తానుసారతః |
 కాలజ్ఞానాం తథా సృతగీతవాద్యాది కుర్వతామ్ || ౧౦౯
 యథాహం విత్తవాసోభిః కుర్యాత్త్వప్తిం యథేషితమ్ |
 ౧ గురుః పాత్రం సమాసీయ హేమాదిద్రవ్యనిమిత్తమ్ || ౧౦౯
 ప్రతౌశ్య విష్ణుగాయత్ర్యా ధాన్యరాశౌ స్వమన్త్రితః |
 దేవస్య పురతః స్థాప్య పూరయేద్దన్ధవారిణా || ౧౧౦
 అష్టాక్ష రేణాభిమన్త్ర్య ౨ షడక్షేన ద్విరష్టకమ్ |
 పఞ్చాప్చీపనిషదేమన్త్రీరావాహ్యత్మగతం విభుమ్ || ౧౧౧
 ప్రణవేన సమభ్యచ్య గన్ధపుష్పాక్ష తాదిభిః |
 తతః కర్తారమాహూయ విశుద్ధం దేవసన్నిహౌ || ౧౧౨
 తం దేవాభిముఖం స్థాప్య ప్రణతం వినయాన్వితమ్ |
 సాధితాఘ్నోజలాత్తస్మాత్సాఘ్నోశోయం ప్రసూనకమ్ || ౧౧౩
 తస్య హస్తే ప్రపూర్యాథ ఇహూం గాధాముదీరయేత్ |
 త్వయా వినా న మేకించ్చిన్తాం వినా తవ కస్తథా || ౧౧౪
 తస్మాన్తా మాతృసాత్మతుం ప్రసీద పరమేశ్వర |
 భూషకా స్థలితపాదానాం భూమి రేవావలమ్బనమ్ || ౧౧౫
 ౩ త్వయ్యేవ ప్రతిపన్నానాం త్వమేవ శరణం విభో |
 ఇతి విజ్ఞాప్య దేవేశమాచార్య స్వస్థమానసః || ౧౧౬
 ద్వాదశాక్షరముచ్చార్య భగవత్పాదపంక్జజే |
 నివేద్య కతురాత్తాసం సాఘ్న్య పుష్ప పురస్కరమ్ || ౧౧౭

౧ “గురుః” ఇత్యాది “కృత్యేన చేతసా” ఇత్యన్తం క్వచిన్న. ౨ ద్విషడక్షేన మన్త్రకమ్. ౩ త్వయివిప్రతిపన్నానాం.

త్రికృత్వః ప్రణమేద్దేవం నివేద్యాత్తానమవ్యయే |
స తేనానుగృహీతస్సక్ సంయాయాద్గురుణా బహిః || ౧౧౮

శ్లో గు రు పూ జా .

సమస్కృత్వా గురుం దేవం కృతకృత్యేన చేతసా |
తం గురుం యానమారోప్య తూర్ణా ఘోషపురస్వరమ్ || ౧౧౯
నీత్వా ప్రదక్షిణం గ్రామం స్వగృహే సన్నివేశయేత్ |

శ్లో దే వ ప్ర తి స్థా యా : ఫ ల స్ .

య ఇత్థం స్థాపనం కుర్యాద్దేవదేవస్య శాశ్చిణః || ౧౨౦
స యాతి ౧ పరమం స్థానమక్షయం కమలాసన |
పునాతి వంశజాంశ్చైవ పురుషానేకవింశతిమ్ || ౧౨౧
నిష్కామా యే తు సదనే పురుషాః పురుషోత్తమమ్ |

స్థాపయన్తి ఫలం తేషామపునభవలక్షణమ్ || ౧౨౨
సకామానాం తు మత్యానాం ౨ పునరావృత్తిలక్షణమ్ |
స్వగౌది తత్తద్భోక్తవ్యమారమ్భే ౩ తత్తదివ్యతే || ౧౨౩

బ్రహ్మహత్యాది పాపానామన్యేషాం నిష్కృతిమతా |
ఉపకుర్వన్తి యే మత్యాః వాఙ్మనఃకాయకర్మభిః || ౧౨౪
ఆవృత్తిలక్షణం తేషాం ఫలం స్వగౌదిరివ్యతే |
౪ శ్రియాదీనాం చ దేవీనాం దేవేన సహ కల్పనే || ౧౨౫

నోద్వాహకర్మ కర్తవ్యం పృథక్చేత్ స్థాపనం తయోః |
ఉద్వాహకర్మ శాస్త్రోక్తం కుర్యాదఙ్కురపూర్వకమ్ || ౧౨౬
భక్తిశక్తివశాద్దేవం యథావితానుసారతః |

యథా చ స్థాపనా భక్తైస్సాస్మృతా నుగ్రహా ఇతి || ౧౨౭

ఇతి శ్రీపాశ్చరాత్రే మహతోపనిషది పాద్యసంహితాయాం
క్రియాపాదే ప్రతిష్ఠావిధినామ అష్టావింశోఽధ్యాయః

౧ బ్రహ్మణః. ౨ ఫలమావృత్తిలక్షణమ్. ౩ యచ్యది. ౪ శ్రియాదిషు
చ దేవీషు దేవీ చ పరికల్ప్యతే | ఉద్వాహకర్మ శాస్త్రోక్తం కుర్యాదఙ్కురపూ
ర్వకమ్ || భక్తి.

వ శో న త్రి ం శో ౭ ధ్యా య :

☞ మినాది దశమూర్తిఁ ప్రతిష్ఠా విధిః ☞

శ్రీభగవాన్ —

మినాదిదశమూర్తీనామధునా స్థాపనం ప్రతి ।
విశేషః కథ్యతే బ్రహ్మణ ఉపస్థానాదిలక్షణః ॥

౧

☞ మిన మూర్తిఁ : ☞

సామ్నా చ వారుణేనైవ నూక్తేన పురుషాత్మనా ।
స్థాపయేన్మీనవపుషం వాసుదేవమనామయమ్ ॥
ఆవాహ్య తస్మిన్ దేవేశముపతిష్ఠేత మన్త్రవిత్ ।
మినాత్మనే నమస్తుభ్యం వేదరక్షావిధాయినే ॥
ప్రలయాణవ దుర్వార వారిపూరవిహారిణే ।
వారుణేనైవ నూక్తేన తథాస్థాక్షరవిద్యయా ॥

౨

౩

౪

స్థాపయిత్వా మహాకుమ్భం తస్మిన్నావాహయేద్ధరిమ్ ।
౧ ఉపతిష్ఠేత కర్మాస్తే గాధయా వక్ష్యమాణయా ॥
తుభ్యం నమస్క్రియాం కుమఃః కూమరూపాయ వేదనే ।
౨ ధారణా స్మరస్యాదేవిణ్బుధానస్థదాయినే ॥

౫

౬

☞ వ రా హ మూర్తిఁ : ☞

స్థాపయిత్వా చ వారాహీం మూర్తిమావాహయేద్ధరిమ్ ।
శ్రోడాత్మనే నమస్తుభ్యం ౩ యజ్ఞరూపాయ వేదనే ॥
దంష్ట్రాగ్ర విధృతా ర శేష ధారిణీ ధరణీధర ।

౭

సృసింహః

సృసింహరూపిణం దేవం స్థాపయేద్దేశికోత్తమః ॥ ౮

౧ యుజ్జీతేత్యనువాకేన సమావాహ్య జనార్దనమ్ |

గాధాముదీరయేదేనాం కర్మాన్తే దేశికోత్తమః ॥ ౯

నిశాతనఖదమ్బాలి దలితాసురపక్షసే |

దర్శితాశ్రితవాత్సల్య సృసింహవపుషే నమః ॥ ౧౦

వామనః

యుజ్జీన్తీత్యనువాకేన స్థాపయిత్వా చ వామనమ్ |

తస్మిన్నావాహ్య దేవేశముపతిష్ఠేత దేశికః ॥ ౧౧

౨ బలిద్విషే నమస్తుభ్యం ౩ యజ్ఞసూనాయ వేధసే |

వామనాయ మహామాయా వశ్చ తాశేష ర మానవ ॥ ౧౨

జామదగ్న్యః

జామదగ్న్యం సృసూక్తేన స్థాపయిత్వా జనార్దనమ్ |

గాధయాచోపతిష్ఠేత ప్రాంజలిః గి ప్రణతః స్థితః ॥ ౧౩

త్రిస్పష్టకృత్వః క్షత్రాణాం నిహన్తే తిగ్గతేజసే |

నమస్తుభ్యం భగవతే పరశ్వభవిధారిణే ॥ ౧౪

శ్రీరామః

రామం చ సహ వై దేహ్య సహితం లక్ష్మణాదిభిః |

స్థాపయేత్కాలభేదేన యద్వా స్థాపనమాచరేత్ ॥ ౧౫

రామం పురుషసూక్తేన స్థాపయిత్వా యథావిధి |

గాధయాచోపతిష్ఠేత రామం రఘుకులోద్భవమ్ ॥ ౧౬

౧ యుజ్జీన్తీత్య. ౨ బలిద్వేషిక. ౩ పరిత్రాసల్యిషే. ౪ వాఙ్మనః.
 ౫ ప్రణమక.

- నమస్తుభ్యం భగవతే రాఘవాయ మహాత్మనే ।
 రావణాది జగద్దేర్షి నిబర్హణ మహాశివే ॥ ౧౮
- రామమూర్తిం ప్రతిష్ఠాప్య పరివారాత్తనా తతః ।
 ౧ వాయ్వాది దేవతనయాన్ హనూమత్ప్రముఖాన్ పునః ॥ ౧౯
- తత్తద్దేవం ౨ సమభ్యర్చ్య స్థాపయేత్తద్దేవ తాన్ ।
 విభీషణం గుహం చైవ ౩ పృథగేవ హి దేవతాః ॥ ౧౯
- స్థాపయేద్విశ్వమస్త్రేణ రామప్రీతికరాపుభా ।
 భరతం కల్పయేత్ప్రాచ్యాం దక్షిణే జానకీం పునః ॥ ౨౦
- ప్రతీచ్యాం జామ్బవంతం చ ఉత్తరే లక్ష్మణం తథా ।
 సుగ్రీవం చాగ్నికోణే తు వైఙ్ఘ్రత్యాం తు విభీషణమ్ ॥ ౨౧
- వాయువ్యే తు నలం స్యస్యేదైశాన్యే శత్రుమర్దనమ్ ।
 ౪ వసిష్ఠాద్యప్సిముఖ్యానాం ద్వితీయావరణే స్థితః ॥ ౨౨
- తృతీయావరణే వశ్చాల్లోకపాలాన్ ప్రకల్పయేత్ ।
 స్థానే ఖగాదిరాజస్య హనూమంతం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౨౩
- విష్వక్సేనపదే నీలం గుహం వా తత్ర కల్పయేత్ ।
 రాఘవస్యాచనాయాం తు విశేషోఽయం ప్రకీర్తితః ॥ ౨౪
- ఖగేశం మారుతిం వాఽపి లిఖత్వా ధ్వజముద్ధరేత్ ।
 ఉత్సవే తు విశేషోఽయమీరితః కమలాసన ॥ ౨౫

బ ల రా మ :

రామస్య రాహిణీయస్య ప్రతిష్ఠా చ యథాపురమ్ ।
 ఉపస్థానే విశేషోఽస్తి శ్రూయతాం స చ కథ్యతే ॥ ౨౬

౧ యద్వాదిదేవ. ౨ సమావాహ్య. ౩ పృథగ్పూర్వదేవ వా. ౪ వసిష్ఠ ప్రముఖాస్సవే ద్ద్వితీయావరణే స్థితాః. వసిష్ఠమృషి ముఖ్యానాం.

బలినే బలభద్రాయ ౧ హలస్ఫురిత బాహవే ।

తుభ్యం ౨ మా లేవ మహతీ భూమియోన సిరోద్భృతా ॥ ౨౭

☞ శ్రీ కృష్ణః ☞

వసుదేవసుతస్యాపి స్థాపనం వాసుదేవవత్ ।

వృష్ణీవర్యాయ కృష్ణాయ నమస్తుభ్యం మధుద్విషే ॥ ౨౮

భూభారభూతకంసాది మహాసురనిఘాతినే ।

సత్యభామాది దేవీనాం స్థాపనోద్వాహనాదికమ్ ॥ ౨౯

శ్రీభూమ్యోరివ కర్తవ్యం విశేషోఽస్తి న కశ్చన ।

☞ క ల్కిః ☞

కల్కివిష్ణు ప్రతిష్ఠాపి యథాపురముదీరితా ॥ ౩౦

ఉపతిష్ఠేత కర్మాస్తే గాధయా స్తుతిహాపయా ।

ష్టేచ్ఛానామపి సంహతే సాధూనాం స్థితిహేతవే ॥ ౩౧

నమస్తుభ్యం భగవతే భూసురాన్వయ జన్తనే ।

☞ మినాదిమూర్తీనాం షోడశన్యాస నిషేధః ☞

నేష్యతే షోడశన్యాసో మినాది దశమూర్తిషు ॥ ౩౨

శిలామయాది మూర్తీనాం ౩ వర్ణేశ్చిత్రవిధియది ।

జలాధివాసనాద్యుక్తం కృత్వా సనామశేషతః ॥ ౩౩

నిర్మితే ౪ చిత్ర కరణే కుర్యాదావాహనాదికమ్ ।

ధ్రువబిమ్బస్థితేః పశ్చాత్కర్మాద్యర్చాస్థితియది ॥ ౩౪

సిద్ధాన్తభేదబిమ్బానాం పృథక్పయనమిష్యతే ।

అభేదే వేది కాశయ్యా సహైవ స్యాచ్ఛతుర్ముఖ ॥ ౩౫

౧ నమశ్శేషమహామతే. ౨ మా లేవ మహతీ ధరా యోన శిరోద్భృతా. ౩ లావణ్యేశు. ౪ కరణే కుర్యాదావాహనమధోదితమ్.

నేష్యతే షోడశన్యాసో లోహజే జగ్గమే పునః ।
 ఆవాహనం మూలబేరా ౧ త్కర్మాచార్యచాసు కల్పయేత్ ॥ ౩౬
 ౨ కర్మాచార్యం స్థాపయేద్భ్రాహ్మణా యామ్యే తు మమ కౌతుకమ్ ।
 ౩ తీర్థకన్నానాది బిమ్బం చా ఉత్తరే స్థాపయేద్గురుః ॥ ౩౭
 శయనోత్థానబిమ్బం చ బలిబిమ్బం చ దక్షిణే ।
 తాకికం లోహజం బిమ్బం స్థాపయేద్విష్టభూమిషు ॥ ౩౮
 యద్వో ర ద్వహనబిమ్బాని స్థాపయేద్ద్వారపాశ్చయోః ।
 మట్టపే వాఽభిషేకార్థే దక్షిణాభిముఖాని చ ॥ ౩౯
 జూధివాసనే సాక్షాదయోగ్యానాం చతుర్ముఖ ।
 చిత్రాభాసార్థచిత్రాది ప్రతిమానాం యథాయథమ్ ॥ ౪౦
 ఛాయాధివాసనం కుయోత్ స్నానం చాదశశ్రమణ్ణలే ।
 వేద్యాం శయన గి మన్యేషాం కూర్చద్వారేణ కల్పయేత్ ॥ ౪౧
 అవశిష్టం యథాపూజ్యం సకలం పరికల్పయేత్ ।
 నేష్యతే షోడశన్యాసశ్చతుర్థస్నపనం తథా ॥ ౪౨

ॐ వ ట ప త్ర శా యీ . ॐ

మాయామయ మహావృక్షన్యగ్రోధ దలశాయిసః ।
 దేవస్య స్థాపనవిధౌ విశేషః కథ్యతేఽధునా ॥ ౪౩
 ౬ గర్భాదవసితద్వారి లిఖిత్వోపరి వారిధిమ్ ।
 తత్ర న్యగ్రోధవృక్షన్య దలే కోమలరూపిణమ్ ॥ ౪౪
 శయానం బాలవపుషం శ్యామలం కమలేక్షణమ్ ।
 మాకణ్డేయం మహీం దేవీం కారయేత్పాదపాశ్చయోః ॥ ౪౫

౧ త్కర్మాచార్యచాసు న కల్పయేత్. ౨ కర్మాచార్యం స్థాపయేద్భ్రాహ్మణీస్తే
 యామ్యే తు ముఖ. ౩ తీర్థకన్నానాది బిమ్బం చ. ౪ త్సవార్థం. ౫ మన్యేషామ్.
 ౬ గర్భాదవశస్య తద్వారి.

వవం విలిఖితే బాలే బాలపయజ్జశాయిని |
 చిత్రాభాసాక్తవిధినా స్థాపయేద్గురురాత్మవాక్ || ౪౬
 దేవేన దేవ్యాం యుగపత్ప్రతిష్ఠాయాం యథాపురమ్ |
 సహైవ శయనం వేద్యాం కాలభేదే తు తత్ప్రథక్ || ౪౭

శ్రీ కుంజభేదాః

కుంజం సరసిజాకారం ప్రాచ్యం చాపం తు దక్షిణే |
 వృత్తం తు పశ్చిమే భాగే యోఽన్యాయకారం ముదక్తథా || ౪౮
 కుంజే విశేషః కథితస్సప్తవనం చ తయోః పునః |

శ్రీ యాదయః

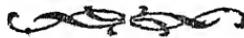
శ్రీసూక్తేన శ్రియం దేవీం భూసూక్తేన భువం తథా || ౪౯
 స్నాపయేదచణసం చాపి తయోస్తాభ్యాం చ శాయయేత్ |
 ప్రాగాది తోరణే పూజ్య బలాః స్యధిదేవతా || ౫౦
 ౩ వనమాలాలిన్యథో తత్ర సమారాధ్య విభీషికామ్ |
 శాఙ్కరీ దేవతా పశ్చాద్వారకుమ్భేష్వనుక్రమాత్ || ౫౧
 దేవతాద్వన్వయజనం ర ప్రతిష్ఠాదీన్ సమచయేత్ |
 ప్రథమం తదను శ్రద్ధాం కాంతిం చ తదనన్తరమ్ || ౫౨
 ౫ క్రియాం సృష్టిం చ పశ్చాత్తు క్షమాం సృద్ధిం చ దేవతామ్ |
 ప్రాచ్యాదిషు పతాకాసు దేవతాద్వన్వయచయేత్ || ౫౩
 ౬ గృతిం చ లజ్జాం చ పురో జయాం మాయాద్వయం తతః |
 సావిత్రీం చ క్షమాం చ ద్వే ౭ శుద్ధాం శ్రద్ధామనన్తరమ్ || ౫౪

౧ విధివత్. ౨ ముదగ్గిః. ౩ వనమాలా దేవతా తాన్ సమారాధ్యా
 భిషేషికామ్. ౪ క్షేస్తాదేవ్యోః ౫ క్రియాం శక్తిం చ పశ్చాత్తు క్షమామూర్తిం
 జయాం తథా. ౬ సృష్టిం. ౭ శ్రద్ధా విద్యా.

- లక్ష్మీస్సరస్వతీ చైవ పుష్టిసుష్టిశ్చ శక్తయః |
 ప్రాగాది హోమకుణ్డేషు హోతవ్యాః ప్రోక్తవత్కమానా || ౧౫౫
- వాగీశ్వరీ ౧ క్రియా కీర్తికలఙ్కీః సృష్టిస్తథైవ చ |
 ప్రహ్నియా సత్యా తథా బ్రాహ్మీ యష్టవ్యాః కలశేష్వియాః || ౧౫౬
- మహాకుమ్భే శ్రియం దేవీం యజేత కమలాసన |
 షోడశన్యాసరహితం శేషం ప్రాగ్వత్సమాచరేత్ || ౧౫౭
- అస్వాతస్త్ర్యో విధిహ్యేష స్వాతస్త్ర్యో త్వభిధీయతే |
 గ్రామే వా నగరే వాపి పట్టణే వాఽలయేఽపి వా || ౧౫౮
- శ్రియః స్థానం విధాతవ్యం గ్రామాద్యభిముఖం యథా |
 తుష్టిం పుష్టిం చ సావిత్రీం వాగ్దేవీం చ చతుర్ముఖ || ౧౫౯
- విమాసన్య చతుర్దిక్షు దిక్షూతీః పరికల్పయేత్ |
 కొణేషు వైసతేయం వా సింహం వాఽపి యథారుచి || ౧౬౦
- దివ్యే భాగేఽథ వా బ్రహ్మే ౨ ప్రతిచ్ఛాయాం శిలాదిభిః |
 స్థాపయేత్పరివారాంశ్చ ద్వారపాశ్వే యథాక్రమమ్ || ౧౬౧
- చణ్డిం చైవ ప్రచణ్డిం చ ప్రథమద్వారపాశ్వయోః |
 తతోఽథకమణ్డపద్వారే దక్షిణే చ బలాకినీమ్ || ౧౬౨
- వనమాలాముదీచీనే గోపురే ప్రథమే పునః |
 విభీషికాం శాఙ్కరీం చ దక్షిణోత్తరపాశ్వయోః || ౧౬౩
- ద్వితీయే గోపురద్వారే శఙ్ఖపద్మనిధి ఉభే |
 తృతీయే గోపురద్వారే నలకూబరజృమ్భలా || ౧౬౪
- చతుర్థే గోపురద్వారే దక్షిణే శిబికుణ్డలా |
 ఉత్తరే మాణిభద్రం చ కల్పయేత్కమలాసన || ౧౬౫

జయా చ విజయా చైవ పశ్చిమస్వారపాలికే ।	
సుముఖం స్థాపయేద్విష్వక్సేనస్థానే చతుర్భుజామ్ ॥	౬౬
వేత్రహస్తాం దక్షిణేన తజ్జనీం చాఽపి కువతీమ్ ।	
అపరాభ్యాం ధారయంతిం పద్మం పీతనిభం తథా ॥	౬౭
స్థాపయేద్ద్యైవశేయం చ ప్రాసాదముఖమణ్డపే ।	
ఆదిమూతేరివ భవేత్పురివార ప్రకల్పనమ్ ॥	౬౮
అన్యాసామపి దేవీనాం స్వాతస్త్వేన్ద్రియ విధిరీదృశః ।	
చతుర్థాన్నపనం కురూదుత్సవం చాఽపి దేవవత్ ॥	౬౯
దేవీనాం చ శ్రియాదీనామిత్థం యః స్థాపకో నరః ।	
సర్వాణ్ కామానవాప్నోతి పరత్రే హ చ మోదతే ॥	౭౦

ఇతి శ్రీపాంచురత్రే మహోపనిషది పాద్యసంహితాయాం
 క్రియాపాదే మీనాది ప్రకీర్ణావిధినామ
 ఏకోనత్రింశోఽధ్యాయః

శ్రీయాదీనాం పాణిగ్రహణ విధిః

శ్రీభగవాన్ —

అథ శ్రీయా౭౭ది దేవీనాం పాణిగ్రహణముచ్యతే |
 సవకల్యాణజననం సవకదుఃఖం వినాశనమ్ || ౧
 ఆయున్మృద్ధికరం నృణాం అభిప్రేతాథక సాధకమ్ |
 యథోక్తదివసే కుయా౭దఙ్కురాణాం సమపణమ్ || ౨
 ఉద్వాహదివసే ప్రాప్తే ముహూర్తే దేశికోత్తమః |
 పృథగ్దేవస్య దేవ్యోశ్చ బద్ధీయా ౨ త్కమృకాతుకమ్ || ౩
 ౩ ఆచ్ఛాద్యానాహతఙ్కృమం సాత్తరీయం స్రసాధితమ్ |
 ఆరోఘ్య శిబికాం గ్రామం ప్రాదక్షిణ్యేన ౪ తాం నయేత్ || ౪
 వైవాహికం చ సదనసూలయం వా ప్రవేశయేత్ |
 ఆరాధ్య దేవమఘ్యైర్ద్యైరానీయ స్థణ్ణితేనలమ్ || ౫
 ౫ ప్రవేశ్యాన్తగృహే దేవమాసనే వినివేశయేత్ ||
 అభ్యవ్యక చ హరిం తత్ర దేవీం నూతనవాసనా || ౬
 ౬ యువా న్నుఃస్థితిమస్త్రీణ పరిధాయ ప్రదక్షిణమ్ |
 ౭ భూషయేచ్చ శ్రీయం దేవీం పుష్పైరాభరణైస్తథా || ౭
 దేవీం దేవేన యుష్ణోత ప్రణవేన గురుస్వయమ్ |
 దద్యాచ్చ దేవీం దేవాయ వారిపూజం యథావిధి || ౮
 యజమానస్సువణోవీకం గవాదిసహితాం తదా |

౧ విమోచనమ్. ౨ త్కమృకాతుకమ్. ౩ ఆచ్ఛాదితాహత. ౪ కారయేత్. ౫ ప్రవేశ్య రద్ధహమ్. ౬ యువాసువాసానుస్త్రీణ. ౭ భూషణైః.

స్వగోత్రనామ్నా కథితాం మిమాంశ్రీయమనుత్తమామ్ || ౯
 తతః పాణిగృహీతాం తాం దేవీం దేవం చ మన్దిరాత్ |
 నీత్యా వైవాహికం స్థాపయిత్తరాశాముఖో గురుః || ౧౦
 క్రమేణాఘరహోయోదీక్ కురూర్ద్యుస్త్వక్తనత్కనా |
 ౨ సమిధం చ నృసూక్తేన జుహుయాత్ సోడశాహుతీః || ౧౧
 చరుణా విష్ణుగాయత్ర్యా చతుర్వింశాహుతిభజవేత్ |
 శ్రీసూక్తేన పుతం హుత్వా భూమ్యాశ్చ యుగపద్యది || ౧౨
 ఉభయోశ్చ విధాతవ్యం పృథగేనాఙ్కురానకమ్ |
 3 ఉభయోరేకకర్తృత్వే ప్రాప్తే పఙ్కుజసమ్భవ || ౧3
 తత్రాపి పృథగేవాఽఽభ్యాం వైవాహికసంధాఽఽచరేత్ |
 ఏకకాలే క్రియాం తిష్ఠేత్పయాకయాద్భిన్ననూచరేత్ || ౧౪
 ఆనుపూర్వవశేనైవ విభక్తం న్యాద్యథా శథా |
 యద్వా ముహూతభిన్నే తు భిన్నం వైవాహికం భవేత్ || ౧5
 ముహూతే యాగపద్యే చేదానుపూన్యాత్క్రియాం నయేత్ |
 శ్రీభూమ్యాభిన్నకర్తృత్వే యాగపద్యోద్వహో యది || ౧౬
 తత్రాపి విధిరేపం న్యాదుబాభ్యాం య విధిరేప హి |
 యాగపద్యోద్వహే దేవే సకృత్సృజిసఃం భవేత్ || ౧౭
 ఏకాఽగ్నా వా ప్రకతవ్యం భిన్నాఽగ్నా వా యథారుచి |
 ఉల్లేఖనాఽఽదిప్రాక్తన్త్రం గి ప్రాక్తప్రమకృతం న చ || ౧౮
 ప్రతివ్యక్తి క్రియాం సవాణం పృథగేవ సమాచరేత్ |
 పూర్వం శ్రియై తతో భూమ్యే పయా యేణ క్రియాం నయేత్ || ౧౯

౧ మఘ్న. ౨ సమిద్భిశ్చ. 3 ఉభాభ్యామెక. ౪ పృథగవ. 5 ప్రకృప్రమకృత్.

- సమిధో మూలమస్త్రీణ జహలుయాత్ ఘోడశాహుతీః |
 చరుణా విష్ణుగాయత్ర్యా చతుర్వింశాహుతిభవేత్ || 90
- ఘృతం పురుషసూక్తేన ౧ భూమిసూక్తేన వా పునః |
 లాజశలోమం తథా ౨ వహ్నేః ప్రవక్షీణమనుక్రమాత్ || 91
- కృత్వా సవమశేషేణ లాజశేషం గురుస్వయమ్ |
 ప్రణవేన 3 సకృద్ధత్వా పశ్చివారుణిక్తై స్తతః || 92
- పశ్చింపనిషదేర్ముస్త్రైద్వాదశాక్షరవిద్యయా |
 పూణాహుత్యంతమఖిలం కృత్వా విప్రాంశ్చ తోషయేత్ || 93
- అఘ్యూర్ద్యైరచయేద్దేవం ఘృతాలోపణమాచరేత్ |
 ఘృతం దూర్వాఙ్కురం సాత్రే చస్తనం శాలితణ్ణులమ్ || 94
- కరాభ్యాం సవమాదాయ సవే చైవ సభాసదః |
 దేవస్య దేవ్యోశ్చాఽక్లేషు క్షిపేయురితి మజ్గలమ్ || 95
- ఘృతం సుశోభన మితి సింహ్నేయుః సాదయోస్తతః |
 కట్యాం సుభద్రమిత్యక్త్వా మూర్ధ్ని చైవ సుమజ్గలమ్ || 96
- ఏవం దూర్వాది సకలం క్షిపేయిరనుపూర్వశః |
 మధుపర్కం ప్రగద్యాచ్చ రసేనాఽస్మీతి చోచ్చరేత్ || 97
- లక్ష్మీపతిం చ హారాద్యైరలజ్కారైః ప్రసాధయేత్ |
 సూల్యానులేపస్తే శ్చాఽపి యథాహోరపి పూజయేత్ || 98
- ధేనుం చ దద్యాద్ధరయే యజమానః ప్రణామవాన్ |
 ఆచార్యాను యథావిత్తం ప్రదిద్యాదాత్మనః ప్రియమ్ || 99
- సీరాజనవిధానాస్తే నిక్షిపేద్దిక్షు విణ్డికాః |
 అన్యచ్చ మజ్గలం సవం కుర్యాత్లాకికవత్త్వనా || 30

శ్రీభూమిసహితం దేవం ౧ కుర్యాద్ధ్రామ ప్రదక్షిణమ్ |
 ఆరోప్య మణ్డపే దేవ్యా దేవం రాజవదాచరేత్ || 3౧
 మహాహవినివేన్యాస్తే బ్రాహ్మణాసపి భోజయేత్ |
 దివసే దివసే కుర్యా ౨ త్స్నానపూర్వకముత్సవమ్ || 3౨
 చతుర్థ్యాపరరాత్రే తు శేషహోమం సమాచరేత్ |
 సమిధాజ్య చరుప్రాయైరప్టోత్తర శతాహుతీః || 33
 జుహుయాన్తులమన్త్రాభ్యాం పఞ్చోపనిషదైరపి |
 దినే తు ఏచ్ఛమే దేవం తైలేనాభ్యజ్జయేద్ధరిమ్ || 3౪
 శ్రీభూమిసహితం దేవం స్నాపయేద్విధిపూర్వకమ్ |
 మహాహవినివేన్యాస్తే గ్రామే కుర్యాన్తహోత్సవమ్ || 35
 ఉత్ర శ్రీభూమిసహితం 3 ప్రత్యహం మన్దిరేచచ యేత్ |
 దేవీనామితరాసాం చ వివాహవిధిరీదృశః || ౩౬
 జామదగ్న్యాది దేవీనాం వివాహః స్మాత్కవర్తమానా |

శ్రీమణ్డపాది ప్రతిష్ఠావిధిః

ర వివాహమణ్డపాదీనాం ప్రతిష్ఠావిధిరుచ్యతే || 32
 ప్రాసాదస్వాగ్రతః పృష్ఠే పాశ్చయోర్వా యథారుచి |
 వేదిం కుర్యాచ్ఛతుర్హస్తాం హస్తోచ్చాయాం మనోహరామ్ ||
 కుణ్డాని పరితో వేన్యా అష్టా చత్వారి వా పునః |
 తోరణద్వారకలశద్ధృజాదీని యథాపురమ్ || 3౯
 కృత్వా దిక్షుర్తివయనాన్యుస్మిల్య చ యథావిధి |
 ఆశామూర్తిం విసూనం చ దర్పణే స్నాపయేద్గురుః || ౪౦
 రాజా చేద్యజమానస్సాన్యత్సాత్రాణి కలశాని చ |

౧ నీత్యాగానం. ౨ స్నానపూర్వకం. 3 ప్రత్యేకం మణ్డపే. ౪ విమానం.

- హేమరాజతతామ్రాణి యద్వా కాయాణి నాఽన్యథా || ౪౦
 బ్రాహ్మణాదిషు వర్ణేషు యజమానేషు పద్మజ |
 మృణ్మయాన్యపి పాత్రాణి యథా విభవవిస్తరం || ౪౧
 వాసోభిశ్శోభనైర్భామ చ్చాదయేదహత్తేస్తతః |
 వేదిమధ్యే వినిక్షిప్య శాలిభారాన్యథోదితాన్ || ౪౨
 తణ్డలంశ్చ తిలాన్ సర్వాన్ పూవోక్తపరిణామకాన్ |
 ఉపరిష్టాచ్చ విన్యస్య మహాకుమ్భం హిరణ్మయమ్ || ౪౩
 మూర్తి కుమ్భాంశ్చ పరితస్తన్తయానప్త నిక్షిపేత్ |
 హేమ ౧ నిష్కప్రమాణం చ ప్రతికుమ్భం వినిక్షిపేత్ || ౪౪
 నవరత్నం చ ౨ సూత్రాది వేష్టితేషు యథాశుధమ్ |
 అచ్యుత్యా చ తానప్తమజ్జ్లాని వినిక్షిపేత్ || ౪౫
 మూర్తి హోమం చ జహలుయాన్తహాకుమ్భే నివేరనమ్ |
 చతుర్విధస్య హవిషస్తథాఽన్యదపి పూర్వవత్ || ౪౬
- ॐ మందిరాంగానాం ధ్యాన ప్రకారః ॐ
- శోధితే సదనే తస్మిన్ శోషణాఽఽలేపనాదిభిః |
 ధ్యాయేద్రత్నస్థలం ధామ తప్తహేమవినిమిత్తమ్ || ౪౭
 తత్ర ౩ జీవమపి ధ్యాయేద్ధ్యాపకం తదు ౪ పాధికమ్ |
 బుద్ధిం చ పిండకాం పాదాన్ గౌ అహజ్కారం తథైవ చ || ౪౮
 పాదా పాదశిలాజ్ఞే గర్భగేహం తథోదరమ్ |
 స్తమ్భాన్బహూన్ కటిం చాఽపి తథైవ కటిమెఖలామ్ || ౪౯
 జిహ్వ కణఁ తథా నేత్రం ౬ ప్రదీతిద్వార్చన(?)మేహనమ్ |
 అపానం జలనిర్మాణం ౭ నాసికా నాసికా మతా || ౫౦

౧ నిష్కం చ కర్తవ్యమ్. ౨ వస్త్రాదీన్. ౩ జీవ మహిం. ౪ పాన కమ్. ౫ అహజ్కారం. ౬ ప్రతిపద్మాళ్ళు. ౭ నాభికాం నాసికాం తథా.

గవాక్షమక్షి గ్రీవాం చ గ్రీవాన్ స్కన్ధాన్కపోలకా |
 శిరశ్చ కలశం మాంసం ప్రలేపం స్పృశణం సుధాన్ || ౧౨
 అస్తీని చ శిలా ౧ స్తస్థాః స్నాయుదాకరుశిఖాధ్వజాన్ |
 కేశరోమాణి కూచణం చ ధ్యాయేద్ధామ పుమాకృతిమ్ || ౧౩
 హుత్వా హుత్వా చ శక్తీనాం న్యసనం సదనే హారేః |
 పూణశక్తిం ప్రకృత్యాఖ్యాముపాసహ్నివినిక్షి పేత్ || ౧౪
 శాన్తిం జగత్యాం కుముదే పృథివీం తడనన్తరమ్ |
 వాగీశ్వరీం గలే చైవ పట్టికాయాం మతిం తథా || ౧౫
 పఞ్చాక్షకల్పనే శక్తిన్యసనం సముదాహృతమ్ |
 ద్వాదశాఽశ్లే తు సదనే శక్తిం కీర్త్యభినంజ్ఞితామ్ || ౧౬
 మహత్యాం పట్టికాయాం చ ౨ గలే పుష్టిమనన్తరమ్ |
 ౩ మహీం చ వాజనే వేద్యాం తుష్టిం సృష్టిం తథాఽఙ్ఘ్రిమ్ || ౧౭
 మాయాత్మికాం కపోఢేషు భూతమాలాసు మోహినీమ్ |
 ద్వాదశాఽశ్లే విమానె తు శక్తిన్యాస ఉదాహృతః || ౧౮
 అష్టాదశాఙ్గసదనే హారేస్సప్రతి కథ్యతే |
 కూటే న్యసేన్మహాలక్ష్మీ మవరే వసుధాం తథా || ౧౯
 శిలాయాం చ మహీశక్తిం ప్రస్తరే చాఽతిమోహినీమ్ |
 స్వాహాం వేద్యాం శ్రియం ధామ్ని శక్తిన్యాసోఽయమీరితః || ౨౦
 శాన్తిపఠోమాది సకలం కర్మణ కాయణం యథాపురమ్ |
 దిబ్జాతీణాం చ సర్వాణాం తత్సన్యాసాది పూర్వవత్ || ౨౧
 బ్రాహ్మణానాం సహస్రాణి శతం వాఽపి యథాబలమ్ |
 భోజయేద్భుక్తవద్భ్యోఽపి తేభ్యో దద్యాద్ధనాదికమ్ || ౨౨

౧ స్తస్థాన్ స్నాయుందారుశిఖాధ్వజాన్. ౨ దలే. ౩ మహీం సచవనే
 పట్యాం పుష్టిం తుష్టిం చ యజనే, మహీం చ యజనే.....

విసూనపట్టికాయాం తు వచ్చివింశతి తస్తుభిః |

బద్ధీయాత్కృతకం రిక్షు ధామ్మశ్చతస్వము ఊ పేత్ || ౬౩

అథా చా హో మం భ ప్రోక్షణమ్

బలిం యధాపుం బ్రహ్మసోమేదితు చ ఘోషయేత్ |

తతః ప్రభాతసమయే చుహూతే శోభనే గురుః || ౬౪

మహాకుచ్చం సముద్భ్రత్య ప్రాదక్షిణ్యేన మన్దిరమ్ |

౧ నిత్వా దక్షిణతః కుమ్భం స్థాపయిత్వా సమాహితః || ౬౫

ఉద్యుఖో గురుభూత్వా శక్తిం కుమ్భజలే స్థితామ్ |

విసూనే మూలమస్త్రిణ వినిపేశ్య చతుర్ముఖ || ౬౬

దిక్షాతీః స్వస్వగున్తేశ్చ ప్రోక్షయేత్కుమ్భవారిభిః |

అన్యేషామపి దేవానాం ధామ ౨ స్థానం యధావిధి || ౬౭

ప్రోక్షయేత్కుమ్భ ౩ తోమైశ్చ విద్యయా చ స్వయా స్వయా |

ప్రాసాదం పూజయేత్సూనకం ౪ దిక్షాత్ఫళ్ళ యధాతథమ్ || ౬౮

నిస్థితాయాం ప్రతిష్ఠాయాం ప్రాసాదస్య యధావిధి |

ఆచార్యాయ శతం విష్కం తదధం పాదమేవ వా || ౬౯

దద్యాచ్చ దక్షిణామస్తే యధావిత్తానుసారతః |

యజమానో మహీం పశ్చాత్సహస్రం స్వణకదక్షిణామ్ || ౭౦

ఉత్తమాం గురవే దద్యాత్తస్యమా తు తదధకామ్ |

అధనూం పాదనూత్రం తు మూర్తిపానసి తోషయేత్ || ౭౧

ధనేవకస్త్రాదిభిశ్చేన మనః గి ప్రహ్లాదకారణైః |

భూసురానితరాంశ్చాపి తోషయేద్భోజనాదిభిః || ౭౨

౧ గత్వా. ౨ స్థానాని సవతః. ౩ పాథోభివిద్యయాఽఽచార్య కస్తుయా. ౪ మూర్తిభిశ్చ. ౫ ప్రహ్లాదస్త్రాదిభిః

- ఏవం యః స్థాపయేద్విష్ణోర్విమానం ఫలనిస్సృహః |
 తస్య ముక్తిః కరతలే స్థితా నైవాఽత్ర సంశయః || 23
- ఫలకామనయా యస్తు స్థాపయేద్ధామ వైష్ణవమ్ |
 తస్య సమ్పత్తిరతులా మనోరథవధాఽతిగా || 2౪
- మణ్డపస్థాపనాయాం తు వేదినిరూఢాఽపూర్వకమ్ |
 క్రియావిశోధనాద్యంతం కృత్వా నిరవశేషతః || 2౫
- ప్రాసాదస్థాపనోక్తేన వత్మనా దేశికోత్తమః |
 మణ్డపం విశ్వకర్మీయం సర్వరత్నపరిష్కృతమ్ || 2౬
- సౌవర్ణేభవహుభిస్తమైః ౧ నానారత్నపరిష్కృతైః |
 ౨ ఉత్తమిభిః గురుధ్యాయా త్వా శక్తిస్యసనమాచరేత్ || 2౭
- ఉపాసం ప్రకృతిశ్శక్తిజ్ఞగతి చ వసుస్థరా |
 వప్రా చైవ క్రియాశక్తిగ్రీవా వాగీశ్వరీ మతా || 2౮
- ప్రీతిః కమ్పం తథా తుష్టిః కుముదం పట్టికా క్షమా |
 స్తమ్భపాదశిలా బ్రాహ్మీ శక్తిస్తమ్భాశ్చ వైష్ణవీ || 2౯
- పౌణికా కమలా శక్తిరుత్తరా శాన్తిరిష్యతే |
 రతిశ్చ వాజనం మాయా మదీయా కమలాసన || ౩౦
- 3 కీర్తిమూతా వణాపట్టిస్తథా ౪ కంపశ్చ మోహినీ |
 తులా పద్మా తథా శాన్తిశ్శక్తిస్సోపానపక్షుయః || ౩౧
- చతుర్షు మణ్డపద్వార్యు తోరణాని సమచయేత్ |
 శాన్తి హోమాదికం గౌ సర్వం కథితం కమలాసన || ౩౨
- తతః ప్రభాతే కుమ్భపాశ్శక్తిస్తస్మణ్డపే గురుః |
 న్యన్య వ్యాపకరూపేణ మణ్డపం చిన్తయేత్తతః || ౩౩

౧ సర్వవర్తైర్వికారాజితమ్. ౨ ఉత్తమం తద్గురు, ఉపయుక్తం గురుః.

3 కీర్తిమూతా. ౪ కల్పంచ. ౫ సర్వమితరత్నూర్వకత్తథా.

చిత్రాణి చిత్రాభాసాని తత్స్థాని ఘటవారిణా |
 ప్రోక్షయే ౧ త్వేన మస్త్రేణ ౨ సవణం న్యన్య యథాపురమ్ ||
 గురవే దక్షిణాం దద్యాద్యజమానో యథాపురమ్ |
 మణ్డపస్థాపనం ౩ యస్తు కరోతి మధువిద్విషః || ౧౫
 స భుక్త్వా విపులానోభగా నిహ లోకే పరత్ర చ |
 మోదతే దేవదేవస్య ప్రాసాద మణి మణ్డపే || ౧౬

ఆస్థానమండపాది ప్రతిష్ఠా విధిః

ఆస్థానమణ్డపాదీనాం ప్రతిష్ఠావిధిరుచ్యతే |
 వాస్తుయాగో బలిశ్చైవ గవ్యైః పఞ్చభిరుక్షణమ్ || ౧౭
 పయాగ్నికరణం చైవ తథా పుణ్యాహవాచనమ్ |
 స్థాపనం చైవ కుమ్భస్య అగ్నా ౪ చైకత్ర చాహుతిః || ౧౮
 ముహూర్తే ప్రోక్షయే గి త్వశ్చాత్సద్యో వా సకలం చరేత్ |
 శతనిష్కం తదధం వా దక్షిణా పరికీర్తితా || ౧౯
 ఫలం చ పూర్వవత్కర్తుః కిచ్చిన్యూనం చతుముఖ |
 ప్రతిష్ఠా గోపురస్యాపి మద్దిరస్యేవ నాఽన్యథా || ౨౦
 ప్రాకారస్య ప్రతిష్ఠాయాం కృత్వా సవణం యథాపురమ్ |
 ౬ ఘమఃమస్త్రేణ కుమ్భస్థవారిణా ప్రోక్షయేద్ధరుః || ౨౧
 శతం తదధం పాదం వా స్వర్ణానిష్కాణి దక్షిణా |
 బలివీరస్య నిర్మాణం స్థాపనం చాఽధునోచ్యతే || ౨౨
 గర్భాగేహసమాయామవిస్తారా బలివీరికా |
 తదధా తత్తురీయా వా పఞ్చ ౭ సజ్జ్యం శకాపి వా || ౨౩

౧ స్థూలమస్త్రేణ. ౨ సవణమన్యద్యథా. ౩ సమ్యక్ యః కరోతి మధువిద్విషః.
 ౪ చైవత్ప్రయా. ౫ త్వాప్రిస్తే సద్యో. ౬ వర్ష. ౭ నూచ్యధికాపి.

యద్వా నవస్యేకభాగా యద్వా హస్తననాశ్చవేత్ |
 ఏకహస్తాం వరా శిశ్చ పరసూ వా యథాబలం || ౯౪
 విస్తారద్విగుణోత్సేధా ౧ త్రిగుణాభాగభాగైశ్చాపి నా |
 విస్తారతుల్యోచ్చాయా వా పంచాష్టసరిశ్చనా || ౯౫
 కపోతభూతహంనాది నూలికా ౨ భిరలంకృతా |
 త్రిధా కృత్వాగ్రవిస్తారం భాగాభ్యాం పజ్జుజం భవేత్ || ౯౬
 వీతకోణేషు గరుడాక సింహస్వా పరికల్పయేత్ |
 విఘ్నరాట్ తస్య జనకః పక్షిరాట్ కన్యకాపి చ || ౯౭
 యథాక్రమేణ ప్రాగాది దిక్షు తన్ముత్యయః స్పృతాః |
 సోపానపజ్జయః పాశ్చే కల్పనీయా యథోన్నతిః || ౯౮
 గోపురద్వారవిస్తారస్త్రిగుణా వా చతుర్గుణా |
 బహిః పురస్తాద్ద్వారస్య బలివీతస్య కల్పనమ్ || ౯౯
 వాస్తుహోమాదికం నవం శాన్తిహోమానసానికమ్ |
 క్రియాకలాపమాచారయః కుర్యాన్మన్దిరచత్ క్రమాత్ || ౧౦౦
 ప్రభాతసమయే ప్రాప్తే ముహూర్తే శోభనే గురుః |
 కుమ్భస్థవారిభిః వీతం ప్రోక్షయేన్మూలవిద్యయా || ౧౦౧
 దేవతాశ్చేవ తత్రస్థాః ప్రోక్షయేవాత్మవిద్యయా |
 ప్రోక్షయేత్కణికాం చాపి నమస్తేత్యాది విద్యయా || ౧౦౨
 అష్టానాం కుముదాదీనాం స్వైస్వైరనుచరైస్సహ |
 ౩ ప్రాథమ్యేత తదా తత్ర సన్నిధిం మన్త్రీపూజకమ్ || ౧౦౩
 వీతమేవం ప్రతిష్ఠాప్య కుర్యాన్నిత్యోత్సవం సుసః |
 గురవే దక్షిణా దేయా శతనిమ్కావహస్త్రికా || ౧౦౪

౧ ద్విగుణాభ్యధికా. ౨ కన్యకా భవేత్. ౩ ప్రాథమ్యోత్సవనా.

వనం యః స్థాపయేత్ప్రథమం విష్ణుభూతాఽలయం వరమ్ |

సర్వదుఃఖవిసముక్షంః ప్రాప్నోతి పరమం వరమ్ ||

౧౦౫

అథ బలిపిత ప్రతిష్ఠా .

౧ బలిపితప్రతిష్ఠాం చ విత్వ్యామి కమలాసన |

తస్యోష్ఠేనం సముద్దిష్టం గర్భాగారం సమస్తతః ||

౧౦౬

ఆయతం విస్సృతం వాఽసి గర్భాగారస్య మధ్యమే |

ఉష్ఠేనో దశభాగే తు సప్తాంశం సముదాహృతమ్ ||

౧౦౭

సప్తవింశతిభాగే తు విభక్తే తు సముచ్చయే |

ద్వియంశం వాసుకం జ్ఞేయం జగతీ చతుశంశికా ||

౧౦౮

త్రియంశం కుముసిం జ్ఞేయమేకాంశం షట్టికా భవేత్ |

షడ్భాగం కర్ణమిత్యక్తం ద్వ్యంశకం గళకమ్యయోః ||

౧౦౯

చతురంశైర్విభాగశ్చ వంశైశ్చైవ వాత్ర వర్తికా |

ద్వ్యంశార్ధం సద్మపుష్పం తు ఏకార్ధం పద్మపకణికా |

ఏవం సమ్యగ్విదిత్వా తు భాగే భాగే వినిర్దిశేత్ ||

౧౧౦

త్వ్యంశహస్తప్రమాణేన త్రిహస్తా చాఽధికాఽపి వా |

పంచహస్తాఽధికం వాఽపి గోపురాత్ప్రసాద్యధీయతే ||

౧౧౧

మధ్యే భూతం చ కర్తవ్యం చతుస్తాలప్రమాణతః |

సుఖాసీసమిదం శ్రేష్ఠం పరావృత్తం చ కారయేత్ ||

౧౧౨

అనిరుద్ధాయ దృషదే నత్సరాయేతి హూతుతామ్ |

తథాపక్వప్రహస్తాయ చాముణ్డాయ తథైవ చ ||

౧౧౩

సన్ధ్యాయేతి వరాయేతి చోదరాయ తతః పరమ్ |

తథైవోదరబన్ధాయ నాడిభ్యామితి వై పునః ||

౧౧౪

౧ “ బలిపిత ప్రతిష్ఠా ” ఇత్యాగ్రణ్య - ఉత్తరత్ర అధ్యాయాన్తే “ మహాసన ప్రతిష్ఠా గాం ” ఇత్యంశం తేషు చిత్కోశేషు న దృశ్యతే.

- వస్తుశ్చైవ చ వాస్తుభ్యో వాస్తుముష్కాయ వై పునః ।
 ప్రజనాయ జరిత్రేభ్యశ్శ్రోణీభ్యామితి వై పునః ॥ ౧౧౧
 తటాకాయ చ వంశాయ వంశధారిభ్య ఏవ చ ।
 ప్రజాపతయ ఇత్యుక్త్వా ధృష్ణవేతి చ భూతయః ॥ ౧౧౬
 శుకాయ శుకవాసిభ్య ఊరుభ్యామితి చోచ్చరన్ ।
 సిరాభ్యశ్చాస్థిబద్ధేభ్యో ముఖేభ్యశ్చేతి హూయతామ్ ॥ ౧౧౭
 సాక్షిభ్యో జాను మూలేభ్యో జానుమూలేభ్య ఇత్యపి ।
 గుల్ఫేభ్యశ్చైవ పాష్ణిభ్యశ్చరణేభ్యస్తలేపివా ॥ ౧౧౮
 పాదాంశులిభ్యః పాదేభ్యశ్చరణాఽగ్రతలాయ చ ।
 తలాయోర్ధ్వతలాయేతి త్వగ్భ్యస్సాన్వహేతి హూయతామ్ ॥ ౧౧౯
 త్వరాసిభ్యశ్చ హుత్వా తు జుహుయాచ్చ తతః పరమ్ ।
 రోమకూపేభ్య ఇత్యుక్త్వా ప్రనేభ్యో రసదాయ చ ॥ ౧౨౦
 రత్నాయ రత్నవాసిభ్యో మేదసే చ తథా పునః ।
 జీవాయ వాస్తునే చైవ అస్థిమజ్జాయ వై పునః ॥ ౧౨౧
 జుహుయాన్మజ్జవాసిభ్యో త్రమాజ్జాయ వై పునః ।
 ధాతా వై చైవ ధాతుభ్యో ధాతుకూపేభ్య ఇత్యపి ॥ ౧౨౨
 జుహుయాదుపధాతుభ్యః పశ్వాత్వచ ఇతి బ్రువన్ ।
 సవరూపాయ గ్రీవాయ ధనదాయ తథాఽఽత్మనే ॥ ౧౨౩
 సవేశ్వరాయ యజ్ఞాయ పురుషాయ చ హూయతామ్ ।
 ఉపవీతం వినా వీతం కర్తవ్యం ద్విజసత్తమ ॥ ౧౨౪
 ఆమోదం ప్రాకృప్రథగ్యష్టా తద్భూతం భువనాత్మకమ్ ।
 ప్రమోదం యామ్యదిక్పద్మే తద్భూతమనలాత్మకే ॥ ౧౨౫
 ప్రముఖం పశ్చిమే పద్మే తద్భూతం స్యాజ్జలాత్మకే ।
 ఉన్నఖం సోమదిగ్భాగే వాయుభూతం తదేవ హి ॥ ౧౨౬

అవిఘ్నం కరణోధ్వం తు వ్యోమాత్మకముదాహృతమ్ |
 భూమ్యన్తరిక్షస్యగ్ం చ సవభూతగుణాత్మకమ్ ||

౧౨౭

☞ మ హా పీఠ : ☞

తత్ప్రమాత్మకమిత్యక్తం మహాపీఠం ద్విజోత్తమ |

ప్రాసాదస్య తు విస్తారం యస్తు దణ్డ మివోచ్యతే ||

౧౨౮

మూలహమ్యం సమారభ్య ప్తదణ్డసమానతః |

దశ ద్వాదశ దక్షైవా మనుదణ్డావసానకమ్ ||

౧౨౯

షోడశైద్వాదశైవాపి మహాపీఠం ప్రకల్పయేత్ |

అథవాన్యప్రకారేణ పీఠస్థానం విధీయతే ||

౧౩౦

తృతీసాలె చతుస్సాలే పంచసాలేశ్రమధ్యమే |

మహాపీఠం ప్రకతవ్యం తస్య లక్షణముచ్యతే ||

౧౩౧

అథవా వ్యోమహస్తం తు అథమం పీఠవిస్తృతమ్ |

ద్విహస్తం మధ్యమం ప్రోక్తం త్రిహస్తం శ్రేష్ఠముచ్యతే ||

౧౩౨

తద్విస్తరసమం తుజ్గం తుజ్గం సప్తాష్టవింశతిః |

ఉపానోచ్ఛం ద్విభాగం స్యాత్పడంశం జగతీ భవేత్ ||

౧౩౩

కుముదోచ్ఛం తు భూతాంశం కమ్పమేకాంశముచ్యతే |

వేదాంశం కణ్ఠనూనం తు ఊర్ధ్వకమ్పం శివాంశకమ్ ||

౧౩౪

మహాపట్టీ గుణాంశం తు ద్విభాగం వా విశేషతః |

వేదాంశం పద్మభాగం తు ద్విభాగం కణికోదయమ్ ||

౧౩౫

అథవా కణికోత్సేధం గుణాంశం ద్విజనత్తమ |

పద్మోచ్ఛం పద్మభాగం తు మహాపట్టీ ద్విభాగికా ||

౧౩౬

ఉపానోచ్ఛం శివాంశేన శేషం పూర్వవదేవ హి |

అథ్వా పీఠోదయం విప్ర ధరాతాలం యథాకురు ||

౧౩౭

తదూర్ధ్వోపరిమాసం తు పీతోన్వస్థానో యుచ్యతే |
 అధిష్ఠానోక్తమాగేకాణా నేపనిస్తాన్త కమాచరేత్ || ౧౮౮
 పద్మతారే యుగాదిని వా భూతానింకా నిర్జకాణుతమ్ |
 పీఠాకారం యుగాగ్రం వా కర్తవ్యం నిర్బూణామ్యుకమ్ || ౧౮౯
 లోహజం శైలజం వా లపి ణ్నికామనా మేన వా |
 అంశస్యోపరి పీతోచ్చ ముపీతోపమాత్కృమ్ || ౧౯౦
 తదూర్ధ్వే తు మహాపీఠం ఉక్తవ్యం నాదయాన్వితమ్ |
 ఉపపీఠే వినా పీఠం కర్తవ్యం న్యాద్విజ్ఞోత్తమమ్ || ౧౯౧
 నేత్రం రసం చ భూతం చ ఏకం వేదం చ భాగికమ్ |
 గుణం వేదం చ సేఘం చ ఉపానాది ప్రకూణవత్ || ౧౯౨
 ఏకవేదగుణం చైవ కణ్ఠం చైవ చ సేతవత్ |
 ఏకం గుణగుణం చైవ బలిపీఠప్రకూణమ్ || ౧౯౩
 ప్రభభస్యాగ్రతః కయాః త్ప్రసాదాస్మీ ప్రచుఃకవత్ |
 ద్వారిస్థానం తదగ్రే తు తన్నిచాక్రొవివాల ముచి || ౧౯౪
 ఏతే వృషాచలం సర్వశాస్త్రం వామే తు సోమ్యుచిత్ |

బ లి పీ ఠం .

అథ వక్ష్యే విశేషేణ బలిపీఠస్య లక్షణమ్ || ౧౯౫
 లిజ్ఞోదయసమం శ్రేష్ఠం తదధాం కస్యనంభవేత్ |
 తయోర్మధ్యేష్టభా కృత్వా ననమాసం ప్రక్షీర్తితమ్ || ౧౯౬
 అథ వా పిణ్డికోత్పేధం కస్యనం పీఠవిస్తృతమ్ |
 తత్తారమధ్యమం జ్ఞేయం తన్నాస్రం వోత్తమమ్ స్తృతమ్ || ౧౯౭
 తదధామధమం జ్ఞేయం తయోర్మధ్యేష్టభాజితే |
 నవధా పీఠనిస్తారః ఉత్పేధస్తత్సమో భవేత్ || ౧౯౮

- అష్ట వా ద్వారవిస్తారమధమం పీఠవిస్తృతమ్ |
 ద్విగుణం మధ్యమం ప్రోక్తం త్రిగుణం చోత్తమం భవేత్ || ౧౮౯
 అథవా ద్వారతుక్తాధః కన్యసం పీఠవిస్తృతమ్ |
 త్రిసాదం మధ్యమం ప్రోక్తం తత్సమం చోత్తమం భవేత్ || ౧౯౦
 అథమోత్తమయోమః ధ్యే నవమానం ప్రకీర్తితమ్ |
 ధ గాతలసమోత్సేధమధమం పీఠవిస్తృతమ్ || ౧౯౧
 త్రిగుణం మధ్యమం ప్రోక్తం తయోమః ధ్యేఽష్టభాజితే |
 నవధా పీఠతుల్లం తు విస్తారం తత్సమం భవేత్ || ౧౯౨
 త్రిహస్తముత్తమవ్యాసమేకహస్తం తు కన్యసమ్ |
 ద్వికరం మధ్యమం జ్ఞేయం పీఠవ్యాసం ప్రకీర్తితమ్ || ౧౯౩
 పంచవింశాబ్జులారభ్య ద్విద్వ్యబ్జుల నివధనాత్ |
 ఏకాశీత్యబ్జులాస్తం యత్పీఠవ్యాసః ప్రకీర్తితః || ౧౯౪
 ఉపాస బాహ్యే విస్తారః ఉత్తమస్సంప్రకీర్తితః |
 జగతీ బాహ్యవిస్తారః మధ్యమస్సంప్రకీర్తితః || ౧౯౫
 కుముదాస్తే ప్రకతేవ్యం విస్తారమధమం స్తృతమ్ |
 ప్రాసాదోక్తక్రమేణైవ మహాపీఠోదయం తు వా || ౧౯౬
 మహాపీఠోదయం సప్త చత్వారింశద్విభాజితే |
 పవతాంశం జగత్ప్యచ్చం సప్తాంశం కుముదోచ్చయమ్ || ౧౯౭
 శివాంశం కమ్పమానం స్యాద్విస్త్రాభాగం గళోదయమ్ |
 కమ్పతుల్లం శివాంశం స్యాత్తత్సమం త్వమ్బుజోదయమ్ || ౧౯౮
 కపోతోచ్చం తు వేదాంశం ద్విభాగం ప్రస్తరోదరమ్ |
 సాధాంశం కమ్పతుల్లం స్యాత్సాధకషట్కమలోదయమ్ || ౧౯౯
 వేదాంశం కణికోత్సేధం ద్విగుణం తస్య విస్తరమ్ |
 అథవా పీఠతుల్లం తు పంచభాగవిభాజితే || ౨౦౦

ఏకాంశం వేదికో త్సేధమేకాంశం కుముదోదయమ్ |
 శివాంశం కణతుక్లస్నాన్యదధాంశం పట్టికోదయమ్ || ౧౬౧
 ఏకాంశం కమలోత్సేధమధాంశం కణికోదయమ్ |
 ద్విగుణం తస్య విస్తారం సపాదాధికమేవ వా || ౧౬౨
 మహానస ప్రతిష్ఠాయాం వాస్తుహోమాదికే కృతే |
 కుమ్భమేకం ప్రతిష్ఠాప్య ధాన్యరాశిషు పూర్వవత్ || ౧౬౩
 సమిధాజ్యం చరుం ప్రాగ్వజ్జహుయాన్తులవిద్యయా |
 తత్రస్థదేవతానాం తు తత్త్వన్యాసం సమాచరేత్ || ౧౬౪
 బ్రాహ్మణా భోజయేచ్ఛక్త్యా దద్యాచ్చైవ తు దక్షిణామ్ |
 వేషణాద్యజ్జజాతాని ఔశయిత్వాఽధివాసయేత్ || ౧౬౫
 తతః ప్రభాతసమయే ముహూర్తే శోభనే గురుః |
 అగ్నిమీడేతి మస్త్రేణ చుల్లివ్యగ్నిం నిధాపయేత్ || ౧౬౬
 పచేయుః ౨ పాచనాదీని హవీంషి పరిచారకాః |
 కుణ్డే చ నిత్యహోమాధాం స్థాపయేదగ్నిమగ్నిమామ్ || ౧౬౭
 ప్రాగుక్తేనేవ మస్త్రేణ పురస్తాన్మస్త్రీ పూర్వకమ్ |
 న్యసేత్కుమ్భజలేనైవ క్రమాచ్ఛణ్డాదిదేవతాః || ౧౬౮
 ద్వారే చణ్డం ప్రచణ్డం చ క్షేత్రపాలం ఖగేశ్వరమ్ |
 ద్వారస్య దక్షిణే పాశ్వే గణానామపి నాయకమ్ || ౧౬౯
 జ్ఞమ్భలం మాణిభద్రం చ శిబిం కుణ్డలమేవ చ |
 ద్వారస్య చోత్తరే పాశ్వే పాశ్వేవ్యస్యేషు చ క్రమాత్ || ౧౭౦
 ప్రాసాదద్వారవద్ద్వారే లక్ష్మ్యాది పరికల్పనమ్ |
 చుల్యాశ్చ వామేతరయోధామాధమాధమా చ పృష్ఠతః || ౧౭౧

౧ చరూక్ హుత్వా పాయసైమాంలవిద్యయా. ౨ సాయసాదీని.

౧ విధాతారం తథా ౨ దీఘుఁచుల్యా ఉభయ పాశ్వయోః |

ధమాఁధమఁద్యయం న్యస్యేత్పాత్రాణి 3 సమలాన్యపి || ౧౨౨

శ్రీసూక్తేనామ్భసా ప్రోక్ష్య మజ్జశాన్యపి కారయేత్ |

గురవే దక్షిణాం దద్యాద్యజమానో యథాబలమ్ || ౧౨3

పాకశాలాదికల్పన ఫలమ్

యః కల్పయేద్ద్రీసవతీం భక్తిమాన్విష్ణుమన్దిరే |

స భుక్త్వా విపులాన్ భోగాన్ ప్రేత్య స్వగఁమవాప్నుయాత్ || ౧౨౪

ధాన్యాగారం ధనాగారం సారస్వతగృహం తథా |

తథా మజ్జనశాలా చ పుష్పపానీయమన్దిరమ్ || ౧౨5

తామ్బూలకల్పనగృహం ౪ వాద్యస్థానం చతుర్ముఖ |

౫ స్థానం చ యచ్చ ధామాజ్ఞం కల్పితం శిల్పవిత్రమైః || ౧౨౬

ఆచార్యో వాస్తువఱోమాది శాస్త్రోక్తవిధిపూర్వకమ్ |

క్రియా కలాప మఖిలం ౬ కుర్యాత్సూనోక్తయా దిశా || ౧౨౭

ఆచార్య దక్షిణాదైవ దేయా విత్తానుసారతః |

వాపీకూపతటాకానాం ప్రతిష్ఠానే చికిషితే || ౧౨౮

తేషాం పశ్చిమదిగ్భాగే వేదిం కుర్యాత్ ౭ చ్చ పూర్వవత్ |

జలాధిదేవతం ౮ హృద్యమల్పకాయవినిమితమ్ || ౧౨౯

లోహజైః కలశేన్ద్రత్ర స్నాపయేద్దేశికోత్తమః |

మస్తోర్వఱుణదేవత్వైశ్శయనే శాయయేత్తతః || ౧౩౦

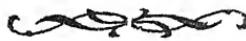
తమచయేన్ద్రహాకుమ్భే చతుష్పేకత్ర వా పునః |

కుణ్డేషు జహురూన్ద్రస్తోన్ద్రదేవత్వైఃపుఱాదిభిః || ౧౩౧

౧ విధాతారం. ౨ దీపం చుల్యా. 3 కమలాన్యపి. ౪ చేలాస్థానం. ౫ స్థానపున్యచ్చ. ౬ కుర్యాచ్చాస్త్రోక్త వర్తనా. ౭ చ్చతుష్కరామ్. ౮ హృద్యం కల్పితకాయ.

వారుణాని చ సూక్తాని దిక్షు పాఠ్యాని భూసురైః |
 ప్రభాతే శోభనే లగ్నే ౧ శోభితే పూర్వ ౨ వజ్రలైః || ౧౮౨
 పుణ్యాహం వాచయిత్వాఽస్తే ధ్యాయేదమృతచారిభిః |
 పూరితం తత్తటాకాదీన్ గురురేకాగ్రమానసః || ౧౮౩
 మహాకుమ్భజలం తత్ర ౩ వారుణం చ వినిక్షిపేత్ |
 మినాది జలయోసీంశ్చ లోహజం తత్ర నిక్షిపేత్ || ౧౮౪
 గజ్జాదిసరితస్తత్ర మస్తే)రావాహయేజ్జలే |
 భుక్తేషు బ్రాహ్మణేష్వఘ్నే స్తపితేషు యథావసు || ౧౮౫
 దక్షిణా గురవే దేయా దశనిష్కావరా తతః |
 కరోతి యస్తటాకాది ౪ ప్రతిష్ఠానం జలాశయే ||
 స నిత్య గే తృప్తస్సుచిరం లోకే వసతి వారుణే || ౧౮౬

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహాపనిషది పాద్యసంహితాయాం
 క్రియాపాదే లక్ష్యాదిపాణిగ్రహణ ౬ విమానాది ప్రతిష్ఠా
 విధినామ త్రింశోఽధ్యాయః.

౧ శోభితే. ౨ వజ్రలై. ౩ వాక్.శాం. ౪ ప్రతిష్ఠానం నిజ్జలా. ౫
 తృప్తిరుచిరే. ౬ విమానముణ్ణప బలిసేత మహానసాది ప్రతిష్ఠావిధానం నామ.

ఏకత్రింశోఽధ్యాయః.

ప్రభాదీనాం ప్రతిష్ఠా విధిః

శ్రీభగవాన్ —

కాలాంతరే ప్రభాదీనాం ప్రతిష్ఠావిధిరుచ్యతే ।
 జలాధివాసాద్యఖిలం కర్మ కృత్వా యథాపురమ్ ॥ ౧
 ధ్యానకాలే తు సంప్రాప్తే ధ్యాయే ౧ దేవం గురుస్వయమ్ ।
 జ్వాలామాలాసహస్రాధ్యాయం విద్యుత్పఙ్క్తాతనన్నిభామ్ ॥ ౨
 ప్రభాం ధ్యాత్వా స్మృశేత్ శాన్తి హోమాస్తే హోమసర్పిషా ।
 ప్రభాతే మూలమస్త్రీణ ప్రోక్షయేత్కుమ్భవారిణా ॥ ౩
 ముహూర్తే యోజయేచ్ఛాపి కారయేచ్ఛ మహోత్సవమ్ ।
 దక్షిణా గురవే దేయా యథావిభవ ౨ మాసతః ॥ ౪
 ప్రభాయాం దేవదేవ్యాదీన్ యోజయేదుక్తవత్కనా ।
 ౩ స తు సాయుజ్యమాప్నోతి కామాససి యథేషితాన్ ॥ ౫
 ౪ వీతం సంస్థాప్య తత్రేవ స్యస్యవ్యోగానసం గురుః ।
 హుత్వా మస్త్రీః క్రమాత్పస్మస్థాపనే విధిరీదృశః ॥ ౬
 యోజయే ౫ చ్ఛాపి వీరాదిన్ తత్రస్థాం సమయే గురుః ।
 ఏవం వీరాదిదేవాధాన్ యః కల్పయతి మానవః ॥ ౭
 స ప్రతిష్ఠామవాప్నోతి పరత్రేహ చ శాశ్వతీమ్ ।

ఘంటా ప్రతిష్ఠా ది .

ఘంటాం చ పఞ్చగవ్యేన స్నాపయిత్వా యథోద్దితైః ॥ ౮
 పఞ్చవారుణికైర్ముస్త్రీణాం సవస్త్రీణ వేష్టయేత్ ।

౧ దేవమ్. ౨ మన్వితః. ౩ తత్సాయుజ్యమవా. ౪ వీరే స్థాప్యేతు. ౫ ద్యోగ.

స్థణ్ణితే శాలిభారం చ నిక్షిప్య తిలతణ్ణులూకా || ౯
 తదూర్ధ్వే నవవస్త్రం చ సదభణం న్యస్య తత్ర వే |
 శాయయిత్వా చ తాం ఘణ్టాం ఛాదయేన్నవవాసనా || ౧౦
 కుమ్భమేకం సమభ్యర్చ్య ౧ కుమ్భే నా స్థణ్ణిలెఽపివా |
 ఘణ్టామస్త్రీణ జుహుయాదాచాయకస్యమిదాదిభిః || ౧౧
 శోషణాదీని కాయాణి తాం యథోక్తం విచిస్తయేత్ |
 శాన్తిహోమావసానే చ స్పృశేత్తాం హోమసపిషా || ౧౨
 ప్రభాతే ౨ మస్త్రోతోయేన తాముక్షేన్మస్త్ర) పూర్వకమ్ |
 ఏవం నుసంస్కృతాం ఘణ్టాం ౩ చాలయేత్సవక కర్మణు || ౧౩
 ఉద్ఘాటనే కవాటస్య ప్రస్తుతే పూజనే తథా |
 ఆవాహనేఽర్ఘ్యేన్నవనె పుష్పే ధూపే చ దీపకే || ౧౪
 నీరాజనే యవనికాసముద్ధారే నివేదనే |
 హోమ భూతబలా కర్మణ్యుద్వాహే ౪ చలనం మణేః || ౧౫
 గృ ఉత్సాదనం పిశాచాదేః ప్రీణనం చ హరేః పరమ్ |
 సన్నిధానమమత్యోనాం ఘణ్టాయాశ్చలనాద్భవేత్ || ౧౬
 అసంస్కృతాయాశ్చలనే గ్రామాదేశ్చలనం భవేత్ |
 నిష్ఫలా చాపి పూజా స్యాత్పరస్య పరమాత్మనః || ౧౭
 ౬ (ఘణ్టాం ప్రయచ్ఛేద్ధరయే జాయతే కీర్తిమాన్మరః) |
 ఘణ్టా సంస్కారవద్ధూపదీప ౭ పాత్రస్య సంస్కృతిః || ౧౮
 భేయాదీనాం చ సంశుద్ధిః పఞ్చగవైః ప్రశస్యతే |
 రథాదియానజాతస్య సంశుద్ధిరియమిష్యతే || ౧౯

౧ కుణ్డే వా. ౨ కుమ్భ. ౩ నాదయేత్. ౪ చాపి కర్మణి. ౫
 ఉచ్ఛాటనం. ౬ ఇదమధణం క్వచిన్న. ౭ పాత్రాది.

మస్త్రేణ ప్రోక్షణాచ్ఛుద్ధిశ్శత్రాదీనా మపీష్యతే ।
 సవనత్ర భోజయే ౧ ద్వీపాక్ పుణ్యాహంచాపి ౨ కారయేత్ ॥ ౨౦
 దక్షిణా చాపి గురవే దేయా విత్తానుసారతః ।

అక్షమాలా ప్రతిష్ఠా .

అక్షమాలాప్రతిష్ఠాంచ తద్భేదాంశ్చ యథాతథమ్ ॥ ౨౧

జపే ఫలం చ సకలమధునా కథ్యతేఽబ్జజ ।

సవనరత్నైశ్చ లోహేశ్చ స్ఫటికైస్త్రీవిధైరపి ॥ ౨౨

జలజైస్థలజైర్వాపి కారయేదక్షమాలికాః ।

అక్షాస్థిమాత్రా మణయశ్చేష్టాస్సృజ్యపకర్మణి ॥ ౨౩

ధాత్రీఫలాస్థిమాత్రాస్తు మధ్యయాః కమలాసన ।

బదరాస్థి ప్రమాణాస్తు కనిష్ఠా మణయః స్త్రుతాః ॥ ౨౪

అప్టోత్తర శతం సఖ్యై మణీనాం క్రేయసీ భవేత్ ।

తదధనఖ్యై కథితా మధ్యమా చరమా పునః ॥ ౨౫

సప్తవింశతీసఖ్యై చ తైర్భవేదక్షమాలికా ।

స్వర్గాపవర్గదం రత్నం సౌవణ్యం విభవప్రదమ్ ॥ ౨౬

రాజతం కీర్తిధనదం తామ్రం శాన్తికరం భవేత్ ।

త్రాపుషేర్మణిభి ౩ జగవ్యం యక్షాంశ్చాపి వశం నయేత్ ॥ ౨౭

సీసాక్షమాలయా రక్షో వశే కుయాఽచ్చతుర్ముఖ ।

ర పీడయేచ్చ తథా శత్రూం కాంస్యైస్సర్వార్కా వశం నయేత్ ॥

౫ (ఆయస్మైశ్చాపి భూతాని జాపకస్వవశం నయేత్) ।

స్ఫటికం మోక్షదం జప్తుస్సవదో ద్యుమణీర్మణిః ॥ ౨౮

ఇన్ద్రోర్మణిస్తైవ స్యాదక్షాస్సృజ్య ౬ జగలజాఃపునః ।

౧ ద్వీపాక్. ౨ వాచయేత్. ౩ ర్యక్షాస్యతీ. ౪ పిణ్డయేచ్ఛాపి.

౫ ఇదమధ్యం క్వచిన్న. ౬ ఫలజా.

- పుత్రదః పుత్రదీవస్వ్యాదిద్వైక్షుస్సవకామనః ॥ 3౦
- విభీతకాక్షరుద్రాక్ష నిర్భూతౌశ్చాభిచారకాః ।
- బ్రహ్మవచనకాచుస్య కుశగ్రన్ధిః ప్రశస్యతే ॥ 3౧
- రాజ్యకామస్య పద్మాక్షైఃజఘ్నుస్సిన్ధ్యతి తద్ధృవమ్ ॥
- సితామ్నోజాక్షమాలా తు ౧ జప్తుస్స (శ్రేయసప్రదా ॥ 3౨
- భుక్తిముక్తిప్రదా శఙ్ఖా ముక్తాముక్తిఫలప్రదా ।
- జలజైఃమణిభీమాణా జప్తురిత్థం ఫలప్రదా ॥ 33
- అక్షాన్యథోక్తాః సంగ్రహః ౨ వృత్తాః దోషవివక్షితాః ।
- ప్రక్షాల్య పంచభిగ్నవైః పంచ వేదాన్తనిద్యయా ॥ 3౪
- ఆరోపయేద్దేమసూత్రే 3 త్రిగుణేత్త్రిగుణీకృతే ।
- సూత్రే వా రాజతే యోమే ౪ శణకేశాదివక్షితే ॥ 3౫
- కాపాణే వా యథాలాభం యోశితే పరిశోధితే ।
- పుష్పేన పుష్పభాగే చ ముఖసౌగం ముఖే న చ ॥ 3౬
- పరస్పరేణ సంబద్ధా మణయస్సస్పృశాశ్శుభాః ।
- సూత్రేణ వా సువక్షేన మధ్యే గి బద్ధే తథాన్తరమ్ ॥ 3౭
- ప్రోతసూత్రేషు తైః కల్ప్య మాలికా కటకాకృతిః ।
- మణిమన్యం ౬ తు బద్ధీయా న్మాలాగ్రన్ధౌ మహాత్తరమ్ ॥ 3౮
- మేరుసంజ్ఞా మణేస్తస్య ౭ భవేద్దక్షిణతో గతిః ।
- పుణ్యాహం వాచయిత్వా ౨ న్నే మాలాం స్థాప్త్యామ్బుజోదరే ॥ 3౯
- విలిప్య కుంజుమాద్యేస్తామక్షమాలాం చతుర్ముఖా ।
- శాలిభారం చ నిక్షిప్య తిలతణ్డులసంయుతమ్ ॥ ౪౦

౧ సూత్రేని. ౨ విశుద్ధాన్దోషవివక్షితాః. 3 ద్విగుణే త్రిగుణీ. ౪ శాణ. ౫ మధ్యే తు సాన్తరః ॥ ప్రోతా సూత్రేణ తాం. ౬ బద్ధీయాన్తహాన్తం మ.....త్తరమ్. ౭ జపే.

లిఖత్వా తత్ర చక్రాబ్జమాస్తీయైః కుశవస్త్రకమ్ |
 తత్రాక్షమాలాం విన్యస్య ఛాదయేన్నవవాసనా || ౪౧
 యజేత కుమ్భే తస్మస్త్రాం హేమవస్త్రాది సంయుతే |
 హోమమేకత్ర కువీత కుణ్డే వా స్థస్థలేఽపివా || ౪౨
 సమిచ్చరుఘ్నతైరప్టే శతం చ స్వస్వ విద్యయా |
 ధ్యానేన శోషణాదీని కృత్వా ౧ స్వచ్ఛ యథాపురమ్ || ౪౩
 తస్మధ్యే పురుషం ధ్యాయేద్బద్ధాఙ్గాలిమవస్థితమ్ |
 చతుర్భుజం వశతోభం వరదాభయహస్తకమ్ || ౪౪
 అక్షమాలాం చ బిభ్రాణం శిఖాగ్రే కటకాకృతిమ్ |
 శాన్తిహోమావసానే చ సంస్పృశే దక్షమాలికామ్ || ౪౫
 ప్రాప్తే ముహూతే తత్త్వాని న్యస్యేత్సృష్టిక్రమాద్గురుః |
 యా పరా వైష్ణవీ శక్తిరభిన్నా పరమాత్మనః || ౪౬
 తేజసాఽఽదిత్యసంకాశాం ప్రాగ్దత్ స్మృత్వా హృదమ్ముజే |
 ధ్యాయేత్తతో బ్రహ్మరథ్నా దుద్గచ్ఛన్తిం శనైశ్శనైః || ౪౭
 ఆవాహ్య చాక్షమాలాయాం మస్త్రేణ స్వేనమస్త్రావితో |
 మూలమస్త్రేణ కుమ్భస్థవారిణా ప్రాక్షయేద్గురుః || ౪౮
 నన్నిధిం చాక్షమాలాయాం యాచేత పరమాత్మనః |
 నన్నిధంతాం భవానస్మిత్ భక్తానుగ్రహకామ్యయా || ౪౯
 జపాక్షమాలావలయే గాథామేనాం సముచ్చరత్ |
 తత్రాక్షమాలాం బిభ్రాణం ధ్యాయ్వా దేవం ౩ జనాదనమ్ || ౫౦
 ౪ శిష్యస్య యజమానస్య హస్తే దద్యాద్గురుస్వయమ్ |
 ప్రణమ్య ప్రతిగృహ్ణీయాత్ శిరసా తాం సమాహితః || ౫౧

౧ కుణ్డే. ౨ మక్షమస్త్రేణ. ౩ చతుర్భుజమ్. ౪ ఇష్ట్యా చ.

విద్యామివ యథావిత్రం దద్యాచ్చ గురుదక్షిణామ్ |

తస్మిన్ ముహూర్తే తాం విద్యాం సజ్జవేదక్షమాలయా || ౧౨

౧ ఆదా యమక్షమాలాయా మస్త్రం స్థాపితవాన్ గురుః |

తమేవ మస్త్రం గణయేన్న ౨ యం కల్పన మాలయా || ౧౩

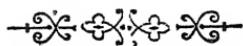
అప్రతిష్ఠాపితా యా చ తయా నైవాక్షమాలయా |

జపం కువన్నరో మోహంకూవన్నే వాక్షుతే ఫలమ్ || ౧౪

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహాోపనిషది పాద్యసంహితాయాం

క్రియాపాదే ప్రభా ఘంటాక్షమాలా ప్రతిష్ఠావిధినామ్

వీకత్రింశోఽధ్యాయః.

ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః

☞ గృహాచారవిధిః ☞

☞ తత్ర లోహదావాదిభేదేన ఫలమ్. ☞

శ్రీభగవాన్ —

- గృహాచారస్థాపనం వక్ష్యే యథావత్కమలాసన |
 సావణీ రాజతీ వాఽపి ౧ ప్రతిమా స్వాద్విజన్మనామ్ || ౧
 ఆరకూటమయీ యద్వా యద్వా తామ్రమయీ భవేత్ |
 లోహజాః ప్రతిమాస్సవాన్సవన్ కామఫలప్రదాః || ౨
 ౨ శిలాబిమ్బం దారుబిమ్బం స్వగృహే నాచ్యయేద్బుధః |
 పిశాచాది వశీకారే ప్రతిమా చాయసీ మతా || ౩
 ఉచ్చాటనకరీ కాన్స్యప్రతిమా కమలాసన |
 ౩ త్రిలోహజా శత్రుజయా సీసకోత్థాఽమయప్రదా || ౪
 ౪ రత్నజప్రతిమాస్సవాన్ సవన్ కామ ఫలప్రదాః |
 చంద్రీకాన్తస్ఫటికజా సౌమ్యా ప్రతికృతిమన్తా || ౫
 ఆగ్నేయీ మిత్రమణిజా అన్య్యా స్ఫటికజా ద్విధా |
 సాలగ్రామశిలా శ్వేతా సౌమ్యా ౫ సౌమ్యఫలప్రదా || ౬
 శ్రీకరీ వీతవణాన్ చ రక్తా కామప్రదా మతా |
 కృష్ణా ఘృష్టిప్రదా నిత్యం పిఙ్గలా ౬ రోగదా సదా || ౭
 శిలాశ్చక్రసరిజ్ఞాతాస్సవాన్ మోక్షఫలప్రదాః |
 మూర్తిభిర్భిగ్భి తాస్సవాన్ శ్చిలాశ్చక్ర సరిద్భవాః || ౮

౧ ప్రతిమా. ౨ శిలాబింబం ఇత్యేకం అధ్యక్షం క్వచిన్న. ౩ లోహజా శత్రువిజయా. ౪ రాజత. ౫ సవన్. ౬ రోగదా.

ప్రాదుర్భావైశ్చ మీనాద్యైస్తథా దివ్యాయుధైరపి |
 లాఙ్ఘితాః కౌస్తుభాద్యైశ్చ భూషణైః కమలాసన || ౯
 అఙ్గీతాః పూజనీయాశ్చ భుక్తిముక్తిఫలార్థిభిః |
 సర్వాస్సాన్వయస్సుభవా జ్ఞేయాశ్చిలాశ్చక్రసరిద్భవాః || ౧౦
 నిత్యం సన్నిధిరేతాసు పరస్య పరమాత్మనః |
 న ప్రతిష్ఠా విధాతవ్యా న చైవాఽఽహహనాదికమ్ || ౧౧
 సాలగ్రామశిలా యత్ర పూజ్యతే భగవన్మయైః |
 తద్దేశే యోజనాదర్వాఙ్మృతో నిర్వాణమశ్నుతే || ౧౨
 ద్వారవత్యాశ్చిలాశ్చాపి సాలగ్రామశిలాసమాః |
 ద్రుమజాతిప్రతికృతిస్సభాజ్య కౌమనావశాత్ || ౧౩
 ప్రతిమా చన్దనమయీ పూజితా శ్రియమావహేత్ |
 ప్రతిమా చాఽగరుమయీ భుక్తిముక్తి ౧ ఫలప్రదా || ౧౪
 దేవదారుమయం బిమ్బం సర్వదం భవనేఽఽచిత్తమ్ |
 బిల్వజా ప్రతిమా లక్ష్మీమతులామావహేత్సదా || ౧౫
 బ్రహ్మవర్చసకామేన బ్రహ్మవృక్షసముద్భవా |
 శమీప్రతికృతిస్స్వగ్ధ్యా నమేరుస్సుఖదాభవేత్ || ౧౬
 అన్నాదికామైః ప్రతిమా పూజ్యోదుమ్బరదారుజా |
 అశ్వత్థనిమి తా పూజ్యా రాజ్యకామేన ధామని || ౧౭
 న్యగ్రోధనిమి తం బిమ్బం ౨ సర్వత్ర భవనేఽఽచిత్తమ్ |
 ప్లక్షుజం జీవధనదం సర్వోపకరణావహమ్ || ౧౮
 ప్రియఙ్గు నిమి తం బిమ్బం శ్రీవశ్యం భవనేఽఽచిత్తమ్ |
 పుత్రదీపమయం పుత్రకారకం ముక్తిదం తథా || ౧౯

౧ ప్రదా శుభా. ౨ వంశవిచ్ఛేదకారకం, సర్వదాభవనేఽఽచిత్తమ్.

- మన్తాది సాధనే యుక్తాం సరలాచాం సమర్చయేత్ |
 తమాలజాతిప్రతిమా సర్వలోక సుఖావహః || ౨౦
- చూతజాఽరోగ్యదా పుత్ర ౧ విత్తజా బదరీకృతా |
 ౨ పససప్రతిమా బ్రహ్మక్ బహుపుత్రా సమచితా || ౨౧
- క్షీరిణీ ధనదా జ్ఞేయా సప్తలా దుఃఖనాశినీ |
 ధనజం జాతిజం బిమ్బం ౩ స్పందజం సుఖకారణమ్ || ౨౨
- ర తిమిదం ధనజం బ్రహ్మక్ కదమ్బం జ్ఞానకారణమ్ |
 కురవః పుష్టిఫలదస్తిలక స్సర్వకామదః || ౨౩
- మధూకస్సిద్ధిదశ్చాహురససశ్చీకరస్సదా |
 పుష్టిదో జమ్బువృక్షస్తు పున్నాగః పుష్టివర్ధనః || ౨౪
- గి రోగదో రాజవృక్షశ్చ ఖాదిరశ్చాక్షీనాశనః |
 నిమ్బవృక్షప్రతికృతివి ద్వేషణ కరీ మతా || ౨౫
- విభీతికా శల్మలీ చ కల్ప్యతే ౬ కమలాసన |
 గజోత్పాటితగౌరాకర్ణ మూలకల్పితకౌతుకమ్ || ౨౬
- వైనాయకమభిప్రేతసకలాధా ప్రసాదకమ్ |
 మాత్రాఙ్గులివశేనైవ గృహఃచామానకల్పనమ్ || ౨౭
- నాధికం హస్తమానాచ్చ న న్యూనం ద్వాదశాఙ్గులాత్ |
 కౌతుకం భవనేఽభ్యుచ్యం శిలాదావాదిజం ధ్రువమ్ || ౨౮
- అఙ్గులైః ప్రతిమామానం వర్ణానాముచ్యతే క్రమాత్ |
 హస్తమానమితాచా స్యాద్భవనే పూర్వజన్మనః || ౨౯
- అఙ్గులై రేకవింశత్యా ప్రతిమా ఋసుధావతేః |

౧ వృద్ధిదా. ౨ పసస ప్రతిబింబం చ బహుపుత్రదమచితమ్. ౩ స్పృశణ
 నం. ౪ తిమిశం ధనదమ్. ౫ అరతేజాతి కరణోజాతి వృక్షశ్చ. ౬ కలహాయ సా.

- విశామేకోనవింశత్యా ౧ ద్వాభ్యాం శూద్రస్య హీనయా ॥ 3౦
 అర్ధచిత్రం తదాభాసం భవనే భుక్తివర్ధనమ్ |
 ద్వాదశాంజులమానాచా లోహజా పూర్వజన్మనః ॥ 3౧
 నవాంజులా క్షత్రియస్య విశస్సప్తాంజులా మతా |
 పంచాంజులా చతుర్థస్య ప్రతిమా భవనే భవేత్ ॥ 3౨
 ప్రతిమా యన్తయీ క్లప్తా ప్రభాషీతాది తన్తయమ్ |
 యద్వా సావణబిమ్బస్య రాజతం తామ్రమేవ వా ॥ 3౩
 లోహేన చేచుత్తమేన ప్రతిమా నిమిత్తా భవేత్ |
 తదనన్తరలోహేన ప్రభాషీతాది కల్పయేత్ ॥ 3౪
 త్రిలోహజాయామచార్యాం సువణం వా ప్రభాదికమ్ |
 రత్నస్ఫటికజానాం తు ప్రతిమానాం ప్రభాదికమ్ |
 లోహజం స్మయ్యతే బ్రహ్మణ రహస్యమిదమిరితమ్ ॥ 3౫
 గృహే సంహారశయనమచార్యేన్నకదాచన |
 భగవన్మూర్తయన్త్వన్యా స్సర్వాః పూజ్యా యథాతథమ్ ॥ 3౬
 ౨ శ్రీభూమి సహితం దేవం శ్రియా కేవలయాపి వా |
 సహితం పూజయే 3 నిత్యం భక్త్యా వద్మనికేతన ॥ 3౭

౧౨౨ గృహే పూజాస్థాననిర్దేశః ౧౨౩

- పూజాస్థానం ౪ గృహస్యోక్తం మారుత్యాం దిశి నాన్యథా |
 అచార్యేద్భవనేష్వచార్యం యజమానో యథోదితామ్ ॥ 3౮
 తత్ప్రతిష్ఠార్థమచార్యమభ్యర్థ్యాఽఽగమయేద్గృహమ్ |
 అంజనే వా నదీతీరే క్షేత్రే యద్వా సుపూజితే ॥ 3౯
 వేదికాం పరితః క్లప్తే హోమకుణ్డచతుష్టయే |

౧ ప్రతిమా కమలాసన. ౨ శ్రియం భూమిం సమభ్యర్చ్య. 3 దుష్కృతి ముక్తికామో నికేతనే. ౪ గృహే చోక్తం నిర్వత్యాం.

- ఏకస్త్రి వా గురుః కుర్యాత్ప్రతిష్ఠా కర్మ పూర్వవత్ || ౪౦
 అఙ్కురానవయిత్యాగ్రే జలే చైవాధివాసనమ్ |
 నయనోస్తీలనం చాఽపి కుర్యాత్పూర్వోక్తవత్కర్మవా || ౪౧
 పాద్యమఘ్యం తథాచామం పఞ్చగవ్యం ౧ తథా దధి |
 ౨ పయోమధుకషాయం చ ఉష్ణామ్భః ఫలవారి చ || ౪౨
 మార్జనామ్భోక్షతామ్భశ్చ రత్నామ్భో లోహవారి చ |
 గన్ధామ్భశ్చ యవామ్భశ్చ క్రమేణాఽనేన పద్మజ || ౪౩
 స్నాపయేచ్చ సృసూక్తేన తథేదం విష్ణురిత్యచా |
 స్నాపనం కారయేద్విద్వాక్ మన్తైః ప్రాగుక్తవత్కర్మనా || ౪౪
 శయనాదికమన్యచ్చ క్రియాజాతం యథాపురమ్ |
 మహావ్రతిష్ఠా విధివత్కర్మ కుర్యాద్గురుస్వయమ్ || ౪౫
 వ్రతిమాస్థాపనస్థానే రత్నన్యాసాది పూర్వకమ్ |
 ప్రాప్తే ముహూర్తే వ్రతిమాం స్థావరాం చేదభీష్పితామ్ || ౪౬
 స్థానే తాం స్థాపయిత్వైవం కుర్యాత్ 3 దావాహనాదికమ్ |
 ౪ జజ్ఞమా చేదభిమతా వేద్యా మావహనాదికమ్ || ౪౭
 కుర్యాత్తదను తాం స్థానే స్థాపయేద్విధిపూర్వకమ్ |
 చణ్డప్రచణ్డా వలజే క్షేత్రపాలం ఖగేశ్వరమ్ || ౪౮
 విఘ్నేశం వాస్తునాథం చ దుర్గాం చా తత్ర కల్పయేత్ |
 గుహం చ విష్వక్సేనం చ శఙ్ఖపద్మనిధి తథా || ౪౯
 ఆచార్యచోదితో భూమా పతిత్వా దణ్డవత్స్వయమ్ |
 యజమానః గృహార్థయేత్తమభీష్పితమ శేషతః || ౫౦
 దాసోఽస్మి తవ దేవేశ సపుత్రగణబాన్ధవః |

౧ ఘృతమ్. ౨ పయోమధుక్షాశనం చ. 3 దాదహ. ౪ ఇదమథకం
 కృచిన్న. ౫ ప్రాథమికాత మనీషి.

- నన్నిధత్స్వ గృహే యావదస్యవాయో మమాఽచ్యుత ॥ ౧౧
- పూజాం మయా యథాశక్తి విహితాం వికలామపి ।
- ౧ గృహ్నిష్ఠాప్య భగవత్ భక్తజనానుగ్రహ కామ్యయా । ౧౨
- యాచిత్వా దేవదేవేశ మిత్రమాచార్య సన్నిధౌ ।
- గురవే దక్షిణాం దద్యాద్యథావిభవవిస్తరమ్ ॥ ౧౩
- యథా చ తృప్తిరస్య స్యాత్ ఋత్విజామపి పూర్వవత్ ।
- బ్రాహ్మణాః భోజయేచ్ఛక్త్యా తేభ్యో దద్యాచ్చ దక్షిణామ్ ॥ ౧౪
- స్థాపయిత్వాఽచరయేద్దేవం భక్తిమా భక్తవత్సలమ్ ।
- భక్త్యా భోగాః సువిస్తీర్ణాః ప్రేత్య నేహఽభిజాయతే ॥ ౧౫
- భవనే స్థాపితో విష్ణుః పుష్టాతి కులమాత్మనః ।
- మన్దిరే తు జగత్సర్వం పుష్టాతి స్థాపితో హరిః ॥ ౧౬
- శ్రీవత్సకాస్తుభోష్టిషవనమాలా చతుష్టయమ్ ।
- ప్రధాన భూషణం విష్ణోః ప్రతిష్ఠాప్య యథావిధి ॥ ౧౭
- శ్రీవత్సం స్థాపయిత్వాగ్రే ౨ శాలిభారే సశాటకే ।
- నివేశ్య ప్రళయం ౩ సర్గం మహాకుమ్భం యజేద్గురుః ॥ ౧౮
- కుణ్డే శ్రీవత్సమస్త్రోణ సళినాకారకల్పితే ।
- జుహుయాత్సమిధా ర ఘోరచరుభిశ్శతమష్ట చ ॥ ౧౯
- వారాన్నయ సెశ్చ ౧౧ తత్త్వాని శాన్తిం హుత్వా స్పృశేచ్ఛ తమ్ ।
- సంప్రోక్ష్య కుమ్భతోయేన ముహూర్తే హరివక్షసి ॥ ౨౦
- నివేశయేద్దక్షిణా చ దేయా నిమ్కత్రయాఽవరా ।
- గురవే యజమానేన మనఃప్రీతివివర్ధనీ ॥ ౨౧

౧ భగవత్ గృహాణ భగవత్ మదను. ౨ శాలి తణ్ణుల శాటకె. ౩ సర్వం ధ్యాత్వా. ౪ ధాక్ష్యన. ౫ చత్వారి.

☞ భగవతః అలంకార కల్పనే ఫలమ్ ☜

యో భూషయతి దేవేశం శ్రీవత్సప్రతికమణా ।
 సలక్ష్మీం లభతే నిత్యాముత్తమాం నాఽత్ర సంశయః ॥ ౧౨
 కాస్తుభం స్వేన మన్తేణ స్థాపయిత్వా యథాపురమ్ ।
 హరిమా కల్పయేత్తేన ముహూర్తే దేశికోత్తమః ॥ ౧౩
 యజమానస్స గురవే ప్రయచ్ఛేద్దక్షిణాం శుభామ్ ।
 యః కాస్తుభేన దేవేశం మణ్డయే ౧ దశ్శుతే శ్రియమ్ ॥ ౧౪
 వనమూలాం చ శావణీం నానారత్న ౨ పరిష్కృతామ్ ।
 స్థాపయిశ్వోక్తమాగేణ ముహూర్తే శోభనే గురుః ॥ ౧౫
 కణే ప్రలమ్బయేద్విష్ణోస్స వాసమ్పత్కరీం నృణామ్ ।
 దక్షిణాం గురవే దద్యాన్యజమానోఽపి పుష్కలామ్ ॥ ౧౬
 యశ్చ భూషయతి శ్రీశం మచుజో వనచూలయా ।
 సోఽశ్శుతే దుర్లభాన్ కామాన్ సవానేవ స సంశయః ॥ ౧౭
 ప్రేత్య లోకాన్ సువిపులాన్ స్వర్గాదీన్ సోఽశ్శుతేఽక్షయాన్ ।
 శుద్ధజామ్బూనదమయం కిరీటం ౩ మణిభిశ్చితమ్ ॥ ౧౮
 రచేతసా భక్తియైక్తేన యథాహాం మధువిద్యమః ।
 కలశేన్సప్తదశభిస్సాపయిత్వా స్వవిద్యయా ॥ ౧౯
 శాలిభారేషు విన్యస్య వేష్టయిత్వా చ వాససా ।
 అహతేన పునఃకుమ్భే యజేదావాహ్యా విద్యయా ॥ ౨౦
 జుహుయాచ్చ చతుర్దిక్షు విద్యయా చ స్వయా గురుః ।
 స్ప్రప్తా చ శాన్తిహోమాస్తే ప్రభాతే కుమ్భచారిణా ॥ ౨౧
 సంప్రోక్ష్య స్వేన మన్తేణ దత్వా చ గురుదక్షిణామ్ ।

౧ త్వవిశేఠ. ౨ సచున్వితామ్. ౩ మణినిమిత్తమ్. ౪ బహుసేనా కిముక్తేన.

- ప్రాప్తే ముహూర్తే దేవేశమాసీనం ౧ భూపవిష్టరే || ౨౨
- స్నానయేద్రాజవద్దేవమారాధ్యా కల్పభూషణైః |
- బ్రాహ్మణేషు చతువేదా సధీయానేషు సవతః || ౨౩
- నానావిధేషు వాద్యేషు చతుదిక్షు నదత్సు చ |
- వందారుషు చ దేవేశం స్తోత్రైరుచ్చావచైభృశమ్ || ౨౪
- స్తువత్సు భక్తిసమేషు శ్రీభూమిసహితం హరిమ్ |
- ప్రస్తూయమానేష్వన్యేషు మజ్జలేషు సమస్తతః || ౨౫
- కుణ్డేషు పురతో హుత్వా పూజావత్సమిదాదిభిః |
- చతుదిక్షు చ ౨ తుద్వారీ ఏకాగ్నేః కోణతః స్థితే || ౨౬
- పఞ్చాస్థీపనిషదేయేస్త్రైః కిరీటం దేవమూర్ధని |
- ఆరోపయేయురాచార్యాయాః మూర్తిపాశ్చ విచక్షణాః || ౨౭
- ముఖ్యేయః పుష్పవృష్టిం చ తూయః ఫోషపురస్కరమ్ |
- మహ్నాద్భిరుపచారైశ్చ గురుణాభ్యచితం హరిమ్ || ౨౮
- బ్రాహ్మణేభ్యో ధనం దత్వా సుఖాసీనం మహాసనే |
- యానమారోప్య హస్త్యాది శ్వేతచ్ఛత్ర విరాజితమ్ || ౨౯
- వీజ్యమానం చ గౌరేణ చామరేణ సమస్తతః |
- గ్రామం ప్రదక్షిణం సీత్యా మన్దిరే వినివేశయేత్ || ౩౦
- యః కిరీటేన ౩ దేవేశమాకల్పేన ప్రసాధయేత్ |
- త్రయాణామపి లోకానామాధిపత్యం స విస్తతి || ౩౧
- హారాదిభిరూపురా నేభూషణైస్తవనీయజైః |
- క్షౌళితేగన్ధతోయేన ద్వాదశాక్షరవిద్యయా || ౩౨
- ధాన్యరాశిషు సంస్థాప్య హోమం చ సమిదాదిభిః |
- ౪ స్మృష్త్వా కల్పం జపేన్మన్త్రం దేశికో ద్వాదశాక్షరమ్ || ౩౩

ముహూర్తే భూషయేత్తేన దేవేశం విద్యయా తయా ।
యో భూషయతి దేవేశం సోఽపి కామాన్ సమశ్నుతే ॥ ౮౪

✽ పంచాయుధమాన ప్రతిష్ఠాది. ✽

పంచాయుధానాం దివ్యానాం ప్రతిష్ఠా వక్ష్యతేఽధునా ।
చక్రస్య తావత్పవేఽఘం ౧ ముఖ్యస్య కమలాసన ॥ ౮౫
వక్ష్యతే స్థాపనం తస్య మానం యాపం చ ౨ యాద్యశమ్ ।
విస్తృతం హస్తమానేన యద్వా సప్తదశాఙ్గులమ్ ॥ ౮౬
అష్టాదశాఙ్గులం యద్వా వింశత్యఙ్గులమేవ వా ।
చతుర్దశాఙ్గులం యద్వా షోడశద్వాదశాఙ్గులమ్ ॥ ౮౭
మూలబిమ్బాననసమం సహస్రారం సముజ్వలమ్ ।
యద్వా శతారమథవా చతుర్వింశత్య్రాన్వితమ్ ॥ ౮౮
ద్వాదశారమథాష్టారమథవా ౩ షడరం పరమ్ ।
సహస్రజ్వలమథవా షడ్జ్వలం నాభిమణ్డితమ్ ॥ ౮౯
౪ త్రిలోహ నిమిత్తం చక్రం నాలపీఠసమన్వితమ్ ।
కృత్వా కరణ్ణముకుటం బిభ్రాణం వా సుదశఽనమ్ ॥ ౯౦
చతుర్భుజధరం క్రుద్ధం భుకటికుటిలాసనమ్ ।
పురుషం ద్విభుజం యద్వా దక్షిణేనాపి తఙ్ఘనమ్ ॥ ౯౧
స్పృశంతం కటిమన్యేన ఇతరాభ్యాం కృతాఙ్గాలిమ్ ।
ముఖ్యాభ్యాం తు కరాభ్యాం వై సుస్థితం వద్మవిష్టరే ॥ ౯౨
అధివాస్య జలే పూవణం స్థాపయిత్వా చ మణ్డపే ।
శాయయిత్వా చ శయనే ఇప్త్యా కుమ్భే స్వవిద్యయా ॥ ౯౩
ధ్యాయన్సుకుషమత్యుగ్రం ద్విభుజం ౪ క్తవాసనమ్ ।

రక్తదంష్ట్రాననం నాభౌ ౧ సంస్థితం గురురీదృశమ్ || ౯౪
 చతుర్దిక్షు చ కుణ్డేషు చక్రమస్త్రీణ మూర్తికాః |
 జహుయుస్సమిధాఘారం చరుభిః కమలాసన || ౯౫
 ౨ కుణ్డేష్యేకత్ర పురతస్తారణాదీని పూర్వవత్ |
 అచయిత్వా తతశ్చక్రం ౩ శోషయేచ్ఛోషణాదిభిః || ౯౬
 స్ఫుల్పా తు శాన్తిహోమాస్తే నాభ్యాద్యవయవాక్రమాత్ |
 ముహూర్తే కుమ్భతోయేన సింహాదాత్మీయ విద్యయా || ౯౭
 చతుర్ణామితరేషాం చ శఙ్ఖాదీనాం యథాపురమ్ |
 ౪ ప్రతిష్ఠాపనమాచార్యః స్వైమకస్త్రీరనుపూర్వశః || ౯౮
 గురవే దక్షిణా దేయా దశనిష్కావరా తతః |
 పంచాయుధాని ౫ నిమాయు యః స్థాపయతి మానవః || ౯౯
 స విష్టవత్రయే ధీమాన్ న బిభేతి కుతశ్చన |
 ౬ భుక్త్యై చ భోగాక్ ౭ విస్తీర్ణాక్ మోదతే చ త్రివిష్టవే || ౧౦౦
 చణ్డాది ద్వారపాలానాం ప్రతిష్ఠావిధిరుచ్యతే |
 జలాధివాసనం పూర్వం మణ్డవే న్నవనం తథా || ౧౦౧
 శయ్యాయాం చాపి శయనం కుమ్భే చైకత్ర పూజనమ్ |
 హోమశ్చతుషు కుణ్డేషు కుణ్డే వేకత్ర పద్మజ || ౧౦౨
 తత్త్వన్యాసం తథాశాన్తిహోమాన్లస్పృశనం తథా |
 ప్రోక్షణం కుమ్భతోయేన విద్యయా చ స్వబీజయా !! ౧౦౩
 గురవే దక్షిణా చాపి దేయా విత్తానుసారతః |
 చణ్డాదీన్ స్థాపయేన్మత్యక్ ౮ శ్చైతత్సారూప్యమశ్నుతే || ౧౦౪

౧ సంస్థితం గురు. ౨ కుణ్డే వై తత్ర పురతః. ౩ శోషయే. ౪ ప్రతిష్ఠా
 స్థాన. ౫ దేవాయ. ౬ భుక్త్యా చ భోగాక్ విపులాక్. ౭ విమలాక్.
 ౮ స్వైస్సాయుజ్య మవాప్నుయాత్.

॥ వైన తే యా ది ప్ర తి ష్ఠా . ॥

వైన తే య ప్రతిష్ఠాయాం విశేషో వక్ష్యతేఽధునా ।

ప్రాచ్యాం ౧ జుహ్వో బృహత్సామనా నత్యం ధ్యాయేద్ధురుస్తతః॥

దక్షిణస్యాం సుపణ్ణం తు సౌపణ్యో విద్యయా ౨ హువేత్ ।

ప్రతీచ్యాం గరుడం కుణ్డే ధ్యాయేద్ధోమో రథస్తరైః ॥ ౧౦౬

తాక్ష్యో ధ్యానముదీచీనే గాయత్ర్యా చ స్వయా హుతిః ।

పురస్తాదుపరిష్ఠా చ్చ శుభం ౩ కమయథాపురమ్ ॥ ౧౦౭

స్థావకో వైనతేయస్య లభతే తత్సమీపతామ్ ।

ఆదిత్యస్య ప్రతిష్ఠా చ విభాతవ్యా యథాపురమ్ ॥ ౧౦౮

విశేషస్తూచ్యతే కశ్చిద్యథావదవధారయ ।

౪ ఆవాహనం స్వగాయత్ర్యా తయా కుణ్డేషు చాహుతిః ॥ ౧౦౯

బిభ్రాడిత్యనువాకేన సావిత్ర్యా స్థావనం తథా ।

సూయోస్య మూలమస్త్రీణ కుమ్భతోయేన సేచనమ్ ॥ ౧౧౦

స్థావకస్తస్య తల్లోకే రాజతే ముక్తకల్పిషః ।

బ్రహ్మాదీనాం చ సవాసాం దేవతానాం యథాపురమ్ ॥ ౧౧౧

స్వాతస్త్ర్యే పారతస్త్ర్యే చ స్వైమస్త్ర్యేః స్థావనం భవేత్ ।

దుర్గా చ మాతరస్సప్త యాః కాశ్చిద్దేవతాస్త్రీయః ॥ ౧౧౨

ప్రతిష్ఠా తాసు లక్ష్మీవస్త్రస్త్రీస్సైస్వస్వైవ్విశిష్యతే ।

॥ విష్వ క్షే నో త్ప త్తి స్థా వ నా ది . ॥

(బ్రహ్మో—

విష్వ క్షేనస్య భగవన్ ఉత్పత్తిః గి కారణాత్కృతః ।

స్థావనం చ కథం తస్య కథ్యతాం యద్యనుగ్రహః ॥ ౧౧౩

౧ హువేద్బ్రహ్మ సామ్నా. ౨ గురుః. ౩ శిష్టం. ౪ ఆరాధనం. గి కారణం తథా.

శ్రీభగవాన్—

దావారి కేఘ సవేఘ యశ్చణ్డః ప్రథమో భవేత్ |
 స దేవాసురయోయుః ధే బలీ దణ్డధరస్వయమ్ || ౧౧౪
 జఘాస ద్దేత్యా దేవాథకమాత్మనాఽభి ప్రచోదితః |
 తస్య తుష్టోహ మదశాం మత్స్వయాపనయాపతామ్ || ౧౧౫
 ఐశ్వయం కుముదాదీనాం బలు చాఽస్రతివారితమ్ |
 విత్స్వ క్షేససమాఖ్యాం చ సవకసేనాధిపోచితామ్ || ౧౧౬
 సైవేద్యస్య చతుథాకంశం సవకస్యోపహృతస్య మే |
 చణ్డస్య చ పదేత్యగ్రమన్యం స్థాపితం వాసహమ్ | ౧౧౭
 ఇత్థం బ్రహ్మ తదుత్పత్తిః స్థాప్యశ్చ మమ సన్నిధౌ |
 స్థాపనం చ స్వమస్త్రేణ తస్యేష్టం యద్వదాత్మనః || ౧౧౮
 దక్షిణా గురవే దేయా స్థాపకస్య ఫలం తథా |
 ప్రతికాయం చ భక్తానాం కృత్వా స్థాపనమాచరేత్ || ౧౧౯
 స్వతస్త్రం ౨ వాఽన్యతస్త్రం వా యథాలాభం శిలాదిభిః |
 కృతాఙ్జలిపుటం సామ్యం స్థితమాసీనమేవ వా || ౧౨౦
 యథావణం యథారూపం యథాచాశ్రమధర్మిణామ్ |
 యథావయోరూపధరం పద్మవీరే ప్రతిష్ఠితమ్ || ౧౨౧
 కృతలక్షణసమ్పన్నం శిల్పిభిస్సువరీక్షితమ్ |
 యద్వా కర్మానురూపేణ ప్రతికాయం ప్రకల్పయేత్ || ౧౨౨
 స్థాపయేదఙ్కురానాదావపయిత్వా శుభే దినే |
 అయుగ్తాః పాలికాః కాయాశ్శరావఘటవజితాః || ౧౨౩
 అధివాసనమారభ్య పూర్వవత్కర్మపద్ధతిః |
 ఉపచారస్తథా హోమః కుమ్భయాగశ్చ సేచనమ్ || ౧౨౪

౧ వాస్పనః. ౨ స్వామితస్త్రం వా.

- ప రేణ బ్రహ్మణా కాయణం మస్త్యైశ్చాస్త్యైస్తుపూజితైః ।
 ౧ తోరణాదీన్యజేత్పూవణం న వేదికలశానపి ॥ ౧౨౫
- ముహూతేః ప్రోక్షయేత్కుమ్భవారిణా దేశికోత్తమః ।
 స్వాతస్త్ర్యై మద్దిరం కల్ప్యం సింహదిజ్ఞాతిఃఽజితమ్ ॥ ౧౨౬
- దీక్షాగురోశ్చ ప్రతిమాం స్థాపయేత్తస్త్రి సిద్ధయే ।
 దక్షిణా గురవే దేయా తపణీయాశ్చ భూసురాః ॥ ౧౨౭
- ఆవజ్ఞనీయం సవత్ర ధనై బ్రాహ్మణతోషణమ్ ।
 పుణ్యాహవాచనం విప్రైస్సాస్వధ్యాయాభ్యయనం తథా ॥ ౧౨౮
- దక్షిణా చ గురో ౨ గుర్వీ యజమానధనోచితా ।
 ఏతైర్ముఖోద్దితైర్ముక్తం ౩ హీనమన్యేన దూష్యతి ॥ ౧౨౯
- స్థాపనం ప్రతికాయానాం బ్రహ్మన్నై వాఽత్ర సంశయః ।
 ప్రత్యహం ర చాచనం తేషాం ఉపచారైః పృథగ్విధైః ॥ ౧౩౦
- కర్తవ్యముత్సవం చాఽపి ధ్వజారోహణవజ్ఞతమ్ ।
 న హోమో న బలిస్తీర్థం స్వాతస్త్ర్యై విధిరీస్తృశః ॥ ౧౩౧
- సారతస్త్ర్యై తు భక్తానా ముత్సవః కమలాసన ।
 దేవస్యోత్సవమధ్యే చ ప్రక్రాంతే వాఽథ గి నిమిత్తే ॥ ౧౩౨
- తస్మిన్ కాయేకృతే తస్మిన్ ప్రీయతే హి జనాధనః ।
 రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య సవణస్య బ్రాహ్మణానాం గవామపి ॥ ౧౩౩
- జాయతే భూయసీ నమ్పదుత్సవే విహితే సతి ।
 ఇతి బ్రహ్మణ్ క్రియాస్సర్వాః కథితాః పృచ్ఛతస్తవ ॥ ౧౩౪
- దయయా పరయా భూయః కిమన్యచ్ఛోతుమిచ్ఛసి ।

౧ తోరణాద్యైర్ముఖైఃపూవణం న వేదికలశాస్త్రకం. ౨ విప్ర. ౩ హీనమన్యేన. ౪ చాచనయేధమాణ. ౫ నిశ్చితే.

శాస్త్రో ప సం హారః .

సంవర్తః—

- మహోపనిషదం శాస్త్రం చతుర్వేద సమన్వితమ్ |
 సంక్షిప్త్య చ శతాధ్యాయాత్పద్యేన కపిలాచ్ఛ్రితం || ౧౩౧
 తదేవ కణ్వస్సంక్షిప్త్య శ్రద్ధధానస్య తే మయా |
 ద్వాత్రింశదధ్యాయయుతం ౧ శుభం వై సారవత్తరమ్ || ౧౩౬
 ౨ పద్మాత్ శ్రుతమిదం శాస్త్రం తథా పద్మాహ్వయం మతమ్ |
 ఇదం చ దేయం పరమం రహస్యమననూయవే || ౧౩౭
 శ్రద్ధధానాయ భక్తాయ శుచయే దీక్షితాయ చ |
 బ్రాహ్మణాయ వ్రపన్నాయ శ్రోత్రియాయ చ ధీమతే ||
 యద్వా జ్యేష్ఠాయ పుత్రాయ న విద్యామరయే వదేత్ | ౧౩౮
 నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ శ్రీధరాయావ్యయాత్మనే ||
 ఋగ్యజుస్సామరూపాయ శతరూపాయ విష్ణవే || ౧౩౯

ఇతి శ్రీపాచ్చిరాత్రే మహోపనిషది పాద్య సంహితాయాం
 క్రియాపాదే సంవర్తప్రోక్తాయాం సంహితాయామ్

గృహోచాస్థాపనవిధిర్నామ

ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః.

క్రియాపాదస్సమాప్తః.

౧ కథితమ్. ౨ పద్మాదితతయా శాస్త్రమిదం పాద్మముదాహ్వతం, పద్మాదితం
 యతశ్శాస్త్రం.